Hieronymus Fahry

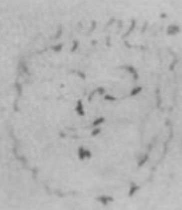

PRACTICA CRIMINALIS CANONICA

SEV LITIVM CONTROVERSIARVMQVE in foro passim Ecclesiastico verti solitarum copiosæ, elegantes, & Iuridicæ Decisiones,

Olim à Reueren.^mo^ & perillustri viro DOMINO IOANNE BERNARDO DIAZ de Luco Calagurritanæ Cathedralis apud Hyspanos Ecclesiæ Episcopo optimè merito conscriptæ,

Nunc verò Clarissimi viri Ignatij Lopez de Salzedo Pontificij iuris in Complutensi Academia publici primarijque professoris Commentario & Scolijs vt copia abundantibus ita & varietate doctrinaq; exuberantib. locupletatæ.

Omnibus non tantum qui Iuri dicundo præpositi Ecclesiastico Ordinariorum vices gerunt, delegatorumque Iudicum in causis funguntur decidendis terminandisque forensibus munere, sed cunctis etiam Iuris Pontificij studiosis apprimè vtiles & necessariæ admodum futuræ.

Duplici Indice, priori capitum, altero memorabilium rerum notabili in legentium gratiam recenter exornatæ.

Fran.^cus^ Insulanus f. P.

VENETIIS, Apud Franciscum de Franciscis Senensem. M D XCIII.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSMO. DOMINO.

DOMINO DESIDERIO GVIDONI

Asculano I. V. D. Consultissimo, Prothonotario Apostolico, Almęque vrbis Gubernatori vigilantissimo, optimeq; merito.

Franciscus de Franciscis Senensis bibliopola venetus obsequia sua & debitam seruitutem enixè desert.

~~Joan. Monteuant.~~ ~~I. V. D. Bonon.~~

IVRIS dicendi prudentia præclaro veterum instituto laudabilique consuetudine ab ipsa etiam gentilitate prisca maiorum nostrorum memoria & aurea illa supremi temporis ætate, peracutis mortalium ingenijs in omnem deducta æternitatem, hanc nostro sanè hoc recenti sæculo plenitudinem laudis adepta est & commodi, Illustrissime Gubernator, vt nulla (coelesti Theosophia semper excepta)

facultas huic ipsi præstantissima meritorum non modo præripere præmia, sed ne minimo quidem eiusdem numerosa decoris ornamenta gradu adæquare possit. Cœlo delapsum munifica deitatis contributione ne dicam diuinitati propinquum munus, sociale fœdus hominum peperit, partum aluit, auxit, conseruauit, inuiolabili & perpetim duratura æternitate, ad iustitiam erudiens multos, suum cuique tribuendo, vnanimem consensum antea discordantium iugiter populorum, sacrataque communionis fœdera pacis artibus stabilita æternis, maximo mortalium commodo & quiete inconcusso perpetimque duraturo constituit fundamento. Hanc vterque ius dicentium & Ciuili politia & Pontificum gnarus placitis cœtus, concordi diuinam complexa voto sapientiam, ita fœlici in præsens exercet auspicio, vt auream illam superiorum ætatem temporum corruptela morum hominumque peruersitate fatali eheu malo propemodum obliteratam ne dicam penitus pessundatam extinctamque, tanquam cœlitus demissam postliminioque quasi reuersam huic nostro nouiter æuo & reducem factam gloriari optimo tandem iure omnis posteritas posse videatur. Eo namque fautrici hac tempestate nostra numine, inexhaustis quamplurium excellenter sanè doctorum vigilijs virorum, non ingeniosa magis quam laboriosa opera res fuit perducta, nihil vt Iustinianęo cædat æuo politica hæc nostra amplius rerum publica administratio, nihil Innocentianis inuideat sæculis præsens ætas: Sic statuta, Leges, Plebiscita, Principum iussa, Responsa prudentum, Pontificum placita, sanctiones, decreta, ita omnibus absoluta numeris apparent, auctarium vt his acuta perspicacique excellentium censura ingeniorum accedere nullum amplius queat: Nec ob id tamen infracto passim animo ac vigili incessanter solicitudine, cura, laboreque exanthlatus eruditorum improbandus venit conatus, quibus maximè in votis fuit vtramque Imperatorij æquè ac Pontificij iuris vt publicam

blicam ita & priuatam exercitationem iudiciaria forensium actionum praxi exornatam, compendiosa methodo resecata omni superflua luxuriantium processum vbertate, vnico ius dicentium, causidicorum, clientumque beneficio, certis quasi limitibus circunscriptam, tractare. Quod quidem cum fœlicibus retroactis antea sæculis assecuti fuerint auspicijs Cæsarei iuris Canonicique peruigiles alumni quamplures, qui summa cum deitatis gloria, populorumque commodis & tranquillitate, ac sui tandem intermoritura nunquam nominis cum fama mortalibus publica passim fecere, scribendo quidem multi, profitendo non pauci etiam, ius ad extremum dicendo quamplurimi, æqui bonique commoda mortalibus dona vberi profecto cum fœnore & liberali affatim contributione contulerunt, tanto creatorum omnium cum applausu & voto, vt præcipuam fœlicitatis partem fauente clementer diuinitate (si modo aliqua in hac tanta tamq; alterabili indies rerum vicissitudine reperiri queat fœlicitas) fœcunda in hominum genus scaturigine visi fuerint effudisse. Idipsum inquam cum perspicacis ingenij viris diutino peruigilique contigerit labore quamplurimis, tum huic nostro vel maxi mè Ioanni Bernardo Diaz, Calagurritanæ sedis antistiti, quem hic tuis præsentem oculis Illustrissime Gubernator nunc sistimus, Canonici profecto Iuris citrà inuidiam omnem non longe remota patrum nostrorum memoria consultissimo, fœlici contigisse Minerua concordi Doctorum calculo conceditur. Nec id iniuria quidem, cum eum Pontificiæ constitutiones, & Sacra Canonum decreta nitorem, decus, ornamentum, eiusdem nouiter ingenio & labore sint adeptæ, vt florentibus Innocentij Hostiensisque sæculis non parum recenti memoria detractum authoris huius nostri opera haud iniqui profecto rerum æstimatores & arbitri iudicarint multi: abest assentationis suspitio omnis, res ipsa loquitur: quæ doctorum quotidie

tam

tam excellentis Canonum corphæi vigiliæ manibus terun tur, indubiam cunctis fidem nauatæ diligenter operæ & ſat vberem hactenus fecere: Quibus ſanè ingenij præſtantis haud obſcura dedit inditia non paucis, iudicij perſpicacis præbuit argumenta quamplurimis, & multiplicis demum eruditionis exempla omnibus paſſim conteſtata reliquit. Quas enim praxi hac Iudiciaria decidendorum in foro litium vnico & ſingulari pręſidio vniuerſi Canonici Iuris ſtudio deditis enixè alumnis Gordeano antea inuolutas nodo quæſtiones facili & methodica diſſolutione non aperit? Id profectò affirmare auſim, vnico hoc authorem huncnoſtrum eleganter perſcripto volumine, non paucas ſanè, minimeque contemnendas Canonici iuris materias foro hiſce temporibus contentioſo ſummè vtiles & neceſſarias, non exiguo ſtudioſorum omnium cum profectu complexum, adeo quidem continuè, eleganter, & metheo ordinata, vt genuinum Pontificij iuris Syntagma haud indubiè iudicari poſſit. Hoc facto quid in rem fecerit eorum qui iuri dicundo præpoſiti altercantium lites partium æquiſiſſimo iuſtæ dirimunt ſententiæ decreto, ſat ijſipſis ex ſedula libri huius reuolutione lectioneque patebit. Nec his ſua defuiſſe opera cuiuslibet etiam vel mediocriter in iuris huius Canonici paleſtra exercitati cenſura luce ipſa clarius meridiana apparet, qui Pontificij tirocinia iuris agentes, fora ingreſſi litigijs plena, ad ſumma nundum arbitrandi, decidendi, terminandique iudicia peruenere. Non diſpari conatu auxiliarem præbuiſſe dextram & his quibus diſcendi pariter ac docendi Pontificium hoc ius & ſuſcepti muneris ratione, & impoſiti oneris officio incumbit, omnibus non iniquis ſanè rerum æſtimatoribus in confeſſo eſt. Latè patentem ingenium exercendi campum prębuit auido ſcientiarum cuique. Quæ compendiosè nimis & concisè in vniuerſo Canonum corpore nonnullorum incuria quondam publica fuere facta, ita abundanter,

ter, integrèque explicuit, nil vt in ijs vel auidissimo etiam lectori deficere queat: Obscurum quicquid videbatur antea, claris commutando, ab omni reddidit velamento immune. Superflua passim & ad rem pertinentia prorsus nihil, è iudicum subsellijs & forensi actione limato ſcientię dolabro resecauit prudenter: eaque tandem præstitit enixè omnia, quæ iusti æquique obseruantem virum & literariæ promotorem vnicum Reipublicæ quam maximè videbantur decere: vt optimo iure de authore nostro pręsens ſęculum possit nec minus posteritas omnis gestienti lętitia exultare, tum eius etiam sequaces Iberi pronepotes de domestico hoc virtutis exemplari impensè sibimet congratulari, cuius excellentiam, studium, vigilias, omnis memoria seruabit, nullaque sequacis vox ſęculi pro meritis conticescet: Nos certè quantum pertenuis industrię & conatus soliti labor perpeti potuit, in hoc omnem curam sedulo posuimus, vt sicut in publicum proferendis selectorum iam lustris aliquot authorum vigilijs operam sat fidam nauauimus, ita hic vel maximè Ioannes Bernardus antistes noster Hyspanus, vir sanè industrius, & diligens, Pontificijque iuris sedulus admodum enucleator, hac tam celebri stipatus Canonica praxi, nostrę incudi typographicę subiectus, perpolitis quoad fieri licuit, & elegantibus formulis doctorum in manus perueniret. Quod dum facio Illustrissime Gubernator, subuereri plurimum (prout acerba satis sunt tempora) cępi, ne patrocinio destituti conatus mei, Aristarchorum mordaci paterent dicacitati. Ideoque tuum illud tutelare numen prę reliquis selectum implorans, tuę hunc fidei, doctrinæ, arbitrioque auctorem, vt pote eximio Canonum huius ęui coriphæo & moecęnati, dico, dedicoque: certa spe concepta, fore, vt (quę tua est humanitas) aduersantis turbę Zoilorum irrita prorsus qua polles authoritate reddita passim molimina, meis neutiquam officere nixibus vel in minimo quidpiam posse

vi-

videantur. Venetijs ex Calcographia nostra pacis symbolo insignita. Anno puerperij virginis tertio & nonagesimo supra sesquimillesimum, ipsis Kalendis Martias.

Illustriss. & Reuerendiss.

amplitudini tuę

officiosa semper

seruitute addictus

INDEX OMNIVM CAPITVLORVM IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM ALPHABETICO ORDINE DESCRIPTVS,

In quo obiter lector attendet, incuria impressoris ex corrupto exemplalari immutato ordine prępostere veras capitum notas impressas, quas folijs tamen legitimè collocatis prout requirebatur repositas inueniet.

A

B

C

Gra-

Sine

T

V

FINIS.

INDEX RERVM PARITER ET VERBORVM MAXIME MEMORABILIVM,

ET NOTATV DIGNISSIMARVM,

Quæ in practica hac Canonica legentibus passim occurrere possunt vt copiosus, ita & miro ordine serie Alphabetica digestus.

A

Ac-

Au-

C

Clericus

Cle-

Cle.

Fal-

F

G

H

 ne

I

Illegitimi

Iu-

Ma-

Miss. t

Officia-

P

Purga-

S

Stu-

Titu-

V

FINIS.

DENVNCIATIO.

CAPVT I.

ORAM vobis Dño N. Officiali, ac Vicario generali, ego N. presbyter promotor seu fiscalis curię vestræ, denuncio quòd Coluberius & Serpelion diœcesis huius originarij, in ea domiciliũ habentes, & beneficia, grauia, & plura perpetrarũt facinora. Cũ enim laici essent, sine ordinib. ministrare, ac celebrare sunt ausi. Tã dem verò excommunicati, illegitimi, rebaptizati, bigami, serui sine dominorum suorum licẽtia, & illiterati, & post peractam pœnitentiam solennẽ, per saltum, furtiuè, extra tempora, & ante ætatẽ debitam, & ab alieno Episcopo, ac simoniaco, excommunicatoq;, hæretico, & à collatione ordinum suspenso, & qui episcopatui renũciauerat, ad sacros ordines sunt promoti, ac suspensionis, excommunicationis, ac interdicti censura nodati, non ieiuni, ac in die sæpius, & sine aqua & igne, vel in pane fermentato, & calice ligneo, & super altari non consecrato, ac in priuatis locis, sine licentia Episc. celebrarunt, missamq; pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis celebrarunt nominibus, vt illi mortis incurrerẽt periculum, Eucharistiam ob ebrietatẽ ac voracitatem euomuerunt, ac ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altari, aliquoties insuper celebrando corpus & sanguinem Domini nõ percipiebant, super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum effectum tantum vnam, vel plures missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis, in custodia Eucharistiæ desides. Commendatumq; sibi infirmũ baptizare noluerunt: beneficia plura possidẽt, quorum aliqua patres eorũ nullo mediante possederunt, & in pluribus eorum intrusi sunt, viuis eorum possessoribus, & occasione laicæ recognitionis, non requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare, & in nullo beneficiorum resident, cumque parochiales Ecclesias habeant, intra annum non fuerunt promoti. Officium insuper diuinum, prout tenentur, non recitarunt: negociatores, ac alienæ rei conductores, proxenetę illicitorũ contractuum, laicorum ministri, ac in rebus eorũ procuratores existentes, tabellionatus officiũ exercẽtes, ac leges & physicam audiẽtes, villarum procurationes suscipientes, ac Principum & sęculariũ virorum iusticiarij, contra Ecclesias, à quibus beneficia obtinent, aduocati, vel procuratores extiterunt.

terunt. Instituti hæredes rogati de restituendo hæreditatem incapaci, tacitam fidem dederunt. Calumniatores, maledici, venatores ioculatores, goliardi, seu buffones. Carnificũ seu macellariorũ, aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes. Aleatores, ac bona Ecclesiæ dilapidantes: publicis spectaculis, ac clãdestinis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes, virgatis ac partitis & alijs prohibitis vestibus publicè vtentes, ac comã nutrientes siue relaxantes, ebrij, fornicarij, concubinarij, ac matrimonium de facto contrahẽtes. Monialib. & spiritualibus filiabus se commiscentes: stupri, incæstus, adulterij, ac criminis nefãdi rei, sacrilegi, vsurarij, à manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosq; Ecclesiasticæ sepulturæ tradentes, fures, simoniaci, piuri, ac falsi testimonij rei, homicidæ, venefici, parricidæ, & per assasinos alios interfici mãdantes, trũcationesq; membrorum per se facientes, seu iudicantes, duellũ alij spõtè offerentes, seu oblatũ suscipientes, naues ad pugnam gubernantes, & conflictum personaliter exercentes, aliosq; ad pugnam incitantes, violentiæq; illatores, literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos viros, vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant, capientes. Incendarij, ac raptorum & Ecclesiarum violatorum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumque eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participãtes. Sortilegi, cõsulentesque aruspices, incantatores, ariolos, augures, sortilegos, ac eos q. artem magicam profitẽtur, & peccatores, qui sibi cõfessi fuerunt, signo, aut verbo, prodentes, blasphemi, apostatæ, schismatici, hæretici, ac hæreticis receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum Ecclesiastica adhibentes Sacramẽta, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorũ eleemosynas ac oblationes recipiẽtes. Falsarij, conspiratores, ac læsæ maiestatis rei, seque de suis criminibus gloriantes. Quare peto, præmissorum habita informatione sũmaria, eos citari personaliter, aut capi, ab Ecclesijs, ad quas confugerunt extrahi, incarcerari, tortura siue iuramento præmissis interrogari: confessionibus proprijs, aut testibus conuictos ab ingressu Ecclesiæ interdici, suspendi, beneficijs priuari, ac bonorũ publicatione puniri, verberari, in exiliũ mitti, deponi, ac in arctum monasterium detrudi, in perpetuũ carcerẽ damnari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac sęculari curiæ tradi, pœnisve alijs pecuniarijs, vel corporalib. Canonicis, vel Synodalibus, consuetudinarijs, siue arbitrarijs puniri, aliquo lapsu tẽporis non obstante. Deficiente verò legitima probatione, ob vulgatã infamiam, graue scandalum, vehementem suspicionem ex testiũ dictis obortam illis purgationem indici, in qua si defecerint, vti cõ-

uictos

uictos puniri. Si verò capi non potuerint, absentes eos pœnis damnari condignis. Pro quibus omnibus, ac in necessarijs corũ, vestrũ imploro Officium, ac expensas protestor, & peto.

Coram vobis Domino N.

CAPVT II.

1 *Denunciationes coram iudice fieri expedit.*

2 *Tabellionum corruptus animus delictorũ correctionẽ impedit.*

1
Voties enim ad expurgãdam Ecclesiasticã Remp. facinorosis clericis alicuius eorum
a flagitium[a] nunciandum est, decet vt id in præsentia iudicis fiat, sic.n.& iudex, ipse perpendere poterit, quæ sit personæ qualitas, contra quam denunciatio fit, quæ insuper delicti species ac grauitas, vt iuxta illam, quæ futura sunt, ordinet, ac percipiat, intelligatq;, quo animi motu, quauè certitudine delicti fiscalis, su⁹, aut quiuis alius denũciaturus accedit: & an etiam negocium id, de quo agitur, notario qui tunc se illi offert, tutò committi valeat. Non enim in criminalibus causis minima cura iudicis debet esse ꝑsonam notarij eligere, ac variare iuxta casuum & negociorum occurrentiam, cùm præcipuè inter
2 plures optio datur. Multum namque impedit delictorum correctionem tabellionum animus corruptus [b] precibus, aut precio, seu b
particulari quadam affectione, vnde sæpius causarum secreta reuelant, testes negligenter, & non vt decet, examinant, & iudices ipsos varijs persuasionibus, & fictionibus ad suæ prauæ intentionis tramitem inclinare satagunt, aut aptis importunitatibus, oppugnat, eorum insuper torpore, & segnicie (cùm à iudicibus seu fiscalibus in similibus copia, & reorum pauperum defensio. Oportebit etiam de omnibus curiæ tabellionibus diffidere, quando illos certioraturos malefactorem de his, quæ geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumque quærere notarium, quo præsente denuncia fiat, & per quem sũmariè informationis testes examinentur, ac mandatum capturæ subscribatur. Proderit propterea quod Iudice præsente denunciationes fiant contra reos: nam ex hoc ipse facilius illorũ memoriã conseruabit, & melius rationem criminalium causarum, & status earum ab officialibus exiget, nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas pro arbitrio silentio præterire.

Vdicis fiat. Vide multa lectu non indigna, de hac denũciatione quę corã iudice facienda est, circa quã huius capitis argum. versatur scripta per Angel. in tract. malefi. in verbo, *Nec non ad denun.* Bossi. in locupletissimo illo delictorum tract. tit. A

de denunciatione. pag. 101. Iuli. Cla.lib.5.recep.senten.§.fi.quęst. 3.& 7.

B *Contra Notarios.* *Tabellionum animus corruptus.* Dolus ęquidem, & tabellionũ imperitia, destruit mundum:& multorum conscientias in magno discrimine cõstituit, vt singulariter scribit Bal.cons.6.inc.Viso test.lib.2. Et ex notariorum imperitia pluri ma damna,& litiũ occasio oritur. Ita scribitur in sacro Conci.Trid. ses.22.c.10.de reformatione.Quapropter iustissimè ibi decretũ est, Notarios imperitos, vel in officio delinquentes, priuandos, vel ad tẽpus suspendendos esse, ab Episcopo tanquàm Apostolicæ sedis delegato. Ex quibus iustissimè defenditur decretum ab Illustrissimo Toletano Præsule factũ: quo statutum est, qđ nullus Notarius Apostolicus, fungat̃ munere suo, in hoc ampliss. Archiepisc.nisi prę uio examine approbatus fuerit ab ipso, vel ab iudicibus sui senatus, qui sẽper floret viris integerrimis, & omni laude dignissimis.

Et multa contra tabelliones & Notarios tradit Ripa, in l.Centurio.num.83. ff.de vulgar. Cagno. in l.si librarius.num.2.ff. de regu. iur.Neuiza.cons.28. num. 11. & 12.Ias.cons.37.col.2.lib.4.Iacob. Menoch.cons.38.nu.138.volu. 1. & Antonius Tessara peculiari libello, cui titulum fecit de erroribus notariorum.

Contra nonnullos receptores cu riarũ Ecclesiasticarum. Nec minus quã notarij, impedire solent delictorũ condignã punitionẽ, nonnulli receptores Ecclesiasticarum curiarum, qui sic iure optimo nuncupantur, cũ recepto res sint munerum,& delinquentiũ receptatores, nec nõ fabricatores iniquitatum: canes sunt ferarum, & ciuium deuoratores. Qui muneribus & donis corrupti, facinorosos homines & publicos peccatores tuentur, & probos & bonis moribus imbutos, si nihil eis tribuunt. Infamãt, & persequuntur. Quod si crimen aliquod, antequã ad iudicis aures pueniat, ipsi nouerint sæpenumerò illius causam de plano iudicant,& non sine plena manu. In reorum informationibus innumera crimina perpetrare solẽt:nam aliquando testes in suũ fauorem deponẽtes, longe repellunt asseuerantes, illud omittẽdũ esse, quousque pro illis ferãt testimonium. Si verò nullam culpam inueniunt, vt salarium itineris reportent, ex capite in testium depositionib. asseuerant, scandalum, saltem ortũ fuisse: ex obiecto crimine, quasi hoc alicuius foret momẽti, nõ probata legitima causa scãdali, præsertim apud optimos iudices,& Deum timẽtes. Inquirũt isti aliena crimina, cum ipsi grauissimis celeribus irriti sint. Quibus illud Salustij obijci potest. *Qui in alterum dicere paratus est, uitio carere debet.* Et vt egregiè cecinit ille.

Tollere festucã, si vis de fratris oculo.
Quæ tua cõturbat, lumina tolle trabẽ.

Et Horatius.

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inumtis.
Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum.

Tempus æquidem mihi deficeret,

ret, si sigillatim omnes ipsorum iniquitates recenserẽ. Cẽseo Christianæ reipublicę vtilissimũ fore, vt istis hominib. ab Ecclesiasticis tribunalibus expulsis, testes in criminalibus causis, præsertim grauioribus, coram iudicibus examinarentur, quod iuri cõmuni consonum est, l. Apud eloquentiss. C. de fide instr. tradit latè Calagur. Episcop. reg. 757. vbi ipse annotaui, Iacob. Menoch. in tract. de recup. posses. 15. remed. q. 26. num. 336. & latissimè doctiss. Auend. de exequẽd. mand. Regũ. 2. par. c. 17. vbi regulã istã, cum vndecim limitationib. constituit. Vel oporteret, quod in singulis tribunalib. Ecclesiasticis, vnus vel duo clerici viri probi, & integerrimi ad munus hoc, assignato cõpetenti salario eligerẽtur, qui cũ alijs curiæ officialib. debito tempore syndicarentur. Nec dictis malis medetur, si testium examen (prout nunc fit) priuatis locorum clericis cõmittatur: nã cùm ex proprio munere hoc illis nõ incumbat, negligentissimè in his se gerũt, q̃a frequẽtissimè ipsis absentib. & prorsus ignorantib. testes ab receptorib. examinantur: nec iudice commissionis opus est, nisi ad solã subscriptionem factæ informationis.

Officiali, ac Vicario generali.

CAPVT, III.

1 *Differentia sit ne aliqua inter Officialem vel Vicarium.*

2 *Officialis vt corrigere, & punire crimina possit, potestas expressa sibi est committenda.*

3 *Officialis ex generali mandato potest inquirere.*

4 *Compositio Officialis Episcopi, facta super crimine, an Episcopo præiudicet.*

5 *Antiquo iure de diaconorum causis tres Episcopi cognoscebãt, de causis verò presbyterorum sex.*

6 *Episcopi uel eorũ officiales per se hodie de cõsuetudine de clericorũ causis criminalibus cognoscunt.*

7 *Solennitas, quæ hodie ex Tridentino Concilio in clericorum degradatione obseruanda est.*

HI duo termini † Officialis, ac Vicar. inter se differunt, vt notat Guliel. in Clem. 1. de offi. vicar. quem refert Federic. de Senis in conc. 302. incip. Reuerende pater dicitur in iure. in col. fin. Nam quicquid potest officialis, potest & Vicarius, sed non cõuertitur: & Officialis non habet potestatẽ circa actus spirituales extra iudiciales, quia illud pertinet ad Vicarium in spiritualibus, & Vicarius potest punire, & corrigere, [a] non tñ Officialis. Quando autẽ Episcopus vnum solum Vicarium cõstituit, credit Feder. vbi suprà, quod transit in eũ, quicquid transit in officialẽ, & quicquid transire potuit in Vicarium in spiritualibus. Ioan. And. tamen in addit ad Specu. in rub. de officio Vicarij, dicit, qđ ista vocabula sũt Synonima, & sic idem est dicere

1 (margin beside "Officialis"), a (margin beside "Quando autẽ")

Officialis, quod Vicarius, & qđ dimittēda est ista diuersitas vocabulorum consuetudinib. patriæ. quem refert Barba. in Clemen. & si principalis, de rescript. in 1. col. qui dicit, quod ista opinio Ioan. Andr. videtur verior, & sic quod nulla sit differentia in effectu, sed solùm in nomine, reiecta opinione Guliel. vbi suprà, qui nititur facere differentiā inter ea, quæ sunt gratię, & iustitię & iurisdictionis volũtarię, prout latiùs ipse refert.

2 Præter †alia autē, quę in his, qui creandi sunt Officiales adesse debent, tãquàm quibus totius diœcesis moderatio, ac regimen committenda sunt, aut saltem cõmitti solent (licèt verius ij coadiutores, nõ verò excusatores Episcoporũ esse deberēt) vt crimina corrigere & punire possent, pęnamq; depositionis infligere, non sufficit, qđ solùm aliquis in Officialē creet, sed requiritur quòd sibi expresſè prędicta committantur, vt sanxit Bonifacius hui⁹ nominis Põtifex VIII. in c. licet, de officio Vicarij lib. 6. Sufficeret etiam iuxta glos. ibi, quòd eapresſis aliquibus casibus ex requirentibus speciale mãdatum, cętera sub generali clausu

3 la commiterentur. Aduerte tamē qđ talis officialis ex generali mãdato posset inquirere, vt notant Ioa. Mona. Lapus, & Domin. contra Ioan. And. ibi, & vide notabile verbum in ista materia per Marian. in c. Qualiter. lo. 2. de accusa. quæst. 5. artic. 13. quod refert Felin. in cap. Non potest, de re iudicad. in 4. col. vbi dicit, quod licet Vicarius Episcopi ex generali mã dato non potest punire, tamen sicut potest inquirere, vt suprà, ita posset inquisitum absoluere absq; alia relatione ad superiorē: & dicetur facta inquisitio & absolutio ex potestate ordinaria Vicarij, quę non impeditur, per d. c. licet. quod dicit dictũ peregrinum, & nunquam obliuiscendũ. Et quamuis Ripa in l. qui condēnare. in 3. col. n. pen. ff. de re iud. referat hãc conclusionem Marian. & Felin. & dicat ꝙ ista decisio nõ videtur vera, quia Vicarius non prohibetur cõdennare criminosos, fauore ipsorum delinquētium, sed defectu potestatis iurisdictionis. Vnde cũ Vicarius careat potestate, non videt quomodo posſit absoluere. Ego credo eorũ opinionē esse verã in terminis in quibus ipsi loquuntur, quia dicunt, ꝙ sicut permittitur Vicario facere inquisitionem ad effectum remittendi culpabiles inquisitos ad Episcopum, sequendo decis. Rotæ. 66. in nouis, ita si post inquisitionē inuenerit eos innocentes, potest absoluere. Nã in isto casu sententia absolutoria Vicarij non est à crimine, vnde nõ operatur exceptionē rei iudicatæ, ad quam pronunciandam necessaria esset iurisdictio, sed est solũ absolutoria ab inquisitione per eũ formata, ad quã sufficit eadē potestas, qua potuit inquisitionē formare, & eundem quē absoluit ad Episcopũ remittere, si fuerat inuentus culpabilis. Et isto modo nõ obstat regula negatiua: Quod qui non potest condennare,

dennare, non poteſt abſoluere: in qua etiã videtur fundari Ripa, dũ impugnat prędictos doctores. An
4 autem quando officialis Epiſcopi fecit impoſitioné pecuniariam ſuper adulterio, poſſet pręiudicare Epiſopo, quo minùs poſſit iterum cognoſcere, & debita pœna Clericum criminoſum punire: vide Paul. de Caſt. cõſ. 368. notandũ in 1. vol. & ſi quiſquã dubitauerit, cur tantorum ac tam grauiũ criminũ cauſas, corã ſolo officiali Epiſcopi tractãdas, ac ab eo de-
5 finiendas propoſuerim, cum antiqua iura Aegatenſium & Carthaginenſium cõciliorum ſtatuerint, diaconũ à tribus Epiſcopis vicinis, presbyterum à ſex, audiẽdos eſſe, vt habetur in capit. ſi quis tu midus. cum duob. ſeq. 15. q. 7. pręcipuè, cum illa tria capitula intellexerit Archidiac. ibi, in cauſa criminali, in qua proceditur ad depoſitionem, prout ſunt in hac noſtra denunciatione plura crimina depoſitione digna. Huic dubitatio-
6 ni ſatisfacendo dicimus, ꝙ de conſuetudine audiunt Epiſcopi per ſe, vel per Officiales ſuos cauſas criminales Clericorum ſuorũ: vt notat Spec. tit. de accuſatio. in §. Quarto loco: cuius meminerunt Ioã. And. & Dom. Philip. in c. degradatio, de pęnis. lib. 6. Vnde ſolus Epiſcopus ſine numero aliorũ Epiſcoporũ poteſt Clericum verbaliter deponere, vt notant ibi, Domi. & Philip. In criminib. aũt illis, in quibus procedendũ eſt ad actualẽ degradationem, tunc adhibendus eſt numerus Epiſcoporum, de quo in dictis iuribus in examinatione & definitione cauſæ, & ad pronũciandã illam verbalem depoſitionem, quę dẽt pręcedere actualẽ degradationẽ, vt notãt Domi. & Phil. in d. c. degrada. & ſcribit in li. Põtif. ſol. 203. col. 4. Hodie verò in Conc. Trid. in 3. 7
ſeſ. celebrata anno Dom. 1551. canone 4. ſtatutum eſt, quod liceat Epiſc. ſeu eius Vica. procedere in dictis crimi. etiam ſine requiſito numero Epiſcoporum: ſubrogatis tamen loco eorum totidẽ Abbatibus vel perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, prout habetur in decreto dicti concilij tenoris ſequentis: Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus generalem, contra Clericum in ſacris etiam presbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illiꝰ condennationem, necnon verbalem depoſitionem, & per ſeipſum etiam ad actualem atque ſolennẽ degradationem ab ipſis ordinib. & gradibus Eccleſiaſticis in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia, in numero à Canonibus definito requiritur, etiam abſque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc ſibi aſsiſtentibus totidem Abbatibus vſum mitræ & baculi ex priuilegio Apoſtolico habentibus, ſi in ciuitate aut diœceſi reperiri, & commodè intereſſe poſsint. Alioquin alijs perſonis in Eccleſiadica dignitate conſtitutis, quæ ętate graues, ac iuris ſcientia commendabiles exiſtant.

ANNOTATIO.

Dde plura quæ de Officialis, nec nõ Vicarij generalis iurisdictione, & potestate, q̃ scribit Abb. in c. si q̃s contra, nu. 30. vbi Fely. & Doc. de foro cõp. Rot. decis. tit. de officio Vicarij in nou. vbi amplissima additio Sylu. in summa in verbo. Vicarius. q. 4. Pet. Rebuf. in prac. benefic. 1. par. tit. de Vicariis Epo.

A *Punire & corrigere*. Est sanè peculiare munus Episcoporũ, vel Vicariorũ suorũ generaliũ, subditorũ crimina, & scelera punire, eorũq; vitia redarguere, & quod ab eis summè cauẽdũ est, ne Clerici pręsertim curã habẽtes animarũ, criminosi sint, & inhonestam vitam agant, vel prauis & corruptis sint moribus. vt in Cõcil. Trid. ses. 14. in proę. de refor. & ses. 6. c. 3. de reform. Iure igitur generalis hęc delictorũ denunciatio, corã Vicario generali proponitur, cùm ipse ex munere sibi cõmisso, puniendi & corrigẽdi hęc crimina amplissimã iurisdictionẽ & potestatẽ habeat. c. licet. c. irrefragabili, de officio ordinarij. c. de persona. 11. q. 3. Cõc. Trid. ses. 24. c. 20. de reforma. vbi interdictũ est Decanis, seu Archidiaconis, vel alijs inferiorib. iudicibus, criminales causas ẽt visitando iudicare. Quæ potestas & iurisdictio nõ solũ eis cõpetit aduers⁹ clericos (quos sęculares appellam⁹,) verũ cõtra regulares, si extra claustrũ vitã agẽtes, delictum aliquod perpetrarint. Cõcil. Tridẽ. ses. 6. c. 3. de reform. nec iuuari possunt Clerici, ad effugiendã hãc ordinariam iurisdictionem, sub prætextu immunitatis, aut exẽptionis, nõ obstãtib. quibuscunq; consuetudinib⁹, aut cõcordijs etiã iuramẽto cõfirmatis. vt ĩd. c. cõcil. ses. 14. c. 4. de refor. Imò ad defendendã suam iurisdictionẽ procedere possunt ordinarij, cõtra eam turbãtes & impediẽtes, ẽt si fuerit exẽpti, vt egregiè scribit Innoc. in c. dilectus. de pœnis. quẽ sequitur Steph. Aufrer. in trac. de potest. sęcular. super Eccles. personas. n. 23. Ioan. Rojas, Valẽtinus Inquisitor in tract. de hæreticis. 1. p. nu. 555. cũ sequenti, asseuerãs, q̃ cùm ipse esset Episcopatus Pãpilon. Vicarius generalis, ita in forensib. controuersijs obtinuit, cõtra Canonicos regulares illius Ecclesiæ, & cõtra quosdã monachos diui Bern. Ipse quoq; Inn. singularem sententiam receptã dicit cõtra moniales exẽptas, quæ mulierem nuptam, intra claustra monasterij iniustè detinebant: & hac ratione, iustissimè iudex ordinarius cõtra ipsas censuris Ecclesiasticis processit: quousque mulier ipsa marito fuit restituta, idemque in similibus casibus erit obseruandum.

Nec possunt Clerici, aut laici, ĩ criminibus mixti fori, fugere ab hac ordinaria Ecclesiastica iurisdictione, etiam si allegent se habere certos & peculiares iudices, per literas (quas conseruatorias nuncupant) vt eos à molestijs & iniurijs defendãt (vt moris est) dictæ nẽpè literę, cũ q̃buscunq; clausulis, aut

decretis

decretis nullius momẽti sũt. Cõc. Trid. ses. 14. c. 5. de refor. Excipiũtur tamẽ generales Vniuersitates, seu Collegia Doctorũ, vel Scholasticorũ, vel regularia loca, aut hospitalia actu hospitalitatem obseruãtia: quorũ personæ suis priuilegijs & exẽptionib⁹, circa iurisdictionem suorum iudicũ conseruatorum, frui minimè prohibentur.

Sed dubiũ egregium, & in praxi frequentissimum, nec alienũ à nostro instituto se offert, vtrùm dicti conseruatores Vniuersitatum, vel religiosorũ, aut piorum locorum, possint de omnibus causis, cuiuscunque conditionis cognoscere, & dubium facit Innocentij IIII. Pontificis Maximi constitutio, in c. 1. de offic. deleg. lib. 6. qua his iudicibus cõseruatorib⁹ tantùm concessum est, vt de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscant, nec ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam possunt extendere potestatẽ. Idem decretũ est in c. fi. illo titulo. Quòd si præscriptam formã fuerint transgressi, eo ipso per annum suspensi sũt. Imò & quod non vulgarem difficultatem habet, Regia, cõstitutio prima. tit. 8. lib. 1. ord. nou. definiuit, minimè posse iudices conseruatores id transgredi, etiam si vberior potestas & iurisdictio ĩ rescripto cõcessa fuerit: ꝙ si ad vnguem non seruauerint, pęna amissionis naturalitatis horum regnorum puniuntur.

Veriùs tamen videtur, non esse prædictis iudicibus prohibitum, de alijs causis, vltra violentias & manifestas iniurias cognoscere: si in literis Apostolicis illis fuerit indultũ, quod ex eo manifestè patet. Quia Sũmus Ecclesiæ Præsul causas ad Ecclesiastica tribunalia spectantes, auocare potest, & alteri terminandas committere. vt in c. nostrã. de appel. c. pastoralis. §. præterea. de offi. deleg. c. Ecclesia, in 2. in verbo: *Nos quidquid.* vt lite pend. Concil. Trid. ses. 24. c. 20. de reform. conducit tex. in l. iudiciũ soluit. ff. de iudi. tradit vltra alios latissimè D. Couarr. in practi. q. c. 9. Et istorum iudicum potestas à literarum facultate dependet. ca. recepimus. §. porro. de priuileg.

Nec refragatur tex. in c. 1. quia loquitur quando conseruatorum potestas est limitata: Secùs verò si ampla tribuatur iurisdictio, quia tunc impunè ea vti possunt. Quapropter illius tex. decisio, ferè hodie inutilis est, cùm amplior forma recepta sit, vt scribit Ioã. And. ibi in casus positione, & ibi etiam Archid. & Domi. idem Domin. in d. cap. fin. §. conseruatores. Petrus Rebuff. in l. 48. in fine. ff. de verbo. signific.

Nec minus aduersatur pręcitata Regia lex prima, disponẽs, non esse alicuius valoris iurisdictio. quæ cõtra dictam prohibitionem concessa fuerit. Quia interpretanda est in casu d. c. 1. cum quo concordat: vel quãdo talis concessio tenderet in præiudicium Regiæ & sæcularis iurisdictionis: nõ verò quando ea iurisdictio daretur tantum inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ corã iudicibus Ecclesiasticis

Regiæ cõstitutiones. 1. & 5. titu. 3. lib. 1. ord. noui explicãtur.

clesiasticis sunt tractandæ, vt in c. si diligenti. de foro comp. cũ alijs Regia lex. 57. titu. 6. par. 1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Cle. 2. de iudi. l. 56. tit. 6. eadem par. 1. His nempe casibus, Pōtifex Summus liberam potestatem & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri. ca nouit. de iudi. l. 5. lit. 3. lib. 1. ordin. noui. & quòd iste sit verus, & germanus intellect⁹. d. legis, ex verbis ipsius colliges: cùm dicit: *Los conseruadores dados, y diputados por nuestro muy Santo Padre, no sean osados de perturbar la nuestra iurisdicion seglar, ni se entremetan à conocer, ni proceder, &c.* Intelligenda quidem lex est inter laicos: & exceptio, quæ statim sequitur ibi. *Saluo de injurias y offensas manifiestas, y notorias, que suelen ser hechas à las yglesias, ò monasterios, y personas Ecclesiasticas.* Interpretāda est respectu laicorū.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices conseruatores religiosorum, vel mendicātiū, posse non solùm cōtra Clericos, stante dicto decreto Concilij Trid. procedere: sed cōtra laicos, pro manifestis iniurijs, vel violētijs personis Ecclesiasticis illatis, quamuis rei sint, quia minimè ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori. capi. cùm sit generale. de foro compet. l. 58. tit. 6. p. 1. l. 4. tit. 18. ead. par. & cum dicta Regia lex. 5. titu. 3. lib. 1. ord. loquatur de laicis, in illis regulam constituat, exceptio qua permittitur conseruatoribus, de manifestis iniurijs, & violētijs cognoscere, contra laicos dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat. l. nam quod liquide. §. fin. ff. de penu. legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur l. 2. tit. 8. lib. 1. ord. nou. dicens: *Inezes Ecclesiasticos ansi conseruadores, como otros qualesquier, no sean osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus jurisdiciones: y si excedieren lo que los derechos disponen, y en la nuestra jurisdicion Real se entremetieren, y la atētaren vsurpar, y entre legos, sobre causas pfanas, &c.* Non certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid diffiniuit.

Et nota, quòd tunc dicetur manifesta iniuria, & violētia inferri, vt pateat aditus iudicibus conseruatoribus contra laicos procedendi, quando monasterium vel religiosi sua possessione perturbātur, aut eorū priuilegia, exemptiones, & immunitates violātur. c. cum sit generale, de foro comp. ꝙ in qualibet oppresione locum obtinet. in cap. si clericus. eod. titu. Abb. & Doctores, in d. c. cum sit generale. vbi Socin. num. 18. Lap. alleg. 58. & 72. & est optimus tex. in capit. conquestus. de foro compe. vbi iudicibus Ecclesiast permittitur laicos cōpellere, vt pro iniurijs & dānis Ecclesiæ illatis cōpetenter satisfaciāt, & cōducit tex. quem ibi ad hoc not. Barb. in c. licet. de pœnis, in verbo, *Exigunt.* Quia exigere est ab inuito extorquere. l. lex fideicommiss. ff. de lega. 3. & est hodie egregia decisio Concil. Tri.

sess. 22. cap. 11. de reforma. & in proprijs terminis huius propositę controuersiæ tenet Io. Lap. Hispanus vir magni nominis in rep. cap. per vestras. de dona. inter vi. & vx. §. sed pulchra dubitatio. nu. 3. fol. magno. 181. Et ita non semel iudicatum vidi, maximè hoc anno 1583. in fauorem religiosissimi, totoque orbe celebratissimi Collegij Societatis Iesu, huius Complutensis populi. Nam cùm quidã ciues oppidi de *Loranca*, vim dicto Collegio in quibusdã suis pręedijs intulissent, meo consilio quęrela huius oppressionis, & violentiæ, proposita fuit corã Vicario generali huius Complutẽsis curiæ, tanquam iudice cõseruatore, & licèt rei personaliter citati, declinatoriam fori exceptionem proposuerunt, causa ad Regiam Pintianam curiam fuit delata, declaratum in ea fuit, nullam vim à iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

Hæc de conseruatoribus mendicantium ordinum, piorumque locorum: conseruatores verò Salmanticensis, Pintianæ, & Complutensis Academiæ, indistinctè de omnibus causis in fauorem Doctorum, vel Scholasticorum, contra laicos procedere possunt. l. 8. tit. 7. lib. 1. dicti noui ordina. cùm dicit: *Que el Maestre scuela ò su lugar teniente pueda conocer, y conozca de todas las causas tocantes à la dicha Vniuersidad, y à las personas del dicho Estudio, aũque no sean iniurias, ni fuerças notorias y manifiestas.*

Ego N. Presbyter.

CAPVT IIII.

1 *Laici Clericos accusare non possunt.*
2 *Prælati cauere debent, ne officialiũ suorũ officia sub annuo cẽsu locẽt.*
3 *Fiscalis curiæ in principio officij iurare tenetur.*

CVm enim in curijs Ecclesiasticis officio fiscalis functuri, vltra laicorũ crimina, clericorum etiam flagitia accusare, seu denunciare debeant, & laicis interdictum sit clericos accusare,[a] vt in c. Laico. & in c. Sicut Sacer. 2. q. 7. optimè faciũt Prælati, si Sacerdotes, aut in sacris saltem constitutos viros, similibus præficiunt officijs: illi namq; non ea quæ sæculares viri inuidia, ac infestatione, clericorum flagitia accusabunt, aut iudicibus nunciabunt, & vitia solum persequentes, reorum personas tanquam in eadem sorte Domini vocatas non abhorrebunt. Fiet insuper, vt ad occultanda crimina, non sic facilè muneribus corrumpantur. Quod tandem prudenter statutum inueni inter Constitutiones Cæsaraugustanæ Prouinciæ, cuius est Ecclesia nostra Calagurritana, in tit. de procur. in cõstit. penul. tenoris seq. Nullus de cætero procurator fisci admittatur, nisi in sacris sit ordinibus constitutus, suffraganeis nostris, & eorum officialibus contrarium faciendi potestatem omnimodã adimentes. Debent tamẽ

Prælati

mẽtes. Debent tamẽ Prȩlati caue re, ne similia officia illis vel alijs sub annuo cẽsu locẽt. [b] Nã dum hoc fit, feruent vitijs omnib. respublicȩ, Clericiq; ac laici facinorosi, nõ vitȩ emẽdatione, sed pecuniæ præstatione Canonicam vltionem effugiunt quã promerentur, sicq; dũ quid offerre possint habeant, quod in eis aliquid puniri possit, nõ timent. Cum prȩterea synodalium testium vsus simul cum ipsa synodorũ celebratione (nõ paruo Christianitatis dispẽdio) perierit, & eorum loco in singulis diœcesibus ij, quos fiscales vulgus appellat, creati videãtur, nõ minima debet esse prȩlatorũ cura, vt ad hui9 officij onus & exercitiũ prudẽtes, fideles, ac solertes viros eligãt, q subditorũ suorũ spiritualia vulnera valeant inuestigare, illaq; iã nota, & ꝓbatione nõ difficilia, prælatis eisdẽ, aut suis Vicarijs reuelare ꝑ ignauiã nõ differãt, aut ꝑfidia dissimulent.
3 Et vt hoc diligentius obseruent, aduertãt semꝑ Prȩlati, seu eius Vicarij ĩ creationib. taliũ fiscaliũ, vt eos faciant ante oĩa iurare [c], quod officiũ suum fideliter, diligẽter, & legaliter exercebunt. Cùm.n. tales censeantur publici denũciatores, tenentur in principio sui officij iurare, vt notat Ang. in l. si vacantia. de bon. vacan. lib. 10 quem refert Præp. in c. de accusat. 2. q. 8. col. 65.

A Accusare. vide latè Prȩpositũ ĩ c. laicos. n. 4 2. q. 7. gl. Abb. & Docto. in c. ex parte. de test. l. 3. tit. 3. li. 1. noui ord. Idq; egregiè in concil. Prouin. Toleta. celebrato anno. 1556. act. 2. c. 11. his verbis definitum est. *Fiscales ab Episcopis deputentur, qui uel Sacerdotes sint, uel intra sex mẽses ad sacrum ordinem, intra annum ad sacerdotium promoueri possint, & promoueantur. Alioqui ad usum proprij muneris nequaquam admittãtur.* Et quas rationes, propter quas laici à clericorum accusationibus repelluntur. Scribit Ioan. Crot. in tract. de testib. n. 59. Hieron. Gig. in tract. de crimine læsæ Maiest. in rubr. quomodò, & per quos crimen læsȩ Maiest. prob. q. 15. Possunt tamen laici in aliquibus criminibus Clericos iure optimò accusare. Primò in crimine hȩreticȩ prauitatis. c. Sacerdotes. c. oues. 2. q. 7. Secundò, in crimine læsȩ Maiest. c. sanè. 15. q. 3. glo. in summa. 2. q. 7. & ibi Prepos. Arch. Bellam. & Cardi. à Turrecrem. in c. 1. ibi, Tertiò, in crimine dilapidationis. c. nõ liceat. 7. q. 2. & hoc inter doctores communiter receptum esse testatur Fe. cõs. 183. n. 3. Iu. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 14. vers. Propter reuerentiam. Quartò, quãdo laicus suã vel suorũ iniuriã prosequitur. c. omnib. 4. q. 7. c. de cȩtero. de testib. & licèt Arc. in summa. 2. q. 7. in ea sit sententia, vt existimet, id procedere quãdo ciuiliter agitur: secus verò si criminaliter. Sed veriùs Hosti. in d. c. de cȩtero. cõtrariũ censet, scribens, permissum esse laicis Clericos accusare, tam ciuiliter, quã criminaliter, si suam vel suorum iniuriã prosequantur: cui se subscribit Prȩposi-

Decem traduntur casus, quibus laici Clericos accusare possunt.

Præposi.in.c. ꝙ verò.2.q.7.col.1. allegans tex. in c. Maximian. 81. dist. Quintò, nó est locus regulæ in crimine simoniæ.tex.in. c. tãta. de simo.Sextò, in crimine sacrilegij.tex.in §.qui auté.17 q.4. Septimò, qñ semel laic⁹ admissus fuit ad accusandũ Clericũ, q̃a posteà non potest repelli.Ita scribit Aug. Ber.in c.1.n.4.de accus.quòd manifestè iuri cõtrarium est:nã cùm iste fauor, qui in hoc versatur in fauorẽ totius sacerdotalis ordinis fuerit introductus, minimè ĩ eius præiudicium & perniciem Clericorum laicos ad eos accusandos, aduersus sacras cõstitutiones magno consilio editas admittendos esse cẽseo. Octauo, & vltra supradictos casus istud censeo notatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse ꝓpriũ sacerdotem & rectorẽ denũtiare, cum sua intersit habere bonũ pastorẽ, & ab omni scelere immunẽ. In hoc æquidem doctores omnes conueniunt, teste Arch.in c.illa.n.7.de accusat.& est cõmunis sententia, si credimus Iulio Claro.d.§.fi. q.7. idẽ profitetur ipse Aret. in c. ex parte. d̃ te. Scribit tñ circa hoc eleganter.Host.in tit.de inqu.§.2. ver.vt autem.ꝙ Prælati non debẽt passim, nec freqũeter recipere eas cartulas, quas rustici contra rectores suos clãculo offerunt: nectamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgare commodum & vtilitatẽ reportare, si iudex maturo cõsilio, & prudẽtia veritatẽ indagauerit, vel saltem legitimã causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitio. criminis deueniat. Non tñ super dictis capitulis aliquo modo procedendũ est, etiã si in ipsis copia testium exhibeatur: tũc q̃a incertus est illorũ auctor, tunc etiam quia capitula illa extraiudicialiter fuerũt ꝓducta, ꝙ si aliter fieret processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Cla. in pra.cri.§.fi.q.5.ver. Scias.n. dicẽs apud suos ita seruari. Nono limita, qñ crimẽ esset notoriũ.c.cũ dilectus.de pur.can.Abb. in d. c.de cætero.vbi Feli.n.6. de test. Quintil.Mãdosi.vir.doctiss.ĩ anno adt. Lap.alleg.11.litera E.Decimo limita, in patrono laico, qui presbyterũ dilapidantẽ bona iuris patronatus accusare tenetur, c.cõstitutũ.16.q.1.gl.in c.filijs.16.q.7.tratit latissimè Cæsar Lamb. de iure pat.lib.3.art.2.q.2.quem vide.

B *Locent.* Adde Caieta.in sum. in ver.off.venalitas.Dom.Soto.li.3. de iust.& iu.q.6.ar.4.Frat.Fran.à Vitoria in priuato conf.qđ de hoc argumẽto vernaculo sermone edidit Mar. Nauar.in manuali conf. latino.c.25.n. 7. & lege quæ circa hoc lõge lateq; scribit noster Ber. Diaz de Luco, q̃ ob eius summã integritatẽ ingentẽ, vberrimamq; doctrinã dum in supremo Indicæ ditionis prætorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob sincerissimam eius fidẽ, & sæpius exploratã sanctitatem, à Carolo V.huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarũ Rege select⁹, eodemq; munere syncere functus Calaguritanæ & Calciatensi amplis-

Io. Bern. Diaz de Luco.

plisimis Ecclesijs ab ipso Cæsare Maximo designatus tandem Pon. Rom. suffra. vt reipub. Christ. maximum esset ornamentum Episc. titulo fuit insignitus, & paulò post cum singulari pietate & religione Pótificale munus exerceret ad impiorũ hæreticorũ labes extirpandas, ad Trid. conc. fuit vocatus, quo incredibilis eius pietatis & religionis amplis. præstitit testimonium. Qua ratione pasim doct. eum summis laudibus celebrant, maximè Insignis D. Couar. in 4. lib. decr. 2. par. c. 6. n. 14. iuris vtriusq; consultisimum, meritò appellat, & doctis. & obseruãtis. Præsul nuncupatur ab eodẽ, li. 1. var. resol. c. 11. n. 5. & vir moribus de doct. excellens, in rub. de testa. 3. par. n. 26. & multis in locis practicam istam excellentis. esse testatur, & eum meritis. pastorem Calagurritanæ Ecclesie nuncupat Pet. Auend. in c. prætor. 2. part. c. 5. nu. 26. Is inquam. in tract. cui titulum fecit, *Instruction de perlados*, cap. 19. & 20. Iurisdictiones verò Ecclesiasticæ, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualib. locare minimè licet, nec cõducto res per seipsos, aut alij eorum nomine, ea munera posũt exercere, aliter cõcesiones etiã à sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt: ita decretum est in Sacro Concilio Triden. ses. 25. c. 11. de reforma. In Cõcilio verò Prouin. Tole. act. 2. c. 15. ann. 1565. iustisimè decretum fuit, vt Notatoriũ Ecclesiasticorum, necnon promotoris fiscalis officia, & cætera alia quæ ad iurisdictionem Episco. & aliorũ inferiorum spectant minimè vendantur, vel locentur, alioqui si quis illius decreti transgresor fuerit, hac pœna mulctatur: nẽpè vt lucrũ nõ acquirat: imo in animæ iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur, & qui officium ita fuit asequutus, illo priuari debet, quod vtinã in omnibus tribunalibus seruaretur.

C *Iurare.* Adde Ang. in tract. maleficio. in verbo, nec nõ ad denũciationẽ. col. 2. Petrũ Foller. ĩ practi. cri. in parte, audiantur exceptiones. n. 65. p. 162. Lod. in pract. crim. c. 6. num. 11. Add. Bar. in l. Diuus. ff. de custod. reorum.

Promotor seu fiscalis curię vestræ.

CAPVT, V.

1 *Fiscalis à Prælato uel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedẽs, infamia præcedente, cogere potest reum ad iurandum de veritate dicenda.*

Fficiũ hui⁹ fiscalis creatiã prę lato, vel iudice, loco officij iudicis succedit, & ꝙ facit iste ex mandato iudicis, videtur facere ipse iudex, vt notat Prępo. in c. de accus. 2. q. 8. col. 36. & col. 39. Vnde non tanquam pars accusans debet iudicari. Pro quo optimè facit, quod notat Innoc. & alij, vt refert Felinus, in col. 2. 1

in ca. cùm clamor. de test. quod quando persecutuor inquisit. est datus à iudice, ad ipsam inquisitionem prosequendam, tunc quia talis non est propriè pars, sed minister iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia tunc potiùs iudicis officio repetũtur:
2 Ex quo ego aliàs dicebam in cõtingentia facti, quod sicut iudex procedens ex officio suo, & non ad petitionem partis, pręcedente infamia, potest reum cogere ad iu
a randum de veritate delicti [a], de quo infamatus est, vt notat Abb. in c. cum super. de confess. quasi ad finem. Pari modo poterit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis cùm hoc tamen necessario temperamento, videlicet nisi fiscalis prosequeretur talem accusationẽ, ex quasi vincat, defertur lucrum sibi ab aliqua constitutione synodali, vel consuetudine pręscripta, cum tunc videatur sequi propriun interesse, & ad id oporteat probationes habere legitimas.

ANNOTATIO.

NOta circa hui⁹ capitis argumentũ, quod quilibet merum imperiũ habens, potest ex hoc ꝓmotores seu fiscales (quos vocãt) creare. vt docet Bar. in l. Diuus. ff. de custodi. reor. Io. de Ann. i c. sicut olim, n. 2. de acc.
A. *De veritate delicti.* Adde Bar. hãc opinionem tenentẽ, in l. inter omnes. §. recte. in fine. ff. de fur. cuius opinio ab omnibus approbatur. teste Aug. in tract. male. in addit. Ang. in parte, *Comparuerunt & confitentur totum.* nu. 13. quam opinionem cõmunem esse fatetur Hypp. in l. quęstionis habendę. num. 72. ff. de quęst. Ant. Gom. lib. 3. var. resolu. c. 1. nu. 65. & esse magis communẽ, asseuerat Iul. Clar. in pract. crim. §. final. q. 45. vers. Sed quęro nunquid. Quę opinio forensi cõsuetudine recepta est. teste Maria. Soci. in c. qualiter & quando. nu. 227. de accusa. q. 84. Et communis totius Italię stilus, iampridem eam recepit, vt memorię mandauit Bart. in l. 1. n. 6. C. de iur. col. & eam dicit cõmunem, & apud suos obseruari Doctissimus Octauia. in decis. Pedem. 66. n. 7. & in Hispania seruatur, quia ei suffragatur egregia Partitarum. l. 4. ti. 29. par. 7. vbi magnus Greg. Lop. idem annotauit in glo. in ci. *Iurar q̃ diga la verdad.* Quãuis propter manifestã periurij auiam, eam increpet Clar. vbi paulò ante allegaui. Vnde apud Gallos non iuramentum, sed sola fidei interpositio adhibetur. vt refert Marcus decisione 674. quod Hispanica lege apud nos seruari piè desiderabat egregius Anton. Gom. (quem pręceptorem Salmanticę habuisse anno Domini. 1554. nunquàm pœnitebit) is inquam lib. 3. vari. resol. c. 12. num. 15. non ęquidem oportet, nec decet iuramentum exigi, quando periurij crimen timetur. c. clericos. de coha. cle. Sed quãdo iuramentũ exposcitur, à iudice, secundum iuris normã procedente, dubitandũ nõ est, quin reus eius reli-

D. Antonius Gomezius.

religione aſtrictus, veritatẽ patefacere teneatur:nec vllo modo poteſt,etiam ad effugiendas aduerſarij calumnias,iudicem fallere, vt docet S.Tho.2.2.q.7. art. 3. & ex noſtris tenuit Bald. in rub. C. de fid.inſt.nu.3.Abb. in c.olim,in.1. col.fin.de reſt.ſpol.& in c.ſicut,in 3.col.6.de iureiuran.Iaſ.in l. cum proponas.col.2,C. de pact. quam opinionem communẽ eſſe profitetur Aret.in.l.decem.n.7.ff.de ver. obl.Couar.lib.1.var.reſol.c.2.nu. 1.circa quã vide latè Mar.Nauar. in c.inter verba.Corro.65.n.237. concl.6.11.q.3.& vide quæ latè ſcribo inf.cap.124.

Denuncio.

CAPVT VI.

1 *Publicę denunciationis diffinitio.*
2 *Officiales infames uel criminoſi à denunciatione repelluntur.*
3 *Fiſcales ex communi curiarum ſtilo non notoria ſcelera denuntiare poſſunt.*
4 *Iudex eccleſiaſticus minimè debet permittere clericũ ſine delatore de occulto crimine accuſari.*
5 *Delator debet ſe obligare quod probabit quod in denuntiatione proponit.*
6 *Quãdo probaſſe dicatur quod denũciat,vt ab obligatione liberetur.*
7 *Iudices Eccleſiaſtici non debent ad clericorum capturam ſine informatione procedere.*
8 *Sententia abſolutoria,ſuper denũciatis prolata,prodeſt ſicut lata ſuper accuſatis.*
9 *An iudex Eccleſiaſticus accuſare volentibus terminum præfigere teneatur.*
10 *Offenſus ſi dixit ſe nolle accuſare, & ideò ad inquiſitionem iudex proceſſit:offenſus poſteà, accuſare volens,audiendus non eſt.*
11 *Fiſcalis de quocunque crimine poteſt clericum accuſare.*
12 *Scribitur egregia Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ Synodalis conſtitutio.*

Ibuit enim ſub denunciationis verbo, hanc delictorũ congeriem ſcribere: quia Epiſcoporum promotores, ſeu fiſcales magis denunciatorib. quàm accuſatorib. aſsimilari par eſt. Et licèt varię ſint in iure denunciationis ſpecies, vt declarat Henric.in cap. nouit.de iudic. fi. col.Et latiùs ibi ꝓſequitř Abbas, & diffuſius Præp.in capi.de accuſat.2.q.8. in colum. 56. & plurib. alijs.Illa tamen, quæ materiã no-
ſtrã complectitur,eſt denũciatio, 1
quę dicitur publica,quam ſic diffiniuit,ſeu deſcripſit Præp.vbi ſuprà,in col.64. Eſt enim denunciatio,criminis alicuius apud cõpetentẽ iudicem, per officialem ad hoc deputatum facta delatio, ad pœnam eidem inferendam. Competit namq; hæc ex mero iudicis officio procedentis in ea ad denũciationẽ, ſeu promotionem ſuorum officialium, ſecundum prædictos doctores, vbi ſuprà, & fundatur ex.l.ea quidẽ.C.de accuſat. & ca.Epiſcopus in ſynodo.35.q.6. & l. diuus.ff. de cuſtodia & exhi-
bi-

bitione reorum.c.præterea.de te-
2 stibus cogẽdis. Et † nota quòd ab ista denunciatione repelluntur of-
a ficiales, si sunt criminosi, [a] vel infames, notat Henricus d. col. fin. allegat tex. & quod ibi notat Ber-
3 nar. in d.c. Pręterea. Et † licèt ĩ hac materia denunciationis publicæ Doctores communiter scripserint in d.c.nouit. & in d. l. ea quidem. quod notoria tantũ crimina denũ-
b ciari possunt. [b] Cõmunis tamen stylus curiarum Ecclesiasticarum admisit, vt indistinctè illarũ fiscales, seu promotores accusationes suas, vel propriùs denunciationes instituant, in quo videtur recepta opinio Saliceti, in d.l. ea quidẽ. dũ dicebat, ꝙ etiam non notoria denunciari debẽt, dũmodò probari possint, quod ęquũ videtur: nam si de solis notorijs criminibus clerici per fiscales accusandi essent, plura alia, quæ sæpiùs occulta, et si probabilia sunt, impunita mane-
4 rent. Vnũ aũt consulendum se offert iudicibꝰ Ecclesiasticis, vt non permittant, de aliquo occulto crimine accusari clericũ apud eos ꝑ fiscales, nisi delatorem sibi priùs obtulerint, aut videãt quòd dicti officiales sufficienti probatione, aut legitimis indicijs muniti cau-
c sam ipsam aggrediũtur. [c]. Si enim Reges nostri suis fiscalibus iniungunt, vt habeant delatorem, cur & ijs, qui ad accusandos clericos creati sunt officiales per Episcopos, hoc non præcipitur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hęc materia Canonistis non est familiaris: ideo circa eam notari debent sequentes conclusiones.
Quod † quãdo iudex delatorẽ ad- 5
miserit, ille se obligare debet, de probando quod denunciat, ita quòd fiscus obtineat, vt probatur ĩ authẽtica de exhibẽdis reis, §. 1. per quem ita determinat Lucas de Penna in rubr. de delatoribus, libro decimo, columna secunda, versiculo, ad deferendum. Postquàm verò obligauit se probare quod detulit, si semiplenè probauit, non sufficit, quo minùs condemnetur ad pœnam, ad quam se astrinxit si non probaret, vt concludit dictus doctor, in l. 2. eiusdem tituli, in 3. columna ver-
sic. sed pone. Si † autẽ delator pro- 6
bauit crimen, & reus defensiones iustas, tunc si tales erant adeò notę, quòd delator habuit iustã causam credendi, quòd iniquè procedebat ad delationem, tunc non excusabitur à pœna: secus autẽ quãdo detulit crimen, quòd erat publicè notum, & defensiones totaliter occultæ, & fama in contrariũ habeatur: quia tunc delator excusabitur à pœna, si suam vel suorũ iniuriam prosecutus est. Si autem deduxit crimen in delationem, cuius vindicta sua nõ intererat, tunc puniendus est: quia se ad id adstrinxit, quod sua non interreat. Ita concludit idem Lucas in dict. columna tertia, & sequentib. Ego tamen crederem, in hoc secundo membro mitiùs puniendum delatorem, cui delictum fuit notũ, & defensiones occultæ, quam ĩ casu præcedenti: quia licèt eius non interfuerit, ratione suæ vel suorum

iniuriæ, potuit moueri zelo iustitiæ & publicæ vtilitatis, quę versatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando verò reus absolutus fuit, quia testes fuerunt reprobati, ꝓpter delictũ delatoris producẽtis vt q̃a corrupti pretio, vel aliàs falsum dixerunt, tunc benè credit Lucas, vbi suprà, in. 4. col. puniẽdum esse delatorem. Et idem dicit, si probatum fuit testes esse inhabiles, aut criminosos, & hoc esse publicè notũ delatori. Secùs tamen si sunt repulsi ex alia causa, sine culpa delatoris, vel quã ipse potuit ignorare: quia tũc non tenetur delator ad pœnam, secundum eum. Quod tamen credit verum, vbi delator suam, vel suorum iniuriam prosequitur, aliàs videtur sibi dicendum quòd teneatur, quia non satisfacit ei, ad quod se spontè obligauit. Sed ego etiam ĩ hoc casu crederem, arbitrio boni iudicis relinquendum, vt considerer, an delator habuerit iustã causam ignorandi defectus testium, & an publicum fuerit delictum, & numerus testium sufficiens: aliter enim null⁹ audebit crimina iudicibus referre, quãtumcunq; illa probare posit, timore alicuius occultæ defensionis competẽtis reo accusando. Placet propterea dicti doctoris sententia in d.l.2. col. 5. versic. item quid sit, dum tradit, quòd si quis denunciat plura crimina capitalia, quę se obligat probaturum sub aliqua pęna, & ex illis vnicum probat sufficiẽs ad cõdemnationem capitis, quòd non euitabit pœnam, quia non impleuit quod ꝓmisit, & sibi imputet, qui se onerauit ad superflua comprobanda, quod posset practicari in materia nostra, quãdo quis detulisset plura crimina depositione, vel aliqua pœna Canonica digna, & vnum solùm probaret, imò plus asserit dictus doctor, quòd qui se astrinxit probaturũ crimen sub certa qualitate in denunciatione deducta, quòd non excusatur à pœna, si non probauit crimen cum eiusdem circunstãtijs & qualitatibus, prout detulit, quãuis crimen probauerit fuisse commissum, vnde in hac materia delatorum, iudicibus Ecclesiasticis cõsulo, vt cùm eos acceperint, denũciationem ab illis factã in scriptis redigant, eosq; astringant ad probandum omnia crimina ibi descripta, cũ suis qualitatibus sub pœna in obligatiõe declarãda, monẽdo eos vt crimina, quæ probare non possunt, in delatione no inserant, nulla ĩ eis post monitionẽ, & obligationem pœnitentia recepta: q̃a aliàs clerici accusati de varijs cri. infamati manent apud populum, qui cùm accusationis notitiã habet, nõ semper defectum probationis aliquorum caditulorum intelligit. Nec decipiat quosdam iudices pietas quædam nociua, q̃ eos retrahit à condemnatione expẽsarum & pœnæ, q̃a vident delatores aliqua ex his quę detulerint ꝓbasse, magis ĩ hoc amãtes susurrones & maleuolos fouere, quã Clericorũ honori & famæ cõsulere.† Nec † præterea ob id quòd delatores habeant obligatos ad probandũ crimina

mina quæ deferũt, faciles dént esse iudices in captura Clericorum, maximè in grauibus delictis, nisi priùs sufficienté habeant informa
d tioné, [d] quia si posteà deficit illa, non satisfactũ est captorum Clericorũ honori, relaxatione à carceribus, & cõdemnatione expensarũ & pœnæ facta contra delatores: cũ infamia carcerationis ob famosũ crimé vix aliqua relaxatione quãtumuis honorabili, possit bene dilui, seu purgari. Et nota p̃-
8 terea in ꝓposito, † quod sententia absolutoria lata sup denunciatis,
e prodest, sicut lata sup accusatis. [e] Ita notat Præp. in cap. de accus. 2. q. 8. in col. 68. vers. quær. an absolutoria, allegat Sali. in l. ea quidem
19 ver. 15. quæro, de acc. An † autem iudex Eccles. debeat statuere ter-
f minum [f] accusare volentib. Abb. in cap. inter, de purg. can. col. 2. distinguit, videlicet, quod si Episcopus vel superior habet probationes promptas contra infamatum, tunc non est necesse, neque vtile statuere terminum accusare volẽtib. quia posset supponi amicus, & fieri colludium, & alia ratione de qua per eum. Si tamen non hẽt illas promptas, potest, si vult, sed nõ est necesse, sufficit. n. qđ accusator se non offerat. Ego semper tamen intellexi dictam conclus. Abb. in delictis, in quib. non constat, qđ aliqua persona sit offensa ex eis. Aliter. n. benè crederem iudicem Eccles. debere illam requirere, an velit accusare antequàm ex officio, vel ad fiscalis petitionem procedat. Nã si inquisitionem ex officio formauerit, vel ad fiscalis petitionem processerit, non requisita parte offensa, & posteà superueniat accusator tunc seruanda esset distinctio. Sal. in l. ea quidem, ver. quia propt. C. de ac. quam refert & sequitur Ang. in tract. malefi. in parte: hęc est quædam inquis. fol. 16. in parua impressi. Cuius. n. opinionem dicit commu. teneri Feli. in c. qualiter & quando, el. 2. in §. licet. in fin. de accusa. quam distinctionem hic cõscribere nolo. † Vnũ 10
tamen non omittam in proposito, quòd si offensus dixit se nolle accusare, & ideò iudex formauit inquisitionem, vel fiscalem audiuit, & posteà offensus producat accusationem, tunc accusatio illa non debet audiri nec recipi, q̃a iudex præuenit eum antequàm reuocaret voluntatem suam, vt not. Bal. in l. accus. C. qui accusa. non pos. quem refert Aug. in addi, ad Ang. in d. fol. 16. & quia posset aliquis dubitare, vtrũ † promotor aut fis- 11
calis, de quo in huius nostri operis denunciatione meminimus, possit clericum accusare de quocunque crimine, nulla facta distinctione priuatum sit an publicum, videtur in hoc dicendum, quòd sic: quia de iure Canonico omne crimen est publicum, [g] vt not. gl. g
in c. infames. q. 1. & sequitur Bal. in rub. C. qui acc. non pos. in pen. col. & Rom. in singulari de 81. Tu audisti. & talis est publici criminis natura, qđ cuiuis ex populo competat ius accusan. vt probatur in princ. inst. de publicis iudicijs, quãto magis cõpetere deberet officia-

ficiali publico ad accusandum, vel denunciãdum crimina deputato? & quia in materia huius capituli placet mihi cõstitutio Prouinciæ Cæsaraugustanæ, quæ habetur in tit. de accusa. prima in ordine, libuit eam transcribere, cuius tenor
12 talis est: Procurator fisci noster, seu suffraganeorũ nostrorum nequaquàm ad agendum, seu denunciandum, prætextu officij sui contra aliquẽ admittatur: donec ꝓposita, seu denunciata credere esse vera, & se posse probare firmauerit iuramento. Quòd si aliquo instigãte perse, vel cum eo processerit ad prædicta, instigator ad expẽsas se obliget, vel det inde quam poterit cautionem: reus aũt & citatus respondere minimè compellatur, donec iuratum & cautum fuerit, vt præfertur: Cõtra factũ sit irritũ ipso iure. Cõsuloq; omnib. Epis, vt in omnibus suis Curijs hoc idẽ seruari præcipiãt, iusta est.n. prædicta decisio, & quę honori ꝓspicit subditorum, & fiscales omnes vigilantiores reddit, eorumq; leuitatem in accusando cõpescit.

ANNOTATIO.

1 Ide plurima, quæ de hac denũciationis materia, de qua in hoc capite, scribit Barto. in l. Diuus. ff. de custo. reor. vbi plures tetigit quæstiones huic loco accõmodatissimas. & in extrau. ad reprimẽdum. in verb. *Denunciationẽ*. Ang. Aret. in tract. malefi. in verb. *Ad denunciationem*. Io. de Anani. in cap. sicut olim. de accusat. Boss. in tracta. delictor. titu. de denunciatione. pag. 101. Lod. in prac. crim. c. 6. pag. 18. Iul. Clar. li. 5. recep. sententen. §. fi. q. 3. & 7.

Criminosi. Vide tex. in c. cũ oportet. cũ seq. de accu. Host. in Sum. tit. de denun. §. quis potest. Anto. in c. cùm dilectus. de accusation. Bar. in l. diuus. n. 7. ff. de cust. reor. quo loco scribit, quod prohibitus accusare, censetur etiam prohibitus denunciare. Sed opinio ista autoris nostri, minimè iam in forensibus controuersijs admittitur, nã isti officiales (quos appellant) qui ad denunciandum constituuntur, vt in plurimum sunt pauperes, & viles, & quandoq; infames; ita cõmuniter seruatur, teste Ange. in d. maleficior. tract. in parte: *Nec non ad denunciationem*. num. 4. Marian. in cap. qualiter & quando. nu. 81. de accusationib. & ridiculũ foret, si quis contrarium asseueraret, vt scribit Iulius Clar. lib. 5. recep. sententent. §. fina. quæst. 7. versic. pro intelligentia. A

Denunciari possunt. Adde quod istam sñiam cõem esse fatetur Cardinal. Alex. in c. de accusationib. vers. q̃ro an malitia. 2. q. 8. Marian. in d. c qualiter & quando. n. 179. Mar. Nauar. in c. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. Corrol. 63. n. 188. eãq; sequit Domi. Soto, vir religione, pietate, & literis insignis, in tract. de rõne tegẽdi & detegẽdi secret. mẽb. 2. q. 6. pag. 5. Sed vt bene aduertit autor, Stilus Curiarum contrariũ obseruat. idem testatur practica Conradi, fol. 235. n. 5. in fi. B

Aggre-

C *Aggrediuntur.* Vide nouissimã & egregiam decisi.quę in Prouin. Conci.Toleta.anno 1565. statuta fuit, act.2.cap.12.quę sic loquitur. *Promotor Fiscalis Apud Ecclesiasticũ iudicem neminem deferat, ut eius delatione inquisito fiat, nisi quem legitima ac frequens grauet infamia, nec ex ea delatione iudices inquirere audeãt: imò priusquàm ad inquisitionem procedant, diligenter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à prouidis, & honestis, orta fuerit. Quòd si promotor Fiscalis quenquam accusare uelit, eo casu quo iure accusatio ei sit permissa: accusatoris officio functus, eas leges sequatur, quæ publicis accusatorib. hisue quibus iuris publicis ratione accusare permittitur, iure uel consuetudine datæ fuerint. Sed si accusatus ab accusatione fuerit absolutus, nullo modo in expensis condemnetur. Imò fiscalis temerè cum accusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna, iudicis arbitrio propter accusationis temerariæ calumniã, omnino puniatur. Hactenus Toletanum Concilium.*

Conciliũ Prouin. Toletan.

D *Informationem.* Adde Sal. in l. nullus. C. de exhi. reis. vbi scribit, iudicem posse malefactorem statim capere, modo qualis, qualis, ĩformatio interuenerit. Hyppo. in l. 1. nu. 1. ff. de q. Folleri. in pract. crimi. in parte. *Notatus capiat de persona.* & vide quę scribit author ĩfra, c. 116. nu. 5. & quæ ibi scripsi, vbi dixit, quòd hoc casu sufficit quod de crimine præsumptiuè cõstet. At si crimen graue fuerit, prout noster author ꝓbè cẽset, ad capturã absq; sufficienti informatione procedi non debet. vt de crimine hæreseos scribit Iacob. Septimancẽsis meritiss. Pacensis Episcopus, in Catholicis illis, & eruditissimis institutionibus, c. 17. nume. 2. & vide quę nouissimè scribit Licentiatus Rojas quondam Valentinus Inquisitor, nunc verò Episcopus Patensis Reuerendiss. in sing. & egregio tract. de hæreti. 2. part. asser. 1.

Iacob. Septimãcẽ.

E *Super accusatis.* Vide Bar. idem tenentem in l. diuus. col. 3. ff. de custod. reor. & in l. si cui. §. eisdem. ff. de accusa.

F *Statuere terminum.* Adde Bal. in l. quamuis. in 2. huius initij. col. 1. C. de adult. & est tex. egregius, qui passim allegatur, in l. diffamari. C. de ingen. & manu. qui licet in diffamante, statum libertatis loquatur, locum habet in qualibet causa. ciu. vel crim. vt Doctores ibi cõmuni consensu profitentur, & sentit Bart. in l. Titia. ff. de accusation. & in auth. ad hæc. C. de vsur. Cin⁹, Bar. & Bal. in l. si eo tempore. C. de remis. pign. Alberi. & Bald. in l. Papinianus. §. si quis. ff. de innoffic. testa. & est glo. not. in l. sed etsi per Prætorem. §. ait Prętor. ff. ex quib. caus. maior. Innoc. in c. conquærente. col. 1. de offi. ord. Abb. & doctores in c. licet. de accusa. quod latissimè tractat & resoluit Ant. Gab. lib. 2. commun. opin. tit. de actio. conclus. 6. Domi. Episcopus Couar. libro. 1. variar. resolution. cap. 18. Decisio. Pedem. 151. per totam. & circa intellectum d. l. diffamari, vide nouissimè Illustrissimum, & Reuerendissimum Præsulem D. Francisco Sarmiento, in libro 1. select. interpreta. cap. 2. quo

L. diffamari. C. de ingen. et manumis.

loco argutè satis à doctorum traditionibus recedit. Sed in practica non dubito, quin communis & recepta sententia sit seruanda. prout passim in controuersijs forensibus receptam vidi: & post hæc scripta legi doctissimum Doctorem Ludouicũ à Molina, li. 3. de primog. Hispaniæ, c. 14. nu. 23. cum sequẽ. qui communem opinionem sequutus, à noua opinione supradicta aliquibus rationibus innixus recedit.

F Nota tamen singulariter, quod adhoc, vt accusator monitus, vt intra certum tẽporis spacium accusationem proponat, vt eo lapso nõ audiatur, oportet quòd iudex interlocutoriam sententiam proferat, qua pronunciet, eum vlteri⁹ non esse audiẽdum. Ita deducitur ex tex. in d. l. Titia. vbi scribentes. Inno. in cap. cum in tua. qui matr. accusar. pos. vbi Card. Anch. & Abbas, Bal. in d. auth. ad hæc, col. pe. Paul. de Cast. & doct. in l. quãdiu. in 3. ff. de acquir. hæred. Sufficeret tamẽ, si iudex in primi termini assignatione, sententiam proferat, qua accusatorem ab accusatione longe repellat, vt eleganter docet Bart. in l. mancipiorum. ff. de opt. lega. Bal. in l. si ea. C. de accusat. & in l. si eo tẽpore. C. de remiss. pign. Ang. in d. l. Titia. & in d. l. quãdiu. Saly. in l. si ea. nu. 9. C. qui accu. nõ poss. Securior tamen opinio est, vt lapso termino, sententia proferat̃, qua is qui diffamatus est, absoluatur, perpetuumque silentium aduersario imponatur. Ita probare videtur Regia l. 46. ti. 2. par. 3. vbi noster Greg. in verbo, *Deue dar por quito*. dicit in practica id esse seruandum. Et an sufficiat vna monitio, vel duæ desiderentur, prius quã dicta sententia proferatur. Vide glo. not. in auth. de hęre. & Fal. §. si quis autem non adimplens. in verbo, admonitus, quæ ad hoc, vt quis iure suo possit priuari duas monitiones necessarias esse cẽset, & illius glos. authoritate innixus Angel. ibi idem censet, in casu d. l. diffamari. & licet ab eius opinione recedat Roma. in l. quamdiu. ff. de acqui. hęred. eum tamen sequit̃ Greg. in d. l. 46. in verbo, *E si por ventura*. & hoc verius censeo.

Est publicum. Adde quod hanc opinionem communem esse fatet̃ Anani. in c. statuimus. num. 19. de maledi. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. 1. versic. hęc tamen. G

Quod Coluberius & Serpelio.

CAPVT VII.

1 *Turpi nominis effectus aliquot remissiuè traduntur.*

2 *Vno eodemque libello accusari plures possunt.*

Vm in hac ficta denunciatione tot scelera aliquibus imponẽda essent, qui ex illis inculparentur, placuit etiam hæc nomina fingere, quæ à Colubro & Serpente deriuarẽtur. Qui enim tantis criminibus irretiti

titi essent non hominum quidem, nec quorumuis animalium, sed deteriorum nomen promereri par est, illorum præcipuè, cuius effigiem Dæmon assumens (qui autor est malorum omnium) parentes primos decepisse, ac vicisse compe
1 rimus: libuit hoc etiam & ea ratione, quia & nostri iuris interpretibus placet, effectus aliquos tradere, ex eo quod quis malum no-
a men[a] habeat, vt per Fran. Brun. in trac. de iud. & tor. 12. car. in 3. col. & per Hipp. in l. 1. in prin. col. 16. ff. de quæst. quãuis ego semper credidi doctores prædictos intelligẽdos esse de malo noīe malis moribus adquisito, non verò de eo, qđ licet sit malũ, qui habet illud non elegit, sed suscepit tẽpore quo nõ fuit in eius arbitrio, vel potestate repellere. Duo prętereà Clerici, & non vnus in hac denunciatione positi sunt, vt per hoc compertum habeat iudex Ecclesiasticus, plures eodẽ libello accusari posse de eisdem criminib⁹. vt in l. 1. & ibi Bal. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. & in l. vim passam. §. incęsti. ff. de adult. Et notat Specul. in tit. de accusatore, in princ. in vers. item ꝙ non potest.

A *Alum nomen*. Vide tex. in c. 1. vers. Belial. & quę per eum not. Barba. Imo. & Io. de Anani. n. 22. de deposi. Mari. Soci. in c. cũ dilec. de excessib. plato. Propterea Plutarchus de liberis educãdis inqt: Primum debere curare parẽtes, vt filij, bonis noībus nuncupentur. Orit̃ sanè ex bono nomine bona præsumptio, ex prauo autẽ & turpi nonnunq̃ oritur sinistra, vt inqt Abb. in proęm. Gregoriano, in parte, Gregorius, n. 7. vnde refert Io. And. in c. cùm secundum Apostolum. de præbendis vxorem suã sæpissimè dixisse, qđ si nomina venderentur, etiam magno precio bona nomina emi deberent. Arguũt sanè multi, quãuis hoc sit argumẽtum plerũque fallax, ex nomine ad probitatẽ, vel malos mores hominum. Vnde Claudius Mumertus. *Nomen dici putat, quòd rem notam faciat, sitque veluti rerum imago.* Ar-
guunt itẽ sacræ literæ à noīe personarũ, vt Abigail. Reg. 1. c. 25. improbat maritũ à noīe, quod Naba dicebatur, Nabal, equidẽ stultum significat, & secundũ aliquã proprietatem putantur imposita noīa Patriarcharũ, vt Isaac à risu, Iacob supplantator, sic de alijs, de quib⁹ percurrit Eusebi⁹ Pamphil. li. 11. de præpar. Euang. c. 4. Vnde Martianus Iurisconsultus remittit hæredi conditionẽ à testatore impositam, vt ferret nomen inhonestũ, veluti Vespilionis, cum sit habẽda cura honesti nominis, & dignitatis, vt ī l. sed sciẽdũ. ff. ad Treb. Et qui effect⁹ ex malo & iniquo noīe oriunt̃, scriptos reperies apud Gerar. sing. 75. Nicol. Euerar. in locis legalib. loco ab Ethimolo. fol. 1. Hyppo. in prac. §. expedita. nu. 52. Cassa. in cõsuet. Burg. rub. 1. §. 6. n. 56. Io. Mõt. đ bigamia. q. 2. n. 2.

De eisdem criminibus. Adde quod B opinionem istam cõem esse profi-

tet Marian. in c. 1. n. 143. de libelli oblatione. Iul. Clar. li. 5. recep. sen. §. fin. q. 13. versic. quæro nunc. quã sequitur literis & prudentia insignis Gregor. Lopez in l. 2. titu. 1. par. 7. versi. *La tercera*.

Huius diœcesis originarij.

CAPVT, VIII.

1 *Originis propriæ ratione quis forum sortitur.*

2 *Iudex originis procedere potest contra subditum, ratione delicti alibi commissi.*

1 ORiginis †propriæ ratione sortitur, quis forũ, vt probat in l. 2. C. de munic. & orig. lib. 10. iuncta glo. ibi eodem tit. & in l. 1. in prin. & notatur in l. assumptio. ff. ad municip. Spec. in tit. de cõp. iudi. abdi. in versi. 42. & ibi Barto. in d. l. assumptio. §. filius. quasi ad fi. vbi post Iacobũ de Aret. quem refert, cõcludit, ꝙ potest quis conueniri in loco originis propriæ vel paternæ, per l. incola. ff. eod. si ibi inueniatur. & ita tenet Bal. in rub. C. si non à comp. iudi. in fi. loquendo simpliciter de loco originis, & ꝙ rõne originis suæ sortiaẽ quis forum, notat Bal. in l. fin. col. 1. C. si nõ à compe. iudi. allegat tex. in c. ex parte. de for. cõpet. & talis dr̃ subditus secundum eum, ratione personæ tantum. & vide Alexand. in d. l. assumptio. in addit. ad Bart. qui dicit hanc esse cõmunem sententiam, videlicet, ꝙ si ibi non inueniatur, non potest cõueniri, nisi quò ad finẽ distribuendi bona ibi sita. In †criminalib. aũt causis, Bal. 2
in sua margarita, in vers. iudex. in 5. col. dicit, ꝙ iudex originis põt procedere cõtra suũ subditum de delicto alibi cõmisso.[a] vt in l. 3. cũ a
l. sequen. ff. de interd. & releg. Bar. in l. sepulchri. ff. de sepul. viola. & glo. sing. in l. relegatorũ. §. interdicere. ff. de interd. & relegat. Idem voluit Bar. in l. si cui. §. fi. ff. de accusat. ꝑ l. 1. C. vbi de cri. agi opor. Vide ẽt Alci. in c. 1. de off. ord. super glo. in verbo, iudicare. in prin. vbi dicit, ꝙ cõis opi. est, ꝙ si quis nõ puniatur in loco delicti, poterit puniri in loco originis, secũdũ formã statutorũ loci[b] in quo deliquit, ꝑ l. saccularij. §. sũt quidã. b
ff. de extra ordi. crim. Et ꝑ notata per Moder. in l. cũctos populos. C. de sum. Trin. & fid. cathol. Ex quo vr̃ inferri posse, ꝙ iudex Ecclesiasticus originis ꝓpriẽ, vel paternæ potest procedere contra clericum originariũ, si ibi repert⁹ fuerit rõne delicti alibi commissi. Pro quo ẽt facit tex. in c. cũ nullus, de tẽp. ordin. lib. 6. vbi probatur, ꝙ Eps loci originis, dicitur proprius, vt quis possit ab illo ordines recipere. Quod procederet, siue per viam accusationis, siue inquisitionis agatur contra clericum, per ea, quæ infrà dicentur in seq. §.

ALibi cõmisso. Adde Bar. in l. cunctos populos, nu. 47. C. de sum. Tri. vbi Cy. & Bal. idẽ Bal. in l. fin. ff. de iurisd. omn. iudi. & in cons. A

conſ.313.lib.5.Ant.& Abb. nu.8. in c.cũ contingat.de fo.cóp.Caro. Ruin.conſ.84.nu.9. lib.4.quæ opinio cóis eſt, teſte Bolog. conſ.54. idem fatetur Aug.Arimen.in add. ad Ang.in tract.malef.in §.hæc eſt quædam inquiſitio.ver.Quæro an de delictis. And.Alci.in c.1.n.67. de off.ordi. Boſſ.in trac.delict.tit. de foro cóp.n. 182. quo loco ſcribit opinionem iſtá vſu foréſi comprobatá eſſe.Sylua.conſ.103. Marcus deciſ.989. nu.6. Bób.conſ.8. nu.11.Cagno.in l.fi. nu.153.ff.de iuriſd.om.iu. Iul.Clar.li.5.recep. ſent.§.fi.q.39.verſ.ſed quero.Cótrariam tamen ſníam quod de iure ciuili, nec iudex originis, nec domicilij poſsit crimina extra territorium cómiſſa punire, tenuit Io. And.in addit. ad Spec. tit.de cóp. iudi.Sal.in l.ſeruos. C.ad leg.Iul. de vi.pub. quam eſſe cõem ſníam aſſeuerat Hyp.in prac.crimi.§.conſtante.num.90.Tho.Gram. deciſ. Neapol.26.& noſter Ioannes Bernar. inf.cap.proxim. quã ſequitur Bolog. male ſibi conſtans. conſ.8. verſic. capio igitur. quo loco ſcribit, quod ſecundum magis cõem opinionem,etiam ſi ſubditus róne originis, delinquat in alieno territorio,non poteſt iudex inquirere, nec procedere contra talem delinquentem. Hanc etiam communẽ appellat egregius & magnus ſui téporis aduocatus, Petrus Auen. in reſponſ. 40. num.3. Pau. Pariſ. conſil.159.num.7. vol.4. Ioan.de Ami.conſ.60.nu.10. Rolan.Vall. conſ.19. nu.20. lib. 2. Et generali conſuetudine receptum eſt, vt nullo modo iudex de crimine extra territorium commiſſo inquirere poſsit. Vt fatetur Riminaldus vir doctiſsimus,conſil.32.num.20.& conſ.471.nu.10.& conſ.484.nu.1. vol. 1. Primam tamen opinionem magis cõmunem, & veriorem cenſeo, quam pro eius inſigni eruditione defendit Do. Præſul Didac. Couar. vir vtique doctiſsimus,ſed vna præſertim ingenij caſtitate mirabilis,in pract.quæſt.c.11.nu.6.

Petrus Auẽdanus.

Do. Præſul Didacus Cou.

b *Statutorum loci.* Quando crimen aliquod extra territorium commiſſum ſit, an puniatur ſecundum ſtatuta municipalia loci, vbi quis delinquit, an ſecundum patriæ ſtatuta, vel ſecundum ius commune. Vide pulchram diſtinctionem traditam à Bar.in l.cunctos populos. num.74. C.de ſumma Trin.vbi Iaſ. num.30.primæ lectionis. & nu.67. ſecundum Abb. Fely. & Doct.in c. licet, de foro compet.idem Abb.in c.contingat.nu.30.eo.tit.Alex.conſil.11.colum.3.lib.1.Boſſ.in tracta. delictor.tit.de pęnis.nu.19. Iulius Clar.lib.5.recep.ſent.§.fin. q.85.

In ea domicilium habentes.

CAPVT IX.

1 *Iudex domicilij de delictis ſuorum clericorum alibi commiſſis cognoſcit.*

2 *Quando de domicilio fit mentio, de domicilio habitationis in dubio intelligitur.*

Domicilij

a Domicilij forus generalior [a] est omnibus alijs. Vnde Car. Anton.& Abb.in c. cùm contingat. de foro. comp.concludũt,quod iudex domicilij potest cognoscere de delictis suorum Clericorum etiam alibi commissis.& idem tenet Ioan. Calde.in repet. c. de illis. de rapt. in col. 6. in q. 6. qui respondet ad fundamenta, quæ in contrarium videbantur vrgere. & vide Bar. in l.relegatorum.§.interdicere. ff.de interd.& relega.qui notat ex tex.
1 quod† iudex loci, vnde quis est incola, potest quem punire de delicto alibi commisso [b]. quod dicit
b esse notandum,& vide Abb. in ca. in fin.de foro comp.in col.13.ver. Sed circa primam. Vbi concludit, quod iudex domicilj potest exercere omnimodam iurisdictionem in sibi subditum ratione domicilij, si ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commissis. Et vide Io. Andr. in capit. vt animarum, de const.in 6.qui dicit, ꝙ siue subditus delinquat extra diœcesim, siue in loco exempto diœcesis, potest ratione fori conueniri coram iudice suo. Et idem tenet Ioan. de Ligna.in Clem.pastoralis. de re iud. quod refert Andr. Siculus in d. c. cum contingat.in col.5. vbi respõdet ad.d.c. vt animarum.qui huic sententiæ videtur aliqualiter aduersari. Et tandem refert Io.And. post Odofr in add. ad Specul. tenentem, quod hæc sententia procedat per viam accusationis, secus, si per viam inquisitionis: quia tunc iudex agit ad vindictam, & sua non interest, ex quo non deliquit in suo territorio,& hoc attẽto iure ciuili. Secundùm verò iu- Canonica, vtraque via iudex procedere poterit, & posteà refert Anto.Cin.& Bart.volentes, quòd etiam de iure ciuili hoc procederet,& Abb. in cons. 24. volum. 1. incip.Rodulphus. num. 1. qui in contingentia facti ita consuluit fieri posse. & vide Abb. in colum. 2.in d.c. cùm cõtingat, qui tenet opinionem Anto.& Bar. & tandẽ Barba.ibi, in col.7.& 8.sustinet opinionem Io.And.& Odofr. contra Cinum & Bar.& residet in eorum opinione,& credit qđ in practica sua tenetur opinio, q̃a æquior, & fortioribus innititur rationibus. Et vide Gandin.in tractatu maleficiorum. in fin. vbi hanc qu. disputat,& tandem concludit, ꝙ iudex domicilij non potest procedere per inquisitionem contra delinquẽtium propter delictum alibi commissum, & in fin. col. dicit, quòd licèt aliud obtineat de iure Canonico, tamen hoc procedit de iure ciuili,& sic videtur tenere opinionem Ioa.Andr.de qua suprà in addit.ad Specul. licet eũ non referat. Et vide Hippol.in sua practica crim. in §. constante, in col.14.vbi mouet hanc q.& dicit, quod doctores in ea sunt varij, & pro vtraq; parte remissiuè refert plures doctores,& tandem dicit, quòd iudex originis non possit inquirere: & sic opinio.Io. Andr. de quâ suprà, quem ipse allegat in primo loco pro ista sententia. Et ad-

2 aduerte quòd † quãdo fit mentio de domicilio in dubio, intelligi-
c tur de domicilio habitationis.[c] per glos. notab. in cap. statutum. §. cùm verò. in verbo, vnam dietã. de rescript. lib. 6. Notant doct. in c. fin. de for. compe. Bal. in l. fi. col. 11. de edict. diui Adria. Iason in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cathol. in colu. 6. Si tamen Clericus est vagabundus, tunc videtur quòd vbicunque fuerit re-
d pertus poterit puniri,[d] iuxta glo. in l. 1. C. vbi de crimin. agi opor. quam allegat Gandi. in tract. maleficiorum, in rubr. vbi puniatur delinquens, circa principium.

A *Generalior*. Et sic Ang. sentẽtia exploditur, qui con. 40. col. 2. domicilium originis, potentius quouis alio domicilio existimabat.

B *Alibi commisso*. Vide autorẽ, & quæ ibi scripsi addit. 1. cap. super

C *Habitationis*. Vide Dom. & Frã. in c. statutum. §. cum verò. de rescri. lib. 6. vbi gl. quam hic allegat author, valde commendãt: quam hanc opinionem sequutus not. & dicit sing. Anton. cons. 21. in fine. Alex. in l. cum quedam. col. 2. vbi Soc. ead. col. ff. de iurisd. om. iud. Idem Alex. dicens eam valde notandam, cons. 101. col. 2. li. 3. & in addi. ad Bart. in l. assumptio. ff. ad municip. Anton. Imo. & alij, in c. vlt. de foro compet. Felin. in c. 1. in fine. de sponsa. Ias. in l. cunctos populos, n. 25. C. de sum. Tri. Decius. in l. si eadem. nu. 2. ff. de offic. assesso. Stepha. Bertran. cons. 109. lib. 2. Matth. de Afflict. dec. Neap. 384 num. 7. cui communi & receptæ senten. suffragatur glos. quam vbique doctores summis laudib. celebrant. in Clem. 1. in verbo, sub ditos, ĩ fine, de foro comp. quę voluit, quem propriè subditum dici ratione habitationis: quam approbat ibi Imo. qui ad hoc multa allegat. & Petrus de Anchar. in c. Roma. §. contrahentes, de foro comp. in 6. Bal. in l. omnes. §. si non apparitor. C. de Episc. & Cleric. Abb. in c. 1. in fine. vbi Felin. de foro comp. Petrus de Anchar. cons. 437. nu. 2. Paul. de Cast. cons. 44. num. 5. li. 1. Barban. in ꝓœm. Clẽ. §. sane. Cort. cons. 323. col. 2. lib. 4. eam fatetur esse sing. Alex. in addi. ad Bar. in d. l. assumptio. & est communiter ab omnibus recepta, quia contradictorem non habet, quod ego sciã. Et quod plus est, iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis, locum obtinent in habitationis domic. vt tenuit glos. not. in c. præsenti. in vers. sane. verbo. origina. vbi Dom. & Fr. de preb. li. 6.

D *Puniri*. Adde Bar. in l. hæres absens. §. proinde. num. 4. vbi Cur. iu. ff. de iud. Corset. in repe. Abbas in verbo, vagabundus. Cassan. in consuetu. Burg. tit. *Des adueuz*. §. vnic. num. 12. Bossi. in tract. delict. tit. de foro comp. n. 69. Nec in hoc casu, ad locum commissi criminis remissio facienda est, vt tradiderũt Calderi. & Ioan. Anania. in c. 1. de raptorib. Guid. Pap. q. 202. num. 2. quam esse communem sententiam fatetur Bellam. consil. 11. col. 1. quem

Vagabũdus vtrũ de delicti locum remitti debeat.

quem refert Probus in addit. ad Ioan.Monach. in c. inquisitionis. num. 5. de sent. excommu. Boss. d. num. 69. & nouissimè diligentissimus Doctor Didacus Perez Salmantinus, in l. 2. tit. 14. ver. quęro vlterius. lib. 8. ord. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fina. q. 39. vers. cęterum si reus. Quam quidem opinionem falsam esse existimo, & ideò iuris esse certissimi censeo, vagabundum ad delicti locum remittendum esse, vt in eo cõdignis pœnis puniatur. Sequor in hoc Innoc. quem in Sacro iure Pontific. veluti terrestre numẽ veneramur, in c. 1. de raptori. vbi Abb. & Cardina. idem Abb. Post. Anton. in c. vltim. num. 21. de foro comp. Mari. Socinus, in cap. postulasti. num. 15. de foro comp. D.D. Couar. in pract. q. ca. 11. nu. 7. Bonif. de Vitali. in tract. malefi. in rub. de inqś. nu. 56. Montal. in l. 32. tit. 11. par. 3. idem in l. 1. tit. 1. lib. 2. foro leg. Nam vt eleganter scribit Abb. d. num. 21. fortiori ratione vagabundus ad delicti locum remittendus est, quam non vagabuñdus, cùm talis remissio. sine alicuius iudicis iniuria fiat. & hoc manifestè probat regia lex 1. tit. 29. par. 7. cũ dicit: *Accusado seyendo algun home de yerro que vuiesse, en algunas maneras, que diximos en los titulos desta setena partida.* &c. In quibus quidẽ titulis mentio fit de his crimib. quæ à vagabundis perpetrantur. Idem probat l. 15. titu. 1. par. 7. ibi. *Por yerro que todo home faga.* Et sic generaliter loquitur tam de vagabundis, quàm de alijs hominib.

D. Didacus Perez.

Benè tamen hæc controuersæ opiniones distinctionis fœdere põt componi, vt prima tunc locũ obtineat, quando offensus accusat reum vagabundum coram iudice loci, vbi eum inuenit: tunc iudex loci delicti ex officio nullo modo procedere potest. Secunda verò opinio vera est, quando iudex loci delicti, parte postulante, remissionem petierit, quod probare videtur egregia Par. lex. 15. suprà allegata, quã ad hoc refert Auendan. resp. 40. num. 9. Et nota, quod vagabundus dicitur, qui ꝑ mundum vagatur. Bar. in l. 4. §. Prętor ait, num. 24. ff. de damn. infect. & est communs, teste Maria. in c. fin. nu. 57. de foro comp. & qui nõ habet certum domicilium. glos. in d. §. Prętor ait, quã sequitur Gui. Papa, decis. 202. num. 2.

Et Beneficia.

CAPVT. X.

1 *Clericus ratione Ecclesiastici beneficij residentiam requirentis, in loco illius domiciliũ sortitur.*

2 *Habens plura beneficia residentiã requirentia, totidem habet domicilia.*

3 *Prælatus subditum Clericum ratione beneficij, pro delicto alibi commisso in propria diœcesi inuentum punire potest.*

AN Clericus rõne beneficij quod habet, dicatur habere domiciliũ in loco illius [a]? Sufficiat referre breuiter, 1 a

uiter, quæ tradit latè Fely. in c.di lectus, el 2.de rescrip. in 1.col. vbi materiam istā, more suo, per conclusiones resoluit, videlicet, q̄ si Clericus habet beneficium nō requirens residentiam, non censetur illic habere domicilium, secundū Innoc. Anto.& Abb.in c.ex ore.de priuilegijs. Si verò requirit residentiam, sortitur ibi domicilium, secundum omnes Doctores.ibi.& in d.cap. Ex ere.& alios, quos ibi refert: quod procedit, licet ibi nō resideat, si secum non est dispensatum super residentia, vt per eundē Fely.ibi.in 2.col. in 4.cōclusione. Qui post multa concludit, q̄ talis de facto non residens, fingitur ibi habere domicilium in loco benefi
2 cij in onerosis: Vnde † habens plura beneficia requirētia residentiā, dicitur habere plura domicilia, secundum eum, ibi in 3.conclusion. allegando. glo.in c.Primatus. 71. dist.& in c.quoniam. 21.quæst.2. Et in cap. quia in tātum. de præb. quod intelligit, qn̄ quasi æqualiter in vtroque residet: secus tamē si in altero seruit Vicari⁹ eius, q̄a tunc habet domicilium tantùm, vbi residet: & hoc etiā tenet Abb. in cap. postulasti.de foro compet. col.1. Imò plus dicit idē Fely. vbi supra, in 3.col. in 6.conclu. quòd licet Clericus possit habere domicilium alibi, tamen principale dicitur esse in loco beneficij, ꝓ quo refert Innocen.in d. cap. ex ore,& alios. & idem no.ipse in d.c.postulasti.in princ. Ex quibus omnibus sic breuiter collectis, etsi diffusius illa prædictus Doctor scripserit, videtur, quod possit inferri ad nostrum propositum, quòd † prælatus diœcesis (in qua quis habet beneficium, in quo tenetur residere, licèt non resideat) potest punire [b] talem Clericum inuentum in sua diœcesi, de delicto alibi cōmisso, tāquàm sibi subditum ratione domicilij, quamuis nullum aliud domicilium in sua diœcesi habeat. Et in materia hui⁹ capituli, vide Decium in c.quia in tātum, de præb. circa fi.vbi inter alia pōderat tex. in c.3. de tempo.ordi. in 6.contra communem conclusionem, & tandem in fine respondet. 3 b

IN *loco illius*. Vide gl. no.in c.quia in tātū. in verbo, plures. in fine, vbi Abb.de p̄b. Archid.in c.statutū, col.5.Ioan.And.col.pen.& Domi.& Franc. in §.cum verò, de præbē. in 6.Arch.in summa.3. q.6.& in c. si clericus.11.q.1.Specul.in tit.de accusa.§.1.vers.sed nunc quid sufficit.& in §.sequen.Abb. Barb. & Marian. in cap. postulasti. de foro comp.Bal.in l.omnes. in 2.not.C. de Episc.& Cleri. Anton.& Abb. in cap.cùm causam.de dolo & contuma. Cardin.in Clem. causam.§. quòd si forsan. no.3. de elect.Fab. in §.vlt.colum.pen. Insti.de pœna temere litig.Fely. in c.dilectus.in 2 huius initij. col. 1. de rescript. Bertran. consil.101. lib.3. Bober. in sing.incip.Forus. A

Potest punire. Adde quòd hæc autoris opinio intelligenda est, quando non petitur remissio à iu B

dice

iudice loci, vbi delictum fuit com missum si enim peteretur, teneretur quidem prælatus diœcesis, in qua clericus beneficiū habet, & in quo residere tenetur, clericum petenti iudici remittere. Sicuti eam facere tenerentur alij iudices, qui ratione originis, vel domicilij, alterius causæ in ipsum delinquentem iurisdictionem habēt. ita An. de Butrio. num. 10. Arch. col. pen. Felin. n. 9. in c. fi. de foro comp. D. Episcopus Couar. in pract. q. c. 11. nu. 6. & hanc opinionem communem esse testātur eā sequuti, Cep. cons. crim. 59. vers. Primum est, an de iure. Cur. iun. in l. hæres absēs. §. 1. nu. 5. vbi Sapia. nu. 10. ff. de iur. omn. iud. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 38. vers. est autem. & vide tex. in §. si verò quis comprehensorū. in auth. vt nulli iudicum.

Grauia & plura perpetrarunt facinora.

CAPVT, XI.

1 *Delicta leuia, grauia, grauiora, seu grauissima, quæ dicantur, breuiter & dilucidè, per totum caput explicatur.*

Via ex qualitate delictorum in dispositione sacrorum canonum pœnę minuuntur, vel augentur, & in his quæ ad iudicis arbitrium relinquuntur, parimodo aggrauari vel moderari debent: ideò de clericorum delictis tractaturi oportunum est, vt aperiamus, quę leuia, grauia, grauiora, seu grauissima iudicentur. Et in hoc Panormi. in c. tuæ. de pœnis scripsit, quod† leuia[a] dicuntur, vbi dolus non requiritur, vt quando aliquid contingit per imperitiam, vel culpā sine dolo: vel quando dolus interuenit circa rem modicā. Cui add. Ang. in l. non solùm. §. si mandato. ff. de iniur. & in l. leuia. ff. de accusat. ad hoc videlicet, quæ dicantur crimina leuia, vel non. Et vide August. in addi. ad Angel. de Aret. in verbo, hæc est quędam inquisitio. in addi. 5. in fin. quæ per glos. in c. cū illorum, de senten. excommunica. dicit, quòd hoc relinquitur arbitrio iudicis:[b] & quod secundùm vulgi opinionem ista veniunt in consideratione. Item quòd grauia sunt in quibus exigitur dolus, & tendunt in graue pręiudicium alterius, seu reipublicę: & magna pęna imponitur,[c] vt in furto, periurio, & similibus. Grauiora sunt publica, & quando non imponit pœna mortis. Grauissima vbi imponitur pœna mortis. Pro leuibus secundum Panorm. non debet deponi clericus, nec priuari beneficio, sed poterit ad tempus suspendi, vel aliter corripi ad arbitrium superioris. Pro grauibus potest deponi. & adde Felin. in c. at si clerici, de iudi. in prin. in colum. pen. qui dicit, quòd quæ dicantur crimina grauia statur arbitrio iudicis, & refert ad hoc Ab. vbi suprà. Pro grauioribus quanquàm non sint publica, poterit vltra depositionem detrudi in monasterium. Pro

1 a b c

Pro grauissimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis, potest deponi & damnari ad perpetuũ carcerem. Et quia qualitas cuiusque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, ista sufficiant pro commento huius particulæ.

A *Euia*. Quæ dicantur leuia, grauia, grauissimaque delicta, explicat eleganter Bar. in l. si non solũ. §. si mandato meo. num. 7. ff. de iniur. & in l. leuia. ff. de accusat. glos. in l. auxilium. ff. de minori. Sali. in l. 1. C. de requi. reis. Felin. in cap. cum illorum de sent. excommuni. Ang. Are. in tract. malefi. in prin. col. 3. Abb. in cap. tuæ. de pœn. Petrus Foller. in pract. crim. in parte audiantur excusatores. num. 49. pag. 70. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. 1. vers. sunt etiam. Qui scribit serenissimum & inuictissimum Regem, & Domiuum nostrum Philippum. II. Hispaniarum Regem, à suo supremo Senatu interrogasse, quæ essent delicta atrocia, cui Senatus respondit atrocia delicta esse sequẽtia, Rebellionis, lęsę maiestatis, homicidij ex proposito commissi, falsæ monetæ, tertij homicidij, scilicet commissi ab eo qui alia duo commiserat, etiam si pro his condemnatus non fuisset, vulneris illati proditoriè, etiam si mors sequuta non fuerit, tertiæ tonsationis monetæ, raptus virginis honestis parẽtibus ortæ, etiãsi copula sequuta non fuerit: vsus venereus cum sacra virgine in habitu, & intra monasterium degente, Sodomia, famosorum latronum in vijs grassatio, falsificatio Sigilli Principis, aut Senatus, quod responsum Regi nostro placuit.

Responso Regij Senatus Hispani declaratur, quæ crimina atrocia iudicare debeant.

Arbitrio iudicis. Vide Bal. in c. B proposuit, de appella. Feli. post alios, in capit. at si clerici. de iudi. num. 13. And. Tiraq. in repet. l. si vnquàm, in verbo, omnia, nume. 31. pagin. 177. C. de reuocan. dona. Bermo. Chrouer. titu. de publi. concubinar. cap. de Sodom. crimin. numero. 30. & latiùs eodem tractat. in parte, fuerit dispensatũ. numero 1. fol. 206. hanc opinionem communem esse fatentur eã sequuti And. Alciat. in capit. cùm non ab homine, nume. 28. de iudic. Villa. Hispa. in libro commu. opin. litera. D. num. 56. Iul. Clar. libro 5. recep. senten. §. 1. versicu. sunt etiã, eamque sequitur vir nostra ætate in iure consummatissimus Iacob. Menoch. in libro illo omni eruditione pleno, de arbitr. iud. quæst. lib. inquam. secundo, centu. 3. casu 266. num. 2.

Iacob. Menoch.

Magna pœna imponitur. Et ideò C delictum tanto grauius iudicari debet, quanto pro eo grauior pœna imponitur, hæc fuit Bar. opin. in l. leuia. circa prin. ff. de accusa. & hãc dicit communem regulam, & theoricam. Socin. consilio. 157. numero 5. libro secundo, & vide Barbat. consi. 48. libro secundo. Deci consi. 65.

Cum Laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi.

CA-

CAPVT XII.

1 *Clericus huius criminis reus, iudicis arbitrio est puniendus.*
2 *Ingerens se in actibus clericorum: cum non sit, est falsarius.*
3 *Clericus in ordine quem non habet ministrans, deponendus est.*
4 *Clericus non ordinatus ministrans in aliquo ordine in apparatu, irregularitatem cõtrahit, cum quo Papa solus dispensat.*

QVAE pœna sit imponenda laicis missam, vel aliud sacrũ ministerium celebrãtibus hucusque Canonica iura non statuerunt: forsan enim antiqui illi patres non crediderunt tantam futurã esse aliquorum hominum temeritatem, vt tãtum nefas (quale est sine ordinib. missam celebrare) committerent, & si iam hodie dignum esset hoc speciali sanctione punire, cum têporibus istis hoc aliquando acci-
a disse comperimus.[a] Cũ † ergo ca-
1 sus acciderit, hoc arbitrio iudicis puniendum videtur, in quo oportebit considerare ea, quæ in arbitrarijs inferius suo loco considerãda describimus. Bald. tamen in l. qui sub prætextu. C. de sacrosan.
2 Eccle. notat, quòd † dicens se clericum, & ingerens se actibus clericorum, cum non sit, est falsarius, quem refert Felin. in cap. tertiò loco, de probat. in prin. vide etiã. Felin. in procemio decre. in n. 37. vbi dicit, quòd mentiens se clericum punitur arbitrio iudicis, & vltra hoc faciens actus clericales
punitur pœna falsi.[b] Et vide Præpos. in c. quod interrogasti. 27. b
dist. Clericus † autem ministrãs in 3
ordine quem non habet, deponendus est,[c] & amplius non ordinan- c
dus. tex. in cap. 1. de cle. non ord. minist. qui sic sumatur. Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non potest promoueri, à diaconatu suspenditur biennio, vel trien-
nio, vt in cap. 2. eodem tit. † Cleri- 4
cus preterea qui cum non esset ordinatus ministrauit in aliquo ordine in apparatu, incurrit irregularitatem, cum quo solus Papa dispensat: tenet Lapus in allegatione 29. incip. An dispenset, referendo Calderi. in c. si celebrat, de cle. excom. Idem tenet Hostien. & Gofre. vt ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispensat Episcopus, vt notant Ange. in Sum. in §. 38. incip. Duodecimo incurritur, in verb. irregularitas, & Siluester in eod. verbo, in §. duodecimo quæritur.

Comperimus, id sanè cõ- A
tigit in hac celeberrima totius Archiepiscopatus Toletan. Complutẽsi Curia: quidam ciuitatis de Baeça (de quo ipso oculatus sum testis) anno Domini 1569. cum laycus esset, nec aliquo ordine sacro insignitus, duas missas celebrauit, alteram in religionissimo Diui Bernar. collegio, alterã vero in pijssimo collegio Societatis Iesu: sed quia dementia

Factum memorabile.

mentia laborabat, & ob iustas alias causas, pœna detrusionis perpetuæ in monasterium fuit punitus à Licentiato Martino Lopez de Salas, tunc dictæ curiæ Vicario generali integerrimo & incorruptissimo, à quo ipse tanquã huius Complutẽsis Academiæ, Cancellario, Doctorali laurea sacrorum Canonũ (licet immeritus) fui insignitus, ann. Dñi. 1570. die vero. 6. mensis Iu. Et nisi me mea fallit sententia existimo præclaros, & omni laude dignifs. hæreticæ prauitatis cẽsores, posse ad tanti criminis punitionẽ procedere reumq; tãquã malè sentientẽ de sacramento ordinis, condignis pœnis punire.

B *Pœna falsi*, Adde expressam Regiã l. 2. ti. fi. 7. p. vbi Greg. Lopez.

C *Deponendus est*. Vide Autorẽ in regul. & fallen. reg. 357. & doctum & diligentissimum Ioan. Gracia. in reg. & fallen. reg. 61. Hostien. in Summa tit. de cleri. non ordi. minist. §. qualiter, & Regiam l. 29. tit. 6. par. 1. & hoc sex modis limitat Sil. ĩ summa in verb. irregularitas. ver. 20. Ang. in sum. d. verbo. q. 38. & Nauarr. in manuali. c. 27. n. 242. Imò si nondũ sacerdos ausus fuerit missã celebrare Curiæ sæculari tradẽdus est, vt statuit Felicis recordationis, Paul⁹ IIII. vt refert Iudit. inqui. die 17. Feb. ann. 1559. decr. 7. & die 20. Maij, anno. 1559. & Simon Maiol. de irregul. lib. 4. c. 13. nu. 1. qui pro totius cap. huius materia legendus est.

Excommunicati.

CAPVT, XIII.

1 *Clericus excommunica. ordinem recipiẽs ab illo ordine est deponẽdus cum quo tantum solus Papa dispensat.* A

2 *Episcopus quãdo cum irregulari potest dispensare.*

3 *Pœna huius capitis afficitur clericus, qui cùm esset suspensus vel interdictus, sacris ordinibus fuit insignitus.*

POEna † clerici sæcularis recipiẽtis ordinẽ, dum existit in excommunicatione, est quod deponatur ab illo ordine. Not. Abb. ex tex. ibi in c. cũ illorũ. in. 2. not. de sen. excõ. cũ quo solus Papa dispensat, vt ibi. Quod procedit, ẽt si ab excõmunicatione, qua erat ligatus, poterat ab aliquo inferiori citra Papã absolui, vt cõcludit Abb. post Io. And. vbi suprà, ex ratione, quia fuit effect⁹ irregularis, & cum irregularib. solus Papa dispensat.[a] Et idẽ voluit Ang. licet Abb. non referat, in sua summa, in verb. irregu. in §. 22. in ci. Secundò contrahitur, & Syluest. in eodem verbo, in ver. Secundò † quæritur. Hostien. verò in sua summa. ti. de cleric. excom. minist. dicit, quòd videtur sibi, quòd quãdo excommunicatus ab ordinario incurrit irregularitatem, quia sententiam eius violauit, posset ordinarius secum dispensare: dicit ta-

(right margin: 1 at "POEna", a at "Et idẽ", 2 at "Secundò †")

men quòd consuetudo refragagatur. Et aduerte † quod idem est
3 in clerico, qui suspensus vel interdictus ordines recepit, vt firmant Angel. & Syluest. vbi suprà, referendo Rai.

A Dispensat. Adde quod præsertim hoc procedit, si detur in recipiente certa scientia, vt in cap. 1. de ordin. ab Epis. qui renun. Episco. vbi idē constat, si crassa vel supina daretur ignorantia. vt in cap. illorum. de senten. excō. Quòd si quis probabili affectus ignorantia, vel excōmunicatus, vel ab excommunicato sacris fuerit ordinibus insignitus, ab Episcopo proprio, qui in eo actu minimè deliquerit dispensationem poterit obtinere, vt in c. vlt. de ordin. ab Episc. qui renun. vbi omnes Doct. not. traditur etiam à Docto. in d. c. cum illorū. Quamuis huic vltimæ opinioni refragetur Inno. qui in c. 1. de schisma. scribit collationem ordinis factam ab excommunicato, vel excommunicato, probabili tñ ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absq; aliqua dispensatione, eius executio permissa sit: quam opinionē tenuit Hugo doctor antiquitatis venerandæ, si credimus gl. quæ illum refert in c. ab excommonicatis. 9. q. 1. Collect. in c. vlt. de ord. ad Episc. Abb. nu. 46. in c. veritatis. de dolo & contu. idē in c. ad probandum. vbi Felin. col. pen. de re iudic. Alph. à Castro Zamorensis, acris & subtilis ingenij, & diuini verbi orator celeberrim* in li. 2. de potest. l. pœna. c. 15. Quā opinionem falsam esse censeo, & iuris esse apertissimi existimo, dispensationem semper necessariam esse, siue adsit scientia, siue probabilis ignorantia. Sequor equidem in hoc gl. in dict. cap. ab excommunicatis. & in ca. 1. de schisma. & in cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. quā communem esse sententiam fatetur Abb. in d. c. veritatis. num. 46. D. Episcopus Couar. in cap. alma mat. 1. par. relect. §. 6. nu. 6. de sen. excom. li. 6. & est tutior opinio secundum Anani. in d. c. 1. de schism. n. 2. Selua. de bñfic. 2. p. q. 11. col. 3.

Alphonsus à Castro.

Hodie verò siue detur scientia siue ignorātia, Episcopus iure poterit in hac irregularitate dispensare ex Sacro Concilio Triden. sessione 24. ca. 6. vbi Episcopis noua conceditur facultas dispensandi super quacūque irregularitate descendente ex quocunque delicto occulto, excepto homicidio volūtario. Erit equidem in proposi. casu occultum delictum, si excommunicatio occulta est, licet celebratio ipsa publica sit, arg. tex. in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. nam quamuis actus celebrandi publicus sit, eius verò malitia, quæ ex excommunicatione emanat occulta est, ita in sacræ pœnitentiariæ summo Prætorio diffinitum esse testatur vir egregius Martinus Nauar. in manu. confess. cap. 27. num. 241.

Ille-

Illegitimi.

CAPVT XIIII.

1 *Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus, & dignitatibus indigni iudicabantur.*
2 *Illegitimus non potest sacris ordinibus insigniri.*
3 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, licet recipiat characterem, ordinis tamen executione caret.*
4 *Celebrans verò non obtenta dispensatione irregularis non est.*

ET ab illicita copula retraherentur, seque iustis nuptijs alligarent homines, ex quibus prolem legitimam susciperent, mertò etiam apud † Ethnicos sancitum, ac obseruatum est, vt filij illegitimè nati quantumcunque sine sua culpa labem ipsam contraxissent, honoribus, & dignitatib. indigni iudicarentur. a [a] Quod nempe etsi consideratione prædicta, vt sic fiat, non repute tur iniquum, licet filijs ipsis (quibus natura negauit ortum suum eligere posse) crudele quodam modo ac durum videatur. Cum illis tamen illegitimè natis viris, q. ꝓpria virtute ac bonis actibus paternam culpam in seipsis abstergũt, pluresq; legitimè natos morib. ac b meritis antecellunt, [b] ac reipublicæ seipsos reddunt vtiliores, talis iuris asperitas liberaliter, & sine pecuniarũ exactione temperanda esset, vt sicut parẽtes ab illicita copula retrahit (si forsan retrahit) filiorum damnum futurũ, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad virtutem sequendã impellat. Iustũ est enim, vt quos aliena culpa honore destituit, propria virtus, & si pauperrima sit (vt ferè semper esse solet) ad honores restituat. Quid.n. crudelius, aut iniustius quàm quod naturalis quidam paretum excessus, virtute sola, quantumuis clara filiorum, in pauperibus reparari nõ valeat, in diuitib. tñ, qui patrũ suorũ reatui plura ꝓpria addiderunt scelera, hoc facilimè deleat sola ꝑstatio pecuniæ? †Prædicta igr̃ cõsideratione, ẽt sacri Canones quib. 2
maxima cura est sc̃tõ fauere instituto matrimo. ac sic illicita punire cõnubia, illegitimos quosque à clericali tõsura, cæterisq; Eccl. ordinib. arcet, ꝓhibetq;, [c] vt ĩ c. 1. de c fi. presb. Et in c. 1. & 2. 56. dist. & hoc per sex rationes, quas describit. Præp. ĩ d. c. 2. licet Host. ĩ sum. de fil. presb. in §. q̃ est causa. solum tres scripserit. Si † q̃s aũt illegitimè 3
nat[9] ꝓmotus fuerit, licet recipiat characterẽ, nõ hẽt tñ executionẽ ordinis. probat tex. in c. fi. 56. dist. Ex quo notant ibi Dñi. & Præpo. ꝙ licèt illegitimitas non inficiat habitũ ordinis, sed executionem: sed talis ordinat[9] recipit characterẽ. Et aduertè † ꝙ tales illegitimi 4
ordinati nõ incurrũt nouã irregularitatẽ, [d] si ante obtẽtã dispensationẽ [e] celebrãt, vt notat Nic. Plo- d e
uius in tract. de irregu. in 40. regula, referendo Guliel. & Archid. & hoc dicit seruare Curiam.

A Ndigni iudicantu. Adde latisſimè And. Tiraq. virum ſanè variæ & ideſeſſæ lectionis, & de vtroque iure benè meritiſsimum, nec pro meritis ſatis laudatũ in tract. de nob. c. 15. num. 10. cum ſequen. Gab. Paleotũ Card. in tract. de not. & ſpur. c. 55. & vide Regiã l. 2. tit. 13. p. 4. & l. 3. tit. 15. ead. par. & ibi multis nominibus magnus Gregor. in verb. *Dignidades y honras*. Alb. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cle. c. 1. & 2.

Andr. Tiraq.

Greg. Lopez.

B *Antecellunt*. Quæ ſanè in locis iam citatis, longa manu traduntur in filiorum illegitimorum execrationem minimè intelligas de his, qui virtutum ſuarum ſplendore natalium tenebras effuderunt, eos enim apud bonos & probos viros, nec vllo contemptui eſſe, nec legitimis iferiores iudicari cēſet Hyppol. ſing. 273. & vt benè inqt Sophocles:

Legitima eſt natura viris, quibus optima mens eſt.

Imò ſæpiſsimè, vt in hoc loco inquit autor, legitimè natos antecellunt. Hinc Statius.

Vidi ego tranſertos, in alieno robore ramos,
Altius ire ſuis

Et Euripides præclarè inquit:

Ex nobis ſpurios naſci, non turpe putãdum eſt.
Fac namque ingenio valeant, fac moribus ipſum
Haud vnquàm poterit, naturam inuertere nomen.

Et plures viros prȩclaros, qui illegitimi fuerunt, commemorat Doctiſsimus pariterque Illuſtriſsimꝰ Card. Palȩ. in d. tracta. ad finē, & fuerunt, & noſtra tempeſtate ſunt multi viri clariſsimi, qui nataliũ defectum paſsi ſunt, inter quos non infimum locũ obtinet, noſter D. Epiſcopus Bernardus Diaz de Luco, qui vt cōpertum habui multorum integræ fidei teſtimonio, illegitimus fuit: quod præter alios teſtatur D. Epiſcopus Ioan. à Rojas in tractat. de ſucceſ. ab inteſta. c. 15. num. 19.

Card. Palæ.

Ioann. Bernardes fuit illegitimus.

Prohibentque. Adde quod Deus Opti. Maximus prohibitionē hāc induxit Deuter. cap. 23. vbi ſcribitur, *Non ingredietur Canzer* (hoc eſt *de ſcorto natus in Eccleſia Domini vſque ad decimam generationem*. tex. in cap. innotuit. de elect. c. per venerabilem, qui filij ſint leg. Sed hoc in cap. niſi cum pridem. de renun. declaratur, quod illis qui paterna vitia non ſequuntur, poſſunt ſuffragari virtutes, quȩ ſummum Præſulem Romanum inducent, vt cũ eis diſpenſet, ſi morum honeſtas eos commendabiles reddat. tex. in cap. presbyterorum. 56. diſt. nã vndecunq; homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſequantur, honeſti & ſalui erunt. c. vndecunq; ea diſtin. nullum equidem parentis delictum innocen. filio pœna eſſe debet. l. 2. §. nullum, ff. de Decurion. Si contrariũ diceres maximum abſurdũ ſequeretur. Vnde Bion Philoſophus non minus ridiculum hoc eſſe affirmabat, quam ſi medicus quiſpiã ob aui aut patris morbum nepoti, vel filio medicamentũ adhiberet. Huius verò prohibitionis

tionis ne illegitimi sacris donentur ordinibus, Plures rationes scripsit Pet. Rebuff. in bene. pract. in part. de dispen. super defect. natali. fol. 407. & vide Regiam l. 12. tit. 6. par. 1. vbi Gregor. in verbo, *orden.* Et notat quod impedimentum de quo in hoc cap. locũ obtinet, etiamsi defectus natalium sit occultus, & qui eum patiuntur pro legitimis habiti sunt, quales sunt multi, quos coniugatæ ex adulterio habuerunt, vt egregiè scribit Nauar. in manu. confesso. cap. 27. nume. 201. Filius verò matri hoc asseueranti credere nõ tenetur. l. 1. §. si quis ab aliquo, ibi *Si testator eum negauerit.* vbi Bar. & Doct. not. ff. de Car. edict. l. 1. §. mulier, ibi, *Spurium in actis professa est.* iũcta glos. fin. ibi, ff. de proba. glo. in l. si vicinis, C. de nup. & in. l. si posthumus, §. sui, verb. probetur. ff. de lib. & post. Regia l. 9. tit. 14. par. 3. vbi Gregor. & opinio hæc communis est, vt constat ex multis authoribus congestis qui eam sequuntur à Ioan. Rojas, tracta. de succes. cap. 2. nu. 28. & ita quo ad sacrorum ordinũ promotionẽ tenet Mart. Nauar. in loco iã allegato, tamen (quòd salua tanti viri pace dicam) in promouendo tutius esse credo, propter animæ periculum, vt ab ordine suscipiendo abstineat. In eo verò qui iã est ordinibus insignitus, propria eius conscientia inspicienda est: nam si in intimo conscientiæ motu pendeat, ad credulitatem assertionis maternæ, præsumens se esse illegitimum abstinere debet, à sacri ordinis ministerio, & ad cautelã dispensationem oportet impetrare. Si verò internus cõsciẽtiæ motus, ad credulitatẽ non pendeat, sed potius firmissimè credat, se legitimum esse, nec abstinere tenetur, nec dispensationẽ impetrare, ex Abb. sñia, ĩ c. 1. de fi. ꝑsb. & hęc ẽ cõis Summist. senten. vt fatetur Simon. Maio. de irreg. li. 1. c. 7. nu. 3. Hinc illud mihi dubiũ est, qđ scribit vir doctiss. Alph. à Cast. li. 2. de põt. leg. pœna. c. vlt. 3. cõcl. asseuerãs, filiũ presbyteri ex cõiugata, ita occultè genitũ, vt ñ possit aliũdè ꝓbari, quã ꝑ parentũ assertionẽ, ꝓmoueri posse. Cui⁹ cõtrariũ tenet An. ĩ c. 1. de fil. ꝑsb. & de hoc dubitat Cou. ĩ Cle. si furios⁹, 2. p. §. 3. n. 4. de homicidio. Sequitur tñ Mar. Nau. in manuali. c. 27. n. 193.

Notabis tñ vtiliter nõ esse Episcopis permissam dispensationẽ, vt q̃ defectũ nataliũ patiť, ad sacros ordines possit aspirare, ẽt hodie authoritate Sacrosancti Concilij Tridentini, sessione 24. capit. 6. Nam quamuis nouissima illa cõstitutione, detur Episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate descendente, ex delicto occulto, non deducta in iudiciũ. excepta ea, quæ prouenit ex homicidio voluntario, exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, in hac verò huius capitis irregularitate, quæ aliundè, & non ex proprio delicto oritur, dispensandi facultas concessa non est, quòd non vulgariter notari dẽt, pro illius decreti interpretatione. Ita tenet insignis Mart. Nauarr.

in manu.confes.cap,27.num.194.

Si tamen illegitimus quispiam monasticam profiteatur disciplinam, vitam suam dicitur innouasse, & eo ipso, quibuscunque sacris ordinibus potest insigniri, tex. in c.1.56.distin. & in cap.1. de filijs presbyte.glos.in Sum.56.dist. Regia l.12.tit.6.par.1.ibi. *Pero aun ay otra razon, porque puede recebir estas ordenes sobredichias elque no fuesse legitimo. Esto seria si entrasse in orden de religion primeramente.* Tradit Bal.in l,1.in lectura.n.5.C. de Sacrosan.Eccles.Rom.in Auth.si mulier,7.priuileg.C.ad.l.Fal. Feli. in cap.testimonium,num. 31. de testib.Hypp.sing.273.& in rub.ff.de fideiusso.& in sing.501.Anton.de Rosel.de legit.lib.3. in fine. vbi id limitat procedere tantum in filio naturali,non verò in spurio,quòd falsum est, & merito eum repræhendit Ioan.Rojas,in tract. de succes.c.23.num.109. Quod notandũ est ad interprætationem tex.in ca. dilectus,de filijs presby. & in cap. 1.eot.tit.in 6. Aboletur sanè omnis illicita macula per religionis ingressum,vt in auth.de monach. in princ.c.non liceat, 19.q.3.quòd tantum quo ad ordines sacros intelligendum est, quo ad dignitates verò & grauiora munera, is q. spurius natus est,promoueri nullo modo potest,absq; Summi Præsulis indulgentia,glo.not.in c. fin. de filijs presbyt.Abb. in c.1.in fin. eo.tit. Felin. in cap. meminimus, not.6.de accus.

Nimis tamen inter Docto. controuersum est,vtrum ingressus religionis operetur legitimationẽ, quo ad successionẽ bonorũ parentũ:siquidem Guil.de Cuneo, qui huius quæst.fuit antesignanus,in l.1.C.de sacr.Eccl.in ea fuit sententia,vt censeret filiũ illegitimũ monasticã vitam professum,posse succedere in bonis parentis. Idẽ sequtur Bal.in d.l.1.lect.col.5.Feli.in c. cũ deputati,de Iu.col.2.Rõ.ĩ Auth.simi.C.ad leg.Falc.7. spe.Alex. Rom.& Arc.col.2. in l.necessarijs, ff.de acq.hęr.Barba.in c.quia nos, de testam.col.1.Ias.in l.1.num.30. C.quand.non peten. part. Ant.de Rosc.in tract.de legitim.ad finem in qua fluctuat Roderic.Suar.allegat.25. ita vt in casu, de quo fuit interrogatus consuluit concordiã faciendam esset tandem religionis fauore.Guil.sequitur, & de ea nimis dubitat Gregor.Lup. in d.l. 12.in verbo, *en orden.* & tueri eam conatur duobus casibus. Primò, quãdo filius est naturalis,nõ spurius.Secundò, qñ parentis consensu religioni offertur,tandem in fine illius glo. dicit val de dubiam esse quęst.hanc,& quod in practica vix reciperetur.Guil.opinio:eã verò communẽ esse testatur insignis Couar.in 4.dec. 2.par. capite 8.§.7.in fi.Quę ea solùm rõne innititur,quia sicut filius naturalis patris consensu Curiæ Principis oblatus, fit legitimus ipso offerente,etiã si filios legitimos habeat, l.3.C.de naturalibus.& in Authẽtic.quibus modis natur. effic. sui. §.1.2.& 3. Reg.l.5.tit.15.part. 4. multo magis per oblationem curiæ cælesti. Sed propter id quod

hac

hac legitimatio ab aula iam recessit, teste Ang. cons. 17. & in dict. authentic. §. quod verò. Rosel. de legit. c. fina. Oblatus æquidem Curiæ Cæsaris, ideò legitimus fiebat quod præsumebatur à Cęsare ipso legitimus fieri, quod non conuenit oblatiōi Curiæ cælesti: & ideò contrariam sententiam tenet Fab. in auth. ex complexu. C. de incest. nup. Præpositus in c. tanta, col. 2. qui filij sint legiti. Flor. in 3. par. ti. 1. c. 27. §. 2. Couar. d. §. 7. Et hęc opinio verior est, & Forensi vsu recepta.

Expositus an possit ad ordines promoueri.

Sed huic loco accommodatissimum illud non omittā, an expositus cuius parentes adeò latent, vt prorsus incertum sit, an legitimis conceptus sit nuptijs, posit ad sacros ordines promoueri. Qua in re dubius & anceps est Anch. in c. 1. de infan. exposi. cuius dubitationis ratio est, quia nemo legitimus præsumitur, & qui se legitimū dicit, probare debet. Ang. per illum tex. in l. liberorū. ff. de his q not. in fam. Deci. conf. 54. Ias. in l. nec pro fessio. C. de test. idem cōs. 102. vol. 4. And. Alcia. de præsu. reg. 3. pręsu. 1. num. 12. Couar. in 4. Decret. 2. par. c. 8. §. 3. nu. 1. Et opinionem hanc nouissimè sequitur Doctiss. & diligentissimus Simon Maiolus Episcopus Vulturarien. de irregula. lib. 1. cap. 11. num. 1. vbi plures viros egregios commemorat, qui expositi fuerunt. Contrariam tamen sententiam tenet Anani. in dict. cap. 1. de infan. exposi. nu. 11. vbi concludit nullam dispensationem necessariam esse, vt expositus possit promoueri. Sequitur Berm. Cho. in tract. de publ. concubina. in verbo, qui etiam filias. num. 90. col. 363. quam opinionem communem esse testatur eruditissimus Card. Paleot. in d. tract. c. 63. nu. 3. Nam vt ipse, c. 20. eiusdem tractatus probare contendit à supradicta sententia recedens, vnusquisq; legitimis notalibus ortus præsumitur, quod latius apud eum legēdum erit. Sed quòd ad nostrā spectat propositam controuersiā D. Præsul. Couar. in Clem. si furiosus. 1. par. relect. in prin. num. 9. de homi. à communi opinione videtur recedere, ea innixus ratione, qđ non soleant filij ex legitimo nati matrimonio exponi, sed potiùs q ex furtiuis & illicitis fornicationibus congressibusque nascūtur. Sed hęc ratio concludens non est, siquidem veterum exemplis constat, multos filios expositos fuisse, qui tamen ex matrimonio nati sunt, vt de Semiramide, Paride, Cyro, & de alijs pluribus, historię testantur. Nos equidem quotidiano vsu id experimur, quamplurimos rei familiaris inopia oppressos, qui cū liberis suis alimēta nō possint suppeditare, solere eos exponere, ea potius spe, vt commodius ab alijs educentur, quā quod paterna erga illos pietate sint destituti. Opinio tn̄ d. Dn̄i Epis. summè mihi placet, qui censet expositos ad Eccle. ordines nō esse ꝓmouēdos absq; dispensatione, qđ si ꝓmoti fuerint, ordinū vso prohibēdi non sunt, propter cōis sent. authoritatē, quamuis indistinctè com-

communem sententiam sequatur, vir nostro sæculo in iure consummatissimus, & perspicacis & acris
Iacob. Menoch. ingenij, Iacobus Menoch. de arb. iud. quæst. lib. 2. cen. 4. casu. 396.

D *Irregularitatem*. Vide Abb. in c. si celebrat. de cler. excom. minist. Gonsal. à Villadiego de irregu. c. de susp. col. 1. Pet. Rebuff. in pract. benefic. in par. de dispen. super defectu natali. nume. 13. quam opinionem cōmunem esse fatetur D. Episcop. Couar. in Clem. si furiosus. §. 1. nume. 3. de homi. Pet. Rauen. in Alphabet. aureo. fol. 186. colu. 2. Marti. Nauarr. probitatis & eruditionis vnicum exemplar, in cap. si quando, exceptione 11.
E de rescrip.

Dispensationem. Vide multa de hac illegitimorū dispensatione, tā circa ordines, quā beneficia, quæ scribit Alber. Trot. lib. 2. de uero & perfecto cleri. c. 2. per totum.

Rebaptizati.

CAPVT, XVIII.

1 *Rebaptizatus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus qua pœna puniatur.*

REbaptizati in tantum odio habentur ab Ec-
a clesia,[a] ꝙ qui nō ignari rebaptizantur, dicuntur quasi iterùm
1 crucifigere Christum, vt in c. qui
b bis. de conse. distin. 4. † & ideò nō sunt ordinandi [b] ad clericatum, vt in c. confirmandū, 50. distin. & hr̄ in Concilio Carth. Quintò, Can. 11. quod adeò est verū, quod dicit tex. in d. cap. qui bis. quod etiā c
si ignoranter [c] rebaptizati fuerint ordinari non possunt. vbi glos. hoc intelligit de ignorantia iuris, quæ non excusat, non autem de ignorantia facti: quia talis rebaptizatio non impediret promotionem. † Qui autem ex rebaptiza- 2
tis ad sacerdotij gradum indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. Ita disponit Concilium Toletanum. 4. de quo in cap. fi. 51. distinct. quamuis ille tex. non intelligatur de ordinatione ad sacerdotium, sed ad Episcopatum, secundum Arch. ibi, quem vide notantem, quòd tales scienter rebaptizati cēsentur perpetuò irregulares, qui respōdet ad argumentum, quod potest obijci, qualiter actus qui non habet effectū, sicut rebaptizatio, inducat irregularitatem, & vide gloss. in dict. capit. qui bis.

ECclesia. Quæ non semel diffiniuit Sacramentū baptismi nō esse repetendū, nec iterandū, A
quemadmodum Diuus Aug. lib. de vnico Baptismo, & aduersus Donatistas docet. Et in lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 3. Paulus sanè ad Hebręos, cap. 6. contra quosdā rebaptizari volentes ait: *Rursus crucifigentes semetipsis filium Dei*. Et iterum ad Ephesios capite quarto ait: *Vna fides, unum baptisma*.

mæ. Est equidē a Catholica disciplina alienū rebaptizari, vt ostendit Clemens Papa VI. cap. 15. Cōstitutionum Apostolicarum Act. inter cætera. *Eodē modo contenti sint vno solo Baptismo, qui in Domini mortem traditur, non ministerio abominādorum hæreticorum, sed probatur Sacerdotem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. &c.* Et Paucis verbis interpositis subdit: *Veruntamen initiatos iterum baptizare tentātes, Crucifigunt Dominum, & iterum eum interimunt: derident diuina, eludūt sācta: insultant spiritui, sanguinem sanctum veluti communem contemnunt.* &c. Idē docet Damascenus libro quarto, de fide orthodoxa, cap. 1. Leo Papa ad Rusticum Episcopū, Epistola 70. cap. si nullo. de consecratio. distinct. 4. Diuus Thom. in 3. par. q. 66. artic. 9. idē tenēt Theologi omnes, in 4. Sent. distin. 6. Alphon. à Castro, libro. 2. de hæresi. c. de Baptismo. heresi. 5. Quod nouissimè hodie Sacrosanctum Cōciliū Tridē. docuit sessio. 7. ca. 11. *Si quis (inquit) dixerit verum & rite collatum Baptismum, iterandum esse, illi qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad pœnitentiam conuertitur, anathema sit.* & sessio. 14. ca. 2. & tradiderunt latissimè Ioan. Fab. & alij Catholici viri, qui ętate nostra, aduersus Anabaptistas Germanos scripserunt, qui quidē multis magnisque testimonijs impiā hæresim illorum improbant.

B *Ordinandi.* Adde Alb. Tro. li. 2. de vero & perfecto cleri. c. 14. requ. 9. & Regiam l. 9. tit. 6. par. 1. Et ista irregularitatis labe afficitur is, q. ministrauit hoc Baptismi Sacramentum, sciens iterum illud repetens cap. 2. de apost. l. 1. C. ne sanct. Baptis. reite. & his mirè suffragatur Canon 47. ex Cōcilio Lugdu. apud Burchard. lib. 4. decre. 56. *Episcopus inquit, aut presbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit Baptisma, denuò baptizauerit, aut si pollutū, ab impijs & non recte baptizatum, nō baptizauerit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem Domini.* Hactenus canō. Et non solùm à principio rebaptizatus irregularitatē contrahit, sed etiā postquàm scierit ratam habuerit rebaptizationē in se factā: ita tenet Syluest. in Sūma, in verb. irregularitas. q. 4. Tab. in verbo, dispensatio. num. 13. versic. 14. Imò & si quis metu etiā cadente in constantem virum compulsus rebaptizatus fuerit, irregularis efficitur. capit. eos, quos, vbi glo. de consecratio. dist. 4. Syluest. in verbo, irregularitas dict. quæst. 4. At non ita erit, si per vim coactiuam, vt narratur de quodam Episcopo, cui nomen impositum, fuit, habet Deum, quem Arriani ligatis manibus, & pedibus inuitum rebaptizauerūt, non equidē illi dicta rebaptizatio nocuit, vt eleganter scribit Victor Episcopus Vitensis de persecut. Vandal. libro tertio, qui contrarium tenētes merito repræhendit. Sequitur Simon Maiolus de irregula. libro tertio, capit. quartodecimo. Efficiuntur etiam similiter irregulares, q. rebaptizanti ministrāt Acoliti, Subdiaconi, vel Diaconi officio fungētes. tex. in d. capit. 2. de apo-

aposta. glos. in l. 1. C. ne sanct. baptis. Pari etiam ratione idem dicendum videtur, de compatribus sciétibus: sunt equidem isti rebaptizationis participes. cap. vos aũt. de consecrat. distinct. 4. & tenet expsse Maiolus dict. cap. 14. nu. 6. Istorum autem omnium dispensatio ad solum Romanum Pontificem spectat, qui uix illos dispensabit, vt religionem ingrediantur. text. in d. c. 2. de aposta. Tabi. in verbo, dispensatio. nu. 13. ver. 14.

A qua quidem irregularitate immunis erit, qui hac interposita conditione baptizauerit dicens, si est baptizatus, &c. nam cùm conditio vel de præsenti, vel de futuro, & talis falsa, faciat cessare actum, l. cùm ad præsens, ff. de reb. dubijs, & ex interpositione huius conditionis manifestè constat, istum noluisse iterare Baptismũ, & actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, l. nõ omnis. ff. eo. ita sing. tenet Martin. Nauarr. in manuali conf. cap. 27. num. 246. licèt asseueret istum à mortali crimine minimè excusari, qui non adhibita debita diligentia id fecerit. Eum tamen censet in vtroque foro irregularem non esse: sed labitur in hoc, vir egregius, solum inculpabilis ignorantia, ab irregularitatis labe hoc casu excusare potest. cap. 2. de baptism. & ita tenet Domi. Soto. in 4. Senten. distinct. 3. quæst. 1. artic. 9. quàm esse verã & communem opinionem contra Nauar. testatur F. Anton. Cordoua, in suis quæstionibus vernaculo sermone editis. q. 37. Nã licèt verissimum sit, quod si legitimus processit baptismus, nihil secundum eum cõditionale ministeriũ operetur, hoc tamen à notabili culpa clericum immunẽ minimè reddit, qui in re tam graui supinè nimis se gessit. Propter quã culpã sacris Canonibus irregularitatis pœna iustissimè fuit statuta. Nec aliquid dicta clausula operatur, quia adhibenda non est, nisi quãdo est magnum dubium, an quis fuerit baptizat[9], vt scribit Syluest. in tractat. de strigi. lib. 3. capit. vlt. in fin. Propterea Sacerdos sciens puerum necessitatis causa fuisse domi baptizatum; si ille postea deferatur ad Ecclesiam, vt ritus solennes seruentur: non potest cum eadem clausula eum baptizare, aliàs efficeretur irregularis, vt expressim traditur in Cathechismo Sanctissimi Pij V. Pontificis Maximi, in tract. de baptis. cap. de fructibus baptismi, in fine.

Egreg. Marti. Nauarri opinio cõfutatur.

Quæstionis etiam est, vtrùm is qui bis Sacramentum confirmationis susceperit, vel contulerit, hac irregularitatis labe notetur. Qua proposi. q. gl. ĩ c. dictũ, de cõsecra. d. 5. censet irregularitatem contrahi, quam sequitur Arch. in c. 1. 68. distin. Alb. Trot. de verò & perfecto cleric. lib. 2. ca. 14. requis. 9. in princ. Io. Maior. in 4. Sen. dist. 7. qui omnes id probari censet in d. c. dictum, quo loco apertissima est decisio, Sacramentum Baptismi & Confirmationis iterari prohibens, pœnam debitam transgressoribus imponens: vnde cum ibi ęqualiter iterari prohibeãtur, Baptisma-

Qui Sacramentum Confirmationis susceperit, v. cõtulerit an sit irregularis.

Baptismatis & Confirmationis Sacramentum, mirum non est, si quo ad irregularitatem eadem fiat æq paratio. Idque Regia lex Partitarum comprobat, lex inquam 20. titulo sexto, part. 1. qua diffinitum stat, eum qui bis Sacramentũ Confirmationis susceperit, irregularẽ esse, si scienter id fecerit. Contraria tamen sententia placuit Scoto, qui in dicta distinctione 7. quæst. 5. existimat non esse illum irregularem, qui bis etiam scienter Sacramentum Confirmationis susceperit, aut contulerit: cum id iure Pontificio expressum non sit, & irregularitas nullo casu constituẽda est, nisi expressa reperiatur. ca. is, qui, de sentent. excommunicat. lib. 6. quem Fran. ibi sing. esse fatetur. idem in c. dilectus, col. 4. de appellation. Bertachi. in tractat. de Episcopo. capit. vltimo. num. octauo. Nam cùm hoc irregularitatis vitium iure tantum humano Pontificio inductum sit ex Innocen. sententia, in capit. nisi cùm pridẽ, colum. 3. de renunc. vbi Anton. n. 19. & Doctores. Imo. in Clem. si furiosus, de homi. Palud. in 4. Sen. dist. 25. quæst. 3. Flore. in 3. part. tit. 28. c. 2. §. 6. quã opinionem cõmunem esse fatentur eam sequuti Villadi. de irregula. in princ. Syl. in Summa. in verbo, irregular. in fine. Couar. in d. Clemen. si furiosus, in 1. part. in princip. num. 2. ex hoc manifestè sequitur, nunquàm vitium hoc contingere, nisi eodẽ iure expressum reperiatur. Et supradictam Scoti opinionem sequitur Palud. in 4. Senten. dist. 7. q. 2. col. 1. Alphon. à Castro, lib. 2. de potest. leg. pœna. cap. 7. docum. 3. versicu. ex ratione. Cardi. à Turrecrema. in d. c. dictum. ad finẽ, Couar. in d. princ. n. 8. quam opinionem cõem esse fatetur D. Mar. Nauar. in Manuali confes. c. 27. Et hęc vltima opinio sũmè mihi placet, nã nihil vrget inductio text. in d. c. dictum, quia licèt ibi Sacramentum Baptismi, & Cõfirmationis, iterari prohibeantur, non tamen inde sequitur, quòd eadem pœna imponatur Confirmationẽ iterãti, quæ baptismum repetenti infligitur, & licèt doctissimi viri, qui in Partitiarũ legib. condendis interfuerũt, priorem probauerint, in hac tamen irregularitatis materia Sacri Iuris Pontificij sanctionib. standum erit. Et licèt de iure hoc verissimum videatur, consuetudo tamen contrariam amplexa est sẽtentiam, cui stari debet, vt asseuerat Nauar. vbi paulò antè allegaui (cuius authoritate salua) si mihi casus occurreret, non auderem ab Scoti, & aliorum cõmuni, & verissima opinione recedere, cũ hæc irregularitatis materia grauissima, & pœnalis sit, & ideò non solũ iura extendenda nõ sunt, sed strictissimè interpretanda, vt vulgatissimis iuribus cautum est.

Ignoranter. Vide Cardi. à Turrecre. in c. q. bis, de cõsecra. distin. 4. quo loco nu. 7. probat, rebaptizatũ, aut rebaptizãtẽ, ex iusta ignorãtia irregularem non esse. eandẽ sententiam sequi videtur Henri. in c. 2. de apost. Scotus in 4. Senten. dist. 6. & hanc sequitur Illustrissimus

mus Couar. in loco iam allegato. nu. 8. qui eam probabiliorem dicit, text. authoritate. in. d. c. 2. de aposta. Soto in. 4. Senten. dist. 6. q. 8. Martin. Nauar. in Manuali. cap. 27. num. 246. F. Antonius Cordoua, in Summ. casuum conscientiæ, quæstion. 57. Nec refragatur text. in dict. capit. qui bis, quia responsio illa non est Summi Romani Præsidis, nec generalis, nec prouincialis Concilij, nec facta fuit ab aliquo, qui legis condendæ authoritatem haberet. Iure tamen interpretari potest, vt procedat, quando rebaptizatus ignoranter, post scientiam ratam habet Sacramenti reiterationem. Ita tenet Floren. in. 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 3. quæ interpretatio mera diuinatio est, & ea ratione longè repellenda, vel intelligi potest, quãdo crassa & supina ignorãtia quis fuerit rebaptizatus. Sed Archid. in dict. cap. qui bis, vt rem in tuto constituat, censet, quod rebaptizatus etiam iusta ignorantia, ab Episcopo dispensationem impetret. idem sentit Alber. Trot. dict. c. 14. nu. 1. licet de iure absque aliqua dispensatione istum ad sacros ordines promoueri posse cẽseat: quod verius ipse existimo. Erit equidẽ in rebaptizante iusta ignorantia, vt ab irregularitate excusetur, si filios infidelium rebaptizet, nam iustè ignorare potuit eos fuisse baptizatos. tex. in capit. placuit, de consecra. distin. 4. habetur in Concilio Carthaginensi, capite sexto. Idẽ esse censeo de infantibus expositis, sine vllo signo aut scripto attestãte de Baptismo. tenet Maiolus, dict. capit. 14. nu. 4.

Tex. in c. qui bis, de cons. distin. 4. interpretatur.

Bigami.

CAPVT XVI.

1 *Bigamia octo modis contrahitur, remissiue hic traditur.*

2. *Bigamus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

3 *Maritus post adulterium vxorẽ carnaliter cognoscens non potest ordinari.*

PRæmisso prius quòd † bigamia plurib⁹ modis contrahitur, [a] vt p Archid. Floren. in. 3. parte. tit. 28. cap. 3. vbi octo modos illius scripsit, quos hic referre non curo, transcripsit enim illos Syluest. in sua Sũma, in verbo, bigamia, in princ. † bigamos ordinari non posse [b] ex pluribus capitulis, in distin. 34. à Gratiano collectis comprobatur, præcipuè in cap. curandum. & in cap. præcipimus. & in. c. si quis viduam. el. 1. cum duobus sequentibus. Si verò de facto fuerint aliqui ad sacros ordines promoti, illis priuandi sunt, quia in bigamia contra Apostolum dispensare nõ licet, [c] vt in cap. super eo. de bigamis. ex quo patet, quòd bigami recipiunt characterem [d] ordinis, quod etiam probat tex. & ibi notat Præpo. ex eo in cap. si qs viduam. 50. distin. Et inter alios casus bigamię aduerte ad vnum, ꝙ pluries contingit, quod † si maritus

ritus adulteræ, poſt adulterium il
lam cognouit, non poleſt ordina-
c ri.[c] Ita probat text. in can. 8. Con-
cilij Neocæſarienſis in. 2. editione
& eſt text. & illũ ſic ſummat Præ-
po. in cap. ſi cuius, 34. diſt. Cuius
ibi bonam diſtinctionem vide, vi-
delicet quod cognoſcens adulterã
f ſcienter, ſiue ignoranter[f] repelli-
tur à ſuſcipiendis ordinibus: ab
executione verò ſuſceptorum nõ
repellitur, ſi ignoranter cognoue-
rit: dum tamen poſsit vxorem de
adulterio conuincere, & eã dimit
tere. Imò fortiorem affirmat ſen-
tentiam, ibi Præpoſi. po ſt Bar. Bri
xi. Ioann. de Fan. & Hoſtien. quod
licèt maritus cognoſcat adulterã
ad mandatum iudicis, ſibi præiu-
g dicat,[g] licet Inno. in cap. inquiſi-
tioni, de Senten. excommunicat.
in hoc aliter diſtinguat.

A *Contrahitur*. De quibus
modis quib. bigamia
co ntrahitur vltra Do
ctores, quos hoc in lo
cò allegat author, vi-
de latè S. Thom. & Theologos in.
4. Sen. diſtin. 27. q. 3. Ioan. Mont.
in tract. de irregula. bigamiæ. in
prin. D. Coua. in Clem. ſi furioſus,
in. i. par. relection. §. 2. de homi. Al
be. Troti. li. 2. de vero & perfecto
cleric. c. 11. requi. 9. & vide Regiã
l. 5, tit. 5. par. 1. Nauar. in Manuali
B c. 27. nu. 195. *Ordinari non poſſe*.
Quæ ſanè irregularitas, à veteris
teſtamenti legibus originem ha-
buit. Leuitici namque ſcriptum
eſt, c. 21. de Sacerdote. *Scortum &
vile proſtibulum non ducet vxorem*,
nec eam quæ repudiata eſt à marito.
Poſt legem verò Euãgelicam, ſta-
tim bigamia ab Apoſtolis inſtitu-
ta ta fuit, quod ſacris ordinibus
eſſet impedimento. Scribit ſiqui-
dem D. Paul. ad Tim. 3. *Oportere
Epiſcopum irrepræhenſibilem eße, &
vnius vxoris virum*. Quem locum
elegantiſsimè pro eius ſingulari
eruditione declarat Domi. Soto
de iuſt. & iur. lib. 7. q. 6. arti. 6. Q̃d
in principio naſcentis Ecclæſiæ sẽ
per fuit obſeruatum, vt fatetur
Ioan Driedo. de liber. Chriſti. li. 3.
c. 3. fol. 126. verſ. quod vltra in ar-
gumento. idque patet in Canoni-
bus Apoſtolorum, Cano. 18. Q̃d
verò apud Ethnicos circa hoc ob-
ſeruabatur, lege Aulum Gel. lib.
Noct. Atticar. arti. 10. c. 15. Tertul
lian. lib. de exhortatione ad caſti-
tatem, & in lib. 1. ad vxorem, & in
lib. de monogamia. ad finem. Lu-
doui. Cel. lib. lectio. antiquar. 15.
cap. 22. Primus verò qui cõtraxit
bigamiam, fuit Lamech, vt cõſtat
Geneſeos, cap. 4. quo loco idẽ ad-
notauit Nicol. de Lira. & Tertul.
in dict. lib. de exhortatione ad ca-
ſtitatem refert ex noſtris Couar.
in. d. §. 2. nu. 1. *Diſpenſare nõ licet*. C
Adde quòd cùm hæc bigamiæ ir-
regularitas, ab Apoſtolis, & ab an
tiquiſsimis vniuerſalis Eccleſiæ
Concilijs originẽ habuerit, vt ſu-
periori annotatione ſcripſimus,
Epiſcopus cum bigamo, vt ſacris
donetur ordinibus, diſpenſare nõ
poteſt: quam opinionem receptã
fatetur Præpo. in c. lector. 50. diſt.
idem fatetur Ioan. Monta. in dict.
tract. de bigam. q. 7. D. Couar. vbi
paulò

paulò antè allegaui.num.4. quam sequitur Ange. in Summa.in verbo,bigamus.Gonsal. à Villad. de irregular.q. vlt. Quamuis Card. à Turre crema.in.d.cap.lector, post Diuum Tho.in.4.Sen.dist.27.q.3. probare contendit, Episcopū posse cum bigamo, in minoribus ordinibus dispensare, quod Syluest. sequitur in Summa,in verbo,bigamus.q.7.& Domi.Soto in.4. Sent. dist.27.q.3.arti.3.nā vt ille inquit per minores ordines quis non simpliciter sacris mancipatur, & ea ratione non est cur non liceat Episcopis dispensare, qui ordinaria pollent potestate. Quæ opinio fortè admitti poterit,quando maxima dispensandi causa interueniret,vt scribit Ludoui.Gom.in tracta.breuium.nume.20. vel quādo quis bigamiam contraxit erat merè laicus.Henri.in.c.1. in fine de biga. Sed in contrarium est communis omnium sententia, nempe minimè concessum esse Episcopo, vt cum bigamo etiam in minoribus ordinibus dispenset. ita fatetur insignis Gregor.in.l.5. in verbo, *dos mugeres*.in fine.tit.5.par.1. & Marti.Nauarr.in Manuali confesso. c. 27.num.197.quo loco admittit S. Thom.& aliorum opinionē, quo ad vsū ordinū susceptorū,nō verò, vt nouis ordinib. posit insigniri.

Summus tamē Ecclesiæ Pręsul iure potest cum bigamo dispensare.vt tradit Thom.in.d. q.3. & est tex.in.c.lector,34.dist.vbi Martin Papa cū bigamo, vt subdiaconus fieret dispēsauit.& ibi not. Pręp. Card.à Turre crema.glo.& Doct. in.c. super eo,de bigam.Floren.3. par.tit.28.cap.3.Petrus de Ancha consil.124.Ioan.à.Medina, huius celeberrimę Complutensis Academiæ, imò totius Hispaniæ decus & ornamentum,in tracta.de ieiunio. fol. 135. & opinionem istam communem esse fatentur, Ioan. Monta.d.q.7.Alber.Troti.de vero & perfect.cler.lib.2.c.11. Grego. Lop.in.d.l.5. titu.5. part.1. Marti. Nauarrus. in. d.c. 27.nume. 197. Quæ quidem dispensandi facultas,de iure ordinario pmissa est, non verò de absoluta (quod aiūt) potestate, vt existimat Henri.in. c. 1.col.5.de bigam.Ioan.Staphyl.de liter.gratiæ,& iusti. col. vlt. quos merito repræhendit insignis Couar.in Clem.si.furiosus.de homi.1. par.relect.§.2.num.4.& manifestè probat d.Regia l.5.tit.5.parr.1.cū dicit: *Eotro si el puede dispensar que reciba ordenes sagradas,con aquel que vuiesse aui dodos mugeres virgines de bendicion, o vna viuda*. Quæ verba ad potestatem ordinariam Sum. Pontificis referenda sunt. Fatetur tamen Staphyl.d.col. vlt. Summū Pręsulem maxima cum difficultate,in hoc bigamiæ vitio dispensare.Idem asseuerat Nauar. tāquā testis huius rei integerrimus, dicens,in loco nouissimè allegato, non solere Romanum Pōtificem, sine magna causa,de ordinaria potestate dispensare in bigamia vera & propria,sed in similitudinaria, solere & posse,cū iusta causa.

D.Io.Medina.

D *Recipiunt characterem*.Adde tex. in.c.quicunque.in. 2.59. distin. & in.c.pœnitentes.ead.dist.Host. in

Summ.

Summ.tit.de bigam.§. vlt.Ant. in c.debitum.de bigam.Albet.Troti. de vero & perfecto cleri.lib.2.cap. 1. quam dicit communem esse opinionem, & Theologorum & Canonistarũ D.Couar.d.§.2.num.4.

E *Ordinari*. Adde Abb. Anani. & Doct.in.c.3.de adult.Imò irregularis est, qui vxorem adulteram post pœnitentiam reconciliatam cognouerit.ita sentit Anch. cons. 124.Felin.in c.ius generale.col.6. 1.dist.Anani.in d.c.3.

F *Siue ignoranter*. Adde Hosti. in Summ.ti.de bigam. vers. quot sũt species, qui indistinctè intelligit tex.in.c.si cuius vxorem. 34. dist. quod bigamus efficiatur vir, qui vxorem adulteram ignoranter co gnouerit.Sequitur Ioa.And. post antiquiores.in d.c.2.de biga. Præposi.in Summa.50.dist.col.5. sentit Abb.in d.c.2.de adulte. Alber. Tro.lib.2.de vero & perfecto cler. c.11.nu.2.& esse communem sententiam testatur Gregor.Lopez, in l.35.tit.5.par. 1.in ver. *que uer.* Quam probabiliorem & tenendã esse scribit Domi.Soto, in.4.Sent. d.27.q.3.ar. 1. Nam hæc irregularitas, non contrahitur in hoc casu, propter pœnam culpæ, quæ nulla est: sed propter defectum significationis Sacraméti, veluti si corruptam duxisset, & hac ratione, irregularitas hæc præter voluntatem contrahi potest. AEquior tamen est contraria opinio, quam nonnulli ex antiquioribus tenuerunt, & eam sequuta est Regia Partitarum l. 35.supra allegata, ibi. *Esso mismo seria si alguno casasse con muger, que cuydasse, que era virgen y no lo era, o seyendo casado con aquella que vuiesse virgen, fiziesse ella adulterio, e despues ouiesse que ver con ella, sabiendolo.* Sed cùm in hac, irregularitatis materia, Sacri Iuris Pontificij sanctionibus, & receptissimis opinionibus sit standum, à communi, & verissima Theologorum, & Canonistarum opinione recedendum non est.

Sibi præiudicat. Adde glossam, & Doctores, in cap.si cuius vxorem, 34. distinct.S. Thom. & Palud.in 4. Senten.distinct. 27.q. 4. Floren. in dict. cap. 3. Capel. Tholosa. q. 255.& horum opinio tutior est, si credimus Henri. in d. cap. 1. col. 4.de bigam & est magis commu. vt asserunl Syluest.in verbo, bigamia.quæst.1. Alber. Troti. d. cap. 11.num.2. Non tamen maritus, mandaro iudicis compelli potest, vxori adulteræ, occultè debitum reddere, quoniam si iudex id compertum haberet, non præciperet in prẹiudicium mariti, qui sic adulteram cognoscens bigamlæ nota inficitur. Quod si in eo casu iudex vellet virum esse obligatum, iniustum esset eius prẹceptum, tãquàm contra ius marito debitum factum. ita optimè censet Ioann. Dried.lib.1.de liber.Christia.§.ex supradictis.pag.234.quo loco verè iudicio meo scribit, quòd quãuis maritus non possit occultam vxorem adulteram à domo repellere, potest tamen à coniugali thoro eijcere. G

Corpo-

Corpore vitiati.

CAPVT XVII. QVOD noue editum.

Meritò quidem Sacri Canones, non omnes passim ad presbyteratus dignitatẽ, nec ad eius ministeria, nec ad alios ei subseruiẽtes ordines, absque delectu admiserunt, imo ab eisdem institutũ est, non solùm ab ordine repellendos esse, qui moribus iacturam aliquam fecerint, † sed eos qui eorũ culpa, vel sine culpa, labem aliquã corporis cõtraxerint: cap. 2. & toto tit. de corpo. vitia. cap. 2. & ibi. Abb. de cler. ęgrotan. capit. si Euãgelica. 55. distinct. not. Hostien. in Summ. tit. de corp. vitia. Albe. Troti. lib. 2. de vero & perfect. cleric. c. 16. Cardi. & Docto. in dict. cap. 2. de corp. vitia. Richard. in. 4. Sentẽ. dist. 25. q. 5. artic. 5. & Palud. ibi. q. 3. ad finem. Villad. de irreg. cap. de corp. vitia. D. Episcopus Couar. in Clem. si furiosus, de hom. in prin. Ioan Corrasius, de Sacerd. 3. par. cap. 6. quam receptam sententiam com- 1

comprobat Regia l.25. tit.6.p. 1.
2 † Quæ quidem irregularitas à lege antiqua, & à beatissimis Saluatoris nostri Apostolis originē habuit. Legitur enim Leuit. capit. 21. Dominum ad Moysen dixisse: *Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, vel paruo, uel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Cui⁹ seriem sanctissimè & doctissimè explicat Diuus Gregor. cap. 11. primæ partis pastoralis, vt refertur in cap. hinc etenim. 49. dist. cuius etiam sententiæ fuit Diuus Hieron. ad Fabiolam, de veste sa-
3 cerdotali. Et † apud Ethnicos idē obseruabatur, teste Plinio, li. 7. natura. hist. idem professus fuit Seneca. li. 4. Declama. 2. Declam. Gentiles eandem legem obtinuisse, vt sacerdos integer esset, quasi sacerdotes sacrorum ministri corpore integri essent, vt apud Romanos inuiolabiliter à tēpore Romuli obseruatum fuit, qui sacerdotes elegit genere excellentes, nec corpore vlla ex parte trunco, vt testatur Diony. Halicarnas. li. 2. Rom. antiqui. & inibi laudat Romulum Romanorum legulatorem, qui Sacerdotia non venalia, nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusq; Curiæ binos creauit, suprà an. 50. natos, excellentes genere, simul & virtute prestantes, nec tñ inopes aut corpore vlla ex parte truncato. Et Plinius lib. 7. c. 28. de Sergio loquēs, *Quæ omnia* (inquit) *ex oratione eius apparent habita, cum in prætorio* (aut vt alij legunt in prętura) *sacris arcerentur à collegijs, vt debilis* (id est) *vt mancus & mutilus, nam primum dixerat illum dexteram manum perdidisse.* Quibus consonat vetus mos Romanorum, apud quos, virginē vestalem capi fas non erat, quæ aliqua corporis labe maculata esset: vt ex Antistij Labeonis authoritate prodit Gellius, lib. Noct. Attic. 1. cap. 12. Fenestel. de magist. Roman. cap. 7. idem apud Persas vsu receptum fuisse tradit Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genial. cap. 14. secundum quam sententiam Diuus Hiero. vbi paulò ante allegaui, parentes arguit, qui deformes filias virginitati consecrant. idem Hier. ad Demetriadem ita scribit. *Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christianæ, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniāt virginitati consecrare.* Et plurima intellectu nō indigna de more circa hoc scribit doctissimus, & nunquam pro meritis satis laudatus Andræas Tiraqu. in l. 2. connubiali, num. 59. Dominus Couar. in dict. princ. d. Clem. si furiosus, nume. 5. Pet. Placa. lib. 1. Epit. delictor. cap. 25. num. 2. Iacob. Meno. de arbitr. iud. quæst. lib. 2. centu. 3. casu. 226. Hieron. Maggius, lib. 4. Miscellan. cap. 4.

Et † huius irregularitatis potissima ratio est, quia incompositio corporis inęqualitatē inducit mētis, testimonio Diui August. quod habetur §. vltim. 41. distin. *Raren-* 4
ter enim in corpore deformi, nobilis, for-

Formosusque animus insidet. vt scribit Abb. in c. quia diuersitatem, 1. not. per illum tex. de conces. præben. & Bal. in l. obseruare, col. 3. C. quor. appel. non recip. scribit, turpẽ corporis habitudinem declarare procliuem esse hominem ad scelera, pulchram verò ad virtutes. Sequitur Hyp. in l. 1. ĩ prin. col. pen. ff. de quæst. Vnde Galenus, lib. de tempera. 2. cap. 6. scribit, naturam mẽbra componere, prout moribus animæ conuenit. idemque ipse affirmat lib. 1. & 11. de vsu partium. Et cuius facies est deformis, vix potest habere bonos mores: vt scribit Rasis, medicus sui temporis celeberrimus, lib. ad Almansorem. 2. c. 33. & iterum. c. 54. faciem fœdã malos mores significare ait. Et qualis forma, talis est anima, vt est apud Planudem in vita Aesopi, ꝙ antiquissimis Gothorum legibus cautũ erat his Hispanorũ verbis: *Ca home de mala catadura no puede hazer buenas obras.* vt habetur in ordinationibus militum, *de la vanda.* Idque manifestè ostendit Cornelius Tacitus lib. 12. *Iulius inquit Pelignus ignaui animi, & de ridiculo corporis iuxta conspiciendus.* Quod etiã pulchra scribit Echorus Poeta Grecus apud Stobæum ratione sermone. 88.

Faciem aspectu deformem possides.
Mores etiam huiusmodi habes.
Ex malo enim natura malum producit.
Vt ex vipera rursum vipera nascitur.

Et illud Græcum Epigramma Latinitate donatum.

Clauda tibi mens est, vt pes natura notasque
Exterior certas interioris habet.

Quin & Valerius Martialis li. 12. Epigrammat. Zoilum quendã ex oris deformitate malum esse suspicatur.

Crine ruber, niger, ore, breuis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile si bonus es.

Circa quam huius capitis irregularitatem aliqua notatu digna illaque selectiora notare constitui.

Primò, † quod licèt corpore vitiatus, non possit sacris ordinib⁹ insigniri, si tamen de facto fuerit ordinatus, verè recipit ordinis characterem, licèt non eius executionem. Hæc enim est communis, & Theologorum, & Canonistarum sententia, quæ contradictorem nõ habet, vt patet ex Doctorem traditionibus, quos in capitis hui⁹ principio allegauimus. 5

Secundò, † quòd hodiè non tã exacta deformitatis ratio habetur vt antiquitus, Leuit. d. c. 21. sed sola deformitas repellit hoĩes sacris insigniri, quæ sacra ministeria tractare impedit, vt si cæcus q̃s sit, vel mãcus, vel quid aliud simile patiatur: nam modica deformitas non repellit, tex. in cap. 2. de corpo. vitiat. vbi Anton. de Butri. & Card. Conrad. de sacerdo. 3. par. c. 6. n. 5. 6

Tertiò, quòd dictum † deformitatis vitium impedimentum prestat, quo ad ordines suscipiendos, quia quo ad susceptos tantum inducitur irregularitas in illo actu ordinis, qui ob insignem deformitatem vel defectũ impeditur corporis vitio. Ita colligitur ex text. 7

vbi

vbi Abb.in c.2. de cle. ægro. Mari. Soci.in cap.ad audientiã, nu. 21. de hom.Gon.à Villad.de irre.c.de corp.vitia.Quarône, qui patit̃ vitiũ corporis celebrationem impediens, nẽpe in his digitis, q̃ ad cõsecrationẽ & eleuationẽ necessarij sunt, solùm à missarum celebratione abstinebit, non vero à diaconatus, vel subdiaconatus ministerio: pariq; ratione is qui ob maximam deformitatem quã patitur, longè ab altari arcendus est, minimè impeditur absolutionis sacramentum ministrare. Ista est cõmunis omnium sententia, teste Do. Episcopo Couar.vbi suprà.

8 Quarto, nec illud silentio prætermittendum est, quod si † quis membrum sibi propria culpa absciderit, irregularitatis labe inficitur, etiã si ea abscisio nullũ ordini impedimentum prꝗstet, nec insignem deformitatem inducat, quæ assertio, ad eos referri debet, qui propria voluntate pudẽda sibi execuerunt.capi.pœnitentes.55. dist. cap.si quis absciderit.c. qui partẽ. eadem dist.c. maritũ.33.dist.c.vlt. 87.dist. & habetur in Canonibus Aposto.c.22.& est Regia l.25.ti.6. par.1.Idem quidem erit, quamuis quis sibi non abscindat, sed alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit aut quia rei illicitæ dans operã tale mẽbrũ casu perdidit.arg.tex.ĩ c. p̃sbyt.& ĩ c.cõtinebatur, de homicid. Aut si fortè, in pœnam alicuius sceleris ab inimicis fuit illi abscissum.Ita tenet Host.in Sum. tit. de corp.vitiat.§.Et quꝗ, & in cap. ex parte, eo.tit.vbi Ioa.And. idem scripsit de eo, cui maritus ob adulteriũ pudenda absciderat: idemq; sequitur Villad.de irregu.c.de corpore vitia.col.2.& communem esse testantur eam sequuti D.Couar. vbi suprà.& Nauar.in Manua.cõfesso.cap.27.num. 98. Id sanè sæpissimè contingere solet, & ætate nostra: nam anno 1537. trib.in locis, nempe de Villa Nubla, & de Cigunuela, ac de Laguna (quæ nõ longè distãt ab insigni populo Vallisoleti, vbi tunc temporis Regia Curia aderat, in octo ferè mensiũ spatio filius viduꝗ cuiusdam, & duo mariti, in tres sacerdotes seuierunt, de inimicis membris se vindicantes, & acta iudiciaria sup̱ his confecta se vidisse testatur D. Episcopus Ioan.Bernar.infra cap. 79.num.8. Fortiori etiam ratione idem erit asseuerandum, q̃n pudẽda iure abscissa fuerunt.arg.tex.in c.fi.de tempor. ordinan. At vero si membri imbecillitas, aut eius defectus contingit absq; propria culpa, sed à medicis, casu, vel p̱vim, vel hostium insidias, promoueri poterit, & promotus cùm is casus euenerit, in susceptis ordinib. ministrare c.ex parte, c. significauit, cap.ex parte, in 2.de corpo. vitiat. cap.si quis infirmitate, cap.lator. 55.distinct.cap.Eunuchus, ibi. Id etiam habetur in Canonibus Apostolorum, cap.21.

Nec † enim his refragatur Matthꝗi locus, c.19. Eunuchos esse di- 9
cens, qui se castrauerunt propter regnum cælorum, &c. & hi summè laudantur: Nam de his accipiendus non est, qui verenda sibi ipsis

i. contin:

ipſis amputant:maledictum enim hoc,ſed de his, qui cõtinentes ſũt ob amorem Chriſti,de quibus loquitur Eſaias,ca. 56. *Hæc dicit*(inquit Dominus)*Eunuchis,id eſt, continentibus,qui cuſtodierint Sabbatha mea, & tenuerint fœdus meum, dabo eis locum in domo mea.*Sicuti eleganter Euangelij locũ explicat Diuus Auguſt.lib.vni. de ſancta virgin.c. 23.& 24.Baſsi.Mag.lib.vni. de virgin.Diuus Hieron.& gloſ. ord. in d.cap.56.Eſaiæ; in quo deceptus fuit Origines, qui illud diuinum teſtimonium vt narrat Nicephorus Caliſtus lib.3.Hiſt.Eccleſ. cap. 8.ad literam ĩtelligit & ex noſtris Coraſ.de ſacerdo.2.p.c.6. Et ideò ſicut ciuiles leges homicidij pœna puniendos cenſent,qui alteri virilia amputauerint.l.3.§.qui hominem,& in l.4.§.idem diuus, ff. de ſicar.l.1.& 2.C. de Eunuch.l.13.
10 tit.8.p.7. † eadem pœna afficitur, qui ſe caſtrandum præbuerit. d.l. 4.ad finem.Semper equidem ipſa virilium abſciſsio,etiam apud Gẽtiles turpis fuit iudicata, vt author eſt Valerius Max.lib.7.cap.7. Nulla vnquàm cauſa etiam caſtitatis, vel religionis licuit ſibi ipſi quenquam manus inijcere ad occiſionem,vel alicuius membri mutilationem,nullus ſanè liberum arbitrium circa vitam vel eius mẽbra habet. Vt Iuriſconſultus probat ĩ l.liber homo.ff.ad leg.Aquili.cap. contingit,in 1.de ſentent. excommun.cap.diſplicet.verſic.*Noli ergo iam dicere.*23.q.4. cap. ſi non licet, cap.tu dixiſti,cap. non eſt noſtrũ, cap.placuit,23.q.5. Factum vero aduerſus hanc prohibitionem leges noſtræ accerrimè reprehendunt.l.qui rei.§. ſic autem diſtinguendum.ff.de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuer. vbi ita ad verbum ſcribitur.*Meritò qui ſine cauſa ſibi manus intulit puniendus eſt, qui cum ſibi non pepercit, multò minus alijs parcet.*Et alibi in l. ſi quis filio §.eius qui, ff.de iniuſt. teſt. Vlpianus clanculum veluti deridet quoſdam qui iactationis cauſa mortẽ ſibi conſciuerunt.Et ex Theologis id planè damnant Origines in 2. tract.in commen.in Iob, enarrans illius ipſius Iob cap.2.*Benedic, & morere.*& Diuus Chryſoſtomus in Epiſtola Pauli ad Galathas,vbi inter alia egregiè ibi tradita,ſcribit, Deũ illos qui laqueo aut alia violenta morte vitam ſibi abrumpũt, atrocius punire,quã cæteros homicidas.& Diuus Aug.in lib.1.de ciuitate Dei,cap.17.& multis ſequentibus vſque ad c.24.& Lactã. in lib.3.qui eſt de falſa ſapientia.c. 18.Diuus Hieron.in Epiſtola ad Paulum ſuper obitu Bleſillæ eiuſdẽ Pauli filiæ,vbi inter cętera ſcribit,quod tales habet ſtulta Philoſophia martyres.& tradit S.Tho. in 2.2.quæſt.64.ar.5. Ex Ethnicis verò Socrates apud Platonem in Phædone exhortatur,pieque monet,ne quiſquã audeat mortẽ ſibi inferre Ariſtote.autem lib. Ethicorum.3.c.7.in fine *Mortẽ*(inquit) *ſibi conſciſcere ad fugiendam paupertatem,vel mærorem, aliud vt huius generis,non fortis eſt hominis,ſed potiùs timidi.*& lib.5.c.11. *Qui ſe occidit* (inquit)*ſibi iniuriam nõ facit, quia ſpõtè*

iniu-

iniuriam patitur nemo, sed facit contra legem quæ prohibet quenquàm interfici. Ideò ciuitati iniuriã facit. Quapropter & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædam aduersus eũ, qui sibi mortem consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Et eiusdem sententiæ fuit totius eloquentiæ parens Cicero, libro. 1. Tusculan. q. Idem in Somno Scipionis: *Tibi* (inquit) *Publi, & pijs omnibus retinẽdus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius, à quo ille est à nobis datus, ex hominum vita migrandum est, ne munus humanum assignatum à Deo defugisse videamini.* Et videndus ẽt est de hac re Aegesyppus lib. 3. ca. 17. vbi prudenter asseuerat, ingrati hominis esse, citiùs discedere q̃ velit qui vitam donauerit, nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit. & Heliodorus Emissenus lib. 2. historię Aethiopicæ, tradit, illum crimen læsę maiestatis diuinę committere, qui sibipsi vitã abrũpir, & conducit etiam illud Martialis, lib. 10. Epigra. 47.

Summum nec metuas diem, nec optes.

Idem dicto libro decimo.

Optima mors parca quę uenit apta die.

Et ideò meritò improbanda est, Ceorum lex de senibus, qua senes se delirare incipere cognoscentes, & ob ętatem patriæ inutiles esse, coronati sicutam bibebant, vt testatur Aelia. lib. 3. variæ historiæ. c. 26. Nam & impia & abominanda fuit lex Sardea, vt filij parentes senio confectos fustibus cæderẽt, & interẽptos sepelirent. absurdũ arbitrãtes. si Delir⁹ senex vlterius viueret. Idẽ Aeli. li. 4. var. hist. c. 1.

Et circa hoc argum. legẽdus est insignis D. Episc. Couar. in d. Clẽ. si furiosus, in prin. de homic. nu. 6. & in lib. 1. variarum resolu. c. 2. nu. 8. & lib. 2. capit. 1. num. 11. & omnium latissimè & elegantissimè And. Tiraq. de nobilitat. cap. 3. nu. 475. & num. 520. And. Alciat. lib. 6. par erg. 27. Petrus Grego. quem post hæc scripta legi, 3. part. Synt. lib. 36. cap. 22.

Illud verò prætermittendũ non est, quod † seipsum occidens Ecclesiastica non est sepeliendus sepultura. text. in cap. placuit, 23. q. 5. quem dicit esse singularem Roman. sing. 354. glo. not. in c. ex parte, de sepult. Quamuis licitum sit priuatim pro eo orare, & illud licet ei qui pia mente crediderit, in vlt. vitę spiritu condignam criminis contritionẽ habuisse. tenet Palud. in 4. Senten. dist. 20. quæst. 1. colum. 1. Mar. Nauar. in c. 1. de pœniten. distin. 7. legibus autem Platonicis, minimè hoc atrocissimũ crimen perpetranti, sepultura denegabatur: sed potiùs in solita cõstituebatur, vbi alius nemo condebatur: inquit. n. ipse li. 9. de leg. *Qui seipsum, vita & sorte fatorum vi scelerata priuauerit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi & ineuitabili fortunæ casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia, & formidolosi animi imbecillitate, iniustè sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde his locis sepeliatur, quæ de duocim partibus vltima deserta innominataque sint, sic obscurus vt nec statua, nec inscriptione sepulchrũ notetur.* 11

hactenus Plato. Quod si fortè, indicijs, & coniecturis, liqueret, cũ furore, aut mentis alienatione seipsum occidisse, tunc non priuaretur sepultura Ecclesiastica, vt egregiè scribit Ioan. Gallus, in quæst. Parla. 127. & hoc iure vtimur.

12 Nec † equidem ex eo, quod aliquis mortuus in puteo, vel in alio simili loco reperitur, priuari debet sepultura Ecclesiastica, qa minimè credendum est, seipsum præcipitasse. Quod ex eo manifestissimè probatur, quia criminis suspicio longè semper repellenda est, l. merito. ff. pro socio, cum simi lib. potuit enim is ab alio in puteũ deijci, & non probat hoc esse, qđ ab hoc contingit abesse, l. nã hoc, C. vnde legi. l. neque natales, l. ad probationem. C. de probat. & ita in proprio casu, in facti contingentia interrogatus consuluit excellentissimus & magni nominis Iurisconsultus Marian. Soci. iun. cõs. 51. nume. 1. volum. 2. quem sequitur. D. Episc. Couar. lib. 2. var. resol. ca. 1. nume. 11. & non semel in controuersijs Forensibus obtinui, quod plurimum est notandum.

Marin. Socin. iun.

Quintò, vt ad institutũ sermonem redeam, præmittendum non

13 est, quod † si quis membro aliquo careat, cuius defectus eum irregularem minimè cõstituit, non tenetur illud abscissum membrum, vel aliquam eius partem secum portare, ridiculum enim esset hoc glos. not. in capit. si Eunuchus. 55. distinct. Abb. in d. c. 2. & Henri. in capit. vltim. de corp. vitiat. Gonsal. à Villadiego, vbi suprà allegaui. Alber. Troti. lib. secundo de vero & perfecto cleri. cap. 16. n. 8. quam glossam dicit singu. & communiter receptam Nauarr. in manuali, cap. 27. num. 20.

Sextò, illud est animaduersione dignissimum, quod quamuis † 14 monoculus ad sacros ordines promoueri non possit, est enim is irregularis, tex. not. in cap. si Euangelica 55. distinct. tamen qui caret, visu oculi dexteri, qui sanus videtur & sinistro probè cernit, irregularis non est. Ita contra alios defendit Martin. Nauar. in dict. cap. 27. num. 199. vbi scribit se non semel ita respondisse: & est egregius, & nouus intellectus ad tex. in d. cap. si Euangelica, disponens de carentia oculi, quæ magnam deformitatem inducit, quod non extendatur, ad visus carentiam, quæ illam non inducit. arg. text. in reg. odia, cum similib. de regul. iur. lib. 6.

Septimò, quod † in hac irregularitate à solo Romano Pontifice 15 dispensatio imperrtanda est, nullus autẽ inferior eam potest indulgere, ex celebri Innocen. sententia in cap. significauit. de corpo. vitia. cuius opinio communis est, vt ita Cardi. testatur, & Villadic. de irregula. cap. vlti. D. Episcop. Couar. in dict. Clem. si furiosus, numero septimo, licèt cõtrariam sententiam tenuerit gloss. in d. cap. significauit, illius text. malè intellecti authoritate, qui longè aliter intelligendus est, quam gloss. intellexit: nam loquitur & procedit de Episcopi dispensatione, Apostolica authoritate sibi delegata

gata & præstita, & ideò non Episcopus ibi dispensationis gratiam concessit, sed summus Præsul: & iste est germanus illius tex. intellectus, vt Abb. & Doctores ibi intellexerunt, & ideò à communi & verissima sententia recedendũ non est, quamuis opinionem glos. sequantur, Villadiego in loco iam allegato, & Syluest. in Summ. in verbo, corpore vitiatus, quæstio. final. Imò, quod memoratu dignum est, & difficiliorem hanc dispensationem reddit, scribit Ioann. Staphi. de literis gratiæ & iusti. secunda par. fol. 193. non consueuisse Pontificem Romanũ dispensare circa irregularitatẽ, quæ ex corporis vitio oritur, quando horrenda est deformitas: & si is qui eam pateretur sacris donaretur ordinibus, scandalum maximum apud Christianam plebem generaret, quod in dispensationibus concedendis pręcauendũ est.

16 Octauò, quòd † omne impedimentum, vel deformitas, an irregularitatem inducat, Episcopi iudicio relinquitur, cum nulla certa regula in hoc constitui potest. Ita tenet Archidiac. in princ. 55. distinct. text. in capitulo secundo, vbi Cardi. Anton. & Doct. de corpore vitiat. Innocen. in capitulo primo, eodem tit. quam opinionem communem esse testatur Illustrissimus Couar. in d. princip. Clementi. Si furiosus, num. quinto, eamque ex recentioribus sequitur Plaza. lib. 1. epi. delict. c. 25. nu. 4. Ia. Menoch. li. 2. de arb. iud. Centur. 3. casu. 226. n. 8. vbi dicit quod prudens Episco. modicum vitium iudicauit, si quis caret vno digito: tamen ꝙ administrare, & celebrare non impediatur, vt in c. 1. de corpore vitiat. l. si maculam habet in oculo, c. 2. illo ti. vel si vngula pollicis caret, cùm tamen in pollice ita fortis sit, vt frangere posit. ca. vltim. illo tit. Non verò Prælati regulariũ, in promouendis suis subditis in his arbitrium habent. Syluest. in Summ. in verbo, corpore vitiati. quęst. 1. sequitur Mar. Nauar. in manu. confesso. c. 27. nu. 200. licet contrariũ & malè tenuerit Tabi. in Summ. in verbo, corpore vitiati. quem sequitur Simon Maiolus, in tract. de irregularita. lib. 1. cap. 2. in prin.

Nonò, vt iam vltimam manum huic capiti imponam, vsque adeò † corpore vitiati sacris Canonibus 17 sunt infesti, qđ non solùm à sacris ordinibus repelluntur, sed etiam à testimonio ferendo in criminalibus causis contra clericũ. Ita colligit ex tex. in c. 1. de exc. secũdũ cõmunẽ intellectum, vt ait Feli. ibi, in primis verbis. & Deci. num. 13. Hypp. sing. 98. Did. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. D. Epis. Ioan. Bernar. infrà, cap. 120. num. 4. & ibi aliqua ipse tradidi: & hãc opinionem cõmunem esse testantur Iul. Clar. li. 5. recep. sentent. §. final. quæst. 24. versicu. Præterea quero. D. Couar. in pract. quæstio. capit. 18. num. 2. quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendã, vt ex aliquo corporis vitio, absq; aliqua animi labe fides alicui non negetur.

Et sine titulo.

CAPVT XVIII. QVOD. nouè editum est.

Lericus † qui ad sacros ordines, absque titulo promouetur, vacuum manuũ impositionem accepit: & ideò ordinis executionem non recipit. Ita diffinitum fuit in Concilio Calced. 6. habetur in cap. neminem. 70. distinct. & in Concilio Vrbani, habito Placentiæ, quod refertur in capitulo Sanctorum, eadem distinctione. *Sanctorum* (inquit) *Canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irritata habentur.* Quorum canonum pœna innouata est hodie ex Sacro Concilio Triden. sess. 22. cap. 2. de refor. Fuit sanè pœna 1

hæc

hæc antiquis temporibus in vſu, & ſucceſsiuis temporibus obſeruata, teſte Abb. in capit. cùm contingat, de ætate & quali. idē Abb. in cap. veniens, in primo nota. de filij presbyt. & in cap. cum ſecundū, de præbend. Qua ratione qui abſque titulo ſacris fuit ordinib. inſignitus, ſuſpenſionem contrahit, & celebrans efficitur irregularis. Ita tenet Simon Maiol. de irregu. li. 4. c. 15. in prin. inſignis Mart. Nauarr. in man. confeſ. cap. 27. nu. 158. eiuſdem ſententiæ fuit Magiſter Barto. à Medina quondam in inclyta Salmāticenſi Academia, Sacratiſsimæ Theologiæ primarius profeſſor, vir multis nominibus inſignis, non tamen ex eo libello, Hiſpanic. ſermone edito (cui titulum fecit) *Inſtruttion de Confeſſores*. §. 8. de ſuſpenſione. fol. 49. Nihil tamen allegat, ſed ſua innititur authoritate, quod peculiare vitiū illi eſſe ſolet.

Ma. Bar. à Medina.

2 Hodie† tamē ſtat nouiſsima Pij V. Pontificis Maximi egregia cōſtitutio, anno ſui Pontificatus, 3. Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo, pridie Idus Octobris edita, qua ſancitum eſt, quòd non ſolùm clerici ſæculares, ſed regulares ante profeſsionem emiſſam, ordinari ſine titulo non poſsint, & tranſgreſſores inhabiles efficit ad ordines exequendos, & exequentes reddit irregulares, cū alijs pęnis ibi conſtitutis, quæ plurimum eſt notanda. Sed illa Pij Sanctio non compræhendit religioſos Societatis Ieſu, qui poſt tria vota emiſſa, ante ſolennem profeſsionē abſque titulo poſſunt ad omnes etiam ſacros ordines, & presbyteratus promoueri, dummodò ſui præpoſiti generalis facultas interueniat, de quo ſtant Apoſtolicę literæ Societati conceſſę, à Sanctiſſimo Domino noſtro Greg. XIII. die vltima Februarij, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui anno primo.

Declaratur quædam Pij V. Pont. Max. cōſtitutio.

Huius† verò prohibitionis potiſsima ratio eſt, ne clerici diuini cultus miniſtri, cum maximo totius ordinis Sacerdotalis dedecore mendicare cogantur. Ita tenuit glo. à Doctoribus ibi ſequuta, in dicto cap. 1. 70. diſtinct. capit. diacon. 93. diſtinct. circa medium. Conc. Triden. d. cap. 2. cùm dicit: *Cum non deceat eos qui diuino miniſterio aſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere.* Turpis equidē ī clero viſa eſt mēdicitas. Deut. c. 15. ibi: *Non ſit omnino mendicus inter uos.* Etiam ſi ſemper dilecta fuit paupertas voluntaria, & diuitiarum contemptus. Miſeria enim ſumma eſt eſſe mendicum, authore Bald. in l. fina. C. qui bon. cedere poſſ. & Eſdras lib. 4. capit. 15. paupertatē inter ingentia mala enumerat. *Immittat* (inquit) *tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem*. Et Dominus Malachiæ capit. 2. minatur ſe egeſtatē improbis daturū. Et paupertas ipſa vilitas eſt, vt inqt Imperat. in l. 2. C. quando & quibus quarta pars debeatur. li. 10. vbi appellat paupertatis vilitatē, veluti quod paupertas vilis ſit. Imò ēt ſi

3

pau-

pauper aliàs sit nobilis, omnibus ludibrio & comtemptui est, vt asserit ex nostris Iacob. de sãcto Georgio in tracta. Feud. f. 29. Et nobilitas sine diuitijs, admodũ mãcà est & mutila, teste Bo. Curt. in tractat. de nobili. columna secunda, versic. tertius & vltimus.

His congruit, quod nobilis si inops est, non potest nobiliter viuere. Nobilis autẽ qui non potest nobiliter viuere, priuilegijs nobilitatis nõ gaudet, vt autor est Isernia, in consti. Sicil. incip. vt dignitatũ. post glos. ibi, & sequitur Afflict. 1. not. & apud Stobæum ser. 68. ex traductione cuiusdam viri docti sic legimus.

Scisne quod nobiles quidem mortaliũ,
Dum pauperes sunt, non amplius clari existant.

Etenim paupertate vilescũt, ac penè ludibrio habẽtur de facto, qui titulo tantũ sunt Episcopi, si aliunde non habent beneficium, vel bona, ex quibus secundum dignitatem (quę maxima est) alimenta suscipiant: similiter & mercenarij clerici, è contrario autem diuites atque potentes omnibus sunt venerabiles. Paupertas enim (vt ille ait) *Ridiculos homines facit, & vbiq; iacere.* Vnde Isidorus cap. 63. plus ait, venerantur homines pro temporali potentia, quam pro reuerentia sanctitatis. Pręter eo consulto que in eandem sententiam retulerunt Ioan. Stæbeus serm. 89. cũ sequ. Lucas de Penna. in l. fin. C. de his qui. n. lib. lib. 10. Seneca de vita beata ad Galionẽ. Circa quod plurima de more diligentissimè scribit And. Tiraquel. in tract. de nobilit. cap. 2. &. 24. Hæc non de paupertate ex animi sententia, sed de paupertate ex fortuna intelligenda sunt. Veritas enim ipsa dixit: *Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matthęi. cap. 5. Quæ sane paupertas perfectiores Discipulos Christi facit. Matthæi c. 19. & Lucę. 14. & Seneca Ethnicus. *Beatissima* (inquit) *res est paupertas.* Et alibi. *Nullum maius lucrũ quam carere his quæ possides.*

Nec † equidẽ sufficeret, pro legitimo titulo quale quale beneficium Eccles. obtinere: sed requiritur quòd is qui ad sacros ordines promouendus est, beneficium habeat, quod sibi ad victum honestè sufficiat. Ita decretum est in dicto Triden. Concil. ses. 21. c. 2. de refor. Quod verò dicatur beneficiũ sufficiẽs, prudens ordinarius arbitrabitur, per regulam illã quę diffiniuit, quòd determinatio eorũ, quę indeterminatè à iure statuũtur, prudenti viro, nempè iudici relinquuntur. l. prima. ff. de iur. delib. c. de causis. de offi. delegati. is pro eius prudentia circumspicere debet ordinandorum cõditiones, & qualitates, quia beneficiũ quod ignobili sufficeret, sufficiens non erit nobili & egregiè literato. Ideo que labitur mea sententia vir egregius Mar. Nauar. in tract. de oratione. cap. 21. numero. 11. qui in ea fuit sententia, vt existimet beneficium etiam exiguum, sufficere, vt quis absque patrimonio, possit ad ordines sacros promoueri; est equidem eius doctrina contra expressam 4

Contra Martin. Nauarr.

sam

ſam dicti Cōcilij deciſsionē. Nec antiqua iura quæ ipſe allegat, probant quod ipſe intendit. Sed potiꝰ oppoſitū, maximè text. in cap. Epiſcopus. de præbēd. ibi. *Donec in aliqua Eccleſia ei conuenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet.* Semper igitur neceſſarium eſt, vt beneficiū, ſiue patrimonium ſufficiens ſit, ad humanè vitæ ſuſtentationem. Vel poteſt Nauarri opinio intelligi, quando beneficium nō tam tenue & exiguum eſt, quod ad id nō ſufficiat.

5 Titulus † verò, qui, vt prædiximus, neceſſarius eſt, vt Canonica ſit ordinatio, tantum deſideratur, cùm quis ad ſacros ordines promouetur, non verò ſi minoribus innitiatur. Ita colligo ex dicto Sacroſancto Trid. Concilio, ibi: *Statuit ſancta Synodus, ne quis deinceps clericus ſæcularis, quamuis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad ſacros ordines promoueatur, niſi prius legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat pacificè poſsidere.* Minores quidem ordines ſacri non ſunt, ſed ſolum miniſterium ad ſacros, ita tenet Sanctus Thomas contra Gentes, libro quarto, capit. 75. Caieta. in tract. de modo & tit. ord. ſuſcip. Marti. Nauarr. in manuali confeſ. cap. 22. numero. 17. litera. A. vbi increpat Canoniſtarum opinionem contrarium tenentium, & hoc expreſsè ſancitum eſt in Cathechiſmo ad Parochos in tracta. de ſacra ordin. pag. 365. & multis probat Simon Maiolus de irreg. lib. 3. cap. 21. nume. 7. & ita tenendum eſt, licèt contrarium tenuerit. gloſ. in d. capit. 1. in verbo, neminem. 70. diſtinctio.

Rurſus, illud maximè notandum eſt, quod † titulum accipere 6 debemus, non ſolùm eum qui præſens habetur, ſed qui habendus eſt poſteà. Et ideò quando ad dignitatem aliquam obtinendam ſacri ordines neceſſarij ſunt, ſi aliquis ad eam fuerit nominatus, vel poſtulatus, promoueri poteſt ad eū titulum, quem habiturus eſt, & ſic ſufficit titulus de futuro. Eſt. n. de hoc glo. inſignis, in c. Oſius. in glo. magna. 61. diſt. quam ſequitur Maiolus de irregular. lib. 4. ca. 15. num. 3. Multum tamen huic ſentētiæ refragantur verba Conci. Triden. ſuprà relata, quibus cōſtat, ꝙ ad conſequendos ordines ſacros futurus titulus beneficij minimè ſufficit, imò nec præſens titulus, niſi pacifica poſſeſsio adfuerit. Quomodò igitur poſtulatus promoueri poteſt, cùm non ſolùm poſſeſsionem beneficij vel dignitatis non habet, ſed nec circa tituli proprietatem ius obtinet, & ideò alterius electio teneret. tex. in. c. bonæ, in. 2. & in. c. poſtulatione, de elect. & vtrobique Doctores lōgi manu id tradiderunt: & ea ratione cum Catholicum Conciliū poſſeſsionem pacificam hoc caſu requirat, minimè ſufficeret poſtulatio, vel nominatio. Sed collatio & Canonica inſtitutio neceſſaria eſt, cum abſque ea beneficium Eccleſiaſticum, neque obtineri, nec poſsideri poſsit: vt in reg. beneficium, de regul. iur. lib. 6. cum ſimi.

Qua-

Quapropter opinionem istam veriorem hodie esse censeo, licèt neminem legerim, qui eam tenuerit.

Ex quo videtur asseuerandum.
7 † ad titulum coadiutoriæ, sacros ordines conferendos non esse. Is equidem qui eam obtinet, non dicitur habere beneficium Ecclesiasticum, cũ eius diffinitio, de qua per nostrates, in Rubr. de præben. ei nõ competat. Sed in hoc verius contrarium censeo, non tamen ratione beneficij possessi, qa is nullum habet, sed alterius iuris, quo sustentari potest, quod iam cum possessionem obtineat, sufficit ad ordines suscipiendos. Ita tenet insignis Nauar. in tractatu illo sing. omni pietate & eruditione referto de oratione. cap. 20. num. 18.

Præterea aíaduertere oportet,
8 quòd † titulus qui ad sacros ordines recipiẽdos necessarius est, perpetuus esse debet. Ita colligitur ex iuribus in huius capitis principio allegatis, potissimum ex pręcitati Concilij Tridentini decisione, vbi ad tituli perpetuitatem decisum est, vt nullo modo liceat ei, qui ad titulum alicuius Ecclesiastici beneficij fuerit promotus, illud resignare, neque ea resignatio admittenda est, nisi cõstito, quod aliundè viuere commodè possit, & resignatio aliter facta nullius momenti est. Et ea ratione, vicaria temporalis, & omnia alia beneficia manualia, pro titulo non sufficerent. Perpetua autem vicaria, legitimum titulum inducit, tex. & ibi not. Abb. in. c. cõstitutus, & in. c. Michael, de fil. presbyt. cap. postulasti, de rescrip. cap. ad hæc, de offic. vicarij. Clemen. vnic. eo. titulo. Anton. de But. cõs. 3. n. 2. Rom. cons. 356. nu. 5. Bellam. decis. 702. Petrus Rebuff. in tractat. congruæ portionis, num. 110. &. 112. Quinti. Mand. in reg. Cancel. 34. de annali. quæst. 13. num. 3.

Sed vtrum † is qui Capellaniã obtinet, possit ad eius titulum sacris insigniri ordinibus, quod ex eo permissum esse videtur, quia Capellania appellatione beneficij compræhenditur. glo. celebris, in Clem. si beneficiorum, in glo. magna, circa finem, de decim. quam sequitur Felin. in cap. ex parte. 5. num. 2. de rescrip. Deci. consi. 210. nu. 4. Gui. Pap. decis. Grati. quæst. 187. nume. 1. Quintil. Mand. in reg. Cancel. de annali. q. 17. num. 1. Bermon. in comm. in ti. de pub. cõcub. in verbo, Papa. nu. 5. quæ opinio cõmunis est, & verissima, quæ contradictorem non habet, quando ab initio in fundatione interuenit authoritas Episco. & datur in titulum perpetuum, aliàs non reputatur beneficium Ecclesiasticum. ita Rota Romana obseruat, teste Bermondo dicto. num. 5. 9

Illud verò iure defendi potest, quod licèt in primęua Capellaniæ fundatione, non interuenerit ordinarij authoritas, si tamen non reluctante fundatoris voluntate, postea Capellania in Ecclesiasticum beneficium fuerit erecta, nẽpe per collationem & Canonicam institutionem fundatoris, consanguineus, vel alius qui ad eam vocatus est, eius nomine & titulo poterit or-

ordinari. Et ita receptũ est absque controuersia.

Et ex supra traditis infertur, ꝙ aliquando in facti contingẽtia interrogatus respondi, quod licèt apud nos, quã plurima sint Sacella, siue oratoria, quæ obtinent collegia disciplinatorum, seu societates Sacraméti, vel Diui Rochi, vel aliorum Diuorum, de quibus per Bartholum, in l. Sodales. numero. 6. C. de colleg. illici. Bald. in consi. 162. numero quarto, volũ 5. Card. consil. 11. Decius consi. 148. Paris. consil. 34. num. 27. vol. 4. quæ ad celebrationem diuinorum Capellanias annexas habere solent, quæ iuxta distinctionem supra traditã dicentur Ecclesiastica beneficia, vt illarum gratia, sacri ordines cõferantur, scilicet, si authoritate ordinarij in perpetuum titulum conferantur.

10 Qui verò † præstimonium obtinet, ad eius titulum, ad sacros ordines iustè potest promoueri: ex eleganti decisione text. in cap. final. post princip. de conces. præbẽ. libro. 6. vbi præstimonia inter beneficia Ecclesiastica connumerantur, & facta mentione, præstimonij, Canonicatuũ, Parrochialiũ, &c. Subijcitur clausula, & alijs quibuscunque beneficijs: illa dictio alijs, implicat & designat similitudinem. l. si fugitiui. iuncta. glos. fin. C. de seru. fug. cap. cùm nõ ab homine, ibi, *seu alio crimine.* de iudic. cap. sedes, de rescrip. Quæ opinio tunc procedit, quando præstimonium datur in titulum perpetuum, & habet annexum obsequium spirituale, secùs si in sola temporalitate consistat, & non detur in titulum. Ita intelligenda est opinio Ioãnis And. qui præstimonium beneficiũ non esse affirmat. in cap. vni. numero tertio de rerũ permu. lib. 6. & Abb. consil. 74. libro primo. num. 4. quæ distinctio colligitur ex Oldra. d. consil. 81. & 140. Gemi. consil. 89. Rebuf. de pacifi. posses. numer. 90. Ioãn. Staph. de literis gratiæ de forma creationis, in Cano. numero. 5. Sed hodie nulla distinctione opus est, præsertim in Hispania, quia semper præstimonium in titulum datur, & habet annexum onus spirituale, ita testatur Mandosi. dict. reg. Cãcel. quæstione. 12. numero tertio.

Si verò is qui ad sacros ordines affectat promoueri. beneficio Ecclesiastico caret, si † pensionem vel 11 patrimonium obtinet, ab ordinibus repellendus non est, hac enim lege vt condignè viuere possit, sed id passim non omnibus concedi debet, sed solùm ij titulo pensionis, vel patrimonio promoueri debent, quos necessitas vel Ecclesiæ vtilitas ordinari suaserit. Patrimonium verò vel pensio deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullo modo potest, donec beneficium Ecclesiasticum fuerint consequuti, vel aliunde habeãt id quod sibi ad victũ honestè sufficiat. Ita in maximam Christianæ reipublicæ vtiliatem statutum fuit in decreto Conc. Sacrosan. Trid. suprà allegati. Qua in re longè cauendum est, ne in cõsignatione patrimonij loco tituli

vllum

vllum pactũ fiat, inter ordinatorẽ & ordinatum, quo promittat ordinatus, se nullo tempore ab Episcopo victum petiturum, nam talis conuentio Symoniaca est, & ob id qui ordines contulit triennio à collatione ordinum est suspẽsus, ordinatus verò, in determinato tempore, & ideò perpetuo suspensus manet, vt in.c.penult.de simo. Nec tale pactum firmitatem poterit obtinere. glo. not. in. d. c. pen. in glo. 1. quam communiter Doctores sequũtur teste Ana. ibi enim 1. qui contra Abb. in. d. c. dicit id procedere etiam si iuramentum interuenerit. Idem sequitur Feli. ibi.

Illud verò circa nostrum institutum notatu dignum censeo, ꝙ
12 † si quis sacris ordinibus innitiatur patrimonio constituto, vel alimentis promissis, vel donatis, eo pacto interposito quo postquàm ordinatus fuerit, se non petiturũ id quod sibi donatum, vel promissum est, vel si donatum & traditũ fuerit restituturum promiserit, is absque dubio sine titulo ordinatur: propreteaque in huius ca. pœnam: supra constitutam incurrit. Ita tenet Mart. Azpilcueta. in. d. c. 27. num. 158.

Sed nec est omittendum, quod
13 † qui post Sacros susceptos ordines remittit ius patrimonij, quod sibi donatum fuerat, nullo pacto ante ordinationem conuento pœnam supradictam nõ incurrit. arg. glo. sing. in. cap tuis. de præbend. & in cap. si Episcopus, eo. tit. in 6. ꝙ sequitur Nauar. in. d. nu. 158. Qua in re cauendum est, à Fratre Bart. à Medi. in. d. tract. §. 8. fo. 49. qui clericum hoc facientem suspẽsum esse iudicauit. Non tamẽ diffiteor, quod vltra actus anullationem, arbitraria pœna pro modo culpe tanquàm sacratissimam legem violantem puniendum esse.

Hoc verò † patrimonium, cuius 14
ratione absque titulo beneficij Ecclesiastici Episcopus aliquem ordinauit, habere priuilegia bonis Ecclesiarum à iure concessa. tenẽt glos. not. in cap. Episcopus. de præbend. & ex ea ita colligit Baldus. in titul. de pace Cõst. columna. 5. Deci. in. d. cap. Episcopus. idem in cap. Ecclesia. S. Mariæ. de cõst. nume. 18. à qua quidem opinione, ipse libenter dissentio, authoritate, glos. in cap. tuis, de præben. quam Abb. & Imol. ibi sequuntur & Felinus in dicto cap. Ecclesia. nume. 10. asserentes, quod ea assignatio patrimonij, vt quis sacris ordinibus innitiatur, nihil aliud operatur, quam per eam satisfiat Canonicis constitutionibus, circa hoc loquentibus, vnde ex hac assignatione patrimonium non efficitur Ecclesiasticum: & vltra supra allegatos opinionem istam amplectũtur Ioan. à Selua de benefi. 1. par. q. 3. num. 10. & num. 29. D. Couar. in li. 1. var. resol. c. 4. num. 4. & sentit idem in c. Raynaldus. §. 2. num. 7. de testam. Fernand. Vasq. de succes. creati. §. 32. num. 33. Nec refragatur glo. authoritas. in dict. cap. Episcopus, dè præb. quæ solum dicit istum ad sacros ordines promotum, in persona & in rebus priuile

gio clerici gaudere: quod nemo negauit, quo ad ea priuilegia, quæ clericis eorumque patrimonio à iure concessa sunt: non tamen ex hoc sequitur clericum in hoc patrimonio haberepriuilegium Ecclesiarum. Vnde in præscriptione talium bonorum, non est tantum tempus necessarium, sicut in præscribēdis bonis. Ecclesiæ. glo. sing. & ibi Abb. in cap. Sanctorum, de præscrip. & in c. 1. de consue. Frāc. Balb. qui alios allegat in tracti. prę sc. 5. par. prin. q. 5. Pari ratiōe restitutio, quæ iure minoris Ecclesijs competit, minimè conceditur clericis ratione patrimonij. glo. celebris in Clem. 1. in. glo. 2. de in integ. resti. quam fatentur esse communiter approbatam, D. Couar. & Fern. Mencha. in locis suprà allegatis: & opinionem istā veriorē censeo, licet contrariam tenuerit Lara. in l. si quis à lib. §. solet. nu. 36. ff. de lib. agno.

Occurit tamen disceptatio hu-
15 ic loco accomodatissima, quid † si parentes donauerint filio, vt iure meliorationis, ad titulum patrimonij ad ordines sacros possit promoueri, an post promotionem ab eis possit reuocari, iuxra Regiam constitutionem primam. tit. 6. lib. 5. Regij ordina. noui. Et dubiū facit, nam licet ob onerosam causam donatio facta sit, non tamen iūcta est cum tertio, vt Regia lex, vt irreuocabilis efficiatur melioratio sanciuit. Sed verissimum esse censeo, prædictam meliorationem nullo modo post sacros susceptos ordines, à parentibus posse reuocari. Nam vt suprà tradidimus, nullus absque Ecclesiastico beneficio, vel saltem sine patrimonio ordinari potest. Imò si Episcopus absque titulo ordines contulerit, tenetur ordinato necessaria ministrare, donec in aliqua Ecclesia cō digna stipendia clericalis militiæ assignet. vt ex Lateranensi. Conci. probat Summus Pontifex in cap. Episcopus, & in cap. tuis quæstionibus, de præben. & ideo non tantū donatio hæc ob onerosam causam fit, nempe vt spirituale matrimoniū celebretur, sed etiā tertiū respicit, scilicet Episcopum, qui eum non ordinasset, nisi sub spe veræ donationis ordinatio facta fuisset: quare iniquum & captiosum esset, huiusmodi donationem reuocari posse, vt in terminis dictæ Regię constitutionis asseuerat Michael Cifontanus eruditi vir ingenij, in l. 17. Tau. col. 2. versi. Idem in donatione. D. Episcop. Couar. in cap. Raynal. §. 2. nu. 7. de. testam. Petrus Auendam resp. 17. in fine. Ioan. Marti. in d. l. 1. tit. 6. lib. 8. ordi. nouita. & doctissimus Tellius Ferdi. in dicta l. 17. num. 81. & 82. & de iure communi idem, & tradiderunt multi, qui à præcitatis Doctoribus allegantur.

Mich. Cifon.

Ex quo suboritur anceps q̄stio in forensibus tamen controuersijs frequentissima, † an donatio facta 16
à patre filio ad titulum patrimonij, vt ordines suscipiat imputetur ei in legitima, vel præcipuam habebit: quāprimus omnium quos ego legi tetigit Ioan. Fab. in l. si emancipati. C. de colla. versi. ideò

credo,

credo, & in ea est sententia vt existimet, talem donationẽ conferendam non esse. idem in §.fin. Insti. de inoffi.testam. Ioann. Igneus in l.3.§.subuenitur.nu.177.ff. ad. Sylan.Bar.Chas.in consuetud.Burg. Rub.7.§.5.fol.246.& omniũ latissimè, Aymon consi. 136. per totũ. & ex nostris Anto. Gom.(obiter tamen & veluti per transennam) in l.29.Tauri.num.21. Sed ab hac opinione recedit D.Episc. Couar. in c.Raynald.de test.§.2.nu. 7.quo loco censet donationem istam imputandam esse in legitima, eo qđ sit donatio ob causam, quasi propter nuptias, cui accedit Petrus Auend. resp. 17.Fernand. Mench. de succes.creati.1.par.lib.3.§.22.n. 44.nouissimè verò Tellius Ferd. in l.29.Tauri.n.16. primam Fabri opinionem contra D. Couar. amplectitur, quam veram & cõmmunem esse testatur. Idem fatetur Io. Matien.in l.3.tit.8.lib.5. ordi. noui.glo.2.num.14.quam Tellius ea ratione corroborat, quia secundũ leges nostras(vt ille inquit) omne quod non est ob causam concessum, ad quod parentes poterant compelli iudicis officio, vel in iure expressum non est, non imputatur in legitima, nec confertur. Sed pater cõpelli minimè põt, vt hãc donationẽ filio faciat, vt Aymon dict.consil.latissimè differit, nec hoc in iure sancitum est, ergo donatio hæc simplex erit, & ideò in legitima filij non imputabit̃. Ego tamen(vt meum quale quale sit iudicium interponam)D. Episc.Couar. opinionem veriorem censeo, quam ipse & Doctores, qui ei accidunt suprà allegati, multis rationibus corroborant, solùm enim superest, vt satisfaciamus fundamento Tell.Ferd.contra D. Episcopi, opinionem adducto: Nam respõdetur, quòd non est necessarium, vt ex necessitate præcisa à parte proficiscatur donatio ob causam, vt in legitima imputanda sit imputabit̃ quidẽ ẽt si donatio ob causã ex necessitate tantum causatiua proficiscatur, quod probat tex. optimus i l. omnimodo, §.imputari C.de inoffi. testa.vbi pater filio, ad officium, vel militiam emendã pecuniam subministrauit, nullo q demiure, nec pręcisa necessitate cogente, sed solũ causatiua necessitate impellebatur, quia aliter is filius non posset, vel non sic facilè eam militiam vel officium adipisci, & illa pecunia in legitima est imputanda. Sit & in quæstione nostra cum is filius non posset, vel non sic facilè ad sacerdotium promoueri, nisi à patre dictam donationem recęperit, iuri consonum est, vt in sua legitima præfata donatio imputetur. Et ita sæpissimè in facti contingẽtia interrogatus, cũ peritissimis cõsului & obtinui.

Defenditur opinio D. Couar. contra Tellium Ferdi. & cõmunem.

Serui sine dominorum licentia.

CAPVT XIX.

1 *Seruus ordinari non potest.*

2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, verè suspicit ordinis Sacramentum.*

Epi-

3 *Episcopus qui sciens seruum ordinauit, qua pœna puniatur.*

1 QVod † nulli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, a nisi priùs à proprijs dominis libertatem consequantur, cautum est Cōcilijs Triburiensi & Toletano, de quibus in capitulo, nulli. & in capitulo, de seruorum. 54. dist. & in capit. 1. & . 2. de seruis non ordinandis. Est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatē, vt sunt verba Concil. 4. Tolet. in Can. 73. Adeò præter ea Ecclesia olim abhorruit promouēdos ad Clerum, alicui subesse seruitutis speciei, vt
b etiam libertos [b] sæcularium promoueri vetuerit, vt in Cōcilio Elibertino, Cano. 70. sub his verbis: *Prohibendum vt liberti quorum patroni in sæculo fuerint ad Clericatū promouebantur.* Et nota quòd in hac materia, appellatione sacrorum ordinum, comprehenduntur etiam minores, vt firmat Prępo. in dict. cap. nulli. Aduerte tamen, quòd seruitus non impedit ordinis susceptio
2 nem de facto: quia † si seruus ordi
c netur, verè ordinem suscipit. [c] Istā conclusionem ponit Præp. in Summa. 54. distinct. post Cardi. ibi. Attamen si seruus aliquis fugiens à domino suo, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur, & eius dominus eum recipiat, vt in cap. 2. de seruis non ordinā. Vbi vide bonam distinctionem, quam descripsit Abb. post gl. quam nec in substantia referre libet, nec transcribere decet, quia temporibus istis casus hic rarissimè contingit. Qua † autem pœna 3
puniatur Episcopo, qui sciens seruum ordinauit, aut qui illi nesciēti testimonium perhibuit, deco, vide Concil. Aurelia. 1. in Can. 10. vbi illa describitur in hæc verba: Si seruus, absente vel nesciente Domino, Episcopo sciente, quòd seruus Diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente, Episcopus cum Domino duplici satisfactione cōpenset. Si verò Episcopus eum seruum nescierit, qui testimoniū perhibent, aut supplicauerint ordinari, simili redhibitioni teneantur obnoxij. Quod Concilium transcripsit Gratianus, in c. si seruus. 54. distinct.

PRomoueantur. Serui quidem nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, ne obscuretur maxima Sacerdotij dignitas, & authoritas minuatur, vt deplorat Basil. in Epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosaten. Licèt enim libertas non sit de substantia Sacramēti, sicut nec membrorum integritas est, tamen ad ordinum vsum necessaria: nam cùm per ordinum susceptionē homo diuinis officijs mancipetur, debet esse sui iuris, vt liberè ministerio Ecclesiæ possit vacare. Et ea ratione non licet ordinibus insignito, saltem in sacris, sese in seruitutem A

uitutem tradere, nisi insignis aliqua pietas intercesserit, vt de Pau. Nolanæ Epis. refert Greg. li. 3. dia. c. 1. qui seipsum Tyranis vendidit, vt subditos redimeret. Et circa huius capitis materiam, uide Regiã l. 6. tit. 22. p. 4. qua diffinitum est, seruum q. ad Subdiaconatus ordinem fuerit promot⁹, domino restituendum esse, si itra annum ab eo postulet: de cuius legis sanctione miratur ibi doctiss. Greg. in gl. in uerbo, *Subdiacono*. cum aduersetur tex. in c. miramur, de seruis non ordi. ubi idẽ in Subdiacono quod in Diacono est statutũ. Idẽ disponit Regia l. 18. ti. 6. p. 1. qua in re Sacri Iuris Canonici decisionib. standũ est, vt prudenter scribit Greg. in dict. glo. dicta tamen l. 6. procedebat de iure antiquo, secundũ statum primitiuæ Eccles. quãdo Subdiaconatus non erat sacer ord. Ita eam interpretatur Gregor. in d. l. 18. in uer. *Epistola*. Et uide etiam Hosti. in Sum. ti. de serui non ord. Sylues. in Sum. in uer. seruitus. q. 6. & latissimè examinat & resoluit Alb. Trot. lib. 2. de uero & perfecto cle. c. 4. per totũ. & melius Simon Maiolus de irregularit. capitolo trigesimo quinto ubi, nume. quarto scribit, quibus modis irregularitas, quæ ex seruitute contrahitur deleatur.

Egregiè declaratur Regia lex Hispanorũ 6. titu. 22. p. tit. 4.

B *Etiam libertos.* Vide omnium latissimè Simo. Maiol. de irregula. dict. lib. 1. cap. 36.

C *Ordinem suscipit.* Vide F. Domin. Soto in 7. Sentent. dist. 25. quæst. 1. artic. 1.

Ad ratiocinia obligati.

CAPVT XX QVOD noue editum est.

1 *Obligati ad ratiocinia, minimè possunt ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Tutores dolo conuicti, vel si publicam Principis tutelam gesserint, vel patrimonium eius tanquàm curatores fuerint administrati, à sacris ordinibus suscipiẽdis repelluntur.*

3 *Astrictus ad priuata, & non publica ratiocinia, à sacris ordinib. non arcetur.*

4 *Huius capitis irregularitas perpetua non est, quia finita administratione, & rationibus redditis, funditus euanescit.*

5 *Administratores rerum Ecclesias. vel miserabilium personarum, pendente administratione, ad ordines promoueri non prohibẽtur.*

6 *Ad ratiocinia publica obligati, præstita fideiussione, sacris possunt ordinibus insigniri.*

Atiocinijs † implicati nullo modo ad sacros ordines ꝓmoueri possunt, nam qui tot curis distrahũtur, & tot ĩuoluti sũt negotijs, sacrorũ ordinũ ministerio vacare non possunt, tũ quia in reddendis rationib. doli crimine forsan redargui possẽt, & multis magnisque litibus vexari, quod frequentissimum est. Ita fuit diffinitum in Concilio Carthagi. 1

1. cap.

1.cap.8.& habetur in ca. magnus,
54.distin.cap.prætereà,si dict.cap.
vni.de oblig.ad ratioci.l. Officia-
les.C.de Episco.& cle. Regia l.23.
tit.6.par.1.Nec mirum hoc esse de
bet,cũ ius ciuile istos ad honores
& publica munera promoueri ꝓ-
hibuerit.l.rescripto, §. debitores,
ff. de munerib.& honorib. & facit
lex 1.C.de debit.bono.ciuit.li.10.
& in l.his onerib.§.1.& §. fin. ff.de
vacat.mune.& in l.semper. §. cōdu
ctores.ff.de iure immu.Et tanti ha
betur ista irregularitas,vt quasi ad
exēplũ actionis popularis omnis
Ecclesiastica persona excipere po
test, ne isti ordinib. sacris initien-
tur,& dominus cui rationes reddē
dæ sunt, multo magis id efficere
poterit, & quilibet ali⁹ q̨ sua ĩter-
esse putauerit.Ita sing.tenet Abb.
ĩn d.c.vni.quæst. vlt. Simon Maio-
lus,in tracta.de irregula.li.2.q.11.
num.2.Imò si totum vnum colle-
gium,ob publicã administrationē
rationē reddere teneatur, null⁹ de
illo collegio administratione pen
dente potest ad ordines promoue
ri.Hæc est celebris Archi. senten-
tia,in cap.tantis,81.dist.

2 Tutores† quoque,si de dolo cō
ueniantur,vel si publicam Princi-
pis tutelam,vel curam administra
uerint,ad sacros ordines ascende-
re prohibētur,sicuti reliqui ad pu-
blica ratiocinia obnoxij, tex.in d.
cap.vni.not.Specu.in tit.de obl.ad
ratiocinia,post princ.Quod intel-
ligendum est,nisi cumpulsi admi-
nistrationem suscepissent, vel pro
miserabilibus personis, præsertim
si Episcopi consensus accessisset.

ita expresse not. Syluest.& Tab. in
suis Summ.in verbo,ratiocinia, &
sicut promoueri possunt, & ita &
promoti susceptos ordines exerce
re permittetur.tex.in ca. monachi,
16.q.1.c.peruenit, 86.distin. & est
opt. lex 48.tit.6.par.1.ibi. *O clerigo
que ouiesse enguarda bienes de huerfa-
nos*.Et licèt Diuus Cyprianus lib.
1.Epist.9.negat,Sacrificium offe-
rendum esse pro eo qui moriens,
clericum ad tutelam vel curã mi-
norum administrãdã nominasset,
quasi quod clericus huiusmodi ad
ministratione,eiusque ratiocinijs
inuolutus,à sacrorum ordinũ mi-
nisterio impiè arceretur: vt proba
tur in c.Cyprianus.21.q.3.Est ta-
men testimonium illud Cypriani
interpretandum,qñ tutela vel ad-
ministratio alicuius magnatis es-
set,vel alterius qui amplis. patri-
monium haberet,ita vt clericũ il-
lud administrantē, veluti oppres-
sũ,à sacris exercendis, segregatũ
haberet: alioqui si pauperũ tutela
foret,non solũ eã suscipere clericis
permissum est,sed pium est opus.
Leo.n.Summus Pōtifex maximus
huius nominis primus, in sermo-
ne 2.de Ieiunio decimi mensis.
Studeamus (inquit) *viduarum defen-
sioni,pupillorum vtilitati,lugentiũ con
solationi,dissidentium paci*.

Huius † tñ capitis irregularitas, 3
dumtaxat locum obtinet, qñ q̨s
ob publicam aliquã administratio
nē ratiociniis astrictus esset. At si
priuata foret administratio, nullũ
ad sacros ordines impedimētũ ꝓ-
stat,nisi tantũ in duobus casibus.
Primò,si de dolo in administratio
ne per-

ne ꝑpetrato, lis aliqua mota esset. Secundo, si in ꝓcinctu esset vt moueatur, ante litis exitum promoueri nõ potest, imò si de facto promoueretur, dignus esset depositione, etiam si postea in causa vinceret. glo. sing. in dict. cap. tantis. 81. dist. per illum tex. & ibi not. Archidia. & di. Regia lex. 23. & 24. tit. 6. par. prima, & ibi Greg. Lup. quę opinio verissima est, & cõmunis, licet antiqui nõnulli, quos allegat Inno. in dict. cap. vni. nullã differẽtiã inter publica vel priuata ratiocinia constituerunt, an quis cõuincatur, vel dolo, culpa, cum talis distinctio secundum illum nullo iure probetur.

4 Nec † irregularitas hęc perpetua est iudicanda, imo administratione finita rationibusq; redditis prorsus extinguitur. Ita tenet gl. Hostiẽ. & omnes, in dict. cap. vni. glo. in c. priscis, 55. dist. idem sequitur Archi. in prin. 51. dist. & in dict. cap. præterea, ead. distin. multi tamen venerandæ antiquitatis viri, perpetuam esse iudicarũt. Sed manifestisimè hallucinantur, & in contrarium est recepta nostrorum sententia. Quę ita demum recipiẽda est, si publicam administrationem nullo dolo malove exercuerunt, at si dolus interuenerit, & Episcopus nouerit: nullo petẽte ex proprio eius munere, potest eum tanquã criminosum repellere. tex. in cap. infames, 6. q. 1. gloss. not. in c. alieni, 2. q. 7. & in dict. cap. vni, & d. Regia lex 24. Alber. Troti. li. 2. de vero, & perf. cler. capit. 6. num. 3. Inter hos verò qui publicis ratiocinijs sunt obnoxi, minimè ascribuntur ij qui Reipublicæ sunt debitores: ex debito tamẽ sine aliqua administratione contracto, fortè ex mutuo, locatione, vel emptione, vel similibus alijs contractibus: nam obligatione, vel lite pendente ab ordinibus sacris minimè arcentur. glo. not. in d. c. propterea. vbi Arch. & Abb. in dict. cap. vni. q. antepenult. Syluest. & Tab. in summis. in verbo, Ratiocinia. per l. quisquis emensis. C. de Episcop. & cler. & d. l. rescript. §. debitores, ad municipal.

Item † nec ordinibus initiari prohibentur administratores rerum Eclesiasticarum, aut miserabilium personarum, aut cuiuslibet alterius pię causæ, publicæ, vel priuatæ, etiam administratione pendente. tex. in ca. 1. ne clerici vel monach. text. in dict. capi. peruenit, 86. dist. ca. iudicatum, 89. dist. & dict. Regia l. 24. & not. Calagur. Episc. infra c. 60. in princ. 5

Tollitur † etiam dictum Canonicum impedimentum, si is qui publicis ratiocinijs astrictus est, fideiussores præstiterit. Ita sing. tenet Vicen. in dict. capit. vni. quem ibi refert & sequitur Abb. Panormit. q. antepen. & noster Gregor. in d. l. 23. in ver. *No se puede ordenar*. Et quo ad publica munera ita decissum est, in dict. §. debitores. Qđ ita demùm verum esse intelligo, quando tales fideiussores ita obligarentur, vt possent ante principalẽ debitorẽ cõueniri, aliàs simplex fideiussio sufficere nõ videtur, cũ creditor ipse non vulgare detrimen- 6

mentum pateretur, si priùs discutiendus esset principalis, antequã fideiussores possent conueniri, vt in auth. de fideiusso. & mandato- §.1.col.1.vbi gl. Iacob. de Veloui. Bar.& Ang.& in auth. præsen. C. de fideiusso.Regia l.9.tit. 12. par. 5. & ita in terminis tenent Maiolus in dict.tract. de irregu.li. 2. ca. 11.nu.14.Quod ad dictum §. debitores multum notari debet.

Illiterati.

CAPVT, XXI.

1 *Ilelitratus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Cum omnino illiteratis, vt promoueantur ad ordines non potest dispensari.*

3 *Clericus ignarus, qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus, arbitrio iudicis est puniendus.*

4 *Clericus illiteratus priuari debet suo beneficio.*

5 *Papæ etiam ex certa scientia scribenti creditur ab aliquibus pro illiterato obtemperandum non esse.*

6 *Collatio beneficij, illiterato facta, est nulla ipso iure, non item quę homicidæ.*

7 *Illiterati penitus qui dicantur.*

POsteaquàm almus ille paracletus Apostolos, ac oẽs alios, q̃ primũ mundo orthodoxã fidẽ nostrã annunciaturi erant, doctrina sacra perdocuit, ac diuinis imbuit mysterijs, aliosq; Ecclesię Doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratam futuris temporibus pro salute fidelium in scriptis redigerent, iam non sic in quacunq; sæculi ætate, nouos edocet Apostolos, aut Doctores illuminat. Vnde Ecclesiã sanctam gubernaturis onus cernitur iniunctum, vt proprio discant labore, quæ populis valeant p̃dicare, quovè ignorantes in fide instruant, ac oẽs ad Christianos mores obseruandos instigent: pieque constitutum est, vt q̃ ad discẽdi laborẽ non sunt ꝓpensi, gubernãdi, ministrãdiq; in Ecc.Dei honore nõ fruãtur, præmaximè quidem ad sui regimen viris literatis Eccl.noscit indigere, [a] vt inq̃t tex.in cap.cũ exeo, de elect.in 6.† Vnde meritò Gregori⁹ prohibuit ignorantẽ literas ordinari, vt in c.Præcip.34. dist. & idẽ cẽsuit de illiteratis Gelas. vt habe in c.illiteratos, 36.dist.& in ca.1. 55.dist.& Hilarius Papa in c.pœn. ea dist.Præterea Iustin.Imp.in authen. de Sãctis Epis.§.Cleri.col.9. nisi literas scirẽt, nõ permisit clericos ordinari, [b] & hodie etiã neque ad primam tonsuram illiterati viri promoueri possunt. [c] vt in c.fin. de temp.ord.in 6.quod ibi intelligunt Domi. & Phi. in penitus illiterato, per tex.iunctis gl.in d.c.p̃cipimus.& in d.c.illiteratos, cum quo non possunt dispẽsare Epis. [d] vt fiat clericus, vt notat Inn. in ca. dilect.dę tem.or. cui assentiuntur Domi.& Phil.vbi suprà, & Phil.in c.per tuam.de simon.nu.3. & vide Cardi.de Turrecremata, in c.si in laicis, 48.dist.vbi facit firmã con-

(margin: a 1 b c d)

clusionē, quod super omnimoda ignorantia in sacerdote, nulla potest cadere dispensatio: quia de iure diuino est, quod sacerdos habeat scientiam, vt habetur Oseæ. 4. c. Si autem carens literis omnino fuerit ordinatus, recipit characterem, [e] vt firmant Inn. & Ioan. An. in capit. cum in cunctis, de elect. quod refert Car. Turrecrema. in d. cap. illiteratos, & idem tenet Cardi. post Lauren. in Clemen. 1. in fi. verbis, de ætat. & qualit. qui asserit, quòd etiam puer vnius diei baptizatus si ordinetur, recipit characterem. Pœna † autem illiterati, qui ad sacros ordines fuerit promotus, cùm in iure nō sit statuta, exprefsè, arbitrio iudicis relinquitur, [f] quæ videtur esse conueniēs, vt ab ordinibus suspendatur, donec sufficientiam tali ordini requisitam habuerit. Practica præterea prælatorum & suorum officialiū, qua solent ignorantes clericos semipromotos, pœnis condignis, vt studio vacent, compellere: fundamentum habere potest ex his, quæ disposita sunt in Cōcilio Toletano 8. in Cano. 8. sub his verbis: Illi sanè qui iam honore dignitatum funguntur, huisce tamē ignorantię cæcitate vexantur, aut spontè sumant intentionem necessariā perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti: Absurdum siquidem est eos, qui cæteros simpliciores & laicos habent docere, quibus & disciplinæ & vitę debent esse veluti quoddā speculum, ad alicuius ordinis promoueri statum, qui legē Dei ignorant, nec literarum saltem mediocritate sunt insigniti. † Si verò omnino illiterato vltra prædictos ordines beneficium fuerit collatum, eo dignè priuari potest: [g] quia collatio beneficij facta tali, nō tenet: vt notat Philip. in dict. cap. fina. de tempo. ordin. in 6. referēdo Inno. & Ioan. Andr. in cap. cum nostris. de conces. præben. ęquiparat enim Inno. ibi illiteratum mulieri ac infanti. Et facit quod Felin. tenet in cap. inquisitioni, de sentētia excōmu. vbi dicit, quòd † si Papa scribat, etiam ex certa scientia pro illiterato, credit, quòd non est ei obediendum: quia vitium illiteraturę est de iure diuino. cap. nisi cum pridem, de renuncia. c. literaturæ. 38. distin. Et confirmat hoc, quia ius canonicum magis ab horret illiteratum, quam homicidā, quia † collatio facta homicidæ tenet: secùs si fiat illiterato, quia est ipso iure nulla, [h] & refert ita tenere expressè Imol. in dict. c. cum nostris. per quę verba dicit etiam idē Fel. in cap. si quando. col. 10. nume. 30. de rescriptis. quòd omnino illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, furiosus, & similes. Et paulò inferiùs tractādo de sufficientia requisita in prælatis, dicit, quòd vbi concurrit totalis illiteratura, credit quòd si Papa dispensaret, esset dispensare directè contra ius diuinum. [i] Penitus † autem illiterati illi dicūtur, qui nesciūt facere officiū ad quod tenentur, vt dicit Domin. in cap. sedulò. 38. dist. col. 2.

Margin notes: e (col. 1, beside "rem, vt firmant"); 3 (beside "racterem. Pœna"); f (beside "tur, quæ videtur"); 4 (col. 2, beside "critate sunt insigniti"); g (beside "eo dignè priuari"); 5 (beside "mu. vbi dicit"); 6 (beside "literatum, quam homicidā"); h (beside "iure nulla"); i (beside "rectè contra ius"); 7 (beside "tus autem illiterati").

Indige-

A INdigere. Vide Ioã. Monachum, in c. cùm ex eo. de electio. lib. 6. Felin. in cap. si quando. col. 4. de rescrip. & latissimè Albe. Tro. li. 2. de vero & perfecto cleri. c. 32. cum multis seq.

Ordinari. Vide Petrum Rebuff.
B in pract. benefi. in parte de cleri. & à quibus & quo mod. creet. num. 25. fol. 12. Domi. Soto, in. 4. Sent. dist. 25. quæst. 1. artic. 4. Et quod illiteratus sit irregularis, tenet expressè Inno. in cap. cùm in nostris. col. 1. de cõces. præb. Aluar. Pelag. de planctu Ecclesiæ. lib. 1. artic. 48. & latissimè differit Simon Maiolus de irregula. lib. 1. c. 32. Quæ sẽtẽtia cõmunis est, vt fatetur Mart. Nauar. in cap. si quãdo. de rescrip. excep. 11. in prin. Quæ verò scientia in promouendis ad sacros ordines desideretur, iudicandum est pro ratione ordinum, ac oneris suscepti. cap. cùm in Ecclesia. de electio. cap. quod ipsis. 38. dist. Inn. in dict. ca. cùm in cunctis, vbi eleganter scribit, quod is dicetur idoneã & sufficientem scientiam habere, quæ sufficiens est attẽta illius dignitate loco, & ordine: cuius opinionem communi suffragio Doctores approbant. ibi, Cardi. Imo. & Bonif. in Clẽ 1. de ætate & qualit. & tenet. S. Thom. in. 1. 2. quæst. 76. artic. 2. qui sic ait. *Omnes tenentur scire communiter ea quæ sunt fidei & vniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum vel officium spectant.* Et ideò quæ sciẽtia sufficiens sit, iudicis arbitrio relictũ est, vt scribit Bonif. in dict. Cle. 1. Mar. Nauar. in d. excep. 11. Hodie aũt ex Sac. Conc. Trid. per singulos ordines melius explicatum ac diffinitum est. Tonsura etenim non nisi charismate confirmatis, & fidei rudimenta, & legere ac scribere scientibus confertur, vt dispositum est sessione. 23. cap. 4. de refor. Minores verò, vsque ad acolithatum, non conferuntur, nisi Latinam linguam intelligẽtibus. ibidem cap. 11. & post redditum testimoniũ de literis ac moribus per parochum & scholæ magistrum. ibi. cap. 5. Maiores autem sacri, non cõferuntur nisi ijs qui probè versati sint in minoribus, ac de his bene instructi sint, quæ exercẽdo ordini, quem suscipiunt conueniunt. ibidem cap. 13. Presbyteratus, ei soli conceditur, qui docere possit populum, ea que ad salutẽ scire necesse est. ibi. cap. 14. Episcopatus verò ei solum conceditur, qui vtrumque testamentum scit, diuinis literis, & suos possit docere, & alienos confutare. ca. omnes. 38. dist. cùm iudex sit animarum. c. de persona. 11. q. 1. & ea ratione in Tridentino Concilio, ses. 22. ca. 2. de refor. vt quis ad Episcopatus dignitatem possit promoueri, Doctor aut Licentiatus in Theologia, vel iure Pontificio esse oportet, aut publicæ alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios docendos apparuerit.

Aliquando tamen, ad cõsequẽdum Sacerdotium, tam ardens in homine charitas esse põt, vt scientię defectum supplere possit, si non sit penitus inscius & illiteratus.

tus.text. in cap. nisi cum pridē. de renunc. ibi, *Scientia inflat, charitas autem ædificat: & ideò imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis.* Antiquis enim temporibus quandoque permissū fuit, vt charitas scientię pręponderaret: maxima tunc spes erat, vt qui plurimum diligeret, etiam in scientijs plurimùm proficere posset. glos. in cap. solicitudo. 52. dist. Sāctus quidem Flauianus Episcopus Mancedonium Anachoretam ad sacerdotium promouit, virum cuiusuis disciplinę expertem in locis agrestibus, & in verticibus montiū educatum, simplicem, sacrarumque literarum imperitissimum, sed quia in eo summa Charitas vigebat, ob id eū promouit, vt testatur Theodoret. in Philotheo in vita Macedonij & Lippom. Vit. S. Thom. secundo. Nonne etiam Sacerdotio dignus fuit. S. Antonius Anachoreta, ob eius incredibilem charitatem, quem fuisse indoctum probat Augustin. lib. 1. de doctrina Christi, in prologo de quo multa scribit Cassiodo. historiæ tripart. lib. 1. capitolo 10.

C *Promoueri possunt.* Vide Sacrosāctum Concilium Tridentinū suprà allegatum, ses. 21. cap. 4. de reformat. Marti. Nauarr. in manuali confess. c. 27. num. 205.

D *Dispensare Episcopi.* Adde quòd hæc authoris sententia procedit, in viris iam ætate grauescētibus, sed in iuuene septem annorum, potest Episcopus cum modica scientia ei primam tonsuram conferre, habita ætatis ratione, & sub spe futuri studij. Ita authorem nostrū interpertatur Petrus Rebuff. in pract. benefi. tit. de clericis. & à quibus & quomodo creen. nume. 29. Hodie tamen præcedens concilij decis. ad vnguē seruanda est.

Recipit characterem. Vide Domi. Soto. in 4. Sentent. dist. 25. quęst. 1. artic. 2. Simo. Maiol. de irregularita. lib. 1. c. 32. num. 11. E

Relinquitur. Adde text in l. 1. §. expilatores, ff. de effractorib. vbi Bar. tradit. Deci. in. c. de causis, de offici. delega. & in l. si fugitiui. numer. 84. C. de seru. fug. F

Priuari potest. Adde Conc. Trid. ses. 21. c. 6. quo sancitum est, quod si illiterati & imperiti clerici Rectores Ecclesiarum steterint, priuandi non sunt: si aliàs honestè & probæ vitæ fuerint, sed ab Episcopis illis coadiutores deputandi sunt. Quæ decisio procedit, in iā promotis, alioqui nondum promoti prætextu idonei vicarij admittendi non sunt. Ita declarat Maiolus de irregul. lib. 1. c. 32. nu. 13. Et nota, quod is qui illiterato beneficium contulit, à pœna non est immunis: nam omne damnum ab eo illatum resarcire tenetur. Ita expresse docent Anchar. & Cardi. in Clem. 1. column. vlt. de ætate & quali. Angel. de Clauasi. in Summ. in verbo, restitutio. Felin. in cap. si quando. n. 7. de rescrip. Cosmas in pragma. Gall. in verbo, indignorū. quam doctrinam tanquàm mirabilem, & stupendam, refert & sequitur Mar. Nauar. in dict. excep. 11. Ioan. Lop. in c. per vestras. §. 26. n. 11. de don. inter vir. & vxo. & suffra- G

fra-

fragatur tex.in l.1.& 2.C. de peri. nom.lib.11.ca. Valẽtinianus. 63. dist.ad medium, cum dicit: *Super vos est talis electio*. Et mortalem culpam cõtrahit, quia ministerio Dei indignos & immeritos eligit. tex. in cap.monasterij.19.q.3.glo.pen. in c.ad Apostolicam.de regular.& transgreditur Decreta Canonica statuentia optimum eligendum esse, c.Metropolitano.63.distinct.& ea ratione etiam mortaliter peccat.cap.quia eadem.1.dist.ca. quæ Eccles.de const.cap.fin.eod.tit. in 6. Et duodecim pœnas quibus afficitur, qui indigno beneficium Ecclesiasticum contulit, diligenter congessit Petrus Rebuf.in practica benefi.de pœnis contra collatio.indi.conf.

H *Collatio beneficij illiterato facta, an firmitatẽ obtineat.*

Nulla. Adde Martin.Nauar. in d.c.si quando.excep.11.de rescrip. qui opinionem istam communem esse testatur, quam tenuerunt.Inn. & Panor.in cap.cum in nostris, de cõcess.præben.Felin.in c.per tuas, de simon.Ioan.Cora.in tract.de sacerd.3.part.cap.5.num.3.cui communi & verissimæ sententiæ suffragatur tex.not. in cap. cùm in cunctis.§.fi.de elect.qui probat, eum qui confert beneficiũ, vel ad illud scienter eligit indignum, ob ætatis, morum, sciẽtiæ, vel natalium, defectum, pro ea vice priuari eligendi, vel conferẽdi facultate: & colationẽ vel electionẽ ipsam ad alium deuolui. Et ex quo quidem text.ponderandum est, collationẽ vel electionẽ factam, de patiẽte aliquem ex illis quatuor defectibus, ad alium deuolui: igitur collatio nulla fuit, quia aliàs non deuolueretur facienda, si iam facta teneret. Deinde conducit text.optimus in capit.dudum, de election. quo dispositum est, electionẽ eius, qui tempore quo eligebatur defectum ætatis, vel scientiæ patiebatur, inutilem esse ipso iure: cuius ratione Abb.ibi.n.11.not.collationem nescienti factam ipso iure nullam esse.& vide tex.glo.& Doctores in Clem.de ætate & qualitate. Quæ communis sententia procedit in tantum, vt ea collatio quę literarum inscio facta fuerit, coloratum titulum posidenti non præstet. Ita colliges ex doctissimo, & omnibus numeris consummatissimo Petro Rebuffo in tract.de pacifi.posse.numero.213. Si iunges ea quæ ipse dixit, ibi.nume.172.vers. Quartò non procedit. Hæc tamen opinio vera est, in penitus illiterato, qui Latini sermonis apud Latinos & ignarus, & Grȩci apud Grȩcos, non vero procedit, quando q̃s qualem qualem scientiam habet, licèt non idoneam: licèt equidem collatio ei facta firmitatem de iure non obtineat, coloratum titulum præbet. Ita sing. interpretatur Nauar.de excep.11.versi. Et ideò f.47.quod probat ex his quȩ Abb. & Doctores tradiderunt in d.cap. cum in nostris, de conces. prȩben. Cosmas in pragm. tit. de pacifi. posse.verb.coloratum. Imò amplius existimat ipsemet Rebuff. in loco nouissimè allegato, clericum illiteratum qui beneficium triennio possidet, non gaudere beneficio regulæ de triennali possessore. Sed hoc

hoc iureim,pbat ĩ d. loco. Ex cuiꝰ dictis, limitãda ex authoris nostri & aliorum recepta sñia dupliciter. Primò, vt solũ procedat in eo qui nunquàm literas didicit: secùs verò si eas semel didicisset, & posteà ob infirmitatem, vel ob aliam causam, lapsus fuisset memoria: ita vt prorsus literas ignoraret, q̃a quo ad habilitatem impetrantis, tempus acquisitionis beneficij attendi debet. tex. in cap. ei cui, de præb. in. 6. & in cap. cùm de benefi. & in capitulo, is cui, eodem tit. & libr. & in Clemen. si de beneficio, eodẽ titulo. Secundò singulariter limita, nam licèt collatio beneficij illiterato facta nulla sit à principio, si ita tamen literas ille addiscat, & is qui contulit, non pœniteat, pristina collatio tacita quadam collatione reuiuiscit, quod multis confirmari potest, maximè ex his quæ scribit Abb. in capitulo, cùm ex officij. de præscriptionibus, vbi Felin. num. 36.

Contra ius diuinum. Adde Inn. in cap. dilectus, de tempor. ordi. Cardi. à Turrecrema. in ca. si in laicis, 38. dist. vide latissimè circa hoc necnon totius huius capitis argumentum, Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæst. li. 2. Anch. 5. casu. 425, quem post hæc scripta legi.

Neophiti.

CAPVT XXIII. QVOD. nouè editum est.

1 *Neophitus quis propriè nuncupetur.*

2 *Neophitus minimè sacris ordinib. potest insigniri.*

3 *Munera, siue officia sæcularia, Neophitis sunt interdicta, ibiq; de interpretatione Toletani Concilij. 3. cap. 14.*

4 *Iudæus Christiani tutor vel administrator esse prohibetur, ibi interpretatur l. Spadonem. §. iam autem. ff. de excusa. tutor.*

5 *Neophitus contra Christianum testimonium proferre prohibetur.*

6 *Nouiter conuersi, quos vulgo (moriscos appellamus) non sunt testes idonei.*

7 *Neophitus quando ordinibus Ecclesiasticis possit insigniri.*

8 *Neophitus qui impropriè sic appellatur, an à Sacris ordinibus sit arcendus.*

9 *Iudæi Hispaniam coluerunt, à qua multis iustissimisq; de causis fuerunt expulsi.*

10 *Nullus Iudæus, vel alterius sectæ, potest in Hispaniarum regnis incolatum habere.*

11 *Descendentes à Iudæis, uel ex alia infecta familia, à Collegiis, & Confraternitatibus, iustissimè possunt repelli, quod multis magnisque rationibus ostenditur.*

12 *Qui ex Iudaica, vel ex alia infecta familia descendunt, solent malis corruptis moribus coinquinari.*

13 *Apud Hebræos & Ethnicos nullus ad sacerdotium promouebatur, qui labem generis pateretur.*

14 *Defenduntur constitutiones collegiorum excludentes ab ipsorum domicilio eos, qui generis labem patiuntur.*

15 *A domo amplissima Regum Hispa-*

ſpaniarum, ſanguine infecti repelluntur.

16 *Mutanda non ſunt, quæ certam interpretationem habuerunt.*

17 *Licet generis labe infecti, virtutibus & literis polleant, minimè ad dicta collegia admittēdi ſunt, et utrū his diſpēſatio īdulgeatur.*

18 *Refertur Alph. à Montaulo, Hiſpani opinio, quę poſteà refutatur.*

19 *Defenditur contra apologiam Henrici Mauroi Franciſcani, ſtatutum Sanctiſſimæ Toletanæ Eccleſiæ, nec non Genenſis.*

20 *Generis macula, ſiue nota in antiquis indicijs & fama probatur, & teſtibus de auditu deponentibus fides adhibenda eſt.*

21 *Teſtes qui circa generis qualitatē teſtimonium protulerunt, pro militari dignitate conſequenda, vel pro ingreſſu collegiorum, uel adipiſcendis beneficijs publicandi, non ſunt.*

22 *Hæreticorum filij an ad ſacros ordines poſſint promoueri.*

15 23 *Summariæ probationes, circa generis qualitatem, quæ fieri ſolent, ab illis qui ordinibus ſunt decorandi, quem effectum contineāt.*

24 *Concilium Trid. ſeſ. 23. c. 7. de reforma. qualiter ſit intelligendū.*

25 *Neophitus is dicitur, qui nuper religionem ingreſſus eſt, et quo tempore ad dignitates religionis poſſit aſpirare.*

1 NEophitæ † propriè hi appellantur, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Chiſti legem ſacroſanctam profeſſi ſunt, quaſi nouiter in Chriſtiana religione plantati: teſtimonio Diui Gregorij li. 7. Epiſt. cap. 111. ad Siagrum Epiſcopum. Habetur in cap. vlt. 48. diſtin. Non verò propiè Neophitæ dicentur, qui à primis incunabulis Chriſtianā militiam profeſſi fuerint, etiam ſi à Iudæis, Ethnicisve originem habuerint.
Primos † verò (quos propio 2
vocabulo Neophitos appellam⁹) à Sacris ordinibus arcendos eſſe pluribus antiquorum patrum decretis inſtitutum fuit. Primò ſanè Apoſtolica authoritate Diui Pauli prima ad Thimoth. ca. 3. ibi *Non Neophitum.* Præterea Niceno Cōcilio his verbis decretum eſt: *Tempore opus eſt vt cathecumenus quiſque fiat, & poſt Baptiſmum multa probationè indiget: euidens namq; eſt Apoſtolicum præceptum nō Neophitum.* Retulit Gratianus in cap. quoniā, 48. diſtin. Conciliumque Arelatēſe ſecundum ſub Syluestro Pontifice primo huius nominis celebratum, Canone primo diffiniuit, eos ad Diaconatus vel Subdiaconatus miniſterium promouendos non eſſe. Hoc item prohibuit Conciliū Laodicenſe celebratum ſub Liberio Pontifice Romano, ca. 3. apud Laodiceam Phrygię vrbē, & licèt Prouinciale fuerit, poſtea confirmatum fuit ſexta Synodo generali. Ideoque qui in ægritudine baptizatus fuit, ad Sacrum ſuſcipiendum ordinem non admittitur tex. in cap. 1. 57. diſtinct. quem ſingularem eſſe teſtatur Roman. ſing. 46. & videndus eſt Euſeb. lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſ. ca. 33. qui teſtatur olim

olim minimè licuisse clericum fieri, qui maxima pressus necessitate morboque grauatus baptizatus fuisset. Præterea Summorum Pontificum decretis Neophiti à Sacris ordinibus arcentur. Sozimus Summus Ecclesię Pręsul hoc ita sanciuit, in cap. qui Ecclesiasticis. 59. distin. & Vrbanus Papa. in ca. si officia, eadem distinct. Gregorius in cap. sicut. 48. distinct. & in cap. hoc ad nos. 59. dist. & in cap. si sacerdo tale. 61. dist. Celestinus in ca. ordinatos. 59. distinct. Hormisda. in. cap. in sacerdotibus. 61. distin. & in ca. nō negamus. ibi. Leo Papa in cap. miramur. 61. distinct. Sirius Pōtifex huius nominis primus, hoc ipsum prohibuit in Epistola tertia ad vniuersos orthodoxos, Diuus etiam Ambrosius in c. Neophitis. d. distin. 61. Cuius quidem prohibitionis ratio adducitur à Diuo Paulo. d. cap. 3. ibi, *Ne forte eleuatus in superbiam, in iudiciū incidat, & in laqueum diaboli, (hoc est, in arrogantiam) quę est Diaboli ruina.* Tum quia is alios edocere non potest, quę nunquam ipse didicit. Tum etiam quia alijs se conformare non poterit, cùm nunquam ipse statum Ecclesię regēdo, expertus est (vt vtar verbis glo.) in principio. 48. distin. in verbo, *Prohibētur.* De quo argumento vltrà ordinarios interpretes, latè legendus est insignis D. Couarru. in Clem. si furiosus. 1. parte, relecti. §. secundo. numero 7. de homi. Alber. Troti. libro 2. de vero & perfect. cleric. ca. 12. Simon Maiolus de irregula. lib. 1. cap. 31.

Nec† mirū est neophitos ad sacros ordines admittendos nō esse, 3
cū officia publica & sęcularia muneraeis interdicta sint: vt statutū fuit in Concilio Toletano. 4. c. 63. & habetur in cap. constituit, 17. q. 4. & in Cōcilio Toletano. 3. c. 14. quod continetur in cap. nu. la. 54. distinct. capit. penult. de iud. Qđ idem obseruandum est in his qui ex Iudæis sūt, qui apud Christianos publicis muneribus fungi nō possunt. vt in dict. 3. Toletano Cōcilio continetur. & in. d. cap. constituit, tenet Roman. sing. 672. Ias. in rubr. ff. de iusti. & iure. col. 1. Couar. in loco nouissimè allegato. Montal. in l. 2. tit. 3. lib. 4. Fori. vbi multis probare contendit, Toletanum Concilium non esse intelligēdum de his qui ex Iudęorum gente fidem Catholicam susceperunt quia à secularibus muneribus isti arcendi non sunt. Hoc idem not. Felin. & Ripa, num. 31. in dict. ca. cam te. de rescrip. idem Felin. in c. cùm sit. de Iudæis. & est egregia l. 6. tit. 24. par. 7. Sed quòd tantum Concilium procedat in ipsismet Iudæis, qui fidem nostrā nūquàm professi sunt, qui ad publicos magistratus vel publica munera recipiendi non sunt. l. vlti. C. de iud. l. 3. tit. 24. par. 7. Quibus minimè refragatur. l. generaliter. §. fi. ff. de Decurioni. quæ ad honores admitit eos qui Iudaicam superstitionem sequuntur. Quoniā non de Iudæis intelligitur, sed de Christianis, qui in Iudæa primùm fuerāt: ideoque Iudaicam superstitionē sequi dicuntur à Iureconsulto, vt eruditè,

ditè, eleganter, & copiosè Hostédit Andr. Alciat. libr. dispunctio. 3. capit. 8. & in l. quidam ignauiæ, C. de Decurion. lib. decimo. Sequitur Andr. Tiraquel. de iure primogeni. quæstion. 66. num. 40. Quiquidé intellectus minimè placet D. Couar. in loco nouissimè allegato, num. fin. qui quibusdã rationibus in medium adductis, testatur receptam esse sententiam fin. d. l. generaliter. antiquatum & correctũ esse per d. l. vlt. de Iudæ.

Pariq; † ratione Iudæus Christiani tutor, vel administrator esse nullo modo potest, ne eum prauis & iniquis moribus, & Iudaicis superstitionib. imbuat & erudiat. ita Bar. & Ias. in rub. ff. de iust. & iure. Ana. in rubr. de Iudæis. nu. 7. Felin. in cap. cum sit, col. 1. eo. tit. Rom. in l. pactum. nume. 11. C. de colla. Socin. consi. 70. col. vlt. lib. 1. Imò nec mater Iudæa filiorũ suorum tutrix esse potest, vt tenuit Angel. Aretin. in §. prætereà. col. 25. ver. *Ex isto tex.* insti. de excep. vbi asseuerat ita tenuisse & consuluisse, licèt (vt ille inquit) quidam doctor Bononiæ non gustauerit, & fortasse intelligit de Barba. qui contrariũ cõsuluit, cõs. 15. 1. i dub. li. 1. & Bar. opin. vltrà suprà allega. sequuti sunt And. Tiraq. d. quęst. 66. nu. 17. Couar. d. §. 2. nec dubito communem esse, licèt contrariã tenuerint Fulg. & Mar. Laud. in d. rub. ff. de iustitia & iur. authoritate tex. i l. spadonem. §. iam autem, ff. de excusat. tutor. vbi Modestinus ait. *Iam autem Iudæi quoque non Iudęorum tutores erunt, quemadmodũ cætera munera subeunt. Namque eos constitutiones solutos esse volunt solis illis rebus, per quas superstitio eorum pollui videatur.* Nam vel illa lex est correcta, vel si in viridi obseruãtia locũ obtinebit in municipio, q̃d Iudæos incolas vel Gentiles hẽt, non de eo quod Christianorum legem obseruat, & eorũ iurisdictioni subditur. ita interpretatur D. Couar. vbi suprà.

Et † non solùm Neophitus à sacris ordinibus, publicisq; officijs arcendus est, sed ex sententia sapientissimorum virorum is ad testimonium ferendum contra Christianum admittendus non est: ita tenet sing. Felin. in dict. cap. cũ sit & in cap. Iudęi. de Iudęis, qui allegat pro hac sententia, tex. in cap. non potest, 2. q. 7. ex Concilio Toletano 4. ca. 62. qui minimè id probat, nam Concilium solum tractat de eo qui cũ Iudęus esset, ad Christi fidem conuersus, eam impiè deseruit: non autem de eo, qui nouiter fidem nostram profitetur: & ea ratione Feli. opinio non placet D. Couar. in dict. §. 2. non tamen prorsus ab ea recedit, prudenterque iudices admonet, vt ea opinione ad praxim recipienda cautissimè vtãtur: eam tamen indistinctè sequitur Fran. de Rip. in d. c. eam te, nu. 30. Tamen ab hinc annis plus mille, antiqua lex de hoc edita seruabatur, vbi nullus de Iudæorũ progenie, etiã iam bâptizatus contra Christianũ testis esse poterat. Ita inter alias Gothorum leges sancitum erat in l. 10. lib. 12. Sed cùm lex illa antiquata iam sit, iudicis pru-

prudentię relinquendum censeo, qui perpensa qualitate rei, ipsorū-que testium, ex dicta causa fidem adhibeat vel deneget.

6 Illud † verò ex superioribus certissimum esse censeo, quod nouiter cōuersi, qui ad nos peruenerūt ex Granatensi Rebellione, anno millesimo quingētesimo, sexagesimo nono, (*quos Moriscos* appellamus) licèt baptizati sint, cùm tamen contra eos plurimum vrgeat sinistra suscipio, quod fidem Christi non pio animi candore profiteantur, & multi in ea pręuaricati sunt, & malis impijsque moribus sint imbuti, testes idonei nō sunt, nec integra fides eis dabitur: pro quo plurimum conducit tex. egregius in dicto capit. non potest. qđ in Forensibus controuersijs vtilissimum est.

7 Poterit † tamen Neophitus (vt ad institutum sermonē redeamus) tunc ad sacros ordines & beneficia Ecclesiastica promoueri, cum Christianis moribus satis fuerit ī-structus, & grandes iam progressus in fide nostra fecerit: ita vt veteranus Christi miles dici possit. tex. in capitulo primo, 57. distinct. quem adhoc notat Roman. singu. 416. Deci. in cap. eam te. de rescrip. colum. 3. Feli. in dict. cap. cum iam sit, de Iudęis. Nō equidē breui trā-sacto tēpore antiquos mores mutasse credendum est, vt elegantissimè scribit Seneca, lib. 2. de ira. Propterea Marcus Tullius omnium doctrinarum ne dicam horarum homo, & is cōsummatissimus, in ea oratione, quam pro Publio Sylla elegantissimè recitauit. *Omnib.* (inquit *in rebus iudices quæ grauiores maioresque sunt quod quisque voluerit, cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur est ponderandum, neque enim potest quispiam nostrum subito fingi: neque cuiusque repentè vita mutari, aut natura conuerti, nemo repentè fit summus, nemo repentè turpissimus.* Quæ posteriora verba suppresso Ciceron. nomine vsurpauit Gratian. in §. charitas hæc, quę de charitate. & in §. exordia, de pœnit. dist. 2. vbi gl. in eam sententiam citat illud Satyrici Poetæ, Satyra secunda.

Nemo repēte fit turpissimus: accipient te paulatim, qui longa domi redimicula sumunt.

Neque satis est vt semel quis, aut vnico actu bonus vir probatus sit, sed vt sæpissimè & in pluribus diuersisq; actibus perspectus exploratusque sit, necesse est. Nam sicut veteri prouerbio apud Arist. libro Ethi. 1. c. 7. vna hirundo ver non facit: quod refert Bal. in l. iura constitu. in prin. ff. de legib. quam sententiam Poeticis numeris eleganter cōplexus est Baptista Mantua.

Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.

Sic neque vnus actus satis est ad probationem consummatę & absolutæ virtutis, vt satis innuit tex. in proęm. Instit. §. cumq; hęc Deo propitio. in illis verbis. *Iam ex multis rerum argumentum accipimꝰ.* Quibus mirè concinit, quòd doctissimè scribit Eusebius de præparatione Euangelica, lib. 4. capit. 1. *Non arcu* (inquit) *aut funda artificio-*

sè

se eum vti dicemus, qui cum sæpius atque sæpius telum proiecerit semel aut ad summum bis vel ter ad signum peruenerit, cum penè infinities longissimè à signo abfuerit: nec ille certè medicinã tenet, qui cum multos intremerit, vix tandem vnum à morte liberauit.

Secundi † autem quos in huius capitis limine impropriè Neophitos appellari, ex communi, & recepta sententia tradidimus, nec à sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficijs sæcularibusque officijs excluduntur, si enim à natiuitatis tempore, fidem Christi coluerunt, nullum sibi impedimentum præstat, quòd à Iudæis Sarracenis ve originem habeant: licèt apud Hispanos hi ignominiæ causa Cõuersi vel Marrani nuncupentur. ita Sing. tenet D. Couar. d. §. 2. num. 8. & tradit latissimè Ioann. Otalora de nobilitate, 2. par. 3. par. principalis, capitulo septimo, per totum. Licèt Ioan. Staphi. in tract. de liter. gratiæ, & iust. versiculo fina. num. 30. asseueret cõsuetudine receptũ esse, vt istis dispensatio indulgeatur. Sed certè verius est quod nulla dispensatio necessaria sit, cum nullo canonico impedimẽto astricti sint. Quod testimonio D. Pauli supra allegato manifestissimè probatur, qui nõ appellat Neophitũ eum, qui ex gente Iudęorum iampridẽ Christi legẽ fuerit professus.

Si hoc quidem casu canonicum constitueretur impedimentũ, propè infiniti essent, qui ad ordines sacros promoueri non possent, ĩ multis orbis prouincijs, atque in Hispania nostra, quæ licèt maximis Illustrissimisque familijs explendescat, magnaque nobilitate sit decorata, cum tamen antiquis temporibus Iudæi & Sarraceni incolatum in ea habuerint: multi sunt q̃ ex his originem habent. Sed ne Iudaicæ prauitatis labes diutius serperet, vel perfidia sua Christianis noceret, quia Iudæi eam retributionem impendere solent, quã mus in pera, serpes in gremio, & ignis in sinu, sicut Innoc. 3. Archiepis. Senẽsis scitè admodum scripsit. † Iustissimè Iudęi à tota Hispania legelata à Catholicis Regibus & sempiterna memoria dignis Ferdin. & Elisabeth expulsi fuerunt, longa sapientissimorum virorum consultatione præmissa concessum fuit tamen quadrimestre tempus, quo ad Catholicam fidẽ conuerti possent, quo tempore elapso, qui ĩ sua perfidia contumaciter persiterũt bonis suis venditis, ab Hispania cum vxoribus, liberis, familiarib. rebusq; suis recedere sunt coacti. Prohibitumq; illis fuit, sub pœna vltimi supplicij, bonorumque publicatione, ne vnquam redirent: sancitum etiam fuit, vt nullus Iudęus ingrediatur Hispaniam, quouis quęsito colore, eadem pœna mortis & confiscationis bonorum in eos exequenda, ita vt nihil eis prosit, si fortè dixerint se velle ad fidem cõuerti, nisi in limine primi Regni id fuerint publicè protestati. Si verò quispiam Christianorũ temerè Iudęos receptare ausus fuerit, in bonorum publicationis pœnã incurrit, sic statutum fuit pragmatica 5. data Granatę, anno Domini.

Hispania nobilitate explẽdescit.

mini. 1492. & pragm. 6. ibidem lata anno Domini, 1499. Cuius legis Catholicęque sanctionis meminit Ioannes Picus Mirandulæ Comes, li. 5. aduersos Astrologos, qui de hac eiectione his verbis loquitur. *Non minoribus verò post ea tempora calamitatibus genus Hebræorum obrutum est, quam aut sub Tito, aut sub Adriano pulsis nuper Iudæis omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege nunquàm certè satis laudato: vbi & numero, & diuitijs, & authoritate plurimum poterant. Qua eiectione nihil vnquā ferè vel tristius, vel acerbius passos ipsi se nō diffitētur. Ita multi naufragio, pestilentia quam plurimi, fame maxima pars eorum absumpti: vt nobis etiam Christianis in tanta calamitate, in qua diuinę iustitię gloria delectabat, homines tamen extrema adeò patientes commiserationē facerent:* Hactenus Ioannes Picus. c. 12. Fuerunt tunc ab Hispania expulsi Iudæi numero quadraginta mille: vt allegans alios testatur D. Episcopus Iacob. Septim. in Cath. instit. tit. 35. nu. 9. Qui si in ea vsq; ad hæc tempora permansissent, dubitandum non est quin ferè totam sua perfidia infecissent, & vsuris spoliassent.

10 Ideoque † in Hispania, quę īter cæteras ꝓuincias religione & pietate floret, maximè nunc regnante Philipp. II. huius nominis Catholicissimo, & sūmę potentiæ, & fœlicitatis Hispaniarum Rege inuictissimo: nullus Iudęus vel Mahumetanus, vel alterius cuiuslibet sectę commorari potest. Qđ iampridem in sexto Toletano Cōcilio Canone. 3. maiores nostri decreuerant, hoc verborum tenore. *Sanctum Concilium simul & cum consensu Christianissimi Principis suorūque optimatum, illustriumque virorum hanc promulgat Deo placituram sententiam, vt quisquis succedentium temporum Regni sortitus fuerit apicem, nō ante conscendat Regiam sedem, quam inter reliqua conditionum Sacramenta pollicitus fuerit, nullum non Catholicum permittere in suo Regno degere. Si verò postquàm ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius steterit promissi, sit Anathema Maranatha, in conspectu sempiterni Dei & pabulum efficiatur ignis æterni: similiter & omnes, qui cum eo consenserint.* Sic Iustinianus in tertiò Imperij sui anno legem promulgauit, vt in iurisdictione sua non essent pagani, neque hæretici, nisi soli orthodoxi Christiani datis illis inducijs vsque ad tres menses ad conuersionem: Autor est Paul. Diaconus. li. 16. rerum Romanarum.

Et licèt † q. originē à Iudęis Sarracenisve ducūt ab ordinib. sacris, 11
publicisque functionibus minimè repellantur: licitum tamen est legitima authoritate interueniente, eos expellere ab aliquibus congregationibus, literarumq; collegijs, alijsque muneribus vel officijs. Quia licitum & permissum est cuilibet communitati honorem, & vtilitatem quærere, quęsitam modis omnibus tueri, & opposita incommoda euitare, eosque eijcere, ex quibus vel ignominia, vel aliud incommodum iustè timeatur: nō obstante eorum dedecore vel incom-

incomodo, per accidẽs ex hoc illis prouueniente, quia cæteris paribus plus nobis communitatique nostræ tenemur, & licitè possumus prouidere. pro quo conducit tex. elegãs in l. 1. §. denique. ff. de aqua plui. arcen. vnde eleganter scribit Caietan. in quodlib. 5. in resp. ad. 4. dub. quod non solum propter honorem Societatis tuendũ, sed etiam quia tales, vel de tali genere non benè in moribus, vel cõsuetudine cum alijs conueniunt, possunt à Societatibus repelli, vel
12 non admitti: tum † quia tales homines, qui hac nota laborant maximè qui sunt in gradibus propinquis vel notis, vt in plurimum incõstantes sunt in fide & iniquis corrupti moribus tardi & rudes ad diuina munera exercenda. Sũt eq; dẽ inquit, ambitiosi, seditiosi, & propter parentũ suorũ infamiã dignitatibus & honorib. indigni, & collegijs honestioribus minus idonei. Nec negari potest istorum maiores perfidos fuisse Iudęos, & ore Saluatoris nostri vocatos fuisse, progeniem viperarum, generationem prauã, & adulteram. Matth. cap. 12. Et maximè hoc verũ est in illis qui ex progenie Mahometanorum origenem habent, quia eorum secta nihil habet pręclarũ vel sublime, nihil de puritate cordis attingit, sed tota in terrenis delitijs & in obscœnis corporis voluptatibus constituta est, cuius vestigia in eis liquido apparent, vt experiẽtia docemur in nuper conuersis Sarracenis ex Regno Granatæ, Valẽtię, Arragonię. Nõ igitur idonei sunt ad consortium cum alijs probis vel integerrimis habendum, nec ad officia, honorifica & Eccl. administrationes: tum quia descendentes ex Iudæis vel Sarracenis, non vulgarẽ ignominiæ notam saltem de facto patiuntur: ita vt apud Hispanos nullum magis conuitium excogitari possit, quàm dicere alicui: tu es Iudæus, Marannus, Conuersus, vel Mahumetanus, & ideò dignitatis portæ eis patere non debent, sed propter infamiam dignitatibus & honoribus priuari debent, text. in l. 1. C. vbi Senato. vel cla. l. si qua, C. de secun. nup. l. 2. l. quoties, l. Iudices. C. de dign. li. 2. reg. infamib. de reg. iur. in. 6. c. nobilis. 2. q. 5. c. 1. vbi gl. & Doct. de pur. cano. cum alijs: tũ quia isti ad malũ sunt procliues, & natura est, vt ramus, id est, proles, frequentissimè suam originem sapiat, eamq; sequatur, quod Diuus Paulus ad Roman. 11. insinuare videtur, cũ dicit: *Si radix sancta, & rami.* & infra, *Si tu ex naturali excisus oleastro, & contra naturam insertus in bonam oliuam.* Quod elegãter ille cecinit:

Qui viret in folijs venit à radicibus humor,
Et patrum in filios abeunt cum semine mores.

Quo fit vt sæpenumero oblata occasione ad generis infecti vitia redeãt, tex. in. c. Iudęi. 4. distin. vbi scriptũ est, quod Iudæorum perfidia multoties ad vomitũ redit. Nullus ferè ad Iudæorum ritus transit, nisi qui à Iudęis parentibus descendit, & ab eis Iudaicam

superstitionem didicerit quod ante multa sæcula Iuuena. Satir. 14. his versibus prodidit.

Quidam sortiti metuentem Sabbatha patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit: & mox præputia ponunt,
Romanas soliti passim contĕnere leges.
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

Non equidem in prædict. statutis vel priuatis legib. cōdēdis, sola ratio generis perpendit, sed delictū, relapsus, dedecus, & plura alia quę his hominib. cōtingere solēt, iustè timent: & ideò iustum est eos expellere, ne mūdos, & cādidos cōtaminēt. Et quāuis sæpenumero hęc ꝑsumptio & timor deficiat, quia multi q̃ hāc generis labē patiunt, ꝓbi sunt & integerrimi: statutū verò vel lex q̃ in cōe fertur, quę frequentiora sunt prudēter attēdit, l. nā de ea, ff. de leg. Tū suffragat D. Th. sent. in 12. q. 105. art. 3. in resp. ad secundum arg. art. 1. ad quartū, ubi scribit, ꝙ spurii propter generis vilitatē excludebant à Collegijs populi Hebræorū vsq; ad 10. generatio. Deut. c. 23. Nec sacer. de qualibet familia vel tribu creabāt, vt ī maiori honore & fastigio digni tatis haberentur. Hebręi namq; antiquissimi diligenter ꝓuiderunt, vt genus sacerdotū sine ꝑmixtione purum immaculatumq; cōsisteret. Oportebat sanè vt is q̃ ad sacerdotalis dignitatis fastigiū erat ꝓmouendus, ex eiusdē gentis muliere nasci, & genus per antiquam lineā multis testibus probare, ut author Iosephus lib. 1. contra Apionē. Plato etiam 6. dialo. de legib. constituit, vt in sacerdotū creatione ille comprobetur, qui integer sit atq; legitimus: deinde à domo quā maximè munda, expers quoq; cædis, omniumque huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem committunt, cuius & pater & mater similiter vixerint. Theseus quoque vt Plutarchus in Theseo refert, nobilib. tantùm rem diuinam tractandi, magistratus ex suo ordine creādi, administrandiq; leges, tum pia religiosaq; interpretandi, diffiniendique potestatem tribuit.

Sic & propter eandem rationem isti de quibus loquimur in casu supra cōstituto excludi possunt, tum quia proprij patrimonij quilibet est moderator & arbiter, l. in remā data, C. mand. l. et §. licèt, ff. solu. matr. Si ergo potest quis cùm collegium societatemque ex proprijs bonis instituit, eam legem in fundatione statuere, vt tantum admittantur, qui ex familia sua originē habuerint, vel de tali genere, siue patria vel natione, nullus sanè id increpabit. Imò in Cōplutensi Academia nostra, bonorum sanctorūque studiorum parente, receptum esse videmus: potissimum in celeberrimo & illustri Collegio (ꝙ sub titulo Diui Iacobi Hispaniarum patroni) Apostolica authoritate erexit, atq; fūdauit, Illustris vir & om-

omni laude dignissimus D. Garsias Manriq; , & inter alias leges, quas inuiolabiliter obseruari præcepit, vna potissimum id continet, vt tãtùm in suo Collegio admittã tur, qui ex familia sua originẽ habuerint, insigniq; nobilitate fuerint condecorati, non vulgares pœnas transgressorib. impones, prout in fundatione ipsa, & ĩ literis Apostolicis latiùs cõtinetur, quas multoties legi ab ipso fundatore rogatus, vt debitæ executioni traderẽtur. Ergo similiter eademq; causa generis ratione excludi possunt, q ab Hebræis & ab alijs infidelib. originem trahunt: imò à fortiori cùm ex alijs rationibus iam dictis repellantur.

14 Quare † iustissimè in nostra Hispania collegiorum constitutionibus, qui notam generis patiũtur, ab eis excluduntur. Quę constitutiones Regia authoritate sunt confirmatæ, nempe l. 22. tit. 7. lib. 1. ordina. nouæ, his verbis: *Porque en algunos collegios de las vniuersidades destos nuestros reynos, ay constitutiones, en que los dichos collegios no reciban por collegiales Christianos nueuos, mãdamos que sobre ello se guarden las constituciones sobre ello fechas per los fundadores de los dichos collegios*, qđ non sine summa publica vtilitate constitutum est. Sunt equidem collegia mundissimi fontes, ex quibus ad rempublicam gubernandã scatent flumina, & diriuantur riuuli personarum, sanctitate, virtutib⁹, & omnigena doctrina ĩsignes, quorũ prudentia diuina & publica munera iustè administrant, inter quos tã difficilè est aliquẽ à virtute deficere, quam facilè est inter Iudaicæ sectæ & originis successores, de q.b. cecinisse illud Naso Poeta videtur.

Nec facilè inuenies, multis in millibus vnum

Virtutem pretium qui putet esse sui.

Ipse decor recti facti si præmia desint

Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.

Nil nisi quod prodest charum est, hem detrahementi.

Spem fructus, auidè nemo petẽd⁹ erit,

De his diuina veritas loquĩt à fructibus eorum (inquit) cognoscetis eos. Et rursum, non potest arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala bonos. Matth. c. 7.

Tum quia vidimus quòd in amplissima Hispaniarum Regum domo minimè admittuntur, qui huiusmodi labe infecti sunt, & hac ratione ferè in omnibus legibus ti. 9. par. 2. quæ loquuntur de officijs & muneribus obtinendis, illud in primis exposcunt, vt qui ea munera obtinere debent sint sanguine mundi, & nobiles, quos *Hyosdalgo* vulgo appellamus, vt in l. 24. 6. 11. & in aliis: solum equidem in medicis, & in illis qui ea tempestate appellabantur *Almosarifes* non requirebatur, quod nobilitate essent cõdecorati, sed quod essent sapientes, acuti, à longa experientia exercitati, vt in l. 10. & 25. dicto tit. 9. Hodie verò minimè admittũtur in Regia domo medici qui generis macula notentur, quod in cæteris muneribus obtentum est, qđ si quando alij sunt admissi, vel admittant, id maximo fit consi. ob 15

insignem prudentiam, & singularem virtutem, vel propter aliquod bonũ publicum, quod inde successurũ est. ita scribit Otalora de nobil. 2. parte, 3. part.

16 Tum† quia opinio ista antiquissima consuetudine est recepta, à qua non licet recedere, quia in opinionũ conflictibus tenenda ea est, quam vsus comprobauit, l. minimè, l. si de interpretatione, ff. de legib. & vera interpretatio à practica sumitur, teste Bal. in c. 1. in prin. de feud. sine cul. nõ amit. Sic Iurisconsulti nostri in eorum responsis illud crebrò inculcant, hoc iure vtimur: quasi in populo, & multitudinis consensu magna interpretandi vis resideat. l. est receptum, eoq; iure vtimur. ff. de iurisd. om. iud. l. hoc iure vtimur. ff. de dona. l. hoc iure vtimur. ff. de aqua quotid. & æsti. l. hoc iure vtimur. ff. de verbo. oblig. & alibi sæpæ, & conducit tex. in. l. illud vsitatissimum. ff. de excusa. tutor. Sunt sanè in Hispania instituta sancta collegia militariũ ordinum, aliaque bonarum literarum collegia, & diuersæ alię Societates, in quib. minimè recipiuntur spurij, seu illegitimi, vel ignobiles: sed qui generis nobil. polleãt, alijsq; animi dotib. sint ĩsigniti, prout in suis pijs institutis sãcitũ est, q̃ instituta repræhẽdere, temerariũ, impiũ, & insani hominis esset. Quia cũ Sũmi Pręsulis Regumq; Catholicorũ authoritate cõfirmata sint, iusta iudicanda sunt: nec credẽdũ est tantos Monarchas circa hoc errare, eaque iusta essę censet Sima. in Cha. instit. tit. quadragesimoseptimo, nu. 82.

Imò quamuis † quis morum sanctitate, insignique eruditione decoratus sit, si tamen generis labe infectus sit, admitti non debet. 17
Quamuis in hoc casu contrarium ꝓfessus fuerit vir alioquin doctissimus & religiosissimus F. Antonius à Cordoua minoris classis sodalis, in li. 1. quæst. q. 54. conclus. 3. f. 438. Nõ quidẽ decet vt quotidie hoc quęsito colore iustissimæ sanctiones violẽtur, nec ꝓpter ꝓbos mores alicuius iura sunt violãda, vt eleganter inquit Bal. vlt. not. per illum tex. in ca. 1. vt litè pẽdente, ꝙ sequitur & sing. esse testatur Barb. cons. 18. col. 10. lib. 1. Ias. in l. qui iurisdict. col. vlt. ff. de iurisdic. omn. iud. Dec. in c. postremo, in fine, de appella. Et vbi quęrimus de simplici iustitia, non curamus merita personarum, vt egregiè ab eodem Bal. proditum est, in ca. sedes, paulò ante fin. de rescrip. per l. cum pater, §. rogo, ff. de leg. 2. & conducit bonus tex. in cap. mulier, in verbo, sancta. 23. dist. & plura pro vtraque parte tradit And. Tiraq. in tracta. de pœnis, causa 51. Sed illud tamen fateor, quod tanta potest esse morum integritas, aliaq; pręclara opera: vt dispensatio à superiore indulgeri possit. Ita expressè notat Cardi. à Turre crem. in c. 1. 48. distin. quem sequitur Cordoua in loco iam allegato, ꝙ multis potest comprobari, q̃ congerit And. Tiraqu. d. tract. cau. supradicta. num. 150. & hoc rarissimè, & cum magna causa faciẽdum ẽ, & talis causa in dispẽsatione exprimenda est, ita

ita scribit Ioan. Otalora, in tracta. de nobilitate, 2. par. 3. pa. capit. 7. nu. 23. his verbis. *Y ansi las vezes que a personas deste linage se ha dado en comiendes o priuilegios de hidalguias se han expressado las causas, y puesto en la escriptura la dispensacion de la falta.* Quo quidem casu isti qui talia priuilegia consequuntur, non possunt verè nobiles appellari, & nobilitas, quā consequuntur, dati ua est nuncupanda, cùm non habeat materiam preexistentem, ex qua oriatur, vt aliàs de actionibus inquit Bar. & Doctores, in l. iurisgentium. ff. de pact. & in l. 1. ff. de cond. indeb. quia non potest ius istius sanguinis priuilegio dari, vt allegato loco tradit Otalora. Et hæc dispensatio circa generis maculam in specie facienda est. Nec sufficeret quem priuilegio nobilē fieri, vt ad Collegia admitti possit, vt in terminis proprijs scribit Pelaez in tracta. de maiora. 1. part. quæst. 51. numer. 30.

18 Sed cùm† ferè presertim in iure nostro nihil sit quod controuersia careat, opinionem contrariam, nēpe non valere huiusmodi statuta, multis rationibus defēdere conatur Alphonsus à Montaluo (vir prout sua ferebāt tēpora doctus, & bene eruditus) in l. 2. in verbo, *Tornadizo*. tit. 3. lib. 4. for. legū, ubi audacter nimis scribit, ea hereticā prauitatem continere, inuehiturque contra Toletanum statutum, priuilegio Alphonsi Regis munitum, quo continetur, quod nullo modo Iudei, nec illi qui ab eis originem habuerint, publicis muneribus fungi possint, & contra ciuitatem Toleta. his uerbis prorumpit. *O gloriosa Ciuitas Toletana, propter ciuium tuorum malitiam, tua gloria redditur sine gloria, tua stabilitas vocatur instabilis, tuaque constantiæ antiqua soliditas linguis hominum vocatur infirma.* Quem refert D. Perez in l. 8. tit. 1. li. 1. ord. in uerbo, *en offensa*. lapsus tamen fuit Mont. Nō equidem ciuitas illa Regia d. statuti uel priuilegij rōne antiquā gloriā & maiestatem perdidit, sed potiùs diutiùs cōseruauit incolumem (Dixi Toletanam urbem Regiam ciuitatē) quia Gothi sic eam appellabāt, quod ibi esset sedes regni perpetua, prout euidenter ex Conc. Toleta. Diuo Isidoro, Roderico, & Luca Tudēsi comprahenditur. Adducit etiam pro hac opinione cōtraria aliquas rationes F. Ant. Cordoua, in loco iam allegato, primā tamen ipse amplectitur, & dicit eā procedere in his, qui in gradibus ꝓpinquis & notis originem habent à Iudæorū uel Sarracenorū gentibus, non uerò in eis qui in remotissimis gradibus, & ignotis sunt constituti. Ego uerò rationibus iam adductis ea statuta potissimum quæ superioris authoritate confirmata sunt ad unguem seruanda esse censeo.

Et post† hæc scripta, īcidi ī apologiā quandam cuiusdā Henrici Mauroy Frāciscani, qua licētiosè nimis inuehitur in Archiepiscopū Toletanū, & ei⁹ asseclas, multisq; fucatis, fallacib. & importunis argumētis, temerè conatur euertere Sāctissimę Toletanæ Ecclesiæ statutum, 19

tutum, magno consilio decretũ
quo cautũ est, vt qui ex Iudęorũ,
Sarracenorumque progenie ex
infectaq; familia procedunt, & ori
ginem habent, ad illius præben-
das non recipiantur, sed illi dum-
taxat, qui vltra virtutum & mo-
tum integritatẽ, sint genere can-
didi. Sed iustissimũ esse ex supe-
rioribus apparet, & ita non sine
maxima illius Ecclesiæ (quæ Hi-
spaniarum est prima) vtilitate ser-
uatur. Longè itaque repellẽda est
Mauroy apologia, non tamen me
præterit nonnullos (quos fortè ve-
hementer tangit iste dolor) per-
peram de huiusmodi statutis & de
cretis sentire. Fuit equidem statu-
tum illud Toletanum ab Illustris-
simo & Reuerendissimo D. Ioan.
Martinez de Siliceo Toletano Ar-
chiepiscopo conditum, quod iu-
stissimũ visum fuit Pontifici Ma-
ximo, gratissimumque Regi &
Domino nostro, & ab vtroque li-
bentissimè perpetua firmitate fu-
it confirmatum, & ad ipsius exẽ-
plum in sanctissima Genensi Ec-
clesia, aliàs Mentesana simile sta-
tutum in lucem promulgatũ fuit,
opera & diligentia Illustrissi-
mi, pariterque Reuerẽdissimi D.
Petri Pachequi Cardinalis, ip-
siusque Ecclesiæ meritiss. Præ-
sidis: & quod in cæteris Hispaniæ
Ecclesijs Cathedralib⁹ & collegia
libus id fieret vehementer in ma-
ximã Christianæ Reipublicæ vti-
litatẽ desiderabat vir doctissim⁹,
Ioan. Otalora, in tract. de nobili-
tate, 2. part. 3. part. cap. 7 num. 26.
20 Circa quę † statuta non est omit
tendum, quod dicta labes & gene
ris macula, vt qui eam patiuntur,
longè repellantur per indicia & fa
mam probari potest, quia in anti-
quis fama pro plena probatione
habetur, & testes de auditu, si ali-
ter veritas probari non possit, fi-
dem faciant, l. si arbiter, ff. de pro-
ba. l. 1. §. fin. l. in summa, §. idem La
beo. ff. de aqua plu. arcen. & in hoc
proprio casu tenet Petr. Auẽd. in
suo dictionario, in verbo, *Iudic.*

Nec † illorum testiũ depositio
nes, quæ fieri solent in inquisitio- 21
nibus de qualitatibus generis &
nobilitate pro militari dignitate,
vel Collegiorũ igressu, vel pro a-
dipiscendis beneficijs Ecclesiast.
publicandę sunt, ita scribit D. Re-
din. de Maiestate Principis, in ver
bo, sed etiam per legitimos, num.
199. Olan. Anti. litera T. num. 26.
& inueterata Hispaniæ consuetu-
do iampridem istam opinionem
recepit, à qua recedendũ non est.

Dubitari † etiam solet circa hu 22
ius capitis propositum argumen-
tum, an hæreticorum filij Catho-
lici ad sacros ordines possint pro-
moueri, & licèt nonnulli illis per
missum esse crediderint: quia (vt
aiunt) non reperitur in iure prohi-
bitum. Sed contrariã sententiam
sequuti sunt patres 13. instructio-
ne Hispalen. cap. 11. quod sanè ve
rius est, quia hi minimè admit-
tuntur ad Ecclesiastica beneficia,
nec ad publica officia adipiscen-
da. tex. in cap. 2. §. hæretici. de hæ-
reti. lib. 6. & Regia l. 3. & 4. tit. 3. li.
8. ordin. noui. ordines aũt sacri, ad
maxima officia ministranda insti-

tuti

tuti sunt, tum quia filij hęreticorum infamia notãtur, & alijs etiã inferioribus honoribus priuãtur, tex. in dict. §. hęretici. c. cleros, 21. distinctio. cap. fœlices, §. nulli, de pœnis, lib. 6.

Id tamen benignissima interpretatione legum latoribus placuit, vt illi tantum hæreticorum filij ab honoribus & publicis muneribus repellantur, quorum paréte Ecclesiæ vnitati non fuerunt restituti, & vsque ad secundũ gradum per generationem masculinã per lineam verò fœmininam vsq; ad primum gradum, dicta infamię nota extendatur. Cuius discriminis ratio ea potissima esse potest, quia deterior est infectio viri, quã fœminæ, maiori enim bono maius malum opponitur. Sicuti Aristot. docet lib. 8. Ethicorum. Præstantior equidem est mas, quam fęmina, & primæ causę efficienti ꝓpinquior, vt ait Philo, lib. de victimis. Nam quidquid fœmineũ est, censetur esse imperfectũ, vt quod patiatur magis quam agat, vel potest esse non incongrua ratio: nam sicut nobilitas, dignitas, & familiæ honores descendunt in posteros à sexu virili: sic ex contrario maiorem iacturam ex paterno crimine soboles iustissimũ est quod patiatur, ita rectè perpendit D. Iacob. Septim. in Catho. insti. tit. 29. num. 15.

23 Et licèt † in hoc Archiepiscopatu Toletano, & frequentissimè in alijs Diœcesibus, qui ad sacros ordines promouentur, iustissimo q̃dem instituto summaria saltem informatione probare teneantur, q̃d nec generis notam, nec maculam patiuntur: non tamen repellendi sunt, nisi qui secundum Iuris Pontificij sanctiones iuxta ea quę præ diximus à sacrorum ordinum perceptione arceantur.

Sicque † censeo quod sic intelligatur Sacrosanctum Tridentini Concilij decretum, sess. 23. cap. 7. de refor. quo Episcopis iniungitur, vt antequàm ad sacrorum ordinum ministerium accedãt, summa diligentia inter alia inquirant, ea quæ ad genus ordinandorũ spectant, non tamen Cõcilium Catholicum nouum ordinis impedimentum induxit, sed duntaxat quæ antiquo iure statuta erant seruari ad vnguem præcepit, quod non vulgariter notãdum cẽseo, quia multi circa hoc hallucinantur. 24

Sed † vt iam huic capiti finẽ imponam, notandum est, illum etiam Neophitum dici, qui nuper religionem, ingressus est, qui in anno ꝓbationis ad dignitates aspirare non valet, nec etiam ad ordines minores, ca. monasterijs, 19. q, 3. Abbatiam igitur vel quamcunq; prælaturam in religione obtinere non potest, nisi post professionem, tex. in cap. nullus, de elect. li. 6. tradit vltra ordinarios interpretes Silu. in sua Sum. in verb. Abbas. Quod in monialibus nouitijs eodem iure & ratione procedere debet, tex. ĩ ca. indemnitatibus. de electio. li. 6. Et ideò Abbatissa vel prælata professa eligi debet, non minor annis quadraginta, & quæ 8. annis post professionem laudabiliter vixerit. 24

Conc. Trid. ses. 25. cap. 7. de reforma. Benè tamen potest nouiter religionem ingressus in Episcopum eligi, vt in d.c. nullus, & ratio est, quia ad Episcopatum fortè instructus iam erat, at ad regularium prę laturas non sic, quia recẽs ad claustrum accesserat.

Post peractam pœnitentiã solennem.

CAPVT XXIII.

1 *Qui solennem egerit pœnitentiam irregularis est, & ideò minimè ordinibus Ecclesiasticis donari potest.*

2 *Episcopus, illum qui solennem pœnitentiam fecerit, sciens ordinãs, qua pœna puniatur.*

3 *Episcopus an in irregularitate proposit a possit dispensare.*

a SOlennis pœnitẽtia[a] ab antiquis patribus inducta est, vt grauia & scãdalosa in populis crimina euitarentur, quę quidem
b ætate nostra in vsu non est, [b] non delictorum, sed hominum peccatorum defectu. Quia tamen futuris sæculis Ecclesia ad pristinum decorem restituta, & ipsa pęnitentia solennis restituenda erit, placuit effectum, quẽ operatur in nostra materia, in præsenti describe-
1 re, qui talis est: vt † qui solennem Pœnitentiam egerunt, non admittantur ad clerum, vt disponit Siricius Papa, in capit. illud, 50. dist. & statutum fuit in Concilio Toletano, primò, in Canone 2. de quo in cap. placuit, ea. distinct. Si tamen necessitas aut vtilitas Ecclesiæ exegerit, tunc deputari possunt inter Ostiarios vel Lectores, ita qđ Epistolam vel Euangelium non legant, vt in dict. cap. placuit, quod ideò sancitũ est, propter quatuor rationes.[c] Primò, propter dignita c
tem sacrorum ordinum. Secundò, propter timorem recidiui. Tertiò, ob scãdalum vitandum, quod posset oriri ex memoria præcedẽtium peccatorum. Quartò, quia ille, qui sic solennem pœnitentiam egit, nõ haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum eius fuerit publicum, quas scripsit Arch. in dict. cap. placuit. Si quis autem ordinatus fuerit Episcopo ignorante, â clero deponendus est, quia ordinationis tempore non prodidit se fecisse pœnitentiam, vt in Concilio Carthagin. 4. Canone. 68. de quo in cap. ex pœnitentibus, eadẽ dist.
† Episcopus autem, qui sciens or- 2
dinauerit, non manebit impunit⁹, quia etiam ipse in Episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate priuatur, vt ibi. Quod intellige, quando ordinauit scienter absque dispensatione, vel cùm indiscretè dispensauit, secundum Archid. in dicto c. placuit. † Poterit tamen Epi- 3
scopus dispẽsare cum prędictis ad minores, non autem ad sacros: vt notat Syluest. in Sum. in verbo, pœnitentia, vers. tertiò quæritur. per tex. in dicto cap. placuit, qui text. de Episcopo nihil dicit. Videtur tamen probare opinionem Syluest. dum dicit, quòd propter necessitatem

tem, vel vtilitatem possunt inter lectores vel Ostiarios deputari. Ex quibus verbis posset etiam dici, quod Episcopus pro libito voluntatis suæ nō poterit dispensare extra dictos duos casus. Et quòd in tali casu posset dispensare, notat Arch. in dict. cap. placuit, referendo Lauré. & Rai. licèt ipse hoc simpliciter dicat, non distinguendo inter maiores vel minores ordines. In materia insuper huius capituli, vt melius appareat, quantum impediebat antiquis illis & sanctis temporibus, quenquam promoueri ad clericatum, quod publicam receperit pœnitentiam, considerāda sunt verba notanda Conc. Tolet. 4. in Canon. 53. Quæ sunt tenoris sequentis: *Si qui in discrimine cōstituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publice fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire, nullatenus poterunt: quia se confessione propria notauerunt.*

A Solennis pœnitentia. De qua solenni pœnitentia, vide latè Host. in Summ. tit. de pœn. & remis. S. Th. in 4. Sen. distin. 14. q. 1. art. 5. & ibi Palud. 6. quæst. Floren. in 3. part. tit. 14. cap. 17. §. vlt. D. Episc. Couar. in Clem. si furiosus, de homicid. in initio 1. par. num. 10. Albertum Trot. de vero & perfect. cler. lib. 2. capit. 14. & nè & eleganter Simon Maiol. de irreg. lib. 3. cap. 2. Quæ quidem solennis pęnitentia, antiquitus in quadragesimæ principio certis statutis solennitatib. fieri solebat, tex. in cap. in capite, 50. dist. Nec ab alio quam ab Episcopo imponi poterat, gl. not. ibi, & in cap. conquęrente, vbi Abb. col. 3. de offic. ord. Quæ non pro quibuscumque criminibus, sed pro illis quæ grauissima & atrocissima forent, poterat iniungi. Clerici verò propter maximam eorum dignitatem, etiam ab Episcopo, hac solenni pœnitentia cùm in vsu erat, puniri non poterāt, vt manifestè patet in dict. cap. in capite, & in c. confirmandū, & in cap. illud, & in cap. alia, 50. dist.

B *In vsu non est.* Adde quod huius solennis pœnitentiæ vestigia quędam apud Saxones reperiuntur: in vrbe namque Halberstadiensi in eo templo quod virgini matri sacrum est, is homo ex plebe eligitur, qui hominū opinione nequissimus sit, hunc velato capite, pulla veste cinerum die sacris admouēt, & sacris iam peractis, templo eijcitur: eiectus toto ieiuniorum tempore, nudis calcibus pererrat, & diuinis ædes ingredi ei fas nō est, sacerdotesque ei victum suggerūt, neminem alloquitur, nō indulget somno, nisi post concubiam noctem: mox in Dominica cęna, iterum in templum inductus post olei consecrationem, à sacerdote quibusdam solennibus cœremonijs de more absoluitur, oblataque illi pecunia, quam piè templo offert, & hunc

Solennis uel publica pœnitētia, an morib. recepta sit.

& hunc Adamum vocant, quem omni scelere mundatum existimant, ac per eum creditur expiata ciuitas. ita testatur Ioã. Bohemus Aubanus, libro 3. de moribus omnium gentium. cap. 13. quem retulit insignis Nauarrus in ca. si quis. num. 2. de pœn. dist. 5. D. Couarr. lib. 2. varia. resol. cap. 10. nu. 3. idẽ recenset Aeneas Siluius, postmodum Summus Ecclesiæ presul. Pius huius nominis II. in Europæ descriptione, c. 31. Raphael. Volaterranus Geographiæ lib. 7. An. Alciat. lib. 9. parerg. cap. 22.

Publica verò pœnitentia moribus apud nos recepta est, quæ ad Reipublicæ tranquillitatem mirũ in modum necessaria est, cùm Apostolus 1. ad Timot. c. 5. moneat, publicè peccantes palàm corripiendos esse, cap. sed illud, 45. dist. cap. si peccauerit. vers. ergo. 2. q. 1. Quæ quando imponenda sit, diffinitum est hodie Sacro Conc. Trid. sess. 24. capit. 8. de reformatio. his verbis: *Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosq; fuisse, non sit dubitandum huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet, vt quos exẽplo suo ad malos mores prouocauit suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam. Episcopus tamen publicè hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire.* Hactenus Sacrum Concilium.

C *Rationes*. Adde quod huius irregularitatis germana ratio est, q̃ Hormisda Papa in Epistola ad vniuersos Episcopos Hispaniæ exponit, & retulit Gratianus in ca. non negamus. 61. dist. & multas alias rationes congerit Alb. Troti. d. ca. 14. & quatuor rationes constituit Regia Part. l. 19. tit. 6. part. 1.

Per saltum.

CAPVT, XXIIII.

1 *Clericus per saltum non potest ordinari.*

2 *Clericus per saltum ordinatus, ordinis executione caret.*

3 *Episcopus an possit cum clerico per saltum promoto dispensare.*

CLericis † prohibitum est per saltum ordines recipere,[a] vt in c. Solicitudo, 52. dist. & in c. vno. de cle. per salt. promot. tenet tamen collatio ordinum præposterè facta, licèt fieri non debeat, vt notat Abb. ĩ dict. cap. vno. ex tex. ibi. in. 1. nota. & vide Host. in Summ. eiusd. tit. in. §. 1. asserentem, quod qualiscunque ordo conferatur siue gradatim, siue per saltum, character confertur,[b] non tamen executio. Quod tamen omissum fuit est cautè supplendũ vt probatur in dict. iuribus. Pœna † autem, quam patitur recipiens p salt. est, quod interdicitur sibi executio ordinis, quem suscepit, donec omissum suppleat, probat tex. in dict. cap. Solicitudo, & ibi notant Domi. & Præp. in 1. nota. Imò plus dicit Dom. ibi, in vltimo nota. quod est ibi arg. quod recipiens

ordi-

ordinem per ſaltum, videtur eſſe inhabilis, vt non poſsit ad maiores ordines promoueri, etiam poſt ſuppletionem ordinis omiſsi, niſi ſecum diſpenſetur, etiam vt maiores poſsit ſuſcipere. Et vide poſteà eundem Domi. ibi, in 1. q. vbi concludit poſt Arch. quod talis non ē ipſo iure ſuſpenſus ab ordine ſic recepto, ſed per ſententiam ſuſpen-
c dendus, [c] quod ibi etiam ſequitur Prępo. vide tamen eoſdem Dom. & Prępo. ibi, qui poſt Hugo. & Archi. tenent, quod ſi quis ſe faceret ordinare ſcienter per ſaltum, vel ambitionem, vel ſuperbiam, debet omnino deponi, nec ſecum diſpenſaretur, vel ſaltem non de facili. Nec poteſt inſuper per ſaltum promotus in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare ſine diſpenſatione, vt probat tex. in d. c. Vno. & ibi not. Abb. in vlt. nota.

3 Quę † diſpēſatio poteſt fieri ꝑ Epiſcopum, quando ſcienter fuit promotus per ſaltum, & non miniſtrauit, iniuncta ſibi pœnitentia, & facta cauta ſuppletione eius, qđ omiſſum ē, vt not. Hoſt. vbi ſuprà, in §. fin. & ſequitur Domi. vbi ſupra, poſt Arch. Dom. tamen refert ibi eundem Hoſt. in d. c. Vno. tenētem in hoc contrarium, imò quod ſcienter recipiens ordinem per ſaltum, quia doloſè offendit mentē tituli, de cleric. non ordi. miniſ. & de eo qui fur. ord. rece. dato quòd in illo non adminiſtret, cum tali ſolus Papa diſpenſat. Et vide Præpo. ibi, qui eadem verba Hoſtien. refert, & addit quod non poteſt adminiſtrare in ordine ſic ſuſcepto, & eſt deponendus. Sed ſi miniſtrauerit, credens ſe promotum fore gradatim, licèt uicini contrarium aſſerant, cum talis fuerit promotꝰ in minori ætate diſpenſat Epiſcopus ſecundum Hoſt. in d. Summa. Si tamen ſciēter promotus per ſaltum miniſtrauerit in ordine non gradatim recepto, non poteſt cum eo niſi per ſedem Apoſtolicam diſpenſari, [d] ut per eundem Hoſtien. d
ibi: quia incidit in pœnam tituli de cleric. non ordi. miniſ. quod ſequitur Domi. ubi ſuprà. Et vide Syluest. in Summa, in uerbo, irregularitas, in §. vndecimo quęrī, ubi facit bonam diſtinctionem, ſequendo Hoſtien. Bonauen. Raym. & ſupplemen. & tenent contra Sūmas Angelicam, & Roſellam.

Rdines recipere. Vide egregiam l. 18. tit. 6. p. 1. & ibi Greg. Lopez. a
Et not. quod is etiā promotus per ſaltum cenſendus eſt, qui ſine Baptiſmo ſacris ordinibus initiatur: ita vt hoc caſu nullus character imprimi poteſt, cùm Baptiſmus omnium Sacramentorum ſit ianua, tex. in c. veniens, de presby. nō Baptiſam. cum alijs. At ſi quis non ſuſcepto Sacramento Confirmationis, ad ordines promoueatur, nullam cenſuram incutrit, quia iure expreſſum aon reperitur. Nec Sacroſanctum Trid. Conc. ſeſ. 23. cap. 4. de for. pœnam aliquam imponit, quā m quod ante confirmationem nullus ad primam tonſuram admittatur. Quin & Dom. Soto in 4. Sent. diſt.

Nullus ad ordines, non ſuſcepto Sacramēto confirmationis absque

mortali crimine potest ꝑmoueri.

dist.24.q.1.ar.4.ad finem, in ea est sententia, vt existimet, mortalem culpam non incurrere, qui suscepit ordines Sacros, vel in eisdem ministrauit, ante confirmationē, quē sequitur insignis Nauar. in manuali confes.c.12. num. 9. Sed opinio hæc hodie defendi non potest, nā cum dictum concilium pręceptū contineat, & in materia graui Sacramentorum Ecclesiæ, eius transgressores ad peccatum mortale obligat. vt latè colligitur ex Diuo. Tho.1. 2.q.69. ar. 4. & 2.2. q.60. art.5.ad 1. Archiep. Flo. in 1.par.ti. 18.c.vni.§.2. Sylue. in verb. lex. q. 8. Baptista Trouamala in verbo, lex.q.17.F. Alph.à Cast.in lib.1.de potest.leg.pœna.c.4. Ioan.a Meth. de res.q.36.ver. Quo pręmisso.tex. in l.16.tit.1.par.1.ibi, *Y mieterse bian en la carrera de la muerte*. Et ita ipse Nauar. sibi aduersatur palinodiamque recantat, in eodem manua.capit.25.num.69. in princip. tantū eum excusari censeo, qui legitima ignorãtia duct' id fecerit.

Martin. Nauarr. recantat palinodiam.

Inter promotos autem per saltum is annumerari potest, qui omisso subdiaconatu, vel diaconatu, sacerdos & Episcopus consecratur: suscipit tamen characterem ordinis, sed non eius executionē, qa ordines illos cōferre non poterit, quos non accepit, ex Diui Thom. sententia, in 4. senten. dist.25.& est glo.not. in cap.1. de cleric. per sal. promo. Fundamentum sanè potissimum Episcopalis potestatis sacerdotium est. Syluest. in Sum. in verbo, ordo. 2.q.1. Ray. in tit. de form. consecra. versic. quid si clericus; quam sententiam communem esse Theologorum, fatetur Pisa. in Sum. in verbo, ordinatus.2. in prin. & ibi supplementū, & Simon Maiolus, de irreg. lib.4.c.12.n.3. Nec nostrorum opinio recipienda est, qui absque sacerdotio Episcopalē consecrationem firmitatem habere censebant: nempe Hosti.& Abb. in dict. cap.1.

Dicitur etiam is per saltum promotus, qui necessarios ordines ad dignitatem consequendam nondū obtinuit, puta, si ad Cathedralem Ecclesiam assumatur, nondum Sacro ordine insignitus. Nam sicut quando antiquitus subdiaconat' non annumerabatur inter Sacros ordines, scilicet ante Beatum Gregor. in c. nullum. 28. dist. vel ante Siricij tempora, vt in c. quicunq;, 77.dist.c.à multis.de ętate, & quali. nullus Subdiaconus poterat ad Episcopatum promoueri, absque Summi Pręsidis indulgentia. cap. nullus Episcopum, 60.dist.& ita, quando subdiaconatus inter Sacros haberi cæpit, Episcopus creari non poterit nisi subdiaconus. vt in d.c. multis. Quod innouatū est in Sacro Concilio Tridentino ses. 22.cap.2. de refor. scilicet, vt subdiaconatus præcedere debeat in obtinendis Episcopatibus, & qa illius decreti verba, cum dicit: *Quicunque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, &c.* generalia sunt. Idem videtur dicendum esse, in Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus.

Illud verò circa capitis huius propositum argumentum notandum

dum censeo, quod si quis ostendit titulum quo constat in sacerdotio esse constitutum, præsumitur præcedentibus ordinibus fuisse insignitum, & non per saltum: sicut si titulum doctoratus ostendo, iam ex eo probo Bacchalauriũ, & designatum esse: nec credendum est, ꝙ non ostensis his titulis fuerim laurea doctorali condecoratus. Ita optimè tenet D. Dida. Perez, in l. 1. ti. 5. lib. 8. ord. fol. 177. Et licèt ipse non alleget, vide Inn. & Ant. in ca. 1. de cleri. pereg. vbi scribunt, qđ si quis fuerit Sacris ordinib. insignitus, à persona prouida, & honesta (ut illorum verbis vtar) non tenetur ostendere literas aliorum ordinum. Abb. in c. nisi, in 1. not. de præbend. Pet: Rebuf. in concor. tit. de colla. §. Præfati. litera A. de quo legendus est ipse in pract. benef. de forma literarum tonsuræ, num. 28. quo loco scribit temporis antiquitatem plurimum in hoc operari. & Feli. cons. 2. num. 29. & 32. Quia posito subsequenti, supponitur antecedens. Ita scribit Baldus, in l. 2. C. de dot. promiss. per text. illum, vbi ex solutione vsurarum, debitũ principale sortis probatur. Et ita tenendum censeo, licèt opinionem contrariam tenuerit Corra. in tracta. de sacerdotio. 3. par. cap. 1. n. 6. quo loco censet, non esse satis sacerdotij seu presbyteratus literas producere, nisi testimoniales literæ cæterorum ordinum simul ꝓducantur: cuius non meminit D. Perez.

B *Character confertur.* Et ea sanè causa si merè laicus, nõ susceptis alijs ordinibus, de facto ad sacerdotiũ promouetur, verè ordinis character ei confertur. gl. not. in cap. solicitudo. 52. dist. & in c. 1. de cleri. per sal. promo. tradit D. Thom. & omnes Theologi, in 4. Sent. distin. 24. Abb. & Doctores in e. c. 1. Syluest. in verbo, ordo. 5. q. 5.

Suspendendus. Adde quod in contrarium plurimùm vrget Regia lex 28. tit. 6. par. 1. cùm dicit: *Quæ despues no deue vsar de aquella orden que ansi recibio.* Et ibi eam ad hoc notat insignis Grego. in verbo, *No deue*: quo loco censent Archi. Domi. & Præposi. in authoris nostri opinionem procedere, quando per negligentiam, siue incuriam quis fuit per saltum ordinatus, tunc non sit ipso iure suspensus: si verò scienter fuit promotus, per ambitionem, vel superbiam: tunc quia dolosè offendit mentem tituli de clerico non ordinato ministrante, quia idẽ videtur non esse ordinatum, vel nõ debito modo, tunc ipso iure suspẽsus est, & celebrans efficitur irregularis, siue celebret in ordine suscepto, siue in ordine prætermisso, & ita procedat, quod voluit Syluest. in Summa, in verbo, irregularitas. ver. 11. queritur. C

Dispensari. Adde Mar. Nauarr. in manuali confess. cap. 25. nume. 71. Gregor. Lopez. in l. 63. in verbo, *Otras en medio.* tit. 5. par. 1. vbi dicit authorem nostrum nimis confusè hoc capite fuisse loquutum. At hodie omnis quæstio circa istam irregularitatem sublata est ex Concilio Tridentino sessione vigesimatertia capitulo 14. de reforma. his verbis: D

verbis: *Cum promotis per saltum, si non ministrauerint, Episcopus ex legitima causa posit dispensare.* Ex quibus manifestè constat, non licere Episcopo dispensare, quando per saltum promotus ministrauerit, nec ibi vlla distinctio cōstituitur, de administrante scienter, vel ignoranter. Et ita hodie iure defendi potest, quod indistinctè promotus, per saltum, de facto celebrans: semper dispensatione Summi Pōtificis egeat, quod est notandum.

Furtiuè.

CAPVT XXV.

1 *Furtiuè ordinari quis dicatur.*
2 *Furtiuè ordinatus non potest in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere.*

1 FVrtiuè † dicitur q̄s ordinē recipere, quādo sine ordinatiōe & sententia sūpioris, & sine
a examination[a] quis ingerit se cum multitudine ordinandorū, ignorante ordinatore, & sic ordines recipit, vt per gl. in c. primo, in verbo, furtiuè, eiusdem tit. & per Hostiens. in Summ. §. 1. & latius per Abba. in rubr. eiusdē tit.
2 Qui † autem tali modo receperit, si erat lata excommunicatio [b] contra illud facientes, non potest in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere sine dispensatione Papę. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus & Abb. poterunt dispensare, vt patet in capitulo primo, cum duobus sequentibus eiusdem tit. de quo per Ang. in Summa, in verbo, irregularitas. in §. 23. & per Syluest. in Sūma, in eodem verbo, in §. tertio queritur. Item nota, quod dicitur quis furtiuè ordinē recipere, quando recipit quatuor minores ordines, & Subdiaconatum in vna eadem die,[c] vel quando recipit duos c
ordines sacros simul,[d] vt probatur d
in capit. 2. & fin. de eo. qui ordi. furtiu. suscepit: & notat Hostien. in dicto §. 1.

Sine examinatione. Adde A
quod examē & scrutinium ideo in promouendis ad Sacros ordines desiderantur, vt virtus, morum honestas, & illorum scientia apparere possint, nec aliter sint admittendi: ita in Carthaginensi Cōcilio his verbis fuit statutum. *Nullus ordinetur clericus, nisi probatus, vel examine Episcoporum, aut populari testimonio. Et si q̄s Presbyter, aut Diaconus, sine aliquo examine fuerint ordinati, à clero sunt repellendi.* Tex. in ca. fin. 24. dist. & in c. si quando. ibi tradit latè Gosfre. in Sum. tit. de tēp. ordina. §. rest. videre Pet. Rebuf. in pract. benefi. tit. de cleri. ad Sacros ordines malè promo. gl. 4. nu. 11.

De examine, siue scrutinio faciendo ī promouēdis ad Ecclesiasticos ordines.

Nec solum hoc necessariū est in clericis sæcularibus, sed etiam in regularib. quos ab Episcopo examinari & approbari iussit Conc. Trid. sess. 23. c. 12. de refor. Nec sufficeret suorū superiorum fides, aut attestatio meritorum, priuilegijs quibuscunq; quo ad hoc penitus exclu-

exclusis. At si ad Episcopa promouerentur, Prelatorum, suorum atte statio perinde valeret, at si alicui⁹ Academiæ publicum adduceretur testimonium, vt in Trid. Conc. sess. 22. cap. 2. de refor.

Hoc autem examen, seu scrutinium circa multa versatur, nam ꝑ mensem ante ordinationem nomina ordinandorum scribenda & publicanda sunt, vt cōstare possit de natalibus, moribus, ætate, & genere: vt in Concilio Tridentino, sess. 23. c. 5. de reforma. Aliud verò scrutinum habetur feria quarta ante ipsam ordinationem, uel quando Episcopo uidebitur, & in eo agitur
C de approbādis, uel reprobādis ijs, qui ad ministerium sacrum accedere voluerint, ad id vocatis peritis, & probis viris, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, qui summa diligentia ordinandorum genus, personas, ętatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem inuestigare, & examinare debent. Qui quidem examinatores ad vnguem seruare debent egregiam illam sanctionem, Conc. Naonaten. quod habetur in dict. cap. quando. 24. dist. q̄ his verbis decreta fuit. *Ipsi autem quibus cura committitur, ca*
A *uere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscunque muneris cupiditate illecti, à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si aliter fecerint, & illi qui indignè accesserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condennati, Ecclesiastica dignitate carebunt.*

Declaratur Conc. Trid. sess. 22. c. 11. de refor.

Quod quidem examen in clericis secularibus faciendum est ab Episcopo, qui dimissorias literas concedit, si ordinandus sit præsens: si verò absens, ab Episcopo, qui Sacros ordines confert: vt colligitur ex Concilio Tridentino, ses. 23. c. 3. & 7. de reform. & ex cap. si Episcopus, de præbendis. li. 6. Tertium autem scrutinium est, quod fit ipsa hora qua ordines conferuntur, qñ Episcopus Archidiaconum interrogat, an assistant promouendi, & vtrum sint idonei. De qua formula peculiare decretum habetur in Pōti. ibi, videndum erit à lectore.

Possent equidem quæ dicta sunt, aliquando ab ipso rigore laxari, quando promouendus adeò spectatæ virtutis, & probitatis est, vt notus ab omnibus habeatur, & populari testimonio dignus habeatur, nam tunc examē omitti posse sine peccato, sentit Concil. Carthag. 3. c. 22. habetur in cap. nullus ordinetur, & ibi glos. 24. dist. cap. de Petro, 48. dist. c. valde. 94. dist. not. Sylu. in ver. ordo. 2. q. 2. Pet. Rebu. in dict. pra. tit. de E
clericis ad Sacros ordines malè ꝓmo. glo. 4. num. 11. Quia notoriè doctus examinari nō debet, glo. in Clemen. una. de iureiuran. vbi Barb. not.

Et non solùm in promouendis ad clericatū, examen & scrutiniū modo & forma, vt iam scripsimus necessarium est, sed in illis qui Episcopali dignitate sunt condecorādi prius examinari debent, iure veteri, vt in Concilio Carthaginensi. 4. capit. 1. & retulit Gratianus in cap.

cap. qui Episcopus. 23. distin. & iure nouissimo diligēti examine inquiri debet, an ea nouerint, quę ad munus suum spectent, & an eligendus sit in vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licētiatus in Sacra Theologia, vel iure Canonico: vel testimonio alicuiꝰ publicæ Academiæ idoneus iudicetur, vel si regularis ipse sit, publico pręlati sui testimonio idoneus iudicetur. Deinde discutiendum est, quibus natalibus, quibus honoribus, qua ætate quis sit: & an saltem per sex menses antequàm eligatur, vt decretum est in Sacro Cōcilio Tridentino sess. 22. capit. 2. de de reforma. & pro ratione & opportunitate Prouinciarum examina hæc fient, & de his publica conficiuntur Instrumenta, seruatis omnibus alijs sancitis ab eodem Concilio Tridentino, ses. 24. ca. 1. de refor. quo loco in Cardinalibus eligendis idem fieri statuit, quo ad vitam, ætatem, ac doctrinam illorum inuestigandam, sicut in ipsis Episcopis promouendis.

B *Lata excommunicatio.* Adde quod iam de more consueuerunt Episcopi in ordinib. conferendis sub excommunicationis latæ sententiæ pœna prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, & tunc is ordinatus, non poterit in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ascēdere, sine Romani Pontificis dispensatione. Et vide de hoc vltra ordinarios interpretes, Summam confes. tit. de ętate ordiná. q. 13. & sequent. Symon. Maiolum. de irregula. li. 4. cap. 8. & vide Regiam legem 18. tit. 6. par. 1. & ibi Grego. Lopez. Hodie uerò si crimen hoc occultum sit, & non deductum ad forum contentiosum, Episcopus potest indulgere dispēsationem, authoritate Conci. Tridentini, sessio. 24. capit. 7. Si tamen Episcopus eo tempore quo cōfert ordines, his uerbis utatur. *Non intendimus ordinare non examinatos & approbatos*, tunc qui se ingessit nō erit ordinatus, ideo oporteret denuò ordinari, ini ungendaq; prius illi erit pœnit. quia valdè delinqt se ingerendo ordinū susceptioni ante approbationem ita tenet Petrus Rebuff. in dict. gl. 4. num. 18.

Vna eadem die. Adde quòd opinio ista procedit etiam hodie stante Sacrosancto Concilio Tridentino sess. 23. cap. 11. de reforma. ubi decretum est, minores ordines non una die, sed diuersis conferendos, nisi aliud Episcopo expedire uideatur, & quod susceptis minoribus annus interponendus sit, priusquā ad primum sacrum, qui subdiaconatus est, quis ascēdat, nisi necessitas, aut Ecclesię utilitas, iudicio Episcopi aliud exposcat. Qđ quidem arbitrium, ut ex mente Concilij dignoscitur, Episcopo concessū est, ad hoc ut hæc interstitia abbreuiari possint, non autem ut eadem die sacros ordines duos conferre possit, uel ultimum minorem cum primo ex sacris, quod adeò uerum est, quod si Sabbatho unum sacrū ordinem conferat alicui, & continuato ieiunio, alterum eidem conferat in Dominica suspensus esset Episcopus à collatione ordinum, C *Declaratur Conc. Trid. ses. 23. c. 11. de refor.*

&

& ordinatus ab executione, donec Apostolica sedes dispensationẽ indulgeat. tex. in cap. literas, de tempo. ordin. In locis autem, in quibus consuetudine obtentum est, vt minores ordines cum subdiaconatu conferantur, id seruari debet: nam talem consuetudinem validam esse scribit Anto. in 3. par. tit. 14. c. 16. §. 16. quem sequitur insignis Nau. in manuali confess. capi. 15. nu. 71. dicens eam à dicto Concilio minimè derogari. Sed veriùs contrariũ esse censeo, quod ex Tridentini Cõcilij decreto omnis contraria consuetudo circa ordines conferẽdos derogetur, cùm omnes tàm minores, quam maiores, seruatis certis temporum interstitijs conferri pręcipiat. Consulitur sanè hoc modo ipsorum ordinũ maiestati, & Ecclesiæ vtilitati, & eorum qui ordinandi sunt commodo, vt in his cum ętate vitę meritum, & doctrina maior accrescat. Vnde contraria consuetudo, si quaerat ante conciliũ tanquam bono publico contraria, firmitatem non obtinebit. Et opinionem istam sequi videtur Simõ Maiol. de irregula. lib. 4. cap. 11.

Opportunè tamen hoc loco quęri potest, an Episcopus qui facultatem habet dispensandi in istis temporum interstitijs, authoritate dicti Concilij Tridentini, si tacitè eũ promoueat, qui non expectauit tẽpora annua, quę de vno ordine ad alium desiderantur, censeatur dispensare, & cum in facti contingentia essem interrogatus, consului ꝙ si Episcopus ignorans fecerit, nullo modo dispensare censetur. At si sciens ordines contulit, credendũ est dispensare voluisse, glos. notab. in c. qui aliquando, in verbo, q. concubinas. 52. dist. Abbas not. in c. veniens, de filijs presb. Felin. in cap. præterea, num. 7. 8. & 9. de testibus cogend. Simon. Maiol. de irre. li. 3. c. 24. nu. 14. Idemque iudicandum est, si ipse non conferat ordinẽ, sed dimissorias literas concedat, quia hæc à pari procedunt. Syluestr. in verbo, irregularitas, in fine, quod ad dictum Tridentini Concilij decretum summè notandum est.

Duos ordines sacros simul. Vide Cõciliũ Tridentinũ ses. 23. cap. 13. vbi decretum est, ne eodem die duo sacri ordines conferantur etiam regularibus, non obstantibus eorum priuilegijs, vel indultis. D

Extrà tempora, & ante ætatem legitimam, & ab alieno Episcopo.

CAPVT XXVI.

1 *Ordinatus extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel ab alieno Episcopo, ordinis executione est suspendendus.*

2 *Hodie autem ex nouissima Pij II. constitutione ordinatus aliquo de prædictis tribus modis, ipso iure suspensus est: & celebrans irregularis efficitur.*

3 *Suspensus propter crimen, si de facto celebrat, irregularitatis nota afficitur.*

4 *Promotus ad sacros ordines ante 14. annum, si postquam peruenerit*

nerit ad ætatem legitimã cogatur continere.

1
a Rdinatus † extra tempora [a] suspenditur, donec cum eo dispenset, vt in c. cum quidã, de temp. ordi. Item ordi
b natus ante legitimam ætatem [b] suspenditur vsque ad eius aduentum vt in c. Vel non est compos, eodem tit. Non tamen est ipso iure suspensus, vt not. Ber. Rai. Gul. Arch. Ant. Paul. de Eleazar, & Zab. in varijs locis relatis per Arch. Flor. in 3. p. tit. 28. c. 1. in fi. Ordinato insuper
c sine licentia sui pręsulis [c] ab alieno Episc. interdicit ordinis executio,
d [d] vt in cap. Quod translationẽ. eod.
2 tit. Hodiè † verò ordinatus aliquo de prędictis tribus modis, est suspẽsus ipso iure, & celebrans efficitur irregularis, à solo Papa absoluendus; & beneficijs potest iure priuari: vt habetur in extrauag. Pij II.
e [e] quæ incip. Cùm ad sacrorũ ordi. de qua ad istud propositũ meminit celebris memoriæ Doctor Hispanus Didacus de Villadiego in tractat. de irregular. cap. de suspensione, in secunda col. & refert etiã eam ad hoc Sylu. in sua Sum. in verbo, irregu. in §. decimò quæ. qui allegat regulas Inno. VIII. & Alex. VI. Rom. Pont. quam etiam extrauagãtem seruari præcipit Leo. X. in suis regulis Cancel. in regula. 22. incip. Item de clericis extra tempora. Et Paulus Papa III. in suis regulis, in regula, quę ẽt incipit: Item de clericis, quæ est. 24. in ordine. Vt autẽ illius extrauagantis plena notitia habeatur, libuit illam inserere: maximè cùm soleat ab aliquib. referri additis quibusdam verbis, quæ in ea non sunt: cuius tenor talis est: Pius. &c. Ad futuram rei memoriã. Cùm ex Sacrorum ordinum collatione character inuisibilis aĩæ imprimitur, sacra mysteria dispensantur, vt ipsarum cura tribuatur animarum in eorũ susceptione excessus, grauius tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mẽtibus fidelium scandala generant. Cum itaque sicut fide dignorũ relatione non nisi molestè accipim⁹, nonnulli clerici extra tempora à iure statuta quidam ante ætatem legitimã: aliqui verò sine dimissorijs literis, cõtra sanctiones canonicas, se faciãt ad Sacros ordines promoueri. Nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, vt alijs in posterũ committ. simili aditus præcludat, authoritate Apost. præsenti cõstitutione perpetuò valitura statuimus, & ordinamus, qđ omnes & singuli, qui absq; dispensatione Canonica aut legitima licẽtia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absq; dimissorijs literis, etiã citramontani à citramontanis, præterquàm si in hoc vltimo casu per Cameram Apostolicam, iuxta ipsi⁹ stilum ordinati fuerint ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint: & si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare pręsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant, propter quam vltra alias pœnas ĩ tales generaliter à iure inflictas,

flictas, beneficijs Ecclesiasticis, q̃ obtinent, possunt iure priuari. Volumus autem quòd pręsens nostra constitutio in Romana curia existentes post quindecim dies: Absen sentes vero Italicos post duos, alios autem etiam vltramontanos, post sex menses ab ipsius in audiẽtia contradicti & cancellaria Apostolica publicatione ac affixione, ligare ĩcipiat. Nulli ergo si quis. &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Domini cæ. 1461. quintodecimo Cal. Decembris Anno quarto. Aduertendũ pręterea est, quòd cùm nouissimè in Concilio Tridentino (cui ego etsi indignus Episcopus Calagurritanus interfui) fuerit inhibitum capitulis Cathedralium Ecclesiarum, ne sede vacante licentiam recipiendi ordines concedant infrà annum aliquibus, sub pœna inibi contrafacientibus imposita, vt habetur in septima sessione illius cõcilij, in Can. 10. tenoris sequentis. Non liceat capitulis Ecclesiarum sede vacante infra annum à die vocationis ordinandi licentiam, aut literas dimiss. seu reuerendas (vt aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione, quàm etiam cuiusuis priuilegii, aut consuetudinis vigore, alicui qui beneficii Ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit concedere: si secus fiat, capitulum contra ueniens Ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus cõstituti fuerint, nullo priuilegio, clericali præsertim, in criminalib. gaudeant: in maioribus. aũt ab executione ordinũ ad beneplacitũ futuri Prælati sint ipso iure suspensi. Si q̃s esset promotus ad aliquẽ Sacrum ordinem cõtra dispositionem concilij, cùm ex hoc fuerit ipso iure suspẽsus, ad beneplacitum futuri pręlati, si posteà celebraret ante obtẽtum illius beneplacitum, esset irregularis: quãuis suspensionis pœna fuerit ad beneplacitum eligendi Episcopi, & ab illo posset relaxari.

3 Cùm † enim suspensio hęc sit imposita propter delictũ (ꝑ inobedientiam videlicet factam decreto concilij) tunc cõclusio communis, ꝙ celebrans, est irregularis secundũ Pan. in c. si cele. de cle. excom. in col. fi. per tex. in c. 1. de sen. excom. in 6. & in c. cum æterni, de re iudic. eod. li. licèt quidã cõtra tenuerint secundum eum. Facit quod notat Felin. in cap. Apostolicę, de excep. col. 3. & melius in colum. 7. numer. 17. vbi scripsit, quòd suspensus ab officio celebrans est irregularis, siue suspensus sit à Canone, siue ab homine: allegat gloss. 2. & 3. & ibi Paul. col. 4. & in cap. is cui, de senten. excommu. lib. 6. & decis. Rotæ. 3. in antiquis. eod. tit.

4 An † autem promotus ad Sacros ordines ante 14. annum cogatur, continere, [f] si postquam peruenit ad ætatem legitimam vult contrahere matrimonium, vide Hostien. in Summa, de cleri. per sal. promo. in §. primo, in fin. qui mouet quæstionem, refert opiniones contrarias, & in ea, quam vltimo loco scripsit, videtur tenerè qđ talis nõ cogitur continere. Contrarium tñ

videtur tenere glos.in cap. Vno.de cle.per sal.promo.in verbo, discretionis, quæ mouet istam quęstionem, vbi tamen Abb.refert Archid. post Hugo, in cap.pueri, 1.quęst.1. tenentem, quòd si ordinatus ante pubertatem illa adueniente vult tenere Clericatum, & gaudere priuilegio clericali, tunc tenet cõtinere, aliàs secus, quam opin. approbat, & dicit hoc fuisse de mente Innoc. & Host.& vide in hoc Præ. ĩ c.Subdiaconus.77.distinct.tenentem qđ Docto.communiter in dict. cap. 1. notant, quòd si factus maior contradicit, non acceptans ordinẽ, nõ tenetur continere, ex quo dicit ipse quòd resultat monstrum, videlicet quòd minor recipit characterẽ ordinis Sacri, & tamen si contradicat maior factus non tenetur continere, licet Cardin.in Clem.fin. de ętate, & qualitate.in 1.q.teneat, ꝗ si talis erat doli capax, tenetur continere, per glos.in dict.cap.Pueri.1. q.1. Et idem dicit, si quamprimum peruenit ad doli capacitatem non reclamauit, quia tunc incipit obligari. Et vide in hoc proposito, ꝗ notat Nicolaus de Millis in suo repertorio, in verbo, Clericus promotus, vbi referendo Hosti. & Inno.in cap.vel non est compos.de tẽpo.ordi. Et Compostella. & Ioan Andr.in capit.vnico.de cler.per sal. promo. Et in dict.c.vel non est cõpos.& Crch i.in cap.pueri.1.quæst. 1.dicit, quòd promotus infra pubertatẽ inuitus & coactus potest contrahere matrimonium, per glo. in dict.ca. vnico.& quod idem est, si non fuerit coactus, dum tamen infra pubertatem contradicat, & perseuerat in contradictione vsq; ad pubertatem, vel si infra pubertatem non contradicit, & statim dũ cæperit peruenire ad pubertatẽ cõtradicat: & quod illud statim intelligitur ĩtra triduum, & quòd aliàs non auditur, licet glo. in dict. cap. vnico.& in dict.cap.vel non est cõpos, aliter teneat secundum eũdẽ.

EXtra tempora. Adde qđ prima tonsura quolibet die conferri põt, cum iura certum diẽ ad eam conferendam non pręfigant, & sic de consuetudine generali seruari testantur Hostien. Ioann. And.& Cardina. in capit. pen.de tempo. ordin. per cap. cùm contingat, de ætat.& qualit. Et tã in diœcesi, quam extra potest Episcopus subditis suis tonsuram conferre. Barba.in capit. nouit, de offi. delega.quem sequitur Petrus Rebuf.in pract. benefi. tit. de clericis ad sacros ordines male promo.glo. 1.nu. 4. idem in tract. nominationum.q.14.num.29.&.65.Hodie tamen ex Sacro Concilio Tridenti. ses.6.cap.5.de reformatione, non licet Episcopo extra suam diœcesim cuiusuis priuilegij prętextu pontificalia exercere, sine ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum, quod si aliter factum fuerit, Episc. ipse ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinũ ipso iure suspensi sunt. A *Ordines Ecclesiastici qb. dieb.sint conferendi.*

Minores verò ordines, quando Episcopo, & vbi sibi videbitur, dari

dari possunt: licèt Dominicis, & alijs festiuis diebus conferri debeant. cap. de eo. de tempo. ordin. Sacri verò ordines, nunquàm nisi in publica ordinatione conferuntur, c. quãdo, 75. dist. & ĩ maiori Ecclesia. gl. not. in c. ordinationes, d. dist. Concilio Tridentino ses. 23. cap. 8. de refor. vbi decretum est, Sacros ordines in Cathedrali Ecclesia conferendos esse, præsentibusq; ad id Ecclesiæ Canonicis: si autem in alio diœcesis loco celebrentur, semper in Ecclesia & clero præsente fieri debet. Vnde non erit valida ea consuetudo, cuius ratione Episcopi hos ordines, vbi eis placebat, cõferebant. Quam validam esse scripsit Floren. in tertia p. c. 14. §. 17.

Item Sacri ordines, nempe subdiaconatus, & diaconatus, & presbyteratus, non nisi in Sabbathis, quatuor temporum, aut Sabbatho sancto, vel Sabbatho ante Dominicam de Passione sunt ministrãdi. tex. in c. 3. de tempo. ordin. cap. fin. 75. distinct.

D. Ignatius Apostolorum coetane9. Hos equidem Sacros ordines & alios nominat D. Ignatius Epistola ad Antiochenses, ibi, *Saluto sanctum presbyterium vestrum saluto sanctos Diaconos, saluto Subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atque confessores.* Vt non dubiũ sit hos ordines Apostolorũ tempore quo vixit Diuus Ignatius fuisse.

Cõstituitur ratio, propter quam statutis temporibus, & non in alijs Sacri ordines ministrẽtur, Ratio vero propter quam his tẽporib. statutis, potius quã alijs ordines Sacri ministrent, ea adducitur à Prępo. in c. qm̃, §. cęterũ. 75. dist. nempè, quia sacerdotes & alij clerici cùm in Sacrosancta Ecclesia locum obtinent, quem olim Leuitæ apud Israeliticum populum obtinuerunt: quos vt legitur, libro Numer. Dominus pro primogenitis recepit eos, & in Aegypto, dum primogenita Aegyptiorum interficerentur custodiuit, cũ qua si primitiæ sint, equidem quasi primitias Deo summè gratas offerimus, cum aliquos Sacris ordinibus donamus, vnde consentaneũ est, vt pro primitijs temporum scilicet quatuor temporibus, hominũ primitias offeramus. Item hoc ita stabilitum fuit, vt ordinati sub quatuor Euangelijs, Deo & Ecclesiæ seruire firmissimis aĩs concipiant, Vere vt virtutib. floreãt, in Aestate vt fructus afferãt, in Autumno, vt fructus operum metãt, in Hyeme, vt iam collectos fructus in horreo conseruent, vt eis in Domino fruãtur. Hanc rõnem tradit Pet. Rebuf. in d. gl. 1. n. 9. Nourss. aũt Cathech. ad Parochos Pij huius nominis V. Pont. Maximi iussu editus in titulo de Sacram. ordinis ver. Sequitur nunc egregiam rõnem his verbis scribit. *Ex quo factũ esse intelligimus, vt statutis tantummodo diebus, quibus etiam solennia ieiunia ex vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more inducuntur, ordinationes fiant: vt scilicet, fideli s populus eiusmodi Sacrarum rerum ministros pijs & sanctis precationibus à Deo impetrent, qui ad tanti ministerij potestatem, rectè & cum Ecclesiæ vtilitate gerendam aptiores esse videantur.*

Nec ea cõsuetudo firmitatẽ obtinebit, qua introductũ fuerit, qd Sacri ordines extra tempora ministren-

strentur. cap. 2. de tempore ordi. Imò tam ordinans quã ordinatus grauissimè peccat, tãquàm Sacrorum Canonum violator ab Spiritu sancto, cuius instinctu cōditi sunt condemnatur. cap. violatores. 25. q. 1. Floren. in. 3. parte. tit. 14. capitulo 16. §. 16.

In Sabbatho sanè potiùs quã alijs dieb. ordines cõferri dẽnt, qa dies illa Spiritui sancto consecrata est, cuius bona in ordinibus longa manu recipiuntur. cap. quod à patribus. 75. distinct. notat Rebuff. dict. glo. 1. num. 9.

Ista autem Sabbathorum tempora duobus casibus trãsferri possunt; in sequẽtes dies Dominicos. Primò si ab ordinatis & ordinãdis ieiuniũ seruentur, vsq; ad sequẽtem diem Dominicum: tunc equidem ipso Dominico die ministrare ordines possunt. tex. in dict. ca. quod *à patribus. Sed quia tale ieiunium indiscretum, & maximè periculosum esse censetur, vt benè not. Innoc. Hostiẽ. & omnes, in ca. literas, de tempo. ordina. minimè decet, vt tanta dicti ieiunij productio fiat. Secundò, si die Sabbathi tanta esset ordinandorum multitudo, vt non possent omnes ordinibus insigniri: tunc equidẽ in diẽ Dominicam ordinum collatio differri potest. Ex Inno. sententia in dict. c. literas. quem sequitur Syluest. in Sum. in verbo, ordo. 2. q. 6.

Consecratio Episcoporũ, quib. diebus faciẽda sit.

Episcoporum verò consecratio, solis Dominicis, & festiuis diebus, facienda est, à summo mane, à ieiunis saltem circa horam tertiam. c. ordinationes, 1. 75. distin. not. Syluest. in Summa, in verbo, consecratio. 1. q. 3. Quæ sanè consecratio Episcoporum, aliud tempus à iure statutum habet, intra qđ fieri dẽt: nã quisquis Episcopus fuerit pronunciatus, intra trium mensiũ spacium consecrari debet, sub pœna amissionis perceptorum fructuũ, quod si per aliud trimeste distulerit, ipso iure ipsa Ecclesia Episcopali priuatur. Conc. Trid. ses. 23. c. 2. de refor. Quando verò trimestre currere incipiat, an à die electionis, vel à die cõfirmationis, tradũt doctores in capit. quoniam quidã. 75. distinct. Syluest. ind. q. 4.

Virginum etiam consecratio solis festis facienda est. cap. 1. de tempor. ordin. vbi glos. & Doctores latè de hoc disserunt. Ecclesiarũ autem consecratio quibuslibet etiam feritatis diebus fieri iure potest, quia sic suadet necessitas, & cultus diuini augendi causa. cap. 2. cum gloss. de cõsecrat. Ecclesiæ, vel alta.

Et licèt ad ordines conferendos præfixa & diffinita certa tempora sint, vt iam ostendimus: Summus tamen Romanæ Eccle. presul quolibet tempore ordines etiam sacros conferre potest, c. 1. de tempo. ord. Quia ꝓhibitio hæc à iure positiuo originem habuit, à quo ipse solutus est, c. proposuit, de conces. preben. Imò scribit Ange. in l. 1. C. de sent. pass. posse Antistitem Romanum solo verbo Episcopum vel ꝑlatum creare, licèt hoc facere non sit solitus, sed formam debitam seruat, vt alij ita seruent. Et hanc ipsam gratiam ordinandi extra tempora concedere potest Episcopis in

in ordinandorum fauorem. Tradunt Doct. in dict. c. 1. Rebuff. in d. pract. d. glo. 1. num. 12. & hoc Romanę Curię Stilus obseruat: prout testatur Simon Maio. in tract. de irreg. lib. 3. c. 14. num. 9. Is verò qui extra tempora absque Romani Pótificis indulgentia temerè fuit ordinatus, caracteré recipit: non verò ordinis executionem. c. cũ quidam. de tempo. ordin. Imò sic promotus inter irrigulares ascribitur à Specula. in tit. de dispensat. §. iuxta. versic. Item ordinatus extra tempora, de quo latius infrà agendum erit. Quinimo Episcopus qui ordines contulit, graui pœna plectendus est. cap. cum quidam, cap. 2. de tempo. ordin. & ordinandi potestate priuatur. ca. Subdiaconus. 77. dist. Hodie verò ex sacro Concilio Triden. sessione. 23. cap. 8. de reform. ab ordinum collatione per annum suspensus est.

Dispensatio autem cum eo, qui extra tempora ordinibus fuit innitiatus ab Episcopo qui in nulla fuit culpa obtineri potest, vt códignam pœnitentiam susceptos ordines possit exercere, c. consulationi, de tem. ordin. Sed vt ad altiores promoueatur, à solo Romano Antistite impetrari potest. not. Syluest. in Summa, in uerbo, irregularitas, q. 10. Tabi. in verbo, irregularitas, 4. num. 6. Summa confessor. de ætate ordin. q. 35.

B *Ante legitimã ætatẽ.* Adde quod *Natura* (vt libro de Senectute, scribit Cicero) *vnicuique suam tempestiuitatem dedit, infantium, puerorum, & adolescentium infirmitas est, ferocitas iuuenum, grauitas iam constantis ætatis, maturitas Senectutis. Senij autem labor & dolor: atque inter illas ætates quædam consiliorum expertes sunt, vt infantia, pueritia decrepita ætas. Quædam consilia habent, sed ea fragilia & infirma, vt adolescentes: quædam firma quidem, sed necdum vsu & experientia corroborata, vt iuuentus: quędam matura & solida, multaque rerum cognitione, vsu & exercitatione confirmata, vt media ætas, & senectus.* Hac itaque ratione fit vt clericis pro ætatis qualitate ordines & beneficia conferantur. Et ideò sunt equidem singulis ordinibus præscriptæ ętates, quamuis ꝑ varietate temporum diuersis mensuris statutę. Tonsura etenim ferè semper in septennio obseruata est. tex. cum gl. in c. nullus. de tempor. ordin. in 6. qui annus debet esse cõpletus. c. in singulis. 77. dist. Regia l. 27. tit. 6. par. 1. Reliquorum verò ordinum varij fuerunt termini, vt constat in d. cap. in singulis, & in c. placuit, ead. dist. 77. Posteà autem in Concilio Viennensi, Sacris ordinibus certus status est terminus, nempe subdiaconatui annus decimus octauus, diaconatui vigesimus, sacerdotio vigesimus quintus, vt in Clem. generalem, de ætate, & qualitate. Episcopatui sempꝑ annus trigesimus necessarius fuit. cap. cum in cunctis, de elect. At Cõcilium Tridenti. sess. 23. c. 12. summa consideratione huic rei prouidit: nam subdiaconatum permittit existenti in vigesimo secundo anno, diaconatum vigesimo tertio presbyteratum vigesimo quinto.

Ciceron. elegantissima verba de humana ætate.

Qua ætate singuli ordines sint conferendi.

Reliquis verò minoribus ordinib. nullum tempus præfixit, quasi plus momenti habendum sit in literis, & moribus, quam in ætate: ad qđ mirè congruit sententia Diui Thomæ, in 4. Sent. dist. 25. Hi autem anni omnes, in ordinibus recipiẽdis necessarij non exacti, sed cępti sufficiunt, vt in d. Clem. generalẽ, vbi glo. & Doctores, & notat noster Grego. in dict. l. 27. par.

Ordinatus ante legitimã ætatem ea superueniẽte, an impedimentũ deleatur.

Is verò, qui ante legitimam ætatem Sacris ordinib. fuit insignit⁹, non potest eosdem ordines exercere, donec legitima ætas accesserit: qua quidem accedente, cessat omne impedimentum, & ea ratione liberè poterit in susceptis ministrare. cap. non est compos, de tempo. ordin. not. Arch. & Præposi. in cap. placuit, 77. dist. Henric. in cap. consultationi, de temp. ordin. & hanc opinionem communem esse fateť insignis D. Couar. in Clem. si furiosus, de homi. 1. parte. §. 1. n. 4. Nec ante legitimam ætatem ordinatus est ipso iure suspensus, sed suspendendus, vt in dict. ca. non est compos. Quem ita interpretantur Arc. Prępo. Cardi. à Turrecrema. in dic. cap. placuit. Florent. in 3. par. titu. 14. capit. 16. §. 15. Alber. Trot. de vero & perf. cleri. lib. 2. c. 17. quã opinionem communem esse testantur Card. in dict. cap. vel non est compos, ad finem. Præpo. in dict. c. placuit, Gonsal. à Villadiego de irregular. cap. de suspen. col. 2. Mar. Nauar. in manuali confess. cap. 25. nu. 70. & eam sequitur Magist. 4. Sent. dist. 24. q. 5. Fuerunt tamen multi maxime authoritatis viri qui expressim tenuerũt, ante legitimam ætatem ad ordines promotũ ipso iure suspensum esse. At si communem sententiam amplectimur, omni prorsus difficultate caret in ordinibus ministrantẽ ante ętatem à iure diffinitam minimè irregularitatem contrahere, cum nec à iure, vel ab homine suspensio imposita fuerit. Quod si quis contrarium sequi maluerit, idem asseuerare necesse erit, cum suspensio hęc non ob crimen, sed ob defectum à iure fuerit statuta. Ita tenuerunt Card. in dict. Clem. generalem, 5. & 6. q. Domini. in cap. eos, de temp. ordi. in 6. Cardi. in cap. si celebrat. de cleri. excom. Villadiego in dict. ca. de suspensione. col. 2. quam opinionẽ communem esse fatentur eã sequuti Floren. in 3. par. tit. 28. cap. 1. §. 1. col. 2. D. Couar. d. §. 1. n. 4. & hoc de iure veteri: Quid autem de iure nouo in hoc decretum sit, infrà dicemus.

C *Traduntur multa lectu non indigna de literis dimissorijs.*

Sine licentia sui Præsulis. Adde ꝙ facultas hæc per literas (quas dimissorias appellamus) concedi solet, illarumque vsus et S. Aug. tẽporibus seruari consueuerat: vt ipse testatur in Epist. ad Clerum. Hyp. Epist. 137. ver. *Cum. n. ista mea causa*. Et aliquando literæ istæ sunt speciales, nempe vt possit quis à tali Episcopo ordinib. insigniri, & tũc si ab alio ordinetur ordinib. collatis minimè iuuabitur, cùm nullam adhoc facultatem habuerit, & vni⁹ concessio, alterius censetur exclusio. l. cum pretor. ff. de iudi. ca. nonne, de præsump. Solent etiam literæ generales concedi, vt possit quis

quis ordinari à quocunque Antistite gratiam & communionẽ Sedis Apostolicę habente. cap. pen. đ pręscrip. notat Petrus Rebuff. in pract. benefi. de literis dimissoris. nu. 3. Quibus quidem literis oportet vt exprimatur, qui ordines illarum ratione sunt ministrandi, q̃a concedendo solùm recipi minores, vel ordines tantùm, maiores ordines minimè comprahenduntur. c. 1. de temp. ord. Oportet etiam qđ dictę literę contineant excusationis causam, ob quam ipse proprius Episcopus non potest ordines conferre. c. 1. de temp. ordin. lib. 6. ibi. *Per eius Episcopi patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeant ordinare*. Consuetudine tamẽ in multis Prouincijs receptum est, vt nulla causa asignetur, quam consuetudinẽ validam esse scribit Petrus Rebuff. in loco iam allegato. num. 18. Nec dimissoriæ literæ concedi debent, ante legitimum examen, & approbationem, vt in Concilio Trident. sess. 23. c. 3. Has autem dimissorias ab Episcopo originis, dummodò sit electus & confirmatus, licèt nõ consecratus concedi oportet, c. nullus, de temp. ordi. lib. 6. vbi decretum est etiam concedi ab Episcopo domicilij, vel beneficij, & à Vica. Gene. Epis. ac Ca. sede vacante, inferiores nullo modo eas concedere possunt, vt ibi, nisi hoc fieret ex legitima consuetudine, vt gl. & Doct. ibi not. & Aufre. ĩ Capel. Tholos. dec. 450. Hodie verò secũdum Conc. Trid. dec. sess. 23. c. 10. solus Episc. eas concedit. Et ideò nec Abb. nec alijs Prælatis exemptis p̃textu priuilegiorum, aut immemorialis consuetudinis, nec Capitulo sede vacante id iam licebit, nec illis permittetur, qui in Episcopi iurisdictione succedunt. Qui verò sanctissimam illam sanctionem violauerint, ab officio, & beneficio p annũ ipso iure suspensi sunt. Capitulum autem ipso facto subiacet Eccles. interdicto, Conc. Trid. sess. 7. ca. 10. de reformatione. Ordinati autem prætextu dictarũ literarum (quas Capitulum misit) si ĩ minorib. constituti fuerint, nullo clericali priuilegio pręsertim ĩ crimina. gaudẽt, maiorib. etenim ĩsigniti, eorũ executione ad bñplacitum futuri, Prælati sunt ipso iure suspensi, vt ibi.

Poterit tamen Capitulum his dimissorias literas tribuere, quando Episcopalis sedes vltrà annum vacauerit, ita colligitur manifestè ex dicto Sacrosancto Tridentino Cõcilio, dict. capit. 10. sessione septima, cum tantùm Capitulo uacãte sede prohibeat dimissorias literas indulgere infra annum, à die vacationis, lapso vero anno ius antiquum non mutatur: & ideò in viridi obseruantia manet, l. præcipimus, C. de appella. cum alijs. Alter & secundus casus est, quando quis ratione obtenti, vel obtinendi beneficij, arctatùs sit ad Sacros ordines suscipiendos, tunc Capitulum vacante sede, dimissorias literas poterit concedere. Conc. Trident. allegato c. 10. ibi. *Alicui qui beneficij Ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus nõ fuerit*. Tertius casus erit, Sede Apostolica vacante,

tunc

tunc sacro Col. eas literas dare prohibitum non videtur, quia illius vacantis sedis iurisdictionem, non apparet in hoc, à Tridentino Concilio fuisse limitam, & ideò ea vti permissum esse censetur. ita tenet Simon Maiolus de irregulari. li. 4. cap. 5. num. 5.

Non tamen poterit Episcopi superior nempè Archiepiscopus iure Metropolitano, subditis suffraganeorum suorum, vt prima initientur tonsura, vel ad ordines promoueantur, dimissorias literas tribuere. ita tenet Perusi. & communis sẽtentia scribentium, in dict. ca. nullus. de temp. ordi. in 6. At Summus Ecclesiæ Præsul Christianis omnibus eas potest indulgere. cap. 1. de tempo. ord. quia est generalis Episcopus totius mundi. capit. fraternitatem. 81. dist. capit. cuncta per mundum. 6. q. 3.

Postquàm verò dimissoriæ literæ ab Episcopo fuerint concessæ, minimè exspirant cõcedentis morte. Ita singulariter tenet Cardin. in Clem. fin. quęst. 5. de elect. & suffragatur casus notabilis in extrauag. inter cunctas, §. duos, de priuileg. & hanc opinionem sequi videtur Petrus Rebuf. in pract. benefic. de formula dimissoriarum num. 40. & eam fatetur communem insignis Marti. Nauar. in c. placuit, nu. 35. & num. 161. de pœnit. dist. 6. Pari ratione idem videtur asseuerandũ in dimissorijs literis, à Capit. concessis sede vacante, in casib. sup. expressis, & à Sacro Concilio permissis, & hoc docet expressè Io. Imo. in capit. 2. in fi. ne sede vacante. Nam concessa à Capitulo, effectum sortiuntur finita Capituli potestate. cap. his quæ, de maiori. & obi. cap. vni. eo. tit. lib. 6. Anchar. in capit. 1. in fin. ne sede vacan. Federi. de sen. consil. 16. Quibus plurimũ conducit, quia licèt mandatum de aliquid faciendo, morte mandãtis exspiret: non tamẽ gratia. tex. in c. si cui. de preben. in 6. & in cap. si super gratia. de offic. de lega. eo. libr. vnde dixit glo. celeberrima, in c. cũ ex eo, de elect. li. 6. in verbo, septẽnium, quod dispensatio Parocho ab Episcopo concessa, de non residendo, vt literis vacare posit, non solùm morte eius non finiri, sed & quod plus est, nec ab eo posit reuocari, quam dicit esse Singu. Roman. sing. 517. His etiam consonũ est, quod facultas cuipiam concessa de celebrando in domo sua, morte concedentis non extinguit. Ita Rota in antiquis decis. 580. incip. Camerarius. Nec ab hoc alienum est, quod pulchrè scribit Innocen. in ca. quod translationem. de offic. delega. nempè indulgentias à Legato concessas, eius legatione finita durare: cuius opinionem communem esse testatur Nauarr. in di. cap. placuit, d. num. 164. quo loco ipse iure consonum esse censet facultatem eligendi confessariũ minimè concedentis morte finiri.

Tribus tamen casibus singularibus potest quis ab alieno Episcopo absque literis dimissorijs ordinibus insigniri. Primus est. Si Episcopus propius fuerit suspẽsus, eo quod alienos ordinauerit, tunc alienos suos ordinare poterit. text.

not.

not.in ca.2.de temporibus ordina. libro sexto. Sed ordinati probare tenentur Episcopi suspensionem, per Metropolitani declarationem, alioquin non crederetur ordinario: vt optimè scribit Petrus Rebuf. vbi suprà nu.19.

Eleganter iterpretatur tex. in c. Lugdunēsis.9.q.2.

Secundus, quando Episcopus sibi non sudito ordines confert, cū spe ratihabitionis proprij Episcopi quę posteà sequuta est, tunc sanè nullæ dimissoriæ literę necessariæ sunt, & absque pœnæ metu id fieri potest. text. not. in cap. Lugdunensis.9.q.2. Sic tenent Raymund. qui fuit opinionis huius antesignanus in Sum. tit. de form. cōsec. versicu. In summa, nota quod ordinati. & sentit glos. in capit. nullus alterius, in fine. glo. mag. 9.q.2. Sequitur Maiolus de irregularitate. lib.4. cap.2. numer.7. & à sensu contrario probari opinio hæc videtur in Concilio Tridentino, ses. 14. cap.3. de reforma. Contrarium tamen innuit glos. in c. eos, de tempo. ordi. in 6. & opinonē istam sequitur Rebuf. vbi paulò ante allegaui. n. 11. Paris. cons. 136. col. 1. volum. 4 Sum. confess. tit. de ętate ordin. quęst. 38. Quę opinio ea ratione fulcitur, quia propius Episcopus eam ordinum collationem ratā habere non potest, cum suo nomine celebrata non sit, vt in reg. ratum. de regul. iur. lib. 6. cap. cum quis, de senten. excom. lib. 6. Et cū talis ordinatio Sacris canonum decretis irrita sit, ratā habere minimè potest. l. quod ab initio, ff. de reg. iur. quæ sententia mihi verior videtur; contraria namque ansam pręstaret Episcopis, vt hoc quęsito colore alienos ad ordines promouerent, inde innumerabilia damna orirentur. Fateor tamen quod plurimum refragatur text. in dict. cap. Lugdunensis, de cuius intellectu nimis inter Doctores est cōtrouersum: & ea ratione patitur diuersos intellectus. Primò, quod illius tex. decisio iuribus recētiorib. sit antiquata, vt sentire videtur Archid. ibi, ad finem. vers. Sed contra, qui allegat plura iura cōtrariū disponentia, quorum pleraq; emanarūt, post illius sanctionem. Secundò, interpretari potest, vt tātum procedat in collatione primę tonsuræ, seu minorum ordinum, non verò in sacris maiorib. ordinib. quem intellectum scribit Quint. Man. vir sanè doctissimus in reg. Cancel. reg. 24. q.4. num. 12. Tertiò, potest asseuerari, quod ideò admissa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat, prout ibi ponderat Arch. n. 3. erat equidem, saltem secundū antiqua iura, maxima differentia inter ordinatum cognitum vel incognitum. Quartò, ex eo quidem procedere, tex. ille uidetur, quod ordinatio facta fuit idoneo & habili, & non in contemptum proprij Episcopi, sed quia crediderit ei placere, non verò liceat aliàs. ita sentit glo. ibi. & glo. mag. in ca. nullus alterius, ead. causa & quæst. & in cap. Episcopus in diœcesi. 7.q.1. sequitur Mando. d. quæst. 4. sed mihi primus intellect⁹ magis arridet. Nec quintò displicet intellectus assignatus à Petro Rebuf. in pract. benefi. 1. par. de formula dimissoriarum

rum literarum. nu. 14. qui asseuerat eo.tex.nō probari quod per ratihabitionē Episco. cōfirmetur ordinatio, sed Episcopus relaxat iniuriam sibi ab ordinato illatā.ibi, miserationis intuitu in suo quoque honore recipias.

Tertius casus est, quando quis triennio commoratus fuerit cum aliquo Episcopo, tunc ab eo potest ordinibus insigniri, si statim cū ordinibus, illi beneficium Ecclesiasticum conferat, ita diffinitū est in Concilio Tridentino, sess. 23. cap. 9. de reforma. quod tantum locum obtinet, vt ex eius verbis deducitur in illis familiaribus, qui cum Episcopo commorantur, & præsentes suis obsequijs assistunt, alio qui, si absentes fuerint in regione remota, etiam si illorum sumptibus viuant, sine dimissorijs literis ordinari non possunt, nam Episcopus hoc casu minimè poterit illius mores nosce: quandoquidem hoc triennium ad hoc pręfixū est. Et conducit etiam eiusdem Concilij Tridentini decretum, sess. 14. capit. 2. de reforma. ibi, *Etiam pretextu familiaritatis continuæ comēsalitatis suę.* Et cum potestas hæc limitata sit, non debet excedere limites. l. diligenter, ff. mand. tradunt latissimè Moderni, in cap. cum ordinem, & in ca. si quādo, de rescrip. Quę qualitas necessariò probanda erit. not. Lap. alle. 59. Bellam. dec. 747. Nec verbis narratiuis Epis. hoc asseuerātis fides adhibēda est, vt multis adductis probat doctissimus Cardinalis Petrus Paul. Paris. consi. 137. nume. 31. volum. 4. Episcopi tamen titulares familiares suos nullo modo ordinibus insignire possunt, nec primam tonsuram cō ferre, absque sui proprij prelati expresso consensu, vel literis dimissorijs: contra facientes ab exercitio pontificalium per annum, taliter verò promoti ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit ipso iure suspensi sunt, vt in dicto Concilij decreto.

Ordinis executio. Adde quod de iure antiquo ad Sacros ordines sine literis dimissorijs promoti ab alieno Episcopo, suspensi sunt ab ordinum executione, quo ad se tā tum, nō quo ad alios: & ideò si in susceptis ordinib. ministrauerint, nullam irregularitatis labem contrahebant. ita gloss. Domi. &. Doctores, in cap. eos, de tempor. ordi. lib. 6. Ioan. Andr. in cap. quod translatus, eo. tit. in 6. Et ea ratione in dispensatione obtinenda cōtractæ suspensionis, sat erat, quod exprimeretur, quod nō obstante tali suspēsione, possent vti clericali charactere, & in suceptis ministrare. ita Angel. in Summ. in verbo, irregularis, §. 32. Sed hodie aliter statutum est, vt infrà latiùs describemus. D

Et non solùm minores, vel alij Sacri ordines ministrari nō possunt ab Episcopo alieno, absq; dicta suspensionis pœna: sed si prima tātū conferatur tonsura, talis ordinatio nulla est: quia. Episcopus Sacrorum Canonum statuta violat, quia nititur huiusmodi initiatū, ab aliena plebe vsurpare. cap. primatus,

tus,71.dist.& ibi not. Card. à Turre crema. tex.not.in dict.cap.eos, de tempor.ordi. in 6. & ibi not.gl. in verbo, ordinare,& doctores ibi communiter sequuntur, tex.in ca. fin.& ibi glo.fin.eo. tit.& libro. Et ea ratione, gaudere nõ potest, qui tõsura sic initiatus est, priuilegio clericali: ꝓut se ita vidisse iudicatum testatur Bartho. Cassa. in consue. Burgund. Rubr. *Des iustices* gl. *Sont creux* in fine. Quod sequitur Petrus Rebuf. in tract. nominati.q.14.numer.42. & hoc verius censeo, licèt contrarium tenuerit Guid.Pap.decis.449.incip. laicus.

Ex quo manifestè sequitur, ꝙ sic promotus, non poterit Ecclesiastica obtinere beneficia, sicuti si tonsura non esset initiatus.cap. fin. de clerico excom.ministran. paria nã que sunt, nullam obtinere tonsuram,& habere inutilem, quoties vitiosè cautum est, pro non cauto haberi debet.l. quoties. ff. qui satisd. cogan. Et ideò impetrans à Summo Romano Præside aliquod beneficium, si non exprimit se ab alieno Episcopo fuisse promotum, illius impetratio subreptitia est iudicanda: quia si Pontifex compertum habuisset, tonsuram nullam esse, ei non contulisset: vel saltem non ita de leui, capitolo postulasti, in fine, de rescrip. tradit Oldra.cõsil.215.col.pen. Nam cùm iste quo ad se suspensus sit: priuatus est omni actu spirituali, tendente ad sui commodum: vt scribit Anton. in dict.ca.fina.& ob eam causam redditur inhabilis ad obtinenda beneficia.c.cùm bonæ, de ætate & qualit. Ita singulariter multis adductis rationibus & fundamentis cõsuluit Ioan.Cepha.consil.682. per totum.vol.5.quem vide.

Et ea ratione optimum erit consilium, vt is à Pontifice Summo literas impetret (*quas perinde valere vocant*) vt impetrantis ordinatio perinde valeat, si à proprio Episcopo collata fuisset, & sufficeret sola signatura, & tunc nihil ei opponi poterit, quod fieri poterit, antequàm beneficium acceptet: posteà verò in præiudicium alterius non valeret. Ita scribit Petrus Rebuff. in tractat. nominationum, q.14.nu.42.

Extrauagans Pij II. De qua extrauaganti constitutione, vltrà Doctores hoc capite ab authore allegatos, meminerũt Petr⁹ Rebuff. qui ad literam eam refert in practica benefic. in titulo, de clericis ad Sacros ordines malè promot. glos. 4. Didac. Couarru. in Clemen. si furiosus. 1. parte. relecti. §.1. numero. 4. de homi. Domin. Soto in 4. dist. 25. quæst. 1. artic. 3. Gregor. Lopez in l.28.tit.6.part. 1. in verbo, *El beneficio*. Mart. Nauar. in c. accepta. oppositione 8. num. 34. de resti. spoli. & in manua. confess. c. 25. nu. 70. Quæ hodie confirmata est nouissima Pij V. Pontificis Maximi constitutione, vt habetur inter suas Apostolicas sanctiones (quas motus proprios appellamus) sanctione inquam 22. f. 14. Circa quã constitutionem, aliqua sunt considerationem dignissima, & vsu frequentia à candidis lectoribus notanda.

E *Extrauagãs cõstitutio Pij II. P. Max. quæ incipit. Cum ad Sacrorum ord. latissimè interpretatur.*

Pri-

Primò, quòd eius dispositio minimè eum compræhendit, quo ad forum enim conscientię, qui bona fide, & ꝓbabili ductus ignorantia (puta ætatis) ordinib. fuit insignitus. Ita optimè scribit Mar. Nauar. in d.c. accepta. opposi. 8. n. 32. Quia illa Pontificia constitutio his verbis vtitur, *Præsumpserit, &c.* quę dolum significat ex Card. sententia, in Clem. 1. quæst. 38. de priuileg. Idem sequitur ipse Naua. in manua. confess. c. 27. num. 155.

Secundò, quòd is qui temerariè suspēsionem illam cōtraxit, posteà verò peccato iam per pœnitentiam purgato, bona & candida fide, existimans sibi licere celebrauit, irregularis non est. Ita Nau. in d.c. accepta nu. 34. hoc ipsum intelligēs, quo ad forum interius & exterius, modo probabilis ignorantia interuenerit. Idem Nauar. in d.c. 27. qđ ipse probat ex his quæ in simili voluit glo. in cap. solent, de sent. excō mu. in 6. in glos. pen. quæ probat frequenter bonam fidem ab irregularitate excusare, quam glo. Docto. ibi communiter amplectuntur, & eam nonnullis rationib. confirmat Nauar. in c. cum contingat, remedio. 3. de rescrip. fol. 161. vers. Secūda deci. Pro quo etiam iterum sunt ponderanda verba dictæ constitutionis. *Præsumpserit, &c.* quę, vt dixi, dolum significant: vt tenet glo. insignis, in extrauag. iniuncti, de elect. in verbo, præsumat. Ita etiam dictam extrauagantem interpretatur D. Couar. in d. §. 1. num. 4.

Tertiò, erit egregia illa constitutio interpretanda, quando quis Sacris ordinib. fuerit insignit⁹, secus cùs si ad minores tantum ordines fuerit promot⁹, tunc equidē pœnā illā suspensionis ipso iure minimè incurrit. Ita scribit Nauarr. in manu. conf. c. 25. n. 70. & vltra eū idem scribit Petrus Rebuf. in bene. pract. tit. de clericis ad Sacros ordines malè promot. gl. 3. nu. 1. Quod ex dicta extrauag. manifestissimè deducitur, quæ tantum loquitur de Sacris ordinibus, & non de alijs, & vnum exprimendo, alterum negare videtur, cap. nonne, de pręsum. l. cū prætor, ff. de iudi. & si voluisset intelligere de omnib. ordinib. dixisset. cap. ad audientiam, de deci. Maximè quia decretum illud odiosū & pœnale est, & ea ratione restringendum, reg. odia, de regul. iur. in 6. cum alijs. Nec refragatur text. in cap. 1. de tem. ord. li. 6. Siquidem in suo casu intelligitur, vt ibi Docto. not. & ita tenendum est, licèt contrarium tenuerit Syluester, in Sum. in verbo irregularitas q. 9.

Quartò, nec illud est prætermittendum, ꝙ suspensio illa quæ inducit ex collatione Sacrorū ordinū, si fieri contigerit ab alieno Episco. vel extra tempora, ordinarij proprij arbitrio relicta est: ipse equidē eam tollere potest, cū expedire iudicauerit. Ita sancitum est in Concilio Tridentino, sessione vigesima tertia, capitolo octauo, de reformatio. Ex quo etiā colliges, suspensionem hanc ipso iure impositam esse, cùm verba præsentis temporis infligitur. gl. not. in l. si quis maior, in verbo, infamia. iuncto tex. ibi, in verbo, notatur, C. de transactio.

vbi

vbi Bar.Bal.Salice.& Paulus de Castro, & alij recentiores notant, gl. in l.si quis in tantam. in gl.magna, versiculo, quarto quęro, C. vnde vi, vbi Bart.& Angel.colum.finali. & in.l. sicut, in verbo, minimè, C. de testamen.mili.& in l.1.§.afficerentur, C.ne liceat poten. Anton. in capitulo accedentibus, colum. penul.C.de priuileg.Dom.in cap.1.in fine, de iniur.libro sexto. Abbas in cap. cæterũ, col.1.de resc. Deci.in authen.Cassa, colum.1.C. de Sacro sancto. Ecclesijs, quam fatetur communem, & receptam sententiã And.Tiraquel. in rep. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 21.C.de reuocan.dona.cui suffragatur text. in capit. excommunicamus, de hęret.& tradit etiã Feli. in cap.Rodulphus, num.28.& 30. de rescrip.& sentit glo.in regula. in pœnis, de regul. iur.lib.6. quã esse communem testatur Nauar. in manu.c.27.nu.249.

Quintò, non incongruè controuerti potest, an is iudicandus sit irregularis, qui contracta iam suspensione, de qua in dicta constitutione si in eodem ordinis ministerio, in quo eam contraxit simul cum Episcopo (prout est de more) celebret: & veriùs esse prima facie ex eo videtur, eũ ab irregularitate esse immunẽ, tũ quia actus ille non est diuersus, nec distinctus, ab ipsis Sacris ordinibus, & ex uno eodemq; actu non debet suspẽsionem & irregularitatem incurrere, tum quia ille non tam celebrat, quã cõcelebrat cũ Episcopo, nec Ecclesia ministerium hoc Sacrosãctum ordinati, missam cõsueuit iudicare: sed eam quã ipse solus debita solẽnitate celebrat. Tum conducit, nam si iste postquam fuerit presbyteratus ordine consecratus, inde recederet, absque eo quod tunc concelebraret, non vulgare scandalum generaretur, & maximam notam contraheret, & eum ad hoc sub irregularitatis pœna compellere, nimis durum, ne dicam inhumanum foret, & ideò censendum est legem cum tanta sui honoris iactura noluisse obligare. Tum hoc corroborat, quia extrauagans illa noua est decisio, & pœnalis, vt suprà dictum est, meritò igitur restringenda. Tum ne grauissimorum virorum testimonio, & authoritate careamus, ita Pontificiam illam sanctionem interpretarur Fra. Bartholomæus à Medina, in Summa, §.septimo, folio quadragesimo nono non tamẽ superioribus nostris rationibus innixus, sed vna vel altera ratione, frigidè tacta.

Sed veriùs contrarium ex eo cẽseo, quia cùm is simul cum Episcopo concelebret, atque ideò actũ exequatur certo conuenientem ordini, id est, Eucharistiæ consecrationi, non est ab irregularitatis labe immunis, sicuti notat S.Thom. in 4.distinct.decimaterza q.1.ar.2. & in 3.par. q. 82. ar. 2. Palud.dict. dist. 13. q. 4. ar. 2. D. Couarr.in c. alma mater. 2.par.§.3.nu.fi. de sen. excom. lib.6. & opinionem istam in proposita quæst. tenuerunt viri grauissimi, cũ de dispẽsatione hac inter nos sermo esset, nẽpè religiosissi-

Magister Deza, & P. Gabriel Vazquez, Societatis Iesu.

ſiſsimus, pariterque doctiſsimus, Magiſter Deza, Sacræ Theologię profeſſor inſignis, & ſanctiſsimæ Societatis Ieſu decus & ornamentum: nec non Pater Gabriel Vazquez ipſius Societatis Sodalis, ſanctimonia, & literis præclarus, & ꝓ ætate nemini ſecundus, qui nunc Romę Sacratiſsimam Theologiã, magno cũ nomine publicè docet.

Sextò, prędictæ conſtitutioni adaptari poteſt alia interpretatio, vtrùm irregularitas quæ ibi iniungitur deleri poſsit à ſacerdote, qui authoritate literarum Apoſtolicarum facultatem habet abſoluendi, à qualicunque cenſura, & iuris eſſe certiſsimi exiſtimo, ei prohibitum eſſe, quod ex eo oſtenditur, q̃a irregularitas non eſt cenſura, neque ei⁹ diſpenſatio neceſſaria eſt ad peccatorum abſolutionem, & facultas illa abſoluendi à cenſuris & pœnis, quę imponi conſueuit in Apoſtolicis Bullis & Iubileis, ſolum quidẽ comprehendere videtur illas cenſuras, & pœnas quæ peccatorũ abſolutionem inpediunt, quia in illum finem datur, vt ex Bullarum manifeſtiſsimis verbis apparet. Nunquàm ſanè poteſtas abſoluendi à peccatis extendi debet, ad irregularitatis diſpenſationem. Ita ſcribunt Dom. & Alex. per illum text. in cap. miror, 50. diſt. Martin. Nauarr. in manuali Confeſſor. ca. 27. numero 194. & latiùs nu. 250. vbi fatetur ita in Romana Curia ſeruari: & hoc tenendum eſt, licèt cõtrariam opinionem tenuerit Domini. Soto de iuſt. & iure, libro 6. quęſt. 1. articulo 4. & in 4. Senten. diſtin. 22. quæſt. 3. ar. 1. quẽ ſequitur Anton. Cordoua, in ſuis quæſtionib. quæſt. 144.

Septimò, illud eſt animaduertẽdum, quòd ſtante hodie Sacroſancti Concilij Tridentini ſeſs. irregularitas contracta in, caſibus dictæ conſtitutionis, ſi occulta ſit, ab Epiſcopo obtẽta diſpẽſatione modo ad forum exterius deducta non ſit, deleri poteſt, ita ſancitum eſt in ſeſ. 24. c. 6. de reforma.

Octauò, nec illud prætermittã, quod ſi in actionibus forenſibus, & publicis Eccleſiaſticis Tribunalibus obijciatur aduerſus eum, q̃ Sacris fuit ordinibus inſignitus, crimen aliquod ex eis quę dicta extrauaganti conſtitutione continẽtur, per temporis antiquitatẽ, vel per integritatem ordinantis, vel ordinati, omnia rectè facta eſſe præſumuntur, & onus probandi contrarium tranſit in opponentem: ita Inno. & Hoſt. in cap. innotuit. de eo q̃ furtim ord. ſuſcep. vbi Anton. col. 3. Petrus Fol. in pract. crim. Canon. 2. par. cap. 7. num. 10.

Cogatur continere. Vide Calderin. conſ. vni. incip. quidam presbyter. tit. qui clerici, vel vouen. Domi. Soto. in 4. Sent. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. Petrum Rebuff. in Pract. benefi. tit. de clericis ad ſacros ordin. malè prom. gloſ. 2. num. 10.

A Simoniaco.

CAPVT, XXVII.

1 *Ordinatus a Simoniaco, non recipit ordinis executionem.*

Re-

1 REcipiens † ordines ab eo, q. sit simoniacus, non recipit executionem, [a] cùm ordines
a non habeat, nec etiã si ignoranter, nisi dispensetur cum eo, ita dicit glo. in cap. perpetuas, lo secundo, de simo. in glos. fina. in fine. Et notat Hostien. in Summa, de tempo. ordi. §. à quo, versiculo, quid si Episcopum. Et tenent etiam Angelus & Syluester in suis Summis, in verbo, irregularitas, in versiculo, septimò quæritur. Tu verò vide notabilem distinctionem, quam facit Præpo. in cap. statuimus, lo. 1. in fin. prima quæst. prima, vbi secundum eum, multum refert an quis ordinetur à simoniaco tolerato, quia tunc nõ est quod imputetur illi, licèt sciat eum simoniacum, debet Sacramenta ab eo recipere, nisi esset notorium, vel testibus hoc posset probari. An à Simoniaco præciso, q. a si ignorãter, ex pietate Eccles. habẽt rata. Si scienter & spontaneè, irrita est eius ordinatio; si coactè, reus erit vsurpatæ dignitatis: si intra mensem cùm poterit, ad Ecclesiam non redierit. Et vide Hostien. in d. §. a quo, tenentem, quod si credo, vel scio Episcopum simoniacum, non in suo ordine, sed in collatione ordinis, seu beneficiorum, si possum obtinere quod ab alio ordiner, hoc debeo facere, alioquin quamdiu toleratur ab Ecclesia, & est occultus, securè recipio, si compellat me, non obstante consciẽtia repugnante.

EXecutionem. Nota tamen vtiliter, quod si Episcopus non sit publicus simoniac9, si aliquis inscio illo qui Sacris ordinibus est initiandus, vel sciente, & cõtradicẽte aliquid qui illi dedit, vel promisit, non solum is qui ordinatur, recipit ordinis charactere, sed eius executionem. Ita tenet Bella. quem refert & sequitur Cardin. Alexand in cap. si quis, 1. quęstion. 1. in cap. statuimus, ibi, quidquid reclamat glos. in dicto cap. si quis. Imò nec soluendo posteà illud qđ se inscio promissum est, suspensionem aut excommunicationẽ incurrit. Ita Syluest. in Summa, in verbo, Simonia, quæst. 8. §. 5. quem sequitur vir perpetua memoria dignus Martin. Nauar. in manu. conf. c. 25. num. 68. A

Et vide hodie egregiam decissionem Sacrosancti Conc. Trident. sess. 21. c. 1. de reformati. vbi prohibitum est aliquid pro collatione quorumcunque ordinum recipi, nec etiam pro prima tonsura, vel literis dimissorijs aut testimonialibus, nec pro sigillo etiam si sponte detur, recipi potest ab Episcopis, vel ab alijs ordinum collatoribus, vel eorum ministris: qui verò sanctionem illam violauerint, tam dantes, quam accipientes, vltrà diuinam vltionem pœnas à iure impositas incurrunt. Notarij verò in illis tantùm locis, in quibus laudabilis consuetudo non viget, nihil accipiendi: pro singulis tantùm literis dimissorijs, aut testimonialibus, decimam tantũ vnius aurei

Declaratur Con. Trid. sess. 21. ca. 1. de refor.

aurei partem accipere possunt, hac lege, vt nullum salarium pro suo munere exercendo sit constitutũ: tunc operam suam gratis præstare tenẽtur, quod si aliter fecerint, supradictas iuris pœnas, ipso iure ĩcurrũt.

Poterit tamẽ Notarius, siue Tabellio, post instrumẽta confecta, & post ordinum collationem ab ordinato, nulla promissione præcedente spontè oblata recipere: quia talis oblatio ex ambientis petitione non processit. c. sicut Episco. 1. q. 2. & vbi causa non adest, vitium non imputatur, c. Neoph. 61. dist. nam vbi cessat causa prohibitionis, cessat prohibitio, l. 1. C. si rector prou. tex. in c. non debet, de cõsan. & affini. Ita nouissimè tenet Balta. Alm. in tract. de visitat. in verbis, concilij qualitercunque, num. 26.

Idem iure sancitũ est in medico, qui publicum stipendium constitutum habet, ne quid ab ęgrotis recipiat, põt tñ ab eis post sanitatẽ restitutam spontè oblata recipere: vt singulariter scribit Ripa, ĩ tract. de pest. p. vlt. de remedijs ad curandã pestem. §. medicorum, num. 114.

Iudex verò an post sententiam possit aliquid à litigatoribus recipere, vide Petrum de Anch. consilio 271. numero quarto, vbi in facti contingentia interrogatus, consuluit, non vitiari ex hoc eius iudicium, nec crimen repetundarum contraxisse, sequitur Gem. in cap. statutum, §. insuper, de rescr. lib. 6. Felin. in cap. tua nos, in fin. vers. limita, de Simonia.

Excommunicatio.

CAPVT XXVIII.

1 Excommunicati vera conferũt Sacramenta.

2 Ordinatus ab excommunicatio recipit characterem ordinis, non verò executionem.

3 Cum ordinato ignorãter ab excommunicato, dispensat Episcopus: si verò scienter, solus Papa.

Excommunicati † vera conferunt Sacramenta,[a] dummodo in forma Ecclesiæ gerant quod agunt, notat Hostien. in Summa, de tempor. ordinamentis, §. a quo, versiculo. Hæc igitur, & † ordinationes factæ ab eis, si in forma Ecclesiæ fiant, ratæ sunt quo ad characterem, irritæ verò, quo ad executionem,[b] secundum eum. Et vide eundem, in Summa. de ordinamentis, ab Episcop. qui renunc. §. finali, vbi notat, quod si scienter quis recipit ordines ab Episcopo excommunicato, indignus est dispensatione. Vide gl. in c. fi. de ord. ab Episcop. qui renun. Episco. Si † ignotanter, potest cum eo per proprium Epis. dispensari quo ad executionem, quam in eum non transtulit Episcopus excommunicatus. Et vide Ang. in Summa, in verb. irregularitas, versic. 30. incipi. septimò quęritur, & Syluest. in sua Summa, in eodem verbo, in §. septimò quæritur, & Sil. in sua Sum. in eo. verb. in

§. 7.

§.7. q̄rit vbi tenent, q̄ ordinat⁹ ab excommunicato, incurrit irregularitatem, & quod si fuerit ordinatus
b ignoranter, dispensat Episcopus[b] tam in susceptis, quàm in suscipiēdis. Si verò scienter, solus Papa: & idē dicunt de ordinatis à schismaticis. Aduerte tamen, quod si proprius Episcopus fuit ordinator, tunc videtur, quod etiam cū ignorante non posset ipse dispensare, q a dispensaret super defectu proprio, ideo etiam tunc videtur esse recurrendum ad Papam, vel ad Metrop.

A *Sacramenta*. Vide Frat. Domi. Soto, in 4. Sen. dist. 25. q. 1. art. 1. Simon. Maiol. de irreg. lib. 4. cap. 25.

B *Executionem*. Adde tex. in c. præter hoc, §. verum, 32. dist. & in cap. 1. & 2. de schismat. & in cap. cum illorum, de sent. excom. & in cap. 1. & vl. de eo qui furtim ord. rece. & ī cap. 1. & 2. de ord. ab Episco. qui renun. Epis. quam esse commune sententiam fatetur d. Couar. in c. alma mater, 1. par. relect. §. 6. num. 6. de sen. excom. lib. 6.

C *Dispensat Episcopus*. Vide Hosti. in Sum tit. de ordina. ab Episcop. qui renun. Episc. in fine. Doctores, in c. 1. de schisma. præsertim Henri. & in dict. c. cum illorum, vbi Doct. commu. tradiderunt, qui eos excipiunt, qui post ordinem ita susceptum, religionem profitentur: his sanè, etiam scienter ordinationi, & ordinum susceptioni operam dantibus, à proprijs Prælatis dispensatio potest indulgeri. Idemque est, si post religionis ingressum id contingat. Quamuis Innocen. in dicto cap. 1. de schisma. scribat, collationem ordinum factam ab excōmunicato, vel excommunicato probabili ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absque vlla dispensatione eius sit executio p̄missa, quæ opinio communi Doctorum suffragio probata est, vt dixi suprà.

Hæretico.

CAPVT XXIX.

1 *Ordinatus ab hęretico Episcopo, Ecclesiæ forma seruata, characterem ordinis recipit, non verò executionem.*

ORdinatus † ab Episco. hęretico, forma Eccl. seruata, licèt recipiat ordinis characterē,[a] non tamen executionem, neq; Sacramenti gratiam recipit. Vnde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispensatione possunt in ordinibus ministrare, nisi quis ignoranter ordinetur. Si verò forma Ecclesiæ non seruatur, neque ipsum characterē recipit. Probantur ista ex tex. & gl. quæ ibi notat Præp. in c. qui perfectionem, 1. quęst. 1. Et vide Hostiē. in §. a quo, suprà allegato, in capit. proxim. ex quo etiam idem poteris colligere. Et vide Innocen. in cap. 1. de schismat. & in cap. fraternitatis, de hæret. num. 2. & 4.

A CHaracterem. Vide sing. Hostien. in Summ. tit. de schismaticis, §. q̃d iuris, n. 4. Dom. Soto. in 4. Sent. dist. 25. q. 1. artic. 1. Maiolum de irregula. lib. 4. c. 22. per totum.

Et à collatione ordinum suspensum.

CAPVT XXX.

1 *Ordinatus à suspenso non recipit executionem ordinis, licèt verè Sacramentum conferatur, Ecclesiæ forma seruata.*

ORdinatus † à suspenso non recipit executionem ordines, [a] licet
a verè ille det ordines, si seruat formam Ecclesiæ. ita voluit Hostien. in Sum. de tempo. ordi. in dicto §. a quo, in dicto versic. hæc igitur. & Inn. in cap. fraternitatis, num. 4. de hæret. & Angelus in sua Summa, in verbo, irregularitas, in §. trigesimo, incip. Septimò quæritur, quod transcripsit Syluest. in Summa, in eodem verbo, in §. septimo quæritur.

A EXecutionem ordinis. Vide quę in præcedentibus tribus capitibus dicta sunt. Et latissimè Domin. So. in 4. Sententiarum, dist. 25. q. 1. ar. 1. Maiolum de irre. lib. 4. cap. 24.

Et qui Episcopatui renunciauerat.

CAPVT XXXI.

1 *Ordinatus ab Episcopo, qui loco simul & dignitati renunciauit, non recipit ordinis executionem.*
2 *Cum quo tamen Episcopus poterit dispensare, nisi crassa & supina præcesserit ignorantia, quia hoc casu Papa solus dispensat.*
3 *Ignorantia probabilis quæ sit, vt Episcopus in hac suspensione possit dispensare.*

SVscipiens † scienter Sa 1
cros ordines ab eo, q̃ loco simul & dignitati Episcopali renũciauit, executionem officij non habet, [a] vt in cap. 1. de ord. a
ab Episc. qui renuncia. Episc. Q̃n † 2
verò non scienter id fecerit, discretus Pontifi. poterit dispensare, nisi crassa & supina fuerit ignorantia, vt ibi: quia tunc si talis ignorantia præcesserit, vel scientia, solus Papa dispensat, secundũ Abb. ibi. Si verò ignorantia est probabilis, inferior põt dispẽsare, secundũ eũ. Est † aũt 3
probabilis ignorãtia in ordinato, q̃n Episcop. renunciauit in Curia & veniens dixit, quod non renunciauit dignitati, vel omnino tacuit renunciationẽ, vt not. Host. ĩ Sum. de ord. ab Epis. qui renunc. in §. 1. vers. Quid si à tali, per quem etiam vide, q̃d iudicabitur in dubio, q̃n simpliciter renunciauit, de quo ẽt ꝑ Abb. in d. c. 1. prope fin. qui referen-

rendo Philip. & Host. cōcludit, qđ tunc in dubio præsumitur renūciaſſe loco tantum, & non dignitati. Et vide Angel. & Syluest. in suis Summis, in verbo, irregularitas, in verſ. octauo quæritur.

A Non habet Vide Hosti. in Sum. tit. de schisma. §. quid iuris. n. 4. & Regiam l. 22. tit. 6. par. 1.

Interdictique tempore ad ordines sunt promoti.

CAPVT XXXII QVOD noue editum est.

1 *Sacramentum ordinis interdicti tēpore ministrari non potest.*

2 *Episcopus conferens ordines tempore interdicti, presertim maiores irregularis efficitur.*

3 *Quid si minores ordines conferat.*

4 *Diaconi & Subdiaconi aſſiſtētes ordinum celebrationi dicto tempore an irregularitatem contrahant.*

5 *Episcopus qui iterdictum decreuit, si non seruat, sed eo ordines conferret, irregularis efficitur.*

6 *Qui ad sacerdotium promouetur tēpore interdicti irregularitatis labe afficitur.*

1 Sacramentum † sanè ordinis nullo modo īterdicti tempore ministrari pmittitur: ꝙ tenuerunt. In. & Doct. in c. non est. de spōsali. Anch. in c. alma mater. col. antepen. de sen. excō. li. 6 Calde. de Ecc. int. f. 12. col. 3. & tenuerunt ex Theolo. Flo. in 3. p. tit. 26. c. 4. Palud. in 4. Sen. dist. 18. q. 8. ar. 2. conc. 6. Sylu. in verb. īterd. 5. q. 7. quā opionē cōem eſſe fatetur D. Cou. in d. c. alma mater. 2. p. relect. §. 2. n. 4. eamq́; seq̄tur latiſs. Mar. Nau. in manua. cont. ca. 27. n. 17. Quæ cōis sn̄ia ꝓcedit ēt si immineat neceſſitas ordinādi Presbyt. Diaconos, aut Subdiaconos, aliosue Eccleſ. ministros: vt scribit Syluest. in loco præcitato cōtra Ab. in d. cap. non est vobis. col. fin.

Ex qua iuris prohibitione procedit, † Episcopum interdicti tempo 2
res ordines conferentem, saltē maiores & sacros, irregularem eſſe, tū quia celebrat miſſarum solennia, vt c. sequenti post authorem diſſeruimus, tum quia actum exercet ordini Ecclesiastico competentē tempore prohibito, vt in eodem capitolo trademus, cùm ad Episcopalem ordinem ministerium Sacrorum ordinum pertineat, præsertim propter Episcopalem potestatem, neceſſarius est in ipso Episcopo sacer ordo, vt verè Episcopus sit, & potestatem indelebilem acquirat. glo. not. in cap. 1. de cleri. per sal. prom. & in capitulo ex literis, de exceſsibus Præla. vbi Abbas. Quamuis opinio contraria verior multis videatur ex eo, quod Episcopalis potestas indelebilis sit, & ab alijs officijs distincta, tametsi eam exercere non poſsit, quis presbyter non sit. secundum Ioannem Andræam, & Doctores, in dict. capit. primo. Sequitur Iacobus de Concilio, lib. 10. artic. 7. & eſſe hanc cōmunem opinionem fatetur Abbas in dict. cap primo. Coua. lib. 1. vari. re-

resolu. cap. 10. num. 15. Quo ad irregularitatem tamen incurrēdam, in specie proposita nulli dubium esse potest.

Imò † eandem irregularitatis labem Episcopus contraheret, si tantum tempore interdicti, minores ordines, aut primam tonsuram cōferet, vt egregiè probat D. Episcopus Couar. in dict. cap. alma mater. 2. par. relecti. §. 3. num. 4.

4 Et non † tantum Episcopus irregularitatē afficitur ordines interdicti tempore conferens, sed etiam Diaconi vel Subdiaconi, qui vestibus sacris induti huic ordinum celebrationi coadiutores existunt, & ea munera ministrant, quæ in libro Pōtificali continentur. Exercent equidem isti tempore prohibito, quæ certo ordini Ecclesiastico conueniunt, & ideò manifestissimum est, irregularitatem effugere non posse.

5 Erit equidem † Episcopus irregularis, qui interdicti tempore ordines confert, etiam si ipse interdictum decreuerit, nam illud seruare debet, vel tollere, aut suspēdere, vt in cap. vlt. de priuilegi. libro sexto. notat expresè Calderi. de Ecclesiasti. interdict. memb. 5.

Nec etiā ab irregularitate immunis erit Episcopus, qui Sacros aut alios Ecclesiasticos ordines contulerit in illis dieb. festiuis, qui speciali iure ad diuina munera cèlebranda excipiuntur in cap. alma mater. §. in festiuitatibus. de sent. excom. lib. 6. ita scribit Palud. in 4. Sent. d. 18. q. 8. artic. 2. in prin. conclus. 6. quem multi sequuntur, quos refert insignis D. Episcopus Couar. vbi paulò ante allegaui.

Quæ sanè † irregularitatis labe is 6
etiam afficitur, qui interdicti tempore ad Sacerdotij ordinem fuerit pomotus, ea quidem ratione potissima, quia simul cum Episcopo cō celebrat: exequitur equidem is actū certo ordini Ecclesiastico competentem, nempè Sacratissimę Eucharistiæ consecrationem, vt scribit S. Thom. in 4. Senten. distin. 13. quęstio. 1. ar. 2. quæst. 2. idem in 3. par. quæst. 82. arti. 2. Palud. in 4. Sēten. distin. 13. q. 4. artic. 2. Quibus placet permissum esse ordinatis cum Episcopo ordinante corpus Christi conficere, & ita apud quasdam Ecclesias vsu obtentum est. Nec hoc alicui mirum esse debet. nam In. 3. de officio missæ, parte. 3. cap. 9. scribit consueuisse Presbyteros Cardinales, Romanum Pontificem circunstare, & cum eo simul celebrare, & corpus Sacrosanctum Saluatoris nostri conficere, & posteà Eucharistiam à Summo Pręsule accipere, Apostolos Domini referentes, qui cū eo pariter discumbētes ab ipso Eucharistiam receperunt.

Suspensionis, excommunicationis, ac interdicti censura nodati.

CAPVT, XXXIII.

1 *Excommunicatus maiori excommunicatione, vel interdictus, aut suspensus ab homine, celebrans, est degradandus.*

2 Cri-

2 *Crimen omne irregularitatem inducens meretur depositionem.*

3 *Excommunicatus minori excommunicatione, vel a beneficijs suspensos, si celebrat, irregularis non est.*

4 *Irregularitas licèt contrahatur in casibus ipso iure, pœna tamen depositionis, qua irregulares puniũtur, imponitur per sententiam.*

1 EXcommunicatus † ma-
iori excommunicatio-
a ne, [a] vel interdictus,
b [b] aut suspensus [c] ab ho-
c mine, diuina officia celebrans, in
ordine suo degradandus est. Hanc
conclusionem ponit Hostié. in sua
Summ. in tit. de cleri. excom. minist.
in col. 1. alleg. text. in cap. Latores.
eod. tit. ex quo tex. ibi Abb. in 2. no
2 ta. colligit argumẽtum, quòd † om
ne crimen inducẽs irregularitatẽ,
est depositione dignum, de quo se
remittit ad notata in ca. Dum non
ab homine. & in cap. At si clerici. de
3 iudi. Suspensi † verò à Canone, pu-
ta minori excommunicatione no-
dati, vel suspensi à beneficijs, & nõ
ab officijs celebrantes, non incur-
d runt irregularitatem, [d] etsi graui-
e ter delinquant. [e] Idem Hostien. vbi
suprà, colum. 2. Et quia suspensio
se habet multipliciter, vide bonam
distinctionem Abb. in c. fin. de cle-
ri. excommu. depo. minist. Ex qua
colliges, quando suspensus cele-
brans sit irregularis, vel non. Et vi-
de etiam Archi. Floren. in 3. pa. tit.
28. cap. 1. §. 1. vbi hoc benè exami-
4 nat. Et nota, † quòd licet irregula-
ritas contrahatur in casibus ipso iu
re, tamen pœna depositionis, qua punitur irregularis, infligitur p sententiam, vt not. Ioann. And. in cap. 3. de cleric. excommunicat. minist. quem sequitur Turre crema. in c. Si quis Episcop. 11. q. 3.

MAiori excõmunicatione. Adde veram huius rei rationem esse, quia excommunicatus maiori excõmunicatione ligatus, ordine Sacro p̃ditus, quo ad se, & quo ad alios ipso iure suspensus est. Et ideò si de facto celebrauerit, ex vulgatissima iuris regula, irregularitatis vitio notatur tex. in cap. 1. de sentent. & re iud. lib. 6. cap. 1. c. is cui, de sent. excom. eo. lib. cap. illud, c. fraternitati, c. vlt. de cleri. excom. minist.

Et non solùm, quando excommunicatus maiori excommunicatione affectus celebrat, irregularis est: verum etiam si celebrationi authoritatem præstat, quia Episcop. est, & audit missarum solennia. tex. optimus in c. illud. de cleri. excom. minist. glo. in Clem. 2. in verbo, celebrari. de priuileg. quam commendat Abb. in dict. c. illud. Franc. in d. cap. 1. de re iud. lib. 6. Cardi. Imo. & Doctores. in d. Clemen. 2. Gonsa. à Villadiego, de irregu. cap. 2. col. 3. D. Couarr. in capit. Alma mater. 1. par. rel. §. 6. num. 9. Quam opinionem communem esse fatetur egregius vir Marti. Nauarr. in manua confesso. cap. vigesimoseptimo. nu 244. Dicitur equidem hoc casu authoritas præstari, quando Episcopus excommunicatus facit, & iu-

bet coram se ipso Missam celebrari idem notauit Host. & Doctores, in cap. tanta. de excessib. Prælato. Socin. in cap. ad audientiam, num. 25. de homic.

Quibus illud addendum est excommunicatum celebrantem irregularem esse, etiamsi nondum fuerit denunciatus, ea potissima ratione, quia constitutio Pontificia incip. ad euitanda scandala, nullã vtilitatem vel commodum affert ipsis excommunicãtis, & ideò ipsius sãctione iuuari non possunt, vt scribit egregiè D. Couar. in dict. capit. Alma mater, d. §. 6. nume. 9. & §. 2. num. 11.

Clericus verò, qui nulla affect⁹ excommunicatione, coram excommunicatis sciens celebrauerit, irregularis non est, quamuis grauiter delinquat. text. in dict. ca. is cui. de senten. excommunicat. in 6. quod longa manu pertractauit D. Coua. dict. §. 6.

Vno tamen casu singulari, clericus efficeretur irregularis, quando coram Episcopo nominatim excõmunicato celebraret, & in benedictionibus illi annuat, vt de more fieri solet, ex glos. in cap. ecce. 95. dist. Vnde talis Episcopus & Sacerdos, irregularitatis nota afficiuntur, cum eisdẽ criminis participes sint. vide glos. not. in Clem. in Archiepiscopatu, in verbo, celebrari. de priui. Abbas in capit. fin. de exces. præ. Maiolum de irregula. lib. 3. cap. 21. num. 20.

Procedit etiam præcednes sentẽtia in tantum, quod etsi excommunicatio instituta sit, si is in quẽ prolata fuerit, celebrauerit, irregularitatis labem contrahit. gl. not in ca. postulastis. in verbo, spoliandi. vbi Abb. & Doct. de cleri. excom. Abb. in cap. 1. not. 1. de Simo. S. Thom. & alij Theolog. in 4. Sentent. distinct. 18. q. 2. artic. 1. ad quar. quæst. Sylu. in Sum. in verb. correctio. §. 9. si tamen iniustè excommunicatus absque scandalo celebrauit, in animæ iudicio pœnam nullam ĩcurrit. Ita tenet. Caiet. in 2. 2. q. 70. ar. 4. Adri. in Quodlibet. 6. artic. 1. colum. 1. & in 4. Sent. 4. quæst. de confess. Ioan. Drod. de lib. Christi. p. 235. D. Couar. d. §. 7. Domi. Soto in 4. distinc. 22. q. 1. artic. 1.

Corã excommunicato celebrans nõ efficitur irregularis, nisi in casu notabili.

Est tamen circa hoc mirum ĩ modum aduertendum, quod tunc is innodatus est excommunicatione, & celebrat, vel alium actum exercet, irregularitatem contrahit: quando talis actus alicui ordini Ecclesiast. competit, quem is qui exercet, habet, a cuius vsus exercitio, suspensus est. Sic tradiderunt Innocen. & Doctores in cap. vlti. de exces. prælat. glos. in verbo, præsumpserit. in cap. 2. de cleri. excommu. minis. vbi Ioan. Andræ. Card. Ancha. & Abb. in capit. illud, vb glo. in verbo, officia. eo. tit. Henri. in capit. vlt. codẽ etiam tit. Nicol. Ploui. in tract. de interdict. regu. 29. & in tract. de irregu. 45. & seque. Syluest. in verbo, interdictũ. 5. q. 4. Ioan. in summa cõfess. 3. lib. tit. 33. Calderi. de Eccles. interdict. memb. 6. Gonsa. à Villadiego de irreg. cap. 2. idem etiam scripsit Inno. in cap. 1. de senten. excom. lib. 6. quam opinionem communem esse fatetur D. Couar. in d.

cap.

cap. Alma mater. 2. par. relecti. §. 2. num. 5. cui suffragatur text. in cap. is cui, ibi, in suo officio. & in c. is q, §. vlt. ibi, Celebrat. de sen. excom. li. 6. ex qua quidem verissima, & communi regula, aliqua pro eius ornatu animaduerti possunt.

Primò non esse irregulares eos, qui maiori excommunicatione innodati, recitant aliquas horas etiã canonicas & respõsoria ad mortuorũ sepulchra, aut Psalmos in choro cantant, eo modò quo laici facere consueuerunt. Ita post. S. Thom. & Anton. tenet insignis Marti. Nauarr. in manua. confessor. capit. 27. num. 244.

Secundò non sufficere ad irregularitatis labem incurrendam, quod actus Ecclesiastico ordini competens, ab excommunicato, qui eo ordine præditus est celebretur, sed necessarium esse, talem actum solenniter fieri, & ea ratione qui Epist. aut Euangelium dicit, sine apparatu solito, non est iudicãdus irregularis. Ita bene asseuerat Martin. Nauarr. in loco nouissimè allegato.

Tertiò, non esse laicum vel fœminam irregularem, si post excõmunicationis sententiam, alicuius Ecclesiastici officij mun⁹ exercuerint, laicus equidem Ecclesiastici ordinis incapax est, & ideò verè irregularitas hoc casui cõstitui nullo modo potest. Ita not. insignis Cou. in Clem. si furiosus. 1. par. relect. §. 1. nu. 1. licet ipse in suspensione loquatur, eadem tamen ratione in excommunicatione hoc asseuerandum.

Quartò, clericum excommunicatum, & ob eam causam ã Sacramentorum collatione suspensum, irregularem non esse, si ea contulerit, ea solennitate, & forma qua laici conferre potuissent, nempe si aliquem baptizent, secundum ritum quo laici quandoque solent, Baptismi Sacramentum conferre, secundum Innocent. in dict. capit. 1. de sent. excomm. lib. 6. secus tamẽ erit, si solenniter eo modo, quo clerici solent, baptizent. Ita Henri. in cap. vlt. Nicola. ploui. de irregula. reg. 48.

Quintò, non esse irregularẽ eum qui maiori excommunicatione affectus, indicat, visitat, castigat, præsentat, eligit, & confirmat: quemadmodum ex prænotata conclusione deducitur, hæc equidem ad diuina munera non spectant, & nullibi cauetur quod ex his actionibus irregularitatis labes icurratur, & non est ideò dicendum, capitolo legatur. 24. q. 2. c. is cui, de sent. excom. lib. 6. Nauar. d. c. 27. n. 271.

Sextò, ex præscripta regula, & ex eius ratione deducitur clericũ excomunicatum, suspensum, aut interdictum, irregularem non esse, etiã si Sacramenta percipiat. Nam ipsa Sacramentorum perceptio, nõ pertinet speciali iure, ad aliquem ordinis Ecclesiastici actum, quandoquidem laicis competit. Hæc est omnium comunis sententia, vt testatur Couar. d. §. 1. num. 1. Fateor tamẽ clericum istum grauissimè arbitraria pœna ab Ecclesiastico iudice puniendum esse.

Excusabitur tamen clericus excommunicatus celebrans, ab irregula-

gularitatis pœna, quando legitima ignorantia excommunicationis id fecerit. text. no. in cap. Apostolicæ, de cler. excommu. minist. Regia l. 21. tit. 9. par. 1. Collatio tamen Ecclesiastici beneficij excommunicato facta, etiam ignaro excommunicationis, nulla est. gl. no. & ibi Abb. & Card. in cap. pen. de cler. excomm. minist. Doctores, in cap. pastoralis. §. verũ. de appella. quam opinionem communem esse fatentur Martin. Nauar. in manuali confess. cap. 27. num. 271. D. Couar. in dict. cap. alma mater, 2. part. relecti. §. 7. num. 3. Nam licèt ignorãtia excuset à pœnis à iure statutis, aduersus excommunicatos aliquid prohibitum facientes, non tamen efficit, eos acquisitionis capaces, contra iuris prohibitionem, de qua in c. postulastis, de cleri. excomm. minis. cum alijs.

Absolutio ab excommunicatiõe, solo testimonio cõfessoris, minimè ꝓbatur.

Nec sufficeret probari, ad benefitium obtinẽdum, testimonio confessoris absolutionẽ ab excommunicatione fuisse impartitam. Ita sin. tenet Cald. con. 2. ĩ c. an si opponantur. tit. de test. Sequitur Petrus Rebuff. in concorda. in forma manda. Aposto. verbo, absoluentes. fol. 551. Quod nota, quia vidi hoc controuersum in causa maximi ponderis. Ad fugiendas tamẽ controuersias quæ circa hoc solent contingere in Romana curia, moribus receptũ est, vt quoties fit alicuius beneficij collatio, aut dantur literæ ad beneficia, datur etiã absolutio impetrãti, ab excommunicatione, ad illum tantum effectum, vt testãtur Ioan. Staphileus, de literis gratiæ & iusti. fol. 82. Fel. in cap. Apostolicæ. col. 1. de excep. Hierony. Gig. de pensioni. q. 14. Petrus Rebuff. in concord. tit. de excomm. nõ euitandis. Nauar. d. cap. 27. n. 271.

Celebrãs post excõmunicationẽ, quæ nulla est, nõ contrahit irregularitatem.

Est etiam ab irregularitate immunis, qui post excommunicationem, quæ nulla est celebrat, text. not. in c. non debet. 11. q. 3. *Nõ debet* (inquit) *is pœnam sustinere Canonicam, in cuius damnationem, non est Canonica prolata sententia.* Excommunicatio sanè quæ nulla est, non debet timeri, cap. cui. 11. q. 3. Nec debet ea sẽtentia appellari, q̃ nulla est, quia sententiæ effectus non parit. l. 4. §. condemnatũ, ff. de re iudi. & sicut caret iuris effectu, sic authoritate & nomine rei iudicatæ carere debet. Clem. pastoralis. §. vt igitur, de re iudic. ea ratione, iudex qui sententiam nullã protulit, litem suam non facit. glo. sing. in l. fin. in gl. 1. ff. de vari. & extraordi. cogni. & hanc sententiã tenuerunt in specie proposita. gl. Hugo. Domi. & vterque Cardi. in c. 1. 11. q. 3. Hosti. in Sũma, tit. de sent. excomun. §. quis sit effectus, versi. hęc vera. & in tit. de clerico excom. §. qualiter. excusetur. Abb. in cap. per tuas, de senten excomm. S. Thom. & Theolog. in. 4. Sent. distin. 18. q. 2. artic. 4. quęst. 4. Diuus Anton. 3. par. ti. 24. cap. 73. ad finem. Et hanc opinionẽ communem esse asseuerat Martin. Nauar. in dict. c. cum contingat, remed. 3. D. Couar. in d. cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 7. Et plures casus in quibus sententia excommunicationis nulla est ipso iure, congessit glo. in c. præsenti,

ti, de sentent. excommun.lib.6.& in c.reprehensibilis, de appella. Nauarr. in manu. confess.c.27.num.4.

Illud verò certissimum esse censeo, clericum contrà quem lata fuit excomunicatio, que nulla est, cum maximo populi scandalo celebrãtẽ, mortalem culpam ob scãdalum contrahere, & ab ordinario arbitraria pœna puniendum esse. Ita tenet Palu. in dict. dist. 18. q. 1. col. 3. vbi Gabi. q. 2. col. 11. quod sępenumero in cõtrouersijs forẽsibus receptum vidi.

Celebrãs post appellationem, irregularis iudicandus non est.

Nec etiam clericus irregularis est censendus, qui post appellationem etiam illegitimam, ab excommunicationis sententia, contra se lata, existimas validã esse eius appellationẽ ante absolutionem celebrauerit, etiam si postea pronuntiatum fuerit, eã appellationem firmitatem non habuisse, glo. fin. in cap. solet, in verbo, in officijs. de sent. excom. li. 6. vbi Perusi. & Probus, & communiter omnes sequuntur eã, & valdè commendat insig. Nauar. in dict. ca. cum cõtingat, d. remed. 3. col. 2. Couarr. d. §. 7. & meritò ab omnibus Doctoribus approbata & recepta est: Quãuis in animę iudicio si quis nosceet, vel nosce deberet, eius appellationẽ minus iustã esse corã Deo, non esset immunis, teste Nauar. ibi.

Nota casum singularem ad liberãdã pensionarium, ab excõmunicatione quãdo statuta die nõ soluit.

Erit similiter ab irregularitatis labe liber pensionarius, contra quẽ excommunicatio lata est ipso iure, in casu, quo certo tempore, pensionem constitutam non solueret. Nam si lapso termino, ante solutionem celebret, irregularis non est, antequàm ille cui debetur declaret, se velle illam esse incursam: il lo verò lapso mense vel anno, declarante, incursa censetur excõmunicatio à termino elapso, quãuis si antequàm declaret, pensionem recipiat, vel moriatur, vel concordia fiat, vel pensionarius exatremum diẽ clauserit, non censetur incursa. Ita tenet Cassiado. decis. 2. num. 3. tit. de locato. vbi fatetur seruari in Romanæ Curiæ summo Prætorio. Idem tenet ipse decis. 3. eo. tit. num. 4. & decis. 4. num. 1. & 9. ibi sequitur Martin. Nauar. in manu. c. 23. nu. 103.

Clericus maiori excommunicatione innodatus, ĩ mortis articulo potest absolutionem indulgere.

Excusabitur etiam ab irregularitate clericus, qui excommunicatione maiori innodatus, constitutũ in mortis articulo absoluerit, maximè hodie authoritate Concilij Tridentini, sessio. 14. cap. 7. in hæc verba: *In articulo mortis, omnis sacerdos quoslibet pœnitentes à quibus libet peccatis, & censuris, absoluere potest.* Probabiliter equidem credi potest, piam matrem Ecclesiã, nõ auferre illi nec suspendere iurisdictionẽ à peccatis absoluendi, quo ad talis articuli tempus. Fateor tamen, quod ante concilium contraria opinio recepta erat: quam tenuerat gl. not. in cap. præterea, §. porro manus, 32. distinctio. & ibi communiter Doctores sequuntur Abb. & Prępo. in cap. non est, de sponsal. & communem esse testatur Nauarr. in manu. confess. cap. 26. num. 27. & in cap. 1. n. 87. de pœni. dist. 6. ipse verò in dict. manuali. c. 27. n. 271. nostrã amplectitur opinionẽ, dicens contrariam tenuisse d. cap.

26.

26.immemor decisionis dicti Sacrosancti Concilij, quæ singularis est interpretatio, & summè notāda

Casus notandus. Sed vtrùm Parochus excommunicatus, occultè tamen, possit paræcis suis Sacramenta conferre. Vide Domi.Sot.in 4.Senten.dist.22. art. 4.col.4.tenentem ei licere, ea ratio ne innixus, quod creditor potest ab excommunicato debitum suum petere: & hic illi sine peccato soluere. capit.intelligim.de iudic.cap. si vero de sent.excomm.

E Interdictus. Interdictum equidem Ecclesiasticum, non tantum in locum, sed in personam, quo ad certum actum, aut quo ad certam, & particularem actionem ordinis imponi posse, manifesti iuris est, vt si quis à celebratione missarum, Ecclesiæ ingressu, aut à Sacramēti pęnitentiā collatione interdicat tex. & ibi traditur in cap. significauit, de corp.vicin.not. latè Calderin.in tracta.de Ecclesiastico interd.fo.5. col.2.Deci.in cap.sanè.nume. 4. de de offi.delega.Marti.Nauar.in manua.confess.cap.27.nu.164. Domi. Sotn in 4.Sent.dist.32.q.3.artic. 1. Vnde dubium non est, quod is vi à Missarum celebratio inter dicitur, si de facto celebrauerit, irregularitatis nota afficitur: vt cū alijs hoc loco tenet author, idem est si Ecclesiæ ingressus alicui fuerit interdictus: nam si intra illam diuina solennia celebrauerit, irregularis est. Nec potest in Ecclesia sepeliri, nisi pœnituerit, & cum signis contritionis & pœnitentiæ decesserit, text. not.in cap.is cui, de sent. excomm. lib.6.vbi Ioann.And.Fran.& Doct. not. Poterit tamen is absque irregularitatis metu extra Ecclesiam diuina officia celebrare, glo.not.in dict. capit.is cui, & in capit. vlt.de offic. ordi.lib.6.Inno.Henri. Abb. Felin. num.8.in cap.sacro.de sent.excommuni.eamq; sequitur (vir ætate inferior, literis tameu & eruditione, antiquis adęquandus) Martin. Nauar.in manu.conf.cap. 27.nu. 170. D.Couar.in cap.alma mater, 2.par. relecti.§.1.num.3. de senten.excō. lib.6.quæ communis & verissima, opinio probatur in c.præsenti. 5. q. 2.Est etiam ei permissum Ecclesiasticam iurisdictionem exercere, siquidem ab ea suspensus non est. gl. in verbo, interdictum, in dict.cap. sacro, quam Doctores ibi communi consensu sequuntur. Abb.in cap. ab excommunicato, col.4. de rescr. Ioan.Miles in repertorio, in verbo, Suspensus etiam ei licitum Ecclesiam introire, & orare, quando diuina munera non celebrantur. glo. sing.quæ loquitur in excommunicato, in capitulo, qui studet, 1. qu. stion.1.Inno.in cap.nuper, de sent. excommunicat. non tamen potest sacra audire, ita Domi.in dict. cap. is cui, quam opinionem communē esse testatur, eam sequutus Nauar. vbi suprà allegaui.

Notabis etiam circa hoc, quod generaliter per quodcunque interdictum prohibita sunt diuina solennia, Sacramenta, necnon Ecclesiastica sepultura (his exceptis) quę iure permittūtur. Ita colligitur ex cap.fin.de excessib.præla.c.non est, de sponsali.cap. quod in te, de pœniten.& remis.cap.responso.de sent.

excom-

excommuni.c.quoniam,cap.fin.de sent.excommu.lib.6.

Ex quo manifestè sequitur, violantem Ecclesiasticum interdictũ irregularem esse, tex.not.in cap.1. de re iudi.lib.6.cap.1.cap.is cui.§. vlt. de senten.excom.eo.lib. Regia lex.18.tit.9.par.1.& ibi noster Gregori. in glo. *Irregular.* Non tamen irregularitas contrahitur, per quẽcumque actum, nisi per actum alicui ordini competentem, quem is qui exercet habet. Ita sing.tenet Inno.in c.vlt.de exces.prælato.quam suprà multis comprobauimus.

Celebrãs tempore cessationis à diuinis, an sit irregularis.

Sed quæstionis est, vtrùm qui tempore cessationis à diuinis cælebrauerit, irregularis iudicari debeat: in qua gl.not. & communiter à Doctoribus recepta in cap. si Canonici.de offici.ordi.in 6. in ea est opinione, vt existimet, eum irregularem non esse. Idem in cessatione generali respondendum est, etiã si ab eo decreta sit, qui interdicti sententiam iure poterat pronunciare. Innoc.nu.3. vbi Abbas, Anton. Præpo.Frã.& communiter omnes, in cap.dilectis, de appellati. Idem Inno. num.4. in cap.irrefragabili, de offi.ordi. Syluest. in Summa, in verbo, interdictum.1.§.1. Cardin. & Imo.in Clem.1.§.cessationis,de sent.excom.vbi Boni.num.9. Mart. Nauarr.in manu.confess.ca.27.nume.188. Contrariam tamẽ opinionẽ in cessatione generali ab eo imposita, qui poterat interdicere: tenet Ioann.And.in capitulo, si canonici, de officio ord. in 6. Idem ibi Inno.in c.non est vobis, de spõsali. vbi Præpo.col.4.Felin. in cap. irrefragabilis, §.cæterum. de offic.ordi.Ang. in Summa, in verbo, cessatio.Florenti.in 3.parte, tit.26. cap. 3.colum.2. Primam tamen sententiam magis communẽ & benigniorem esse profitetur D.Couar.in dicto c. Alma mater, 2.par. relection. §.2. nu. 3. Licèt asseueret fortassis posteriorem esse veriorem, considerata, & perpensa mente Sacrorum Canonum, prohibentium Ecclesiasticæ censuræ violationem. Ipse verò non auderem à prima opinione recedere, quę vt communior, ita & verior est, cui suffragatur tex. in dicto c.is cui, de senten.excommunic. lib.6. quo sancitum est, non esse quendam irregularem censendum, nisi in casibus iure Pontificio diffinitis: nullus tamen locus Sacrorum Canonum expressus reperitur, quo irregularitas in hoc casu infligatur, igitur statuenda non erit. Nam licet in Clem. 1. de senten. excommun. cessatio generalis Ecclesiastico interdicto, quo ad eius obseruationem & violationem comparetur, illud in vniuersum nõ est, sed quo ad illam excommunicationem tantum.

Suspensus. Vide authorem nostrũ infrà. cap.122. num.4. & quæ post eum scripsi. D

Irregularitatem. Vide tex. in ca. si celebrat.de cleri.excom.minist. l.5. tit.9.par.1. & l.pen. eo.tit. Et ratio huius decisionis est, quia excõmunicatus minori excommunicatione, non est ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus, quia Sacramentorum perceptio, non pertinet ad aliquem actum ordinis: & hac E

hac ratione prohibitus Sacramenta pcipere, minime ab aliquo actu ordinis suspensus est. Et ea potissima ratione irregularis non est iudicandus: tametsi Sacramenta percipiat: est equidem necessarium, vt quis efficiatur irregularis, quod sit suspēsus ab aliquo actu ordinis, quem is qui illum exercet, habet. Quę opinio communis est, vt suprà ostendimus.

E *Delinquant.* Vide tex. in d.c. si celebrat ex quo cum vtatur dictione, *Grauiter*, manifestè colligitur, cleri cum minori excommunicationis vinculo innodatum, ante obtētam absolutionem, diuina celebrantem solennia, mortalem culpam cōtrahere, quod ibi Doctores communi consensu notant, & probat Regia lex 6. tit. 9. par. tit. F. Caieta. in Summa, in ver. excommunicatio minor. Syluest. in verbo, excommunica. 4. in princ. no. 3. Cuius ratio manifesta est, quia excommunicatus qui sic celebrat, cōtrauenit speciali præcepto, quo prohibetur Sacramentū percipere; si verò talis excommunicatus Sacramenta non percipiat, sed solum conferat, veniali tantum peccato afficitur, quod insinuare videtur tex. in 2. sui parte, in d. c. si celebrat, qui omissa dictione, *Grauiter*. Simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur hoc ueniale peccatum esse, non mortale: & ita illū tex. ad hoc perpendunt Anchar. ibi. & Caietan. in d. versic. excōicatio minor. Syluest. d. not. 3. D. Couar. in d. c. Alma mater, j. par. §. 8. nu. 2. Domi. Soto in 4. Senten. distinct. 22. quęst. 1. ar. 1. Quamuis Syluest. in dicta Summa, in verbo, Excommunicatio. 4. in prin. asseueret mortale crimen hoc casu committi. & d. Regia lex 6. & opinionem istam sequi videtur Doctis. Couar. in dicto num. 2. tamen egregius Marti. Nauar. in manua. confess. c. 27. nume. 24. cęteris melius hanc controuersiam resoluit, existimans, nullū peccatum committi, quod ea neruosa ratione probat: nam cum Sacris Canonibus excommunicatus, minori excommunicationis vinculo ligatus, tantùm separatus sit à Sacramētorum participatione passiua, manifestè sequitur, posse absque alicuius criminis reatu Sacramenta ministrare, si dando non suscipiat. Et ea ratione à peccatis potest absoluere, quia id dare est, non verò accipere, & poterit infirmis Sacramentum conferre, absq; Missę celebratione, necnon ab excommunicatione absoluere.

Tex. celebris in c. si celebr. de cleric. excomm. uel depo. minist. interpretatur.

Nec his refragatur tex. in dicta secūda parte, quia quatenus dicit, excommunicatum minori excommunicatione conferentem Sacramenta peccare, intelligi debet de illa collatione quę fit vna cum participatione, nam aliàs tex. ille esset sibi contrarius, cùm expresè ibi diffinitum sit, talem excommunicatum à sola Sacramentorum participatione esse separatum. Et iste est germanus intellectus illius tex. qui ex mente Hostien. & Anchar. colligitur. Qua ratione clericum minoris excommunicationis vinculo ligatum, qui Sacramenta contulerit, si ea minimè susceperit, nullum crimen commisisse iudicādum est.

est. Et ideo in publicis Ecclesiasticis tribunalibus accusari non potest, & ita non semel me obtinuisse in publicis causarũ actionibus sum memor.

Non ieiuni.

CAPVT XXXIIII.

1 *Sacramenta altaris non debent, nisi à ieiunis hominibus celebrari.*

2 *Clericus non ieiunus celebrans, cui pœnæ sit obnoxius.*

3 *Somnus non est de substantia digestionis.*

1 SAcramenta † altaris nõ nisi à ieiunis hominibus celebrari [a] à Carthaginensi Concilio prohibitum est, quod fuit transcriptum à Gratiano in c. Sacramenta, de consecrat. distinct. 1. Contrafacienti autem nulla ibi pœna statuta fuit. Qui † autem post cibum, & potum etiam minimum, diuina celebrauerit, excommunicationi subiacebit: vt in Concilio Toletano 7. in canone 2 quem retulit Gratia. in cap. nihil, 7. quęst. 1. in §. nullus post cibum. Concilium tamen Bracharense secundum, in canon. 10. seuerius animaduertit, disponens quòd presbyter in hoc delinquens, continuo ab officio suo priuatus à proprio deponatur Episcopo. Item talis celebrans nisi præmissa dormitione, priuandus est beneficio suo, vt in cap. Si constiterit, de accusat. secundum Hosti, in Summa, in tit. de consec. Eccles. vel alta. in §. Et qualiter ieiuno. Vide tamen Card. in cap. ex parte, de celebrat. Mis. in 4. quæst. vbi dicit quod celebrans post cibum, vel potum, potest deponi. allegat. d. ca. si constiterit. Et quia in illo tex. nulla fit mentio de depositione, intelligenda sunt verba Card. iuxta id, quod notat Arch. in dicto c. si constiterit, in 3. nota. dum dicit: Tertiò tene menti hunc tex. quòd si presbyter celebrat post cibum sumptum ante dormitionem, istud dicitur crimen graue, & dignum depositione à beneficio. Sed aduerte quod ego credo quòd per illũ tex. non posset dari pœna priuationis beneficij clerico non ieiuno celebranti, quia secundum Abba. ibi, post Hostien. vera causa priuationis fuit, quia ebriosus celebrauit, quod præsumitur, quia per totam noctem stetit in potatione, & mane incontinenti celebrauit. Iudex ergo attenta personæ, & excessus qualitate, ac facti publicitate, pęna carceris, aut suspensionis in delinquentem circa hoc poterit animaduertere: [b] Quia hodie seruari Concilium illud Bracharense, esset nimis rigidum. Vnum tamen nota in isto proposito, † quod somnus 3 non est de substantia digestionis, vt quis dicatur ieiunus, sed satis est quod sit perfecta digestio, vt notat Abbas in dicto cap. si constiterit, circa finem. Vide Cardinalem in dicto capitulo, Ex parte, qui dicit sufficere digestionem secundum qualitatem cibi sumpti: & quod dicunt Physici, quod digestio perficitur

ficitur in septem horis: Credo tamen, quod istæ septem horæ computandæ sunt ab hora duodecima mediæ noctis, aliàs autem qui cœnasset hora prima, vel secunda post duodecimam, nõ posset celebrare, etiam in vndecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus, ille ta
c men non dicitur illo die ieiunus. c Et vide glossam in d.c. Nihil, in gl. finali, volentem, quod licèt aliquis comederet ante mediam noctem, & sentiret adhuc eructationes, q̃a nondũ est cibus digestus, & quandiu sentit cibum, abstinebit.

A Celebrar i. Vde tex in c. ex parte. de celebrat. Miss. vbi Doctor. Bertach. in tract. de Episco. 2. parte, lib. 4. quæstione 42. & latissimè Card. à Turre crema. in c. Sacramenta, de consecr. dist. 1. Nicola. Boer. decisio. 4. per totum. Sed quid teneatur facere Sacerdos, qui post rem diuinã inceptam memoriæ illius subuenit, non esse ieiunum. Lege Do. Soto in 4. dist. 13. quæst. 2. artic. 6. qui post S. Thom. censet, quod si id post consecrationem contigerit debet Sacramẽtum sumere, si verò ante inceptam Missam relinquere tenetur, nisi grande scandalum timeretur. Idem sequitur Ang. in Summa, in verbo, Eucharistia. 2. §. 6. Syluest. in verbo, Eucharistia. 2. §. 7.

Notabis tamen vtiliter circa c. hoc, quod si post consecrationem Sacerdos morte, vel alia graui infirmitate præoccupetur, cùm hoc casu Missæ celebritas per alium suppleri debeat, si non reperiatur clericus, nisi qui non sit ieiunus, is iure poterit diuinam rem perficere, & Sacramentum sumere, absque alicuius pœnæ metu: nam cùm duo pręcepta hoc constituto casu contraria sint, in eam partem est declinandum, quæ magis referat, at præstantius præceptum est, quod Sacramentum perficiatur (quod diuinum est) aut diuino proximum. c. comperimus, c. relatum, de consec. dist. 2. quam prohibitio ne sumatur nisi à ieiuno, quæ humana est: c. liquido, ea. dist. Ita tenet D. Soto in 4. Sent. dist. 12. q. 1. art. 8.

Animaduertere. Adde quod licèt author non meminerit, opinionem istam amplectitur Io. de Ana. in c. si cõstiterit, de accusati. Sequitur Pet. Foller. in pract. crim. Canoni. in vlt. verbis. B

Ieiunus. Vide Dom. Soto dicto artic. 8. vbi authoris nostri opinionem amplectitur. C

Ac in die sæpiùs.

CAPVT XXXV.

1 *Clericus in die non debet nisi vnã celebrare missam,*

2 *Quod si plures in die Missas celebrauerit, cum pœna iure expressa nõ sit, iudicis arbitrio est puniendus.*

Clericis in die sæpius celebrãtibus nulla pœna in sacris sanctionibus constituta est, sed nec illis hoc expressè prohibetur: imò potius in concilio

lio celebrato per Archiepiscopum Maguntinũ & aliquos Episcopos, anno Domini, millesimo vigesimo tertio, in loco Salegunstat. in Canone quintò, decretum fuit, vt vnusquisque presbyter in die non amplius quàm tres Missas celebrare præsumat: vnde vsque ad illum numerum licitum erat illo tempore in partibus illis. Quod conciliũ habes in fine libri Decretorũ D. Burchardi Episcopi Vuormaciẽsis, qui
1 illi interfuit. Iura † namque Canonica sufficere Sacerdoti vnam Mis-
a sam celebrare [a] solum affirmant, vt in c. Sufficit, de consecr. dist. 1. & in c. Consuluisti, & in ca. te referente, de celebr. Missar. non tamen plures dicentibus, pœnam aliquam comminantur, licet tex. in d.c. sufficit, in fi. ver. dicat, quod pro pecunijs, aut sæcularium adulationibus pluries celebrans vna die, nõ existimat euadere damnationem, quod magis æternam, quam temporalem pęnam videtur respicere. Sed † quia
2 tale facinus in cõspectu populi graue solet iudicari, idque aliquando auaritiæ causa à pauperculis, & parum doctis Sacerdotibus perpetratur, nõ debent Ecclesiastici iudices illud leue reputare, sed attenta facti notorietate, populique scandalo, personæque perpetrantis moribus & qualitatibus cõsideratis, sic in hoc errantes corrigere, vt cęteri pœnæ metur à similibus cohibeantur. Adeò enim amor uiuendi in ocio, clericorum bonã partem inuasit, ut hac tempestate, ut laborem fugere possint, Sacros ordines suscipiant: euenit insuper, ut iam pauperculi Sacerdotes, eo solo tempore, quo sacrificio Missæ vacant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atque ob id una sola celebratione, pluribus, qui plures eleemosynas pręstiterunt, satisfecisse arbitrantur: quod mihi semper iniquum visum est. [b] Nullo enim iure, nullaq; ratione astrictus est, qui sacerdotẽ occupat per spatium vnius Missæ, ad eum in ocio alẽdum per totam illam diem, quin potius hoc aduersari vr̃ antiquis illis sanctorum patrum decretis, quibus statuerunt clericos quantũuis verbo Dei eruditos, artificio sibi victũ & vestitũ quærere, artificioloq; pręter offensam suæ professionis debere sibi parare vestimentum. Vt notanter inuenies in Concilio Carthaginensi 4. in capitulis, 51. 52. 53. & in cap. Clericus victum, cum c. seq. 91. d. b

Elebrare. Vide vndecim casus, quibus eodem die clerico iterum celebrare licèt, quos refert Syluest. in Sũma, in uerbo, Missa. 1. §. 7. & septem scribit Marti. Nauar. in manu. confess. c. 25. nu. 87. & alios commemorat D. Soto, in 4. Sent. d. 13. q. 2. arti. 2. & Regia l. 50. tit. 4. par. 1. Qui quidẽ casus antiquitus cũ Ecclesia Sacerdotũ inopia laborabat, erãt frequentissimi: hodie uerò rarissimè cõtingunt, pręter diẽ natiuitatis, & cùm clericus ob inopiã duarum Ecclesiarũ curã hẽt. Id verò notandum cẽseo, quod in dictis casibus, quib. clericis iterum celebrare per- A

mittitur procedit, si ieiuni fuerint: vnde si in prima celebratione lotionem sumpserint, amplius celebrare non licet, c. ex parte, de celebr. Missar. d. Regia l. 50. no. Abb. & Doctores, in c. consuluisti, de celebr. Miss. tradunt Doctores, in d. c. ex parte, quo loco dicit Host. magnos viros vidisse in hoc errare.

B *Visum est*. Adde latissimè Scotũ Quodlib. 20 Palud. in 4. Sen. d. 45. q. 2. Dom. Soto, lib. 9. de iustitia & iure, q. 2. art. 2. & in 4. dist. 13. q. 2. arti. 2. Quibus in locis egregiè pro eius singulari eruditione rem hanc explicat, & autoris nostri opinionem sequitur Nauar. in manu. cõf. c. 25. nu. 92. vbi dicit, quod Ecclesiæ vsu recepta est.

Et sine aqua & igne, vel in pane fermentato, & calice ligneo.

CAPVT XXXVI.

1 *Clericus istorum criminum reus, ab officio & beneficio est deponẽdus.*

1 a Poena † sic celebrantis [a] est, quod deponatur ab officio & bñficio, vt in cap. fi. de celebra. Missa. vbi Abb. dicit, quod Doctores nõ exprimunt, an debeant concurrere omnia supradicta ad hoc, vt presbyter deponatur, & quod credit ipse procedendum secundum qualitatem loci, & cõtẽptũ presbyteri cõsiderandũ, an habuerit illud in consuetudine.

Celebrantis. Vide Regiã l. 52. tit. 4. parte 1. & l. 56. ibi. & circa huius capitis argumentum de forma, & debito more ministrandi Eucharistiæ Sacramentum, vide latissimè Mag. Senten. & Theologos, in 4. Senten. dist. 9. vbi Dom. Soto, artic. 1. cum multis sequentibus. A

Et super altari non consecrato.

CAPVT XXXVII.

1 *Clericus super altari non consecrato celebrans, arbitrio iudicis qualiter puniendus sit.*

2 *Sacerdos erigens aliud altare nisi quod ab Episcopo sanctificatum fuerit: degradandus est.*

Hic quidem ab Ecclesia constitutum est, quod Eucharistiæ Sacramentum non nisi super consecrato altari celebraretur, [a] non 2
autem contrafacienti sacerdoti pęna descripta reperitur: vnde Card. in d. c fin. de celebra. Missa. meritò quæstionem mouet: Si † quis cele- 1
brat super altari non consecrato, qua pœna sit puniendus? & dicit quod si ex malitia, vel nimia desipientia, punitur pœna illius text. quam in c. pręcedẽti descripsimus, & hoc propter identitatem rationis, & vlterius procedendo dicit, quod idem videtur in omnib. alijs excessibus cõmissis circa cultum Sacra-

Sacramentorum. Postremo tamen dicit, quod quia pœnæ sunt restringendæ, locus erit pęnæ arbitrariæ, & hoc credit verius, nisi tanta esset identitas rationis, quod posset esse locus pœnæ illius tex. & in proposito huius capituli vide tex. in cap. Nullus presbyter. lo 2. de consecr.
2 dist. 1. qui dicit, quod † nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci fuerit sanctificatũ, vel permissum: & si clericus contrarium fecerit, degradetur: quod ego intelligerem, quando clericus erigeret illud, tanquàm consecratum, & vt in eo celebraret sine aliqua ara consecrata.

A *Elebraretur*. Vide latè Domin. Soto, in quarto Sententia. distinct. 13. quæstione secunda, articulo tertio.

Sine orario, seu stola, & alijs vestibus Sacris.

CAPVT XXXVIII.

1 *Sacerdos ad Missarum solennia, non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circumseptus: quod si aliter fecerit, excommunicandus est.*

2 *Sacerdos sine casula & alijs vestibus Sacris celebrans, arbitrio iudicis est puniendus.*

Acerdos † cùm ad solennia missarum accedit, non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circumseptus, [a] sicut tempore ordinationis suæ dignoscitur cõsecratus, ita vt de vno eodemque orario ceruicẽ pariter, & utrumque humerũ premens, signum in suo appareat pectore crucis, ita deponit Concil. Bracharense tertiũ, in Can. 3. quod transcriptum est in cap. Ecclesiastica, 23. dist. Si quis autem aliter egerit, excõmunicationi debitæ subiacebit, [b] vt ibi, de quo tex. meminit Duran. in Rationali diuinorum officiorũ, c. de stola, ubi dicit, quod fortè quis diceret illud decretum esse abrogatum per contrariam generalis Ecclesiæ consuetudinem: nam non vbique partes stolę reducuntur ante pectus in modum crucis. In his tamen regnis consuetudo seruat decretum illius Cõcilij, & licèt ille tex. solũ de orario, siue de stola disponat. Si † clericus sine casula, aut alijs vestibus sacris celebraret, nihilominus puniendum credo superioris arbitrio. Et aduerte quod dum tex. in dicto cap. Ecclesiastica, dicit, quod clericus propter hoc excommunicationi subiaceat, exponit ibi Archidiacon. dupliciter. Primò, si admonitus non vult cessare. Secundò, excommunicationis, id est, suspensionis ad tempus pro arbitrio iudicis, cùm ibi nõ determinetur tempus: & hanc secundam expositionem credo veriorem.

A *Ircumseptus*. Nota circa huius capitis argumentū, quod ad diuini muneris maiestatē maximè expedit Sacris vestib. in Sacris ministerijs vti. Sunt equidē vestes sacræ sacris ministris designatę diuersæ, siue plures aut pauciores, pro diuersitate graduum & ministeriorem, quarū vsus antiquissimus est in Dei Ecclesia, tam in ipsorum ministrorū vestibus, quam in altaris ornatu. Meminit equidē horū Clemens in suis Epistolis: meminerunt etiam alij venerandæ antiquitatis patres. Quamquàm non est dubitandum, paulatim aliqua eē àddita aut mutata: & ita refertur Dalmaticarum vsum incæpisse à Syluestro, quarum frequenter Gregorius in Epistolis meminit. Oraria verò quæ frequentissimè stolę nūcupantur, in antiquioribus concilijs tāquàm Presbiterorum, & Diaconorū propria ornamenta constituuntur: vtcūq; sit, illud est asseuerandū, hāc esse Apostolorum vel vniuersaliū conciliorū antiquissimorū traditionem. Et vide multa lectu non indigna, quę de Sacerdotalibus indumentis (huic loco accommodatissimis) vltra alios diligenter scripsit Domin. Soto, in 4. Sent. distin. 13. q. 2. arti. 4. Et de singulorum ornamentorum significatione, ratione ac comparatione illorum ad veteris legis ornamenta, de quibus vltra alios differit elegāter Rabanus lib. 1. de inst. cleri. cap. 14. & sequentibus. Et Hugo de Sācto Victore, lib. 2. de mysterijs Christianę fidei, 4. par. & li. de mysterijs Ecclesię. ca. 6. Et vide Onufriū Panuin. virū sanè doctissimū, & variæ & indefessę lectionis, in tract. interpreta. uocū obscura Ecclesiast. Concil. Triden. sess. 22. c. 5. & Can. 7. ead. ses. *Si quis (inquit) dixerit ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica vtitur irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis, anathema sit.* *Onufriū Panuin.*

Ex quo merito exterminanda & relegāda est impij Caroli Molinei opinio, in 2. parte extricati laberin. nu. 53. ad finē, asseuerantis Pontificios ritus, nō ab Apostolis emanasse: sed posteà partim ab Ethnicis, partim à Iudæis ꝓcessisse, & miror sanè locū illum nō fuisse castigatū in nouissimo libro expurgato, edito hoc anno 1584. Conantur sanè impij hoīes has sanctissimas cæremonias increpare, & de medio tollere, vt ijs adiumētis destituti, peccatis nostris depressi, ꝑpetuo sōno sepulti, Dei nr̄i obliuiscamur, si hęc nobis adēpta essent, fortè peiores essemus Sodomitis & Gomorræis. *Contra impiū Carolū Molineū, & alios Hereticos.*

Subiaceat. Ex qua sanè excōicationis pęna manifestè sequit, Clericū sine Sacris vestib. celebrātē, mortalem culpā contrahere, nam aliter excōicationis pœna non imponeretur, c. nemo, c. nullus, 11. q. 3. tradiderunt Theologi, pręsertim D. Th. in 4. d. 18. q. 2. ad 3. q. Felin. & Doct. in rubr. de senten. excommu. quam esse communem sententiā testatur Dom. Soto, in 4. distin. 22. quæst. 1. artic. 2. D. Couar. in c. alma mater, 1. par. relectio. §. 9. nume. 1. de sent. excom. lib. 6. cui suffragatur Concilium

ſium Triden. ſeſſ. 25. cap. 3. & hanc ſententiam tenet in ſpecie Anton. 3. par. tit. 13. c. 6. §. 6. Nec à tali crimine excuſaretur clericus, ſine ſacris veſtibus celebrās, ſi aliter mortem vitare nequeat: ſecundum Caietan. 1. ſecundæ, quæſt. 69. artic. 4. Quæ opinio nimis dura videtur egregio Nauarro in manuali confeſſo. c. 25. num. 84.

Ac in priuatis locis ſine Epiſcopi licentia celebrarunt.

CAPVT XXXIX.

1 *Miſſarum ſolennia non niſi in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebranda ſunt.*

2 *Clericus qui flagitium hoc commiſerit, qua pœna puniatur.*

3 *Epiſcopis in domibus nullo modo celebrare licet.*

ANNOTATIO.

1 Sicut † non alij quam ſacrati Deo Sacerdotes debent Miſſas celebrare, nec ſacrificia ſuper altare offerre, [a] ſic nō

2 in alijs, quàm in Domino conſecratis locis, ideſt, in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus delibatis, Miſſas cantare, aut ſacrificia offerre licet, niſi ſumma coegerit neceſsitas. Verba ſunt ſingularia, tex. in c. ſicut, de conſec. d. 1. Et in Concil. Tribirienſ., de quo in c. ſeq. diſponitur, quod Miſſarum ſolennia non niſi in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit celebrāda ſunt. Idem etiam diſponitur in c. hic ergo, ea. diſt. quæ iura † Sa- 2
cerdotibus contrarium facientibus pœnam non ſtatuunt, tex. autē in. c. nullus presbyter, el. 1. ead. diſt. idē prohibet illis, qui de cætero participes voluerint eſſe Sacerdotij. Per quę verba vī cōminata talibus pœna amittendi participationem Sacerdotij. Facit etiam Concilium Carthagi. ſecūdum. in Cano. 9. vbi ita diſponit: Quiſquis presbyter inconſulto Epiſcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo ſibi contrarius exiſtit. Sexta autē Synodus, de qua in cap. clericos, ea. diſtinct. dicit: clericos, qui miniſtrāt in oratorijs, quę intra domū ſunt, cū conſenſu Epiſcopi loci hoc facere præcipimus: Si quis verò hoc nō obſeruauerit, deponatur. Vnde fortè ſumpta occaſione acerrimā pœnam talib. imponendam ſcripſit lex noſtri regni, videlicet ꝙ clerici, qui taliter celebrant, deponantur, & in perpetuū carcerem damnentur. Ita diſponit lex 4. tit. 10. partita 1. De qua nempe grauitate pęnæ, ſummè mirandum eſt, cum hoc iure Canonico non ſit expreſſum, parque per hoc fiat delictū hoc pluribus alijs grauiſsimis, pro quibus pœna ſimilis imponitur. At ne quiſquam ſibi ſuadeat hoc non eſſe tam graue iudicandum, ex eo quod pium, & Chriſtianum videatur, vbilibet velle videre corpus Redemptoris noſtri, & quia plures propter hoc ſæpiùs audiūt Miſſam, qui aliàs non audi-

audirent: nam contrarium apertè dicit tex. in d. c. sicut, per hęc verba: *Satius est enim Missam non cantare, uel audire, quam in his locis vbi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate contingat.* Quis enim dubitat antiquos illos sanctissimos Ecclesię patres plus dilexisse quam nos Redéptorem nostrum, eiusque aspectu delectari magis, & flagrare desiderio, & tamen non nisi in Ecclesiis illum videre, seu si sacerdotes erant, in eis tantummodo de cælo illum ad manus proprias admirandis illis consecrationis uerbis, aduocare audebant. Nos verò ad cubicula seu cœnacula nostra illum quotidie trahimus, nulla necessitate urgente, sed aut desidia quadam ad Ecclesiam eundi, aut superbo quodam fastu, quasi iam parum sit solis hominum obsequijs coram hominibus venerari, nisi etiam inter nostram mundi pompam connumerare liceat, quod adhuc ipse filius Dei ad domus nostras nobis ministraturus accedit: Ad domus inquam, ludis, blasphemijs, ebrietatibus, ac luxuriæ actibus obscœnis sæpissimè violatas, cùm Ecclesias sanctas Dei sola vnius coniugalis actus pollutio sine peccato facta contaminet, [b] vt per Syluest. in Summa, in verbo, Consecratio, lo secundo. §. Quintò quæritur, versi. tertius casus. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere vult, summũ dedecus arbitramur, si non præueniamus eundem ad eius hospitium eũtes. Ad quem credimus Deum, quem confitemur Redemptorem, quem tremẽdum iudicem expectamus, angelicis cõstipatum choris, ad sordida nostra receptacula nõ modo venire permittimus, sed si fas est dicere, compellimus. Aduertant quæso vniuersi Christiani, & tempestatis huius calamitatem considerent, & aliqua Germanię oppida tam cœlesti hoc munere, corpore uidelicet filij Dei, orbata cognoscant, cùm in omnibus retro actis sęculis nusquam id contigisse legamus, quamuis Deus ipse summus plures hęreses in sui offensam prædicari, & recipi permiserit, & quod hoc miserrima nostra ætate successerit, ad irreuerentiam erga Dominicum corpus referamus. Constat enim nusquam Sacerdotes maiori habitos contemptui, & Eucharistiæ donum maiori ingratitudine susceptum, & irreuerentia tractatum fuisse: timeantque qui talia contemnunt, tam graue Dei subire iudicium, tantique muneris priuationem sibi, & posteris promereri. Satis enim securi viuebant, paucis elapsis annis, qui talẽ nunc patiuntur animarũ morbũ, & salutis æternę dispendium. Vt autẽ magis pudeat Christianos hanc Redẽptori suo irreuerentiam facere, legant obsecro Aemilium Probum in uita Alcibiadis scribentẽ, aspersum fuisse infamia, quòd in domo sua facere mysteria dicebatur, qđ nefas erat more Atheniensium. Et si inter Ethnicos, qui lapidibus, & dęmonibus immolabant pecudes, nefas esse hoc domi agere perpenderint, quàm sit indecens intelligant omnipotenti Deo Patri, & Creatori omniũ vnigeniti filij sui

Saluatoris nostri corpus, & sanguinem virginis visceribus compactũ, cum ipsa diuinitate vnitum, in impuris domibus offerre. Ad tantæ igitur irreuerentiæ damnũ minuẽdum, oporteret Episcopos omnes deprecari summum Pontificem, ut altaris portatilis facultates nullatenus concederet, & concessas reuocaret: ac interim in suis diœcesibus prohiberẽt, ne quisquam Sacerdos in priuata domo celebraret, nisi priùs decẽtia loci per eos, aut suos vicarios examinata fuerit, dum tamen hoc in iudicum seu notariorum lucrum non cedat. Prohibere insuper, ne ornamẽta Ecclesiarum
c alicui extra illas commodentur. c
3 Deceret insuper † ipsosq́ue Præsules ad aliorum exemplum nunquã nisi in Ecclesiis celebrare, aut Missam audire: nã ipsis etiam Episcopis in domibus nullatenus licere celebrare, disponit tex. prædict⁹, in cap. sicut, quod ante disposuerat Concilium Laodicense, Can. 8. in hæc verba, videlicet: *Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis siue presbyteris fieri.*

A Consecratis locis. Est equidem animę nostræ natura rationalis insita, à cuius lumine ea quæ facienda, quæve sequenda sunt, doceamur: & vt singulari notione discamus ea, quæ ad diuini numinis cultum, & sacrificium pertinent: nam vt Regius Vates prçclarè cecinit, Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Omnibus namque innatum est esse Deum, vt scribit Cicero. 2. de natura Deorũ. Nec vlla gens tam immansueta, tã fera vnquam fuit, quę Deum esse neget, licet qualem habere deceat ignoret, teste eodẽ Cicerone, lib. 1. de legibus: iuris naturæ quippe est erga Deum religio, vt in l. veluti, ff. de iusti. & iu. Et Dei cultus à natura inductus est, quamuis colendi modus à lege institutus sit, author est Arist. 5. Ethic. Et ea ratione primum firmissimè credendum est, Deum esse, eumq́ue omnipotẽtem, bonorum largitorem, malorũ auersorem, & sacrificia ab hominibus, quamuis diuerso modo, tamẽ aliquo omni sæculo exhibita fuisse dubitandũ nõ erit. Vide latè Vualdensem, to. 5. de Sacramentalibus. tit. 4. c. 26. & latiùs tit. 17. cap. 143. Dom. Soto in 4. Senten. distinc. 13. quæst. 2. art. 3. Quibus in locis multa doctè ac piè circa locum istum aduersus Lutherum, & Vuicleff, & impiorum hæreticorum dogmata scribunt. Est etiam religio, & Catholica veritas credere, destinandũ esse locum, in quo Deum optimũ Maximum sacrificijs, & orationib. propitium nobis faciamus. Semper quidem mortalium animis insitũ fuit, Deum in certis locis colendũ esse, vt falsissimæ religiones id crediderint. Quamobrem pro diuinarum rerum veneratione operæpretium semper fuit, ut essent qui eas curarẽt, qui templa cõstruerent, & sacrificia ex regula facerent, ut scribit Aristot. 6. Poli. cap. fi. & 3. Poli. cap. 10. Sed vt Ethnicos taceamus, Sacra historia tradit ante legẽ scriptam, in lege naturæ iustos uiros,

altaria quibus Deo sacrificarent dedicasse: vt Geneseos 8. legitur de Noe, & 13. de Abraham, & 28. de Iacob: qui cùm à somno, quo visionem viderat, euigilans cognouisset verè Dominum esse in eo loco, lapidem in titulum erexit. Vnde Deuter. 12. sic sancitum est. *Caue ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in eo quem elegerit Dominus in vna tribuũ tuarum offeres hostias*. Nec in peregrinatione deserti voluit Dominus populum sacrificia, nisi in tabernaculo facere: vt legitur Exodi cap. 26. & vltrà innumera Iuris Pontificij decreta, quibus hęc veritas probat, quorum aliqua author hic allegat, idem fuit diffinitũ in Sacro Concilio Tridentino, sessio. 22. in decreto de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ. Vnde post dictum Concilium, nec Summus Põtifex facultatem concedit celebrandi extra locum sacrum, etiam Episcopis in vrbe morantibus, sed tantũ Cardinalibus: vt testatur Mar. Nauar. in manua. confess. cap. 25. num. 80. licet singulari beneficio sibi datã fuisse dicat. Casu verò quo detur facultas celebrandi Sacrum in aliquo oratorio seu Ecclesia de nouo ædificata concedenda est cũ clausula, saluo iure, & sine pręiudicio parochialis Ecclesiæ, vt à Sacra Cardinaliũ congregatione statutum est: nec semel data sine causa reuocari debet. Ita peculiari decreto dictę Sacrę congregationis diffinitum vidi.

Decreti Card. qui præsunt Concil. Trid. interpretatio.

B *Contaminet*. Adde glo. not. dictã opinionem tenentem, in ca. vni. de consecrati. Ecclesię vel altar. libro. 6. quam sequitur Specul. lib. Rationa. diuin. offic. tit. de dedica. Ecclesiæ. Ioan. à Selua, in tracta. de benefici. 1. par. q. 5. requisi. 7. quam esse communem testatur D. Epis. Couar. in. 4. decretal. 2. par. cap. 7. §. 2. num. 3. Ang. in Sum. in verbo, consecrat. 2. quęst. 7. Et grauissimus & maturi iudicij vir Gregor. Lop. qui in glossandis elimãdisq; Partitarum legibus, singularis & incredibilis eruditionis amplissimũ testimonium pręstitit, quem certo scio proximè venturo sæculo apud nos Hispanos Bart. non inferiorem iudicatũ iri. Is, inquam, in l. 20. tit. 10. par. 1. in verbo, *Fornicio*. Quamuis glos. in c. in Ecclesiis. de consecr. distinct. 1. teneat Ecclesiam minimè pollui, ex coniugali concubitu. Quam sequitur Henri. in c. fi. de consecr. Ecclesiæ vel alta. Mar. Nauar. in manu. confess. c. 27. num. 252. Domi. Soto in 4. Senten. dist. 13. q. 2. art. 3. Alphonsus à Castro Zamorensis subtilis, & acuti ingenij, & verbi Domini orator celeberrimus, lib. 1. de potesta. legis. pœna. c. 7. docum. 2. idem disponit Regia l. 20. tit. 10. par. 1. Quę opinio procedere potest, quando coniuges longo tẽpore in Ecclesia habitarent. Ita censet Syluest. in Summa, in verbo, Consecratio, 2. q. 5. & in verbo, debitum, q. 3. D. Coua. & Greg. in locis nouissimè allegatis.

Non tamen coniuges à mortali crimine excusarentur, si carnale cõmerciũ habuerint ĩ loco Sacro: siue cõsecrato vel benedictio, siue eam habuerint, vt voluptate fruantur, siue

siue vt fornicationem euitent, siue multo, siue paruo tempore in Ecclesia steterint. Ita Palud. in 4. distinct. 32. quæst. 2. artic. 3. Antonin. in 3. parte, tit. 1. cap. 20. §. 2. Cardi. a Turre crema. in §. sed cùm naturale, arg. 4. distinctio. 5. Martin. Nauarr. in manuali confess. cap. decimosexto num. 33. Caietan. in Summa, in verbo, matrimonialis vsus peccata, §. 6. Licèt contrarium tenuerit Ange. in Summa, in verbo, debitum, §. 32. & alij per eum relati. & Cast. dicto documen. 2.

C *Commodentur.* Adde quod iã hodie in hoc amplissimo Toletano Archiepiscopatu, nouissimo Sinodali decreto prohibitum est, ne ornamenta, & alia Ecclesiarum bona, ad earum decorem & ornatum necessaria, alicui commodentur: nisi tantum alteri Ecclesiæ annexæ. Clericus verò Oenconomus, vel Sacrista, illius constitutionis transgressores, pœna duorum aureorum sunt mulctandi: Ita sancitum fuit lib. 3. dictarum consti. sub tit. de rebus Ecclesię non alienan. c. 4. Antiquius sanè seuerior pœna infligebatur. Nam in Concilio Toletano sub Flauio Egica Rege celebrato, anno eiusdem regni 7. Idib. Nouemb. Anno 732. cap. 4. decretum fuit, eum qui vasa Sacra, aut ornamenta Ecclesiæ in vsum proprium profanauerit, honoris proprij ordinem amittere, & Sacræ cõmunionis perceptione perpetuo nisi in mortis articulo) priuatum remanere: necnon dictorum bonor[um] restitutioni esse obnoxium.

Missamque pro requie defunctorum promulgatã, pro viuis celebrarunt hominibus, vt illi mortis incurrerent periculum.

CAPVT XL.

1 *Sacerdos, qui hoc crimen commiserit à proprio ordine depositus, in perpetuum exilium mittitur.*

POena † huius criminis est, vt talia perpetrantes à proprio ordinis gradu deponantur, & exilij perpetui ergastulo relegentur, [a] vt cautum est in Cõcilio Toletano, quod refertur in cap. Quicunque Sacerdotum, 26. qu. 5. de quo tex. meminit Hostien. in cap. fi. de sortileg. & ibi Ioann. de Anna. in fin. Meminit etiam Paul. Grilan. in tract. de sortilegijs, in 14. q. & ĩ 17. & habetur ille tractatus & alij sui in 4. vol. tractatuum huius nouæ ĩpressionis, in qua fuerunt redacti plures tractatus ad volumina decem, & quia Gratianus refert breuiter verba illius Concilij Toletani: Si quis cupiat illud originaliter legere, inueniet in synodo 17. Toletana celebrata, Anno 732. in capitolo sexto sub rubric. de his, qui missam defunctorum audent pro viuis maleuolè celebrare. Quę synodus hucusq; non est impressa. [b] b

Rele-

A R*Elegentur*. Vide doctissimum, & nostra ætate celeberrimum Iurecõsultum Iaco. Menoch. in lib. illo variæ & indefessę lectionis, de arbi. iudi. quæstio. lib. inquam 2. centu. 4. casu, 388. nu. 15.

B *Non est impressa*. Adde quod decretum dicti Toletani Concilij nouissimè refert Frater Bartholomeꝰ Carranҫa de Miranda, Archiepiscopus Toletanus in epitome conciliorum Concil. Toleta. 17. capit. 5. cuius verba hæc sunt. *Qui fallaci voto missam pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis student celebrare hominibus, non ob aliud, nisi vt is qui pro quo offertur sacrificium ipsius Sacrosancti libaminis interuentu mortis, ac perditionis incurrat periculũ, tam ipse Sacerdos qui celebrauerit, modo dicto, quam ille, qui ad talia peragenda incitauerit, exilij perpetui ergastulo relegetur, & (nisi in mortis articulo) Sacræ communionis perceptio denegetur, & Sacerdos insuper à proprij deponatur ordinis gradu*. Hactenus Concilium.

Eucharistiam ob ebrietatem, ac voracitatẽ euomuerunt.

CAPVT XLI.

1 *Sacerdos, qui delictum hoc commiserit, quadraginta diebus debet pœnitere.*

2 *Species Sacramentales quamdiu in suo vero esse remanent, sub eis consistit inseparabiliter Corpus Christi.*

3 *Si Sacramenti species, quæ discerni possunt euomitæ fuerint, quid faciendum est.*

Lerici vel Monachi, † seu Diaconi, presbyteri, quibus tale contigerit, 70. diebus debent pœnitere, [a] vt in cap. si quis per ebrietatem, de conse. distinct. 2. vbi vide Car. de Turrecrem. qui dicit, quod considerata causa vomitus, quæ ponitur in tex. scilicet, ebrietate, & voracitate, & circunstantijs, non videtur ꝙ pœna taxata excedat, & adeò securè iniungenda est. Cùm autem tex. non aperiat qualitatem pœnitentiæ, quæ debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio iudicis. Ratio huius pœnę est, quia secundum veriorem & securiorem opinionẽ † quamdiu species Sacramentales remanent in suo vero esse, sub eis cõsistit inseparabiliter corpus Christi, & sic si prædictæ species eijciuntur per vomitum, ipsum corpus similiter eijcitur: quẽ sequitur Cardi. vbi suprà, quem etiam vide in §. fina. dicentem quod tũc † si species euomitę discerni possunt, & sunt sumptibiles, debent exsiccari & sumi per se: si potest fieri, vel cum vino, vel alio liquore. Si non sunt sũptibiles, tunc reponãtur in aliquo honesto loco iuxta altare. Si species non possunt discerni, præsumũtur digestę, nisi statim sint euomitæ, quo casu reponuntur in aliquo honesto loco: De quo etiam vi-

(Right margin: 1 … a … 2 … 3)

videatis Syluest. in Summa, verbo, Eucharistia. lo. 2. §. nono queritur. versic. quartum.

A P*Oenitere*. Nota quod Episcopus, cui hoc contigerit, nonaginta dieb. pœnitere tenetur, si autem infirmitatis causa euenerit, septem diebus tantum: vt in c. si quis per ebrietatẽ, hic allegato, de quo vide Hostien. in Summ. in tit. de custodia Eucharis. §. quæ pœna. nu. 4. Steph. Auf. in addi. ad Cape. Tholosa. q. 218.

Ac ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in terram, et in altari.

CAPVT XXXI.

1 *Pœna huius criminis quæ sit.*

a 1 POEna[a] huius † excessus ponitur in cap. si per negligentiam, de cons. dist. 2. per hæc verba:

Si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambatur tabula, radatur, si non fuerit tabula, vt non consumetur, & cinis intra altare condatur, & Sacerdos 40. diebus pœniteat: si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat: Si super linteũ altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat, si vsque ad tertium 9. diebus, si vsque ad quartum 20. diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit stilla tribus vicibus minister abluat calice supposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Quæ pœna cùm sit Canonis antiqui, & quæ magis videtur in pœnitentiæ foro, quàm iudiciali prouidere, si casus occurrerit, & in iudicium deducatur, tũc iudex attenta facti qualitate, & astantis populi notitia vel scandalo, & Sacerdotis culpa vel negligentia, pœnam moderabitur vel augebit, prout æquius sibi visum fuerit.

ADde circa huius capitis materiam Capel. Tholosa. & ibi Steph. Aufr. in addi. dec. 218. incip. Item fuit quæsitum, qua pœna. A

Aliquoties insuper celebrando, corpus, & sanguinem Domini nõ percipiebant.

1 *Sacerdos, qui crimen hoc commiserit, qua pœna puniendus est.*

HOC enim licèt temporibus nostris rarò accidat, quia semper qui celebrat saltem publicè, sumit corpus & sã guinem Domini, Concilio tamen Toletano 12. quod habetur de consec. distin. 2. capit. relatum. cautum est, quod † quicunque Sacerdos 1 ad

ad diuinum altare sacrificiũ oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia communionis, an vno repulsũ se nouerit.

Super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum effectum unam uel plures Missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis.

CAPVT XLIII.

1 *Sacerdos, qui hoc immane scelus cõmiserit, est deponendus.*

2 *Pœna huius sceleris, quando iudicis arbitrio est infligenda.*

QVam graue sit rebus sacris vti ad committenda scelera, nemo non nouit: & si hoc in quocunque grauiter puniendum est, quantò magis id faciendum erit, si talia perpetrans, cultus ac ministerio sacrarum rerum est ordinatus?
1 Vnde † Sacerdos, qui in hoc deliquerit, deponi debet, ex sententia Pauli Grillan. in tracta. de sortilegijs, quod est volum. 5. tractat. diuersor. Doct. in queſt. 14. qui etiam describit aliquas res, super quibus solent prædictæ Missæ celebrari ad dictum effectum, mouetur per tex. in cap. si quis Episcopus, 26. queſt. 5. qui hoc non probat, quia nihil de hoc delicto dicit, nec imponit, pœnam depositionis. Mouetur et argumento tex. in cap. quicunque, eadem cau. & quæst. qui leuius crimen graui pœna castigat. Et dicit tandem quod † quidam dixerunt 2
esse pœnam arbitriam: quod dicit tolerari posse, quando factum non esset valdè turpe, vel persona Sacerdotis simplex. Et vide Abb. in cap. quidam, ad finem. de celebra. Miss. vbi dicit, quòd Sacerdos Missam celebrans, vt Deus perdat aliquẽ, licet conficiat, debet hoc comperto deponi: quia abutitur tanto Sacramento: Superstitiosum autẽ clericum deponendum dicit Syluest. post Hostien. in locis per eum relatis in sua Summa, in verbo, Superstitio, §. vndecimo quæritur.

ANNOTATIO.

ADde Paul. Grillan. vltrà locum, quem hic author allegat ĩ tract. de sortile. q. 16. & 17. Iacob. Menoch. de arbit. iud. quæst. li. 2. cen. 4. casu. 388. num. 14.

In custodia Eucharistiæ de sides.

CAPVT XLIIII.

1 *Clericus istius criminis perpetrator qua sit pœna plectendus.*

2 *Sacramentum Eucharistiæ summa decentia custodiendum est.*

Huius

Vius † desidiæ pęna ex dispositione Concilij Arelaten. de quo in c. Qui bene. de consecr. dist. 2. talis est, quod qui benè nō custodierit sacrificiū, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pœniteat. Nouissimè autem taliter delinquentes ab officio tribus mensibus suspendun tur, ut c. 1. de cust. Eucharist. Grauiori pœna puniendi, si aliquod nefandum inde contigerit, quæ videtur relicta iudicis arbitrio, argumēto tex. in c. de caus. de offic. delega. Quali † autem decentia seruari debeat Eucharistia, benè ordinauit Honorius III. in c. sanè, de celebra. Missa. sub talibus & notandis verbis: *Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, distinctè præcipiendo, mandamus, quatenus à Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo, & signato semper honorificè collocata, deuotè ac fideliter conseruetur.*

ANNOTATIO.

Ide Circa huius capitis argumentum Capellam Tholosanam, decisio. 218. vbi Aufr. in addi. & vide in hoc Archiepiscopum Tolet. cap. 1. sub tit. de custod. Eucharist. lib. 3. Sinod. constituti.

Illud verò notabis, quod propter negligentiam in sacrificijs admissam, vindictā Dei Optimi Maximi proximam esse exempla Nadabi, & Abiu, fidem faciunt, vt habetur Leuit. c. 10. cum alijs. 1. Reg. c. 2. 3. & 4. Atque Herodotus lib. 2. piaculū fuisse apud Aegyptios tradit, immolasse hostiam non notam à Sacerdote, qui prius quàm immolaret, explorabat diligentissimè an mūda eēt, deinde alligata Canabe cornibus applicataq; terra sigillari annulo imp̄ssa, mūdā esse notabat:

Pęna Parochi, cuius negligentia, infirmus non receptis Sacramētis decessit.

Hinc procedit Parochum, cuius desidia vel negligētia infirmus absque Sacramentali cōfessione, & Sacra cōmunione moritur, à suo officio remouendum esse, cùm reus sit animæ illius, vt dicit glos. in c. officium, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresbyt. pro qua mirè conducit. text. in cap. presbyter, 16. q. 6. Idem esset asseuerandū de alio quocunque Sacerdote qui puerum in necessitate noluerit baptizare: nam si absque Baptismi Sacramento decedat. Sacerdos huius criminis reus deponitur. ca. quicunque, de consecr. dist. 4. Ego quidem semper vidi pro his criminibus suspensionis pœnam cum reclusione ad tēpus imponi.

Missamque Sacram inceptā reliquerunt.

CAPVT XLV. QVOD Nouè editum est.

1 *Clericus qui Missæ sacrificiū cæptū relinquit, qua pœna puniatur.*

2 *Cleri-*

2 *Clericus qui rem Sacram cæptam relinquit, grauissimè peccat.*

3 *Causæ aliquę traduntur, quibus excusatur Clericus qui Missam sacrã non perfecit.*

4 *Clericus qui rem Sacram propter impedimentum non perfecit, impedimento cessante potest finire.*

CLericus † qui absque rationabili & vrgentissima causa Sacram Missam incœptam relinquit, à Sacro corpore & sanguine Domini nostri suspensus est: iuxta Macarij Summi Pontificis decretum, in cap. nullus. de consecrat. distin. 1. cuius text. authoritate Archid. in cap. nullus. 7. q. 1. scribit, eum minoris excommunicationis sententiam incurrere: Imò sunt qui putant, eum maioris excommunicationis sententiam incurrere: quibus suffragari videtur Toletanum Concil. in dict. cap. nihil. quo sancitum est, quòd huiusmodi desertor, excommunicationis sententiam incurrit. Sed verius est, in nullam excommunicationẽ incidere, non maiorem, quia nullibi cautum reperitur, iuxta gl. sing. in cap. fin. de iure patro. Nec verba Concilij Toletani aliquid vrgent, ibi, *Sententiam excõmunicationis obtinebit*. Quia sunt verba futuri temporis, quæ non inducunt pœnã ipso iure impositam, nisi alia verba id significantia iungantur. glos. not. in reg. in pœnis. de regul. iuris, lib. 6. glo. Bar. & Bal. in l. iubemus nulli. C. de Sacrosan. Eccles. glo. in l. 1. C. ne liceat potentior. cum prope infinitis allegatis ab Andr. Tiraquel. in elegãtissima illa relectione l. si vnquàm. in verbo, *Reuertatur*. nume. 39. C. de reuoc. donation. Non minorem, quia illud Macharij responsum quòd ansam prębuit Archidia. vt hoc asseueraret, nullã de excommunicatione mentionẽ facit, sed tantum de suspensione à corpore & sanguine Domini. Ita nouissimè tenet Marti. Nauar. in Miscellaneis de oratione, Miscella. 42.

Peccat † sanè grauissimè clericus, qui inceptam Missam non perficit, tum quia iure prohibitũ est, vt dixi, tum etiam quia præstat ansam audientium distractioni, vt in susceptà deuotione frigescãt, quod ipsum dicendum censeo, de omnibus alijs horis Canonicis, vt insinuat dictum Concilium Toletanum in dict. cap. nihil. quatenus loquitur, de omni officio, in quo Domino psallitur, vt ponderat egregius Nauar. in tracta. de oratione. c. 16. num. 45. 2

Si tamen † legitima interfuerit causa permissum est diuina munera incępta relinquere: vt tenet S. Thom. in. 3. part. quæst. 53. arti. 6. Paludan. in. 4. distin. 11. quæstio. 1. conclus. 2. Iusta causa illa iudicanda est, quæ prouenit ex impotentia facti: quia clericus qui Missam incępit, repentino morbo afficitur, ita vt eam perficere nõ possit. Alia est iuris impotentia, quia forte ea incępta meminit comedisse, vel ꝙ erat suspensus, vel excommunicatus, irregularis, vel in peccato mortali. Ita tenet Diuus Th. in d. 3. par. 3

q. 58.

q.58.artic.6.ad secundum. Quam doctrinam communiter receptam esse asseuerat Martin. Nauar. in di. cap.16.num.57.Ex quorum tamen sententia liceret, cui hoc cõtigerit, condigna facta pœnitentia, Sacrã rem finire, etiam si ante cõsecratio nem illus memoriæ hoc superueniat. Si aliàs scandalum oriretur: quidquid reclamet Palud.in.4.Sẽt. dist.11.quæst.2.col.2.Si tamen absque vllo scandalo posset à Sacra re incępta desistere, id omnino facere tenetur, in tribus casib. suprà enumeratis, nẽmpe comestionis, irregularitatis, vel excommunicationis, sed in quarto si meminit se in mortali peccato esse constitutum, perficere potest, modò condignè pœniteat. Sed illud memoria dignissimum est, clericum Missam dictis tribus casibus finiendo non affici irregularitate. Ita tenet Ang.in Sũma, in verbo, Eucharistia.1.§.2.& sequen. Syluest. in eodem verbo. q. 7.col.fin. Quam opinionem amplectitur Nauar. in d. c.16. dices eam iustiorem esse, licet ab ea recedat Palud. in 4.distinct.11.quæstio.1. col.2.Ego verò in animæ iudicio libenter Ange.Syluest.& Nauar.opinionem quæ summa nititur æquitate sequor, sed in exteriori foro clericum istum à iuris Pontificij pœnis immunem non iudicarem. Tertia causa erit ingressus excommunicati & denunciati, qui pertinaci impioque animo ab Ecclesia exire nolit, si antequàm Sacer Canon incipiatur id contingat Missa incępta relinqui potest, vt in Clẽ. grauis, iuncta glo.de senten.excommun. Si verò Canone incępto eueniat, finienda est, ex dictæ glossæ sententia, quæ communis est, teste Nauarro, in.d.cap.16.qui singulariter eam declarat, vt procedat, quando peruentum est ad verba consecratoria: nã & Canone incępto antequam ad dicta verba fuerit peruentum, medio illo tempore, excommunicatus denunciatus Ecclesiam fuerit ingressus, nolitq. recedere, Missa finienda non est. Quarta causa erit, si incępta Missa, interdictũ superueniat speciale, uel huiusmodi cessatio, vt neque valuis apertis, uel clausis celebrari posit, vel interdictum generale, & non permitterentur valuæ occludi: in his sanè casibus Missa finienda nõ est: intelligendo tamen, ut supra scripsimus, an deuentum fuerit ad uerba consecratoria vel ne.

4 Nec illud est omittendũ,† quod sicut iusta subsistente causa diuina solennia finienda non sunt, fortiori ratione, tali interueniente legitima causa, qui Missam inchoauit, potest iterato eam inchoare, licitũ nẽpe est, imò laudabile nimis, verbum Domini eadem oratione repetere, vt Sacris Euangelijs passim legimus. Ioan.6. ibi, *Amen amen dico vobis*. Et in Psalmis, *Fiat fiat*. vt habetur Psalm.40. & 105. & apud Diuum Paul.ad Rom.8. & ad Gala.4. Et iusta causa ea iudicabitur, si magnus Princeps magna comitatus familia Ecclesiam ingrediatur, eo tempore quo verisimile non sit, quod aliam Missam audire posit. Ita sepiè fecisse fatetur Marti. Nauar.cum iam ad Epistolam Missam

cele-

celebrando peruenisset, regressumq; fuisse ad introitum (is in quam) in d.cap.16.num.56. qui etiam legendus est in dictis Miscellaneis de oratione Miscellan.43. nume.219. quo loco scribit hoc licere, etiam dicta Epistola, & aliquando Sacro Euangelio, censetque esse iustam hoc faciendi causam, si multi super uenerint operarij, solicitatores, & causarum actores, quibus rogantibus, vt Sacerdos Missam denuò inchoaret, posset moré gerere, ne operarum suarum iacturam facerent, vel illorum deuotio alterius Missæ tarditate frigesceret. At cùm hodie tantá sit Sacerdotũ copia, rarissimè hoc eueniet. Et vt liberè dicam ꝙ sentio, casus istè vltimo loco adductus ab egregio Nauarro mihi nullo modo placet, imputandum quidem est his hominibus, qui suis sæcularibus negotijs inuoluti, congruo tempore ad sacram rem audiendam minimè accesserint. Nec iustum nec decens est, dinina munera ita pertractari, vt istorum voluntate repetantur, inde sanè scandalũ generaretur, & qui à principio his audiendis interfuerunt, molestè ferent. Et ideò clericus qui in hoc deliquerit, ꝓ modo culpæ arbitraria pęna ab ordinario erit plectendus.

Marti. Nauarr. opinio cõfutatur.

Horis prohibitis celebrare sunt ausi.

CAPVT XLVI. QVOD noue editum est.

1 *Clericus qui horis prohibitis celebrauit, qua pœna plectendus sit.*

2 *Clericus qui noctu celebrat, à peccato non excusatur.*

3 *Episcopus an possit dicto casu facultatem indulgere.*

4 *Clericus vtrum possit post meridiẽ celebrare.*

5 *Priuilegia magnatibus concessa, vt post meridiem res sacra possit eis ministrari, an sit iuri communi cõsentanea.*

SAcri † Tridentini Concilij decreto stabilitũ est, vt Episcopi (ne impiæ superstitioni detur locus) edictis pœnisq; impositis caueant, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent: vt habetur sessione 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ. Erunt igitur puniendi si in hoc deliquerint, illis pœnis quæ Synodalibus constitutionibus, vel edictis fuerint decretæ, & si nullæ fuerint statutæ, arbitraria pœna pro modo culpæ sunt plectendi, cũ iure diffinita non sit. cap. de causis, §. de illis. de offic. delega. l.1.ff. de iure deliberan. 1

Vnde post dictum concilium antiquata est ea consuetudo, quæ in aliquibus locis vigebat, ut longè ante lucem Missa celebraretur, ea ratione, ut opeaarij, famuli, & domestici, eam audirent, ut operibus suis meliùs posteà vacare possent. Similiter ea consuetudo censetur sublata, quæ recepta erat, ut Missæ nuptiarum (pręsertim nobilium) eo tempore dicerentur. Caueant igitur clerici, ne prętextu talis con

suetu-

ſuetudinis, decretum illud tranſgrediantur, quia à pœnis debitis non excuſarentur.

2 Peccat † equidem clericus, qui noctu & ante diem celebrat, ut eſt commune omnium Doctorum placitum, teſte Nauarro in manuali confeſſor. cap. 25. num. 85. Epiſcopis autem hoc interdictum nõ eſt, ex glo. ſententia in cap. fi. in uerbo, *Indulgemus*. de priuileg. lib. 6. tenet Palud. in 4. Sen. diſt. 13. q. 2. concluſione 2. artic. 2. & licèt nullo iure fulciatur, cum eam conſuetudo receperit, amplectenda eſt.

3 Poterit † verò clericus, abſque alicuius pœnę metu ante diem celebrare, ſi Epiſcopi uel ſui ſuperioris facultas interuenerit, quæ tribuenda eſt propter neceſsitatem communicandi infirmũ morti proximum, & defectum Euchariſtiæ: vt tenet Archiepiſcopus Floren. in 3. par. tit. 13. c. 6. §. 4. quem ſequuntur Ang. Syluester, & recentiores, quos allegat Mart. Nauar. d. c. 25. qui cenſet propria authoritate id fieri poſſe, ſi ſuperior ſit abſens. Is ſanè qui in culpa fuit, non ſeruandi ſacratiſsimam euchariſtiam in Eccleſia infirmis miniſtrandam, grauiſsimè punietur.

4 Delinquit † etiam Clericus, quo ad huius capitis punitionem (ꝑut nonnulli arbitrantur) qui poſt præteritam maximã partem horæ ſextę (quæ meridie finitur) celebrare audet, ut ſcribit Ioan. And. in ca. 1. de celebrat. Miſſar. cuius opinionẽ communem eſſe fatetur Nauar. in tracta. de oratione. cap. 21. nu. 31. & in dicto capit. 25. à qua ipſe iure optimo recedit, aſſeuerans non eſſe prohibitum (ſcandalo ceſſante) poſt meridiem, uſque ad nonã horam celebrare, quia nullo iure nec congrua ratione prohibitum eſt, imò permiſſum: ſi rectè perpendamus, quod ſacrificium incruentum à Sacerdote in ꝑſona Chriſti oblatum, idem eſt quod ea hora ab ipſomet Chriſto oblatum fuit cruentum, quod quædam Miſſa fuit, quod ipſe ſępiſsimè feciſſe, & conſuluiſſe teſtatur.

Ex quibus colliges, ea † priuilegia, quæ Magnatibus conceſſa ſunt, ut eis poſsit res ſacra poſt meridiem vſque ad nonam horam celebrari, iuri communi eſſe conſona, & id tantum operari, ut aliquorum ſcandalum ſedetur. Quibus non refragatur Tridentinum Concilium, quatenus prohibet, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent, quia intelligendum eſt de horis ante lucẽ, uel poſt nonã. 5

Commendatumq́; ſibi infirmum baptizare noluerunt.

CAPVT LVII.

1 *Clericus qui crimen hoc perpetrauerit, depoſitionem meretur.*

PResbyter qui in prouincia propria, vel alia, vel vbicũque inuentus fuerit, commendatum ſibi infirmum baptizare noluerit pro intentione itineris, uel aliqua excuſatione 1

cusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini Papæ, in cap. Quicunque, de consecr. dist. 4.

Beneficia plura possident.

CAPVT XLVIII.

1 *Plura habere beneficia, rationi naturali aduersum esse eleganter ostenditur.*

2 *Pluralitas etiam beneficiorum Canonicis sanctionibus obuiat.*

3 *Beneficiorum pluralitas multis magnisque sanctorum virorum testimonijs damnatur.*

4 *Habens multa beneficia etiam cum dispensatione sine causa tamen cõcessa, in animæ iudicio securus non est, & ibi traditur, an Papa possit in pluralitate beneficiorum dispensare.*

5 *Plura habens beneficia etiam simplicia, quorum alterum ad commodè viuendum sufficiens est, altero priuari potest.*

6 *Recipiens beneficium aliquod, curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habeat, eo ipso iure priuatus est, & si illud habere contendit, alio etiam priuandus est.*

7 *Si duo simul & semel alicui curata beneficia conferantur, tunc datur optio.*

8 *Beneficij secundi acceptatio facta vi iracundiæ, non facit primum vacare, si incontinenti acceptans pœnituerit.*

9 *Pœna vacationis primi beneficij, sibi non vendicat locum nisi adepta secundi beneficij pacifica possessione.*

10 *Pœna cap. de multa, per extrauagantem constitutionem quæ incipit execrabilis. Ioan. XXII. aucta est.*

Abere † plura beneficia [a] inter crimina referre volui: quia licèt in nostris tẽporibus, non modo non iudicetur criminosum, verumetiam is sapientior habeatur, maiorique dignus honore qui plura beneficia aggregare, & acquirere sciuerit, hoc perniciosissimum Christianæ reipublicæ, Ecclesiæque vniuersalis statui, animarumque saluti fore censeo. Idque rationi naturali obuiare, ac sanctis Ecclesiæ constitutionibus, pluriumque sanctorum Doctorum opinionibus contradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quam quod vnus & idem homo uaria Ecclesiæ stipẽdia in varijs, & distantibus sæpè locis, & quibus varia incumbũt onera in seipso suscipiat? Quæ est enim humana respublica, quæ suos iudices, rectores, tabelliones, & alios officiarios stipendijs in absentia frui & vagari permittat? Quis in sua quantumuis ampla, & ditissima domo, vni ministro absenti salaria plurium ministrorum persoluit, ac ab eo quoscunque suo nomine subrogatos admittit? Sola domus Dei Ecclesia sancta tali inordinatione suo priuatur ministerio,

ac

ac debitis fraudatur obsequijs. Vnde verissimam sunt beati Bernardi verba in declamatione super Euangelio, Dixit Simon Petrus ad Iesum. in colum. 51. dum dicit, quod sola bona Domini ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Quid debet Ecclesia Dei plurium nobiliũ vanitati, vt patrimonio Iesu Christi dilectissimi sponsi sui, quod flagellis, alapis, sanguinis effusione quæsiuit, eorum alat accipitres, educet canes, saginet equos, nutriat leones, ac seditiosos homines, qui passim rempublicam turbẽt? Quid nẽpe debere potest pluribus alijs rusticorum filijs, ac suis parentibus indoctioribus, à quibus solum (imo vix) aratra & boues in successionem habere potuerunt, qui illicitis medijs plura occupant beneficia, vt cum illis amplam sibi parent supellectilem, varios aptent cibos, ac pro pluribus illicitis sumptibus pecuniam habeãt? Quid denique Ecclesiã eandẽ, quãtumuis peritissimis ac literatissimis viris debere iudicabimus, vt beneficiorum congerie suæ ambitionis insatiabilem sitim extinguere debeat, præcipuè his qui doctrina sua nunquàm Ecclesiæ catholicę profuerunt, nec prodesse curant? Dic mihi quicunque es, quantacunque polleas eruditione, an eo solo quod vigilias sustinueris, studio vacaueris, tibi astricta est Ecclesia Dei, vt te in statu grandi, ac pompa magna sustineat. Vidistine aliquando artificem aliquem eo solo quod artẽ didicerit optimè à Republi. alimenta suscipere, an ex eo quod arte sua Republi. vtilis est. Quid igitur tibi suades, eo qđ studueris licere tibi plura Ecclesiæ beneficia retinere, cum nec vnius eorum onera subeas? Aduerte quæso, quod literatis viris non plura beneficia, sed maiora concedi sanxerũt Canonica iura: Si quando vero vt plura habeant beneficia cum peritis dispensare conceditur, ob Ecclesiarum vtilitatem, non eorum, id effici debet. Quid enim prodest studium tuũ Ecclesiæ sanctæ, si id solum operatur, vt plura occupes loca, in quibus plures possent eidem deseruire, qui sufficienti peritia, & maiori charitate seu virtute iniuncta onera subirent? Quid prodest illi doctrina tua, si oues Christi tibi cõmissas, imperito mercenario vili salario pascendas committis. Quis ergo inficiabitur hoc aduersari naturali rationi, si eadem ratione nõ caret. Quod nempe apertissimè comprobant leges antiquæ gentilium, qui solo naturali lumine regebantur, in quibus prohibitum erat expresse, vt apud eos non esset vir duplex, aut multiplex, sed ꝙ singuli singula facerent, vt in Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc etiam notanda verba Iustiniani, in l. Nemo. C. de assesso. dum dicit: Neque enim facilè credendum est duabus necessarijs rebus vnum sufficere: Quodque † id sanctis obuiet Canonicis institutis, apertè monstratur. 2
Primò quidem contrarium dispositum est in 7. Synodo: vt refert Gratianus in capitulo primo, 21. questione prima, vbi dicitur, *Clericus ab instanti tempore*

non connumeretur in duabus Ecclesiis, negociationis enim hoc est, & turpis lucri proprium commodum. Statuit etiã hoc sancta vniuersalis Ecclesia, Spiritu sancto congregata in Concilio illo Calcedonen. celeberrimo, à sexcentis & triginta Episcopis celebrato, in cap. 10. illius Concilij, vbi definitum est, non licere clericis in Ecclesijs duarum ciuitatum ordinari. Si quis verò iam translatus est ab alia in aliam Ecclesiã, nihil habeat commune cum priore. Illos verò qui ausi fuerint post ordinationẽ illius uniuersalis Synodi agere contrarium, statuit sancta Synodus cadere à proprio gradu. De qua decisione Concilij breuiter meminit Gratianus, non referẽdo dictæ pœnæ appositionem, in c. clericum, 21. quęst. 1. Hoc præterea aduersatur dispositioni Concilij Placẽtini per Vrbanum Papam celebrati, de quo in cap. Sanctorum, 70. distinct. ubi hæc pluralitas beneficiorum prohibita est, per hæc verba. *Omnino autem in duabus Ecclesiis aliquem intitulari non liceat*]. Hoc etiam improbat Toletanum Concilium, de quo meminit Gratianus in capi. vnio. 10. quæst. 3. in vers. Sed & hoc, per hæc uerba, uidelicet, *Sed & hoc necessarium instituere duximus, ut plures Ecclesiæ vni nequaquam committantur presbytero, quia solus per totas Ecclesias nec officium valet persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere*. Cuius concilij uerba originaliter legere desiderans, inueniet in Concilio Toletano 16. celebrato sub principe Flauio Egicano anno 6. sui regni à sexaginta & uno Episcopis, in capit. de reparatio. Eccles. præcipuè quia paucula etiam verba, & utilia in hoc proposito transcribere neglexit Gratianus, quod tamen concilium hucusque non habetur impressum. Celebre etiam illud Lateranẽse Concilium cui Alexan. III. interfuit, de quo in cap. Quia in tantum, de præben. Prebendarum multitudinem Canonibus inimicam, materiam dissolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere expressè attestatur. Prohibuit hoc etiam Alexand. II. qui disposuit, quod nullus presbyter habeat duas Ecclesias, ut in ca. per laicos, 16. q. 7. Vnde dicit Abb. in c. conquerente, de cler. non resid. in 3. nota. allegando glo. in ca. Dudum, el 2. de elect. in uerbo, intitulatam, quod sine peccato mortali non potest quis habere plura beneficia, quando alterum per se sufficit. Et vide etiam Ioan. de Lignano, in tractatu de pluralitate beneficiorum, maximè in colum. 2. vbi concludit, quod de iure commnuni, vnus non potest habere duos titulos beneficiales Ecclesiasticos extra casus in iure expressos, & adducit optima fundamenta in proposito. † Extant insuper sanctorum 3
ac grauium virorum commẽtaria, quibus hanc pluralitatem beneficiorum damnant, eamq; animabus periculosissimam esse demonstrãt, optimis ac vrgentibus rationibus, quas hic transcribere nolo: patent enim volẽtibus legere eas, in tract. contra pluralitatem beneficiorũ, quem

quem edidit singularis vitę, ac ma-
Dionys. Cartusi. gne doctrinæ vir Dio. Cartusi. præ
maxime in. 7. arb. postquam ad to-
tum 11. Posuit etiam aliqua notan
da in proposito alter Cart. anti-
quor Dionys. in lib. suo de vita
Christi, in cap. 68. de ambitione &
quibusdam alijs defectibus clerico
rum. Firmat hoc etiam apertè di-
uus Bernar. in epist. 271. ad Com-
mitem Theobaldum, vbi tradit, ho
nores & dignitates Ecclesiasticas
debere dari ijs qui eas dignè ac se-
cundum Deũ administrare velint
4 & possint. † Nequè licere cuiquam
habere plures in pluribus Eccle-
sijs, nisi dispensatione ob magnam
vel Ecclesiæ necessitatem, vel per-
sonarum vtilitatem. Et vide in pro
posito Beatum Thomã, in Quod-
libe. 11. in artic. 15. 10. Maioris in
4. distinct. 24. in quęst. 6. & 7. vbi in
ter alia concludit quod tenens plu
ra beneficia cum dispensatione, in
2 qua non est rationabilis causa di-
spensandi, non est in statu salutis.
Et vide Felin. in c. 1. nume. 30. de
constit. vbi dicit, quod licèt Papa
habeat potestatem dispensandi in
omnibus statutis Ecclesiæ, sola vo
luntate tamen illud intelligitur, ni
si lex positiua habeat in se quandã
rationem diuinam vel naturalem,
vt est lex prohibens pluralitatem
beneficiorũ, vide illic Abb. & alios.
Scripsit etiam aliqua Gabriel. in
expositione Canonis, in lectione
28. in duabus vltim. col. vbi etiam
ostendit quomodo dispensatio Pa
b pæ in hoc non suffragetur, [b] nisi fi-
at ob necessitatem, vel vtilitatem
Ecclesię. Et vltrà opiniones gra-
uium & singularium Doctorum
in ista materia, miracula quædam
referuntur per supradictos Docto-
res Carthusien. per quæ periculum
habentium plura beneficia digno-
scitur. quę quidem à Christiano vi
ro contẽnenda nõ sunt. Nec enim
ęterna salus propter delicatiorem
victum, & ornatiorem vestitũ, seu
ampliorem familiam, in dubio po-
nenda est, essetque consentaneum
vt sicut patimur ob solam opinio-
nem eorum qui medicinam scripse
runt, sanguinem minui, pluraque
alia nobis insipida & satis fastidio
sa propinari, ne salus corporis pe-
riclitetur (cum sæpius eueniat ip-
sis medicis scriptoribus, aut aliis
viris qui ipsorum opinionem in no
bis experiuntur, errantibus, non
solum non liberari à morbo, sed ea
dem phlebotomia, qua sanari cre-
debant, mori, ac periclitari infir-
mos) sic sequendo opinionem san-
ctorum vel insignium doctorum,
ob salutem animæ pecunias mi-
nui, aliquaque etsi corpori mo-
lesta, tolerare. Cùm ex hoc nul-
lum nobis corpori nec animæ time
ri possit periculum, sed animę post
obitum, & corpori post resurre-
ctionem certior & securior salus ę-
terna promittatur. Relicta igitur
animæ pœna, supremo illi mortuo
rum ac uiuorum iudici, qui solus
intelligit delicta cunctorum: pri-
ma pœnarum quæ se offert in hu-
ius sæculi contentioso foro, est,
quod † habens plura beneficia,
quamuis simplicia, [c] quorum alte- c
rum sufficit per se, ad vitam benefi-
ciati, pôt legitimè altero priuari.

Hoc probat tex.in.c. conquerente. de cle.non resi.secundũ Abb.ibi, in 3.no.quod dicit valde notabile, & nunquam obliuioni tradendũ, & dicit esse casum solennem priuandi aliquem beneficio suo, licèt velit in eo residere. Iustissima quidẽ est pœna ista, licèt his temporibus infœlicibus inusitata, non quia vires amiserit, sed ex negligẽtia aut auaritia superiorum, quorũ aliqui in Sacrorum Canonum executione torpescunt, reliqui verò cũ plures Ecclesias Episcopales simul aliquando, aut cùm vna Episcopali plura alia beneficia retineant, suiq; officiales, aut habeant aut ambiant plures dignitates siue beneficia, auaritia cæci aliorum cupidinem (& si Ecclesijs, clero, ac diuino cultui pernitiosam) refrenare non satagunt. Secunda est, quæ in Concilio generali statuta fuit, vt habetur in cap.de multa, de præb.
6 cuius verba sunt: *Quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam, si priùs tale bene-*
d *ficiũ habebat, eo sit ipso iure priuatus:* [d] *& si fortè illud retinere contenderit, etiam alio spolietur: is quoque ad quẽ prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui merito viderit conferendum.* Et vlterius decernit tex.idem esse obseruandũ in personalibus. Fuit etiam extensa pœna ista per iura Sexti & Clementin. primò ad regulares dignitates, vt in capitulo, cum singula, de præben.lib.6. Secundò ad Prioratus, vt in Clementin. 1. de supplenda neglig.præla. Tertiò ad Vicarias perpetuas Ecclesiarum parochialium, vt in Clemẽ.vnic.de offic.vicar. Ad
7 uerte † tamen, quod si alicui conferantur duo curata simul & semel, tunc datur ibi optio, secũdũ Abb. ibi, colum. 3. versic. In ea glo. licèt alij secũdum eum tenuerint quod
8 non valet collatio. Quando † verò aliquis calore iracundiæ reciperet secundum beneficium curatum, nõ
e vacaret primum, [e] si incontinenti pœnituit eum, secundum eundẽ, ibi.dicta col.3.versic. Extra casum.
9 Pœna † verò ista vacationis primi beneficij, non vendicat sibi locum, nisi post habitam possessionem pacificam secundi beneficij, ita credit Ab.indistinctè, vbi sup.colum. 4.ver.in ea gl. Sed † hæc quidẽ pœ-
10 na, de qua in.d.c.de multa, nouissimè & singular Zelo adaucta est per Ioan. XXII. in sua extrauaganti execrabilis: [f] quæ sub tit.de præb. collocata est, in.§.qui verò. vbi cauetur, quod qui receperunt deinceps dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud Beneficium animarum curam habens annexã, si antea habebat aliud simile beneficium si illud primum quo noscitur esse priuatus ipso iure, postquã habuerit possessionem secundi, vel per eum steterit quo minus habeat omni fraude & dolo cessantibus, non dimiserit in manibus Ordinarij, absque mora, dispendio, verbo & facto, sine fraude, & sub publico testimonio, ipso iure, & ex tunc est priuatus dicto secundo beneficio, quod recepit, & quod durius est, reputatur: inhabilis ad sacros ordines suscipiẽdos, & ad habendum quodcũq; beneficiũ Ecclesiasticũ,

quas

quas duas pœnas inhabilitatis ad ordines ſacros & beneficium, incurrit etiam ipſo facto: vt voluit ibi gloſ. Zéze. in verbo ipſo iure. in fin. verbis. Et vide quattuor requiſita vt procedant pœnæ dictorum iurum, videlicet c. De multa. & extrauagantis execrabilis, per Staphileum in tract. de gratijs expectatiuis, in tit. de qualitate & ſtatu beneficii. in §. quarto requiritur. vſq; ad. §. 4. & vltim. & habes nunc illũ tractatum in tomo quarto ſex decim voluminum impreſſorum Venetijs.

A Plura beneficia. Adde ꝙ cum huius capitis argumentum latius pateat quã vt breuibus poſsim illud concludere, ſatis erit ſi legentes veluti manu duxerim ad ea loca, in quibus pringui Minerua tractatum reperient. Legant igitur Ioan. de Lign. in tractat. de pluralit. benefi. numero primo. Curt. in eodem tractat. per totum. Ioann. Nicol. Simon. in ipſomet tractatu, numero primo, vſque ad numer. 22. Lamb. in tractat. iuris patrona. 1. part. 2. libr. 7. quæſt. pri. articulo quinto. Paul. Pariſ. in cap. cũ Eccleſiaſtica. nume. 5. de exceſ. prælato. Auguſt: in quæſt. ſuis. q. 8. numer. 1. Aluar. Pelagi. de planctu Eccleſiæ, artic. 9. in fine. Domi. Soto lib. 3. de iuſti. & iure. q. 6. articulo 3. Petrum Rebu. in pract. benefi. ti. de diſpenſati. ad plura beneficia, pagin. 366. vbi decem rationes congeſsit, propter quas prohibita eſt beneficiorum pluralitas. Et vide egregiam l. 3. titu. 16. par. 1. vbi latè Gregor. in uerbo, *Otro.* & nouiſſimè Concil. Triden. ſeſſ. 7. cap. 4. & ſeſſ. 24. cap. 7.

Non ſuffragetur. Vide latiſsimè Domin. Soto, & Petrum Rebuff. in locis nouiſsimè allegatis, & Mart. Nauar. in manu. confeſ. cap. 25. nume. 129. & in tract. de oratione. capit. 22. num. 75. B

Quamuis ſimplicia. Adde gl. ſing. in capit. dudum. in 2. de elect. quæ ſcribit etiam ſimplicium beneficiorum pluralitaem eſſe prohibitam, quam Abb. & Scribentes ibi ſequũtur, & cõmunem eſſe fatetur Mart. Nauar. in manu. confeſſor. capi. 25. num. 125. & probatur in capi. conquerente, de cleri. non reſiden. tradit S. Thom. Quodlibet. 8. arti. 19. & Quodlib. 9. artic. 19. quæ opinio canonizata eſt hodie in Conc. Triden. ſeſſ. 24. cap. 17. de reformat. Et Cardinalium Sacræ congregationis fulcita teſtimonio his verbis aſſeuerantium. *Plura beneficia non poſſunt obtineri, licet ſint ſimplicia ſine diſpenſatione Papæ.* Circa quod admonendi ſunt impetrãtes, qui aduerſus Sacrorum Canonum inſtituta plura beneficia etiam ſimplicia conſequi affectant, non equidem ſecuri ſunt, etiam ſi in ſupplicationibus ſuis Pontifici Maximo oblatis, alia beneficia habere fateantur, & ipſe petita beneficia cõferat, minimè equidem cum ipſis diſpenſare cenſetur. Nam aliorum beneficiorum expreſsio, ſolùm operatur, quod gratia ſubreptitia non cenſeatur. tex. inſignis, in capi. non poteſt, de præben. in ſexto, quod nul- C

Decretũ Cardinalium.

multis rationibus probat Marti. Nauar. in tract. de oratione, capit. 22. nume. 64. vbi nume. 67. latè disputat, quod beneficium dicatur sufficiens, ne aliud habenti illud conferatur.

D *Ipso iure priuatus*. Vide Concilium Tridentinum, sessione 24. capit. 17. cuius verba ponderans Martin. Nauarr. in manuali confessor. capit. 25. nume. 129. *Quatenus dicit cogantur omnino. &c.* dicit neutram Ecclesiam ipso iure vacare. Sed fallitur in hoc vir egregius, cùm à iure antiquo sine nouo expresso recedere non liceat, l. præcipimus. C. de appellat. & loquitur expresè contra aliud decretum eiusdẽ concilij, sessione 7. capitulo quarto. *Quicunque* (inquit) *de cętero plura curata, aut alia incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, siue commendę perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo, contra formam Sacrorum Canonum, & præsertim Innocentij III. quæ incipit, Quæ multa recipere, aut simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso iure, etiam pręsentis Canonis vigore priuatus existat*. Nec verba dicto cap. Nauarro hic suffragantur, quia Concilium Sacrũ ibi loquitur, ante lapsum sex mensium, de ea coactione, quæ intra tempus illud à iudice facienda est, quo elapso, locus est dictæ pœnæ, vt ibi etiam diffinitur.

Cõc. Triden. sess. 24. c. 17. de refor. contra Martin. Nauar. opinionẽ interpretatur.

E *Non vacaret primum*. Vide Cardinalem in Clementina 1. oppositio. 1. de offic. Vicarij. Felinum in capitulo, sicut ex literis, numero quarto, de iureiurando. Deci. in l. quidquid calore, ff. de regul. iur. Andr. Tiraq. in tract. de pęnis, caus. 1. nume. 29.

Extrauagans execrabilis. De qua F constitutione meminit Petrus Rebuff. in d. pract. de forma signaturæ simp. prouisi. versi. aut per constitutionem. pagin. 144. vbi dicit, quod si dicta extrauagans constitutio ad vnguem seruaretur, non essent tot in beneficijs plurales.

Quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt.

CAPVT XLVIII.

1 *Beneficia Ecclesiastica hæreditario iure non deferuntur.*
2 *Si Sacerdos instituatur in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, ab ea est amouendus.*
3 *Filius etiam legitimus non potest in beneficio patris succedere.*
4 *Differentia egregia, inter filium legitimum, & illegitimum circa istius cap. materiam constituitur.*

ADeo enim † sacrorum Canonum cõditores successionem seu hæreditarium ius in Ecclesijs Dei abhorruerunt, vt Innocentius Papa II. Apostolica authoritate prohibuerit, ne quis Ecclesias, Prębendas, Præposituras, Capellanias, aut reliqua officia hæreditario iure valeat 1

leat

leat vendicare, aut expostulare præsumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus hoc attentare præsumpserit, debita pœna multaretur, & postulatis careret, ut habetur in cap. Apostolica, octaua quæstione prima. Si
2 verò † aliquis ista contemnens adhuc in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, instituatur, pœna
a eius est, ut ab ea amoueatur: [a] ut statuit Alexan. III. in c. ad præsentiam, cum duobus seq. & in ca. quoniam, & in ca. ad extirpandas, de fil. presby. nisi media intercesse rit persona, ut in d. c. ad extirpandas, & in c. ex transmissa, eod. titu. Aduertendum preterea est, quod licèt isti clerici, contra quos hæc denunciatio facta est, dicantur esse illegitimi, tamen quo ad nostrum
3 propositum, etiam † si quis sit legitimus, non potest succedere patri in beneficio, qđ ipse possedit nulla persona mediante, ut per glos. Archid. Domi. & Præpo. in d. c. Apostolica. Et probat etiam tex. quem ibi dicit ad hoc casum expressum Anton. in quinto not. in dicto capitulo extirpandas, & not. Anton. post Hostien. in capitulo ad hæc, eodem titulo, & Deci. in capitulo inter ceteras, columna secunda, nume. 4. de rescrip. ubi in hac mate-
4 ria benè loquitur. Differunt † tamē in hoc proposito quo ad alium articulum: quod illegitimus filius non potest præfici in Ecclesia, in qua præest pater de præsenti, ut habeat alium canonicatum uel præbendam, licet posit eo mortuo habere, dum non succedat in beneficio paterno: legitimus uerò potest institui in Ecclesia, in qua pater præest, etiam eo viuo, in diuerso beneficio, [b] ut no. in d. glos. & per Domi. & Præpo. ibi. Si autem isti immediatè succederent in beneficijs filiorum suorum, non priuarentur eis, cùm non reperiatur prohibitum, patrem filio succedere, [c] in hoc casu, prout communiter in hoc resident Doct. in d. c. ex transmissa, ut Præpo. asserit in d. c. Apostolica, licèt contrarium tenuerint Hostien. & Archid.

b

c

A B ea amoueatur. Adde Concil. Trid. sess. 25. c. 15. cuius singularia verba hec sunt. *Vt paternæ in cōtinētiæ memoria, à locis Deo consecratis, quos maximè puritas, sanctitasque decet longißimè arceatur, non liceat filijs clericorū, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, vbi eorum parentes beneficium habent, aut habuerunt, quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, neque in dictis Ecclesiis, quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorū, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt habere. Quod si in præsenti pater & filius in eadē Ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cū alio permutare intra Ecclesiam intra trium mensiū spatium, aliàs ipso iure eo priuatus existat: & super ijs quæcunq; dispensatio subreptitia censeatur. Ad hæc reciprocè resignationes, si quæ posthac à parentib. clericis, in fauorem filiorum, ut alter alterius beneficium consequatur, in fraudem huius decreti*

A

Declaratur Conc. Tridenti. sess. 25, ca. 15. de reform.

decreti & canonicarum sanctionum facta omnino censeantur: nec collationes secutæ ulgore huiusmodi resignationum seu aliarum quarumcunque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis clericorum filijs suffragentur. Hactenus sacrosancti Concilij decretum.

Circa quod & huius capitis pœnas, illud animaduerti oportet, q͂d non tantum filius clerici, sed nec nepos obtinere potest beneficium, in quo auus fuit præfectus, siue (ut cum nostris loquar) ministrauit. gl.no.in c.ad extirpandas, de filijs presbyte.& in cap.presbyterorum, 86.dist. Abb.& Docto.in cap.2. de arbit.& in cap.accedens, de accusa. Guil.Benedi.in cap.Raynutius, in verbo, Et vxorem, num.693.de testamen. Fieret equidem manifesta fraus Cōcilio, alijsque Canonicis decretis, nam qui non posset filio dare, minimo negotio nepoti concederet. Quod procedit in nepote illegitimo nato ex spurio, vel spuria: quia is etiam excluditur: ut in d.cap.ad extirpandas, quod ita interpretatur Petrus Rebuff.in prac. benefi.de dispensa. super defect.nata.num.27.dicens Tholosanum Senatum ita iudicasse. Si uerò pater in Ecclesia de facto ministrauit, huic prohibitioni locus non est.

Est tamē singulariter notandū, Sacrosanctum Concilium non procedere, quando pater decessit, ante eius publicationem, ut declaratū fuit à Cardinalibus, qui Tridentini Cōcilij interpretationi pręsunt, his verbis, *Filij presbyteri, decreto Cōcilij Tridentini cap.15.sess.25.non prohibentur retinere beneficium legitimè obtentum, in eadē Ecclesia, in qua fuit Beneficiatus eorum pater, qui ante publicationem eiusdem Concilij Tridentini è vita migrauit*.

Diuerso beneficio. Adde quod opinio ista in practica seruatur, vt testatur Rebuff.in loco nouissimè allegato.num.39.pag.411.quo loco scribit, nunquàm vidisse peti dispensationem ad obtinendum Canonicatum à filio legitimo, in ea Ecclesia, in qua pater aliud habet. Et ideò filij legitimi Canonici esse possunt, in ea Ecclesia, in qua pater Episcopus est, vel Canonicus. Quæ opinio uerissima est hodie stante dicto decreto Triden. Conc. quia illud tātum loquitur, de illis clericorum filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, circa legitimos uerò, nihil ex iuris cōmunis sanctionibus immutatum est. Et ideò ab eo iure recedendum nō est, l.præcipimus, in fi.C.de appel. B

Filio succedere. Vide Petrum Rebuff.in d.tit.de dispen. super defec. natali.num.29. C

In pluribus eorum intrusi.

CAPVT XLIX.

1 *Intrusus in beneficio quis dicatur.*
2 *Clericus, qui scienter se in beneficio curato intrudit, qua pęna puniat.*

INtrusus † in beneficio illed dicitur, qui obtinet illud sine authoritate eius, ad quem de iure spectat collatio, notat Abb.ex tex.ibi, in cap. Quia diuersitatem, 1

in 2.not.de conces.præben. Et allegat tex. ad idem, in cap. ex frequentibus, de insti. & ponit Felin. in capit. in nostra, in 2. corollario, de rescript. qui idem dicit in eo, qui intrat cum titulo habito à superiore excommunicato vel interdicto, vel publicè suspenso, allegat tex. in ca. tanta. de excess. prælato. Et allegat Dominic. in ca. propter, vlt. col. 19.
2 distinc. ponentem sex modos,[a] quibus quis dicitur intrusus in beneficio. & uide eundem Felin. ponentē septem, in cap. Veniens. num. 3. de
2 accusa. Clericus † autem, qui scienter iniustè intrudit se in beneficio habente curam animarum, ipso iu
b re priuatus est beneficio [b] simili cū cura, quod habebat, ut in cap. eum qui, de præben. in 6.

A Sex modos. Adde Feli. qui octo modos narrat, in cap. veniens, in 2. not. de accusa. quos refert Ioan. à Selua, in tracta. de benefi. 11. quæst. 3. par. Ludo. Gome. in regul. Cancel. de subrog. collitigan. gl. 4. pag. 330.

B *Priuatus est beneficio.* Adde quod si is illud impetrauit, nō facta mētione intrusionis, non ualebit impetratio, ut firmat Felin. in cap. postulasti, in fine, de rescri. Sequitur Ioan. à Selua, in dicto tract. de benefi. d. q. 11. & Malc. in trac. de elec. in fine. Et nota, quod in pœnam & huius criminis detestationem, intrusus non subrogatur in ius alterius habentis in beneficio ius legitimum. cap. cùm iam dudum, & ibi Doct. de præben. Sed pœnam hanc effugiet qui possesionem beneficij dimittit antequam petat se in alterius ius subrogari, vt benè scribit Rebuff. in d. reg. de subrog. collitig. num. 25.

Viuis possessoribus eorum.

CAPVT L.

1 *Impetrans beneficium viuentis, est ab Ecclesiastica communione pellendus.*
2 *Deponitur qui viuētis beneficium impetrat.*
3 *Impetrans viuentis beneficium est infamis.*
4 *Cum impetrante beneficium viuentis, solus Papa dispensat.*
5 *Occupans beneficium uiuentis, si postea vacāte beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione præterita, non valet collatio.*

Q*Vi † viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt Ecclesiastica communione pellendi,* [a] *qui se passi sunt successores viuis Sacerdotibus adhiberi.* Verba sunt tex. in cap. 1. de conces. præben. Vbi vide glo. tenentem, † quod vltrà hoc debent deponi, allegat tex. in cap. in primis. 2. quæst. 1. sequitur Abb. ibi, per eūdem tex. qui tamen loquitur in eo, qui in locū viuentis Episcopi procurauit subrogari, vnde non videtur generaliter inducendus contra quemlibet clericum, qui viuentis obtinuit beneficium. Longè enim grauius delinquit, qui Episcopatum, quā qui bene-

beneficium viuentis ambit & vsurpat. Allegat prætereà glos. in dict. cap. 1. ad hoc, text. in c. non furem. & in cap. Eũ qui, 7. quæst. sed text. in dict. cap. Non furem, nihil probat de depositione. Et text. in cap. Eum qui, solum dicit, quod qui recipit Archidiaconatum viuentis, eiusdem Archidiaconatus honore deponitur, & si vlterius in loco eodem ministrare præsumit, priuatus est participatione sacræ communionis. Vnde non probat quod
b deponatur nisi à beneficio[b] quod recipit: non ergo intelligat Iudex, dũ glos. & Abb. simpliciter dicũt, quod est deponendus, quòd deponatur ab officio, quia hoc nullibi
3 probatur iudicio meo. † Patitur prætereà & aliam pœnam occupãs viuentis beneficium, quod efficitur infamis. Ita Abb. vbi suprà, per text. in cap. audiuimus. 3. q. 3. Sed salua eius authoritate, ille etiam tex. loquitur in eo, qui inuasit Episcopatum viuentis, non verò in casu nostro. Et subdit prætereà Abb. ibi, quod talis clericus non potest amplius illud beneficium obtine-
4 re, & qđ credit quod † solus Papa potest cum eo dispẽsare: Imò plus
5 dicit notandum, quod † taliter occupans beneficium viuentis, scienter faciendo se institui, si posteà vacante tali beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione præterita, non valet colla-
c tio[c] tanquàm subreptitia, ad quod etiam facit quod dicit Feli. in cap. in nostra. 2. corollario, nu. 26. de rescrip. Et vide tu Hispane legem 13. tit. 16. par. 1. quę disponit, quod recipiens beneficium viuentis perdit illud, & nunquàm debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit viuenti, potest pronunciare illum infamẽ. Et posteà ponit duos casus, in quibus impunè recipit quis beneficiũ viuentis.

Communione pellendi. Ad de quod ratio huius prohibitionis ea est potissima, quia Ecclesiastica beneficia ꝑpetua esse debent apud possessorẽ. cap. satis, 56. dist. nec quis sine causa beneficijs priuari debet, cap. inuentum, 16. quæst. 7. vnde illa possessore viuente impetrãda nõ sunt, alioquin apud possessorem minimè essent perpetua. Et ea ratione collatio beneficij viuẽtis ab Ordinario facta non tenet. tex. in c. post electionem. de concessi. prębend. vbi Abb. not. 3. nec acceptatio talis beneficij. cap. nec captandæ. de concess. prębend. lib. 6. Clem. vni. eo. tit. tradit Guid. Pap. consi. 107. Nec firmitatem obtinet præsentatio talis beneficij. cap. illud. de iure patrona. glo. in cap. fin. de elect. li. 6. tradit. Card. Petrus, Pau. Pari. consi. 112. colum. 1. volum. 4. Rochus de Cur. in tract. iuris patronat. in verbo, Honorificum. q. 53. Paul. de Citodi. eodẽ tract. 6. part. arti. 3. quæst. 41. Petrus Rebuff. in pract. benefi. de reproba. benefi. viuen. impetra. glo. 7. num. 26. vbi differit, quid iudicandum erit, quando pręsentationis tempore beneficium non vacat, sed tempore prouisionis: an ea prouisio valida sit iudicanda. Et huiusmodi prohibitio extenditur ad Commendam, A

nempe

nempe vt beneficium viuentis non posit alteri commendari, quando posit alteri commendari, quando commenda à Súmo Præsule facta est: vt scribit Cassador. decis. 3. sub tit. de præbend. & ratio est: quia talis commenda quæ fit ad vitam, pro legitimo titulo habetur. glo. in pragma. Sanct. rub. de pacifi. possesso. in verbo, titul. facit text. in c. dudum. in. 2. de elect. Petrus Rebuf. in tract. de pacif. posses. in concord. 5. Amplia. num. 35. secùs verò si Commenda ab Ordinario facta esset, ad sex menses: quia Ordinarius bene potest conferre beneficium illud, cum lapso illo tempore, cõmendatarius nullũ ius in eo habeat. c. nemo deinceps, de elect. lib. 6. Nec beneficij viuentis collatio conualescit, si postea is cuius beneficium collatũ est moriatur: Quia temporis tractu minimè firmatur, quod nullum est ab initio, reg. non firmatur, de reg. iur. lib. 6. reg. quod in initio. ff. eo. Sic not Barba. in ca. cõsultationibus. 1. not. per illum tex. de donationi. Nec firmatur talis collatio, etiam si consuetudo sit in contrarium, quia talis consuetudo nõ valeret, cum bonis moribus sit contraria. Ita tenet Ioan. Imo. in. cap. 2. de cõcess. præben. Gome. in regu. Cancel. 20. q. 3. in fine. Rebuff. in dict. glos. 7. num. 42. & ea ratione mirandum esse dicit, tot homines (maximè Curiales) viuentium beneficia ambire.

B *A beneficio.* Adde Petrũ Rebuf. in loco nouissimè allegato, num. 12. vbi authorem nostrum allegat & sequitur. Nec ab huiusmodi pœna excusabitur, ignorantiæ prętextu is, qui tale beneficium viuentis impetrauit. Nam licèt ob ignorantiam excusetur ab alijs pœnis, nẽpe Ecclesiasticę excõmunicationis incursu, infamię nota, & cęteris à iure statutis, quo ad firmitatem tũ impetrationis, & nouę prouisionis, nunquàm ignorans excusatur. Ita sing. tenet Deci. in. l. fin. num. 17. C. de pact. qui allegat Abb. in cap. 1. de conces. pręben. Ponderando verbum maximè, appositũ ab eo, quo loco fatetur Deci. ita fuisse iudicatum in consilio Delphinatus Francię, cùm ipse ibi adesset. Et ita in facti contingentia interrogatus consuluit, cons. 398. nume. 2. Sequitur Ludo. Gome. in regu. Cancellariæ, de impetra. benefi. viuen. quęst. 3. in princ. Grego. Lop. in l. 13. tit. 16. in uerbo, *Otro.* par. 1. & ita tenendum est, quidquid inuoluat Rebuff. ubi supra. num. 51.

Erit etiã dictæ pęnę obnoxius, qui non uiuentis, sed potius mortui beneficium impetrauit, quando tantum tempus non effluxerit, intra quod potuerit uerisimilis notitia mortis haberi, ut expresè definitum est in Reg. Cancel. 28. condita primum à Ioann. XXIII. deinde à successoribus eius confirmata. Sed quid si eadem die qua quis moritur beneficium impetretur, an præsumatur, ut nõ sit locus pœnæ huius capitis, post mortem impetratum fuisse. Qui quidem casus Bonifacij VIII. Pontificis Maximi extrauaganti constitutione decisus est, quæ habetur in lib.

Bullarum

Bullarum Rotę.c.152.& ea est diffinitum, quod omnes impetrationes factę vel in posterum faciẽdæ, etiam motu proprio, quarum data sit eiusdẽ diei obitus, nullius sint momenti, & omnes effectus, qui ex eis sequuntur. Quod tamen Bonifacius limitat in beneficijs extra curiam vacantibus: secùs verò in beneficijs, quæ in Romana curia, vel in locis vltra duas legales dietas à dicta curia non stantibus vacauerint, in quibus tales impetrationes valere voluit: quam constitutionem refert Gomezi. vbi paulò ante allegaui.q.7.

Is verò qui scienter viuentis beneficium contulerit, à pœna minimè est immunis, quia amplius illud conferre minimè poterit, cùm delinquat, & delinquens priuatur collatione.cap.cum in cunctis.cap. super eo.de electio.& cõducit tex. in l. quidam, in fine, cum lege sequen. ff. de dona.vbi donans bona proximi viuentis, priuatur illis bonis, tanquàm indignus. Sed cum pœna hæc in iure expressa minimè reperiatur, quæ cum priuationis sit, nunquàm imponenda est, gl. & Doct. in cap. fin. de iure patrona. opinio contraria verior videtur, quam tenuerunt Innoc. & Panor. in cap.bone. in. 2. in fine, de elect.

Impetrans viuentis beneficium multis casibus excusatur.

Excusabitur equidem multis casibus à dicta pœna, qui viuentis beneficium impetrauit, nempe si beneficium vacat per non promotionem, vt in casu tex. in cap.licèt canon.de electi.lib.6. vel per hæresim.vt in c.ad abolendam, de hęreti.cap.excommunicamus.§.credentes.ibidem. Aut per simonię labẽ, cum beneficium ipso iure vacet, vt in extrauag.cum detestabile, de simo.in communi. vel si beneficium post professionem impetretur. capitulo, beneficium. de regula. lib. sexto. vel in alijs. Non sanè in his videtur viuentis beneficium cõferri, cùm is qui illud obtinebat, sit ipso iure priuatus, licèt ex aliqua causa ius habeat illud retinendi: valet tamen illius collatio cap. licèt Episcopus, de pręben. lib. 6. cap. 1. de homi.ibi Abb.& alias excusationis causas congerit Rebuf.in.d.gl.7.& Fran.Mar.decis.481.par.1.

Collatio. Adde Reg. Cancel. 20. idemq́; peculiari Cancellariæ regula sancitũ fuit à Pio V. Pontifice Maximo, in hæc verba. *Item si quis supplicauerit, sibi de beneficio quocunque tanquam per obitum alicuius licet tunc viuentis vacante, prouideri, & postea per obitum eius vacet, prouisio & quæuis alia dispositio dicto supplicanti, per obitum huiusmodi denuo facienda, nullius sit roboris, vel momenti.* Idem scribit Deci. in l.fi. nu.17.C. de pact.& cons.398. nu.2. Insignis Gregor. Lopez in d.l.parti. C

Et occasione laicę recognitionis, non requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi pręsumpserunt vendicare.

CAPVT LI.

1 *Clericus huius criminis reus ab officio*

ciò & beneficio est remouendus.
2 *Hodie autem ex Lateranensi Concilio, quæ pœna in hoc crimine imponatur.*

1 CLerici † taliter habentes beneficia, si commoniti illa nō resignauerint, ab officio & bñficio reddendi sunt
a alieni, [a] vt sancitum est in cap. Relatum, de iure patronatus. Olim præterea erat hoc per antiquos Canones inhibitum, vt patet ex tex. in cap. per laicos, 16. quæst. 7. vbi Alexander II. disposuit, quòd per laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtineat Ecclesiam. Gregorius præterea VII. & Paschalis Romani Pontifices, hoc ipsum etiam damnauerunt, disponentes, quòd qui contrarium faceret, excommunicationi subiaceret, præter id, quòd talis inuestitura irrita esset, vt Gregorius idem decreuit, & habetur in cap. quoniam, & in cap. si quis clericus, eadem cau-
2 sa, & quæst. Hodie † verò in Concilio Lateranensi sub Leone X. celebrato, in sessione 10. in bulla, cōtra exemptos edita, in §. Et quia sæpius dispositum est, quòd collationes beneficiorum factę à domicellis, principibus, & nobilibus sub colore iuris patronatus, quod habere confingunt in beneficijs Ecclesiasticis nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorum collationibus, & literis, & absque aliquo saltem colorato titulo, nullæ & irritæ esse decernuntur: & ꝙ illis vtentes reddantur inhabiles, ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cū eis super hoc per sedem Apostolicam fuerit dispensatum.

SVnt alieni. Adde Abb. A
in cap. præterea, in 2. de iure patronat. quo loco scribit, quod si quis beneficium aliquod impetrauit, si in supplicatione non exprimit, se prius à laico habuisse, non tenet impetratio, q̃a si Summus Ecclesiæ Præsul hoc cōpertum habe[ret], non ita concesisset, cùm propter crimen ab eo commissum, condignis pœnis esset plectendus, quod circa caput hoc summè notandum est.

In nullo beneficio resident.

CAPVT LII.

1 *Beneficia omnia personalem residentiam requirunt.*
2 *Consuetudo an valeat excusare aliquem à residentia.*
3 *Clericus in beneficio non residens, qua pœna puniatur.*
4 *Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri potest.*

BEneficia † omnia tam 1
ratione naturali (quæ dictat homines illis obsequia præstare, à quibus ob id stipendia recipiunt) quàm cōis iuris dispositione residentiam requirūt, de his enim quę animarum curam exigunt, [a] planū a
est. De beneficijs verò simplicibus idem

idem esse firmat Panormi. in c. quia nonnulli. de cleri. nō residentibus, per tex. in cap. super inordinata. de
2 præben. Consuetudo † autem, quę ferè semper bona opera minuit, & socordiam ac inertiam in hominibus alit (cùm à maiori parte eorū quæ non semper iustior est oriri, ac foueri soleat) iam inualuit, ut hæc simplicia beneficia residentiam nō requirant, quam in his Doctores
b admittendam scribunt, [b] ab illaq; excusari beneficiatos tradunt, cùm per alios Ecclesijs debita præstentur obsequia. Generaliter autem vide quinque casus, in quibus nulla consuetudo excusat non residentem, per Feli. in c. Cùm omnes. colum. 17. & 18. de constit. nume. 54.
3 Pęna † autem clerici non residentis in beneficio (etiam modicæ ęstima
c tionis) est, quòd illo priuetur, [c] ut in cap. Conquerente, de clericis nō residentibus. Et ibi Innoc. & Abb. notant ex eo. Quod procedit etiā in casu quo abesset clericus ex iusta causa, quia posset priuari, si monitus pro necessitatibus, vel vtilitatibus Ecclesię suę venire recusaret. Notat Innocen. in cap. Ex tuæ. de cleri. non resi. argumento tex. in c. Sicut autē. Et in cap. Absit. 11. q. 3.
4 Quando † verò beneficia non requirunt residentiam, si clerici vagātur, sufficit delictum vagationis ad priuationem, notat Innoc. in d. ca. Ex tuæ. allegat tex. in c. Non oportet. cum sequen. 7. quęst. 1. Pro quo facit gl. in c. Non oportet, de cons. dist. vlt. quam dicit singularem, & alibi non repertam Cors. in sing. in verbo vagabundus, ad hoc quòd si beneficiatus est vagabundus, & tā diu absit, & dubitetur an viuat, an mortuus sit, poterit beneficiū eius conferri alteri, quod corroborat pluribus notandis cōclusionibus, quę procedunt in vagabundis. Modum autem procedendi ad priuationem [d] in hoc casu breuitatis af- d
fectu hic tradere prætrmisi, facilè enim erit requirentibus inuenire.

Q*Væ animarum curam exigunt.* Vide de hac personali residentia multa lectu non indigna per Caieta. 2.2.q.185. A
artic. 5. Ioan. ā Driod. de libe. Christi. pag. 204. Bart. Carran. de Miranda Archiepiscopum Toletanum in controuer. de necessar. residen. Episcop. aliorumque inferiorum pastorum, quam apud Tridentinum Cōcilium habuit Domi. Soto in calce eius operis, cui titulum fecit de natura & gratia, & latissimè lib. 10. de iusti. & iure. quæst. 3. artic. 1. cū multis sequentibus, qui magnis rationibus probat hanc personalem residentiam diuino iure institutā esse. Quod verissimum cēseo, quia diuinis legibus Pręlati nec nō alij inferiores pastores tenentur pascere commissum sibi grege: nam decimę ideo illis dantur, vt spiritualia ministrent, & sint in hac Domini vinea operarij digni mercede, vt probatur Matth. & Lucæ cap. 10. q̄ eis minimè conueniet, si per vicarios eas operas exhibuerint. Quod hodie manifestissimè probatum est in Sacrosancto Concilio Tridētino, sessi. 23. cap. 1. de reforma. &

sess.

sess.6.cap.1.ita vt iam nullę contro uersiæ locus sit.

B *Admittendam scribunt*. Vide text.cum glos. in cap. cum omnes. de consti.gl.in cap.dudum. in.2.in verbo, *Retinere*. de electione. & in cap.gratia.in verbo, *De iure*. de rescrip.lib.6. & in cap. conquerente. in verbo, *Seruat*.de cleri.non residẽ. & in c.vlt. in ver. *Fructus*. de rescrip. lib.6.tradit Abb. in cap. extirpādę. §.quia verò,num.15.& num.31.de prębend.& consil.96.num.2. volu. 2.Ioan. Imo. in cap.quia nonnulli. num.6.de cleri.non residẽ.Rochus de Cur.in cap.vlt.num.500.de con suet. Felin.in c.dilectus.in.2.col.1. de rescrip.Alex.consil.1.num.2. lib. 7.Nicola.Mil.in reper.in verbo, be neficium,quęst.33. Petr. Paul. Paris.consi.32.lib.4.Ioan.de Selua in tractat.de bene.4.par.q.2. numer.1. qui amplissimè de materia ista disserunt,& eam examinat.

C *Illo priuetur*. Vide egregiam l.16. &.17.tit.6.par.1.Hodie autem in Concilio Tridētino nouissimæ pænę contra non residentes statutę sunt: nam sessio.6.c.1. de reform. sancitum est,quod Patriarchæ,Primates,Archiepiscopi,Episcopi, siue qui, quocunque titulo vel causa cathedralibus Ecclesijs fuerint præfecti, quacunque pręfulgeant pręeminentia, legitimo impedimẽto,seu iustis & rationabilibus causis cessantibus, si sex continuis mẽsibus extra suam diœcesim morando abfuerint,quartæ partis fructuum vnius anni, frabricę Ecclesiæ pauperibusque loci per superiorẽ Ecclesiasticum applicādorum,pœnam ipso iure incurrunt. Si tamen per alios sex menses in absentia perseuerauerint, aliam quartam fructuum similiter applicandorum amittunt. Quod si vlterius pertinaci animo in eadem absentia perseuerauerint, vt seuerioribus pœnis coerceantur, & puniantur Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes,Metropolitanum verò absentem Episcopus antiquior residẽs, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ ipso iure incurrenda, infra tres menses per literas, seu nuntium Romano Præsuli Sanctissimo nuntiare tenetur.

Concilio Trident. sess.6.c.1. de refor.

Illi verò qui beneficia inferiora, siue de iure vel consuetudine residentiam requirentia obtinuerint, siue in titulum,siue commendam, opportunis iuris remedijs, ab ordinarijs,vt resideant,sunt compellendi: neque eis priuilegium, vel indultum,perpetuum de non residendo,suffragari debet.Ita Conc.Tridi.d.sess.6.c.2. de refor. sub Paulo III. Pont.Max.

Sed cùm summe saluti Dominici gregis, pastoris residentia conueniat, dictum Sacrum Conciliũ, sub Sanctissimo Pio IIII. celebrato,sess.23.c.1.de reforma.seueriori constitutione, grauiores pœnas aduersus non residentes infligit. Nam Sacrorum Canonum & Conciliorum decretis inhærendo declarat, præfatos omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, etiamsi Cardinalatus dignitate sint condecorati,obligari ad personalem residentiã, in suis Ecclesijs,vel diœcesibus, vt iniun-

Concil. Triden. sess.23.c.1. de reform.enucleatur.

cto sibi munere fungi teneātur: neque posse abesse, nisi ex causis & modis ibi diffinitis. Si vero tam Sacrosanctam, tam salutarem constitutionem violauerint (quam nec transuerso quod aiunt vnge transgredi licet) mortalem culpam contrahunt, & pro rata temporis, fructus suos non faciunt, nec tuta conscientia, etiam absque aliqua declaratione, eos sibi ipsis possunt detinere quod si indurato animo, eos retinuerint, superior Ecclesiasticus debet Ecclesiarum fabricis, aut pauperibus loci erogare, omni conuentione vel expositione prohibita: Quæ quidem pœnæ omnes, aduersus curatos inferioresque pastores, beneficia Ecclesiastica curam animarum obtinentia habentes, similiter dicto decreto statuuntur. Ita tamen, vt si quādo ex iusta causa, ab ordinario cognita & probata, abesse contingeret, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbatum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Descedendi autem facultas, in scriptis gratisque concedenda sit, nec vltra bimestre tempus, nisi grauis, & vrgentissima causa contigerit. Quod si absentes per edictum citati, minimè comparuerint, liberum est & permissum ordinarijs (imò tenentur) seuerè per Ecclesiasticas censuras, & sequestrationem fructuū, & illorum substractionem, alijsq; iuris remedijs, vsque ad priuationem contra eos procedere. Ita vt minimè à dicta residentia, & ab illius canonis executione, priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel alia authoritate cōfirmato, cōsuetudine etiam immemoriali excusantur. Quæ quidem Concilij decreta, duabus nouissimis constitutionibus Apostolicis seruari præceptum est: altera sub data Romæ apud sanctū Petrum, anno incarnationis Dominicæ. 1564. septimo Kalen. Decembris. Altera verò impressa est vna cum Tridentino Concilio quæ publicè circumfertur.

Parochus ex cā iusta abesse potest à beneficio absque ordinarij licentia.

Illud verò circa dictum decretū notandum censeo, nempe parochū impunè abesse posse, absque, aliqua licentia duos menses, ex causa quæ sibi iusta videatur, quia antiquo iure licebat, à quo non est recedendum, sine nouo iure expresso l. præcipimus. in fi. cap. de appell. Tū qui Episcopo, qui fortiori vinculo residere tenetur, permittitur, & concilio cautum est: vt in curatis & inferioribus eadem omnino seruentur quę in Episcopis. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manuali confessor. cap. 25. num. 221. & ita non semel consului, & obtinui, licet quidam imperitus iudex, ex capite quidē (prout illi de more erat) contrarium iudicauit. Is autem qui residere tenetur, viginti & quatuor casibus à residētia excusatur, quos plenissima manu cōgerit Io. à Selua, in tract. de benefi. 4. parte, q. 6. qui ferè omnes his compræhenduntur.

A residētia in beneficijs ecclesiasticis 24. casib. quis excusabitur.

Primus, si quis sacratissimam Theologiam publicè profiteatur, vel ei operam det, ad quinquennium.

nium. tex. in cap. fi. de magist. Nec Episcopi licentia necessaria est, qa ius eam concedit. Ita scribit Petr. Rebuff. in pract. benefi. titu. de dispensa. de non residen. nu. 25. Mart. Nauar. in manu. confes. cap. 25. nume. 120. quibus suffragatur tex. in c. relatum. de cler. non resid. vbi alternatiuè loquitur, de licentia suo rum prelatorum, vel studio literarum. Nec vltra dictum tempus, licentia potest concedi, nec aliquid operari, sic sancitum est ab Cardinalibus sacræ congregationis his verbis asseuerantes. *Licentia, vt quis abesse posit, causa studij, à seruitio suæ Ecclesiæ, vel sui canonicatus, non suffragatur, vltra quinquennium impetrata à die quo cæpit studere.* Idemque censendum est in prælectione, uel professione sacrorum canonum: ita sing. tenet Archid. in capit. 2. de priuileg. lib. 6. sequitur Abb. in d. c. fi. si verò alias sciétias profiteatur, Episcopi facultas necessaria est: in locis vbi consuetudo non est in cótrarium: ut traditur à Doctoribus in d. c. tue.

Decretũ Card. sacræ congregationis.

Secundus casus, qui legitimum absentiæ impedimentum præstat est, Episcopi obsequium, quo ad duos canonicos & etiam alios, si id intendant quod in suæ cathedralis Ecclesie utilitatem conuertatur. c. ad audientiam. vbi Abb. num. 8. de cleric. non resid. Excusabitur etiam is qui est in seruitio legati, uel Archiepiscopi. vt in d. cap. ad audientiam. cap. cum dilectus. cap. de cætero. ubi Doctores de cler. non resi. Id tamen quod de Archiepiscopo dicitur, intelligendum est, quo ad clericos sue diœcesis, non autem suffraganeorum. arg. tex. in c. pastoralis. de offic. ord. capit. vni. de foro compet. lib. 6.

Tertius casus, in quo à fortiori quis à residentia excusatur, si contingeret aliquem à summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire, capitulo cum dilectus. de cleric. non residen. Quod quidem verum est, quando principaliter absens est ad seruiendum, non verò ad beneficia consequenda: ita tenet Angel. in summa, in verbo, clericus, septimo, §. secundo, minus tamen principalis intentio minimè nocet, ut fatetur sing. Nauarr. ubi suprà. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo pretorio residens, minimè à residentia excusatur, cum ea absentia lucri sui causa contingat. tex. in l. scriniarios. ubi Alexander & Ias. C. de testamen. milit. Reipublice enim causa eos abesse solum intelligimus, qui non sui commodi causa, sed coacti absunt. l. Reipublice. l. non uerè. ff. ex quibus caus. maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis Concilij, gratia, nam qui concilio interfuerint, omnes fructus suos faciunt, atque quotidianas distributiones que presentibus dantur, quia presentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si Ecclesiarum statuta sint in contrarium. Ita decissum fuit in Concil. Constan. Sesione 19.

 Idem-

Idemque pari ratione defendi potest, si interfuerint Cõcilio prouinciali, vel Synodali Synodo; eadem equidem publica Ecclesię utilitas uersatur, necnon necessitas parendi Sacrorum Canonum Decretis, maximè nouissimi Tridentini Cõcilij sess. 24. ca. 2. de reformatione, non equidem qui interesse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum, l. videlicet. ff. ex quibus caus. maior. l. si seruus communis. §. idemq; euidentius. ff. de tut. Quod nota. pro prælatis, aliisque interessentibus in Concilio prouinciali, quod celebratur Toleti decreto Reuerẽdissimi Gasparis à Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt equidem ad id congregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis Beatissimę Virginis Marię (quæ octaua est mẽsis Septembris) ann. Domini 1582. qua hæc scribimus, opus hoc ad secundam æditionem parantes.

Concilium Prouinciale Toletan. sub Reueren. Gaspar. Quirog. Car. Archiepisc. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpotè si valetudine afficiatur curatus, nam tunc per substitutum poterit deseruire, c. ad audientiam. de cleri. non residen. cap. 1. & per totum de clerico ęgro. cap. uni. illo tit. in 6. facit l. si cui. §. fina. ff. ex quib. caus. maior. l. aut si ualitudine. ff. de procura.

Sextus propter necessitatem Ecclesię, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit uicarium constituere, etiã si residere iurauit. c. ex parte, in 2. de cleri. non residen.

Septimus si interuenit licentia legitima gl. no. in c. inter quattuor. de cleri. non residenti. & legitima causa ea dicitur, quæ datur ab eo, ad quem de iure competit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar. ubi paulo ante allegaui. Alij autem casus iure cõstituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitiæ, ita ut sine uitæ discrimine parochus non potest in suo beneficio residere, habita Episcopi licentia, abesse poterit, pro eo tempore quo inimicitiæ permanserint, sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretũ est, à Sacra congregatione Cardinalium his verbis. *Habens canonicatum, & parochialem in qua non potest sine discrimine vitæ propter inimicitias residere, non est cogendus, donec subest causa inimicitiarũ in ea residere, sed ei est permittendum, vt in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur. *Habens graues inimicitias in sua parochia, durãtibus his, potest de licentia Episcopi ab ea, per annum abesse, & interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti, ex eius fructibus ei assignata qui inseruiat dictæ parochiali Ecclesiæ.*

Decret. Cardin. Sacræ congrega.

Ad priuationem. Not. sing. quod ad procedendum contra clericum ratione absentię à beneficio, non est necessaria solemnis citatio, neque solemnis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, tex. in cap. ex parte in primo, ubi not. Abb. de cleri. non residen. sequitur Gregor. in l. 16. titulo 16.

in

in verbo, *Toller la eglesia*. partit. 1. Et quæ forma debeat seruari circa hanc priuationem, vide tex. & doctores in dicto cap. ex tunc, de cler. non residen. & l. 17. titu. 16. par. 1. & Concilium Tridentinum suprà alleg.

Cum parochiales ecclesias habeant intra annũ non fuerunt promoti.

CAPVT LIII.

1 *Habens Ecclesiam Parochialem intra annum promoueri tenetur, aliàs ipso iure ea priuatus erit.*

2 *Annus, de quo in præsenti agitur quando currere incipiat.*

3 *Clericus, qui legitima causa subsistente, non potuit intra annum promoueri, istius Capitis pęnam non patitur.*

4 *Episcopus monere potest promotum vt ordines intra annum suscipiat.*

5 *Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur.*

1 a TAles † sunt priuati ipso iure, [a] nulla præmissa monitione, ecclesia vel beneficio parochiali, ut in capitulo licet canon. de elect. in 6. quod adeò procedit, quod nõ potest mora purgari anno elapso: quia pęna infligitur ipso iure, vt notat gloss. antepen. ibi, quam dicit notabilem Ancharan. 1. columm. & posteà in col. finali, versicul. quarto quæro, & voluit ante eum Ioan. Mon. ibi. versi. Sed nunquid, & idem tenet ibi Philip. colum. 2. † Annus præterea, de quo in præsenti incipit ab eo tempore quo ipsius ecclesiæ regimen cõmissum extitit, & possessioné eius pacificam [b] habuit pro uisus, vel per eũ stetit quò minus habuisset, probat text. in Capitu. Commissam, eodem titul. Si † autem iusto impedimento nõ potuit clericus intra annum promoueri, non patitur istam pœnam, [c] vt ibi, per text. Et vide Ioann. Mona. in d. cap. licet canon, versi. Sed quòd, vbi notat esse legitima impedimenta ad excusandam pœnam priuationis, quòd Episcopus fuerit impeditus, vel non fuerit qui ordinaret eum, vel si Episcopus noluit eum ordinare. Crederem tamen, quòd si episcopus proprius qui nõ potuit vel noluit ipsum ordinare dabat ei facultatem vt ordinaretur ab alieno episcopo, quòd esset in culpa si non promoueretur. Consulerem prętereà clericis in casibus huiusmodi, quando impedimenta proueniunt ex persona episcopi, quod protestarentur [d] se esse paratos ad ordines suscipiendos, vt cuitemus doctrinas & opiniones doctorum in similibus traditas, de quibus per Felin. in cap. Ex transmissa. de præscrip. in colum. 1. & 3. Alexandr. & Ias. in lege 2. §. quod diximus. ff. Si quis cautio. Et vide etiam notabiliter per Ioann. Mona. vbi suprà, qui distinguit quando quis incurrit irregularitatem, propter quam non potest promoueri, an debeat priuari, quia si hoc

Margin notes (right column): 2 (beside "Annus præterea"), b, 3 (beside "Si † autem"), c, d

hoc est sine culpa sua nō priuatur, vtpotè si amittat oculum vel manum. Si autem culpa sua, debet beneficium amittere, allegat text. in c.1.de æta.& qual. Aduerte prætere a, quod Anch. in d.c.licet canon. col.fi.vers. 5.quero, not. post gl.antep.ibi, ꝙ etiam stante dispositio-
4 ne dicti tex. potest † episcopus monere promotum vt ordines suscipiat etiam intra annum: quia illa cōstitutio venit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: vnde si voluntate sola renuit clericus ordinari, nihil prætendens, nisi quia non vult, debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficij & officij, secundùm gloss.ibi.
5 Nota tamē, quia† si quis habeat Capellaniam requirentem ordinē sacerdotalem, non est priuatus illa, si non fuit monitus vt promoueretur, ita firmarant Domi. de Rota in deci. antiquis.D x x.incip. Nota quòd tenens Capellaniam, ex ratione, quia dispositio illius capituli Licèt canon, tanquam pœnalis non debet extendi. [e]

e
a

Riuati ipso iure. Erit sanè parochus à dicta pœna immunis in casu diffinito à Cardinalibus sacræ congregationis, his verbis. *Pœna canonis prescripta eis qui intra annum sacerdotium non susceperunt, non habet locum in rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis, pacificæ vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt offerens quantum in eo se paratum ad suscipiendum sacerdotium, sed ordinarius noluit, eum propter illiteraturam vel aliam causam promouere.* Et vide latissimè, Petrum Rebuffum, in excellentissima illa beneficiorum practi. titul.de nonpromotis intra annum, pagin.443. vbi multis ampliationibus & limitationibus huius capitis materiam declarat. Et vltra illum, notandum esse censeo, quod is qui parochialem ecclesiam habet, si intra annum non fuit promotus ad presbyterium, cum ipso iure sit beneficio priuatus, tenetur in animæ iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, vt optimè censet Mar. Nauarr. in manu.confes.c.25.nu.117.idē in tracta.de oratione.c.22.nu.46. Nec refragatur qđ pœna temporalis ipso iure incursa in dicto foro nō debeatur, quia id non procedit cum ex legislatoris mente contrarium constat, vel cum non imponitur propriè vt pœna, sed vt quædam conditio vel modus rei traditæ, ꝙ hoc casu ex Pontificis mente verificatur, & ex hoc sequiter grauiter peccare, qui prædictū beneficiū retinet, & illius fructus nō restituit.

Decretū Cardinalium, qui Concilij Trident. præsunt interpræ-tationi.

Deinde animaduerte, quod licèt antiquis temporibus dicta priuationis pœna locum non obtinebat in Episcopatibus, & Abbatijs, quia in his non erat hoc statutum, quorum quidem expressa mentio erat necessaria. Ex gloss.not.& singul. in cap. 2. de præbend. in 6. vnde colliges hallucinatum fuisse R. P. Fratrem Dominici Soto libr. 10. de iustit. & iure, questio. 5. artic. 6. colum. 1. existimantem, decretū Bonifa. VIII. Pontif. Maximi, in c. com-

F. Dom. Soto opinio refutatur.

commissa, de electione lib. 6. quo ad fructuum restitutionem, comprehendere Episcopos, quod equidem antè eius tépora nemo dixit, nec dicere potuit, cum legem illam pœnalem, repugnantibus omnibus iuribus extendat, contra c. pœnæ, de pen. dist. 1. l. si de interpretatione, l. præsens. ff. de pœnis. Maximè quod ipsemet sibi aduersatur, cum approbet glos. dicti canonis, quæ censet non esse locum eius pœnę in Ecclesia Collegiata. Nec sanè mirãdum est, quod vir Theologus doctissimus, & in his quæ pertinent ad forum interius versatissimus, in illis autem quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum mittat falcem in alienam messem, sæpissimè labitur. Hodie vero Sacri Concilij Tridentini decreto Sessione. 23. c. 2. de ref. diffinitũ est, quod Episcopi, necnõ illorum superiores, etiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui cathedralibus seu superioribus Ecclesiis præfecti fuerint, si intra tres menses consecrationis munus non susceperint, ad fructuũ perceptorũ restitutionem tenentur, & si intra totidẽ mẽses postea id nõ fecerint ipso iure suis Ecclesijs sũt priuati.

Prædicta verò priuationis pena, quæ hoc capite infligitur, minimè incurritur, donec annus elapsus sit, & ea ratione si clericus in vltima anni die extremum diem clauserit, beneficium vacauit per mortem. Ita tenuit eleganter Car. Pet. Pau. Paris. consil. 119. numero 28. volumi. 4. poteritq; eadem vltimi anni die beneficiũ permutare, vel resignare, cum adhuc ius in beneficio habeat, ut scribit Petrus Rebuff. in practi. benefici. titul. de nõ promot. intra annum num. 48.

Possessionem eius pacificam. Vide Bella. decissione 153. & decissio. 83. quo loco scribit, probari deberi non promoti litem habuisse, vel habere, aliter vero securum non esse, quod etiam fatetur Domi. consi. 82. colum. 2. Et cum annus hic minimè computetur nisi à die pacificę possessionis, & in reguo Francię non dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissimè mea sententia post annum pacificæ possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Petrus Rebuff. vbi paulò ante allegaui, num. 45. B

Pœnam. Sed vtrũ sufficiat, quod impedimentum in fine anni superueniat. Vide Bella. decissio. 83. quo loco censet, tale impedimentum minimè excusare quando intra tempus illud non poterat promoueri sed contrarium verius credo cum Pet. Rebuff. vbi sup. nu. 48. C

Quod protestarentur. Not. quod licet protestatio vtilissima sit, non tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti consistit, quia verba non addunt nec minuunt rei veritatem. l. sicut, C. ad leg. Corne. de fal. quã opinionẽ & iuribus & grauissimorũ authorum testimonijs tanquam firmissimam regulam constitui superioribus annis, in annotationibus ad regulas & fallẽtias istius Domini Epi reg. 615. incip. protestationẽ.

Non debet extendi. Vide Roma. consil. 325. incip. quo ad primum. Hoc tamen minimè procedit si in capellaniæ institutione cõtrarium ab institutore fuerit dispositum, quia iure potest instituere quod in tali capellania locum habeat dispositio text. in dict. cap. licèt canon. vt scribit Petrus Rebuff. in dict. titulo de nõ promotis intra annum. nume. 17. & quod ita disponatur semper mihi visum fuit optimum consilium.

Cum Alienigenæ sint, in his Castellæ & Legionis Regnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel consuetudine, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pensiones, impetrare sunt ausi.

CAPVT LIIII. QVOD nouè editum est.

1 *In Hispaniarum Regnis, Sixti Pontificis Maximi concessione, nullus exterus, beneficium Ecclesiasticum impetrare potest.*

2 *In Franciæ Regno necnon in multis orbis Prouincijs, idem receptum est.*

3 *Gratia illa subreptitia est iudicanda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratum, originis mentione minimè facta.*

4 *Iuri communi consonum est, exterum, vel alienigenam, non posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*

5 *Seditiones illæ grauissimæ (quas vulgo,* Communidades, *appellãt) quibus regna ista ab anno Domini. 1464. sunt perturbata, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*

6 *Glossa in regu. Cancel. Romanæ decimanona reprobatur.*

7 *Cõsuleretur multũ Christianæ Republicæ, si beneficia, præsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur.*

8 *Regula Cancellariæ Romanæ decima nona, iuri communi consentanea est.*

9 *In beneficiorum impetratione, oriundus non oriundo præferendus est.*

10 *Diæcesani & non alienigenę sunt in beneficijs à patronis præsentandi.*

11 *Iustissimè in diæcesibus Burgensi, Palentina, & Calagurritana filijs patrimonialibus, tantum beneficia Ecclesiastica conferuntur.*

12 *Præstimonia neque pensiones, ab exteris in his regnis possint obtineri.*

13 *Literæ naturalitatis (quas appellant) Regijs constitutionibus sunt reuocatæ.*

14 *Is cui literæ naturalitatis conceduntur, licèt possit regnorum priuilegijs vti, non tamen obtinere poterit beneficium Ecclesiasticum, nisi specialiter dictis literis contineatur.*

15 *Literis naturalitatis concessis, seruata forma regiarum constitutionum, exterus apud nos Ecclesiasticum beneficium potest obtinere.*

16 *Extero si beneficium conferatur, an illud possit permutare.*

17 *Literæ quibus extero beneficium confertur, minimè executioni tradendæ sunt.*

18 *Pęna amissionis naturalitatis, & bonorum temporalium, contra clericos & Ecclesiasticas personas, apud Hispanos legibus, & moribus recepta est.*

19 *Literæ legatorum Apostolicę Sedis, ante illarum executionem, à summis Senatoribus Regis & domini nostri examinantur.*

20 *Literæ Apostolicæ, in derogationem regij iuris patronatus, vel laicorum, exequendæ non sunt: quousque Pontifex consulatur, seruata in hoc forma præscripta, in regijs constitutionibus.*

21 *Regias leges 26. tit. 3. lib. 1. ord. noui. & lex 5. tit. 6. eo. lib. iustissimas esse ostenditur.*

22 *Non solum, Catholicissimi Hispaniarum Reges, dicto iure regijs legibus diffinito vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes: referunturque uerba singularia Ioan. Dried.*

23 *Regni exterus quis dicatur, & ibi de intellectu regiæ constitutionis, 19. tit. 3 lib. 1. ordi. noui.*

24 *Nati in Regno Arragoniæ, vel Nauarræ, an dicantur exteri horum Regnorum.*

25 *Exterus an is iudicandus sit, qui nascitur ex matre alienigena, si pater fuit naturalis.*

26 *Latè interpretatur quædam Henrici huius nominis tertij, Hispaniarum Regis constitutio.*

27 *Qui extra Regnum in transitu nascitur, à parentibus horum Regnorum naturalibus, an sit naturalis iudicandus.*

28 *Natus alibi in transitu, natus censetur in eo loco, vbi mater incolatum habet, & ideo non repellitur à collegijs, quorum statutis naturales tantum in illis cooptandi sunt.*

29 *Declaratur constitutio septima constitutionum Academiæ Complutensis.*

30 *Interpretatur Regia lex 25. ti. 7. lib. 1. ordi. noui.*

31 *Animalia ciuiũ alicuius parochiæ, si propter bellum, vel tempestatem, vel aliam causam fugiant ad alienam parochiam, ibique pariant: decimæ soluendæ sunt in illa parochia à qua recesserunt.*

32 *Absens, qui ex legitima causa recessit, cito reuersurus: quoad iuris effectus, non est absens iudicandus.*

33 *Per decennij habitationem, quis naturalis censetur.*

34 *Proxeneta, seu cambiorum interuentor, non potest eße horum regnorum alienigena.*

35 *Quæ desiderantur, vt quis dicatur naturalis, quo ad obtinenda beneficia in his regnis, qui admißus est tanquam naturalis, ad beneficium in ijs regnis, & postea ad aliud regnum confugiat, ibique larem constituat, naturalitatis priuilegijs priuatur.*

L. pen.

36 *L.pen.ff.de senato. interpretatur.*
37 *Vt filius sit naturalis istorum regnorum, an requiratur, quod natiuitatis tempore, pater domicilium contraxerit, & per decennium vixerit.*

Est equidem Romanorum Pontificum decretis iustissimisque Catholicorum Principum constitutionibus, necnon immemoriali laudatissimę consuetudini cõtrarium, alienigenas in his regnis Ecclesiastica beneficia impetrare, & cum sæpissimę in cõtrouersiis forensibus hoc contingat, huius practicæ argumẽto dignum iudicabimus ad istius rei cognitionem tantisper de hoc differere.

Et vt rem hanc à principio petamus, pręfari oportet, † quòd Sixtus
1 Summus Ecclesiæ Præsul potentissimis & Catholicissimis Hispaniarum Regibus iustissimis causis ductus motu proprio peculiarem gratiam indulsit, ut nullus exterus in dictis regnis absque ipsius consensu possit beneficium Ecclesiasticũ obtinere, pręsertim dignitates electiuas Põtificales & Cathedrales, qua cõstitutione cassantur gratię, & expectant̃ impetrationes in contrarium obtentę, ut testatur glo. in reg. Cancel. 19. refert Guil. Bened. in repet. c. Raynut. de testamen. in verbo, Et vxorem nomine Adelasiam. nu. 482. de testam. cuius constitutionis meminit Regia lex 16. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. ibi, *Mandamos que acerca desto se guarde la Bula del Papa Sixto concedida a los naturales destos Reynos*. Et sunt circa hoc multę leges illo tit.

Idem † in Regno Francię, & Sũmorum Pontificum diplomatis, & regijs legibus obtentum est, si credimus glossę Cosmæ in pragma. Sancti. §. nam Ecclesiarum in uerbo, Exterorum, de quo stat Ludo. XII. constitutio. Rubr. *Des letres de naturalite*. Tradit Guillel. Benedict. ubi suprà allegaui. Petrus Rebuff. in tract. de liter. natural. gl. 2. nume. 2. thom. 2. consil. Franc. & in pract. benefic. de rescriptis mixtis, glo. 1. & in tract. de pacifi. posse. nume. 216. Nicol. Boeri. decis. 31. numero 18. Quod etiam stilo parlamenti cautum est, sub rub. de præben. ordin. 3. Et apud Venetos seruari affirmat Add. ad Abb. in cap. si proponente. de rescrip. Et Boloniæ de hoc est peculiare statutum, ut refert Barbat. consil. 23. nume. 1. volu. 1. In Regno Arragoniæ, perpetuo foro hoc stabilitum est, nempè quod alienigenæ in dicto Regno beneficia minimè possint obtinere, ut cautum est lib. 1. foro Arragon. tit. de prælaturis, & alijs beneficijs ab alienigenis non possidendis. Et in Regno Nauarræ idem est diffinitum per Regias pragmatic. 2. & 3. libr. i. ordinamẽ illius Regni. Et in Britannia hoc idem cautum est his verbis: Sacerdos Gallicus, Sacerdotium in Britannia ne occupato, ut refert Petr. Grego. 2. parte Synta. iuris, lib. 27. cap. 6. num. 42. Et in Hungaria, seu Pannonia seruatur, vt in cap. bonæ. §. fina. de postula. prelat. Et Veronensi statuto decretum est, si credimus

dimus Bald. consil.46.uolum.1. & multis alijs Prouincijs seruari audio.

3 Quod † si exterus beneficiũ impetrauit, non facta originis mentione gratia subreptitia est iudicanda, tenet glo. celeberrima in cap.si proponente.de rescrip.cuius meminit Corse. in sing. in uerbo, subreptitio. Feli.in cap.sicut tuis. col.2. de simoni. Roman. in l.si vero.fallen.14.ff.solu.matrimo.Barba.consil.... colum.5.uol.1. & consil.57. eodem uolu.Selua.de benefi.3.par. quæst.26.D.Couar. in practi.quęstione cap.35. nume.5. Petrus Rebuff.in d.tract. de pacifi.posses. dicto num.216.dicens ita consuluisse in fauoré cuiusdam Scholastici.

4 Et † quod exterus in aliena patria beneficium Ecclesiasticum minimè posit obtinere, iuri communi consentaneum est, ut colligitur ex tex. in cap.bonæ. in 2.de postul. prælato. & in c.neminem, 70.d. & in cap.Afros. 98.distinc. & in cap. vlt. de cler.peregri. De iure Cæsarum.l.in Ecclesiis.C.de Episcop.& cleri.l.vni.C.non licere habita.Metropoli. lib. 11. lex 2. C. de anno. ciuita.eo.lib. tradunt latè Guil. & Rebuff. in locis nouissimè allegatis.Ludo.Gome.in reg.Cancel. de idiomate. quæst.1. Ioan. Daim. in procem.Pragmati. Sancti.incipien. Franciscus, in verbo, vindicabant. fol.60. Selua. de benefi. 2.par.quæstio.vlt.& in 3.par.quæstio.26.Carol.de Grassal. lib. 2.Regali.Franc. iure 8 Couar.dicto capit.35. Vnde Sacri Canones iustissimè decreuerunt, vt electio facienda nõ sit, nisi de personis eiusdem Ecclesiæ, dum modò digni ibi inueniantur, etiam si alibi foris digniores reperiãtur. cap.nullus, 61.distinct.cap.Metropolitano, 73.distinct. Quin verò gl.in cap.cùm inter Canonicos, de electione, asserit, non valere postulationem ex aliena Ecclesia, nisi duabus partibus consentientibus, & facienda est à Pontifice Maximo, vt latè patet in toto titulo, de postula. prælat.

Quibus suffragatur Deuteron. cap.18. *Prophetam* (inquit) *de gente tua, & de fratribus tuis suscitauit Dominus Deus tuus, ipsum audies*. Tum fulcitur, quia in Ecclesiarum fundatione exteri, nec ipsorum maiores nihil præstiterint merito regnicolæ præferendi eis sunt, argum.in cap.cum in offic.de testamen. Tum ne exteri beneficijs apud nos fruentes Regni secreta, in maximã perniciem eius reuelent. Tum quia regnicolæ qui tot, tantisque animi dotibus ingenuis disciplinis splendescunt, maxima afficerentur iniuria, si exteri fortè omnibus numeris inferiores ad hos Ecclesiasticos honores admitterentur, virtus equidem & honestæ disciplinæ sine præmio quandoque languescunt. Tum quia propter idiomatis diuersitatem nequeunt (quod tamen maximè interest) commissum sibi populum docere, vt in capit.quoniam.de offic.ordin. Et inter Dei Optimi Maximi maledictiones illa non inferior est, hominem ex aliena natione habere, qui non intelligatur, ut habetur in Deuteronomio capitulo, 28. ibi,

Adducet

Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilæ volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non poßis. & Hiere. cap. 5. idem scribitur. Nec voluit Deus seuerius punire superbiam ædificantium turrim Babelis, quam per linguę confusionem, vt quid vellent mutuo, non intelligerent, vt habetur Geneseos 11. Tum quia hæc potissima erit causa, propter quam homines facilius inuitētur ad residendum, non enim paruo æstimādus est ingenitus amor quem quis ad natiuum solum habet. Est enim cuilibet dulcissima patria, l. qui habebat, in princ. ff. de lega. 3. & hac ratione impius iudicandus est, qui nulla causa cogente patriam suam relinquit. glo. in l. vnica. C. si curialis relicta ciuitate, rus habitare maluerit, lib. 10. & ibi nota. Rebuff. & Pet. Rebuf. in concorda. tit. de colla. §. volumus. pag. 457. asseuerans hanc esse potissimam rationem, vt beneficium in propria patria magis optetur, quam in aliena, tum quia is diligentissimè ad munus suum expediet, & præstabit cui melius patriæ mores, quam extero cognitę sunt, iudicat equidē quis facile de his quæ nouit, vt habetur primo Ethicorum, & plures alias rationes congessit Regia l. 14. ti. 3. lib. 1. ordinamen. noui.

5 Quæ † inter alia dicit, maximos tumultus excitatos fuisse in Hispania, ob eam causam, quod beneficia Ecclesiastica exteris conferebātur, ibi, *Especialmente del anno de sesenta y quatro a esta parte que se comencaron los mouimientos y turbaciones en nuestros reynos*. Circa quod legendus est Doctor Illescas Hispanus Historiographus diligentissimus, & non vulgaris eruditionis in sua Historia Pontificali, *E nel capitolo de la guerra final del Rey de Francia, par racobrar el Ducado de Milan*. §. 10. fol. 225. & lib. 6. eiusdem Historiæ. cap. 27. §. 17. fo. 228. & fol. 338. vbi testatur Paulum III. Pontificem Maximum statuisse, vt beneficia, & pensiones alienigenis non conferrantur.

Quæ † non temerè adduximus, 6
sed vt conuincamus maximum errorem, glo. in d. reg. Cancel. asseuerantis in quadam causa Toletana in tertia instantia productam fuisse dictā Sixti Romani Pręsidis constitutionem, quam dicit non nocere Episcopo Vintomiliensi actori cum moribus recepta non fuerit, nec (vt ille inquit) Toleti regnum, cum à Castellę & Legionis Regnis separatum sit, eo priuilegio vti potest, & alia refert temeraria, & postquam animi sui votū expressit, tacere oportere inquit, cùm lis pendeat, insani pręfectò hominis manifestissimum testimonium. Fuit equidem Apostolica illa concessio cum maxima regiminis spiritualis Ecclesiastici vtilitate, ita vt ex contrario vsu plures contingerent calamitates & innumerabilia mala, quę veluti prę oculis habens summus Christi Vicarius, ꝓ illius amplissima dignitate, quam ut summus catholicę Romanæ Ecclesię pastor & rector obtinebat, sua integritate, & iustitię amore incensus

nec

necnon diuini cultus zelo tantis & tot malis medelam adhibuit.

7 Ideoq; † censeo quod Christianæ Reipublicæ consultissimum foret quod summus Ecclesię Pontifex aut œcumenica Synodus, vniuersali lege sanciret, vt omnia sacerdotia pręsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur, ita vt ad ea minimè admitterentur nisi ciues vel qui inde essent oriundi quod in sacro Concilio Tridentino summo omnium patrum consensu consultatum fuisse testatur testis integerrimus Dom. Soto de iusti. & iur. lib. 3. artico. 2. fol. 237. versi. enascitur.

8 Ex † quibus iustificatur nimis Regula Cancel. Apostolicę 19. qua cautum est, quod prouisio de parochiali Ecclesia facta alicui qui nesciat idioma loci vbi Ecclesia cōstituta est, nullius roboris & momenti iudicari debet: habet æquidem Pontificia illa sanctio symbolum & affinitatem cum diuino & positiuo iure. Nam rector Ecclesiæ prædicandi officium in ea habere dignoscitur. c. Eccle. 95. dist. c. inter cætera. de offici. ordina. & est glo. not. in Clem. 2. de sepultur. & in cap. cum ex cuncto. de hære. & in cap. addicimus. 16. q. 2. Debet sanè confessiones audire & cætera Sacramenta ministrare. cap. omnis vtriusque sexus, de pœn. & remissi. Item debet visitare & vultum gregis sui agnoscere, vt legitur Prouer. 27. & Ecclesi. 32. de quo est egregia extrauagās constitutio Io. XXII. constituta in tit. de præbē. incip. Sedes Apostolica. Sed ista omnia & alia quæ ad hoc munus spectant, præstate non potest rector aiienigena, qui non intelligit, nec loquitur idioma. Quia vt Diuus Paul. 1. ad Corint. capitu. 14. inquit: *Data est nobis lingua ad interpretandum & distinguendum ea quæ loquimur. Nam si nesciero virtutem vocis ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus.*

Hinc † etiam emanat alterius regulæ Cancel. nempe. 15. egregia constitutio, qua decretū est, quod in beneficiorum collationibus oriundus, non oriundo præferatur: est certe supradictis iuribus & rationibus consentanea. 9

Nec ab † hoc instituto alienum est quod elegantissimè multis adductis in medium probat Cęsar. Lamb. in locupletitissimo illo de iuris patronatas tract. 1. par. 2. lib. questio. 7. arti. 24. asserens, quod diœcesani, & non alienigenæ sunt in beneficijs à patronis præsentandi. 10

Ex † dicto etiam fonte emanet iustissimè Apostolicis concessionibus decretum esse, vt beneficia patrimonialia in diœcesibus Palentina, Burgensi, ac Calagurritana, solum conferantur filijs patrimonialibus, secundum eorum mores, doctrinam, & eruditionem, de quibus constitutionibus meminit Regia. l. 21. tit. 3. li. 1. ordi. noui: si verò Apostolicæ literæ in contrariū fuerint obtētæ eis nullo modo vti licet, sed ad Regis nostri summum iustitiæ Senatum mitti debent, ut quid circa hoc faciēdum sit, maturiori consilio consulatur: quod si forma illa lege præscripta fuerit 11

præ-

prætermiſſa grauiſsimis pœnis ibi decretis tranſgreſſores plectendi ſunt, idemque ſeruari debet in omnibus alijs prouincijs, in quibus beneficia Eccleſiaſtica patrimonialibus filijs conferri conſueuerunt, vt iuſtè diffiniuit lex. 23. illo ti. & lib. Quod vtinam vbique obſeruaretur, vt ſanctius ac diligentius diuinum munus illuſtraretur.

Idem obſeruandum eſt quotieſcunque Apoſtolicæ literæ impetrãtur in derogationem illius iuris, quod ex conceſsione Romanæ Eccleſiæ obtinent, collegia & capitula Cathedralium Eccleſiarum ad promouendos, in canonicos, in Theologia, vel iure Pontificio: vt

Carolus Quintus. decreuit Carolus huius nominis V. Summæ potentiæ & fœlicitatis Imperator, & Primus Hiſpani. Rex Madritij anno. 1543. de quo videnda eſt Regia lex. 25. dicto titulo. 3. lib. 1. ordi. noui.

12 Et non † ſolum exteri apud nos prohibentur habere dignitates Eccleſiaſticas & beneficia, ſed etiam præſtimonia, vt in l. 14. tit. 3. dicto lib. 3. ordi. noui. atque etiam penſiones l. 25. ibi. quod ſi regnicolæ conſenſum pręſtiterint penſionis conſtitutioni aut ſemel conſtitutã redemerint vel aliquod emolumentum præſtiterint, vt ab exteris beneficia conſequantur omnibus priuilegijs naturalitatis priuantur: nec non fructibus beneficiorum in quibus dicta penſio fuit conſtituta: qui quidem fructus expenſis belli contra Chriſtianæ religionis hoſtes initi applicantur, vt probat Regia l. 18. dicto titulo & libro.

Habet equidem locum in tantũ dicta prohibitio, vt exteri beneficia Eccleſiaſtica minimè obtineant: quod iuſtiſsimè † Regijs con- 13
ſtitutionibus reuocatę ſunt literę (quas naturalitatis appnllant) qui bus obtentis alienigenæ beneficia iuſtè impetrabant. Imo deinceps concedendæ non ſunt, niſi vrgente magna & legitima cauſa quę publicam Regis noſtri vel ſuorum regnorum vtilitatem concernant: quod ſi ob aliam cauſam impetrentur, minimè ſunt obſeruandæ: vt in. l. 14. 15. & 16. dicto tit. 3. lib 1. ordina noui. de quibus ſanè literis meminit Bal. conſi. 223. vol. 3. appellans eas ciuitatis literas: idem aſſeuerat And. Alcia. lib. 2. diſpu. cap. 22. Nicol. Boeri. deciſsi. 13. nu. 20.

Circa † quod illud conſideratione 14
dignisſimum eſſe cenſeo, quod licèt is qui natutalitatis literas impetrauit horum Regnorum priuilegijs & immunitatibus fruatur, quibus ipſi ciues originarij, ita ſcribit Bar. in. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſuc. 3. prin. q. & in. l. ſi maritus. §. Iuliæ. ff. de adult. & eſt bonus tex. in. l. ſed ſi accepto ff. de iure fiſ. tradit Roman. conſi. 62. col. 2. verſ. quod autem ceſſat. Cuma. conſi. 178. col. 3. verſi. Quinto probatur Deci. conſil. 183. nu. 10. Hyppo. de Marſ. conſi. 127. num. 2. vol. 2. Ruy. conſi. 200. num. 19. & 20. li. 2. Boer. deciſ. 260. num. 17. Iacob. Menoch. conſi. 166. vol. 2. nu. 15. Cateli. Cotta, in memori. incip. Ciuium. Quia ex priuilegio poteſt quis conſequi ius naturalitatis regni, vt habetur in d. l. ciues. C. de incolis. lib. 10. vbi glo.

& Ioan.

& Ioan. de Platea. & Lucas de Penna. & tales sunt veri ciues, vt. in l. 1. ff. ad muni. not. Bald. in l. pen. §. quæ in filio. ff. de adop. & in l. in vrbe. ff. de sta. homi. Hinc deducitur, q̄ licèt exteri, qui apud nos negotiandi causa versantur, non possint habere eos annus reditus, quos vulgo, *Iuros*, appellamus: obtinere tamé possunt, si habuerint Principis rescriptum, quod Hispani. *Cartas de naturaleza*, nuncupamus. Ex hoc quoque emanat, quod cum Hispali non possint esse iudices forẽses, sed tantum illius ciuitatis originarij. Illud verò iudicandi munus habere poterit, qui principis concessione factus est originarius ciuis. Nec ab hoc alienum est, quod si in literarum Collegijs eorum statutis cautum sit, ut nullus exterus admittatur, ut cautum est in Collegio celeberrimo D. Iacob. Zebedęi Salmanticensis, qui dictum rescriptum habet excludi non debet, sic tenet Ferd. Mench. de testam. lib. 3. primę par. §. 3. nu. 295. Ex simplici tñ concessione naturalitatis alienigena non poterit beneficium cõsequi, nisi expresse hoc sibi fuerit indultum: ita scribit Gregor. Lup. in l. 2. in verbo, *Muger sea natural de otra*. tit. 24. par. 4. Nam cum in hoc casu peculiari grauissima, & publica causa desideratur, & dictę literę nullius sunt momẽti nisi forma Regijs legibus præscripta fuerit obseruata, quæ si non interuenerit obseruandæ literę non sunt: non igitur debet generalis Principis cõcessio ad specialissimum casum extendi. Pro quo mirè facit, quod elegantissimè de more scribit Bald. in d. l. in vrbe. ff. de statu homi. scribens adoptiuum ciuem (nempe qui ex priuilegio receptus fuit) admittendũ non esse ad honores, ad quos non consueuere admitti, nisi ciues naturales. Quamuis hæc Bald. opinio difficultate non careat ex his quæ prædixi.

15 Quibus † quidem literis naturalitatis seruata forma Regiarum legum alienigenæ impetrare, & obtinere possunt in ijs Regnis dignitates Ecclesiasticas, & alia beneficia, hac lege, vt intra octo mẽsium tp̃s in dictis beneficiis resideant, aliàs literarum commodo ipso iure priuantur, nec eas dignitates aut beneficia obtinere possunt, ut disponit l. 20. tit. 3. lib. 1. ordi.

16 Dubitaui † tamen circa hoc non semel, si quando exterus cum Principis indulgentia dignitatem aliquam Ecclesiasticam, uel beneficiũ fuit cõsequutus, an possit illud cũ alio permutare: & uerissimum credo ei non licere, quod aliquibus rationibus innixus probat Did. Perez, in l. 3. in uerbo, *Saluo el Rey*. tit. 7. lib. 1. ordi.

17 Quod † si exterus aduersus horum regnorum iura & leges beneficium etiam à Romano Pontifice impetrauerit, Apostolicæ literę minimè executioni tradendæ sunt, secundum gratias à summis Pontificibus habitas, & non aliter: sed ad Summũ Regis Senatum mitti debent, ut ab integerrimis & prudentissimis eius Senatorib. pro illorũ prudentia examinentur: & quid faciẽdũ sit ipsi decernat. Hẽt equidẽ

Sum-

Summus Senatus formam & modum pręscriptum, quo vti debet in his negotijs examinandis, & expediendis. Quod si iudices Ecclesiastici eas literas Regio Senatu incō sulto, & legis forma prætermissa, executioni tradiderint, eo ipso omnibus priuilegijs naturalitatis horum regnorum priuantur, vt tanquam alienigenæ nullum beneficium posśint obtinere, imò ab istis regnis expellendi sunt. Laici verò istius criminis rei, si tanquam tabelliones, uel notarij, aut procuratores auxilium, & opem perstiterint in impetratione, vel executione, uel alio quocunque modo pœna capitis cum bonorum omnium amiśsione plectuntur; Alij verò confiscationis pœnam bonorū suorum fisco applicandam incurrunt, vt in l.26. tit.3. lib.1. Regij noui ordinamen. circa quam aliqua notatu digna à nobis erunt annotanda.

18 Primo equidem, † quod in his Hispaniarum Regnis vsitatiśsima est cōminatio dictæ pęnæ aduersus clericos & Ecclesiasticos iudices, quæ fit ad amiśsionem rerum temporalium, quas in his regnis obtinent: deinde quod tanquam extranei habeantur, de qua dicta Regia constitutio loquitur: cuius meminit Guill. Benedict. in cap. Raynutius. de testamen. in verbo. Et vxorem nomine Adelasiam, 2. decisio. num. 460. Caro. de Grassa. lib. 2. Regali. Franc. iure, 7. colum. pęnult. D. Didac. Couar. in practi. quæstio. cap. 35. num. 3.

19 Secundò, † quod non solum in casu dicta lege Regia expresso, sed in alijs multis Apostolicę literæ ad summum Senatum deferuntur, sic apud Hispanos potestas seu facultas legatorum ę summis senatoribus ante earum vsum pro negocij magnitudine examinanrur, ut Pontifex summus consulatur, quibus facultatibus in his regnis uti conueniat, quæ autem sint relegandæ cum etiam Nuntij ipsi exteri sint, oportet vt intelligant quę ab illis sint præcauenda, ne falsis aut importunis precibus decipiantur vt testatur D. Couar. in prac. quæst. c. 35. num. 4. quod in Gallia, & Flandria frequentiśsimum esse refert Carol. Molo. in regul. de infirmis resig. num. 139.

Tertiò, † idem ad vnguem obseruandum est sub eisdem pęnis & cō- 20
minationibus quotiescunque Apostolicę literę impetrantut in derogationem Regij iuris patronatus vel cæterorum Laycorum horum Regnorum vt dicta Regia lex diffiniuit, & lex. 5. tit. 6. libr. primo noui regij ordina. circa quas Regias constitutiones multa lectu non indigna pro eius singulari eruditione congerit D. Couar. in prac. quęstio. ca. 36. Est sanè remedium hoc utiliśsimum, ne dicam necessariū, vt regia auctoritate summi senatores literas Apostolicas quibus iuri patronatus Laycorum derogatur diligenter examinent earum executioné suspendentes quousque Pontifex summus consulatur, certiorque fiat quam graue scandalum ex his derogationibus oriatur quantaq; mala inde sequantur: quorum illum potiśsimum videtur quod

Layci

Layci à pietatis operibus, nempe donatione, constructione, & dotatione Ecclesiarũ cum maximo Reipublicæ Christianę damno abstinebunt. Sunt equidem apud nos quã plurima sacerdotia siue beneficia ad ius patronatus spectantia, quorum vestigia apud antiquos idolis seruientes, fuerunt dicta gẽtilitia, idest generis seu familię certæ: quę reditus annuos sacrificulis suis prębebant. De quibus meminit, Cicero de Aruspicum responsis. Sic Michias vir in monte Ephrain, idochium sibi fecit, & ei extruxit ediculam constituitque ibi Sacerdotem, cum certis reditibus percipiendis, vt habetur lib. Iudicum Israelis. capit. 17. & 18.

Apud Ethnicos, vestigia fuerũt sacerdotij ad ius patronatus expectantis.

Quartò mittendæ sunt ad Regium summum Senatum Apostolicæ literæ alijs casib. dictis Regijs legibus expressis, quos supra nu. 18. & 19. tradidimus.

Quintò, nec à nobis erit omit-
21 tendum, †iustissimas esse sæpè iam allegatas Regias cõstitutiones, nõ enim eis aliquid continetur quod summi Præsulis maiestatem lædat, vel purissimas eius aures offendat, hoc alienum est à Catholicis Regibus nostris, qui Pontificum decreta, Sacrosanctasq; eorum sanctiones pro ipsorum pietate, & in Deũ religione colunt, & venerantur, sed ideo literarum executio suspenditur, vt Pontifex summus certior factus intelligat, quot quantisque calamitatibus & ermunis ista Hispaniarum regna afficiantur, quando falsis precib. & suggestionibus gratiæ Apostolicæ impetrantur, quas Sanctissimus Antistes minimè concederet, si ea damna & incõmoda quæ maximè aduersantur spirituali Ecclesiastico, & temporali regimini, pręoculis haberet. Iuri igitur consona est suspensio executionis dictarum literarum, vt in c. si quando, de rescr. vbi Alex. III. *Patienter* (inquit) *sustinebimus si non feceris, quod praua nobis suggestione fuerat insinuatum*. Et conducit tex. in l. si vindicare. C. de pęnis, & in c. cum apud Thessalonicam, 11. q. 3. cap. sunt quidam, 25. quæst. 1. & in c. 1. 40. dist. & in cap. manet, 24. q. 1. & in cap. si quis non recto, 24. q. 3. glo. in auth. de manda. prin. §. deinde competens, in verbo, nuncians, & in auth. vt determinatus sit nnmerus clericorum. §. vlt. in verbo, Contradicere, colla. 1. tradit latissimè Felin. in cap. nihil, de rescrip. & faciunt quæ scribit Thom. 2. 2. quæstio. 69. art. 4. versi. Secundo respondeo. & Caietan. 2. 2. quæst. 39. ar. 2. versi. in responsione ad secundum, idem Caieta. in tract. de authoritate Papæ, & Concilij, ca. 27. versic. ad secũdam rationem, Turr. crem. lib. 2. de Ecclesia, cap. 106. Cardin. Iacob. in tractat. de Concilijs libro octauo, artic. 3. versiculo, quintum remedium.

Sextò, vt quæ præcedenti versi- 22
culo dicta sunt magis elucescant, scire oportet, quod †non solum Hispaniæ Reges dicto iure vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, vt testatur Ioan. Driedon. vir pijssimus pariterque doctissimus, in libro 1. de libertate Christiana, pagina 183. ipseque elegantissimis verbis

Io. Drie.

verbis hoc corroborat, quæ in lectorum gratiam hic referre constitui. *Hic sciendum est quod aliud est potestatem sæcularem absolutè mandare aut constituere, ne quisquam pareat vllis literis Apostolicis iustitiam aut gratiam concernentibus, aut ne executioni mandet easdem. Aliud verò est potestatem sæcularem mandare aut constituere, vt sine suo beneplacito, & examine nemo pareat huiusmodi literis, neque executioni mandet easdem. Nam primum cum sit directè cõtra potestatem, seu libertatem ecclesiasticam, est eam prorsus tollere & extinguere, neque potest fieri absque contemptu ecclesiasticæ potestatis: Neque potest ex ipsius Pontificis priuilegio conueniri Regi aut sæculari potestati. Secundum autem videtur posse fieri absque contemptu potestatis ecclesiasticæ, & absque iniuria, aut odio, aut grauamine, seu præiudiclo ecclesiasticæ libertatis, & sanctæ sedis Apostolicę, vel literarum eiusdem. Potest enim contingere, quod Princeps quispiam aut ex priuilegio seu commissione Papæ, hoc faciat: sicuti Carolus Imperator habuit ex priuilegio sinodi, ne sine suo consensu inuestiretur, vel consecraretur Episcopus, aut ex causa rationabili secundum congruentiam loci & temporis, ad sic statuendum atque mandandum moueantur propter abusus tollendos ne præficiantur extranei, aut in idonei, qui vel per nimiam importunitatem, falsasque suggestiones literas Apostolicas impetrarunt, vel impetratis abuti volunt: ad oppressiones pauperum qui alioqui sub prætextu literarum Apostolicarum longis litibus grauibusq; sumptibus vexari possent, non quod potestas sæcularis velit sibi aut iudicium ecclesiasticarum rerum vsurpare, aut viros idoneos authoritate Apostolica institutos impedire, aut super illorum idoneitate iudiciũ sumere, sed quod velit ad edificationem reipublicæ, statum ecclesiasticum promouere. Vnde quotidie cernimus Prælatos, & alios disputare de mandatis de rescriptis, ac literis Papæ, quæ tangunt ecclesiastica negotia, collationes, beneficiorum, præbendarum, & dignitatũ. De omnibus literis, & mandatis Papæ præsumendũ quidem est, quod eis oporteat, obedire, modo constet, aut cõstare debeat tales reuera esse literas à sede Apostolica emanatas, subsistẽtibus etiam rationibus, & causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiẽdum. Et ideo non debet ista præsumptio tam violenta esse, vt non liceat huiusmodi mandata etiam verissimè emanata à Sede Apostolica examinare, & inuestigare solicitè, an eis oporteat obedire, tametsi hoc maximè pertineat ad iudices ecclesiasticos, quibus huiusmodi literæ mandatorum Apostolicorum diriguntur.* Hæc Driedonius. 31

Superest tamen pro huius materiæ exacta cognitione † inquirere quis exterus, quisve regnorum naturalis, dicatur, quod apud suos Gallos declarat Pet. Rebuff. in tractat. de literis naturali. ad fi. nu. 20. 2. Thom. constitu. Franc. apud nos verò est Regia constitutio 19. tit. 3. lib. 1. ordin. noui, quæ hoc egregiè his verbis diffiniuit. *Ordenamos y mandamos, que a quel se diga natural, que fuere nascido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos a dos, o alomenos el padre nascido y natural en estos Reynos: O aya contraydo domicilio en ellos,* 23

Singulariter interpretatur regia constitutio. 19. titu. 3. lib. i. noui ordina.

y demas

y demas desto aya uiuido por tiempo de diez annos, con que si los padres siendo ambos, o alomenos el padre nascido y natural en estos Reynos, estando fuera de ellos en seruicio nuestro, o por nuestro mandado, o de passo, y sin contraher domicilio fuera de estos Reynos, ouieren algun hijo fuera de ellos, este tal sea auido por natural de estos Reynos. Y esto se entienda en los hijos legitimos y naturales, o en los naturales solamente: però en los espurios disponemos y mandamos, que las qualidades que conforme a lo susodicho dispuesto, se requieren en los padres ayan de concurrir y concurran en las madres.

Circa, quam Regiam sanctionẽ aliqua à nobis erũt annotanda, in actionib. forensib. frequentissima.

24 Primò, † quatenus ea lex dicit. *a quel se diga natural, que fuere nascido en estos Reynos:* Loquitur equidẽ de his Regnis Castellæ, & Legionis. Ex quo sequitur, quod nati in regno Arragoniæ, & Nauarræ, exteri sunt, neq; apud nos possunt beneficia ecclesiastica obtinere, ita in ꝓprijs terminis scribit Doctor Didacus Perez in l. 18. tit. 3. li. 1. ordi. veteris, in gl. incip. *Que ningun estrangero*, asseuerãs sic ætate nostra fuisse iudicatum. Nam cum quidam Martinus Vincentius Sacræ Theologiæ, & artium magister, postquã fuit electus Canonicus Camorensis, postea vero eo fuit priuatus q̃a Tarraconensis erat. Et potissima ratio est, quia licèt dicta regna fuerunt adiuncta regiæ coronę, non tamen hoc in modum submissionis factum est. Sed pristino in robore remanserunt: qua ratione, regna ipsa suis proprijs legibus, & moribus regenda sunt, arg. l. si quando, C. de appell. tradit Bar. & nouissimi in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pigno. act. idem Bar. in tract. de alluui. sub rub. de insula. col. 3. Doctores in c. translato, de consti. Ias. in §. in personam, col. 3. Institu. de acti. tradit Matth. de Afflic. in consti. Neapol. lib. 3. Rub. 23. nu. 3. Aymon Craue. de antiquit. temp. 4. par. nu. 27. Io. Franc. de Ripa, in l. 1. ff. de legibus, nu. 16. & lib. 1. respon. de legi. & cõsil. 21. Io. Go. in l. omnes populi, colum. 3. ff. de iust. & iu. Brun. in trac. de augmen. fol. 8. Barthol. Cassa. in consuetudi. Burg. tit. de successio. *Des bastars*, rub. 8. num. 41. Burg. de Paz in l. 1. Tauri. nu. 451. Quo loco testatur, quod iam peculiari cõcessione indultum est, originarijs Regni Nauarræ, vt quo ad beneficia reputentur naturales horũ Regnorum, ut Regia sanctione decretum fuit, 28. mensis Aprilis, anno 1553. condita in loco vulgariter nuncupato, *El pardo*, De qua etiam meminit Io. Olan. in antonomi. iuris cõmun. & Regij in præfa. nu. 20. Sic aliquando fuisse pronunciatum refert Burgos, in præcitato loco. Et ea ratione uidimus iã in his regnis plures originarios Regni Nauarrę viros doctissimos quibus regnum illud floret, beneficijs ecclesiasticis, & dignitatibus frui.

Nati in Regnis Arragoniæ, vel Nauarrę an exteri horũ regnorũ, quo ad beneficia obtinẽda iudicentur.

Secundò, ex dicta Regia constitutione iam diffinitũ est, q̃d olim apud Hispanos fuit nimis controuersum, † vtrũ sufficeret, ut quis horum regnorũ naturalis censeretur natũ esse ex matre alienigena, si pa- 25

ter fuerit naturalis, probat equidē ea lex hoc sufficere, ibi. *O alo menos el padre sea assi mismo nascido en estos Reynos*. Quod iuri cōi consonū est, cū filius paternam originem, non verò maternā sequatur. l. assumpti. §. filius. ff. ad mun. l. filios. C. de municī. & orig. lib. 10. tradit Feli. in c. Rodulphus, de rescr. nu. 4. & latissi mè Boer. decis. 13. & in consuetud. Bitur. §. vlt. ti. de testa. col. fi. Barth. Cassa. in consue. Burg. tit. de cō fisc. §. 1. num. 37. Guil. Bene. in repeti. c. Rayn. de testa. in verbo. & vxorem nomine Adelasiā, nu. 1042. cū seq.

Latè interpretatur Regia Hispanorum lex cōdita ab Henrico Rege, huius nominis tertio an. 1396.

26 In † contrariū tñ erat Regia lex Henrici Regis huius nominis tertij, condita anno 1396. his verbis inter alia. *Ordeno, y establezco durade ro por siempre, que persona, o personas del mundo, aunque sean Cardenales, ni ayan Arcobispados, ni otras dignidades, ni calongias, ni prestamos, ni otros beneficios algunos, en todos mis Reynos y sennorios, en lugar, o parte alguna dellos. saluo a quel, o a quellos que fueren verdaderos naturales de padre y madre, y nacidos en ellos.*

Fuerunt tñ multi non pęnitēdæ authoritatis viri, qui asseuerarunt illam Henrici Regis sanctionē non habuisse legis generalis authoritatē, quia nec publicata, nec recepta fuit, quod quidē in cā fuit, vt cum casus iste quondā accidisset in Regio Senatu, nempe quidā ex patre naturali genitus, & ex matre alienigena beneficium ecclesiasticū possedisset, controuersum fuit, an hoc ei liceret, tandē Cæsare consul to, is possessor vsq; ad mortē beneficium retinuit. Et cū postea similis casus contigisset eodem Cæsare Maximo consulto, bis in eo dissenserunt Regij Senatores, & cā vt anceps & ambigua alijs iudicib. terminanda remissa fuit, ita auditu pcepisse à quodā aduocato testatur, Doct. Burg. in l. 3. Tauri, 1. par. nu. 377. ad fi. Sed iā hodiæ placatæ sūt hæ controuersię ex d. legis 19. decis. ideoq; Doct. Burg. opinio, qui contrarium asseuerabat, ex dicta lege Henrici amplectenda non est.

Tertiò, Regia illa constitutione decissa est grandis illa quęstio, in qua fluctuauit insignis Greg. Lop. in l. 2. in verbo, *Maguer*. tit. 24. parti. 4. nec ausus est eam decidere, sed posteris decidendam relinquit, † vi 27
delicet, an his qui ex parentibus naturalibus horum regnorum natus fuit extra regnum in transitu, videlicet quando parentes non habebant animum constituendi ibi domicilium, dicatur naturalis, diffinit lex illa, cum naturalem esse idem iure cōi probari videtur, in l. filios. C. de munici. ex origi. lib. 10. Cuius verba sunt. *Filios apud originem patris, non materna ciuitate, & si ibi nati sunt, si modo non domicilijs retineantur ad honores, seu munera posse compelli, explorati iuris est*. Et ibi ad hoc notat Ioann. de Platea. ad idē etiam conducit tex. in. l. ciues, in fine. C. de incol. ibi, *Vnde cum profectus est, peregrinari videtur*. Ex quo enim quis habet animum se trans ferendi in alium locum, fingitur non esse in eo loco vbi habitat de pręsenti, l. quęsitum in fi. ff. de leg. 3 facit lex, hæres absens. ff. de iudi. c. Romana, de foro cōp. lib. 6. l. si quis

post

post hac. C. de edifi. priua. & opinionem istam amplectitur Bart. in di.l. filios. Abb. in cap. Rodulphus: de rescrip. vbi Felin. & Barba. num. 97. & consi. 52. volum. 2. Bald. Ang. Alberi. & Paul. de Cast. in lectura Bonon. post Cin. Petrum & Nicol. de Neapo. in. l. huiusmodi. §. legatum. ff. de lega. 1. vbi Ang. scribit hoc se audiuisse à quodam magno doctore Alber. per illum text. in. l. Titius. ff. de actionibus emp. Deci in d.l. hæres absens. §. proinde. colum. 2. Iacob. de Sancto Georgio in. §. si quis tutelam, num. 35. eiusdem legis Ias. consi. 117. volum. 3. quam esse veriorem sententiam, & secundum eam vidisse in regio consilio pronunciatum testatur Gregori. in di. l. 2. Matth. de Afflict. decisi. 384. num. 3. eandem communẽ appellat. Nicol. Boeri. decisi. 13. nume. 52.

In contrariam tamen sententiã itum est, à plerisque qui arbitrantur, quod quomodocunque quis nascatur, effici ciuem originarium loci, in quo nascitur licet nascatur in trãsitu, ita tenet Paul. de Castro secum palam in eadem lege dissidens nempe in lectura Patauina, d. §. legatum. quem ibi sequitur Io. de Imo. Rapha. & Alexand. qui dicit hoc sibi in puncto iuris placere Angel. illius tex. authoritate innixus. §. si quis igitur. in auth. quib. mod. natur. effici. sui. Hier. Cag. in rub. de orig. iur. colum. vltim. Lud. Bologni. de priuileg. Scholar. in verbo, nec suos ciues. Qui leuissimis fundamentis mouetur, sed tenenda est communis sententia quę in terminis iuris scripti verissima est, & ideo seruanda, etiam si non haberemus Regiã legem ei consonam, quã vltra supra allegatos dicit cõem, Ripa in tract. de pest. tit. de priuil. contract. nu. 182.

Quæ cõmunis opinio procedit, etiamsi pater vltra decennium extra regnum extiterit, adhuc si filium ibi procreet & legitimum, vel naturalem, modo animum redeundi ad hæc regna habuerit talis filius naturalis huius regni iudicandus est, quod ea neruosa, & efficaci ratione cõprobatur: quia qñ quis recessit ab aliquo loco animo redeundi non dicitur ciuis illius loci, ad quẽ ire destinauit, etiam si vltrà decennium absens fuerit, vt suprà dictũ est: & suffragatur tex. in l. ex facto, in 2. versi. *Rerum autem*. cũ sequenti. ff. de hæredi. insti. etiam si per mille annos ibidem steterit, vt inquit Bar. in d. l. 2. C. de incolis li. 10. quam opinionem, post hæc scripta legi tenere D. Azeuedo in l. 9. ti. 3. li. 1. ordi. noui. Qui animus redeundi, protestatione tempore absentiæ facta, & alijs cõiecturis probari potest, scilicet, quia in hoc regno domum, vel immobilia bona semper habuit, & in exteris regnis nulla immobilia emit, & alijs ꝓbabilib. cõiecturis ꝓ iudicis arbitrio.

Ex quo † eleganter scribit Paul. de Cast. in d. §. legatum. nu. 3. quod 38
si statuto caueatur, ꝓut Bononiæ, quod nullus doctor possit esse, de collegio iurisconsultorum vel medicorum, nisi sit originarius ciuis, ꝙ si mater casualiter abest, & ibi parit, certè, fingitur filius natus in ciuitate

uitate in qua mater incolatum habet, & asseuerat Paul. se hoc vidisse in facti contingentia in filijs quorundam doctorum suæ ciuitatis natis alibi, vbi parentes conducti erant ad legendum qui filij paternam originem retinuerunt.

29 Hinc etiam obiter † declarari potest, constitutio 7. nostræ Complutensis Academiæ, lib. suarum cõstitutionum, qua sanctitum est, vt nullus ex domiciliarijs seu incolis huius populi Complutensis possit eligi, in collegialem, vel capellanũ insignis & maximi collegij toto terrarum orbe celebratissimi Diui Illefonsi, certè si mulier aliqua ciuis Complutensis alibi in transitu pareret, filius sic natus minimè in dicto collegio eligi potest, quod scio aliquando fuisse disputatum.

30 Ex quo sequitur † egregia interpretatio ad l. 25. tit. 7. lib. 1. noui ordi. qua stabilitum est, non licere horum regnorum naturalibus, extra regna ista in alienis Academijs Regia lege prohibitis, literis incũbere, sub pœnis ibi diffinitis. Non equidem eius sanctio nec pœnarũ constitutio, locum obtinebit, quãdo aliquis naturalis istorum regnorum extra Academiam, ad aliquem gradum in alia Academia, promouetur, in transitu tamen, tũ quia hoc casu constituto, cessat ratio illius constitutionis, quę continetur in procemio, tum quia expressè loquitur aduersus eos, qui in dictis Academijs resident studiorum gratia, ibi. *Que en las tales vniuersidades, estudiando, y residiendo en ellas.*

Nec ab hoc est alienum quod tradiderunt Bald. Alberic. & Paul. in dicto §. legatum, quod † si propter bellum vel ob aliam causam animalia ciuiũ alicuius parochiæ fugiant ad aliam, & ibi pariant, quod decima soluenda est parochiæ à qua recesserunt, sequitur Boeri. di. deciss. 15. nu. 54. qui est videndus. Stat tamen apud nos circa hoc egregia cõstitutio, in l. 9. tit. 20. par. 1. qua cautum est, non deberi decimas animalium Ecclesię in cuius parochia in transitu parturiunt nisi per integrum mensem ibi permansissent. 31

Quibus finitimum est, quod scribit Roma. cons. 263. & seq. † quod absens ille iudicandus non est, qui ex legitima causa recessit cito reuersurus, quod multis iuribus & rationibus corroborat, quibus innixus ipse consulit, quod ille qui iurauit continuè stetisse in ciuitate Lucana, non est periurij reus licèt probetur quod aliquo tempore absens fuerit pestis causa. 32

Quartò, ex etiam dicta lege colligendum est, quod † quamuis is, qui in aliquo populo decem annis habitauerit habendus sit pro naturali, & priuilegio naturali, & priuilegio naturalium gaudere debet, ad quod est optima lex p. 2. tit. 24. p. 4. ibi *La dezena pormorãca de diez annnos, que fagan en la tierra, maguer, sea natural de otra.* Et probatur in d. l. 2. C. de incol. & est vidẽda lex 32. ti. 1. par. 3. 33

Et ideò licèt Regijs constitutionibus sit decretũ, neminem nisi ex his regnis naturalem proxenetam 34

tam seu cambiorum interuentorẽ creari posse, tamen alienigenæ, qui per decennium in hisce regnis sunt commorati, ad prædicta officia possunt admitti, vt à summis consiliarijs iudicatum fuisse testatur Doc. Bur. de Pax. in l. 1. Tau. 3. conclu. num. 373.

35 Sed quo † ad obtinenda beneficia, speciali iure stabilitum est, ꝙ pater illius qui vult in his regnis beneficium obtinere, contrahat in eis domiciliũ, & per decenniũ habitet, ita illa lex diffinit ibi. O *aya cõtraydo domicilio en ellos y demas de esto, aya uiuido por tiẽpo de diez annos.* Itaque minimè sufficeret habitatio decennalis, nisi aliàs domiciliũ contraxerit, quod contingere potest, quando quis, se suamque familiam alendo, negociando, animo perpetuo permanẽdi larem sibi cõstituit. l. Labeo, iuncta glos. 1. ff. ad Municip. facit lex postliminij. §. fi. ibi, *Sine animus.* ff. de capt. & postli. reu. & est tex. in d. l. ciues. iuncta glo. in verb. *Larem.* C. de in col. vel quando transtulit maiorem partem fortunarum suarum. vt in d. l. ciues, & in l. 2. C. vbi senato. vel clar. tradunt hos casus, & alios Iacob. Rebuff. in d. l. ciues. Bertran. consi. 75. col. 2. vol. 2. Mar. Soc. iun. cons. 7. nu. 6. vol. 2. Item necessariũ est, quod dicta habitatio non fiat animo redeundi ad patriam, nam quando quis ad tempus determinatum est in aliquo loco, de eo discessurus, non dicitur incola etiam vltra decennium. l. ex facto, ff. de hęred. inst. not. Bar. & Ange. in d. l. 2. C. de incol. Ang. in l. hæres absens, §. 1. ff. de iudic. Gregor. in d. l. par.

Quinto † quod is qui secundum decisionẽ dictæ legis, sit iudicandus naturalis istorum regnorum, vt admitti possit ad beneficia ecclesiastica, si tamen regna ista relinqueret, & se in aliam prouinciam transferat non subditã Regi & domino nostro, vbi domicilium constituit iuribus naturalitatis priuatur, vt voluit glo. secundum vnam expositionem, in l. in adoptionem. C. de adopti. tenet Bald. in authẽt, sed omnino. C. ne vxor pro marito. Et hac ratione si naturalis regni huius se confert in regnum Frãciæ animo perpetuo ibi permanendi, non poterit apud nos beneficium, vel ecclesiasticam dignitatem possidere, ita tenet insignis Gregor. in l. 5. titul. 24. partit. 4. dicens hoc esse notandum.

Nec † refragatur huic sententiæ 36 tex. in l. penul. ff. de sena. quo dispositum est, quod licèt senatores in vrbe domicilium habere videantur, tamen & ibi, vnde oriũdi sunt domicilium habere intelliguntur, quia domicilium quod venit ex accidenti, minimè mutat causam originis, quod etiam probatur. in l. fi. de munic. & origi. li. 10. Vbi trãslatio domicilij de loco originis in alium locum, vbi quis vult facere incolatum, non facit locum originis perdere, imo in vtroque loco subit munera cuius legis authoritate. Bart. assumpto. §. 1. ff. ad Municip. reprobat gloss. ibi asserentem quod in loco originis, post translationem domicilij non subeat, quis munera vel honores. Nec refragatur

tur l. filios. C. de munici. orig. li. 10. qua dicta glo. fundamentum susce pit, quia loquitur respectu originis, non verò loquitur de loco orinis filij eius q mutauit domiciliũ originis, nõ verò loquit̃ de loco ori ginalis ipsius patris qui mutauit domicilium. Et dictę legi. pe. ff. de senatori. potest responderi, vt procedat quando locus domicilij, & locus originis sunt sub eodem Rege vel Regno, secus si locus domicilij, in alio regno constituatur, quia is videtur renunciare priuilegiis, & fauoribus concessis naturalibus regni transferendo domici lium extra regnum, ita Gregor. in l. 5. tit. 24. par. 4.

37 Sextò, †perpendi etiam circa dictam constitutionem põt, vtrum tempore natiuitatis filij desideretur, qđ pater in his Regnis domici lium cõtraxerit, & per decennium vixerit, vel sufficiat, quod medio tempore filius nascatur, & postea quod deficit ad vnguem adimplea tur, itaque quod tempore beneficij conferendi nihil desideretur, ex his quę Regia lex desiderat, & nisi me mea non fallit opinio, censeo id sufficere, cum satis sit illius dispositio hoc modo seruari, quod eius menti consonum est, sic etiam eam declarat D. Azeuedo, vbi paulo an te allegaui num. 9.

Officium insuper diuinum, vt tenentur non recitarunt.

CAPVT LIIII.

1 *Clericus officium diuinum non recitans qua hodie pęna puniatur.*

EX † dispositione Lateranensis Conc. tempore Leonis X. celebrati, in Sessione nona, [a] in ca. de reformationibus Curię & aliorũ, delictum hoc tali pœna punitur: videlicet quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos non faciat, pro rata omissionis recitationis officij & temporis, sed eos tanquam iniustè præceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si verò vltra dictũ tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione pręcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officiũ detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, quò ad hoc vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltẽ non dixerit, Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione redditurus ratio nem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties fit, quoties cõtra facere conuincatur: Hæc sunt verba concilij. An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneretur ad restitutionẽ fructuũ, [b] vide Docto. in c. 1. de celebr. missa.

Dom.

Dom.& Phil. in c.fin.de rescr.lib.6. Sylu.in verbo clericus. lo 4. in 23. q.Phil.in cap.postulasti, col.9. nume.33.de rescrip.

A SEssiona nona. Adde qđ huius celeberrimi cõcilij meminit Martin. Nauar.in c.quãdo,de consecra.dist.1.not.7. nu.31. & nouissimè in trac.de ora. c.21.nu.58. & in manuali confessio. c.25.nu.121.Do.Soto,lib.10.de iusti.& iure,q.5.art.6.& doctissimus Greg.in l.34.tit.6.in verbo, *La ygle sia*.par.1. Et dicti concilij constitutionem credendum est spiritu diuino fuisse promulgatam, ut asseuerat doctissimus Iacob. Menoch.de arbi.iud.q.li.2.cen.5.casu,429. nume. 11. quem post huius practicæ secundam editionem legi. Quamuis Caro.Mol.in cons.Paris.titu.1. §.30.nu.49. secũdum nouissimam editionem asseueret, non constare, nec apparere ita in concilio Lateranensi statutum, nec moribus gentium receptum fuisse. Imo nequaquam reipublicæ Christianę, quod ita statuatur conuenire, ne laqueus multitudini inijciatur quod in legibus condendis, & maximè periculum animæ concernentibus, summopere vitandum est. ca.de viduis. in 2.27.q.1.& latè per Ioan.Gerso. in tracta.de reg.mor. col.4.non tamen negat Mol. ibi, quod clericus qui horarias preces omiserit, iudicis arbitrio puniẽdus non sit. Imò & beneficio ecclesiastico vltra fructuum perceptorum restitutionẽ. Vt communem esse nostrorum sententiam fatetur Bello. cons.56.nume.3.Iul.Clar. in pract.crim. §.fin. q.73.vers. Item clericus.qui non dicit. Sed quo ad Lateran. concil.attinet.ægregius Nauar. d.c.25. nume.124. cõstanter asseuerat, illius constitutionem diuino iuri consonam esse, & ea ratione seruandam, prout ipse eam in practica receptã vidisse testatur. Sed Do.Soto d.ar. 6.etiam si meminerit Lateran.concil.admonet tamen non omnino receptum esse huiusmodi decretum, atque ideo cautè, & secluso omni rigore esse interpretandum, vt ad omissionem quamlibet horarum, nempe unius,aut duorum dierum, fieri non debeat restitutio. Vide tamen multa quæ circa constitutionem.d.Cõcilij scribit Mar.Nauar. in d.tract.de oratione.c.21. Quod quidem concilium, in hoc Archiepiscopatu Toletano, obseruari debet. Vt Synod.consti.sancitum est, tit.de celebr.miss.c.14.quod è arbitrariam pœnã imponit clericis qui beneficium ecclesiasticum non habent, & horarias præces omiserint recitare. Est tamen de hoc nouissima Sanctio Pij V. Pont.Max.quę vulgo circunfertur.

Quam equidem egregiam constitutionem multis declarationib. egregiè de more ornat insignis Mar.Nauar.in man.cõf.c.25.nu... & in tracta.de oratione. c.7.nu.33. qui in d.c.25.nu.10. & in d.trac.de oratione.c.21. nu. 11.cum seq.plures casus recenset, in quib. quis excusatur à recitatione horarum canonicarum, & D. Soto lib. de iust. & iure,quæst.5.art.3.

Ad

D restitutionem fructuũ. Vide Dec. in cap.cum omnes, in 2.lec.col.2. de constitu. Adr. in 4. Senten.in tract.de rest. in quęstio ne. An clericus teneatur restituere quidquid vltra victum de reditibus beneficij consumpserit vers.pro respõsione Ias.in l.Scriniarios.nume.6. C.de testam.mili. Rip.in l.vlt.quęst.66.C.de reuoca. donat. quam opinionem censet esse communem glo.in pragm.sanct. tit. qualiter horæ canonicæ sint dicendæ, colum.2. Ang.de Clauasio in Summa, in verbo horę cano.§.5. qui omnes communi consensu affirmant, clericum horarias preces omittentem ad fructuum restitutionem teneri. Licèt opinionem contrariam probare conetur Abb. & Card.in cap.1. de celebrat.missa. Præpo.in Sum.44.distinct.Fel.in c. postulasti.num.7. de rescrip.quam opinionem communem esse fatetur D.Episcopus Couar. li.3.vari. resolu.capit.13.num.10.sed hodie iam dictis nouissimis Pontificis constitutionib.standum est.

Hæc sanè quæ de horis Canonicis scripsimus, locum obtinẽt etiã in clericis, qui sunt in Gimnasiis studiorũ gratia. Nam & illi horas canonicas dicere tenentur: ita scribunt multi, quos diligenter refert Hor.Luti.Calli.de priuilegijs Scola.pri.100.vbi alios qui ab hac opinione recedunt commemorat. & opinionem supradictam sequitur Menoch. vbi supra, nume. 12.27. Sunt vero nonnulli casus, in quib. clericus à recitatione horarum canonicarum excusatur, quos post alios refert insignis Nauar. in locis nouissimè allegatis.

Negociatores ac alienę rei conductores.

CAPVT LV.

1 *Clericus, qui aliquod istorum criminum commiserit, qua pœna in eũ animaduertatur.*

2 *Quæsita per clericum ex illicita negociatione, in vsus pauperum sunt eroganda.*

Egociari † lucri causa 1
prohibitum est clericis,[a] vt in cap.secundum, ne cleri.vel mona. Vnde in Concilio Carthaginen.6.capit.17.sancitum est, quòd clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, ac à cõmunione alienus sit. Eisdem prȩterea prohibitum fuit inter alia Concil. Calcedonen. in Can. 3. conducere possessiones.[b] Qui verò hoc fuisset trãsgressus, vt correctioni ecclesiasticę subiaceret decreuit. Posteà etiam in Concil. Carthag.3.in Can.15. clericis fuit prohibitum, vt non essent conductores, nec turpi vllo lucro, vel inhonesto negocio victum quærant: Nulla etiam alia inflicta pœna. Tandem in Concil. Arelatensi 2.in cap.14.dispositum est, quòd si clericus conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod

quod genus negociationis exerceat, depositus à clero à communione alienus habeatur. Facit etiã in proposito materiæ huius capit. Concil. Tarrac. Can. 2. Cuius verba sunt: *Canonum statutis firmatum est, vt quicunque in clero esse voluerit, emẽdi vilius, vel vendendi carius studio nõ vtatur. Certè si voluerit exercere cohibeatur à clero*, Cuius Concilij dispositio à Gratiano refertur, in c. cano. 14. quæst. 4. vbi etiam vide bonum tex. Iulij Papæ, in capit. quicunque, in hoc proposito. Aduer-
2 tendum est præterea, quod † quæsita per clericum ex illicita negociatione, danda sunt pauperibus, vt notat Matthæus, quem ibi refert Card. in clemen. 1. in fine, de vi. & honest. cleric. Et notat Zenze. & Rayn. ibi, quos refert Imo. ibi, in 2. columna. Si tamen totum non reddiderit, non est in statu damnations, ut not. Card. ubi supra, referendo fratrem Aluarũ, & Zenze. & tenet etiam Imo. ibi, referendo solum Zenze. Et vide Archidia. Floren. in sua Summa, in tertia parte, to. 13. capitulo secundo, §. fina. vbi scripsit, quod in foro pœnitentiali debet clericis iniungi, vel saltem consuli, quod ea, quæ taliter lucrati sunt, studeant pauperibus erogare, qui solum allegat ad hoc tex. in cap. Qui habetis, decimaquarta quęstione quinta. Ex quo videtur velle, quod non tenentur
c clerici ad restitutionem [c] taliter acquisitorum.

Rohibitum est clericis. Adde Regiam l. 56. tit. 6. par. 1. vbi Greg. Lop. & à clerico negociatore, tanquam à peste cauẽdum esse admonet tex. in cap. negociatorem, 88. distinct. cuius prohibitionis tres potissimæ rationes considerari possunt. Prima, quia finis eius lucrum est temporale, quod clerici contemnere debent, & habentes alimenta, & quib. tegantur contenti esse debent, ait Pau. 1. ad Thim. capitu. 6. Secunda, quia rarissimè hæ profanæ, & sæculares negociationes absque peccati labe exercentur, vnde periculosæ sunt ualde. Ait enim Sapiens Eccl. 27. Duæ species difficiles, & periculosæ mihi apparuerũt. Difficilè exuitur negocians à negligentia, & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. Quapropter nostræ religionis scriptores, mercatores improbant, aspernantur, vitupe rant, veluti à virtute, & à bonis moribus alienos, Dauid equidẽ Psal. 70. aut ex aliorum computatione, 71. *Quoniam* (inquit) *non cognoui negociationem introibo in potentias Domini*. Ita enim locum illum D. August. interprętatur, ut patet in eius commentarijs in eum locum, ubi multa congerit circa mẽdacia, periuria, & innumera alia crimina huiusmodi negociatorũ. Et D. Chrysost. in 2. par. Homeliarum in Matthæum enarrans illud ipsius Matthæi. cap. 21. *Eijciebat vendentes, & ementes de templo*. Significauit (inquit) quia homo mercator vix, aut nunquam potest placere Deo, & multa

A Negociatio clericis interdicta eiusque rationes cõstituuntur.

multa contra mercatores congessit Lucas de Pen. in l. nec ipsi. Circa medium C. de incolis, li. 10. & in Rub. C. de eroga. mil. lib. 12. And. Tira. in tract. de nobilit. c. 33. Tertia ratio est, quia huiusmodi negotia homines retrahunt ab spiritualibus, quibus incumbere peculiare est clericorum munus, iuxta diuini Pauli sententiam. *Nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus.* Ad Corin. 2. in prin.

Et ex pœna suspensionis, & excõmunicationis, pęnis quæ clericis prohibitas negociationes exercentibus imponũtur, facilè intelliges, eos mortalem culpam contrahere. cap. nemo. c. nullus. 11. q. 3. quod verum est, si in sacris fuerint constituti, si autem in minoribus & beneficia ecclesiastica non obtinuerint, non prohibentur eas negociationes exercere, quas possunt sæculares, quia in his iura begnius sunt interpretanda, ita not. Abb. in cap. secundum instituta, & in cap. sed nec. ne clerici vel monachi, not. Alber. Trotius. libr. 2. de vero & perfecto clerico. cap. 52. num. 6. Ioan. à Medina in codi. de rebus resti. q. 31. versi. nota tamen, fol. 91. col. 3.

Clerici an possint, per alios negociationes exercere.

Sed vtrum illas negociationes, quas clerici per seipsos facere non possunt, possint per alios exercere: Quod sanè eis permissum videtur, ex text. in Clementin. 1. de vita & honest. cleri. Vbi clericis interdictũ est officiũ tabernarij, aut macellarij personaliter exercere, nec enim absque causa dicitur personaliter, nisi vt intelligamus id clericis per alios facere non prohiberi. Deinde vrget text. in Clementi. 1. §. porro de statu monach. Vbi statutim est, quod monachi, quibus per seipsos venari prohibitum est, possunt tamen opera aliorum facere. Vnde dixit not. Alberi. in. l. humilem. C. de incest. nup. clericum per alium tabernam exercentem, non amittere priuilegium clericale. Et ita quidẽ vt audio multa sunt monasteria, quæ ea quæ supersunt ex prouentibus suorum redituum, mercatoribus tradunt, vt iustam aliquam negociationem exerceant. Quod sanè mihi nunquam placuit, cum maximam temporalium bonorum cupiditatem præseferat.

Clericis necessitatis cã minime prohibita est iusta negociatio.

Necessitatis tamen causa, minimè clericis prohibitum est, victum & necessaria quærere ex aliquo honesto munere, cap. vltim. de vita & honest. cleric. hac lege, vt illis diuinis muneribus, quibus incumbere debent impedimento non sit, vt habetur 91. distinct. per totum, maximè in cap. clericus victum, & cap. nunquàm, de consecra. distinct. 5. Qua ratione possunt locare animalia, vt oues, & boues, & similia, ad certum fructum, dummodo per cõtractum alias permissum. Illis etiã permittitur rem emere, vt meliora tam cariori precio vendant, vel aliquam rudem materiam, & ex ea aliquid frabricare, vt inde commodum & vtilitatem reportent: vt tenet glo. not. in summa. 14. quæst. 3. in fine, non equidàm lucrum acquiritur ex negociatione, sed ex artificio, & eã sequitur Alberic. Trotius d. c. 52. num. 5.

Et vt huius capitis pœnis locus sit,

Clericus negociator qualis cẽsendus sit.

sit, notandum est, eum clericum negociatorem non dici, per vnius rei emptionem vel venditionem, nam negociator is dicitur, q plures negociationes exercet. l. 1. §. licet. & ibi glo. in verbo, omne. ff. de tribu. & in proęmi. Insti. §. cumque hoc Deo. l. semper. §. Diuus Adrian. cũ lege sequen. ff. de iure immu. Bar. in proęmi. ff. num. 10. idem & Bal. in l. legatis seruis. ff. de legat. 3. idẽ Bart. in l. maritum. §. qui quæstum. ff. de adult. Felin. in proęmi. Gregor. colum. vltim. versicul. Quarto limita. Par. de Puteo, in tract. Sindi. in par. officiales. fol. 87. Auiles in cap. prætor. c. 2. in verbo, *De mercadura*. Petrus Rebuff. in tractat. de mercat. minu. artic. 1. glo. 1. nu. 10. Tom. 2. constit. Franc. Grego. Lop. in l. 1. tit. 7. par. 5. in verbo, *Mercaderes*. Dicitur etiam is mercator, vel negociator, qui rem emit, & nõ mutata forma illam vendit, vt aliquid inde lucretur, tex. in cap. eijciens, & in c. quid est aliud. 88. distin. not. Archi. in cap. quanquam. de censib. lib. 6. Rom. in l. si publicanus. §. 1. ff. de publi. Bertran. consil. 214. col. 2. volum. nouæ edit. Et negociator vel mercator appellatur, qui negociationem quęstuariã exercet, de quo est optima lex 1. titu. septimo, parte quinta, & tenet Sanctus Thom. 2. 2. quæstione 77. artic. 4.

Clericus negociator iudicã dus non est qui ex propriis fundis vel beneficij fructus vẽdit.

Ex quibus sequitur, non dici clericum negotiatorem: qui vendit vinum, granum, aut oleum, ex proprijs fundis. Ita sing. tenet Abb. cõsil. 6. dubio. 2. volum. 1. Deci. in c. Ecclesia Sanctę Marię, de constit. colum. penult. Aymon Craue. consil. 163. colum. 1. num. 3. Andr. Tiraquel. de nobilitate, cap. 28. num. 10. doctissimus & magni nominis aduocatus Doctor Petrus Auend. de exequen. mand. Reg. cap. 19. nu. 34. Roland. Valle consi. 71. nume. 10. volu. 4. Imò non obstante prohibitione de non vendendo vinum (vt nostri dicunt) ad grossum, vel minutum, possunt clerici pro sua voluntate quæ dicta sunt vendere, absque gabellę solutione, ita tenet Bertachi. in tracta. de gabb. in 7. par. prin. quæst. 7. col. 4. dicens ita fuisse iudicatum, per insignem doctorem Hieron. Zanetinum Bononiensem. Nec dicetur clericus negociator, vel mercator, licet id q superest, de eo quod vilius ad suã vel suorum substentationem emit, iusto pretio tunc currenti, carius vendat, quam emit, ita ęgregiè tenet insignis Marti. Nauarr. in manu. confesso. cap. 25. num. 110. vnde nec puniri potest, nec ex ea venditione gabellam soluere tenetur, q in practica est notatu dignum, licet id malè audiant gabellarij rigidissimi exactores, à quibus interrogatus sepissimè ita respondi.

Clericus si in negociatione delinquit à iudice Ecclesiastico, puniri dẽt contra Cassa. & alios.

Si tamen clericus in hoc delinquit, (puta) quia falsa mensura triticum, vinum, vel oleum vendiderit, condignis pœnis ab Ecclesiastico iudice puniri debet, non vero à iudice laico, nec pœnis Regiarum constitutionum, quamuis contrarium in facti contingentia interrogatus consuluit perperam Bartholomeus Cassaneus in consuetu. Burgun. Rub. 1. §. quinto, in glos.

Sil nam graca. nu. 90. quem sequitur vir doctus & diligens Licent. Mexia in pragmat. taxæ pan. concl. 5. nu. 29. Sed opinio hęc omni iure & ratione destituta est, nullibi sanè locus aliquis Sacrorum Canonum reperitur, quo cautum sit, clericos in hoc dilinquentes priuilegium fori amittere, vnde receptissimis iuris regulis est standum.

Pena à sęculari lege contra arma prohibita gestâtes lata cleric⁹ minimè cōprehédit.

Pro quo etiam mirè facit. Ioan. de Platea opinio in. §. item lege Iulia. col. 4. inst. de publi. iudi. quo loco existimat, pœnam lege sæculari statutam contra vtentes armis vetitis, minimè exerceri posse contra clericum, coram sæculari iudice, ēt si ea pecuniaria sit: quem sequitur magnus vir apud Hispanos Ioan. Lop. in repeti. cap. per vestras. de dona. inter vir. & vxor. 2. not. §. 1. num. 15. D. Couar. in pract. quæsti. cap. 33. num. 7

Confutatur opinio quædam doctissimi D. Io. Re.

Quamuis ab hac opinione nouissimè recedat D. Doctor Ioan. Redin quondam meritissimus Regius consiliarius, nunc presul integerrimus, in libro quem de maiestate Principis inscripsit, in verbo, *Nō armis solum decoratam.* 2. par. num. 166. qui in ea est sententia, vt existimet, vtramque pœnam nempe & pęcuniariam & armorum priuationem, curam sæculari iudice contra clericum peti posse, & ante eum tenuerunt Ioan. Fab. in l. addictos, ex tex. ibi, in verbo, *Vltro procedat.* C. de Episc. audi. Aufrer. in rep. Clemen. 1. de offici. ordin. fol. 31. numero. 21. ver. 13. fallit, in ver. portu armorum, in reg. 1. fallen. de potestate sæcul. super ecclesiast. perso. Bened. in rep. c. Raynun. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. fol. 87. nu. 436. Mouetur equidem doctissimus Redin ea ratione, nam si sęculari iudici licet clericum prohibitis armis spoliare, pari etiam ratione, & pecunia multare licebit, q̃a nihil inter vtrāque pęnam interest. Certè si solum rem ipsam attendamus non videtur à veritate opinio hæc aliena. Cum pecuniæ verbum generale sit omnia compræhendens, sed si modum exequendi attentè consideremus, in quo huius rei vis consistit, magnam differentiam inueniemus. Nam aliud est, armatum clericum acto ipso armis spoliare, aliud iuris ordine seruato pecuniā exigere, non quod inter arma & pecuniam aliquid intersit, quia & pecuniam cum extra prouinciam exportaret, lege prohibente, posset sæcularis iudex, vel eius executor, propria authoritate clericum spoliare, sicut & armis, si ipso facto exportantem inuenisset, non tamen liceret iuris ordine seruato, in armis, nec in pecunia eum condemnare, & huius rei discrimen clarissimè constat, quia alterum facti est, quod nudum factum respicit, alterum vero iurisdictionis est, quod est maius: vnde iure permissum est creditori, fugientem debitorem apprehendere, vt in l. ait prętor, §. si debitorem. ff. quę in fraudē credi. tradit latissimè Suar. in l. 2. titul. *De los emplaziamentos.* Versi. fin. libr. 2. for. ll. quam esse cōmunem fatetur Ripa. in cap. 2. nu. 88. de iudi. & multis iuris locis facti executio ꝑmittitur, vt per Ias.

in

in princ. Insti. de act. nume. 6. & ibi Gomezi. Non tamen creditori citare eum liceret, absq; iudicis præcepto, quia hoc iuris executioné, illud autem factum continet, vt probatur in l. neminem, quæ in criminalib. loquitur, & in ciuilibus, vt in l. ad peremptorium, cum lege seq. ff. de iudi. Parique ratione, maritus adulterum in flagranti crimine inuentum impunè occidere potest. l. 1. l. marito quoq;. ff. de adult. Regia l. 13. titu. 17. par. 7. non verò posset in adulterum ius dicere, iurisdictionem exercendo, & in terminis hanc opinionem contra pręfatos authores, tenet doctissimus D. Fran. Sarmiento, selectar. interpreta. lib. 7. cap. 8. num. 2. quæ apud nos seruatur.

Apud Gal los Regij iudices cle ricos arma prohibita deferentes puniunt.

Apud Gallos tamen sęculares, iudices puniunt clericos, arma vetita deferentes, siue quod Regij iudices vsurparunt, vt inquit Petrus Rebuff. in l. armorum, versi. Primo armorum, ff. de verbo. signific. siue Romanorum Pontificum priuilegio, vt testantur Bened. Fab. Cassa. & Aufrer. in locis nouissimè alleg. & Caro. de Gras. lib. 2. Regal. Fran. iur. 17. Quo priuilegio vti possunt, donec per vniuersale conciliũ fuerit reuocatum, secundum Guiliel. Bened. ibi. Quod reuocatum iam videtur, vt patet in casu 15. Bull. cenę, vbi Cancellarij, Vicecãcellarij, vel executores omnes excommunicantur, si in causis criminalib. contra clericos processerint, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum, à sede Apostolica concessorũ quibuscunque Regibus, quę ibi reuocantur. Egregius tamen Marti. Nauar. in manuali confessor. c. 27. num. 70. asseuerat, difficile Gallos à dicto priuilegio abstensuros, siue quod intendant ea priuilegia esse remuneratoria, siue immemotialia super leuibus criminibus concessa, argum. eorum quæ not. ab Innocé. Abb. & Felin. in cap. nouit, de iudi. Sed hoc Summi Præsulis arbitrio relinquendum censeo, prout prudenter censet Nauar. in dicto numero 70.

Itaque verissima opinio censenda est, clericum propter armorum vsum à suo ecclesiastico iudice esse puniendum, non tamen pœnas sæcularibus legibus impositas aduersus eum exequi tenetur, sed poterit iuris canonicis pœnis, & pecuniaria multa eius arbitrio punire, ita censet D. Couar. in practi. quæstio. cap. 33. num. 7. cuius opinio mihi summè placet. Licèt opinionem contrariã scilicet iudicem ecclesiasticum teneri, eandem pœnã pecuniariam imponere, quę sęculari lege statuta est, teneat Iul. Clar. in pract. crimi. §. fin. quæst. 36. versi. vlterius. sed eius opinio tenenda non est, licet aliquando eam seruatam fuisse in Mediolanensi dominio asseueret Barthol. Cassa. in consue. Burg. fol. 52. nume. 79. dicens, quod dum esset vicarius iustitiæ Mediolani, captum fuisse quendam clericum de nocte cum armis, qui fuit punitus pœna pecuniaria, & euasit corporalem.

Ex quibus nonnulla ad hanc criminalem practicam summè necessaria colligam (nec extra chorum saltabo.)

Clerici seruare tenētur Regiā legē, 19. tit. 5. lib. 5. noui ordi.

saltabo.) Primò sequitur, quod sæpissimè vidi controuersum, & huic capiti est accommodatissimum. Vtrum clericus, qui negociationis causa triticū, hordeum, vel granū aliud emit, deindeque reuendit, contra Regiam sanctionem latam Madritij, ann. 1530. quæ hodie est l. 19. titul. 11. lib. 5. noui Regij ord. possit puniri pœnis ibi statutis, tāquam legis iustæ transgressor. Qua in re illud prius consideratione dignum est, clericus teneri ad obseruantiam dictæ Regiæ constitutionis, ex Bart. sententia, in l. cunctos populos, num. 29. C. de summ. Trini. & fide cath. quo loco scribit, statuta generalia laicorum, in quibus clericorum aut ecclesiarum nulla fit mentio, sed tamen tendunt aduersus ea quæ illis competunt, nō tanquam præuilegiatis, sed vt cuilibet de populo illos ligare, dummodo honesta sint. Idem Bart. in l. de quibus. colū. fin. ff. de legib. Lapp. alleg. 81. columnn. 1. Barb. in rub. de reb. Ecclesi. non alien. Quæ quidem statuta ob promiscuam, & totius Reipublicæ vtilitatē iure defendi possunt, vt tradit D. Episc. Couar. in regula possessor, 2. par. §. 4. num. 8. de regul. iur. libr. 6. Hiero Grat. cons. 162. tex. optimus in c. 1. de iureiur. lib. 6.

Deinde huic opinioni suffragatur, quia lex ciuilis sancita à non recognoscente superiorem, si non tractat de materia spirituali, nec sacris Canonib. aduersatur, seruari debet in foro Ecclesiastico contra clericos, gloss. in cap. cum ad verū, in verbo temporalium. 96. distin. glos. in cap. cęterum, de donationi. & in cap. 1. vbi Abb. & docto. de uoui oper. nunc. tradunt docto. in. l. priuilegia. C. de Sacros. Eccles.

Rursus non vulgariter conducit, quia cum dicta pragmatica circa temporalia bona disponat, quæ quidem de Principis sęcularis territorio secundum illius Regias constitutiones, sunt circa hoc iudicanda, Bald. in cap. cum venissent. colum. 2. de eo qui mitt. in posses. Barba. in rubr. de reb. ecclesiæ non aliennand. num. 112. Bartho. Cassa. in consuet. Burg. Rub. *Des iustices.* §. 4. gloss. *Le droict per indire*, in fine Petr. Bellug. in specul. Princip. rub. de admoritisa. §. nunc videndum: in fine, tradit Petrus Rebuff. in 1. to. const. Frā. in proęm. glo. i. num. 17.

Præterea rem hanc comprobat, nam cum Regia illa constitutio præiudicium clericis non inferat, ab illis seruari debet, vt multis cōprobat Feli. in cap. Ecclesia sanctę Mariæ. nu. 88. & 90. de constit. maximè quia ob vtilitatem publicam condita fuit, quæ publica vtilitas bono Ecclesiarum æquiparatur. l. fi. C. de Sacros. Eccles. not. Calderi. consi. 21. de constit.

Ad idem facit ratio minimè vilipendenda, si enim clericis liceret triticum, vel aliud frumenti genus reuendere, inde maximum absurdum sequeretur, nempe, quod ea negociatio, quæ laycis est interdicta, clericis licita foret, à qua eos Sacra Canonica decreta longè repellunt.

Vlterius idem fulcit, nā ad prohibendam hanc reuenditionem, nō mino-

minorem vim habere debet publica authoritas & institutio, quam communis, & recepta populi consuetudo, sed clerici astricti sunt ad obseruādas laudabiles populi consuetudines, vt omnium recepta est sententia in dicto ca. Ecclesia Sanctę Mariæ, & in auth. Cassa. & irrita. C. de Sacrosan. Eccles. tradit latè Barthol. Cassan. in consue. Burg. rub. 9. §. 10. in princ. num. 53. quam esse communem sententiam fatetur Bar. in rubr. de rebus Eccl. non alienan. columna 25. ergo similiter iustam Principis legem obseruare tenentur.

Non tamen intelligas clericos, seu alias ecclesiasticas personas, decisionem dictæ pragmaticæ teneri obseruare, ratione ciuilis legis, & quatenus lata est per sæcularem potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur argum. capit. pastoralis, de fide instrumen. & tradit Matth. de Afflict. in prælud. Neapol. quæst. 7. num. 2. Ex quibus circa dictā pragmaticam tria sunt colligenda, vt proposita diluatur quęstio.

Primò, clericos qui illam transgressi fuerint mortalem culpā contrahere ita not. Ferdinand. Mench. lib. 1. de succes. creati. §. 10. nu. 648. quem sequitur Mexia, num. 41. vbi supra.

Secundò, clericos qui eam violando deliquerint, per suos ecclesiasticos iudices competentes esse puniendos. Nam licet illa prohibitio reuenditionis frumenti, à Principe sæculari facta sit, non inde sequitur clericos illius transgressores, per sæcularem potestatem puniendos esse, ita censet Mencha. vbi supra.

Tertiò, minimè teneri iudicem ecclesiasticum, eadem pœna dictæ Regiæ constitutionis clericos multare, nam cū illa ex vi tantum naturalis rationis, vt dixi astricti sint, quę quidem naturalis ratio nō magis vnam, quam alteram pœnam transgressoribus infligit. Pœna vero quę ibi imponitur, procedit ex ciuili potestate & iurisdictione, à qua clerici immunes sunt. Et ideo arbitraria pęna puniri debent, cum iure Pōtificio statuta non sit. Non tamen diffiteor, pro modo culpæ Ecclesiasticum iudicem posse aliquo modo pœnam ibi statutam immitari. Et ita sæpissimè vidi iudicatū à iudicib. integerrimis, maximè à D. Dida. de la Calzada Episcopo Salonensi, huius Complutensis Curiæ Vicario gñali, viro omnibus numeris absolutissimo, & nūquā satis pro meritis laudato, qui sua incredibili prudentia, & animi candore, dictam Curiā antiquo nitori restituit, & ita tenendum est, quidquid in contrarium voluerit Licenc. Mexia. d. concl. 5. nu. 41. *D. Didacus Calcada Episcopus Salonensis.*

Secūdò, deducitur quo ad principale à nobis propositū argumentum, teneri clericos obseruare Regiam legem 1. tit. 24. lib. 5. ord. noui. quæ iustissimum preciū statuit, quo triticū, vel aliud genus frumēti vendi possit, ita F. Dom. Soto in lib. 1. de iust. & iu. q. 6. Martin. Nauar. in manu. confessor. c. 23. nu. 84. Pręcipit tamen illa lex quod si clerici illam fuerint transgressi, pœna Clerici obseruare tenentur Regiā l. 1. ti. 24. li. 5. noui ord.

statuta ibi multentur. Nec ad nos pertinet disputare, an Regia illa cōstitutio fieri ita potuit, prudentib. iudicandum relinquo, est sanè instar Sacrilegij, de Principis potestate disputare. l. Sacrilegij. C. de diuer. rescr. ita animaduertit doctissimus, & diligentissimus Io. Mati. in dicta l. 1. glo. 1. num. 4. Illud autem certissimum est, quod eo casu quo dicta pœna esset imponenda id fieri debet à iudice Ecclesiastico.

Statuta prohibentia, ne extra locum uel territoriū uinum deferatur, an clericos comprehendat.

Tertiò, his finitimum est, an ea statuta qualia multa sunt in quam plurimis Hispaniæ oppidis ꝓhibētia, ne in urbem, extra territorium, uel fortè loca confinia uinū asportetur, Ecclesias uel ecclesiasticas personas comprehendat. Est sanè in hoc Complutensi populo de hoc peculiare statutum, supremi Regij Senatus authoritate comprobatū, quo quidem non vulgares pœnæ transgressoribus imponuntur, secūdum quod eius rigorem molliens, sæpissimè iudicaui: cum anno Domini 1564. essem dicti populi moderator. Et in ciuitate *De Guadalajara* (quæ mea patria est) antiquissimum, & inuiolabile de hoc statutum est. Qua proposita quęstione Thom. Gramma. (non vulgaris authoritatis) præsentem disputationem diligēter examinat, deci. 100. incip. in causa vniuersitatis, & multis hinc inde adductis cōtendit, iustissimè ī Regio Neapolitano prætorio diffinitū fuisse, orta controuersia inter Salerni ciuitatem, & Abbatem sancti Benedicti, statutū illius ciuitatis quo prohibitū est, in eam vrbem adduci uinum extra ipsius fines, & territorium, minimè compræhendere uina, quæ ex ecclesiarū uineis colliguntur. Quē refert, & sequitur D. Pręsul. Couarru. in regul. possessor. 2. par. §. 4. nume. 8. idemque Gramma. d. decisi. nu. 15. censet esse obseruandum in vino percepto ex clericorum vineis allegans Ripam, quem vide.

Civitas uulgariter dicta Guadalajara, patria auctoris.

Ex eodem fonte profluit, quod scribit Thom. Gramma. decis. Neapolit. 100. asseuerans illud statutū quod disponit triticum molēdum deferendum esse ad molendinum Principis sęcularis personas ecclesiasticas minimè comprehendere, Boer. decis. 125. Ripa, lib. 3. responsorum cap. 15. D. Couarruu. d. §. 4. quam opinionem communem esse fatetur Franc. Bursat. consil. 93. nume. 26. vol. 1.

Sed vt liberè dicā quod sentio, opinio hæc mihi nullo modo placet, & merito cōsuetudo in his Hispaniarum regnis frequentissima, nunquam eam recepit. Nam cum dictum statutum propter bonum publicum constitutum sit, licèt re vera habeat se quo ad commodū, & incommodum, fauorabile dicitur, & à clericis seruari debet. Vt in simili casu consuluit Federic. de Sen. consil. 35. incip. statuto ciuitatis. Cardin. consil. 144. incip. super thema. tradit Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 81. de constit. Aymon. Crauet. de antiquit. temp. 4. par. versic. Circa præmissa. numero 4. Ioan. Crot. in l. filius familiàs. §. D. & ibi Ferdin. nume. 424. ff. de leg. 1. Foller. in constitu. Regni, de ma-

magni.offic.verſ.ſtatuimus, ut magnæ,nume.67. Pedemontana deciſio 17.in fine, Burſa.dicto conſilio 93. qui multa congerit. Clericus equidem in hoc tanquam ciuis, & populi pars iudicatur, nem prælati,& clerici de temporali diſtrictu dicuntur, cap.fin. de offic. delega. lib.6. & ea ratione priuilegijs libertatibusq; patriç gaudent, ex Ioan. Andr. ſententia, ibi, in nouellis, & ciuium appellatione compræhenduntur, ut ſcribit Bald.in l.1.§.huius ſtudij.ff. de iuſti.& iure, quem ſequitur Marcus deciſ.Delphin.prima parte,deciſ.456.num.9. Et cum tanquã ciues priuilegijs gaudeãt, commodumque inde reportent, vt damnum pariter ſentiant çquum eſt,l.ſecundum naturam. ff. de reg. iur.regu.qui ſentit. de reg.iu.lib.6. Maximè quia, vt plurimum ſtatuta hæc, immemoriali conſuetudine ſunt approbata, in qua cõſuetudine promiſcuus conſenſus, clericorum & laicorũ ſaltem tacitus interuenit, quod maximi momenti eſt, ut aduertit D.Couarr.d.§.4. num.8. ea namque ſtatuta ſiue conſuetudines, quæ mixtæ ſunt laycorum, & clericorum, aſtricti ſunt clerici ad illorum obſeruantiam. Vt communis eſt omnium ſententia, teſte Barbat.in rubr.de reb. Eccleſ. non alienan.tradit Barthol.Caſſan. in conſuetu.Burg.rubr.9.§.10. nume.53. & opinionem iſtam, quod ſtatuta iſta, vel conſuetudines eccleſias clericosque compræhendant, tenet Ferdinan.Mench. lib.1. controuer.vſu frequen.capit.4.nume.18.Mexia.d.concluſ.5.nu.17.

Nec refragatur illa Neapolitana deciſio, (cuius celeberrimi Senatus authoritas apud doctos eſt maxima) nam ut ibi ex Gramma.conſtat, nu.26. non fuit articulatum, nec probatum ſtatutum illud, propter publicam vtilitatem emanaſſe. Deinde quod præcedente titulo priuilegiorum Principis ſancitum eſſe allegabatur, quæ quidem priuilegia nunquam exhibita fuerunt, quibus, & alijs, quæ ibi interuenerunt, potuit in illo caſu aliquo modo ſententia illa iuſtificari. Neapolitani Senatus maxima eſt authoritas.

Quartò, nec ab hoc alienum eſt, quod eadem publica inſpecta vtilitate, cuius ratione reſpublica liberam ſtatuendi facultatem habet. l.prima, l.ambitioſa. ff. de decretis ab ordine facien. tradunt Bar.& omnes, in l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iure, ſi vermes, vel locuſtæ, aut alia animalia nociua in clericorum prædijs naſcantur, per ſtatutum municipale compelli poſſunt, vt ſuis expenſis capiant, aut occidant, ne alijs nociua ſint, argum.eorum quæ de infectione, Doctores no.in l.nullus.C. de ſumma Trinita.& fide catho. & in l.ædiles.§.Pedius. ff.de çdil.edi. & multa congerit Ripa in tracta. de peſte, vltima parte, in remed.ad curan.peſt.fol.30.in magnis, quem vide. Statuto ſæculari ſanciri poteſt, q. vermes locuſtç, aut alia animalia nociua à p̃diis clericorũ eijciantur.

Quintò, hinc emanat, clericos cçteras que eccleſiaſticas perſonas cogi poſſe, pro bono publico viam ante domum reparare, eáque ſuis expenſis mundare, non tamen per ea quæ iam dicta ſunt, per poteſta- Clericicõpelli poſſunt uiã publicã ꝓpriis expẽſis mundare.

tem sæcularem ad id cogi, nec puniri possunt. Licèt in hoc vltimo contrarium teneat Bartho. Cœpo. in tracta. de seru. rusti. prędi. quem sequitur Licen. Mexia d. conclus. 5. num. 70. quæ opinio nullo iure fulcitur, satis enim est clericos his decretis, & ciuitatis constitutionib. pro eius ornatu, & munditia latis ligari, ut per suos ecclesiasticos iudices ad id compelli posint.

Sextò, his consentaneum est, ꝙ statuta, siue consuetudines, circa montium, nemorum, prædiorũ custodiam, clericos, religiososque ligare, propter communem vtilitatem. Quod tradunt Doctores in cap. quod clericis, de foro compet. & plures sequentes allegat Barth. Cassa. in consuetu. Burg. rubr. 13. §. 5. fol. 331. quam communem esse sententiam fatetur Petrus Auend. de exequen. mand. prima par. c. 13. numero 7.

Statuta laycorum punientia damna illata ab animalib⁹, an comprehendant clericorũ animalia.

Septimò, his etiam finitimum est, statuta punientia damna illata ab animalibus, in agris alienis, clericorum animalia comprehendere, & quia hoc latissimè patet, vide Ioannem And. Abb. Felin. & Doct. in dicto cap. ecclesia Sanctæ Marię Gregor. Lop. in l. 24. tit. 15. parti. 7. qui post alios scribit, clericos per suos iudices esse cōdemnandos ad soluenda huiusmodi damna, quia mala pastorũ electio in culpa fuit. Sequitur D. Castillo, in l. 70. Tauri, num. 18. Franc. Auiles, in c. prætorum, c. 17. glo. 1. nume. 12. fol. 159. Quod verum est, & procedit, quando damnum illatum ab animalib. petendum est ab ipso clerico, quia cum lis, & controuersia interuenire debeat, ea agitanda est in ecclesiastico tribunali. Secus vero si pœna exigenda esset, de plano, absque aliqua iudiciali controuersia, secũdum loci consuetudinem, quæ frequentissima est, quod illato damno, & facta denunciatione à custodibus scribi solet in libro ad hoc destinato, & statim exigitur. Vel si fortè aliquid soluendum esset à clerico, pro suorum animalium pastura, quod distributum est per homines ad hoc electos, tunc equidẽ iudex sæcularis pręcipere potest, vt prędicta ex bonis clerici, aut de fructibus ipsorum soluantur, etiam si oportuerit pignora capiẽdo, quod pro cautela tutissima tradit Bald. in auth. sed periculum. C. sine censu, vel reliqui. quem refert ad hoc Auenda. de mandatis Regũ, 2. par. cap. 14. num. 13. & vide Gregor. in l. 51. titu. 6. in verbo. *Porrazon*. parti. 1. Vbi scribit, quod nulla hoc casu excommunicatio incurritur, q̄a authoritate iuris fit, & opinionem istam nouissimè amplectitur Do. Azeuedo in l. 12. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. num. 2. dicens se in facti contingentia ita uidisse declaratum à Regijs Senatoribus Granatensis prętorij. Et secundum hanc distin. supradicta à nobis sunt interpretanda.

Securius tamen est, quod pastores conueniantur, qui ad solutionem damni propter malam administrationẽ tenentur, ut egregiè scribunt Ioan. And. Cardin. & Anchar. in capit. grauem, de senten. excommun. Petrus Auenda. in capit. prætorum,

torum. 1. parte cap. 4. nume. 30. ver sicu. Item in proposito, & ita pluries fieri consului.

Publici mõtium, uel prędiorũ custodes dãna illata denũciantes contra clericos fidẽ faciunt.

Ex quo subinfertur, idq; notatu dignum est, quod scribit Gandi. in tracta. malefici. titu. quo modo de crimine per viam denuncia. cognosca. quod custodes, à ciuitatibus populisque constituti ad custodiã montium, prædiorum, bonorumque publicorum, non solum fidem faciunt contra laycos, sed cõtra clericos. Sequitur Petrus Auendanus in loco nouissimè allegato.

Quod plurimum notari debet, ad intellectum & ampliationem Regiæ pragmaticæ Madri. latè. 19. die mensis Nouembris ann. 1566. super conseruatione herbarum huius regni, vt etiam in Ecclesijs, clericis & reliogiosis procedat

Imò eadem perpensa ratione tenentur clerici pro rara eam collectam soluere, quæ imponitur pro custodiẽdis vineis, pratis, vel agris vt scribit idem Petrus Auenda. in dicto cap. 14. prætor. nume. 31. in prima parte, & Mexia in pragma. tassæ panis conclusi. 5. num. 43. Et quod plus est, iudex sæcularis potest præcipere, vt collecta ista, ex fructibus bonorum clericorum soluatur, Bald. in l. de his. C. de Episc. & cleric. & in dicta auth. sed periculum. Gregor. in l. 51. tit. 16. par. Decisio. Pedemontana. 68. nume. 16. & 30. Erit tamen saluberrimũ consilium, vt iudex ecclesiasticus, prius circa hoc consulatur, quod si negligens fuerit, sæcularis iudex propria authoritate faciat, circa quod vide nouissimè D. Azeuedo, in l. 11. ti. 3. li. 1. ord. noui. nu. 5.

Clericus si in prohibita negociatione delinquit, à iudice Ecclesiastico plectẽdus.

Notabis etiam vtiliter circa caput hoc, quod clericus qui negociationem vel prohibitum aliquod cõmercium, vel munus exercuerit, si circa hoc deliquerit, iudicari, & puniri debet ab eo iudice, cui ratione muneris subijcit. Vt tenet sing. Bald. in addi. ad Specul. tit. de reo ver. Quid si Scolaris. Gregor. in l. 49. in verbo, *Las franquezas*. tit. 6. p. 1. Io. Gall. in suis quæst. per. arresta. q. 168. & in tractat. arrestorum cap. 159. Steph. Aufr. in rep. Clem. 1. de offici. ordi. in magna additi. 1. regu. fallen. 17. qui vltimi testantur in Gallia sæcularem Curiam consueuisse punire clericos ciuiliter, si in officio deliquerit, & ita seruari vidisse in clerico, negociatore vel artifice, qui si in officio delinquit, qui punitur per Collegiũ vel primates illius, per tex. in l. fin. ff. de iuris omni. iudi. cap. sacerdotibus, ne cleri vel monach. cuius tex. authoritate fatetur laicum iudicem, clericum ita delinquentem punire posse. Idem sequitur Bartho. Cassa. in consuetud. Burg. rubric. 1. §. 5. glo. *Sil na graca*. nume. 89. quo loco per arrestum Parisiensis Parlameti iudicatum fuisse asseuerat, quod clericus delinquens in officio Chirurgiæ, coram sæculari iudice possit conueniri, idem voluit Petrus Rebuff. in tracta. de mercatori. mino. vend. gloss. 13. in tomo 2. constitu. Franc. qui scribit ita Senatum consuluisse contra quendam Ioannem Dauuergne clericum lanionem, qui animalia emerat, & ad illorum precium conueniebatur, an

no 1431. die 5. Aprilis. Quod uerum existimo, vt iustè fieri possit, quando trina præcessit monitio, non vero aliàs, iuxta text. in fi. de vita & honest. cleri. l. 49. par. 1.

Clericus negociationem exercẽs gabellã soluere tenetur.

Præterea nec illud omittendum duxi, quod adeò iura clericum negociatorem abhorrent, vt statuerint eum qui immiscuerit se sęcularibus negotijs, aut commercijs, gabellarum solutioni esse astrictũ, à qua cęteri clerici sunt immunes cap. quanquam. de censibus libr. 6. Clementin. præsenti, eo. titul. Regia lex 3. in quat. gabella. quę hodie est l. 6. & 7. titu. 18. lib. 9. ordin. noui. tradunt latè Felin. num. 104. Deci. num. 57. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de constitu. Bertach. in tract. de gabell. 7. par. num. 10. Petrus de Antibol. in tract. de munerib. 6. quæstio. nume. 21. Cardin. in Clemen. 1. de vita & honestate cler. nume. 16.

Elegãter interpręatur Regia l. 5. ti. 7. par. 5.

Sic equidem intelligenda est, Regia Par. l. 5. tit. 7. par. 5. quæ diffinit octauam partem mercium quæ ad regnum istud deferũtur à clericis Regi soluendam esse, procedit sanè constitutio illa quando dictæ merces negociationis causa afferuntur, non verò aliàs, vt egregiè animaduertit ibi, Gregor. Lopez. in verbo, *Clerigo*. Et hoc casu iuramento clerici stãdum est, an portet, vel ne, eas merces negociationis causa, nisi aliud probaretur, gl. not. in Clemen. præsenti, de censib. in verbo, non negociandi. Illud tamen obiter notandum cẽseo, quod iam hodie non octaua, sed decima pars æstimationis rei soluenda est, l. 18. titu. 9. lib. 6. ordi. In aliquibus tamẽ locis tributa ista minora sũt, vt Hispali, & in alijs prouincijs, in quibus tributum hoc vocatur. *Almoxari fadgo*. De quo meminit l. 25. tit. 9. par. 2. & l. 13. tit. 18. par. 3. lex 7. tit. 14. par. 7. l. 13. tit. 10. lib. 6. ordin. Et in solutione horum tributorum cõsuetudo seruanda est, l. si publicanus. §. fina. ubi gl. ff. de pub. & vecti. Bal. in l. 3. C. de priuil. fisci.

Trina monitio, an necessaria sit, ut clerici negociatores gabellã soluãt.

Sed an hoc casu necessaria sit, illa trina monitio, quam tex. in d. capit. fina. de vita & honest. cleric. & dicta lex Partitæ exigunt, vt clericus qui negociationem exercet gabellam soluere teneatur, equidem videtur necessarium esse ex Abbasenten. in d. capit. fina. nota. vlt. Vbi clarius Anton. qui expressè asseuerat clericum non teneri gabellã ex commercijs soluere, nisi ter monitus non desistat, sed cum magna sit restrictio hæc ad dictam Regiã l. 7. cum dicit. *Lo contenido en la ley antes de sta: mandamos que no aya lugar en lo que los clerigos, e yglesias vendieren, por via de mercaderia, trato, y negociacion. Ca de lo tal mandamos que paguen alcauala, como si fueßen legos*. Si equidem trina monitio necessaria foret, minimè dicta lex debitũ effectum sequeretur, qua ratione clericum negociatorem, absque aliqua monitione gabellam soluere teneri affirmat Gregor. Lop. in verbo, *Las franquezas*. Sed opinio hæc nullo modo placet, nam cum priuilegium hoc diuinis, saltem canonicis constitutionibus clericis concessum sit, ad Romanum Pontificem eorum spectat interpretatio, vt

vt in ca.nouit. de iudic. vbi latè interpraetes. Non equidem exemptio hæc adimi, nec limitari potest, nisi quatenus expressum sit eo dẽ Canonico iure, cui in hoc standum est. Nec aliquid ratio Gregorij vrget, nam hæc non est iudicanda restrictio ad dictam Regiam constitutionem, sed vera interpraetatio, ex dictis iuribus depromta. Nec minus dici potest, quod ex hoc illusoria, & absque effectu reddatur dicta Regia lex, cum minimo negotio monitio trina fieri à Prælatis potest, & crescente contumacia clerici nolentes ab inçeptis negocijs desistere, statim possint ad gabellæ solutio nem condemnari, & post hæc scripta legi opinionem istá tenere Ioan. Yannez Parla. in lib. rerum quotidia. capitu. 3. fol. 89. & licèt opinio ista in puncto iuris vera videatur, contraria tamen fortè in practica seruabitur, propter maximam Gregorij authoritatem.

Gabella à clericis petenda est, coram iudice Ecclesiastico.

Erit tamen hæc gabella petenda à publicanis cõtra clericos, coram iudice ecclesiastico, teste Cardi. in d. Clement. præsenti, 6. quæstio. per illum tex. ibi, in principio, *Locorum Diocesani*, iuncto fine ibi, *Postquam de his constiterit*. Sequitur idẽ Bald. in l. de his. C. de Episc. & cleri. Abb. cap. qualiter. in fi. de iud. Pet. Iaco. in tit. de duello, col. 5. ver. quidam tamen dixerunt. Vbi latè disputat Mari. Socin. in cap. sanè. colum. 6. declara. 9. de foro compet. Grego. in d. l. par. Bertachi. in tract. gabella. 7. par. quæstio. 7. colum. 5. versic. nec præter eo. Iuli. Ferret. eod. tracta. num. 433. & eruditissimus Rolan. à Valle consil. 71. numero 25. volum. 4.

Quamuis opinionem contrariá tenuerit Guil. Cun. in dicta l. de his, & in authent. iubemus. eo titu. quæ opinio Franciæ consuetudine seruari testatur, Andr. Tiraquel. in lib. 1. de retract. cap. 32. glos. 1. numero 81. Aufr. qui nuncupatim loquitur de vectigalib. scribit in Parisiensi Senatu ita fuisse iudicatum in Clemen. 1. de offic. ordina. 4. fallen. 2. reg. Guille. Bened. in repetit. c. Raynutius. in verbo, Et uxorem nomine Adelasiam, nume. 322. de testamen. & opinionem istam sequi videtur Grego. in l. 5. tit. 7. parti. 5. in uerbo, *Clerigo*. Sed à prima opinione, quę verior est, non est recedendum, nec in Hispania, ullo tem pore contraria recepta fuit. Quamuis eam nouissimè sequatur, ita dictam regiam l. intelligens Mexia in dicta conclusione quinta, numero 23.

Publicani indebitas gabellas à clericis extorquẽtes q bus pęnis afficiant.

Si tamen publicani, extra casum supra constitutum, gabellam indebitam à clericis alijsque ecclesiasticis personis exegerint, sunt excommunicati, & ad restitutionem tenentur, & ad competentem satis factionem, propter transgressionem, ut in dicto cap. quanquam. & in dicta Clement. præsenti. in fine tradit Cardinal. consilio 12. & hoc propter iniuriam illatam Deo & homini, ut in capit. si res, decimaquarta quęstione sexta. Quę satisfactio arbitraria est, secundum eundem Cardin. in dicta Clem. præsenti. not. 12. Qua ratione multum

cauerè debent publicani, ne gabellas indebitas, à clericis exigant, ne incidant in capitalem excommunicationis pœnam, & ciuitates in interdicti sententiam, vt docet Card. d.consil. 12. in fine, quem sequitur Rol. à Valle consil. supra alleg. 71. in fine dicẽs, se existimare gabellarios dictis pęnis, vt in plurimũ innodatos esse. Sed nonnulli ex ipsis, parum de his censuris curant, quia ad malum sunt audacissimi, vt de ipsis loquens inquit Vlpianus, in l. quantę. ff. de publica. & vecti. cuius hæc sunt verba. *Quantę audaciæ quantæque temeritatis sint publicanorum factiones nemo est qui nesciat*. Sunt Deo & hominibus odiosi, ut scribit Lucas de Penna. in tracta. de priuileg. fisci, quęst. vlt. Et opponuntur charitati, quæ non quærit, quæ sua sunt: vidi tamen multos, qui sua & aliena quærunt, olim equidem dum puras manus habebant, in honore erant constituti, ut Cicero testatur in oratione pro Cn. Plancio. tradit Rebuf. in l. eum qui. de verb. sign.

Cōtra publicanos.

B Onducere possessiones. Vide tex. in Auth. de sanctissimis Episcopis. §. illud, & Regiam l. 45. tit. 6. par. 1. Quod autem fallit, quando propria prædia ad clericorum sustentationem non sufficerent, quia tunc aliena iure optimo possunt cõducere, tex. iuncta glo. in cap. dilecti. de decimis, Abb. numero 3. multum not. fructuum.

C D restitutionem. Vide Greg. Lop. in l. 46. titu. 6. parti. 1. in verbo, *Con volontad*. Didac. Perez in l. 5. ti. 1. in verbo. *Mandamiento*. lib. 1. ord.

Proxenetæ illicitorum contractuum.

CAPVT LVI.

1 *Clericus proxeneta illicitorum Contractuum, qua sit pœna puniendus.*

2 *Mediator criminis dicitur, eiusdem criminis perpetrator.*

Lericus † proxeneta illicitorum contractuũ à proprio gradu debet deponi: hæc est sententia Rom. in singu. 722. incipit Proxeneta, allegat tex. in cap. Si quis episcopus. 1. q. 1. Sed ex illo tex. iudicio meo nõ potest elici tam generalis propositio, quia solum disponit in mediatore ordinum pretio susceptorum, quo casu præcipit tex. ille, quod clericus mediator à proprio gradu decidat, & sic deponatur, secundum Doctores ibi. Vnde ego non auderem pœnam inflictam clerico mediatori in crimine simoniæ per illud Conciliũ Calcedonense extendere ad proxenetam, seu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta distinctione: sed crederem pœnam illius tex. in suo casu practican- 1

cticandam, & clericorum alterius contractus illiciti mediatorem pœ
a na arbitraria [a] puniendum, attenta contractus initi prauitate, & participatione lucri per clericum facta, & exemplo, vel scandalo inde suborto. Posset tamen corroborari opinio Roma. de qua supra, per tex. in cap. 1. de testib. in 6. vbi probatur,
2 quod etiam † mediator criminis dicitur ipsum delictum committere. ex quo ibi hoc notant Anchara. & Philip. & inferunt ad statuta imponentia pœnam committentib. delictum, quod videtur includere ēt mediatores, facit gl. notabilis, in l. Si scienter. ff. de parri. quę probat, quod proxeneta in cōtractib. vsurarijs potest dici vsurarius, dum dicit, quod proxenetę in talibus con
b tractibus tenētur reddere vsuras, [b] ac si ipsi accepissent, quam allegat Philip. in d. c. 1.

Oena arbitraria. Adde quod idem etiam tenet additionator Roman. sing. 730.

B *Reddere vsuras*. Adde Roman. singu. 276. qui opinionem istam sequutus dictam glos. singu. esse fatetur, & vide aliam gl. in l. in ordine. §. vlt. in verbo, minister. ff. ad municipal. Bar. in l. prima, §. incidit. ff. ad Turp. Lap. allega. 93. numero 4. Alexander. in l. si quis iniquum. §. si procurator. columna secunda. ff. quod quisque iur. Angel. Areti. in tracta. maleficior. in verbo, Sempronium mandatorem. Salic. in l. non ideo minus. colum. antepenul. C. de accusationib. Hyppol. in l. si sciente. ff. ad leg. Pompe. de parri. & singu. 181. Ioan. Arn. problema. 2.

Ministri laicorum, ac in rebus eorum procuratores existentes.

CAPVT LVII.

1 *Clericis, qui aliquod istorum criminum perpetrauerint, ab ecclesiæ subueniendum non est.*

2 *Clerici possunt esse generales procuratores laicorum, secus in vna causa tantum.*

3 *Quomodo olim prohibitum fuerit clericis sæcularibus officijs vacare, ex Carthaginensi Concilio ostenditur.*

Lericis, † qui talia agunt, & occasione huiuscemodi administrationis, propter pecuniariā causam deprehenduntur in fraude, non subuenitur ab Ecclesia, ut disponit tex. in c. Sacerdotibus. ne cleri. vel mona. quod intellige de clericis constitutis in sacris, vel beneficiatis, secundum Abb. ibi, per ea, quæ ipse notat in c. 1. eod. tit. vbi in fi. verbis concludit, quòd clericis in minoribus non beneficiatis non prohibentur negotia sæcularia aliàs licita. Et nota secundum eundem Abb. post Innocen. quòd ille tex. in cap. Sacerdotibus, dum † prohibet clericos esse procuratores rerum laicorum, 1 2

corum, intelligitur in procuratore generali: nam procurare vel administrare vnũ negotium laicorũ, nõ
a est clericis prohibitũ, [a] quod dicit menti tenendum. & idẽ tenet Abb. post Innoc. & Io. And. in c. Sed nec. in col. 1. eo. ti. idem tenet Inno. in c. 1. de obli. ad ratio. quem sequũtur plures Doct. relati per Phil. in c. cũ I. & A. col. 6. nu. 17. de re iudi. quod tamen limita, nisi illud vnicum negotium ita multum esset arduum & diffusum, quod haberet distrahere clericum, sicut multa negotia, secundum Phil. in cap. 2. de iudi. colum. 2. nu. 4. Item limita vt infra, in c. 55. Item aduerte in quantũ dicitur in d. cap. Sacerdotibus, ꝙ talibus clericis non subuenitur ab ecclesia, intelligunt Docto. communiter secundum Abb. ibi, quòd non per hoc datur authoritas Iudici laico capiendi eos. Sed dicit ꝙ clerici non debent eis subuenire, dando illis pecuniam ad satisfaciendum de fraude, vel dando fauorem eis vel auxilium, quo minus debeant respondere in loco, in quo
3 gesserunt administrationẽ. † Quomodo autem fuerit olim clericis prohibitum similibus vacare, [b] vide in concilio Carthaginensi primo, Can. 6. Cuius verba sunt: *Nicasius Episcopus Calustitanus dixit, Credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ: & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo & annexi sunt clero, non accedant ad actiones, seu administrationẽ vel procurationem domorum. Gratianus Episcopus dixit. Et Apostolorum statuta sunt, quæ dicũt: Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt: Hoc obseruemus.* Cuius canonis verba referuntur in c. credo. 21. quæstio. 3. licet eius suprascriptio corrupta sit.

Rohibitum. Adde Archi. in c. peruenit. 86. dist. Federi. cõsi. 270. Abb. & doctores in c. cum. I. & A. de re iudica. & in cap. nostra, de procura. Imo. in c. accedens. de præben. Feli. in cap. cũ esset. de Simoni. Deci. in cap. constitutus. de appella. & in cap. decernimus colum. 7. in prin. vbi Ripa. colum. 14. de iudi. Ang. Aretin. in §. præterea. colum. 3. Inst. de excep. Capell. Tholos. quæst. 131. pro qua quidẽ opinio. allego tex. optimum in c. per venerabilem. qui filij sint legiti. Et an finita illa causa possit clericus aliã assumere, tradunt Deci. in d. cap. cum. I. & A. & sic habes notabilem casum, in quo clericus impunè potest procuratoris munus exercere. Secundus casus est in causa Ecclesiæ. Tertius in causa sui Prælati. Quartus in causa Principis vel Regis: quos congessit Regia lex 5. ti. 5. par. 1. Quintus in foro Ecclesiastico, vt probari videtur in cap. 1. de postul. & tradit latè Card. in c. fina. in prin. in 2. quæstio. de postu. not. Greg. in d. l. 5. in verb. *Otro si el Clerigo.* Quod Romana Curia obseruat, vt fatetur Cępol. consi. 21. num. 7. in ciuilibus. Sextus pro miserabilibus personis. cap. 1. & cap. fin. de postula. Septimus pro coniunctis, vt in d. cap. fi. A

vbi

vbi doctores. Octauo pro omnibus personis numeratis in l.1.§.vlti. cũ quinque leg. sequen.ff. de post. ita tenet Inno. in c. 1. in fine, de post. Card.in.d.cap.fin.q.5. Nonus quã do vellet esse procurator necessitatis vel charitatis causa tradit Cępol.d.consi.21.nume.4. vbi declarat quomodo hoc intelligendum sit. Decimus pro amico, quia hoc casu monachis permissum est, pro amicis monasterij procuratores esse, ita Innocen. in d. c. cum I. & A. Roma.sing.274. incip.monachus non potest, quam opinionem com munem esse fatetur eam sequutus Martin. Nauar.in cap.non dicatis. num.99.11.q.1.

B *Similibus vacare.* Vide hodie nouissimam decisionem, quæ habetur in conci. Prouin. Tolet. celebrato an.1565.c.18. cuius verba hic referam cum cap.nostro mirè conueniant. *Qui in sortem domini vocati sunt, & diuinarum rerum ministerio, ac spirituali addicti militiæ: meminerũt iuxta D. Paulum se Deo cuius signis militare decreuerunt placere non posse, si quid propter sui ducis militiam agant, & sæcularibus negotijs vacauerint, quæ à diuinis ac spiritualibus distrahere frequentissimè solent, prohibet igitur Sancta synodus clericos in sacris, & eos qui beneficium ecclesiasticum obtinẽt laicorum esse œconomos ac sæcularium rerum dispensatores, necnõ in foro ciuili procuratores: exceptis his negotijs, quibus iuxta canonicas sanctiones, pietatis causa vacare iustè possint: alioqui ab ordinario pœna suspensionis ab officio & beneficio ad sex menses puniantur.*

Tabellionatus officium exercentes.

CAPVT LVII.

1 *Clericis in sacris constitutis Tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem, est interdicendum.*

2 *Clerici etiam in minoribus constituti, habentes ecclesiastica beneficia non possunt vti tabellionatus officio.*

3 *Clerici, licet non posint nouas rogationes tanquam tabelliones recipere, ueteres tamen poterunt complere.*

4 *Clerici per superuenientiam tabellionatus clericatum vel beneficium non amittunt.*

5 *Clericus tabellio si per Episcopũ pœna falsi fuerit condemnatus, & postea per eundem restituatur, & cõficiat instrumenta, an valeant.*

CLerici † in sacris ordinibus constituti, tabellionatus officium exercere nõ debẽt,[a] & si aliter fecerint, prælati debẽt hoc illis interdicere per beneficiorum subtractionẽ. Ita disponit tex. in c. Sicut. ne cler. vel monach. Asignat Abb. ibi duas rationes, s. ꝙ officiũ est uile,[b] & sęculare. In causis verò spiritualib. & Ecclesiasticis, clericos indigentes ad id officiũ admittẽdos esse arbitrat[c] Abb. ibi, col.3. Et † aduerte ꝙ hoc ẽt hẽt locũ ĩ clericis minorib. beneficiatis,[d] secundum

1
a
b
c
2
d

dum Anto. ibi, cui assentitur Abb. d.columna 2. post.Hostien. Clerici vero in sacris, non beneficiati possent vti isto officio, vt voluit Hosti. ibi, quem sequitur Abb.de quo vide latè per Iaso. vbi hoc limitat nouem modis, in l.1. §. huius studij. ff.de iusti.& iure, nume. 8. V-
3 num † est præterea aduertendum in hac materia, quòd licet clerici non possint recipere nouas rogationes tanquam tabelliones, veteres tamen poterunt complere:pro-
e batur [e] ex glos in capitu. Vt officium.in verbo,premissa. de hæreti. in 6.quæ hoc determinauit in monacho, quam ibi dicit singularem & menti tenendam Philip. qui dicit,quod ratio huius est, quia complere veteres rogationes non est originale officium, sed executio regationis iam factę, & trahitur retro, ac si à principio fuissent extensæ:dicit tamen vlterius vnũ, quod est notandum,quòd non debent hoc facere sine licentia superioris, secundum Ioan. de Ligna-
4 no,& Dom.Item † nota, quòd clericatum vel beneficium non perdũt clerici ꝑ superuenientiã tabellionatus.ita concludit Abb.ibi, colum.2. licet Vincen. voluerit quòd clericus in minoribus,suscipiendo tabellionatum cedit clericatui & beneficio:quod ibi intelligit Ioan. And.& placet Abb.quando tale officium reciperetur à principe,& deputaret eum ad publica & criminalia officia. Quod ego adhuc subintelligerem, quando talis cœpisset vti officio in criminalibus, ante ve
5 rò nõ.Quæri † preterea potest non ab re in materia huius capituli.Si clericus tabellio fuit condemnatus de falso per Episcopum suum, & postea per eundem restitutus in integrum,& conficiat instrumenta tanquam publicus notarius,an valeant? quam quæstionẽ mouet Bal. in 1.volum. cons.350. proponitur quòd quidam, & concludit quòd non: [f] quia episcopus non potest f restituere infamem, cum hoc sit reseruatum Principi, [g] vt per Innoc. g & alios, in c. Cùm tibi, de re iudi.

On debent. Vide Regiam l.15.titulo 18. libro 2. ordina.& l. 40.cap.36.in pragma.antiquis huius regni,ibi.*Y que no sean clericos*. & in l.12. tit. 3. lib. 1. ordin. Aegid. de Bellame. consi.42. Barto. in l. vniuersos.C.de Decuri.libr. 10.& in l. seruus, vbi doctores.ff.de testamen. Deci. consil. 20. colum.1. Petrum Rebuff. in tracta de literis obliga. articu.2.gloss. 1. nume. 42. Ludo. Gome.in cap.si annum.§.si vero.nume.15.de iudi.lib.6.Barthol. Cass. in consue.Burg.rubr.1.§.6.in glo. *Messiers & Sergens*.nume.42.& latissmè Fran.Mar. decisio.194. in 2.par.per totam.D.Ioan.Bernar.in regul.& fallen.reg.657. A

Officium est vile. Vide latè And. Tiraq.in tract. de nobilitate,c.30. B

Arbitratur. Adde quod antè Abb. idem tradiderunt Hosti. & Ant.ibi.tenet etiam Florenti.in 3. par.tit.13.c.2.§.pen. tex. optimum in cap.2.de postulan. & hanc dicit communem & receptã sententiam C

Do-

Dominus Præsul Couarru. in practic.quæstionib.cap.19. numero 8. quam intelligit, vt locum habeat in clericis nondum sacris ordinibus insignitis, nam vt ipse arbitratur, clericus in sacris ordinibus cōstitutus, nullo modo poterit extra Romanam Curiam, in Ecclesiasticis publicis tribunalibus Tabellionis officium exercere, etiam si beneficium Ecclesiasticum non habeat. Vt colligitur ex Cardi. in c. sicut. ne clerici vel monach. Alber. Troti. de vero & perfecto cleric. lib. 2. c. 54. numero 9. quod latius Dominus Pręsul. d. loco explicat.

D *Beneficiatis.* Vide Florentin. in 3. par. tit. 13. cap. 2. §. 2. authorem nostrum d. regul. 657. Didac. Perez in l. 12. tit. 3. lib. 1. ordina. quam opinionem communem esse testatur D. Couarru. d. cap. 19.

E *Poterunt complere.* Vide Abba. & Felin. in cap. fraternitatis, de hæretic. Bald. in l. 2. colum. vltim. C. de senten. & inter. omni. iudi. Flor. in l. repetita. ff. de fide instr. Ias. in l. 1. §. huius studij. nume. 8. ff. de iustitia & iure. Deci. in cap. 2. nume. 8. de iudic. Gregor. Lopez. in l. 45. in verbo, *Tirandole el beneficio.* titu. 6. partit. 1.

F *Quod non.* Adde quod idem tenet Bermon. Cho. in tracta. de publi. concubi. pagin. 230. numero quinto.

G *Reseruatum Principi.* Vide Domi. consil. 77. columna fina. D. Couarru. lib. 3. vari. resol. capit. 3. numero 3.

Ac leges & Physicam audientes.

CAPVT LIX.

1 *Archidiaconi Plebani, præpositi, Cātores, & alij clerici, personatus habentes, necnon Presbiteri, audientes, seu studentes addiscēdo leges, siue medicinam, post duos menses computando, à die quo audire ceperunt, quatuor pœnis illaqueantur.*

ARchidiaconi, † plebani, prępositi, cātores. & alij clerici personatus habentes, necnon presbyteri audientes seu studentes, addiscēdo leges vel physicam, post duos menses à tempore quo audire incœperint cōputandos, quattuor pœnis sequentibus subiacent: videlicet quòd sunt ipso facto excommunicati, [a] ac in nulla causa si patrocinium præstare voluerint audiantur. Et reuersi in choro, mēsa, & Cap. & cæteris, vltimi fratrum habeantur, & totius promotionis ad ordines vel beneficia spem amittant, nisi ex misericordia Apostolicæ sedis. Ita colligitur ex tex. & quæ ibi notāt Doct. maximè Abb. in cap. Non magnopere. & in c. fin. ne cleri. vel mona. Similibus etiam pœnis puniuntur obtinentes parochiales ecclesias, quæ sunt plebaniæ, habentes sub se Capellas, in quibus instituūtur clerici pepetui, nequeuntes 1 a

ab

ab ipsis absque causa rationabili amoueri, si leges, vel physicam audiunt, ut habetur in cap. 1. eodem tit. lib. 6.

A Excommunicati. Vide latè Doct. in cap. super spec. ne cleri. vel monach. Alber. Troti. de vero, & perfe. cler. li. 2. ca. 35. quo loco disserit, quibus studijs clericis cęterisq; religiosis vacare liceat. Episcopus equidem benè potest huius criminis reos, ante lapsum duorum mensium excōmunicare, vt scribit Rebuf. in tract. num. quæst. 5. nume. 32.

Solus tamē Romanus Pontifex clericis, religiosisve dispensationē poterit indulgere, vt iura Cæsarū audiant, vt scribit Archid. in cap. non dicatis, 12. q. 1. Perusin. in cap. 2. ne cleri. vel monach. quæ opinio commmunis est, & stilus Romanæ Curiæ eam recepit, teste Petro Rebuff. in d. tract. nu. d. quęst. 6. nu. 33.

Prædicta tamen pœna, quæ hoc capite infligitur, solum illaqueantur Archidiaconi, plebani, & alij qui hic numerantur, non verò cæteri, vt scribunt doctores in d. c. super specu. & Trotius in d. c. 35.

Nec ea Archidiaconi, Presbyteri, nec cæteri afficiuntur, si priuatim iuri Cęsareo operam dant, vt melius Canonica decreta intelligant, vt scribit Abb. in d. cap. super specul. & Albe. Trot. d. lib. 2. c. 36. vbi dicit hoc mirum in modum esse notādum, ad defendendum prælatos & religiosos, qui studium libris legalibus refertum habent. Sūt equidem Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, ca. 2. de priui leg. lib. 6. vnde dicebat Barba. in c. conquęstus, colum. 3. de foro cōp. quod ius Pontificium sine legibus non potest intelligi, cum sit medulla legum. Et dicit Bald. in cap. cum causam. colum. 2. de probation. quod nisi quis sciat Canones cum legibus, non potest practicam iudiciorum cognoscere. Vnde facetè Roman. singul. 654. inquit. *Legista senza capitoli val poco, ma Canonista senza legi val niente.* Quod quidem optimè Ciceronis authoritate comprobatur, 3. de Oratore, dum conqueritur, ea ętate neminem ediscere ius Pontificium, cum iuri ciuili coniunctum sit. Ciceronis verba hęc sunt, ibi. *Aut iuris scientiam (nec eius quidem vniuersi: nam Pontificium quod est coniunctum nemo discit) aut eloquentiam quam in clamore, & in verborum cursu positam putāt.* Hactenus Cicero.

Ius canonicū iuri ciuili coniunctum est.

Illud verò circa huius capitis materiam notandum censeo, quod is qui ante clericatum iuri ciuili operam dedit, post clericatum ad doctoratus gradum in eodem iure promoueri pōt, & quod magis est, monachis hoc permissum est. Ita not. scribit Calde. consil. 2. de magist. quem refert & sequitur Martin. Nauarr. in cap. non dicatis, 12. quęstio. 1. num. 33. Vnde merito reprehendendus est Petrus Rebuff. in excellentissima illa benefi. practi. tit. de dispensa. cum irregular. nume. 27. quo loco scribit titulum doctoratus in Theologia, aut iure canonico: nō deberi, nec tribui, de

Qui ante clericatū ciuili iuri operā dedit, eo insignit⁹ ad gradū doctoratus pōt promoueri.

stilo

stilo Curiæ religiosis, quia contrarium verius est, nempe quia Magister Sacri Palatij semper est Dominicanus, Doctoratu, vel magisterio insignitus. Vnde à tota Curia Magister appellatur, vt testatur Mart. Nauarr. d. loco.

Villarum procuratores suscipientes.

CAPVT LX.

1 *Clerici licet non possint esse generales procuratores laicorum sub depositionis pœna, secus autem in vna causa tantum.*

SAcrosancta † illa Calcedonensis Synodus, in Canon. 3. Clericos misceri sæcularibus procurationibus prohibuit, nisi fortè qui legibus ad minorum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut quibus ipsius ciuitatis Episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefessa sunt, aut earum personarum, quæ maximè ecclesiastico indigent adminiculo. Transgressori autem nullam aliam pœnam irrogat, nisi quod correptioni ecclesiasticæ subiaceat. Concilium preterea Carthaginense tertium, eos esse procuratores, simpliciter prohibuit. Canon. 15. Postea verò Alexand. III. in Concilio Lateranensi inhibuit clericis procurationes villarum exercere, pœna contra facienti imposita, q; ab ecclesiastico ministerio fiat alienus. Vnde colligitur, quod clericus generalis procurator deponendus est, vt in cap. Sed nec. ne cle. vel mona. Et licet ille tex. simpliciter prohibeat clericis procurationes, Innoc. tamen, quem ibi sequitur Abb. intelligit de procuratione generali, quasi sentiat, quòd possit clericus vnum negotium procurare, etiam laici: quod latius sequitur idem Abb. in cap. 2. eo. titu. dũmodo clericus non suscipiat illud negotium ex cupiditate: quia tũc nec vnum negotium licet clerico procurare, secundum eum. Et sic intelligit sententiam Collectarij in locis per eum relatis, quæ aduersabatur doctrinæ Inno. Intellige etiam, dummodo illud vnum negotium non ita multum sit arduũ ac diffusum, quod haberet distrahere clericum sicut multa negotia, vt tenet Philip. in cap. 2. de iudi. colum. 2. num. 4. & dixi suprà, in c. 3. quãtum verò ad pœnam depositionis, de qua hic, vide quod dicã in c. seq.

P*Rocurare*. Vide authorem, & quę ipse ibi scripsi supra capitulo incip. ministri laicorũ. A

Ac principum & sęculariũ virorum iustitiarij.

CAPVT LXI.

1 *Clerici, qui hæc sæcularia officia administrarint, fuerint qua sint pœna puniendi.*

Clericus

2 *Clericus licet posſit eſſe vicerex, vel vicecomes principis ſæcularis, poteſt tamen in eius ſummo prætorio Senatoris munere fungi.*

3 *Clerici ſine metu irregularitatis poſſunt in condenda lege interuenire, per quam pœna mortis imponitur: quando non imminet caſus propter quē efficitur. lex & ſi poſtea caſus occurrat, ab irregularitatis labe immunes erunt.*

4 *Papa poteſt pœnā mortis imponere ſtatuendo, non tamen exequendo.*

1 a HVius † exceſſus eſt eadem pęna, [a] de qua in caſu pręcedēti, & per eundem tex. Aduerte tamen, quòd Abb. in cap. Sed nec. verſ. Sed quæritur. dicit quòd ſibi videtur valde graue quòd clericus deponatur propter exercitium iſtorum officiorum, ſcilicet procuratoris, de quo in c. pręcedenti, & Iuſtitiarij. de quo hic, maximè hodie: cùm non ita acerbè debeant puniri delicta, vt in c. fraternitatis, 34. diſtinctio. Vnde plus ſibi placet, quòd tales clerici debeant excommunicare, & non deponi, niſi eſſent incorrigibiles: quia tex. ſolùm dicit, quod delinquens in hoc ab eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, & per excommunicationem ſatis fit alienus, licet Ioan. And. intelligat de pœna depoſitionis. Pro cuius opinione videtur facere decretum cōcilio To'etani. 4. cuius verba ſunt: Sæpe Principes contra quoslibet maieſtati obnoxios ſacerdotibus negotia ſua cōmittūt. Et quia ſacerdotes à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi, conſentiant regibus fieri Iudices, vbi iureiurando ſupplicij indulgentia promittitur, non vbi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo ſacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud eccleſiam perdat proprium gradum: eſt Can. 30. d. Concilij. & habetur. 23. queſtio. 8. cap. ſæpè principes. An autem clericis in iſto caſu ſit prohibitum quodlibet officiū iuſtitiæ exercēdę. Abb. in d. cap. Sed nec credit quod ſic, quia verba tex. ſunt generaliſsima, quia nemo militās Deo &c. 2 † Vnde dicit per illum text. quòd clericus non poſſet eſſe Vicerex, vel Vicecomes, vel locum tenens alicuius Principis ſæcularis, nec habere ſub ſua cura aliquam ciuitatē ſeu locum temporalem, pro quo allegat text. magis ſpecificum, in cap. clericis, §. 1. eo. titulo. Videtur tamen ſibi quòd clerici poſſunt eſſe conſiliarij principis: [b] quod dicit b etiam ſentire Ioann. Andr. in d. cap. clericis. quod notat etiam Bald. ex tex. ibi, in auth. Habita. in princip. C. ne filius ꝓ patre. Et vide Abb. in d. cap. clericis. vbi notat, ꝙ prælatus poteſt eſſe conſiliarius principis ſæcularis, licet nō debeat eſſe officialis iuſtitiæ exercendę. Debent tamen cauere ſecūdum eum, ne conſulant in criminali cauſa ēt reum abſoluendum, quando ex hoc immineret actori pœna mortis, vel mutilationis membri in pœnam talionis. 3 Poſſunt † præterea clerici

rici sine metu irregularitatis interuenire in legē condenda, per quam pœna mortis imponitur quando non imminet casus propter quem efficitur lex, sed fit generaliter, licèt postea casus occurrat, vt quis interficiatur: quia tunc clericus consulens non animaduertit in certam personam, sed prouidet, vt homines se abstineant à delicto: vt notat Dominicus, in capitulo finali, tertia distinct. Vbi dicit hanc esse conclusionem Archid. in capitulo, officia. vigesimatertia quęstione quinta, licet re vera Archidiac. ibi nihil scripserit de clerico, sed solùm asserit, quod princeps, qui legem condidit, cuius authoritate homines sunt traditi morti, non est factus irregularis: & non infertur princeps ad cuius officium spectat tales leges condere, non efficitur irregularis, ergo, nec clericus qui consuluit ei, ut illas condat: poterat tamē melius allegare Bal. vbi supra expresse tenentem, quòd clerici possunt dare consiliū in legibus condendis: & licèt ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, non sunt irregulares, quem refert Ioannes de Anan. in capitulo. Ad audientiam, in tertia colum.
4 versic. Tertiò † quęritur. de homicid. Pro quo etiam facit quod no. Bald. in capitulo secundo, in fine, de maio. & obedien. post Innocen. quòd Papa potest imponere pœnam mortis statuendo, sed non exequendo: quia si proprijs manibus occideret aliquem, fieret statim irregularis.

Adem pœna. Clericus igitur, qui delictum de quo in hoc capite commiserit, incidit in excommunicationis pœnam, de qua in cap. clericis, ne clerici, vel monach. Quam equidem pœnam minimè incurrit clericus minorum ordinum, iuxta Abb. sententiam, in dicto ca. clericis. Licèt reclamet Siluest. in summa, in verbo. Excommunicatio, 9. casu 7. Nec eam incurrit Prælatus, qui huiusmodi munus annexum habet suæ dignitati, aut patrimonio. Hęc est communis sententia, vt fatetur Martinus Nauarren. in manuali confessio. capitulo 27. numero 117. A

Onsiliarij Principis. Vide Abb. in ca. non est. nume. 4. de voto, ubi Doctores, & in cap. in Archiepiscopatu. de raptori. Deci. in cap. 2. de iudic. nume. 7. glos. in pragma. Sancti. Galli. tit. de colla. ecclesiæ Galliæ. §. præmissis. versic. concilio, Nicol. Boer. decisione 17. in princ. Gregor. Lopez. in l. 46. tit. 6. in verbo, *El Rey*. partit. 1. Alberic. Trotius, lib. 2. de vero & persec. cleri. capitu. 54. numero 2. B

Clerici Consiliarij Principis sæcularis esse possunt.

Si tamen clericus in officio deliquerit, an posit ab ipso Principe puniri? videtur quod nullo modo posit, etiam si in minoribus ordinibus tantum constitutus sit. Et hanc esse communem sententiam fatetur Aufrer. in Clementi. prima, de offic. ordin. numero 25.

Clerici Consiliarij Principis in officio delinquentes, à quo debeant puniri.

quem refert D. Episcopus Couarruuia, in practi. quæstio. capitulo trigesimotertio, numero sexto, Iulius Clar. lib. 5. rescep. sen. §. fina. quęstione 26. versic. Quęro pone. vbi dicit minimè id consuetudine seruari, quia quotidie Principes sęculares tales clericos, in sacris constitutos officijs priuãt, necnon pecuniarijs pœnis mulctant, licet malè de iure secundum illum sustineri posit. Nec in Gallia communis opinio seruatur, vt fatetur Aufrer. vbi suprà, idem profitetur Guiliel. Benedict. in cap. Raynutius. in verbo, & vxorem, 2. decis. nume. 155. de testam. fol. 95. & vide Bartholo. Cassa. in consuetud. Burgun. rubri. prima, §. quinto, in glos. *Sil na grace*. numero 71. vbi testatur, se vidisse quendam clericum Regis consiliarium, punitum fuisse à iudice sæculari, priuatione officij, necnon pecuniaria pœna, quia in officio deliquerat.

Possunt etiam clerici absque alicuius pœnæ metu, causas ex compromissaria à partibus tributa potestate iudicare. l. non distinguemus. §. Sacerdotali. ff. de arbit. l. si qui ex consensu. cum lege sequen. C. de Episco. audi. l. 48. tit. 6. par. 1. Est equidem pium, & sacerdotale munus ancipites controuersias cõponere, vt inquit Ioan. And. in addit. ad Specul. titu. de arbit. §. potest, in fine, quem refert Gregor. Lop. in dicta l. 48. in verbo, *Por su aluedrio*.

Coram sęcularibus Magistratibus clericos inuitos conuenire ausi sunt.

CAPVT LXII.

1 *Clerici, à sęculari iurisdictione exempti sunt.*
2 *Clerici post sententiam, in eius executione opponere exceptionem fori declinatoriam, minimè prohibentur.*
3 *Consensus clerici, nullum in hoc impedimentum præstat.*
4 *Clericus qui coram sæculari magistratu, laicum se esse fingit, ab Episcopo potest vindicari.*
5 *Reprobatur quoddam Arrestum Regni Franciæ.*
6 *Clericus qui exceptionem fori declinatoriam opponere distulit, in expensis mulctari debet.*
7 *Pœna pecuniaria quantumcunque leuissima, à iudice sæculari contra clericum absentem lata, soluenda non est, contra Franc. Auiles.*
8 *Prælatus qui negligens est, in rei uindicando clericum, à sæculari potestate, grauissimè punitur.*
9 *Clericus prima tonsura innitiatus, immunitate fori Ecclesiastici frui potest.*
10 *Clericus qui pensionem Ecclesiasticam obtinet, vtrum dicatur habere beneficium.*
11 *Quid iudicandum sit, si pręstimonium obtinuerit.*
12 *Quid vero iudicandum est de capellania.*

Clerici

Caput hoc nouè æditum est.

Rgumentum † equidẽ huius criminalis practicę, vehementer exposcit, ut de clericorum exemptione quo ad forum sęculare, tantisper disseramus: ideo non grauabor, huius capitis sumpta occasione, breuem & dilucidam de illa disputationẽ subire. Et vt rem agrediamur, præfari oportet hanc exemptionem, & immunitatem clericorum, multis in locis probari: sed potissimè, in cap. at si clerici. & in cap. clerici, & in cap. qualiter. de iudi. cap. 2. cap. si diligenti. de foro compet. cap. continua. cum multis illius causæ, & quæstio. 11. quęstio. 1. l. vlt. titu. 2. lib. 16. Cod. Theodosiani, & plerisque illius tituli constitutionibus ante Iustinianum latis. l. 57. titu. 6. parti. 1. l. 6. tit. 3. lib. 1. ordina. antiqui. l. 5. titu. 3. lib. 1. ordin. noui de qua re longè latæque tractauerunt Iuris Pontificij interpretes in dictis locis, & præter eos Aufreri. in relectione Clemen. 1. de officio ordin. Guil. Benedict. in cap. Raynutius. de testamentis in verbo, *Et vxorem*, in 2. nu. 322. Nicola. Boer. decis. 96. Rupella. lib. 1. forensium institu. cap. 34. Barthol. Cassan. in consuet. Burgun. Rub. 1. §. 5. Char. de Grassal. lib. 2. Reg. Fran. ca. 17. D. Couar. ibi pract. q. c. 31. 1

Et cum † exemptio hæc, in fauorem totius ordinis sacerdotalis cõcessa sit, poterit iure optimo cleri- 2

eus conuentus à sæculari iudice, & ab eo condemnatus, post illius sententiam exceptionem fori declinatoriam proponere, non quidem ei licet sæculari iurisdictioni consentire, saltem in criminalibus causis, quibus agitur de coerctione, & punitione personali. c. si diligenti. ca. significasti, de foro compet. ca. at si clerici. in prin. de iudi. & in hac specie not. Cassa. in d. Rub. 1. §. 5. vers. *Archidiacono*. nu. 45. Ioan. Rupell. d. lib. 4. forensium insti. c. 6. Nicol. Boer. in consuetu. Bitur. titu. de iurisdict. §. 21. in fi. D. Couar. practi. quæst. ca. 33. nu. 2. & ita iudicatum fuisse fatetur Deci. cons. 241. Et potissima ratio est, quia exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudiciũ nullum ab initio, quod iudicium, nec prorogari potest, nec prorogatum esse censetur, quandocunque etiam post sententiam, ad eius executionem impediẽdam opponi potest, & opposita eius executionem impedit. Ita tradiderunt Anton. Abb. Imo. & Felin. num. 28. in cap. exceptionem, de except. & est tex. egregius secundum vnam interprętationem, in cap. ad petitionem. de accusati.

3 Idemque † pari ratione iudicandum est, si sententia à iudice sæculari contra clericum lata fuerit, cui ipse consensum prętitit, à dicto fori priuilegio minimè excluditur: vt in facti contingentia interrogatus consuluit doctissimus Socinus consil. 12. columna septima, lib. 1. quem sequitur Petrus Auend. de exequend. mand. lib. 1. capitulo 22. numero 2.

Imò quod † summè notandum est, si clericus ab inceptis desistere noluerit, sed temere, & impiè corã sæculari iudice voluerit litigare, corã quo vt ab ipso puniri possit, se laicũ esse spõte fuerit cõfessus, veritate cõperta, iudex ecclesiasticus ad quem causę cognitio spectat, potest illũ à sæculari magistratu vindicare, ne detur locus, ut his dolis, & fallacijs, ecclesiastica iurisdictio, & in clericos potestas defraudetur. Sic visum fuit Bal. in l. si qua per calumniam. colum. 2. C. de Episcop. & cleri. Domi. & Franc. in cap. si iudex laicus. de senten. excomm. lib. 6. quę opinio verissima est, & probatur perpensa ratione tex. in d. c. si diligenti. 4

Vnde iuri † consentaneum minimè fuit Arrestum illud, cuius meminit Petrus Rebuff. super regias leges Gallię prima parte, in tract. de senten. exequen. art. 3. glo. 2. ubi fatetur, à Senatu diffinitum fuisse, quod clericus à sæculari iudice cõdemnatus ad honorabilem emendam (sic ille loquitur) non poterit sentẽtiæ executioni, opponere exceptionem primæ tonsuræ, quod merito reprobat insignis Couarru. d. cap. 33. 5

Id tamen † ab omnibus receptũ est, illum clericum qui vsq; ad sententiã, vel executionem omisit, uti exceptione fori declinatoria, iustissimè in expensis esse mulctandum. Vt tenuerunt Deci. Boer. & Rupel. in locis nouissimè alleg. Fel. col. 1. post alios, in d. c. exceptionẽ, Aufr. in d. Clemen. 1. de officio ordinar. reg. 2. nu. 33. Bellamera decis. 226. 6

Quæ

Quę expensarũ condemnatio, per secularem iudicem facienda est, vt censet Boeri.d.§. 21. & opinio hęc apud Gallos moribus & consuetudine recepta est, si credimus Rupellę.legum & cõsuetudinum Gallicarum scientissimo, dicto cap. 6. qui contrarium de iure verius esse agnoscit.necnon Deci. dicto consi. 241.D.Couar. d.c.33. Atque ideo iudex tantum ecclesiasticus, hanc expensarum condemnationem facere debet, non secularis, qui sicut quo ad principalem causę cognitionem, nullam iurisdictionem obtinet, sic neque quo ad multam nec quo ad expensas vt cõstat ex Bald. traditione in l.2.C.de Episcop.audi.& in l.si ex aliena.colum.1. ff. de iud.Abb. in cap.si diligenti. de foro comp.colum.penultim.

Rupella. Gallus.

7 Pœna verò pecuniaria quantũcunque leuissima sit, qua clericus à seculari iudice suæ iurisdictioni acquiescens, vel absens, fuerit condemnatus, ab ecclesiastico exequẽda non est, tanquam nulla, ob notorium iurisdictionis defectũ, quod ita in comperto est, vt nulla indigeat probatione: Circa quod tamen grauissima censura dignus est Frãcis.Auiles (vir alioqui doctus) in c. pretorum, cap.15. in verbo, *Homezillos*. nume. 33. asseuerans quod cum iudicãdi munere fungeretur, quendam clericum in ausentia condemnauit pœnis Regijs constitutionibus diffinitis, (quas vulgo. *Del desprez y homezillo*, Hispani appellamus) de quibus loquitur Regia lex 3. titu. 10.lib.4.noui ordina.quas pęnas à clerico exegisse fatetur, pręcepto iudicis ecclesiastici, postquam coram ipso post longam absentiam comparuit, sed nõ iustè mea sententia, cum dicta pecuniaria multa, pœna sit contumaciæ, quæ ab expensis longè distat, & ideo expensarum nomine minimè compræhenditur, quod dicta lex clarè insinuat cum dicit. *Y pague el desprez y homezillo y costas*. In expẽsis equidem quibus ob clerici absentiã aduersa pars læsa fuit, iustum est clericum condemnari, non uero illis pœnis, quæ merum lucrum fisci, uel iudicis sæcularis sapiunt. Et ideo iniquissimè, & contra Sacras Iuris Pontificij constitutiones iudicatum fuisse censeo ab illo iudice ecclesiastico, de quo ibi meminit Auiles. Quod si vero casus hic aliquando contigerit, iudices ecclesiastici ab huiusmodi errore caueant.

Confutatur opin. d. Franc. Auil.

Tenentur † equidem episcopi, & 8 cæteri Ordinarij, hoc veluti Sacrosanctum clericorum priuilegiũ intactum, & incolume seruare, Deo Opt.Max.aliàs strictissimam rationem daturi, & ideo statim sine mora, postquam compertum habuerint, clericum subditum à sæculari iudice carceribus detineri, illũ pœnis adhibitis, censurisque prolatis repetere tenentur, quod si pro debito munere non fecerint, tanquam negligẽtes ab administratione deponi, & fortè criminaliter puniri (si qualitas causæ exegerit) debent, vt multis rationibus innixus consuluit Cassan.cons.38.quem sequitur Iul.Clar. in pract.crim.§.fina.q.36. vers.debet autem.

9 Nec † tantum hoc fruuntur priuilegio presbyteri, & clerici alij in sacris, & maioribus ordinibus constituti, sed clerici prima tõsura innitiati cap. cum non ab homine. ca. clerici. de iudi. cap. 2. de foro com-
A peten. glos. celebris in uerbo, clericus, in cap. vni. de cleri. coniuga. libro 6. sed hæc fori exemptio limitata est nouissima Triden. Conc. Sanctione, sess. 23. cap. 6. de reform. qua decretum, & diffinitum fuit, clericos hos non coniugatos, nec in ciuilibus, nec criminalib. causis, immunitate fori gaudere, nisi ecclesiasticum beneficiũ obtinuerint, aut clericales vestes cum tonsura deferentes, alicui ecclesiæ episcopi iussu inseruiant, vel in schola literaria ipsius episcopi præcepto, ad maiores ordines anhelantes versentur. quam cõstitutionem seruari apud Hispanos præcepit Regia lex 1. titu. 4. lib. 1. noui ordin. & iustissimè quidem, fuit equidem maturissimo consilio, & summa prudentia edita: indecẽtissimum quippe erat in Dei ecclesia meros cerdones, pelliones, coriarios fullones, aut ignauos nebulones, nudę tonsuræ prætextu, immunitatibus frui, quæ in clericorum fauorem, diuino muneri ministrantium, concessæ fuerant.

10 Est tamen † opportunè, circa superiora inuestigandum, vtrum clericus prima tonsura, & minoribus ordinibus inniatus, qui pensionem ecclesiasticam obtinet fori immunitate gaudeat, & rem dubiam, & ancipitem facit, quia pensio non dicitur beneficium cap. quamuis. in primo de prę. in 6. & ibi Doctores tradiderunt, & in capit. ad audientiam. in 2. de rescrip. disserunt latissimè Gome. in tract. de expecta. nume. 92. & regul. de infirm. resigna. quæstio. 16. & in regula de annali. possess. quęst. 21. Ioan. Selua de beneficijs. 1. par. quæstio. 1. num. 7. & quæstio. 3. num. 11. Anto. Capi. decis. Neapol. 220. quę opinio communis est, & probari uidetur in Sacro Concil. Triden. Sessio. 21. ca. 2. de reforma. in illis verbis. *Patrimonium vel pensionẽ obtinentes, ordinari possunt, sine his non possunt.* Et sic apertissimum ibi est testimoniũ, quod ad ordinum promotionem, qui pẽsionem habet, non dicitur ecclesiasticum beneficium obtinere. Procedit tamen superior cõmunis sententia, quando stricto modo, naturam, & proprietatem beneficij ecclesiastici metimur, secus autem si amplo, & fauorabili nomine beneficium capiatur, quia tunc eius appellatione beneficium comprehenditur, ut optimè animaduertit Gomez. in Reg. Cancel. Reg. de trienna. posses. quæstio. 50. litera. C. Nec superior recepta opinio firmitatẽ obtinet, quando pensio in titulum confertur, ut frequentissimè iam concedi solet, teste Petro Rebuf. in tracta. de pacifi. possessor. 18. ampli. & in tract. nomina. quęst. 9. nu. 39. Cap. Thplosa. quæst. 472. Maximè hodie stante motu proprio Sanctissimi Pij V. Põtificis Maximi quẽ supra retuli cap. incip. officiũ, &c. vbi pensionario iniungitur, onus singulis diebus recitandi officium beatæ Marię, & sic pensio onus spirituale

rituale annexum haber, quod non parui momenti est, ut beneficium possit optimo iure appellari. Qua ratione iuris esse certissimi censeo, clericum prima tonsura, uel minoribus ordinibus initiatum, pensionem in titulum concessam obtinentem, frui debere priuilegio fori ecclesiastici. Et cum casus iste in hac Complutensi Academia contigisset, anno Domini 1584. ita consului, & sic postea in supremo consilio Regis, & Domini nostri fuit iudicatum.

11 Idemque † pari ratione, de præstimonio existimo iudicandum, nam licet non dicatur beneficium, nec eius comprehendatur appellatione, ut scribit Ioan. Andr. in cap. vni. de rerum permuta. lib. 6. Domi. consil. 89. & ideo laico conferri potest, ut scribit Petrus Rebuff. in tracta. de pacifi. possessori. nume. 150. & 151. si verò in titulum ecclesiasticum confertur, beneficium iudicandum est. Vt tradit Rebuff. in eod. tract. 7. amplia. nume. 105. Capella. Tholosa. 472. Ioan. Staphi. in tract. de literis gratiæ, & iusti. titu. de qualita. & sta. benefic. nume. 2. Calderi. consil. 6. tit. de præben. Iacob. Menochi. de arbit. iudi. quæst. lib. 2. centuria 3 casu 201. num. 58. sed hęc distinctio, saltem in Hispania necessaria nō erat, cum semper in ea præstimonia in titulum dentur, & spirituale onus annexum obtineant, teste doctissimo Quint. Mand. regula Cancel. 34. quęst. 12. & ideo qui prestimonium habet, beneficium ecclesiasticum obtinere censetur.

Quid verò † de clerico primæ tonsuræ, uel minorum ordinum, si capellaniam obtinet sit iudicandum, an is dicatur beneficium ecclesiasticum habere, vt fori ecclesiastici immunitate frui possit. Et asseuerandum censeo, quod si capellania sit collatiua, & in perpetuum titulum confertur, ecclesiasticum beneficium debet iudicari glos. celebris quæ communi Doctorum suffragio recepta est, in Clem. fina. in glo. 1. de decim. & in extrauagan. Execrabilis, in uerbo, quæ alias, de pręben. inter communes, sequitur Deci. cons. 210. nu. 4. Gomez. regul. de infirmo. resign. q. 22. Guido Papæ, decisio. 187. & alij sequuntur, quos retuli supra cap. 18. nume. 9. Quod verum est, quando capellania per summum Pontificē, vel Episcopum confertur, secus autem si per Episcopi inferiorem gl. in d. extrauagan. execrabi. tradit Ioan. de Imo. in ca. in nostra, col. 3. vers. quomodo de rescrip. 12

Sunt † similiter, fori priuilegio muniti clerici coniugati. primę tō surę hac lege, ut cum unica, & uirgine matrimonium contraxerint, & clericales vestes, & tonsuram detulerint, tex. egregius in capit. vni. de clericis coniuga. lib. 6. quem latè interpretantur D. Couar. in practi. quęst. cap. 31. Petrus Auend. de manda. Regum. 1. par. capit. 22. de quo meminit Sacrosanctum Trid. Concil. sess. 22. capit. 6. de reforma. quod ultra ea quę in dicto ca. vni. continentur, requirit, quod dicti clerici coniugati ab Episcopo alicuius Ecclesię ministerio deputati 13

sint, & quod actualiter seruiat Forma autem quæ in his controuersijs seruari debeat, præscripta est in dicta l. 1. ordin. noui.

14 Non tamen † circa superiora, silentio prætermittendum est, quod quotiescunque controuertitur, vtrum reus per iudicem sæcularem captus, clericus sit primæ tonsuræ, & minorum ordinum, & illas qualitates obtineat, quę iuris communis sanctionibus, & Concilij Tridentini decreto, desiderantur: controuersia hæc per iudicem ecclesiasticum, & non sęcularem dirimenda est. De quo est elegans constitutio in cap. si iudex laicus. de senten. excommun. lib. 6. cuius authoritate opinionem istam communẽ esse profitetur Ripa, in cap. decernimus. num. 4. de iudi. D. Couarru. in practi. quæstio. cap. 33. nume. 1. asseuerans in Hispania sic seruari. Eandem communem esse profitetur Iulius Clarus in pract. crimin. §. fin. quæst. 33. versicu. regulariter autem. quamuis testetur in dominio Mediolanensi aliter seruari, & apud Gallos, huius controuersiæ cognitio ad iudicem sæcularẽ pertinet, cum apud eos minimè recepta sit Bonifacij VIII. decisio in dicto cap. si iudex laicus: prout refert Guido Papæ, quæstio. 138. Ioan. Gall. quæst. 38. sed Galliç forensis vsus iuri contrarius est, ut ęgregiè probat D. Couarruu. dicto ca. 33. num. 1. Nec in Lusitanorum regno Pontificia illa cõstitutio seruatur, ut in illius regni legibus cõtinetur, libro enim secundo titu. 1.

15 Antè † tamen quod Ecclesiasticus iudex, aduersus iudicem laicum, clericum in carceribus detinentem inhibitorijs literis vtatur, præuia causæ cognitione ei liquere debet, clericum illum esse, & eas omnes qualitates obtinere, quæ à iure desiderantur, & apud Hispanos forma certa statuta est in l. 7. titulo 4. libro primo, ord. noui, & in fine illius tituli.

In qua † forma obseruanda, attendere debet iudex, quod clerica- 16
tus regulariter per scripturam probari debet. Quod colligi videtur ex lege si qua per calumniam. C de Episco. & cleri. vbi Iacob. Butriga. cap. legum. 2. quæstio. 1. tradit egregiè Petrus Rebuff. in pract. benefi. titu. de forma literar. tonsuræ, nume. 22. Feli. in cap. post cessionem. num. 3. de proba. Thom. Grammat. decis. 81. Literę enim Episcopi ostẽdendæ sunt, quibus se ordines contulisse testetur, ita quod minimè sufficeret, quod Summus ecclesiæ Pręsul in literis collationis beneficij, nominet ipsum assertum clericum simpliciter, cũ hac nominatione, clericatus non probntur. Tenet Ancha. in dicto cap. si iudex laicus. & ibi Philip. Franc. §. non sic. Ioan. And. in Mercur. in regul. non licet. de regul. iur. lib. 6. Bald. in dicta l. si qua per calumniam. Alexand. in l. si prius. nu. 38. ff. de noui. oper. nunc. quam opinionem communem esse testatur Thom. Gramm. d. deci. 81. nume. 4.

Nec per indicia, aut cõiecturas, clericatus probari potest, vt in cap. inter quattuor, & ibi glo. in verbo, argumenta. de cleri. peregrina. Nicolaus

colaus Boer.decisio.117. num.25.

Sunt tamen qui censeant, clericatum partis confessione posse probari. Rota decis.433. in antiquis. Franc.in cap.1.col.4.de eo qui mit. in possess.lib.6.& ibi Aymon,col.2. idem in cons.93.num.4.Sed opinio hęc, defendi potest in beneficialib. causis, quando possessorio agitur, cũ leuiores probationes sufficiant, secus si petitorio ageretur, quo qs peteret, quod sibi beneficium adiudicaretur, ita Rota decis.408. inci. fuit dubitatum in nobis Bella. decis.183.Capell.Tholos. quæst.423. Crauet. in locis iam alleg.Felin. in cap.olim.num.10.de rescrip.si vero ea scriptura clericatus deperdita sit, testibus potest probari, c.2.& 3. de cler.peregr. l.si solennibus.C.de fide instrum.l.testium.C.de testib. glo.not.in d.c.si iudex, in verbo, fecerit. Alex.cons.107.num.7. vol.7. Matth.de Afflict. in constit.Neap. lib.1.rubr.3. nume.12.not.Guido Papæ, quæstio.474.& communiter receptam esse fatetur D. Couarru. in pract.quęst.c.33.nu.3.

17 Notandum † tamen est, quod Bal.in c.licèt vniuersis.de testib in ea opinione est, ut censeat, primam tõsuram probari posse vnius testis testimonio, quando de alterius pręiudicio non tractatur, quem Felin. ibi sequitur, & Gerar.sing.49 Ias.in l.admonendi.nu.198.ff. de iureiur. Hyppo. in l.1. §.idem Cornelio. in fine.ff.de quęst.Barth.Cassa. in consuetu.Burgun.Rub.1.§.6.ver .Ponderanda.num.11. Ex quo fit, ut ea opinio non posit adaptari ad casum, quo tractatur de declinanda sęculari iurisdictione, cum res sit grauissimi pręiudicij. Ideoq; clericus secundũ iuris communis sanctiones plenè clericatum probare debet aliter à causa cadet, vt prudenter D.Couar. superiori cap.scribit, licèt malè contrarium tenuerit Pet.Rebuff.in dicto titu.de forma literarum tonsuræ, num.24.& Mat. de Afflict. in constitu. Neap.tit.3. nume.12.existimantes Bal.doctrinam hoc casu posse procedere, sed longè aberrarunt.

Probaretur † tamen clericatus 18 sufficienter ex sola possessione habitus, & clericalis tonsuræ, sic nouissimè tenet Ioseph Mascardus *Ioseph. Mascar.* vir sanè doctissimus, in libro vario, & indefessæ lectionis, nouissimè edito de probat. volum. 1. conclus. 302. num. 14. dicens ita multoties in praxi ab eo obseruatum. Ex huiusmodi quidem actibus clericatus probatur donec contrariũ probetur, scribit Petrus de Anchar. & Francus colum.3. in capit. si iudex laicus.de senten.excommu.libro 6. Innocen.in cap.super his.nume.10. de accusat.& in cap.innotuit.de eo qui furtiuè ordina. suscep. Ioann. And.& Bald.in c.dudum.1.num.5. de elect. Thom. Gramma. decisione 81.Boeri.decis.171. numero 13. Sed opinionem istam dubiam esse censeo, ne dicam falsam. Nam cum graue hoc præiudicium Regiæ, & sæculari iurisdictioni generetur minimè quasi possessio clericatus ad illam elidendam sufficeret, sed verus titulus est probandus. Qui enim se clericum esse dicit, ad iurisdictionem sæcularem

rem declinandam, licet habitum & tonsuram gerat, titulum docere debet, vt decisum est in d. c. si iudex laicus, vbi glo. in verbo, clericali, de sent. excomm. lib. 6. tradit Ang. quem sequitur ibi Alexand. in l. si prius. ff. de noui oper. nunti. nu. 38. Alcia. in tra. de presum. præsum. 4. regul. 2. gloss. in capitu. presbyteri. 68. distinct. Nicola. Boer. decision. 171. nu. 12. And. Alc. de præscrip. §. 1. glos. 4. versic. 17. huc pertinet, & ita interpretandum esse cẽseo decretum Sacri Concilij Tridẽtin. Sessio. 23. cap. 6. de reformati. licet Mascardus in præcitato loco secundum superiorem doctrinam fuit interpretatus dicens in praxi obseruari. Quidquid verò sit de iure communi, apud Hispanos nostra opinio controuersia caret, quia secundum formam Regię constitutionis in his rebus seruandę exemplum ipsius tituli scribendum est, in ipsis literis inhibitorijs sęculari iudici ab Ecclesiastico mittendis, nec aliter eis est obtemperandũ, vt statutum est in fine titu. 4. lib. 1. ordin. ibi. *En las cartas, ò censuras que dieren los iuezes ecclesiasticos, para inhibir los seglares, delas causas de los de primera corona y ordenes han de yr authenticada mente los titulos, licentias, y infermation.*

19 Interim † tamen, quòd causa circa clericatum pendet, reus detinendus est à iudice ecclesiastico, in publicis carceribus, non vero in Ecclesia aut monasterio nec sub fideiussoribus est relaxandus, vt tenet D. Episc. Ioann. Bernar. infrà cap. incip. incarcerari: quod Regia lege decretum stat lege inquam. 7. tit. 4. lib. 1. ordi. de qua meminit Couarruu. in practi. quæst. cap. 33. nu. 4. doctus & diligens D. Paz in practica 2. tomo prælud. 2. num. 14.

Circa quam † Regiam constitutionem obseruandũ est, quod eius decisio tunc locum obtinet, quando lis tantum versatur circa clericatum, non verò, postquam lata sententia, constat incarceratum clericum esse, quia tunc iudex Ecclesiasticus, si qualitas causæ & illius innocentia locum dederit, poterit à carceribus remittere quod manifestè præcitata lex probat, cũ dicit. *Y mandamos alos dichos juezes ecclesiasticos, que en el en tretanto que lo susodicho acerca del clericato se determina, los tengan presos, como dicho es enla carcel.* Et Paulo ĩferius. *Que los prendan, y tengan presos en la carcel seglar, hasta que la dicha causa, de el clericato se determine.* Nihil clarius mea sententia dici potuit: Quod ea non vulgari ratione fulcitur, quia cum relaxandi potestas, ad certum & prędfinitum tempus sit limitata, illo lapso transgredi non debet, l. pater filium. §. fundum. quem Bart. not. in summario. ff. de legat. 3. glo. & Bar. in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. comm. diui. l. Imperator. ff. de postul. tradit post alios eleganter Petrus Pau. Paris. consi. 14. num. 13. & cons. 31. num. 36. vol. 2. Deinde Regia lege sanciri hoc potuit à Principe sæculari ante clericatus probationem, quia hac qualitate exclusa, contra illum iurisdictionem obtinet, & in dubio circa hoc

pro

pro Principe præsumitur, cum quilibet laicus præsumatur, nisi se clericum esse probet. Ioan. And. in regu. scient. colum. penul. de regul. iur. in mercuriali. Sequitur Lucas de Pēna in l. quicunque. in 62. præsump. C. de apoch. pub. lib. 10. Bal. in cap. fina. nume. 4. de præsumpt. Aufreri. in Clement. 1. de officio ordin. nume. 5. ad quod confert text. in cap. legum. 2. quæst. 1. Quia clericum esse à natura non inest. Natura enim non creat artem sed ad eā disponit, vt colligitur ex responso iurisconsulti in l. Stich. ff. de leg. 3. & ex cap. ex studijs. de præsum. & hoc expresse diffinitū est, in instructione quæ continetur in fine tit. 4. lib. 1. ordinam. noui, ibi. *Y no se guardando la dicha orden, su Magestad, pues esta fundanda su intencion, y de la su Iurisdiction Real, no constando legitimamente de lo susodicho*. &c. At si ille clericum se esse probet, cū immunis sit à sęculari iuri dictione, sæcularib. legibus cōprimi minimè potest, cap. quæ in Ecclesiarum. de constitu. auth. Cassa. & irrita. C. de Sacrosanct. Eccle. Fulciturque opinio hæc, quia sicut clerici iam qualificati, clericatus probatione, ab iudicibus ecclesiasticis puniri debent, vt iuris communis sanctionibus est consentaneum: & pręfata lex probat ibi, *Y si hallaren, que deuen gozar del dicho priuilegio clerical, conforme a lo suso dicho, les den pena condrgna*. Pari ratione incarceratio, aut relaxatio, suo arbitrio est discernenda. Maximè quia hoc ad augendā, vel minuendam pœnam non vulgaris considerationis esse solet, & itā non semel in controuersijs forensibus receptum vidi, & verissimam hanc opinionem censeo, quamuis contrariam sequatur D. Couarr. & Doctor Paz. vbi suprà allegaui.

Si verò † clericus sæcularibus carceribus est mancipatus, prædicta iuris, & legum Regiarium forma seruata, ab ecclesiastico iudice, ad sæcularem magistratum inhibendum procedendum est. Iterim verò, quod causa clericatus diffinitur, sæcularis iudex censuris, & iuris Pontificij remedijs, compelli potest: ne vlterius in causa procedat, quousque in Ecclesiastico tribunali fuerit diffinita, ita apud Hispanos moribus receptum est, & expressè colligitur ex text. in d. cap. si iudex laicus. ibi. *Contra eum tamē interim, quinis processus iudicis penitus conquiescat*. Et sic non solum nō potest causam iudicare, sed nec in ea procedere, vt notat glo. vltim. ibi, quam doctores communiter sequuntur. 21

Quibus † sanè perpensis, iustimè quidem sacrorum conciliorū, & canonum constitutionibus, diffinitum est, clericum qui alium coram sęculari iudice pertraxerit, seueris pœnis plectendum esse, vt Mileui. & Cart. concilijs decretum fuit cap. placuit. cap. inolita. 11. q. i. pœna quidem est, quod causam perdat, & à communione sit alienus: de qua etiam meminit Innoc. III. Summus Ecclesię Præsul. in c. si diligenti. de foro competen. illa autem pœna quę cōmunionis priuationem concernit, intelligi potest, 22

test, vel à sacris, quæ ad certum tẽpus infligitur, vt in ca. catholicus. 2. q. 6. vel à communione officij & beneficij, vt ab ipsis deponatur. Vel à communione hominum per excommunicationem, quo vsque clerico in iudicium vocato, & Ecclesiæ cui iniuria illata est, plena sit facta satisfactio cap. 2. de foro comp. quę iura ita interprætatur Car. à Turrecr. in d. c. inolita. nu. 1. & hanc posteriorem interpretationem tenet gl. d. ca. si diligenti. quẽ ibi Hostien. Ioan. And. & Abba. sunt sequuti.

23 Quòd verò † attinet, ad causæ amissionem, procedit, quãuis iustissimam causam habeat, quæ non attenditur, sed solum crimen, ad cuius punitionem prædicta pœna imponitur. Et non ipso iure, sed per sententiam, vt censet glo. in d. c. si diligenti, iuribus & rationibus ab ipsa allegatis, quam ibi sequitur Abb. antiq. col. 2. ver. perdat. & eã esse communem testatur Collecta. ibi. nume. 8. & Benedictus de Capra. colum. 7. cuius doctissima cõmẽtaria super Decreta. manuscripta habemus eandem receptam profitetur Mar. Soci. num. 26. & ferè doctores oẽs ibi & in l. in criminali. C. de iurisdi. omni. iudi.

24 Non tamen † locus erit prædictæ pœnæ, quando clericus non inuitus ad iudicum sæculare accessit, quod colligitur ex verbo illo. *Pertrahant*: quo vtitur Mileui. concili. & ex verbis. *Voluntarij*, quibus vtitur Cartha. conci. vt perpendit glo. dicto cap. si dlligenti. communiter à doctoribus sequuta. quamuis aliàs à suo iudice ordinario puniendus sit, cap. non liceat. 3. q. 6. quem ad hoc allegat Cardi. à Turrecrema. d. capitulo inolita. numero. 1.

Similiter clericus à dicta pœna est immunis, quando antè litis contestationem ab incępta causa recessit, post contestationem verò factam, recedere ab ipsa non licet, in præiudicium partis cui iam ius quæsitum est. Quæ opinio mihi verior & cõmunior videtur, sed quia in ea iuris vtriusque doctores fluctuant post glossas in dict. cap. si diligenti. & in d. l. in criminali. videnda sunt, quæ peculiari commentario breuiter edendo scripsimus super text. in d. cap. si diligenti. quẽ hoc anno 1587. in nostra primaria iuris Pontificij Cathreda sumus in hac florentissima Academia Complutensi innumeris auditoribus interprętati, multaque ibi ad cap. istud spectantia tradidimus.

Nec præfata † pœna imponenda est, quando clericus citatus ad iudicium sęculare non comparuit. arg. legis quamuis. ff. de in ius vocand. & in l. 1. ff. ne quis eum. tenet gl. & doctores, in d. l. in criminali. 25

Et vtrum clerici rei, qui conueniuntur coram sæcularibus magistratibus prædictis pœnis sint coercendi, egregiè disputat & resoluit post alios Mari. Soci. in d. cap. si diligenti. nu. 35. cum sequentibus.

Habet † equidem locum prędicta pœna amissionis causę, quando laicus conuenit clericum corã iudice sęculari, vt in auth. statuimus. C. de Episcop. & cleric. Iudex 26

verò

verò ipse proprio officio priuãdus est, vt ibi diffinitur, & ab ecclesiæ communione arcetur. cap.2. & ibi glo. de foro competen. quod si causa fuerit criminalis, incidit in excommunicationem Cęnæ, vt in 18. casu Bullæ.

Contra Ecclesias à quibus beneficia obtinent aduocati, vel procuratores extiterunt.

CAPVT LXIII.

1 *Clericus, qui crimen hoc commiserit proprio beneficio est priuandus.*

2 *Clericus, qui non potest contra ecclesiam, in qua beneficium habet aduocare, an prohibeatur contra eã consulere.*

1 POena huius criminis est, quod tanquam ingratus potest eiusdem ecclesiæ beneficio spoliari: vt in cap. fina. de postu. in fin. Notat hoc etiam glo. in c. Nulli. 3. quęsti. 1. Tradit etiam Lucas de penna in l. milites, in fin. de re mili. 2. Quod adeò procedit, ꝙ si quis est beneficiatus in duabus ecclesijs, non potest præstare patrocinium vni cõtra aliam, not. glo. in cap. Si qui sunt presbyteri. i. quæstio. 7. quod limitat eadẽ glos. nisi habeat administrationem in altera earum. Si verò necessitas officij quo fungitur cogat illum ad aduocandum contra ecclesiam, vt quia tutor est, vel prælatus, excusatur secundum Innocen. ibi. Vel si hoc agat pro strictè coniunctis, vel miserabilibus personis, secundum Abb. ibi, post Host. An autem clericus in isto casu qui prohibetur aduocare cõtra ecclesiam, † si in camera consulit contra eam, incurrat 2
pœnam,[a] de qua suprà. Videtur dicendum quod non, si sequimur doctrinam Bart. in l. 1. §. postulare. ff. de postu. vbi tenet quòd Doct. promittentes non aduocare, possunt in camera consulere: quod ibi sequitur Alexand. in addit. & quod not. idem Bart. in l. Paulus. §. 1. ff. de legat. videlicet, quòd Doct. qui non possunt esse aduocati, non dicuntur aduocare si mittunt vnam cedulam iudici, vel si ei loquuntur quod refert & sequitur Præpo. in c. Solicitudinem. de appel. colum. 1 c. qui etiam allegat Ang. in d. §. postulare, tenentẽ, quòd prohibitus postulare, non prohibetur allegare in camera, vel in scriptis, not. etiã Ias. in l. 1. in prin. in 3. col. ff. de verb. oblig. referendo Bar. vbi suprà. Et Dec. in l. fœminæ. nu. 11. ff. de re. iu. Sed prædictis doctrinis non refragantibus (saluo meliori iudicio) cõtrarium crederem [b] in casu nostro, imò quod clericus consulendo in camera, vel faciendo in scriptis allegationes iuris contra ecclesiam, incurrat pœnam: quia text. in d. c. eã impetens, fundat iningratitudine, quæ resultat ex eo quòd clericus sit aduocatus vel procurator contra ecclesiã, in qua habet beneficiũ, quæ

quæ quidem ingratitudo ita consistit in consulẽdo in camera, vt scribendo in iure contra eam, sicut si esset aduocatus: quia pari modo possunt nocere ecclesiæ cõsilia clerici in camera, vel allegationes iuris ab eo scriptæ: sicut si contra illã aduocatus existeret: quæ paritas rationis non sic procedit in doctrinis doctorum suprà relatis.

ANNOTATIO.

A Nota quod nõ solum in casu huius capitis ꝓhibitum est clericis aduocati munus exercere, sed regulariter aduocationis officium illis interdictum est, cap. 1. de postulan. cap. 1. vbi Abb. not. 5. ne clerici vel monach. l. 48. tit. 6. part. 1. hoc tamen limita nonnullis modis.

Primò, vt minimè procedat pro viduis & orphanis, text. in d. c. 1. & in cap. fin. de postul.

Secundò, pro Ecclesia, tex. in d. capitulo, 1. Imo quod plus est hoc religiosis licet. Pro alijs tamen minimè liceret regulari postulate pro stipendio, etiam cũ sui Abbatis, vel pręlati facultate, ita Ioan. And. in cap. argumentum. de reg. iu. lib. 6. quo loco scribit, non posse monachum etiam doctum postulare, qui antè ingressum fuit aduocatus egregius, etiam cum licentia Abbatis, etiam ad soluendum debita monasterij magno ere alieno grauati, nec secundum illum refragatur, tex. in cap. monachi. in 2. 16. q. 1. qui disponit posse monachum pro sui monasterij vtilitate (præstita à suo Abbate facultate) postulare, quia Io. And. in præcitato loco interprætatur illud esse verum, de vtilitate immediata, vt si postularet pro monasterio, in litibus quas aduersus aliquos habet, non verò de vtilitate, quæ mediatè prouenit monasterio, quale est honorarium aduocati. Quæ quidem interpratatio recipienda non est. Tum quia iuribus suprà adductis manifestè repugnat, tum quia si monasterij vtilitas est in causa, vt monachis postulare liceat, frequẽter maior vtilitas contingere potest ex patrocinio alicuius viri in iure cõsumatissimi, quam & patrocinio alicuius causæ modicæ ipsius monasterij. Sic Lap. Ab. relatus à Car. & Abb. in d. cap. 2. monachos suos ex suæ aduocationis lucro aleuat. Deinde Ioan. And. opinioni aduersatur communis & recepta omniũ sententia, in cap. cum I. & A. de iudi. vbi inter nostros receptum est, monachos cum abbatis sui licentia posse pro patrono, vel amico monasteri aduocati, vel procuratoris munus exercere, quo casu vtilitas non tangit immediatè monasterium. Vnde verius videtur, permissum esse monacho, in causis ciuilibus pro alio, coram sæculari postulare, dummmodo Pręlati sui facultas interueniat, quę tunc concedenda est, cum magna monasterij necessitas, vel grandis eius commoditas vel miseria alicuius, vel gratitudo ei debita, vel alia iustissima causa, arbitrio Pręlati iudicanda interueniat, non verò cum auaritia, vel

ambitio

ambitio id suasserit, vt tenet nouissimè insignis Mar. Nau. in d. c. non dicatis. numero 99.

Tertiò, licet clericis postulare, quādo non lucri cupiditate, sed ex charitate, & zelo defendendę iustitię id fecerint, vt probatur à contrario sensu in c. peruenit. 86. distinct. not. Abb. in d. cap. 2. ne clerici vel monach. & hoc casu fieri debet, absque stipendio, vt est Host. sententia ibi, quam Abb. amplectitur.

Quarto prohibitum est clericis postulare, quando generaliter, & absque delectu facerent, vnam verò vel alteram causam defendere, minimè prohibentur, ita Inno. in cap. vni. de obligat. ad ratio. sequitur Abb in d. cap. 2. ne cleri. vel monach. Alc. resp. 91. num. 4. Alb. Trot. lib. 2. de verò & per sec. cleri. c. 54. numero. 3.

Quintò, limita in foro canonico saltem in causis Ecclesiasticis, vt in c. 2. de post. & in ca. in nostra. de procur.

Sextò limita, nam licet non possint postulare, possunt tamen domi allegationes iuris cōficere, & consilium petentibus dare, quia hoc opus meritorium est: quod maximè clericis conuenit: vt in c. 1. 39. dist. tradit Ripa. in c. decernimus. de ludi. ver. tertio. & faciunt quæ author hoc cap. num. 2. scribit.

Septimò, quod quamuis clericus dictum munus exercere nō debeat, sit tamen faciat, actus tenet: licet à parte exceptionis ope possit repelli. tex. in d. cap. 2. de postu. & in c. dilecti. de arbi. & not. Abb. in d. cap. 2. & probatur in cap. non magnopere. eod. tit. ver. *Et in nulla causa*. Vbi iure speciali in religiosis dispositum est, quod iudex ex officio eos non audiat, sed quod expellere teneatur.

Octauo, limita in clerico qui nō habet beneficium, nec sacrum ordinem, quia is perindè est ac laicus, & postulare potest in causis ciuilibus glos. in summa. 15. quę. 2. & in cap. 1. de post. tradit Mar. Nauarr. in manu. confess. cap. 25. num. 100. idemque censendum existimo, in causis criminalibus, quia si rectè perpēdatur, eadem versatur ratio: Nec obstat irregularitatis periculum, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum vel beneficium suscipiendum, ita videtur nec teneri ad se abstinendum ab illo periculo. Alioqui sanè dicere opporteret, nullos iudices, aduocatos, procuratores, criminales causas tractantes, qui prima sunt innitiati tonsura (qui sunt innumeri) absolui posse, in sacramentalibus confessionibus, nisi ab huiusmodi muneribus abstinuerit, ita egregiè tenet idem Nauarr. in d. cap. non dicatis. num. 99. vbi dolet hoc non addidisse in suo manuali, censet tamen eos grauiter peccare, si dicta munera exercuerint deferendo publicè tonsuram clericalem,

Nono, limita ī Romana Curia, in qua consuetudine receptum est, vt non solum suo nomine quisque clericus litiget, sed alieno, quinimò procuratoris, & aduocati munus clerici exercent, ad omnes lites quantumlibet prophanas pretio ad id conducti. ita testatur Simon

mon Maiol. de irreg. lib. 5. cap. 19. nume. 4.

Illud verò notatu dignum est, quod si clericus in officio aduocationis coram sæculari iudice deliquerit, nec incarcerari nec ab eo puniri potest, quia cum id directè ex consensu eius fieri non possit nec indirectè delinquendo. l. cum quid vna via. de regu. iur. in 6. ita tenet in terminis D. Perez in l. 1. titu. 6. lib. 8. ordi. fol. 189. de varijs & extraordin. cogni. Abb. in ru. de post hum. nume. 2. & hanc opinionem magis communẽ esse fatetur And. Alcia. consi. 91. numero 4.

B *Contrarium crederem.* Adde quod iste dominus Præsul, solus non fuit in hac opinione, quia antè eũ idem tenuerunt Ang. in l. 1. §. postulare. ff. de postul. Ioan. de Anani. in rubri. de magistris. & Felin. in rub. de fide instrum. quos vide.

Instituti hęredes, rogati de restituendo hęreditatem, incapaci tacitam fidem dederunt.

CAPVT LXIIII.

1 *Clericus, qui fidem tacitam præstitit de restituẽdo hęreditatem incapaci, omni hæreditatis commodo est priuandus. Hęreditasque fisco applicatur.*

2 *Clericus heres quo modo dicatur accommodare testatori tacitam fidem de restituendo hęreditatem incapaci, & quibus casibus videatur inductum tacitum fideicõmissum.*

3 *An aliquis teneatur positioni respõdere, an rogatus fuerit de restituendo incapaci.*

4 *Heres scriptus in animę iudicio, an teneatur data tacita fide de restituendis bonis incapaci, illa bona eidem restituere, vel ad fiscum deferre.*

5 *Heres, qui hanc fidem dedit testatori iuramento pręstito de non reuelando, an teneatur vocatus à iudice, ei rem ipsam exprimere.*

Lericus, † qui in hoc deliquerit, perdit hęreditatẽ, quæ aut fertur ab eo tanquam ab indigno, & applicatur ecclesię: [a] notat Bal. in l. Si qui : presbyter. C. de epis. & cle. quod confirmari potest ex his quę no. Fel. post Abb. in cap. ecclesia sanctę Mariæ. de consti. colum. 23. ver. Sequuntur etiam, vbi dicit quòd in casibus, in quibus quis priuatur vt indignus hæreditate, priuabitur & clericus: & quòd si clericus heres non adimplet voluntatem defuncti, priuabitur hęreditate, iuxta auth. Hoc amplius. C. de fidei com. & quod si nò petit tutorem pupillo, priuabitur successione, per l. Sciant. C. de legi. hære. Quæ etiam refert Barba. in consil. 28. incip. Scripsit bellissimè in 1. volum. in colum. penul. referendo Anchar. in cap. 1. de constitu. in 6. char. versic. Primò principaliter quæritur, facit etiam quod tradit Ioan. Bapt. in repeti. l. Cunctos populos, C. de sum. Trin. & fide catho.

in colum. antepen. nume. 175. dum ex conclusionib. per eum pręmissis dicit inferri, quòd clerici priuātur vt indigni, iuxta tit. ff. & C. de his, qui. vt indig. Auferuntur præterea à tali clerico qui tacitā fidem dedit, fructus, quos percepit antè litem motam, vt in l. Eum qui tacitum. ff. de his quib. vt indig. Dici-
2 tur † autem tacitam fidem accommodasse, siue chirographum eo nomine dederit, siue nuda promiserit pollicitatione. vt in l. In fraudē. in prin. ff. de his quib. vt indi. Idem etiam est si fiat instrumentum coram notario, & testibus, in quorū fide ponitur, vt hoc habeant in secretò. ita Barth. ibi. & in l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fisc. Et vide glos. in dicto §. tacita, in verbo probationibus, quæ vult, quod per confessionem rogati probatur tacitum fideicommissum: quam ibi sequitur Bar. ex qua notat vnū, quod est in hac materia singulare,
3 quòd † tenetur quis respondere positioni, an fuerit rogatus de restituendo incapaci: quod scripsit etiā Bar. altius in l. fi. colum. 3. ff. de his quib. vt indig. Et in ista materia taciti fideicommissi: vltra ea, quæ tradunt Docto. in locis communibus, vide bonum consilium Barba. 46. incipien. Præclarè scribitur, in
4 1. volum. Posset † etiam dici in hoc proposito, quòd cùm Bart. in dicta 3. colum. dicta l. fi. tradiderit, quòd taliter rogatus debet secundū con
b scientiam fisco dare [b] talem hæreditatem, & non potest dare incapaci, nec sibi retinere: quem refert, & sequitur Rosella in verbo filius. in quarta colum. versicu. quęro quod debet, & Segura in repet. §. cum filiæ. l. cohæredi. ff. de vulgar. & pup. 45. colum. versi. Tertium est notandum. Sic & eodem modo clericus tenetur restituere ecclesiæ bona illa: quod est non parui momenti.
Et † an iuramentum præstitum à 5
rogato, & testibus de nunquam id reuelando, valeat, vide consil. elegans Car. 38. qui concludit, quòd
non, [c] & eum refert, & sequitur Felin. in capitu. intimauit. numero 5. c
de testi.

Ecclesiæ. Vide Pau. de Cast. in l. si quis presbyter. C. de Episco. & cleri. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 39. num. 9. Dida. de Segur. in l. 3. §. fina. num. 545. ff. de liber. & posthum. Anto. Gom. in l. 9. Tauri. num. 29. D. Ant. de Padilla, in rub. C. de fideicom. num. 18. Bartholo. Cassan. in consue. Burg. rubr. 8. §. 5. num. 8. D. Couar. lib. 4. Decret. 2. p. cap. 8. §. 5. num. 10. Didac. Perez, in l. 21. vers. quæritur vlterius, tit. 13. lib. 1. ordi. Bermon Co. de pub. concubinar. in verbo, qui etiam filios ex tali cōcubinatu. nu. 25. pag. 321. Gregor. Lup. in l. 37. tit. 7. par. 7. in glo. pen. quem vide. Ioan. Royas, in Epitom. successio. cap. 20. nu. 161. quæ opinio communis est, & verissima. Licet contrarium, quod huiusmodi bona ad fiscum Principis sæcularis ꝑtineant, tenuerit Velluga in Speculo Princip. Rubr. 14. §. nunc videamus. num. 24. à quo cauendum est. A

Fisco dare. Adde quod hanc opinionem sequutus est magnus apud Hispanos Gregor. Lopez. in l. 13. titul. 7. par. 6. Dom. Soto lib. 4. de iusti. & iure. quæst. 2. art. 1. ad quartum argu. col. 2. & nouissimè Royas vbi suprà cui opinioni manifestissima ratio suffragatur, nam nemini licet absque veri domini voluntate alienum retinere. l. nunquã nuda. l. seruus. ff. de acqui. rerum domi. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. possess. Sed in casu supra constituto non solum non interuenit domini consensus, ex quo causatur dominum, sed potius expressa interfuit voluntas, quod rogatus bona minimè retineat sed potius spurio restituat, & ea ratione cum omni dominio sit destitutus, inde sequitur, vt in animæ iudicio restitutioni sit obnoxius.

Contrariam tamen opinionem tenet insignis Couarru. in 4. decretali. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 9. quo loco affirmat, quod hæres scriptus qui testatori promiserat hæreditatem spurio filio restituere, minimè tenetur in conscientiæ foro ad restitutionem, prius quàm à iudice fuerit condemnatus: eum sequitur diligentissimus D. Perez in l. 22. circa finem titu. 3. lib. 1. ordina. & nouissimè idem in l. 2. tit. 15. lib. 8. ordin. fol. 307. versi. ex prædictis. Ioã. Mat. in l. 6. glo. 8. tit. 8. lib. 5. ordinamenti noui vbi dicit, opinionem istam & veriorem & humaniorem receptioremque esse. Qui ea ratione mouentur, quia is qui testanti promiserat incapaci hæreditatem restituere, verus est hæres, & in pœnam leges hæreditatem fisco deferunt, pęna autem antè sententiam in animæ iudicio non debetur. iuxta glo. sententiam in cap. fraternitatis. 12. q. 2. quam doctores commendant in cap. 1. de const. maximè Abb. & Fel. idem in ca. cum causam. & in cap. audiuimus. de simoni. vbi Feli. & in ca. cum causam, de test. & in cap. Rainal. col. 6. de testamen. & in cap. dilect. col. 3. de arbi. & in cap. si egressus. de iniur. Antoni. de Butri. in cap. 1. col. 2. de dolo & contu. Petrus de Anchar. in reg. possessor. colum. 13. de regul. iur. lib. 6. Bald. in l. qui duabus. §. dominus. ff. de condi. & demonstration. & in l. iubemus. §. sanè. C. de Sacro. Ecclesi. & in l. id quod pauperibus. 4. C. de Episc. & cleri. Ioan. Imo. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obliga. Corne. consi. 119. lib. 2. Fortun. de vltimo fine illa. 18. Sanct. Thom. & Caieta. 2. 2. quæst. 62. art. 3. Gab. in 4. senten. distinct. 15. q. 4. Ioan. Driedo. libr. 1. de lib. Christ. cap. 2. articu. 3. Iacob. Septim. in illis eruditissimis Catho. Institut. c. 9. num. 31. & glo. illam dicit sing. Corset. in sing. in verbo. pęna. Ant. Gomezi. insignis pręceptor noster. lib. 3. variarum resolu. ca. 2. nume. 5. Dida. Segura in l. filius dum in ciuitate. nume. 15. ff. de verbo. obliga. Marti. Nauar. in cap. sacerdos. nu. 148. de pęnit. distinct. 6. quam esse communem omnium doctorum suffragio receptam sententiam fatetur Couar. in epito. lib. 4. decretali. 2. part. cap. 6. §. 8. nume. 10. Ioan. à Medina in codi. de rebus restitu. rubri. de rerum diuisi. quæstion. 1. fol. 4.

fol.4.col.4.Didac.Perez in l.2.ti.9. lib.2.ord.

Et licèt in prima huius operis editione, prędictam domini Episcopi Couarruu.opinionem contra authorem nostrũ secutus fuerim, nunc tamen maturiori consilio cõtrariam cum nostro D. Præsule Io. Bernar.amplector, innixus rationi quam supra aduxi, & alijs quas cõsultò prætermitto, nec de hoc mirandum est. Nam vt præclarè Tullius in Philippicis scribit, posteriores cogitationes solent esse sapientiores. Nec refragatur dicta glos. quam communis sententia iam pridem recepit, quia procedit in legibus illis pœnalibus, quæ iudicis executionem requirunt, non vero, quando nullum iudicis actum exigunt, sed quempiam inhabilem, & incapacem reddunt, quo sanè casu cum talis inhabilis, & incapax sit, absque aliqua iudicis sentẽtia, abstinere debet ab illo actu, vt in casu nostro contingit. Vel aliter, & secundo responderi potest, quod prædictæ leges non solum pęnales sunt, sed impeditiuę translationis dominij, vt si simoniacus, vel vsurarius, aliquid cum simonia, vel vsura susciperet. cap.cum tu. c.consuluit. cap.quia frustra.de vsur.qui quidem simoniaci, & vsurarij in foro animæ, absque iudicis declaratione, res per Simoniacam, vel vsurariam prauitatem acquisitas restituere tenentur.

Et non solum talis rogatus, casu supra constituto tenetur hæreditaria bona restituere, sed etiam fructus perceptos, & percipiendos. l. eum qui tacitam. ff. de his quib.ut indig. ibi. *Fructus quos ante litem motam perceperit restituere.* l.prędonis. ff.de petit.hæredit. ibi. *Prędonis loco habetur, qui fidem suam interposuit, vt restitueret hæreditatem incapaci.* Prædo vero tenetur restituere fructus perceptos, & percipiendos, l.sed & si lege.§.quod autem ait, ff.de peti.hæred.l.si de possessione. C.vnde vi, cap.grauis, de resti.spoliat.l.39. titu.28.par.3. Et sic ea ratione, illi qui prædonis loco habetur, sicuti ad rei restitutionem tenetur, eodem modo ad fructus qui sunt pars rei.l.quarta.ff.de vsufruct.

Illud vero circa hoc summè notandum censeo, quod si absque aliqua lege, nulla conditione interposita, bona sua testator alicui amico reliquisset, eo animo ductus, vt filio spurio restitueret, aliàs nihil ei relicturus, is iure potest ea bona retinere, ita tenet egregius Domi. Soto vbi paulò ante allegaui. Sequitur D.Perez in l.2. tit.15. lib.8. ordina. fol.306. Rojas in dicto capit.20. num.154. Et ratio est, quia voluntas illa in animo retenta, nec verbis, nec alio modo expressa, nihil operatur. l.si repeten.C.de condi ob cau.l.si mater.C.de dona.ante nupt.l.dedit tibi.§.si quis quasi. ff.de condi.caus. data non secu. Tũ etiam quia in tali institutione, solum interuenit quædam præsumptio, quod ob id bona amico relicta fuerint, vt spurio filio restitueret, quę pręsumptio in animę iudicio non obligat.cap.tua. de sponsa. Innocen. in cap. quia plerique. in

princ. de imm. Eccles. Bald. in l. cū quis. nu. 14. C. de iur. & facti igno. & in l. ea quæ, nu. 2. C. de cond. indebi. Abb. in cap. Is qui fidem. de sponsa. Dec. in cap. 1. nu. 18. in prima lect. & in 2. num. 10. de consti. & in cap. nouit. num. 10. de iudi. & in Rubri. ff. de hæred. instit. nume. 25. Forus equidem conscientiæ est forus boni & æqui coniuncti, tribunal veritatis & non fictionis, vt scribit Bald. in l. vni. num. 6. C. de confess. & in cap. mulieri. de iur. iuran. vbi scribit, quod conscientia est: quædam cōsonāta animæ ad Deū, ex concordia spiritus & volūtatis. Et plures alias conscientiæ diffinitiones tradit Ias. in rub. ff. de acqu. posses. num. 20. & in. §. sed istę qui dem. num. 101. inst. de actionibus.

Horum quidem bonorum restitutio tam in animæ iudicio, quam in foro conscientiæ ita faciēda est, nam si bona publicè contra legis prohibitionem, testator alicui relinquit, vt incapaci restituat, hoc casu venientibus ab intestato restitutio facienda est. Si vero clam & occultè, fisco restitui bona debēt, l. non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iure fisci, l. in tacitis. l. Lucius. §. testamento. ff. de lega. 1. l. si quis in fraudem. ff. de his quib. vt indig. l. etiam. C. ad leg. Falc. tradit Bar. in l. fina. num. 8. C. de his quib. vt in dig. & in l. 1. C. de natu. lib. glo. Bar. & docto. in l. si pater. C. de hæredi. insti. tradit Decius consi. 311, nu. 5. Card. Paleot. in tract. de nothis ca. 43. Franc. Mar. decisi. 256.

A *Quod non.* Adde quod hanc Car. opinionem refert & sequitur Marti. Nauar. in c. inter verba. 11. quęst. 3. parte fin. car. 65. Quæ procedit quādo quis à iudice interrogatus, vel testimonium eius exigitur, præcedente infamia contra ipsum taci tæ fidei, alioqui si crimen oocultum sit, & de pœna tantum soluēda tractaretur, non verò de damni illati restitutione, non cogitur quis dicere testimonium, nulla præcedente infamia, quod si responderit, casu quo minimè testimoniū dicere teneatur, oportet respondere, vt verum dixisse constet: sic opinionem istam interprætatur insignis Couar. lib. 4. Decretali. 2. par. cap. 8. §. 5. nu. 10. sequitur Ioan. Mati. vbi supra, qui vtilissimas quæstiones circa huius cap. argumentum diligenter scribit.

Calumniatores.

CAPVT LXV.

1 *Calumniator dicitur qui falsa crimina obijcit.*

2 *Succumbens in causa, punitur eadem pœna, qua puniendus erat accusatus.*

3 *Cericus calumniator qua pœna puniendus sit.*

4 *Causæ iustæ excusantes aliquem à calumnia, quæ sint.*

5 *Corporalis pœna, non solum infligitur de iure Canonico, propter veram calumniam, sed etiā propter præsumptam.*

Præ-

1 PRæmisso prius † quòd
ille dicitur calumnia-
a tor, qui falsa crimina[a]
proponit, vt in cap. si
quem. §. notandum. 2.
quæst. 3. & per Ant. in rub. eiusdem
2 tit. Et quòd regulariter † si succum
b bit in causa, punitur eadẽ pœna, [b]
qua veniebat puniẽdus accusatus,
vt in cap. 2. eadem causa & quęstio.
& in cap. 2. 5. quę. 6. Et per Ant. &
3 Abb. in d. rubri. Clericus † calum-
niosus accusator priuatur officio,
& verberatus publicè in exilium
mittitur. vt in cap. 1. de calum. facit
etiam tex. in cap. quia iuxta. 5. q. 6.
Aduerte tamen quòd hæc non est
ordinaria pęna clerici calumniato
ris, sed illa eadem qua puniendus
erat accusatus, & ideo in d. cap. 1.
fuit imposita illa verberum & exi-
lij, quia non erat proportionabilis
accusatori pœna qua erat punien-
dus accusatus, secundum Antoni.
& Abb. ibi. ideo caueat iudex ne er
ret, credens hanc esse ordinariã pœ
nam calumniatoris. Sed sequendo
doctrinam Anto. ibi, in 4. nota. qua
tenus pœna accusati congruit ac-
cusatori, eatenus est imponenda, &
quatenus ei non proportionatur,
alia corporalis loco eius subroga-
tur. Clericus tamen denunciator
criminis, & in probatione defici-
ens, ab officio & beneficio suspẽdi
tur, donec innocentiam suam pur-
get, vt in c. fi. eo. tit. Et hoc ex ratio
ne, quia denũciator dicitur impro
priè calumniator, qui aliàs simili-
tudine supplicij puniretur secun-
dum gl. & Ant. ibi, per quos etiam
vide qualiter tunc innocentia de-
nunciatoris purgari debeat. Et pro
cedit dicta pena suspensionis, etiã
si denuncians intenderet pœniten-
tiam tantùm, & non pœnam impo-
nendam esse, vt per Abb. ibi, in fi.
Dicitur præterea & alio tertio mo
do clericus calumniator, quando
in personam electi vel postulati ali
qua obijcit, & deficit in probatio-
ne, vt probat text. in cap. 1. de elect.
in 6. ex quo notat ibi gloss. in ver-
bo calumniæ, quod in excipiendo,
accusando, & denũciando, dicitur
quis calumniari: pœná verò eius,
qui calumniatur, hoc modo de-
scripsit text. ibi, videlicet quòd à
beneficijs ecclesiasticis triennio se
nouerit esse suspensum, ad quæ si
intra illud tempus propria temeri-
tate se ingesserit, eis ipso iure per-
petuò sit priuatus, nisi manifestissi
mis constiterit documentis quòd
ipsum à calumniæ vitio causa pro-
babilis & sufficiens excusaret: Ad-
uertendum autem est, quòd cùm il
le tex. imponat pœnam calumnia-
tori obijcienti in personam electi,
non videretur extendenda ad quẽ-
cunq; clericũ calumniam commit-
tentẽ in excipiendo contra alium
in alia materia, sed tunc arbitrariè
puniendũ existimo, eo pręcipuè,
quia crimina in modum exceptio-
nis probata non sic nocent crimi-
noso, iuxta no. in cap. 1. de excep-
tio. Qua autem pœna punierint an
tiqui Canones falsa crimina obij-
cientes, conciliũ Arelatense secũdũ
in Canone. 24. vbi disponitur eos,
q̃ falsa fratribus obiecisse conuicti
fuerint, placuit vsq; ad exitum non
cõicare, sicut magna Synodus ante

constituit, nisi indigna satisfactione pœnituerint. Quæ sint verò † causæ iustæ [c] excusantes aliquem à calumnia, uide gl. in d. c. 1. de elect. in 6. in verbo sufficiēs, quę ponit duo exempla. Et uide Bar. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquiren. hęre. ubi per illum tex. dicit, quòd quando esset publica fama, excusatur [d] qui fuit credulus, & accusauit, vel denunciauit aliquē de maleficio, de quo erat publica fama, & non potest puniri pœna quę imponitur proponenti falsas accusationes, & dicit sæpius fuisse de facto obtentum. Idem uoluit Bald. in l. fina. C. si seruus, aut liber. li. 10. quos refert Ias. in prædictis, & alijs locis, in l. 1. in prin. ff. de eo per quē factum erit. An autem præsentatio vnius testis releuet à pœna calumniæ, [e] vide Ana. in cap. 2. de calumnia, in 4. col. ex quo colliges quod releuat, nisi aliàs esset cōsuetus calumniari, & in alio casu, quando reus nihil probat, pro quo allegat Anto. ibi, & Bald. in l. fi. C. de probat. Et not. quòd eadem sententia est condemnandus calumniator, qua reus absoluendus, [f] vt notat idem Anton. in d. cap. in 3. nota. & Abba. in 2. nota. qui etiam addit, quod si calumniator non est puniendus tēpore suo, & reus fuit absolutus, potest postea puniri ex nobili officio iudicis: quod not. ex tex. ibi, regulariter autem præsumitur calumniari, qui nullas probationes producit, nisi in casibus no. per Anton. in d. ca. 1. quos transcripsit Panormita. ibi. Vnum præterea, quod est notabile aduertat Iudex in hac materia, quòd † non solum propter veram calumniam commissam in causa criminali potest imponi pœna corporalis de iure canonico, sed etiam propter præsumptam calumniam in causa ciuili. Probat hoc singulariter tex. iuncta glo. fina. in cap. fin. de dolo & contumacia, qui non est alibi, secundum Innocen. vt refert Ioan. de Ana. in cap. 1. de calumnia, in colum. 3. Crederem tamen quòd quamuis hoc verum sit, mitiori tamen pęna licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quàm in criminali causa.

(Margin: 4, c, d, e, f, 5)

Alsa crimina proponit. A Adde l. 1. §. 1. ff. ad Senatuscō. Turpi. sic M. Cicero contra Salustium inquit. *Sed est quædam calumnia quam vnusquisque nostrum testante animo suo fert de eo qui falsum crimen bonis obiectat* Laurentius Valla. 6. lib. elegan. cap. 50. *Calumniari*. (inquit.) *nihil aliud esse quam cauillari*. Cuius opinionem falsam esse censet And. Alcia. lib. 4. de verb. signif. Sed hæc tractent Grammatici: apud nos vero illud scire oportet, quod accusator eo ipso quo propositam accusationem nō probabit, præsumitur calumniari. glo. in cap. 2. in verbo, calumniandi, de calumnia, quam esse communem sententiam fatentur scribentes ibi, maximè Abb. num. 5. Mari. num. 7. Anan. num. 19. Felin. num. 6. Areti. in cap. super his, num. 27. in fine, de accusa. apost. ad Angel. in tract. malefi. in verbo. Et ad querelam. nu. 7. Villal. in sua collect. com. opin. litera,

tera.C.nume.2. Bosſi. in tit.de accuſationi.nume.19.Iul.Clar.lib.5. recep.ſent.§.fin.quæſt.62. verſ.dixi ſupra. & eruditiſsimus Iacobus Menoch.de arbitr.iudi.quæſt.lib.2. centu.4.caſu, 321.num.4. multaq; congerit Maſcard. de proba.vol.1. conclu.25. Et calumniator dicitur qui ſemel tantum calumnioſè accuſauit.ex Ripæ ſententia.capit.1. nu.96.de iudi.

Nec ab hac præſumpta calumnia quis excuſabitur, etiamſi tempore propoſitæ accuſationis iurauit de calumnia. Ita communiter tenetur, ut fatetur Abb.in c.calumniam.nu.4. de calumniat.eandemque opinionem communem eſſe fatetur Alex.in l.properandum.§.fin autem utraque.nu.21. C.de iudic. Card.Alex.in c.in primis. §.de Epiſco.col.3. 2.q.1. & communis practica eam obſeruat, ut fatetur Sali. in l.qui crimen.nu.14. C.qui accuſar.non poſſ.

B *Eadem pœna*. Adde quod cum talionis pœna antiquata ſit hodiè, calumniator extra ordinem iudicis arbitrio punitur. Bal.in l.Athletas. §.calumniator. nume.6. de his qui not. infam.Abb.in cap.1. in fine, ubi Fel.nu.1.de calumnia.Hyppol. in l.quęſtionis modum.nu.52. ff.de quæſtio. Boſſ.in tract.delicto. tit.de accuſationi.num. 17. & titu. de calumniato.num. 8. D. Præſul Couarr.libr.2.vari.reſolu.c.9.num. 1.And.Alcia.lib.9. parerg. iur.cap. 8.ſic hodie cõcilio prouinciali Toleta.celebrato anno Domini.1565. act.2. cap.12. diffinitum eſt, quod ſi fiſcalis apud iudicem eccleſiaſticum temerè aliquem accuſaſſe conſtiterit, non ſolum expenſarum ſolutione, ſed alia pœna iudicis arbitrio propter accuſationis temerariæ calumniam puniendus eſt. Et de varijs calumniantium pœnis lege Iaco.Menoch.d.lib.de arbi.iud. quæſtio.quæſt.2.centu.4.caſu 322. & Regiam l.5. ti.1.par.7.& ibi Gregor. in verbo. *Tal malicia.* & l.27. & l.fin.tit.17. par.3. & ibi eundem Gregor. *Not. de varijs calumni.pœnis.*

Illud autem non eſt prętermittendum, quod ſcribit Domi.Soto, lib.5.de iuſti.& iure, quæſt.5.art.4. hanc talionis pœnam contra calumniatores diuino iure probari, Exo.21.& Deute.20. quod eleganter ipſe de more explicat. Ariſt.vero lib.6.Polit.ca.5.aſſeuerat, in benè inſtituta rep. grauiter calumniatores puniendos eſſe, quoniam nõ populares in iudicium vocare conſueuerunt, ſed nobiles. Vnde Demoſthenes in oratione cõtra Aſtrolog. calumniatores appellat, ipſos quoque ueluti Viperinam habentes naturam puniendos eſſe, & vſque ad radices eſſe penitus extirpandũ ex republica hoc genus hominum calumniatorum ueluti hoſtium naturæ, prudenter admonet. Erat equidem olim lex Memmia contra calumniatores inuenta, ut ait Cicero, pro ſexto Roſcio, ne liceret in iudicio legibus, aut Maieſtate populari abuti ad quæſtum, & libidinem, & ita accuſare, uel id obijcere, quod planum facere, non modo non poſsis, uerum ne coneris: ſunt equidem calumniatores ſeueriſsimis pœnis plectendi. Et

ideo non immeritò Agesilaus seuerius calumniantes quam fures prosequebatur, qđ adnotauit doctissimus Nicol. Anton. Graua. in anno. ad practi. Octauiani Vestr. lib.6. ca.vlt.num.22. Apud Romanos verò aliquando calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt author est Cornelius Tacitus lib.5.annali. Et lex antiqua Vuisigothorũ aduersus calumniatores talionis pœnam statuit, vt qui accusauit innocentem, pęnam suscipiat quam pateretur accusatus si de crimine fuisset conuictus, vt in l.5.tit.de iudic. furti, lib.7.C.Vuisigothorum. Ex lege vero Charundæ in calumnia depræhensi mirtho coronati per vrbem circumferebantur erat sanè apud eos ignominiosa pęna mirtho coronari, ut refert Diodorus Siculus, lib.12.Biblio. Cum Iulius Cæsar puniret seditionem iuxta Placentiã ab exercitu suo cõmissam & cũ inter seditiosos quidã qui nihil peccasset ductus ad eum fuisset Cęsar ductorem, quòd illum accusasset eius loco interfici mandauit, vt refert Appi. Alexan. lib. 2. de bello ciui. Et in huius tanti criminis detestationem, non vulgariter conducit quod legitur Esther c.8. Aman calumniatorẽ laqueo fuisse suspensum, ob eam causam, quia Mardocheum innocentẽ suspendi calumniosè totis viribus intenderat.

C *Causæ iustæ*. Vide decem causas propter quas accusator excusatur à calumnia, quas diligẽtissimè de more scribit Iacob. Menoch. de arbitra. iudi. quęstio. lib. 2. centur. 4. Circa quod pręter mittendum non est, quod licèt calumniator ob dictas causas excusetur, vt non teneatur similitudine supplicij, vel alia pœna quæ in locum illius sit subrogata, non tamẽ excusatur, quin iniuriarum actione possit conueniri, ita multis probat Soci. sen. consil.118.colum.vlt.li.1. Menoch. qui alios allegat d. nume.33. sicut nec excusatur, ab expensarum condemnatione, vt scribit Abb. consil. 78. in fine, lib.2. Boss. in tract. caus. crimi. titu. de accusa. num.28. qui hoc declarat, nisi magna, & plus quam iusta esset causa.

Excusatur. Adde Guido. Papæ, decis.446. num.1. Matth. de Afflic. in 1.par. constitu. rubr.23. num.11. quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti Abb. d. cons. 78.num.1. pract. Conrrad. fol.231. nume.17. Iulius Clarus lib.5. recepta. senten. §. fin. quæstione 62. versic. sed pone. D

A pœna calumniæ. Adde Spec. tit. de calum. in fi. Feli. in c.2. not.3. de calum. Iacob. Menoch. vbi paulò antè allegaui, quem vide. E

Quæ reus absoluendus. Nota tamen vtiliter, nè in practica erres, ꝙ licèt calumniator possit eadẽ sententia condemnari, qua reus absolui, in ordine tamẽ procedendi, sentẽtia absolutoria præcedere debet, & postea successiuè non diuertendo ad alia, accusator de calumnia condemnandus est, ita communiter receptum est, ut fatetur Salic. in F

l.1.

l.1.nu.3.C.de calumn. Et receptissima practica est, quod iudex prius quam accusatori terminũ statuat, vt se defendat, alleget, & prubet causas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quando verò nihil allegauerit, & probauerit, eadem sententia debet condemnari. ita Bar.in l.Athletas.§.calumniator.num.6. ff.de his qui not.infam. si verò iudex nõ statuto dicto termino, accusatorem condemnauerit, in sindicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, vt scribit Ang.in tracta.malefic.in verbo. Et ad querelam. nu.7. quem refert & sequitur Iul. Clarus multis nominibus clarissimus, d.q.62.versi. sed quęro.

Maledici.

CAPVT LXVI.

1 *Clericus maledicus veniam postulare cogitur.*

2 *Clericus, qui in Romanum Pontificẽ linguam laxauerit, iudicis arbitrio est puniendus.*

3 *Pœna tex.in capit. fęlicis, de pęnis, lib.6. an locum habeat contra illum, qui contumeliosa verba contra Cardinalem protulerit.*

4 *Religiosi, qui sermonibus suis prælatis ecclesiarum detrahunt, qua pœna sit puniendi.*

5 *Clericus murmurans qua pœna sit puniendus.*

6 *Contra Clericum, qui aliquem diffamauit, iniuriarum actione agitur: qui si condemnatus fuit, infamis efficitur.*

7 *Clericus iniurius, an palinodiam recantare teneatur.*

Lericus† maledicus maximè in sacerdotibus cogatur ad postulandum veniam, & si noluerit, degradetur, nec vnquam absque satisfactione ad officium reuocetur. Ita placuit patribus Carthag. Concilij. 4. vt habetur in c.clericus maledicus, 46.dis. 1
Si autem † clericus verba aliqua in depressione officij, & beneficij Romani Pontificis protulerit, tunc tex.in cap.1.de maledi.præcipit illum à temeritate tali compescendum per iudicem nulla pęna declarata, ex quo videtur illam reliquisse arbitrio suo: cùm enim verba, quæ maledici dicere possent in detrimentum Romani Pontificis, & sedis Apostolicæ essent varia, & nõ æqualis grauitatis, & culpæ, meritò nõ potuit certa pœna declarari. Iudex ergo consideratis qualitatibus personæ, verborum, & loci, & alijs quæ in arbitrarijs consideranda ueniunt, clericum in hoc delinquentem punire debet: dum tamen aduertat, qđ si verba clerici contra Romanam sedem prolata habẽt in se speciem hęresis, puta si dixerit Papam non posse condere Canones, tunc punire debet illũ tanquã hæreticum, ut no.Ioan.de Ana.ibi, in colum.2. in prin. allegando glo. nota.in cap.generali.in versic. inhibemus, de elect.lib.6.quæ licèt hoc in terminis nõ dicat, tamẽ optimè facit 2

facit in argumentum. Pro quo faciunt notata per Felin. in cap. 1. de consti. colum. 3. Et quamuis idem Ioan. de Ana. vbi suprà. in 3. colum.
3 audeat affirmare quod † pœna text. in c. felicis, de pœnis, lib. 6. habeat locum contra illũ, qui contra Car-
a dinalem verba iniuriosa protulit, [a] motus principaliter, quia dictus text. punit percutientem Cardinalem: & verbum percussio comprehendit verbalem percussionem, secundum Bar. in loco per eum allegato. Et motus etiam ex eo quòd dispositio d. text. est inducta principaliter fauore Ecclesię Romanę, & pro ipsius quiete, & ideo potest extendi, licet sit facta in odium delinquentium. Hoc tamen non videtur mihi, salua eius authoritate, posse iure sustineri: nam licet verũ sit, quòd verbum percutere comprehendat verbalẽ iniuriam: quis audebit ex hoc inferre, quòd pœna grauis imposita percutienti cõprehendat verbis iniuriam inferentem?

Quantò minus credendum est Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pęnas inflexerit insequentibus hostiliter, vel percutiẽtibus Cardinalem, voluisse eas omnes pati illum qui solùm verbis quantumuis contumeliosis Cardinalem offenderit: cum verbalis iniuria quantumuis grauis Cardinalibus illata, mitioribus pœnis & satis condignis possit sufficienter
4 emendari. Religiosi † autem qui in sermonibus suis pręlatis ecclesiarum detrahunt, per duos menses subiacere debent illis pęnis, quę secundùm eorum regulam vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis, eis consueuerunt imponi: super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valet dispensari, vt statutum est in Concilio Viennensi, de quo in Clement. 1. in §. Quibus, de priuileg. Clericus verò, † qui murmurat, alienus sit à 5
fratrum vnitate, & opus eius abijciatur: itaque iuxta mensuram operis in hoc peccans, sacerdotis iudicio pœniteat. ita cautum est in 8. synodo, Gratiano referente, in c. Alienus, 90. distinct. Si tamen † clericus aliquem iniuriosis verbis diffamauit, poterit ille contra ipsum clericum agere actione iniuriarũ, & si fuęrit condemnatus, efficitur 6
infamis: [b] vt probat text. & ibi notat Abb. in cap. Cum titu. de re iudic. qui dicit illum text. procedere etiam in clerico, secundum vnum intellectum: quod procedit siuè agatur contra eum criminaliter, siuè ciuiliter: quia vtroque modo damnatus actione iniuriarum incurrit infamiã, vt concludit Abb. ibi, in 1. colum. post gloss. ibi. licet glos. contrarium senserit in cap. At si clerici. de iudi. Et siuè verum dixerit, siuè falsum, quandò id facit animo iniuriandi & sine causa, nihilominus tenetur actione iniuriarum, [c] concludit Abb. in d. c. Cum tit. in fin. colum. post plures per eũ relatas opiniones, & ponit etiam addi. Bart. quæ plures doctores refert, in l. 3. in princip. ff. de lib. & posthum. in addi. incip. Pro statuto. Crederem † prætereà in his regnis 7
Castellæ & Legionis posse clericũ

con-

condemnari ad petitionem iniuria ti, ad hoc vt in præsentia iudicis & bonorum hominum dicat se men-
d titum[d] fuisse, quum ita cautum sit, & seruari soleat in laicis, per l. 2. tit. 3. lib. 4. fol. 50. quæ lex etsi posset dici clericos non comprehendere, tamen ex æquitate quadam videtur quòd Iudex ecclesiasticus possit imitari illam, cuius arbitrio pœna in hoc casu relicta est, præcipuè attenta doctrina Doctoris de Pala. Ruui. in Repe. rub. de donat. in tit. vir & vxor, in colum. 5. vbi post Di dacum de Viladiego Doctorem etiam Hispanum in loco per eum relato tradidit, quòd deficiente iure canonico, recurrendum est ad iura & consuetudines regni, non autem ad iura Imperatorum, vel Iurisconsultorum. Et licet Præpos. in cap. Consuetudo. 1. dist. in 3. col. & Petrus de Rauenna in alphabeto aureo, in allegationibus in materia cõsuetudinum, in prin. in 5. col. ad fin. teneant contrarium, & sic quòd in Hispania iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secundùm leges Imperiales, quàm secundùm leges Regni: tamen hanc meã conclusionem corroborat opinio Prępos. ibi, dum tenet, quòd deficientibus iure canonico & ciuili, recurrendum est ad ius municipale, vel ad particularem loci consuetudinem, vt accidit in casu nostro, in quo leges ciuiles deficiunt, nihil prouidentes in hoc casu, prout est specialiter prouisum per legem regni. pro qua etiam opinione mea, facit doctrina Abb. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. colum. 5. videlicet, quòd vbi lex esset fundata super ratione naturali, potest Iudex ecclesiasticus illam seruare, nõ ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quod iustum sit, & rationi naturali congruum, quod clericus, qui falsum crimen alicui imposuit, ex quo læsa est fama illius, dicat se mentitum esse, vt per hoc fama illi restituatur, maximè cum ad hoc teneatur tanquã Christianus, & ad id à confessore etiã non petente iniuriato, cogendus sit. Quod tamen procedere posset, quando conuitium esset falsum, quia tunc verum esset conuiciantẽ mentitum fuisse: & tali casu illa est prior satisfactio, quæ pręstari potest iniuriato, neque ex eo refutanda est: quia videtur illam satisfactionem facientem infamem effici, quum iam ex ipsa cõdemnatione, etiam si non damnetur ad verborũ retractationem, infamis remaneat, neque enim Iudex vt pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit: cùm aliàs si in sola pecuniarum pœna, vel alia condemnaretur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi, qui verba iniuriosa audierũt, illum dixisse verũ, nisi eum se retractantem, & palinodiam decantantem audierint.

Rotulerit. Adde Felin. qui hanc Ananiæ opinionem approbat, in c. non dubium. de senten. excomm. eam tamen repræhendit authorem nostrum sequutus, Insignis D. Didacus A

cus Couarru.lib.1. variar. resolu.c. 11.nu.5.vbi scribit, quod cum anno Domini, 1543. Salmanticæ interpraetaretur text.in cap.nuper. de senten. excommu. Ananiæ opinionẽ publicè impugnauit prout ibi falsam esse demonstrat, & Petrus Placa.lib.1.Epit.delictor.cap.2.nu. 28. Et contra Ananiæ opinionem adstipulatur quod scribit Aymon consil.6.colum. 2.minimè esse crimen læsæ maiestatis in Principem verba iniuriosa dicere: diuersa quidem hæc sunt, cum à Iustiniano Imperatore diuersis titulis explicentur.C.ad leg.Iuli.maiesta.& C. si quis Imper.maledixe.quo quidẽ argumento doctores sæpè vti solent. Oldrad. consi.210.colum.1. Abb.cons.57.col.3. lib.1. Hyeron. Gig.in tract. de crimi.læsæ maiest. pag.28.tit.8.lib.8.ordin. in verbo, *Tales cosas*.

B *Efficitur infamis*. Adde quod hanc opinionem communem esse fatentur eam sequuti Felin. in c.cum te. nu.9.de re iudi.Corset.in tracta.de minimis.2.parte ver.26.Prac.Conradi.fol.408.nu.21.Iul.Clar. lib.5. rescep.senten.§.iniuriam.vers.Item cõdemnatus. nouissimè Ioan.Martinez de Olano(vir admodum diligens) in concordi. antinomi. iuris com. & Regij in litera L. nu.9. qui omnes fatentur inter doctores receptum esse, iniuriarum actione de iure communi condemnatum, infamiæ nota affici, etiam si iniuria sit læuis; qua in re lapsi sunt Villalo.Hispanus in lib. commun. opin. in parte iniuriarum actione. & Petrus Auenda.in dictiona.ll.regni in verbo, *Atroces*. & dictæ communi sententiæ suffragatur Regia l.5.tit. 6.parti.7.l.1.tit.9.ead.par.

Tenetur actione iniuriarum. Adde C quod opinionem istam communẽ fatetur Curti. iunior, in l.fi.;nu.30. ff. quod quisque iur. Tu vero dic, quod si delictum quod detegitur Reipublicæ expedit quod detegatur, tunc nulli pœnæ locus est, si verò nõ expediat reipublicæ, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpę est in puniendus, ita Bar.in l.cum qui nocentem.in prin. ff. de iniuri. quam opininnem communem esse fatetur Alexan.in l.3.in prin.num.6.ff. de lib.& posth. Villalo. in collect. comm.opini.litera A.num.29.Placa in Epito.delicto.c.1.nu. 3.Iuli. Cla.lib.5.rescept.Sent. §. iniuriam versi.Item quæro.Regia tamen l.1. tit.9.par. 7.nullo modo admittere videtur supradictam distinctionẽ, nam expresse diffiniuit, quod si quis veram iniuriam alteri intulerit,licet nõ intersit Reipublicę notã fieri, & licet nocendi & iniuriandi animo obiecerit, actione iniuriarum non tenetur. Sic equidem ex lege illa colligitur cum dicit. *Pero si a quel que deshonorasse à otro por tales palabras o por otras semejantes de a quellas se otorgasse, y qui siesse demostrar qui es verdada quel mal que le dixo del no cae en pena ninguna si lo probasse*. Idemque melius ex illius legis ratione deducitur cũ dicit, *esto es por dos razones, la primera es, porque dixo verdad, la segunda es, porque los fazedores del mal se recelende lo fazer por el afrenta y por el escarnio que*

Interpretatur Regia lex 1. ti.9.p.7.

re

rescibiran del. Sic legẽ illam interpretatur noster Grego. integritate vitæ, & bonis omnibus commendandus. ibi, in glo. incip. *Que es verdad*, verum D. Præsul Couar. lib. 1. varia. resol. c. 11. nu. 6. existimat ab iniuriarum actione illum liberum non esse, qui in iudicio, vel extra iudiciũ, propriæ vindictæ causa, conuitium aliquod alicui dixerit, non vt ei, vel Reipublicæ consulat, licèt verum crimẽ obijciat, & Reipublicæ manifestum fieri intersit. Idem sequitur Pet. Placa, vbi paulò ante allegaui, nu. 7. Dida. Perez, qui expressè repræhendit Grego. in rubr. tit. 9. lib. 8. ordi. vers. aut delictum. & hæc opinio in controuersijs forensibus recepta est, & meritò, vt ansa obijciẽdi crimina, iniquo animo omnino tollatur. Licet Regia d. lex plurimum refragetur.

Illud equidem expeditissimum est iure Pontificio supradictam cõem distinctionẽ non esse admittendam, cum eo iure minimè excusetur qui iniuriosa verba in alium protulerit, licet vera sint: cũ prius charitatiua monitio præcedere debeat. Ita Doctores communi cõsensu receptũ fatentur, Alex. de Nęuo cons. 82. nu. 5. in fi. Iul. Clar. in li. 5. recept. sent. §. iniuriam. versic. Item quæro. in fi. quę doctrina celebris est, & in tribunalibus Ecclesiasticis non vulgariter notãda: vide etiam aliqua lectu nõ indigna, quę circa dictam Bart. distinctionem scripsi in meis annotationibus ad istum dominum Episcopum in reg. & fallen. reg. 784. incip. veritas conuitij.

D *Se mentitum*. Adde quod opinionem contrariam tenuit Boer. cons. 4. num. 40. Dida. Perez, in lib. 1. ordina. idem in l. 3. vers. de maledico. tit. 8. lib. 8. ordina. Petrus Placa, in Epito. delict. lib. 1. cap. 1. nume. 24. D. Anton. de Padilla, in l. quamuis. num. 9. C. de iuris & fact. ignor. qui omnes authorem nostrum repræhendunt, & meritò mea sententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Cononico pęnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur, ut in ca. clericus maledicus, 46. distin. igitur illa pœna clerici à suis pręlatis puniri debet: nõ equidem oportet, ut ex alienis tribunalibus, extraordinarias, & crudeles nimis pęnas reportent. Quã etiam sententiã non mediocriter adiuuabat, quia sicut nobilis non tenetur palinodiam recãtare, pari ratione, nec sacris ordinib. insignitus, quia priuilegium militis sæcularis ad militẽ cœlestis militiæ extenditur. iuxta glo. sententiam, in l. miles. ff. de re iudi. & quãuis Oldr. & Albe. illius opinioni contradicãt, nec seruari eam Paul. de Castro affirmet: eam tamen sequitur ibi Bart. num. 3. & cõem esse testantur eã sequuti Alexand. nu. 3. Ripa. nu. 5. idẽ quoque voluit glos. in cap. studeat. 50. distinct. & harum glossarum opinionem præter ordinarios interpretes, communem esse testãtur Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 37. nume. 16. Guil. Maineri. in l. in omnibus causis id obseruatur. nume. 13. ff. de regu. iuris Gom. in prin. Insti. de actioni. num. 65. Bello. in Rubr. Insti. de testam. numero 4. Couarruu. libro 2. varia. resolu.

Clericus, an teneatur palinodiã recantare.

resolu.c.1.nu.9.atque iuxta eorum opinionem iudicauit olim Capel. Tholosa. decisio. 245. esset sanè satis iniquum, quòd miles sęcularis militiæ, hoc priuilegio frueretur, non verò miles cęlestis militię, cũ non solùm huius dignitas illius dignitatem superet, verum Regalem quoque peruincat.c.duo sunt quippe. 96.distinct. & quanta differentia est inter Solem & Lunam, tanta est aut certè maior, inter Imperiũ & Sacerdotium.c.solitę. de maiori. & obe. idque latissimè probaui in mea adolescentia in illius text. relectione, quam de huius Complutensis Achademię more publicè feci, pro obtinendo gradu licentiæ in sacro iure Canonico anno Domini. 1559. & ætatis nostrę vigesimoprimò quo sacratissimorum decretorum cathredam obtinui die verò vndecima mẽsis Februarij. Quãuis non desunt multi viri nostræ classis, & non infimi nominis, qui constanter asserant, quòd nobilis quẽ vulgo. *Hijo dalgo.* appellamus, teneatur etiam iure Regio recantare palinodiam, inter quos non infimum locum obtinet egregius Aduocatus Petrus Nun. de Auenda. de manda.Reg.Hispan.1.part. c.20. nu.6.& Otalora tractat.de nobilita.5.part.cap. vltim. Tametsi in his Regnis longè aliter receptum sit, cum nobilis minimè teneatur obiectum conuicium retractare, sed soluendo quingentos solidos liberatur.vt Testatur Otalora vbi suprà, quæ praxis ea ratione fulcitur, quia pœna l.2.tit.3.lib.4.for. & l.2. tit.9.lib. 8. ordin. & l. 70. in curijs

Nobilis nõ recantat palinodiam.

Segouię cęlebratis anno. 1532. q̃ qui intulit iniuriam teneatur palinodiam recantare, ignominiosa pęna est: qua quidem nobiles puniendi non sunt, secundum Fulgo.consil.167.quem refert, & sequitur Couarru.lib.2.varia.resolu. cap.9.nume.1.& lege de hoc latissimè And. Tiraquel.in tract. de nobil.cap.20. & in tract. de pęnis caus.31. Hodie verò cessat omnis disputatio, cum Regia constitutione hoc sit diffinitum, nempè l.2.tit.10.lib.8.ordina. noui.ibi. *Y si fuere hijo dalgo, no sea condenado à que se desdiga por ello, y pague quinientos sueldos, y por ellos dos mil marauedis, la mitad para nuestra camara, y la otra mitad para el querelloso, y demas de s.o el juez le ponga la mas pena que le pareciere segund la qualidad de las personas, y de las palabras.*

Ex quibus manifestè constat, authorem nostrũ fuisse hallucinatũ, cum tenuerit clericum pœna dicta l.Fori. & ordin. puniendum esse: sequor equidem illorum authorum sententiam, quos in huius annotationis principio allegaui, quã semper in controuersijs forensibus receptam vidi, eamque primus omnium Salmanticæ publicè olim legendo sequutus fuit insignis, & magni nominis præceptor meus Doctor Gutterius Diaz de Sandoual, & Norgerol, Sacrorum Canonum professor primarius cuius anima iam ad superos euolauit.

D. Sandoual laudatur.

Ve-

Venatores.

CAPVT LXVIII.

1 *Presbyter vel diaconus, qui venationem sępius exercuerint, qua pœna puniantur.*
2 *Subdiaconus autem, hoc delictum perpetrans, qua pœna dignus sit.*
3 *Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc deliquerint.*
4 *Monitio an requiratur ad incurrendam pęnam, in hoc crimine iure Pontificio statutam.*
5 *Clericis adeo venatio prohibita est, quod huic prohibitioni per contrariam consuetudinem non potest præscribi.*
6 *Clericis, sanitatis, vel recreationis causa, venationibus vti non prohibetur.*

1
Resbyter † in voluptate venandi sæpius detentus suspéditur duobus mensibus. Diaconus verò ab omni of-
a ficio suspenditur: [a] vt in cap. 1. de cleric. vena. quæ pœna habuit originem à Concilio Aurelianen. de quo in cap. Episcopum, 34. distinc. Qui tamen tex. est in Concilio Agathen. Canone 55. qui incipit: Episcopis, & non inuenitur in Concilio Aurelianensi. Aduerte quòd dicta suspensio presbyteri debet esse ab omni officio, sicut, & suspensio Diaconi, secundùm Abb. in dicto cap. 1. in fi. post Ioan. And. licèt tex. hoc ita clarè non dicat. Et nota magnam differentiam inter pœnam presbyteri, & diaconi, de qua hic: nam cum presbytero (cum sit pręfinitum tempus suspensionis) non dispensabitur, cum diacono autem intra duos dies, vel tres, vel quando placuerit, poterit episcopus dispensare, secundum Henric. in dicto cap. 1. circa fin. & Ioan. de Ana. in 4. colum. ad fi. post Host. in summa, eodem tit. §. fi. † Subdiaco- 2
nus pręterea hoc delictum perpetrans, eadem pœna, qua & Diaconus, puniendus est, secundùm glo. in dicto cap. 1. quòd etiam tenent Host. & Henric. vbi suprà. † Quid 3
autem si alij clerici in minoribus cōstituti in hoc deliquerint? Ioan. And. post Hostien. in dicto capit. 1. dicit, quòd puniuntur arbitrariè, [b] b
ex quo pœna non est statuta, per tex. in cap. de causis, de offic. deleg. quod sequitur Henric. ibi, & voluit Hostien. in summa eiusdem titu. in §. fina. quorum opinionem videtur magis sequi Ana. in dicto cap. 1. in fi. verbis, dum dicit considerandũ quòd venatio est prohibita clericis in minoribus, per cap. 2. eodem tit. Anton. tamen in dicto cap. 1. credit quòd hoc non sit clericis in minoribus prohibitum, per quòd videtur tenere, quod propter hoc non sunt puniendi. vndè Abb. ibi, pro concordia dicit, quòd aut omiserunt tonsuram, & tenentur, aliàs secus. Et allegat Clemen. 2. de vit. & hone. cler. in uerbo, Et si tonsuram. Sed ego credo, quòd opinio Hostien. Ioan. And. & Henr. sit verior, & quòd cōcordia Abb. quam sub dictis breuibus verbis tradit, non procedat: nam videtur velle, quòd

quòd si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc venationis delicto deliquerunt, ꝙ tunc puniendi sunt: aliàs, hoc est, si non dimissa tonsura sunt, ꝙ tunc non tenentur aliqua pœna. In hoc secundo membro videtur assentiri opinioni Anton. Sed salua eius authoritate, hæc concordia non videtur bona: quia si actus venationis clericis in minoribus est licitus, omissio tonsuræ non debet eum facere illicitum: & tunc magis puniendus est talis clericus propter omissam tonsuram quàm propter venandi delictum: & tex. in Clemen. 2. per eum adductus non suffragatur eius opinioni, quin potius videtur cõtra illam vrgere: quia ibi clerici in minoribus puniuntur si simul cum tonsura deferant vestes virgatas vel partitas, quasi magis delinquat clericus, qui tonsuram deferens, rem facit indecentem clericali ordini, quàm si illam facit tonsura neglecta. Vnde si in casu nostro de tonsura esset habenda ratio, magis puniendus esset, argumento dictæ Clement. clericus tonsuram deferens, & venationi vacans, quàm si illa deposita hoc ageret: cuius fortè ratio posset esse, q̃a clericus tonsuram deferens, & prohibitis vestibus vtens, vel venationi intendens magis offendit clericalem ordinem, quam si vt laicus incedens hoc amittat. Quippè cum clericus, qui cunctis apparet clericus, magis populum scandalizat, si rem illicitam faciat, quàm aliàs: quia tunc qui illum non cognoscunt, eũ laicum & non clericum reputant, & sic non iudicant illum facere rẽ prohibitam nec in honestam. Præterea † in hoc proposito notant vnum quòd esset magni effectus, si verum dicunt Hostien. in d. §. fina. & Henric. & Ana. in d. cap. 1. quòd in omnibus suprà dictis monitio trina debet præcedere vindictam, per text. in cap. Indignè. 12. quæst. 2. qui tamen text. iudicio meo hoc non probat, quia nihil de trina monitione dicit: & licèt in casu, quo loquitur, disponat quòd debet esset tanta prouisio, quòd vindictam admonitio præcedat, non sequitur quòd debet monitio præcedere in casu nostro & trina. Prætereà, eorũ opinioni in hoc aduertitur aurea illa doctrina Innoc. in cap. Extirpãdæ, antè fin. de præben. quam celebrant Docto. plures à me relati in regula mea 298. incip. Monitio, in qua tradidi, quòd quando lex loquitur affirmatiuè, non requiritur monitio ad incurrendam pœnam. Cùm ergo tex. in d. ca. 1. loquatur affirmatiuè, & statuat presbyterũ vel diaconum sæpius detentum in voluptate venandi, suspendẽdum: ergo non requiritur monitio (salua dictorum patrum authoritate) maximè, quia si hoc scirent clerici (attendẽtes nisi monitione præmissa non esse puniendos) non desisterent à venationibus, illam expectãtes. Fateor tamen quòd in isto proposito multùm operaretur monitio, nam si clericus monitus cessare noluerit à venatione, poterit deponi, non propter venationẽ, sed propter inobedientiam, vt expresse firmat Arch. per tex. ibi. in cap. Quorundam. 4

rundam.34. dist. quem refert & sequitur Ana.in d.c.1. Et notat etiã Prȩp.sequendo Archi. in d.c.Quorundam. Præterea in hoc aduertendũ est, quòd adeò † clericis est prohibita venatio, quod huic prohibitioni non potest præscribi per contrariam consuetudinem, vt per Hostien.quem alij sequuntur, in ca.2. de cle. vena. vt refert & sequitur Ana.ibi in 2.colum.& vide Abb.in d.cap.1.& prȩpo. in d. cap.Episcopum, qui ponderant illa verba: *Sepius detentus*: & dicunt quòd si rarissimè causa sanitatis, recreationis, vel recuperandi appetitum, venationibus vteretur clericus, non esset prohibitum, & nec quando causa necessitatis hoc fecisset, putà pro carnibus vel pellibus habendis, quas de facili habere non posset, vel quando fructus sui consisterent in venationibus, prout dicitur esse in Gallia. Aliqua etiam ex prædictis tenet Ana.in d.cap.1.col. 3.de cleric.vena. Et vide Archid.in summa.34.di. & melius in ca. Qui

5

6 venatoribus.86. distincti. vbi † recreationis & necessitatis causa licitam dicit clericis venationẽ, quod etiam tenet Syluest. in sua summa, in verbo Venatio. De causa verò necessitatis potest poni optimũ exẽplum, quòd ponũt Hostien.& Ana in d.cap.1.videlicèt, si apri, vrsi, vel aliæ feræ veniunt vastare segetes vel vineas clericorũ. Et vide Card. in Clem.Ne in agro.§.porrò. 2. de stat.monac. vbi referendo Innoc.in cap.dudum.el.2. de elect. Idem di-

c citde causa recreationis, [c] qui plus asserit quod ponere laqueos & retia sine strepitu, & clamore, & canibus, licet clericis: allegat tex. in ca. Nunquàm, de cõsecrat. distinct. 5. & idem tenet Ana. in Rubr. cleric. vena.in 1.colum.referendo Paul.in d.§.Porrò, quòd etiam notat Prȩp. in cap.1.34. distinct. & Platea in l. Venatoribus. C.de excusa.mune. lib.10. Nota tamen quòd venationem in dubio debemus interpretari, recreationis causa, [d] vt per Alexand.in consi. 72.volum. ... fi. colum. quod etiam notat Anan. in d. cap. primo, secunda columna, ad fin. Et Lucas de Penna in dicta l. Venatoribus. d

Vspenditur. Vide Regiã l.47. tit. 6. par. 1. quæ eandem pœnam imponit. Nec clericos à prȩdicta pœna prȩtextu consuetudinis excusarentur, esset enim nutritiua peccati, arg. tex. in cap.Esau.86. distinct. & est Ecclesiæ prȩiudicialis, cap. fina. cum ibi not.de consu. tenet Host. in cap.2. de cleri. venato. sequitur Albert. Trot. de vero & perfecto cleri. lib. 2.cap.56.num.4.Dida.Perez in l.1. tit.22.lib. 2. odina. versi. habemus iam & circà huius capitis materiã vidè latissimè Iacob. Menochi. de arbi.iudi.quæstio.lib.2.centu. 5.casu.413.& vide Concili.Trident.Sessio.24.cap.12.de reforma. Vbi seuerè clericis præcipitur, vt ab illicitis venationibus & aucupijs se abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt ecclesiæ senatus meritò dici possint. A

Sed an Episcopis prohibita sit venatio,

tio, qua in re Host. in summ. tit. de cleri. venator. indistinctè censet eis prohibitam esse, ex tex. in cap. 1. de cleri. vena. & cap. 1. 34. disti. idemquè sequitur Ioan. de Ana. in d. ca. 1. in quo glos. & doctores potissimum fundamentum fecerunt. Archi. verò in d. cap. qui venatoribus. 86. distinctio. in ea est sententia, vt censeat recreationis causa Episcopis venationem esse permissam. Regia tamen Parti. lex. 57. titu. 5. par. tit. 1. tunc eis interdicit venationẽ, cum propriis manib. venantur, secus verò si alij ipsis presentibus venentur, vt amenitati, vel eorum saluti consulatur, & sic secũdum hãc distinctionem dicta canonica decreta sunt interpretanda, in casu verò text. in d. cap. 1. 54. distin. Episcopus non huius venationis causa, sed quia alijs erat irretitus criminibus meritò fuit comdemnatus, ità eum interpretatur Albertus Trotius d. lib. 2. cap. 55. num. 5.

Piscatio verò clericis permissa est. Tum quia cessant rationes omnes propter quas eis venatio prohibita est. Tum etiam quia piscatio exempla habet Apostolorũ, quos sit piscatores Deus Opt. Maxim. ad se vocauit, & retia tendere iussit Lucę. cap. 10. & cap. vltim. ità tenet Menoch. vbi paulò antè allegaui. nume. fin.

Clerici obseruare tenentur Regias leges, circa venationem, uel piscationem, loquentes.

Sed quid si clerici venati fuerint vel piscationem exercuerint, illis temporibus quibus Regijs constitutionibus venatio vel piscatio est interdicta, vel si vsi fuerint cõmodioris venationis vel piscationis causa, retius, alijsquè instrumẽtis vetitis, an possint à suis ecclesiasticis iudicibus puniri. Nec enim de hoc dubito, quin iustissimè fieri possit, & fieri debeat: cum dictæ sęculares leges publicam vtilitatem respiciant, quia venationem & piscationem illis temporibus interdicant, quandò animalia, aues, & pisces pariunt, aut oua ponunt, aut nutriunt, vt fętus edantur, & educentur, ideò à clericis ad vnguem seruari debent, vt multis rationibus probaui suprà cap. 55. Deinde quia absurdũ esset maximũ, quod ea uenatio & piscatio quæ laicis (prohibita est) esset clericis permissa. Tum quia dictarum legum decissio prorsus esset inanis, quid enim prodesset aues & animalia intacta seruari iuberi, si à clericis minimo negotio venarentur. Tũ quia animalia & volucres cœli, non solùm mortalium necessitatibus deseruiunt, sed sunt ornamento & decori reipublicæ, vndè dictorũ animalium vel auium venatio, iustissimè à sæculari Principe potest interdici, vt egręgiè probat (vir multis nominibus venerandus) Dom. Soto lib. 4. de iusti. & iure. quæst. 6. artic. 4. pag. 353. Cardi. à Turre crem. in cap. qui venatoribus. 86. dinstict. Caiet. in tract. 17. quæst. c. 12. Ioan. à Medina de resti. quæst. 12. & tradunt ex nostris Thom. Gramm. decis. 67. num. 9. And. Tiraq. de nobili. cap. 37. nu. 140. Mar. Nauar. in manu. confesso. c. 17. nu. 120. Pretereà vrget, quia cum dictę Regię sanctiones, conditę sint à Principe non recognoscente superiorem in temporalibus, cum non

tractent

tractent de materia spirituali, nec sacris canonibus aduersentur, in foro ecclesiastico contra clericos obseruari debent. gloss. in cap. cum ad verum. in verbo, temporalium. *96.* distinct. & in cap. cæterum. de donationi. & in cap. 1. vbi Abb. & doctores, de noui oper. nunc. latè doctores in l. priuilegia. C. de sacrosa. Eccle.

Nō tamen poterit clericus multari, pœnis dictis legibus sæcularibus aduersus laicos statutis, sed pro modo culpæ iuris Canonis, pęnis, & pęcuniaria multa, pro arbitrio sui ecclesiastici iudicis imponenda, puniri debet. Nam cum pœnæ illæ, sacris canonicis constitutionibus aprobatæ non sint, iudex ecclesiasticus eas infligere non tenetur, ità in simili lege probat Gregori. I up. in l. 57. in verbo, *Por tres annos.* titul. 5. par. 1. & suffragantur quæ scripsi suprà, cap. incip. negotiatores annot. prima.

Clerici operā dātes prohibitæ piscationi, uel uenationi à iudice sęculari, & eius ministris auibus, canibus, & alijs prohibitis instrumentis priuari possunt.

Illud autem nouè, sed verè affirmare audeo, quòd licèt clericus dictarum legum pœnis non possit multari, si tamen exercuerit prohibitam venationem, vel piscationē, & repertus fuerit à iudice sæculari vel à ministris laicę iurisdictionis, priuari potest auibus, canibus, alijsque instrumentis prohibitis, sunt equidem hęc omnia reipublicę noscina: & ideò per sęcularem potestatem auferri possunt. Sicuti de armis vetitis quæ à clericis portantur scribit D. Couarruu. in practi. quæstioni. cap. 33. num. fin. dixi suprà d. cap. 55.

Non tamèn circà huius capitis materiam est prætermittendum, quod si clericus aliquid ex illicita venatione, vel piscatione acquisiuerit, in animæ iudicio non renet ur ad restitutionem ita Couarruu. in regul peccatum. in 2. parte relection. §. 8. nume. 3. de regul. iur. lib. *6.* Marti. Nauarr. in manu. confesso. cap. 17. nume. 124. qui allegans alios testatur, id procedere antè iudicis condemnationem, non verò post.

B *Puniuntur arbitrariè.* Adde quod opinio hæc approbari videtur l. 47 titul. *6.* par. 1. cum dicit. *Venadores nin caçadores, no deuen ser los clerigos de qualquier orden quier que sean.* Vndè cum illis prohibita sit venatio, nec à iure pœna statuta sit, iudicis arbitrio puniri debēt: sed hoc intelligendū est in clericis in minoribus constitutis ordinibus, qui beneficia ecclesiastica obtinuerint, non verò aliàs: ità ex dicta lege Parti. colligitur cum dicit. *Ca de gisada cosa es, de spender en esto, lo que son tenudos de dar a los pobres.* Et sic loquitur de clerico beneficiato ità ad conciliandas doctorum controuersias eam no. Greg. ibi, in verbo, *Venadores.*

C *Recreationis.* Adde quòd monachis nec recreationis causa venatio licet, etiam si proprios reditus in venatione habeant, vt est communis opinio, teste D. Didaco Perez. in l. 1. titul. 22. lib. 2. ordina. qui in materia venationis plura lectu non indigna congerit.

D *Recreationis causa.* Adde veram rationem esse, quia in dubio delictū non præsumitur, l. meritò. ff. pro socio, cum alijs.

Ioculatores, Goliardi, seu Buffones.

CAPVT LXVIII.

1 *Horum nominum germana significatio ostenditur.*

2 *Clerici histriones qua pœna sint puniendi.*

3 *Ioan. Monachi opinio quędam exploditur.*

1 Oculatores † dicuntur latores loci in publicum, facientes spectaculum proprij corporis, vt per Ioan. Mona. in cap. 1. de vit. & honest. cleri. in 6. per text. in cap. cum decorem, eodē titu. & per l. 2. ff. de his qui not. infam. & gloss. in d. cap. 1. Hoc verò vocabulum Holiardos, vulgare est Gallorum: & Buffones, vulgare est Tuscorum, secundùm Ioan. Mona. & gloss. ibi: hoc tamen alibi appellat canon histriones. 4. quæstio. 1. cap. 1. de consecra. distinctio. 2. cap. Pro dilectione, secūdùm Ioan. And. & Domi. ibi, tamen in illis capitulis non fit mentio de aliqua ex tribus dictionibus prædictis, sed solùm de histrione. Ex quo videntur dicti Doctores intelligere, quòd idem significat hæc dictio histrio, quod tres dictiones prædi-
2 ctæ. Et † clerici, qui tales se faciunt, si per annum illam artem ignominiosam exercuerint, ipso iure carent omni priuilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc si tertiò moniti non resipuerint, carent etiā omni priuilegio clericali. Ità disponit text. in d. cap. 1. & facit in proposito decretum Concilij Carthagin. in 4. à Gratiano transcriptum, in cap. Clericum. 46. disti. vbi disponitur, Clericum scurrilē, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio esse retrahendum. Annus autem, de quo suprà, continuus dēt esse,[a] vt pœnam prædictam quis in- a
currat, vt not. Ioan. Mona. ibi, & Archidian. Ioan. Andr. & Domini. vnde si in diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti vnum facerent integrum annum, quis vteretur prędicta arte, non haberet locum ista pœna, secundùm Ancharra. & Domini, ibi. Aduerte
præterea † quòd licet Ioan. Mo. in 3
d. c. 1. teneat quod clerici in sacris non amittant priuilegium in isto casu, contrarium tamen tenent Arch. Ioan. And. Anchar. Domin. & Philip. ibi, possunt tamen recuperare ipsum priuilegium per dispensationem episcopi, quando in hoc delinquēs esset pęnitens, & verè contritus, secundùm Io. And. & Anch. ibi, & Dom. Et vide Barth. de Cassaneo in consuetudinibus Burgundiæ. fol. 50. in §. Septimò fallit, vbi limitando regulam, quòd clerici non possunt de crimine coram sæculari Iudice cōueniri, dicit quod hoc fallit in clerico Goliardo, Buffone vel ioculatore, qui tertiò monitus nō destitit, quia talis est ipso iure priuatus oī priuilegio clericali. Ex quo videtur velle, ꝙ propter hoc crimē clericus efficitur de foro iudicis sęcularis. Pro quo ēt vide

Stepha.

Stepha. Aufre. in Clemen. 1. de offic. ordin. Et licet, vt suprà dictum est, Doctores teneant contra Ioa. Mon. & sic, quòd hæc pœna procedat in clericis etiam in sacris, dicit Bart. Cass. vbi supra, quod tutius est tenere opinionem Ioan. Mon. contra Arch. & sequaces propter actualem degradationem, quæ in hoc casu secundum eum videtur necessaria: cuius opinionem videtur sequi Phili. Probus in addi. ad Ioan. Mona. Ego tamen credo quòd opinio Archi. & aliorum contra Ioan. Mona. sit vera. Nec obstat illud de degradatione, quod Barthol. de Cassaneo vbi supra dicit: quia non sequitur, est necessariò degradatio in casu isto, ergo bene dicit Ioan. Mona. dum asserit quòd pęna ista non procedit in clericis in sacris: quia Doctores contrarium tenentes non negant degradationem esse necessariam, licèt de eanõ faciant mentionem: & si necessaria est in casu nostro, etiam facienda esset in clerico in minoribus, quia ille etiam capax est degrationis vt videbitis infra super verbo degradari: nequè constat ex verbis Ioan. Mon. quòd ideò dicat quòd clerici in minoribus amittunt priuilegium, iuxtà formam tex. in dict. c. 1 quia in eis non est necessaria degradatio.

A Debet esse. Adde quod in dubio tẽpus à lege prę fixum continuum esse debet glos. sing. in rub. de diuers. & tempor. pręscrip. quam reputat sing. & vnicam Ioan. de Imo. in Clemen. 1. colum. 4. de in integ. restitu. idem tenet glo. in cap. 2. in verbo, per annum. de tempor. ordin. lib. 6. vbi. Doctores tradiderunt Ang. in l. si idem cũ eodem, vbi Dec. nu. 5. ff. de iuris. omn. iudi. Ang. in l. vlt. §. quoties. ff. de publi. & vectig. & in l. quoties in stipulationibus. ff. de ver. obl. quæ opinio ab omnibus approbata est.

Carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publicè, & personaliter exercentes.

CAPVT LXIX.

1 *Clerici aliquod istorum officiorum publicè exercente, si tertio nominatim moniti non destiterint aut resipuerint, si coniugati sunt, perdunt omne priuilegium clericale, si vero non coniugati, & omninò vt laici incedant, quamdiu præmissis institerint, eo ipso perdunt priuilegium clericale.*

2 *Clerici an debeant moneri nominatim, vel in genere, vt desistant à vilibus exercitijs, & an sufficiat monitio peremptoria.*

3 *Episcopi in his monitionibus terminum liberè possunt statuere quem voluerint.*

4 *Clericus si infra terminum monitionis, dimiserit turpem vitam, & demum reassumpsit, & vltimatè infra eundem terminum dimisit, an tunc locus sit pœnæ:*

5 *Clerici si alijs sordidissimis officijs, in huius capitis fronte non expressis vtantur, an pœna Clemen. 1. de vita & honest. cleri. puniantur.*

1 CLerici † nominatim, & tertiò moniti, ut ab huiusmodi officijs desistant, si nō fecerint, aut officia illa resumpserint, coniugati omnino, nō coniugati verò in rebus, & si omnino incedunt, vt laici in personis, priuilegium clericale quandiu præmissis institerint, eoipso amittant. ita dispositum est per Conciliũ Viennen. vt in Clem. 1. de vi. & hon. cler. Et aduerte, quòd pœnam hanc incurrunt etiam clerici prædicta officia exercentes pro utilitate dominorũ quibus seruiunt: quia in hoc non habetur respectus ad eũ cuius interest, sed solùm ad eum qui talia officia exercet per se, & publi-
a cè [a] secũdùm Bonifacium ibi, propè finem, post Pau. & Guil. Quem etiam ibi uide prius tenentẽ post Pau. quòd clerici puniuntur prædicta pœna, quamuis non exerceant continuè dicta officia, sed per dilucida interualla, dum tamẽ eo tempore quo nō exercent desistant propter aliam causam, & nō causa ho-
2 nestatis ordinis clericalis. Vt † autẽ pœnam hanc incurrant clerici debent nominari proprio nomine, & expresso in monitione illis facien-
b da, per glo. ibi, [b] in verbo nominatim: quæ quidem monitio debet fieri publicè in ecclesijs per presbyterum, vel præconem in scriptis, vel sine scriptis, vel in locis alijs publicis, secundùm Guil. de Monte Lau. ibi: quod tamen videtur intelligere Bonifacius ibi, propè fi. quando non possunt clerici apprehendi: nã si possent, monitio dẽt fieri in personis monitorum, quem etiam vide dicẽtem, quod forsan sufficeret, si fieret monitio in loco habitationis, & vide Cardin. ibi, in 7. quæst. concludentem, quòd quando monitio fieret, per circumlocutiones omnino specificas: tunc æquè fit certificatio, sicut per nomen proprium: & in casu nostro talis monitio sufficeret, dum clarè constet de quibus fiat mentio, & idem tenet Zenze. & Petrus de Anchara. & Bonifac. & Imo. ibi, quos sequitur etiam Ioan. de Vanchel. in suo breuiario, super dicta Clement. licèt Pau. & Ioan. de Ligni. teneant contrarium, secundum eum. Debet etiã esse monitio trina, adeò quòd nō sufficeret vnum peremptorium pro omnibus, ut no. etiam glo. ibi, in verbo. Tertio. Et tenet Guiliel. & Bonifacius ibi. Cardi. autem in 8. quæst. concludit, vnam monitionem cum tribus interuallis æquiparari in isto casu tribus monitionibus, & sic intelligit opinionẽ Zenze. ne contradicat Stephano: & sic videtur, quòd posit intelligi opinio Ancha. & Ioan de Imo. ibi, qui videntur simpliciter tenere opi. gl. & Ioan. de Ligna. & Zenze. In † ar- 3
bitrio præterea est episcopi in his monitionibus statuere terminum quem uoluerit, sed postquam statuerit, non licebit immutare prius quàm lapsus fuerit, sed cum durat, prorogare poterit ex causa. ita Car.

ibi

ibi post Lau. in 9. quæstio. in fine.
4 Et † aduerte quod inquantum supra dictum est, quòd reassumens officium prohibitum ex prædictis, postquàm dimisit, incurrit pœnã, limitandum est, nisi reassumens dimittat illud durante termino monitionum, ut declarat glos. ibi, in verbo resumpserint, quam sequitur Cardi. ibi post Laud. & Pau. in 10. quæst. Et idem sequitur Imo. ibi, super eadem gl. Quod tamen optimè sublimitat, & declarat Bonifa. ibi, in colum. 4. versic. Sed istud. Vbi dicit, quòd prædictam limitatiunem putat veram, quando primo dimissio fuit facta simpliciter: nam tunc, quia cõstat de causa dimissionis, & sumus in materia pęnali, intelligendum est, prout placet ipsi monitio: secus autem ubi constat de dimissione propter monitionem præcedentem: tunc enim monitio fuit sortita suum effectũ, & sic amplius nõ potest dici, quòd durat terminus monitionis, & ideo reassumptio per eum facta nocebit ei: tanquam facta expirata iam monitione, licet postea ductus pęnitentia quia reassumpsit, dimittat intra terminum sibi datum in mo-
5 nitione. Item nota, quod † si clericus vtatur alijs uilibus officijs, vtputa aptare pelles, si sint lenones, uel balneorum publici custodes, non incurrunt prędictam pœ-
c nam, [c] licèt uideatur in talibus esse identitas rationis, & in aliquibus eorum maior ratio, ut colligitur ex glo. 4. in d. Clemen. & ex his quæ no. ibi, Card. quamuis contrarium teneat Zenze. ibi, quem uidetur sequi Bonif. ibi, in colum. 2. vel Conclude, qui etiam addit, quod si clericus exerceret officium mundandi cloacas, forsan haberet locũ pœna d. Clemen. quod ego nõ opinor verum, sequendo dictam opinionem Card. post glõ. quia si lenones non compræhenduntur sub ea, quia non sunt expresi, multò minus mundantes Cloacas. Crederé tamen quòd etsi tales non comprehendũtur, quia ille tex. videtur specialiter prohibere illa officia ibi expressa, ex eo fortè, quòd in illa ætate frequentius peccabatur in illis, secundùm Cardina. ibi, Si clericus vteretur aliquo ex prędictis officijs, uel similibus uilibus, uel inhonestis, si monitus non desisteret, puniendus esset superioris sui arbitrio, attenta officij, & personę qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quæ infra in arbitraris consideranda tradimus.

Er se & publicè. Adde A glo. no. hoc tenentem in uerbo publicè: & personaliter. in Clement. 1. de uita & honest. cleric. quam ibi sequitur Pet. de Anchar. not. 3. Card. Flor. not. 5. Ioan. de Imo. colum. 3. Vnde dixit egregiè Archid. in cap. nulli. 44. distin. quod clericus qui non per se, sed per alium tabernam exerceret, non dicitur tabernarius. idem sequitur Domin. in cap. 1. colum. 2. versic. nota istam glo. de uita & honest. cler. in 6. & ad hoc allegat tex. in cap. significante. de appella. ubi Canonici quidã ius habebant ven-

dendi carnes, & scribit Domi. se aliquando defendisse clericum, qui in domib. Ecclesię tabernam tenuetat, vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat, non tamen propria persona administrauerat, sed per alium, & sequitur ibi Philip. Fran. colum. 2. & vide Abb. consi. 6. inci. casus super quo. lib. 1. qui loquitur, de clerico vendente vinum, & cæteros fructus ex suis predijs. sunt etiam videnda quæ scripsi suprà cap. incip. negociatores. annota. prima. Quibus suffragatur text. in cap. vltim. ne cleric. vel mona. in 6. vbi clerici criminalem iurisdictioné possunt exercere per alios, licet per seipsos facere non sit eis permissum, text. in Clement. nè in agro. §. porrò. in fine in verbo. *Personalem*. de sta. monach.

Et conducit tex. à sensu contrario, in l. in honorib. §. 1. ff. de vacati. mu. vbi scriptum est, non alios fisci vectigalium redemptores, à muneribus excusari, quàm eos qui præsentes negotium exercent: quasi scilicèt illi exercere non censeantur, nisi ipsi præsentes exerceant. Et similis est propemodum tex. in l. vltim. ff. de excusation. tutor. Vbi qui in collegio pistorum sunt, à tutela excusãtur, si modo per semetipsos munus illud exerceant, ex quo no. Bald. quod doctor non debet habere salarium, nisi per se legat, non verò per substitutum, quem etiam ad hoc not. Roman. in rep. l. si verò. §. de viro. fall. 24. ff. solu. matrimo. & in sing. 64.

Sed his refragari videtur tex. in l. 2. §. 1. ff. de admini. rerũ ad vsum ciuit. perti. vbi quòd quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam facere debet, ideò si Decurio subiectis aliorum nominibus prædia publica colat. quæ decurionibus conducere non licet, secundum legem vsurpata reuocantur, & ibi not glo. quòd illud quod non possum per me, nec per alium possum, vbi gloss. multos tex. concordantes allegat. Sed quãuis hoc verũ sit, minimè procedit, quando lex vel statutum considerat actum ipsius personæ exercentis, vt in vilissimis, & sordidis officijs, hoc capite expressis, in quibus vilitas in eorum vsu perpenditur, ità sing. tenet Andr. Alciat. in tract. præsu. regul. 1. præs. 48. nu. 10. Sed etsi verum est clericum, qui dicta sordida munera interposita persona exercet, puniendum forè, non equidem pęna ordinaria, d. Clemẽt. 1. de vita & honest. cleric. cum non tamen à culpa vacet, etiamsi per alium exercet, vt tenet glo. præcitata, quam doctores ibi sequuntur, ideò arbitraria pęna puniri debet, pro modo culpæ.

Poterit etiam Iudex Ecclesiasticus coutra laicos merces vendentes procedere, si in his aliquid turpe, vel illicitum commiserint, veluti si merces mixtas cum alia specie ignorante emptore vendiderint, ꝙ notatu dignum est, ità scribit Abb. in cap. 1. de empt. & vendi. quem sequitur Anton. Burgen. ibi. Roma. sing. 526. & antè hos opinioné istã tenet Abb. antiquus. in. d. cap. 1. de emp. & vend. quem originaliter legimus, scribit etenim ibi magistrũ suum

suum illius tex. authoritate consuluisse, iudicē Ecclesiasticum debitis pœnis punire posse laicos aromatarios immiscentes fabarum farinam in cera venali, quem ibi Andr. Siculus sequutus fuit & Aufre. in rep. Clemen. 1. de offici. ordina. post regul. 4. de potestate Ecclesię super laicos, & rebus eorum, versi. Tertio. Nec ista puniendi facultas tolli potest à iudicibus Ecclesiasticis, per sæcularem potestatem ex transcursu cuiuscunque temporis, quia contraria cōsuetudo esset nutritiua peccati & in reipublicæ perniciem ita Hosti. Ioan. Andr. Abb. Cardi. Barb. in d cap. 1. quam opinionem communem esse profitetur Nicol. Boeri. decisio. 69. nu. 21. & insignis D. Couarruu. lib. 3. vari. resolu. cap. 14. num. 5. scribit tamen Boeri. dicta decisi. quòd in regno Franciæ contrarium seruatur ex generali consuetudine, qua potestas hæc tantum tributa est sæcularibus magistratibus abrogata ab Episcoporum clericorumque iudicum iurisdictione, quòd etiā apud Hispanos antiquissima consuetudine receptū est, teste D. Couar. in d. cap. 14. quam consuetudinem validā esse scribit glo. in d. c. 1.

Iudex Ecclesiasticus contra laicos merces deprauatas uendētes procedit de iure, non uerò in Hispania.

B *Glos. ibi.* Adde Abbb. qui hāc sententiam sequutus dictā glos. sing. esse fatetur in cap. ex tuę. num. 4. de cler. non residen. & vide Abb. & docto. in cap. vltim. de vita & honest. cleri. Alexan. in l. contumacia. ff. de re iudi. Deci. in cap. consuluit. nu. 11. de offici. deleg. Bartho. Cass. in consuetud. Burgun. Rub. 4. §. 23. in gloss. *Sera souffisamment*, nu. 18. Verum tamen est, quod si Episcopus publicè denunciet in Sinodo, seu Sinodalem constitutionem faciat, qua pręcipiat, ne clerici dicta sordida munera exerceant, tale pręceptum, vim habet trinæ monitionis. Ita Hosti. in summa, ne cler. vel monach. §. quæ sunt permissa. in fine ver. ego intelligo. quem sequitur. Gregorius Lup. in l. 49. titul. 6. in verbo, *Amonestar tres vezes*: par. 1.

Pręadictam pœnam. Adde Barthol. Cassa. idem teneutem in consuet. Burguad. Rubr. 1. in glos. *S'il n'a grace.* numero 62. C

Aleatores.

CAPVT LXX.

1 *Ludere ad taxillos, clericis prohibitum est.*

2 *Clericus publicus aleator qua pœna puniendus sit, seriosè traditur.*

3 *Seculares iudices, licet nō possint ex huius regni legibus inquirere contra lusores post duos menses, neque contra eos qui duos tantum argenteos luserint: iudices tamen ecclesiastici non debent, etiam in his casibus clericos impunitos relinquere.*

5 *Clericus compelli potest parte petente ad restitutionem eorum, quæ lucratus est in ludo: licèt terminus de iure regio præfixus, fuerit lapsus.*

5 *Clerici lusores non solum puniendi sunt, sed etiam ludi participes.*

Alea

ALea quidem (si Calepino credimus) ludus tabulæ est, & omnis ludus in varietate fortunę consistens. Vnde aleator dicitur qui sępè alea ludit:
1 † ludere autem ad aleas & taxillos
a clericis prohibitum est, [a] vt in cap. Clerici. de vita & honesta. cle. quod ideò prohibitum videtur, propter plura crimina quæ in talibus ludis
b perpetrari solent, [b] quorum. 16. refert Hosti. in sua summa, in titul. de excessi. Præl. in §. Clericus, & vide Florent. in. 2. parte, tit. 1. cap. 23. §. 6. colum. 1. & duabus sequent. vbi dicit, quòd quòt sunt puncta in taxillis, tot sunt scelera in ludo: & ponit 21 peccata quæ in illo interueniunt, quæ omnia ad literam transcripsit Petrus de Rauen. in suo Alphe. auræo, in verbo ludus. Pœna
2 † autē clerici publici aleatoris est, vt repellatur ab obtinendo benefi-
c cio, [c] etiam si nunquam fuerit monitus vt desistat à ludo: probatur in cap. inter dilectos, de exces. prę-la. iuncta glo. in d. cap. Cler. in verbo ad aleas, vnde dicit Abb. in d. cap. Inter dilectos, quòd collatio facta tali, est nulla, si de hoc constabat, tanquam facta vili & indigno:
d [d] & si non constabat, quia erat occultus, debet irritari: quæ vltima verba Abb. displicent. Nam si hæc est pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa punietur? beneficio autem obtento non priuatur propter ludum, secundùm eum, sed mitiori pœna plecti debet: ex quo videtur quòd est pęna arbitraria. Si autem monitus nō se correxerit, tunc potest beneficio priuari, secundum eum, qui allegat tex. in cap. 1. 36. distin. quæ aliàs est 35. qui tex. hoc expresse non dicit, sed quòd clericus deseruiens aleę, aut desinat, aut damnetur: & non aperit quæ sit pœna. Vnde magis mirandū est, quòd Domini. & Prępo. ibi summando tex. eundem, videntur tenere, quòd per illum textum imponitur pœna depositionis, quod etiam videtur tenere Silues. in summa, in verbo ludus, in versi. Quartò quęritur, dum dicit quòd patet esse peccatum mortale ludere in clericis, ex pœna quę est excommunicatio, vel depositio, vt dist. 35. Episcopus, qui est idē text. de quo suprà, qui omnes Doctores solum ad hoc moueri possunt propter illud verbum, *Damnetur*. Et prędictam tamen opinionem Abb. sequitur simpliciter Ioan. Baptista Caccialup. in tracta. de ludo. in 12. quęst. licet non referat Abb. sed allegat solum Doctores in d. cap. inter dilectos & idem ferè ad literam facit Paris de Puteo in tract. de ludo, in colum. 11. nume. 44. licèt de Dominico & Prępo. nullus eorum meminerit. Ego verò in pœna huius delicti non facilè opinor quòd posset describi certa doctrina, quippè peccatum variari debeat ex circunstantijs occurrentibus, quæ ad aggrauandam vel minuendā eam, animum iudicis inclinabunt: ideoque arbitrari eum oportebit quanta sit consuetudo ludentis, & quę quantitas pretij, & qualitas personarum, qualisue exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occasio-

ne ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur, aut si sacraméta desierint ministrare. Et prout hęc omnia accidisse comperit, sic delinquentes in hoc punire debebit. Vnum pręterea semper aduertat Iudex, quòd cum in his pręcipuè Regnis longè grauius puniant leges ludentes ad taxil--
e los, [e] quos idioma Hispanum *Dados* appellat: & hoc genus ludi in oculis omniũ detestabilius sit, sic debet ipse arctiori pęna clericos qui in hoc deliquerint coercere. Si verò clericus proprio ludo id adiũxerit, quòd alijs ludere volentibus mensam paratã habet, in qua alios ad ludendum prouocat ac recipit, tunc quidem grauiori pœna quàm in pręedictis casibus plectendus est. Admonitos pręterea velim in hoc articulo omnes Iudices: horum
3 pręcipuè Regnorum, † quòd licèt ex eorum legibus sancitũ sit, quòd post duos menses non possint iudi
f ces inquirere contra lusores, [f] nec contra eos qui duos tantum argen
g teos luserint, procedere: [g] ipsi tamen cõtra clericos, & post dictum terminum, & infrà prędictã quantitatem potuerunt, & debebunt procedere, ex ratione: quia cùm longè inhonestius, & magnis prohibitum sit clericis quam laicis vacare ludis, non videtur decens esse dictarum legum sanctiones ad clericorum ludentium patrocinium
4 admittere. Atque † ex ea crederem ratione posse firmari, quòd licet eędem leges patrię breuem terminum præfixerint ad repetitionem amissorum in ludo, etiam eo lapso damnari poterit clericus ad restitutionem eorum quę lucratus est, eo qui amiserit repetente. Et quòd in hoc attendendum sit tempus à iure communi pręfinitum ad repetitionem prædictorum, de quo in d.auth. Alearum vsus. Et per Abb. in d.ca. Clerici, de vit.& honest.cleri. Non † solum autèm Iudices ec- 5
clesiastici in puniendis clericis lusoribus debent esse peruigiles, sed & inspicientes, & participes [h] tan- h
tùm etiam punire debent pœna, quæ ipsis condigna videbitur, Imperatoriarum legum zelum imitantes, quę clericos ad tabulas ludentes, vel participes ludentium, aut inspectores, tribus annis à ministerio prohiberi iubent, & in monasterio redigi, vt in auth. interdicimus C.de.episcop.& cleric.& in §.interdicimus.in auth.de sanct.epis.col.9.

A *Clerici, et religiosià quibus ludis repellantur.*

PRohibitũ est. Adde Cõcilium Tride. Sess. 22. c.1.de reforma.& Ses. 24. cap. 12. & Regiã. l.57.tit.5.par.1.cũ dicit. *Otro si no deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos semejantes destos: porque ayan de salir del assossegamiento, nin pararse auerlos, nin à tenerse con los que juegã.* Et ea ratione verè iudicio meo scribit Domi. Soto de iust. & iure lib.4.q.5.ar.2. quòd sacerdotibus vix citra mortale peccatum vti licèt ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & Præsulibus, quia ludus illis non qua ratione sæcularibus, sed quia contra eorum est honestatem prohibitus est: quòd autem

author

author noster hic num. 2. sequitur. Possunt sanè clerici vel monachi si nè vlla culpa etiam veniali, chartis lusorijs ludere ob honestã causam (puta) ad excitandum vel recreandum socium ea re indigentem , dummodò nõ frangant legẽ vllam ad mortale peccatum obligantem, ità Nauarr. in manual. c. 19. nu. 3.

Sed an clerico ad Schacos ludere liceat, vide Ioan. And. in cap. clerici. de vita & honest. cleric. qui tenet quod sic, idem tenet glo. in. §. interdicimus. in auth. de sanctiss. Episc. coll. 9. & in auth. interdicimus. C. de Episcop. & clericis vbi Odofr. & Alber. idem sequuntur. Arch. & Præposi. in cap. Episcopus, 35. distinct. Innoc. in ca. lator. de homi. quam opinionem communem esse fatetur Abb. nu. 4. in di. cap. clerici. Bertachi. in tract. de Epis. 1. caus. fi. par. q. 7. Aug. ad Ange. in tract. malefici. in parte, *Metidore de malidati.* nu. 3. Iuli. Clar. libr. 5. recep. senten. §. ludus. versi. quęro nunquid. Grego. in dict. l. par. in glo. incip. *Tejuelo.* Quæ communis. & recepta sententia limitari debet, nisi clericus luderet ad Schacos auaritiæ causa, ità Archi. in dict. cap. Episcop. & Imo. in dict. cap. clerici. colu. 9. & alij ex præallegatis.

B *Perpetrari solent.* Quibusdam vulgatis carminibus, quæ carmina refert Hosti. in summa tit. de excessib. præla. §. clericus. Plato quidem rectè videtur annotasse aleam & reliquas pernitiosas artes à Demone quem nominat Theuth. inuentas esse, ità Plato in Phædro. & aliquas rationes luculentas prohibitionis aleæ scribit Ioann. Sales Betiensis lib. 1. Polycratici. cap. 5.

Et qui plura alia de taxillorum & alearum pernicie, & detestatione videre desiderat, legat Paridem de Puteo Ioan. Baptist. Calcialup. Steph. Const. in suis tracta. de ludo editis. Troilum Malueri. in suo vtili tract. de Sordi. Iodoc. in practi. crimi. capi. 126. Thom. Gramma. decisio. 11. nume. 7. & nouissimè Fra. Fran. Alcocer in tracta. de ludo. & egregiam additionem ad Doctor. Didac. Perez. in l. 37. ti. 19. lib. 8. ordi. cuius autorem ideò non nomino, quia mihi incertus est, quis is fuerit, cum in toto illo opere non appareat.

C *Ab obtinendo beneficio.* Vide nouissimè Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitra. iudi. quæstion. centur. 4. casu. 399. num. 3. Iure verò ciuili ea pęna statuta erat, quòd si clericus post monitionem Prælati aleæ indulgeret, per triennium proprio munere suspendendus erat. tex. in dict. authenti. interdicimus. & in dict. l. 57. Quæ quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, ecclesiastici iudices eam clericis infligere non debent, sed eas pœnas quæ sacris Canonibus sunt approbatæ, vel aliam arbitrariam pro modo culpæ, & consuetudine ludentis, ità declarat Gregor. in d. l. parti. in gl. incip. *Por tres annos.* Qui nostri autoris hoc capite meminit.

Clericus qui ludo indulget qua pœna plectẽdus sit.

Hoc de clericis, sed cum crimen hoc sit mixti fori, vt adnotarunt Ange. Areti. in tracta. malefi. in verbo, *Mentitore de falsi dadi.* nu. 12. Pari

Index ecclesiasticꝰ, an alaicos lusores, possit debitis pęnis punire.

Pari. de Puteo in tract. de ludo. nūm.43. Petrus Auenda. neminem tamen allegans de execuend. manda. Reg. 2. par. ca. 9. n. fi. Ideoque laicus lusor punitur in primis, pœna priuationis communionis, vt sancitum fuit in sacrosancta Eliber tina synodo. ca. 79. & refert Spec. in tract. de modo generalis concilij sub rub. 62. Deindè pœna arbitrio Episcop. iniungitur, ita Amodeus de Castello in tract. Sindicatus, n. 93. Iacob. Menoch. vbi paulò ante allegaui, sed in forensibus actionibus, apud Hyspanos hoc receptum nō est, nec vidi vnquam iudices ecclesiasticos huius criminis ratione, contra laicos procedere.

Sinodalis Toletana, constitutio interpraetatur. In hoc tamen amplissimo Archi episcopatu Toleta. nouissimè pęnę contra clericos huius criminis reos sunt statuæ, in lib. 3. consti. de vita & honest. cleric. capitulo 7. in hæc verba. *E statuymos, mãdamos, à todos los clerices constituydos in sacris, ò beneficiados de qualquiera dignidad, ò preeminencia que sean, en este ardobispando, no juegen en publico, ni en secreto, à juegos prohibidos de derecho, especialmente à las tablas, ò naypes, dineros ni jojoyas, ni preseas, ni presten dineros à otro para jura. Ni assistan para a tenerse à algunos que juegan, ni consientan que otros juegan en sus casas. Y si lo contrario hizieren restituygan lo que ansi ganaron, è incurra cada uno en pena de dos ducados la primera vez, para la fabrica de la yglesia donde fueren parrochianos, denunciador, y pobres, por yguales partes. Y por la segunda vez la pena doblada. Y por la tercera demas, y alirnde de las dichas penas, que de la pognacio à el aluedrio de los juezes, que de ello conocieren segun la calidad del excesso, y los clerigos que consintieren que se juegue en sus casas, sean obligados à pagar todo el interessè que se perdiere, y se lo puedan pedir, y los juezes condenar en ello. Y si dentro de nueue dias, no vuiere quien lo pida, que è l nuestro fiscal, ò alguazil lo pueda pedir. Y sea la mitad para el, y la otra mitad para los pobres, que el juez porbien tuuiere de lo aplicar.* Hactenus Synodalis Toletana constitutio, circa quàm illud notandum existimo, quod ad hoc, vt clericus cōdemnari possit, grauioribus pęnis quæ ibi imponūtur. Si secundò vel tertiò luserint, oportet ꝙ primò sit condemnatus, vt possit pœna secundi criminis multari, & secundò vt tertia pœna imponi possit ità ex dicta constitutione colligitur. & sic similes Regias constitutiones interpraetatur doctissimus Auenda. de mandat. Reg. 2. part. capit. 9. num. 9.

Possunt tamen in hoc Archiepiscopatu clerici impunè ludere ità vt ludus sex argēteos nō excedat, & sit causa alicuius prandij, & hoc rarò & non publicè, ne indè scādalum generetur laicis, vt in c. 8. dictarum constitutionum lib. 3. ti. de vita & honest. cler.

D *Vili & indigno.* Adde q̄ ego q̄dē opinor nō oīno verū esse, ꝙ collatio beneficij facta infami, sit nulla: nā eam validam fore antè sñiam tenuerunt Fed. cons. 50. Card. & Felin. in cap. querelam. de iureiurād. tex. vbi Innoc. in cap. interdilectos, de

de excessi.præla. & præmittit Calderi.consil.20.tit.de præbend. Felin.in cap. 2. col.3. de rescrip. Nisi ea collatio facta sit infami notorio, infamia quidem iuris, tunc enim collatio est nulla ipso iure, quemadmodum explicat Abb. in ca . inter dilectos.nume.6.&in cap.super eo, de electione Felin.in dict.ca.2. nume.4.Selua.in tract.de benefi.3.par. quæstio. 3. colum.5. Hæc de infamia iuris, nam de infamia facti tradit Calderi.dict.consi.20.& Mart. Nauarr. in capit. si quando, collumn.52.de rescrip.

E *Ad taxillos.* Qua hodie pœna ludentes ad taxillos in hoc regno puniantur: vide l.2. titu. 10.lib. 8. ordi. & pragmaticam regni conditam à Ioanna Regina, Caroli Cæsaris matre Burgis anno.1528.quę nouissimè collocata est libr.8. ordina. noui ti.7.l.7. & vide nouissimas alias pœnas contra lusores constitutas, in l.15. titu. 26. lib.8. noui.ordi.

F *Contra lusores.* Vide.l.116.in Madrititijs conuentionibus celebratis ann.1528.quæ hodie est l.20. titu. 7. lib.8. ordina.noui. Et not. quòd licet iure Regio limitatum sit tempus scilicet octo dierum, ad repetendum amissum in ludo, & ad procedendum per inquisitionem sint duo menses statuti, in clericis, (vt autor noster hoc cap. scribit) dicta Regia constitutio seruanda non est, eodem modo nec in scholaribus quibus lapso illo termino amissorum in ludo fit restitutio, & hoc casu incorretta est. l.vltim. C. de relig. & sumptibus funer. ità in celeberrima illa, totoque orbe celebratissima Salmanticensi Academia seruari testatur Add. ad Didac.Perez, in l.37.tit.19.libr.8.ordi. Et iustissimum est, quòd nostra Complutensis Academia idem obseruet.

Procedere. Vide l.63. in Madritijs cõuentionibus celebratis ann. 1534. quę est hodie l.11. 7.libr.8. ordina.noui. G

Participes. Adde Cin. & Bald.in auth. interdicimus.C. de Episcop. & clericis, qui eleganter scribunt, quòd si statuto pœna ludenti imponatur, eadẽ ludi particeps multandus est, quam opinionem sequutus fuit Ang.& ibi Aug.Arim. vbi suprà, num.7.quod pro multis legibus huius Regni est notandũ. Vndè scribit Fulg.in dict.authen. interdicimus, quòd si quis iurauit se nõ velle ludere, & det alteri pecuniã, vt suo nomine ludat, à periurio minimè excusatur: cuius opinioni assentitur Aug.Arimi.in dict.loco, numero 11. quod multum notandum est. H

Bona ecclesię dilapidantes.

CAPVT LXXI.

1 *Dilapidator bonorum ecclesiæ à dignitate est remouendus.*

2 *Clericus patronus, qui res ecclesiæ alienat, vel in illis damnum infert qua pœna sit coercendus.*

3 *In hoc delicto dilapidationis bonorum ecclesiæ, tria specialia reperiuntur.*

Elegans

4 *Elegans traditur forma procedendi in hoc dilapidationis crimine.*
5 *Exploditur quædam Anto. opinio, & posteà in quodam casu recipitur.*
6 *Potestas alienandi, licèt pendente lite, à iure interdicta sit: super suspicione tamen dilapidationis factum iudicis requiritur.*

I quis † dilapidator est bonorum ecclesiæ, hęc est manifesta & rationabilis causa quare potest à dignitate remoueri, probat text. in cap. 2. de stat. mona. circa fi. & vide text. in cap. Si quis presbyter, 50. dist. quem sic summat Præpo. Presbyter vel diaconus vendens sacra vasa ecclesiæ, deponendus est: poterit tamen episcopus cum eo dispensare: qui tex. etiam probat quòd clericus in hoc committit sacrilegium. Patronus †
2 verò clericus, qui res ecclesiæ alienat, vel illis damnum infert, si requisitus non restituit, suspenditur ab officio & beneficio, donec emẽdet, & si adhuc noluerit emẽdare, debet deponi, ità etiam disponit
3 tex. in l. 3. titu. 15. par. 1. Et nota quòd in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiuntur, secundùm Anto. post Hostien. in cap. Licèt Heli. de simon. pen. col. Primũ, quòd absens & contumax condemnatur, etiam lite non contestata. Secundùm, quòd propter solam suspicionem suspenditur ab administratione is, contra quem fit inquisitio. Tertium, quòd quilibet auditur accusans: quæ etiam tria specialia refert & seqtur Ana. ibi, in colum. 6. Prius tamen admittendi sunt quorum interest. 16. quęsti. 7. cap. Filijs. & 2. questio. 7. Qua- 4
propter. Forma † vero procedendi contra dilapidantem est, quòd formentur duo processus, primus de suspitione dilapidationis, in qua summariè procedi debet: quia timetur ne is, contra quem est inquirendum de veritate, officiales corrumpat, & inquisitionem veritatis impediat, in qua procedi potest summatim & sine scriptura, ad effectum, vt probata suspitione, detur sibi coadiutor, & interdicatur vtrique omne genus alienandi, & tunc ꝓbata suspitione, licèt leui, & per coniecturas, debet suspendi ab administratione, quæ suspensio operatur effectum, quòd solùm perdet potestatem administrandi in temporalibus, non verò in spiritualibus. Secundus processus de veritate dilapidationis, in quo proceditur plenariè, & inuenta veritate deponitur ab administratione in perpetuum, taliter quòd quò ad actum, & quò ad ius, remoueatur ab administratione spiritualiũ & temporaliũ, licèt non degradetur ab ordine: & sic eijcietur dilapidator ab ecclesia, & alius pręficietur, & eiectus remanebit in ordine, sed non habet ordinis executionem, cùm sit effectus infamis per sententiam. Quæ omnia colliguntur ex Archi. in cap. Vobis. & in cap. Vulterranæ. 12. quæstio. 2. & ex Ant. in ca. Venerabili. de offic. delega. & in cap. Licet Heli. de simo. & ex Ioan. de Ana. ibi, col. 5. & ex Abb. in dict. c. Venerabili.

Venerabili. complectendo substantiam dictorum suorum: Abb. tamē vbi suprà, in hoc secundo processu quando de veritate agitur quò ad pœnam imponendam conuicto de dilapidatiōe, distinguit, quòd aut fuit actum criminaliter, & debet deponi: allegat tex. in c. Apostolicos, & c. Monemus. 12. quæsti. 2. cuius opinionem sequitur in hoc Præpos. in dict. c. Vobis, prope fi. Aut fuit actum ciuiliter, & debet solùm remoueri à beneficio, & alius est ad illud promouendus, allegat text. in d. cap. Licet Heli. quam distinctionem habuit ab Anton. ibi, licet eum non referat, qui etiam plus dicit, quòd; debet deponi etiam ab ordine: & vide eundem ibi, & in d. cap. Licet Heli. tenentē, quòd si prælatus non potest conuinci de dilapidatione, & est infamatus, debet se purgare. Et aduerte quòd Abb. in d. cap. Venerabili. dicit, quòd hic processus de quo suprà, habet locum, quando procedit per viam inquisitionis, seu denunciationis: sed si accusatur quis de dilapidatione, non est necessè vt prius inquiratur an sit suspectus sed potest procedi super veritate. Cum autem totus hic noster libellus in denunciatione fiscalis, & non in accusatione fundetur: per hoc constat quòd debebit in nostro proposito formari duplex processus. Dicerem præterea quòd licet verum sit quod Abb. dicit, quod accusationem nō est necessè præcedere inquisitionem de suspitione, si tamen accusator peteret pendente accusatione accusatum suspendi ab administratione, tunc necessè esset saltē summariè de tali suspicione cognosci, & illa probata posse procedi ad suspensionem, vt suprà: quia sola pendentia accusationis de dilapidatione non sufficeret ad suspendendum reum ab administratione, vt notat Anton. in dict. cap. Licet Heli. colum. penulti. & Prapos. in dict. capit. Vobis. 12. quæstio. 2. Sed in materia huius nostri. cap. vide. Abb. in dicto. capit. Licet Heli. penultim. colum. vbi dicit quòd in veritate super modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur vario modò: quia principaliter habemus tex. de ista materia ibi, in dicto c. Licet Heli, in d. c. Venerabili. & in c. Vobis. & in c. Vulterranæ. 12. q. 2. cum alijs: & videtur quod non possint rectè reduci ad concordiam, nisi vnum suppleatur per aliud. Vnde putat ipse propter hanc iurium varietatem esse committendùm iudicis arbitrio, quam viam debeat accipere. & ideò considerata qualitate denunciantium & denunciati, & fama si qua habetur, quandoque iudex à principio interdicit à potestate alienandi, prout factum fuit in dicto. capit. final. de accusation. quandoque interdictione non facta procedit super suspitione, vt ibi: & probata suspitione poterit secundū eius qualitatē, & quantitatē in partem vel in totum suspendere, vt ibi: vel dare sibi coadiutorem, vt in dict. capit. Venerabili, & quòd sic possunt reduci ad concordiam iura & opiniones plures quæ versantur in hoc. Cuius

opinio-

nem videtur quodammodo sequi Fel. in d.c. Venerab. dum in nostro proposito, & in materia dilapidationis videtur se remittere ad doctores, ibi, maximè ad Im. ibi, & ad Abb. in d. capt. Licèt Hei. Et nota quòd dicit Anto. in dict. capit. Licet Heli. in penult. colum: quòd dicitur probari suspitio dilapidationis, si ecclesia habeat magnos reditus: † & nihilominus prælatus est magnis debitis obligatus, & quòd non poterit se excusare obtentu nobilitatis, quia quantumcunque sit nobilis, debet se restringere, & temperare, secundùm ecclesiæ fa-
5 cultatem. † Quod non videtur simpliciter tenendum: quia si prælatus dilapidat reditus annuos ecclesię ad suam tantùm mensam pertinentes, non diceretur tunc dilapidare bona ecclesiæ: sed reditus suos. Propter quod non videtur esse procedendũ contra eum tanquam contra dilapidantẽ bona ecclesiæ, nisi intelligat Anton. quando debita, quibus erat obligatus prælatus, essent contracta ratione ecclesiæ: nam cùm ad illa etiam teneatur successor iuxta text. in capit. 1. de solu. dicitur tunc dilapidare bona dignitatis, quum per superfluitatem suorum sũptuum obligat successorem suum in ea. Insuper Barba. in dicto capit. Venerabili, in. 6. & 7. colum. simpliciter refert plures & varias opiniones in ista materia, & post earum relationem dicit quòd magna molestia est sibi inferendis tot opinionibus, & quòd veritas non habetur ex illis, & quòd esset necessaria Papalis decisio, vt tot iura varia & diuersa reducerentur ad concordiam, & posteà in colum. seq. refert opinionem Legistarũ in proposito, & dicit quòd etiã ex dictis eorum non apparet veritas, sicut neque ex dictis Canonistarum, & quòd absoluat Apollo Et tãdẽ ipse pro veritate dilucidãda in ist passu suscipit duos casus examinãdos Primum an pendente lite super suspitione dilapidationis sit interdicta ipso iure potestas alienãdi, an sit interdicẽda à iudrce. Secundum an sit interdicenda administratio. an debeat dari coadiutor, quoc duos casus prosequitur per duas colũ. sequentes, & tandẽ ex eis elicit tres conclusiones. Quarũ prima 9
est, quòd † licet à iure sit potestas slienandi interdicta, pendente lite super suspitione dilapidationis, tñ requiritur factũ iudicis, quã dicit esse cõtra Hostien. & sequaces de quo articulo vide Aret. in dicto c. fin. de accusa. reliquas quas referre nõ curo: quia primã earum dicit esse cõtra glossas Decreti, & Decretaliũ, & cõtrà omnes Docto. vsque ad suos dies. Secũdam dicit esse cõtra scribentes, propter quod satis videntur paruipendendę à Docto. qui magis veritatẽ, quàm superfluam snbtilitatem quęrunt & alij referre studẽt. In tanta igitur Docto. varietate, ni mirũ si nos quid verũ sit non facilè possimus eligere. Vnde videtur posse teneri forma duplicis processus, de qua suprà cùm temperamento opinionis Abb. in dict. cap. Licet Heli. in qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

ANNOTATIO.

D de quòd huius capitis argumētū vehemēter exposcit, vt hoc loco scribant potissimæ pęnæ, quibus bonorū Ecclesiæ monasteriorum, & aliorum piorum locorum, alienatores vsurpatoresque puniantur. Hoc sanè canonicę nostrę prædicę accommodatissimum est nec alibi opportunius tractari potest.

PRIMA igitur pęna est, quòd qui bona Eclesiæ alienat deponi debet. c. diaconi. 12. quæst. 2. capit si quis de reb. ecclesi. nō alienand. Regia. l. 11. titu. 14. partit. 1. Si tamē clericus ad rē alienatā cōuenitur, statim restituerit, vel damnum Ecclesiæ resarcit, à dicta pœna est immunis, ita scribit Hostien. in summ. titul. de alien. rerū Ecclesię. §. & quę sit pœna, idē tennit gloss. ĭ c. 1. 17. quæstio. 4. idēque sequuti fuerunt venerandæ antiquitatis viri nēpè Tācre. Vincen. & Gofre. in c. sicut. de electio. Contrariā tamē sententiā tenet gloss. in d. ca. quòd sicut. ĭ versic. fina. illius text. autoritate innixa, quę videtur probare, quòd sit necessariū, quòd gratiose ad pœnam euitandam cū alienatore dispensetur. glo. ĭ c. Apostolicos. 12. quæstio. 2. & hanc probat Host. Ionn. Andr. Abb. in dict. cap. sicut. & in capt. si quis. de reb. & ecclesi. non alien. & negari nō pōt opinionem istam communem esse. & fortè veriorem: licet prima maximè innitatur ęquitati, eamque approbat dicta egregia Parti. lex. & ibi not. Gregar. in versi. *Estas penas.*

Secunda pęna est excommunicatio. tex. in dict. c. si quis presbyterorum. & in c. omnes ecclesię. 17. quæst. 4. Reg. lex supradicta.

Tertia pœna est sacrilegij. tex. ĭ dict. c. omnes ecclesiæ. quē ad hoc perpendit Petrus Rebuff. in comp. aliena. bono. Ecclesiæ. nu. 108.

Quarta pœna est periurij, eo quòd bebeficiati omnes se ipsos iuramenti vinculo astringunt, non alienaturos bona ecclesiarum promittuntque ea nō diminuere. text. in capitu. prohibemus. de censib. text. in dict. capi. si quis presbyterorum.

Quinta pœna est quòd qui vendit, vel ĭdebitè alienat bona Ecclesiarum simonię crimine illaqueat ità Archidiac. in c. Saluator. in fine. 1. questio. 3. qui hoc tenet per text. illum in versi. quisquis. & in capit. si forte. 17. questio. 4. quę pœna tunc locum obtineret, quando res sacra venderetur: ita intelligit Rebuff. in d. compendio. nu. 113.

Sexta pœna est, quòd talis alienatio est nulla. text. ĭc. sine exceptione. 12. quæst. 2. hoc ipso iure idque verba illius c. insinuant. cum dicit. *Irrita enim Episcoporum venditio.* De quo est text. iuncta glos. in auth. ex causa. C. de lib. præteri. cum alijs quę breuitati cōsulēs ommitto. Et hæc venditionis annullatio pœna est gl. ĭ c. cognoscentes. de consti. vbi doct. Ex quo sequit̄ quòd emptor rei ecclesiæ, uel alius q. ex contractu nullo rem possidet, eam cū fructibus restituere tenet̄ tex. in d.

cap. si

cap.si quis præsbyterorum. & in cap. grauis.de resti.spoli.

Septima pœna est, quòd res alienata ecclesiæ restituitur, nullo dato pretio. tex.in.capit.1.de Schisma.vbi Anchara. Emptor verò recursum habet contra venditorem ad pretium, non uerò poterit uti retentione rei ecclesię: vt not. in dict.c.fin.Rebuff.in dict.comp.numer.115. sed vtrùm emptor malę fidei posit repetere pretiũ ab alienante glo.in authen. qui res. C.de sacrosan. Ecclesi.tenet ꝙ sic:quam ibi sequitur Cin.& Bald.gl.in cap. hoc ius.10.q.2.Ant.de Butri.in ca. ad audientiã, de reb.ecclesię nõ ali Hostien.in dict.§. & quę sit pœna. Quamuis contrariã opinionẽ, imo quòd nec pretiũ repeti posit à prę lato malè alienante.tenet glo.ĩ.l.iubemus.C.de sacrosf.eccle.& ĩ. l.quẽadmodũ.C. de agricoli.& censi. li. 11.& in auth. de non aliena.& emphyt.§.si quis igitur coll.2.& in.d. c.ad audientiam.But.in dict. auth. qui res, Abb. in dict.c.si quis presbyterorum.in fine.Imo.in dict. ca. ad audientiam. colum. 3. & 4.vbi hanc opinionem communem esse fatetur, & dicit quòd saltem in foecclesiastico difficilè foret in practica cõtra eam obtinere.Prima tamen opinio approbata est dict. Regia l.Parti. in verbo, *Mas contra*. Et eam intelligit ibi, Gregorius respectu pretij quòd emptor dedit non verò alterius interesse.

Interpræ tatur Extra. constitutio. Pauli Secũdi quæ prima est ti, de reb. Ecl. non ali. inter cões.

Octaua pœna est, quę cum alijs colligitur ex Extrauagan. constit. Pauli secũdi Ponticis Maximi quę est prima titul.de.reb.ecclesi.nõ alienand. inter extraua.cõm. vbi cõtra eos q. alienant, vel locant, vltra triennium bona immobilia vel mobilia pretiosa ecclesiarum, extra casus à iure permissos, excommunicationis pœna etsi innodantur, Episcopi vel Abbates fuerĩt, Ecclesiæ ingressus illis ĩterdicitur, quòd si lapsis sex mensibus, indurato animo perseuerauerint, à regimine suarum ecclesiarum, & administratione monasteriorum, quibus præsunt in spiritualibus & temporalibus eo ipso sunt priuati. Inferiores verò prælati, seu Priores, uel quicunque alij habentes beneficia curata, uel simplicia, seu dignitates, & administrationes, uel officia ecclesiastica regularia, uel sęcularia, sunt priuati: eo ipso, quòd alienant, suis beneficiis, quorum res uel bona alienarunt, uel dignitatibus, illaque uacare censentur, absque aliqua declaratione, quæ quidem beneficia possunt conferri liberè per Ordinarios, ad quos de iure collatio spectat.

Circà quàm constitutionem illud notandum censeo, controuersum esse inter doctores an ea sit usu recepta. Siquidem Bertach.in tracta.de Episcop.in 36.quęstion. secundo uolumine tract. diuersor. doctor. ubique seruari affirmat. & Anton. de Prato. in tractat. de iurisdict.Episcop.capit. 5. eodem. 2. uolumi. eam usu receptam esse fatetur D.Petrus Auenda. in libr. 1. de exequen. manda. Regal. capit. 4.nume. 5. ubi dicit quòd quotidie emanant literæ Apostolicæ ad eius obseruationẽ, & inuehitur in

eos qui eam vel non esse receptam, vel contra eam validam esse consue tudinem scripserunt dicẽs inaduer
1 tenter fuisse locutos. Caiet. autem in summa, in verb. excõmunicatio, casu 75. in aliquibus locis quoad nihil, in aliquibus quo ad aliquid receptam esse attestatur. & D. Presul. Couarruu. libr. 2. variar. resolutio. capi. 16. numer. 6. scribit apud Hispanos sæpe in forensibus controuersijs vidisse eam adduci, & quandoque admissam fuisse, & quandoque neglectam, proinde iudicis examinationi rem hanc dimittit, & de eius vsu dubitat etiam Summa Armil. in uerbo locatio, eã tamen in supremo celeberrimoque Lusitano Senatu receptam fuisse testatur celeberrimus, & doctissimo illius consiliarius Anton. à Gama decision. Lusitani. 156. numer. 2. egregius verò Martin. Nauarr. in manuali confess. cap. 27. num. 150. hanc controuersiam ità diffiniuit, nempè, vt existimet nullibi receptam esse quo ad pœnas illas extrinsecas, priuationis beneficiorum & alias. Secus verò quo ad pœnam intrinsecam nullitatis alienationis, & locationis factæ in plures quam in tres annos: itaque testatur Salmanticę sententiam tulisse, qua irritam & nullam quandam bonorum Ecclesiæ locationem vltrà triennium iudicauit, non tamen clericum celebrantem qui eam fecit, ex illius decreti censuris irregularem esse existimauit, quod verissimum & mirum in modum notandum esse censeo, & ità equidem su pradictæ opiniones conciliantur.

Anto. à Ga. Lusi. laudatur

Aduersus verò illos qui bona Ecclesiarum vel piorum locorum occupauerint, tàm clericos quam laicos, nouissimè pœnæ statutæ sunt in Sacro Concilio Trident. Sessione 22. cap. 11. de reformat. Et duodecim pœnas statutas contra perperam alinantes bona Ecclesiarum scripsit Guil. Rodoan. in trac. de rebus Ecclesiæ non alienan. quæstio. 21. fo. 447.

Publicis spectaculis.

CAPVT LXXII.

1 *Clerici publicis spectaculis interesse non debent.*

2 *Clerici huius criminis perpetratores de iure Cæsarum tribus annis ab altaris ministerio suspensi, in monasteriũ rediguntur: de iure verò Pontificio, condigna pœna, iudicis arbitrio sunt puniendi.*

3 *Clerici interesse nõ debent ludis, ostẽtationibus, executionibus damnatorum ad mortem, tauricidijs, seu alijs voluptuosis humanis delectationibus.*

SI enim hominibus cunctis obesse plurimum moresque corrumpere spectacula Lactantius ostendit, ob idquè fugienda consuluit, in lib. 6. Diuinarum Institut. cap. 20. in fi. maxime sub his verbis. Vitãda ergo spectacula omnia, nõ solùm ne quid vitiorũ pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse dẽnt, sed ne cuius nos voluptatis cõsuetudo deliniat, & à Deo atq; à bonis opi bus

bus auertat: Quis inquam ambigere potest, quàm indecens sit ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari? Vnde † meritò
1 ministris altaris, ac quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio Laodicen. in Canone. 54. de quo in cap. Non oportet, lo. 2. de Consec. distinct. 5. spectaculis aliquibus quę in nuptijs, aut in scenis exhibẽtur interesse, & sancitum fuit eos debere fugere, & abire de conuiuio antè quàm themelici ingrediantur vt ibi. Quòdquè non debeant spectaculis interesse scripsit Isidorus, vt in cap. His igitur. 23. distinctio. & quod etiã turpia spectacula illis inhibeantur, habetur in capitulo Presbyteri. 34. distinct. quòd est Cõcinum Agathens. in Can. 39. & insuper in antiqua illa & fęlici Ecclesiæ ætate, non solùm Pontifices maximi & cæteri Prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersi fere orbis regimine præpediti, clericorum honestati ac suorum morum reformationi vacabant, non ignari quidem quantum officiat à sacerdotibus & clericis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatum, adeoq; huiusce honestatis erant solliciti, vt plura clericis omnibus interdicerẽt, quæ infęlici hac tempestate nostra, leuissima fore videntur. Cuius † rei exemplũ est quòd
2 Iustinianus Imperator non solùm Episcopis, sed etiam Presbyteris, Diaconibus, subdiaconibus, & lectoribus, ac omnibus alijs cuiussibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit. In hoc verò delinquentes, vt tribus annis à Venerabili minesterio prohiberẽntur & in monasterium redigeretur statuit, vt in auth. de sanct. Episcop. § interdicimus. colla. 9. quæ quidem pœna, etsi vti ab Imperatore clericis inflicta, videatur non imponenda: monere tamen debet prælatos omnes, vt similia clericis prohibeant, ac comtemptores, pœna digna castigent. Et vide Cardina. in Clement. Ne agros. §. Porrò. colu. 2. de statu. monach. referentem Lau. qui per text. ibi, & in dict. §. Interdicimus, & per text. in capit. Sententiam sanguinis. ne clerici. vel monachi, dicit † quod cler. non 3
debẽt interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu alijs inhumanis actibus laicorum, ex quibus probabilis videtur asserentium opinio, scilicet non licere clericis, maximè sacerdotibus tauricidijs interesse. [a] Quippe 2
cùm inficiari nemo valeat quòd ille actus inhumanus sit, & antiquã redolens barbariem, & in quo plures ex inde hominum sequantur interitum, tantoquè soleant iucundiora reputari simia spectacula, quantò sæuior in homines fuerit taurorum ferocitas iaculis lacessita. Vt autem ad hoc abstinerent clerici in sacris saltem constituti, honestum & æquum ducerem, vt hoc Synodali decreto per omnes diœceses prohiberetur, pœna condigna contrafacientibus imposita.

A *Auricidijs intetesse*. Adde egregiam l.58.ti.5. par.1.& miror non esse allegatam à nostro autore, inquit enim lex illa. *Cuerdamente deuen los Perlaostraer sus faziendas, como homes de quien los otros toman exemplo, asi comode suso es dicho, è por ende no deuen yer los juegos, asi como à lancar, ò bohordar, ò lidlar los toros, ò otras bestias brauas, nin yr à ver los que lidian. Otro si non deuen jugar dadosenin tablas, nin pelota, nin rejuelos, nin otros jiuegos semejantes de estos.* Idem decretum est in conc. Bracharensi.4. act.5.cap.8.in vltima parte & in Concilio Cęsar Augustano anno 1566.cap.1.& in Synodo Valent.actione.1.& Conc. Prouincia. Toletan.ann.1565.act. 3.cap.26. in dicta tamen partita lege in verbo, *Lidiar los otros*, Gregorius. Examinat an taurorum agitatio permissa sit: quam licitam esse indicauit Ioann. à Medina in codice de reb restituend.quæst.21.versicul.corollariè sequitur, quo loco scribit eos qui rem publicam moderantur à peccato immunes esse, si adhibita diligentia necessaria ne mors aut damnum sequatur tauros agitari permisserinl. Illi verò qui in plateis tauros agitant, si id temere non fecerint, sed locum propinquum, vel receptaculum habuerint, ad quod possint confugere, vt incolumes reddātur, pari ratione excusantur, alioqui peccarent temerè, & improuidè tauros agitantes, suis viribus & industriæ confidentes. Quòd verò attinet ad illos qui dictis ludis asistunt, dum modò non depeccato, aut negligentia si qua in rectoribus fuit, nec decurrentium temeritate, nec de damno alcui ex taurorum agitatione eueniente lętentur à peccato excusantur. doctissimus tamen Gregor.in dict.glos.dictę legis Partitę taurorum ludum maximè noxiū arbitratur in quo nulla diligentia (vt ille inquit) sufficiens est ad præcauendas mortes percussiones, danna, quæ frequentissmæ ibi contingunt. Et ea ratione Martin. Nauarr in manu.confessor. Latino capitulo 15.numero 18. quibusdam rationibus adductis ibi testatur olim tenuisse hanc taurorum agitationem, absque mortali peccato fieri non posse. postea tamen mutato consilio affirmare hoc non audet, dummodo fiat cum moderamine, & adhibita cautela, sed quia id raro continget iustissimam fore legem qua taurorum agitatio prohiberetur, quam sanctissimus Pius V. Pontifex Maximus sanciuit, quæ vulgo circumfertur.

Tauros agitare anabsque peccato liceat.

Sed dictæ constitutionis pœnæ & censuræ in his Hispaniarum regnis, quo ad laicos, necnon milites quarumcunque militiarum, reuocatæ sunt iam à Sanctissimo domino nostro Gregorio Decimo tertio Pontifice Maximo, qui nunc feliciter catholicę Ecclesiæ præest. Cuius decretum in studiorum gratiam quia vulgo non patet, hoc loco scribere decreui.

Ad

Ad futuram rei memoriam.

Exponi nobis nuper fecit charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarũ Rex catholicus quòd felicis recordationis Pius Papa prædecessor noster, periculis fidelium occurrere volens, per suam cõstitutionem, omnibus Principibus Christianis, cæteris que personis in ea expressis, sub excommunicationis, & anathematis, & alijs censuris, & pœnis, prohibuerit, ne in eorum locis, spectacula, vbi taurorum aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permitterent: aut illis quomodolibet interesse, prout in eadem constitutione latius continetur. Nihilominus idem Philipus Rex regnorum suorum Hispanorum vtiliate motus, quę ex agitationibus huiusmodi taurorum peruenire solita erat, nobis humiliter supplicari fecit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolice dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis, nobis in hac parte humiliter porrectis supplicationibus inclinati, excommunicationis, anathematis, & interdicti, aliarumque ecclesiasticarum sententiarum, & censurarum, in ipsius Pij prædecessoris constitutione contentas pœnas in eisdem Hispaniarum Regnis, quo ad laycos ac fratres milites tantum quaruncunque militiarum etiam præceptorias, et beneficia ipsarũ militiarum pro tempore obtinentes, dummodo dicti fratres milites sacris ordinibus initiati non fuerint: & agitationes taurorum festis diebus non fiant, autoritate Apostolica tenore præsentium tollimus & amouemus premissis alijsque in contrarium facientibus non obstantibus, quibuscunque. (Prouiso tamen per eos ad quos spectauit) quod ex inde alicuius mors quo ad fieri poterit, sequi non possit. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die. 25. August. 1575. Pontificatus nostri anno quarto.

Et ideo taurorum agitationes, quæ metu censurarum aliarum ve pœnarum extrauagan. Pij V. relegatæ erant in Hispania, iam sunt frequentissimæ. Clerici vero eis assistere non possunt, cum ecclesiastico ordini indecorum sit, eius ministros hisce spectaculis interesse: licèt multi salutis eternæ prorsus immemores, & grauiter mortaliter peccantes, temerè non obseruent. In dicto Concilio verò Prouinciali Toletan. celebrato anno 1566. acti. 3. capit. 26. clerici qui in hoc deliquerint pro vt ibi diffinitur ordinarij arbitrio puniri debent.

Clerici taurorum agitationib. interessentes grauiter peccant.

Clandestinis nuptijs interessentes.

CAPVT LXXIII.

1 *Clericus, qui interfuit coniugio clandestino, qualiter puniatur.*

2 *Suspensus ab officio an sit suspensus à beneficio.*

3 *Eipscopus vel parochialis sacerdos, an huius c. suspensionẽ possit propria absolutione tollere.*

4 *Hodiè in pluribus locis consuetudo viget, ut prelati dispensent, quod sine bannis contrahere posint, qui nubere volunt.*

1 a Parochialis † sacerdos contemnens [a] prohibere tales nuptias, aut quilibet alius etiam regularis, qui præsumit illis interesse, suspenditur ab
b officio per triennium, [b] & punitur grauius, si culpæ qualitas postulauerint, vt in capit. final. de clandest.
2 despon. Et licèt. ibi solum † dicat quòd in hoc delinquens suspenditur ab officio, intelligendum est, quòd talis suspensio inducit etiam suspẽsionem à beneficio, cùm hoc sit regulare, vt not. glo. in Clementi. cupientes. de pœn. in gl. magna, versi. Et not. & in cap. Latores, de cler. excommu. minist. & Doct. in capit. Pastoralis. de appell. vbi etiã glo. fina. & ita tenet Cardinal. in dict. capi. fina. quem refert & sequitur Prępo. ibi, in fin. colum. Tempus autem triennij poterit minui vel augeri ex causa, vt not. Host. ibi, quem sequitur idem Præpos. in dict. fina. colum. qui pro eius opinione ponderat tex. ibi dum dicit, grauius puniendus, &c†. Imò plus dicit Hostien. secundùm eum quòd ab hac suspensione poterit absolui ab ordinario, vel suo parochiano, ex quo non reseruatur sedi Apost. arg. tex. in ca. Nuper. de sen ten. excom. nisi per constitutionem legati in prouincia de consensu synodali fuerit absolutio reseruata, nam tunc etiam episcopus non posset absoluere. Ego tamen dubito in quantum Doct. dicunt quòd absolui poterit à suo parochiano, argu. d. cap. Nuper. quòd hoc sit verum in isto casu: quia ille tex loquitur in excõicatione, in qua veritur periculũ animæ ꝙ quis sit, vel moriatᷓ excõicatus, quod nõ est in suspẽsione. Item loquitur quando difficile est ex aliqua iusta causa, ꝙ ad ipsũ excõicatorẽ absoluendus accedat. Item ludibrio esset pęna ista suspẽsionis per triennium, si statim post illam incursam posset sacerdos absolui à suo parochiano. Præterea pœna ista imponitur presbitero parochiali, quomodo ergo poterit iste habere alium presbyterum parochialem suũ qui illum tanquam parochialis & proprius sacerdos absoluat. Imò quod nec ab Episco. possit absolui sacerdos qui hãc pœnam incurrit, magis in specie probat glo. in c. Cupientes. in. §. Ceterum, in verbo, suspensos. de elect. libr. 6. dum dicit, quod tex. in d. ca. Nuper. non habet locum in suspensione: & licet sequamur opi. gl. in clem. 1. de hæret. in. §. verum. in verbo, excõmunicationis, quæ videtur extendere d. c. Nuper. ad suspẽsionem, quando nõ fuit ad tempus determinatum, & dicit non habere locũ quando tempus est determinatum, adhuc nõ potest procedere opin. Hosti. & Card. in casu nostro. Quũ hic suspensio sit limitata ad trienniũ: nec etiam procedere potest eorũ opi. si ommissis glo. prędictis sequamur opinio. Pauli ĩ clem. 1. de reb. Eccle. nõ alie. quã videtᷓ sequi Domi. sup d. glos. ĩ verbo suspensos, dũ vult quod aut lex ponit suspensionẽ propter pœnam aut propter contumaciam: primo casu, inferior nõ potest absoluere, nisi esset causa vrgens: secũdo, inferior

ferior absoluit, & sic procedit d.ca. Nuper. Nam etiam secundùm istã distinctionem non potest procedere dicta opinio Host. & Card. quia apertè constat, quod in casu nostro suspensio non in contumaciam, sed in pœnam imposita est: & sic per supra dicta videtur, quòd non sit vera[c] opinio dictorum Doctorũ quò
c
ad casum nostrum, quam nusquam
4 ab alio inpugnatam legi. Cùm † autem hodie in pluribus locis consuetudo inualuerit, vt prælati dispen-
d sent[d] quòd sine bannis præcedentibus contrahere posśint qui nubere volunt, vt facilè est videre in aliquibus diœcesibus & vt de consuetudine eadem attestatur Petrus de Palude in 4. sententiarum, dist. 28. quæst. 2. ar. 3. conclu. 3. eodem modo videtur quòd ex tali dispensatione celebrandis nuptijs posśint interesse.

A *Tales nuptias*. Adde quod ad hoc vt huius capitis pęna imponatur matrimonium clandistinum dupliciter considerari potest (alijs omisśis) Primò quoties matrimonium absque testibus contrahitur. Secundò quoties testibus præsentibus, prætermisśis tamen denunciationibus Ecclesiæ. glos. not. in cap. cum inhibitio. de clandesti. dispensatione tradit Deci. in l. quo tutela. §. clam. ff. de reg. iur. Domi. Soto in 4. senten. dist. 28. q. 1. ar. 1. Specul. cõiugator. 1. par. arti. 10. in prin. Regia l. 1. tit. 3. par. 4. Marti. Nauarrus. in manuali. confesso. c. 22. nu. 7. Didac. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. ordi. versi. plura tamen se offerunt.

Suspenditur ab officio per triẽnium. B Adde Regiã l. 4. titul. 3. parti. 4. D. Couarruu. in 4. Decretali. 2. par. c. 6. num. 13. quo loco scribit suspensionem istam ad beneficium etiam extendi posse. Florent. in 3. par. ti. 1. cap. 16. Hæc tamen suspensio ipso iure non imponitur, sed iudicis sententia desideratur, quod manifestè colligitur ex d. cap. cum inhibitio. §. fin. ibi, *Suspendatur*. Et sic per sententiam, cum illud verbum, *Suspendatur*. actum iudicis in futurũ exigat, & ea ratione est canon ferendæ non latæ sententię, glo. in l. in criminali. in verbo, habeatur. C. de iurisdi. omni. iudi. tradit Felin. in ca. Rodulphus. nu. 24. de rescrip. Roman. sing. 2. Hierony. Gig. in tract. de pensioni. quæst. 78. Siluest. in summa. in verbo, excommunicatio. 1. quæst. 9. Matthes. singu. 112. & nouisśime D. Perez in l. 1. tit. 1. li. 5. ordin. fol. 32. versi. circa præmissa.

Clericus qui matrimonio clãdestino interfuit quã pœna plectẽdus sit.

Hodie verò ex sacrosancti Concilij Tridentini decisione Sesśione 24. cap. 1. de reforma. Parochus, vel alius sacerdos, qui cum minori testium numero, quam ibi statuto: & testes qui sine parocho, vel alio sacerdote, de ordinarij seu parochi licentia, in his clandestinis matrimonijs interfuerint, nec non contrahentes ipsi grauiter pro arbitrio ordinarij puniuntur. Circà quod decretum quatenus huius capitis argumento conuenit, nonnulla censeo consideratione dignisśima.

Primò ante omnia scire oportet, quòd in dicto decreto quædã solen-

Sacrũ Cõcil. Tridẽ. Sess. 24. c. 1. de reformat. circa illa quæ formam, & solennitatẽ matrimonij cõcernũt, interpretatur.

solennitates statutæ sunt, quæ pro maiori matrimonij solennitate desiderantur, quædam verò statuuntur, quia sunt de necessitate Sacramenti, de solennitate enim sunt bãna, edicta, publicationes in ecclesijs, vt maiori solennitate tantum Sacramentum celebretur, de substantia matrimonij est, quòd corã parocho, & duobus vel tribus testibus fiat: quòd si hoc omittat, nullum est matrimonium. Quod ex d. Cõcilio manifestè colligitur, quia clausula decreti irritantis non refertur ad eam denunciationum solennitatem, sed ad aliam, nempe vt matrimonii contractus substantiali forma ibi statuta cõtrahatur, & ità inquit *Qui aliter quam presente parocho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum, omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Si enim catholicum concilium voluisset matrimonium nullũ reddi, ex defectu denũciationum hoc expressisset: prout expresit deficientibus parocho & testibus, prout in simili disposuit tex. in cap. inter corporalia. post medium de transla. Episc. vel electi ibi. *Vnde si circà translationem idem fieri voluisset, quod de concessione dixerat, & de translatione poterat expressisse.* Quòd etiam ex eo fulcitur, nam si hæ denunciationes desiderarentur pro forma matrimonij, minimè sanè Catholicum concilium facultatem concederet ordinarijs, vt ex causis possent eas omittere, arg. eorum quæ tradit Bar. in l. si in lege. ff. locat. Pau. de Castr. in l. qui Romę, §. Flauius. ff. de verbo. obliga. vbi latissimè Alexand. num. 8. Felin. in cap. cum dilecta. nu. 6. de rescrip. Deinde hanc rem comprobat, quia iure antiquo matrimonium contractũ absque monitionibus firmitatem obtinebat, cap. cum inhibitio. de cland. de sp. Sacrum vero concilium minimè corrigit sed innouat dictũ ius antiquum Concilij Lateranensis, cum dicit. *Sacri Lateranensis concily sub Inno. III. celebrati, vestigijs inhærendo, præcipit.* Et sic in nullo corrigit, ideo mutandum non est, l. præcipimus. C. de appella. & casus iste omissus remanet in dispositione iuris communis, l. commodissimè. ff. de lib. & posthu. quia si voluisset annulare expræssisset. l. item apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniur. cap. ad audientiam, de renun. Istum dicit germanum intellectũ dicti Concilij Ioan. à Rojas in sua Epithom. de successio. cap. 2. num. 22. & 23. & 24. dicens ità pluries à se fuisse iudicatum. Sequitur Ioan. Guterrius vir doctus & diligens, in tracta. de iura. confirma. 1. par. c. 51. num. 25. Ioann. Matienzo in Rubr. titu. 1. lib. 5. noui ordi. in glo. 1. num. 34. & 35. Et ità decretum est à Cardinalibus qui sacri Concilij Tridẽtini interpræationi pręsunt, quorum decretum infrà referam, & ità tenendum est, licèt contrariã opinionem, nempè matrimonium vitiari denunciationem defectu tenuerit Iacob. Menochi. consil. 69. nu. 70.

num. 50. volum. 1. à quo in hoc cauendum erit.

Peccaret tamen grauiter parochus, qui matrimonium prętermissis denuntiacionibus celebraret, atque contrahentes ipsi: necnon testes, qui scienter in his matrimonijs interfuerint, & in exteriori iudicio cõdignis pęnis ab Ordinario sunt puniendi. Si verò Parochus non inito consilio nec data opera, sed ex ignorantia credens banna præcessisse, ea omisit: iuxta qualitatem ignorantię leuiori pœna puniendus est. Ipsi verò contrahentes, si modo bonã fidẽ habuerint, puniendi non sunt, nulla sanè eis culpa imputari potest qui parocho asseueranti facta fuisse iam banna fidem pręstiterunt (prout tenebantur) & suspicari debebant in huius muneris ministerio fuisse desidem, ità scribit optimè meo iudicio Doctor Ioann. Segura in direct. iudi. Ecclesi. 2. par. cap. 15. num. 40.

Secundò illud etiam perpendi debet, quòd licet parochi præsentia, vel alterius sacerdotis interuenientis, sua vel Ordinarij licentia sit de substantia matrimonialis vinculi, non tamen censeo pro eius forma desiderari: quòd ipse sacerdos verbis dicti concilij vel alijs de more regionis, vtatur ita multis rationibus, & argumentis adductis, probat Illephonsus à Vera Cruce in appendi. ad Specul. matrimon. dubio 4. Non tamen excusaretur clericus à mortali crimine, & à pœna à suo ordinario imponenda, si dictis verbis in matrimonijs contrahendis non vtatur, vt ipse ibi latè scribit.

Tertiò (licet hoc à multis in controuersiam adduci poterat) verissimum & iuri consonum censeo ꝙ licet parochus inuitus, renuens, vel dolosè ad matrimonium celebrandum à cõtrahentibus, vel alijs suo nomine fuerit adductus, dummodò contrahentium verba audiat, & probè intelligat, tale matrimoniũ firmitatem obtinere. Id sanè in dicto decreto pręcisè pro matrimoniali vinculo exposcitur quòd præsens sit, vt tanquam testis qualificatus, cum alijs qui ibi interfuerint testimoniũ proferre possit, & ideò quomodocũque id fieri possit, minimè viciatur matrimoniũ, de quo est tex. insignis, in l. coram Titio. ff. de verbo. sign. vbi Florentinus iureconsultus inquit. *Corã Titio aliquid facere iussus, non videtur presente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram eo fecisse. Scire autem nõ etiã velle is debet: nam etiam inuito eo restè fit quod iussum est.* Vnde si statutum prohibeat, aliquid fieri sinè præsentia alicuius, satis est illum esse præsentem, quamuis nec consentiat, nec consulat id fieri: vt eleganter voluit Bald. in c. ex parte Episcopi, col. 1. de rescrip. Aretin. in l. si quis mihi bona. §. Si coram. 1. not. ff. de acqui. hæredi. per id quod voluit Bar. in l. Modestinus, colum. 1. ff. de dona. quod cum in insinuatione sola pręsentia iudicis sufficiat per l. omnium. C. de testa. satis est quòd donatio coram iudice fiat, absque eo quòd ipse aliquid faciat, aut decretum interponat, sequitur Bald. in l. istud, colum. 2. 1. quæstio. C. de

Matrimonium coram testibus et parocho ẽt reluctãte, cõtractum validũ est.

sacro

ſacro Eccleſi. vbi ad hoc allegat tex. quem dicit meliorem de iure, in l.vltim.C. de prædi. curi. lib. 10. Alexand.in d.l.omnium. colum. 1. And.Tiraquell.poſt leges cõnubiales gloſſ.7.num.32. Rurſus hoc fulcitur, quòd præcipuus finis & ſcopus Concilij Tridẽtini fuit, prohibere matrimonia clãdeſtina, & mederi malo: quod ex eiſdem ortum habebat eorum videlicet, qui priore vxore cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahebant. Et ſic in perpetuò adulterio viuebant, vt ex procœmio dicti decreti conſtat, ex quo finalis ratio deduci ſolet, vt in l. fina. ff. de hæred. inſti. cui malo ſatis medetur, ex parochi pręſentia abſque aliquo ipſius miniſterio, vel conſenſu. Pręterea hoc ex dicto ſacro ſancto Cõcilio corroboratur, quòd parochi præſentiam & teſtium, ad firmitatem matrimonij ęquiparat, copula equidem illa, & caſus ſimiles coniungit. l.Seiæ §. Caio. ff. de fundo inſtru. ſed præſentia teſtium ſufficit quocunque modo contingat, & quòd ſit caſualis & moralis, ita Bald. per illum text. in l. teſtium. nu.6.C. de teſtib. tradit Felin. poſt alios in proem.Decretali.num. 29. ergo & parochi præſẽtia dicto modo ſufficit. Ità ab hinc pluribus annis ſtatim poſt cõci. Tridentinum, cum de hac quæſtione interrogatus fuiſſem (dictis rationibus innixus) reſpondi. Et cum caſus ſimilis Salmanticę contigiſſet, conſulti de eo fuerunt Cardinales, qui Pontificia authoritate Concilij Tridẽtini interpræetationi præſunt, qui D. Hieronymo Manriquez Salam. Epiſcopo ita reſponſum præſtiterunt.

Reuerendiſsimo Domino vti Fratri Domino Epiſcopo Salamantino.

Euerendiſsime domine, libellus hic amplitudinis tuæ nomine porrectus, in quo nonnulla continentur quęſita ad contractũ matrimonij ſpectantia, propoſitus fuit in ſacra congregatione Cardinalium, interpretationi Tridentini Concilij pręfectorum, quorum hæc fuit ſententia.

Non pertinere ad ſubſtantiam matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat, ideoque valere matrimonium, quãuis verba exprimentia conſenſum prolata ſint à contrahentibus tantum, dummodò parochus adhibitus à contrahentibus, ſit præſens & intelligat, id quòd agitur: licet diſsentiat, & contradicat, parochum verò intelligi adhibitũ, etiã ſi ex alia cauſa vocatus ſit: dummodò ad illum actum adhibeatur. De parocho autem qui omiſsis tribus denuntiationibus, ſinè ordinarij licentia, aliquos deſponſauerit, an matrimonium teneat, congregatio cenſuit matrimonium quidem valere. Sed parochum ab ordinario puniri poſſe. Hæc ſunt quæ ſacræ congregationi viſa ſunt, amplitudini tuæ reſcribenda, cui bonam valetudinem, & omnia fauſta à Deo precamur. Romæ die ſexta Ianuarij. 1582. amplitudinis tuæ vti frater Philippus Boncomp. Cardinalis ſancti Sixti.

Et

Et ità in causa illa de qua fuerat controuersia dictus dominus Episcopus iudicauit, consilio doctissimi doctoris Bustos Salmanticensis Academiæ sacrorum decretorũ professoris insignis. Fateor tamen contrahentes ipsos & testes qui inito consilio interfuerunt, cæterosque huius criminis reos grauiter ab ordinario esse plectendos. Tum ne tantum scelus impunitum remaneat. Tum ne detur ansa passim violandi illam Tridentini Concilij sanctionem.

D. Bustos laudatur

Post hæc verò scripta, peruenerunt ad manus meas, aliæ consultationes factæ dictis Cardinalibus, & datæ fuerunt D. Card. Carraf. in quadam matrimoniali causa, quæ contigit inter quendam Aluarum, & Catharinam, in ciuitate Gienēs. ann. 1582. quarum aliquæ sunt instituto nostro accomodatissimę, & ideò in studiorum gratiam, hoc loco referendas duxi.

Primum igitur dubium propositum fuit, vtrum prohibitione facta ab Ordinario, ne parochus aliquos desponset, ità tollatur iurisdictio parochi, vt ad contrahendum matrimonium, contra talem prohibitioné non sit legitimus parochus, cum possit Ordinarius in totũ vel in partem auferre à parocho, ex causa iurisdictionem, sicut fit quãdò reseruantur aliqui casus: & in proposita quęstione maiorem vim habet, quia prædictus sacerdos, nõ erat principalis parochus, nec rector proprietarius, sed annuus vicarius, qui ad nutum Ordinarij poterat remoueri.

RESPONSIO.

Congragatio concilij respondit, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum est ab Episcopo ne interueniat.

Ex quo secundum dubium controuertitur, vtrùm cum in proposito casu interuenit parochus, non inuitus, sed volens, contra prohibitionem Ordinarij, matrimonium validum sit, vel potiùs nullũ, quia non interuenit sacerdos habens iurisdictionem, cùm sit sublata ab Ordinario.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit esse validum.

Tertium dubium est, quòd si inuitus & compulsus per vim adsit sacerdos, cum contrahitur matrimonium, præcedente vel non præcedente dicta prohibitione, vel tacedente dicta prohibitione, vel tali interdictione, vtrùm tale matrimonium subsistat?

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit subsistere.

Quartum dubiũ, si sacerdos adfuit, nihil tñ eorum, quę agebantur vidit, neq; audiuit, utrũ tale matrimonium validum sit, sic contractũ, vel potius tanquam sine sacerdote nullius sit ponderis seu momenti?

RE-

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit non valere, si sacerdos non intellexit, nisi tamen affectatum esset non intelligere.

Quintum dubium, si adsit sacerdos, dùm contrahitur matrimonium casu, non cogitans, se ad id vocatum, sed aliud agens, audiuit duos inter se contrahentes matrimonium, vtrum sit validũ tale matrimonium, in quo fuit præsens nõ tamen certioratus, neque ad id expressè vocatus: neque interponens suam authoritatẽ dicto vel facto, vel potius sit nullum, quasi asistẽtia authoritatoria, per concilium requiratur, non nuda vel casualis pręsentia.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit valere, etiam si parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum.

Quæ decisiones singulares sunt & ideò non vulgariter notandę.

Matrimoniũ nullũ propter solẽnitatis defectũ an possit valide cõtrahi.

Quartò, est etiã memoratu dignum quòd stante hodie dicto decreto concilij, si quis temerè audeat contrahere, absq; parocho, & testibus, non solùm tale matrimonium vt clandestinum nullum est, sed nec poterit postea parochus, huic postea contrahenti authoritatẽm pręstare: saltem absque ordinarij sui facultate, quòd si fecerit, incidit in pœnam tex. in d. cap. fin. de clãd. despon. ità in terminis scribit Simon Maiolus in tracta. de irregulari. lib. 3. cap. 25. versi. circà crimina, fo. 306. sed miserè labitur in hoc vir doctus, nam si prout ipse fatetur verum est, quòd inhabilitas dicto Concilio statuta est ad sic contrahendum, quandò forma prætermittitur, vt benè etiam scribit D. Perez, in l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. versi. vlterius dubitatur. Nullum potest impedimentum considerari, cuius ratione qui sic contraxerunt, serua ta forma Ecclesiæ non possint postea contrahere, & ideo frustra desiderat Ordinarij facultas. Quod iam diffinitum est Cardinalium qui pręsunt interpretationi Concilii Tridentini Decreto, his verbis. *Qui matrimonium sine parocho clandestinè contraxerunt atque consumauerunt, possunt si nullum aliud impedimẽtum adest sine dispensatione de nouo in facie Ecclesiæ matrimoniũ cõtrahere*

Contra Simõ Maiolum.

Decreti Car. sacrę cõgregationis.

Illud tamen non diffiteor, ꝙ si ex Synodali constitutione contrahentes ob matrimonium clandestinum excommunicationis sententiam incurrissent, vel tale matrimonium publicum esset, malè faceret parochus, saltem ratione scandali, qui non primò declarato nullo matrimonio clandestino ab ordinario, eos secundò matrimonio coniũgeret, eritque propter hoc arbitraria pœna plectendus: non verò erit locus pœnæ text. in d. cap. fin. prout perperam Maiolus scribit.

Contrauenietes sacro Triden. concilij decreto mortalẽ culpã cõtrahunt.

Quinto est etiam firmissimè circà hoc institutum asseuerandum, eos omnes qui contraueniunt dicto decreto, mortalem culpam contrahere, cum Ecclesiæ iustissimo

præcepto

præcepto in re grauissima contraueniunt, quòd manifestissimum est, ità vt nulla probatione indigeat, & probat Alfon. à Vera Cruce in appendi. ad Specu. coniugat. dubio 11. Et in exteriori iudicio grauiter Ordinarij arbitrio plectẽdi sunt, vt in dicto concilio decretum est.

Sententia excõmunicationi iustissimè imponitur cõtra contrahẽtes clãdestinũ matrimoniũ

Circa quod tamẽ iudices Ecclesiastici animaduertere debent, ꝙ si non tantum matrimonium clandestinum contractum fuerit sed cõtrahentes carnali copula consummauerint, grauiori supplicio immane hoc crimen ab ipsis puniri oportet: ita fertur decretum esse à Cardin. quibus à Summo Romanæ Ecclesiæ Præsulæ Concilium Tridentinum interpretandi cura amplissima potestate demandata est.

Sextò ratione huiusmodi mortalis criminis, sequitur iustissimè per synodales constitutiones statui posse, excommunicationis sententiá, necnon alias pœnas contra clericos, & laicos transgressores dicti decreti, id enim fit, vt melius superioris lex seruetur, vt in cap. animarum. de constit. in 6. glo. in Clemen. ne Romani. in verbo, tolli. de electi. vnde iustificatur apud nos

Toleta. Synodalis constitutio.

Synodalis Toletana cõstitutio, qua excommunicationis pœna ipso iure, & aliæ pœnę imponũtur, in hęc verba. *Y mandamos que no guardando se la dicha forma, que el cura, o clerigo que celebrare esto Sacramento, sea descomulgado por el mismo hecho, cuya absolucion en nos reseruamos, y demas, y aliende de las otras penas constituydas en derecho, le suspendemos por medio anno: y siendo beneficiado le priuamos de la mitad de los fructos de su beneficio, applicados para la fabrica de la yglesia donde fuere beneficiado, y no siendo beneficiado, de mas dela dicha suspension, y excommunion arriba dicha, cayga en pena de tres milimrauedis aplicados a la dicha fabrica. En la qual dicha excommunion caygan è incurran las partes contrahientes, y los testigos ipso facto, como cae, è incurre el cura, o clerigo que hiziere el dicho matrimonio segun dicho es.*

Et cum suspensionis pœna, dicta constitutione per verba præsentis temporis infligatur ipso iure imposita censetur gloss. in l. si quis maior. in verbo infamia. iuncto text. in verbo *Notatur*. C. de transactioni. vbi Bart. Bal. & Paul. & alij recentiores notant, glo. in l. si quis in tantam. in gl. magna in versicu. *Quarto quæro*. C. vnde vi, quam opinionem communem esse testantur plures quos refert And. Tiraquell. in repeti. l. si vnquam, in versic. *Reuertatur*. nu. 21. C. de reuoca. dona.

Salmãtina cõstitutio synodalis interpræta tur.

Similis excommunicationis pœna ipso iure imposita est constitutione Synodali Salmantina cap. 42. quam refert Doctor Didac. Perez in l. 1. titu. 1. lib. 5. ordi. versi. *Item so let pœna*. Quę amplius habet, nempè eos qui ea excommunicantur euitandos esse, absque aliqua denunciatione, quod sanè manifestè repugnare videtur Martini V. constitutioni quę incipit. *Ad euitanda scandala*. Quę statuit, neminem teneri excommunicatum euitare, ét à iure donec nominatim denuntietur, & ea ratione cum lata sit, con-

trà

trà ius superioris non poterit firmitatem obtinere, vt in cap. cum inferior, de maiori. & obedi. & hac ratione de eius valore dubitat D. Couarru. in 4. decretal. 2. par. cap. 6. nume. 9. Sed potest iure defendi, quandò matrimonium clandestinum, propter quòd incurritur excommunicatio est notorium, tali modo, quòd nullo pacto celari potest, ità eam defendere conatur Didac. Perez, dicto ver. item solet folio 30.

Prohibitio matrimonij clādestini sponsalia de futuro minimè cōprehendit.

Non tamen prætermittendum est, quòd circa prædictas Synodales constitutiones scribit Domi. Soto in 4. senten. distinct. 28. quæstio. 1. arti. 2. vbi contrà eas inuehitur dicens, quòd melius esset quòd iuris communis pœnæ tantum imponerentur. Nam si Summi Pontifices, sacraque concilia, dictas censuras necessarias iudicarent, eas instigerent, su picatur (vt ille inquit) quod propter subsidium potius fabricarum, quàm animarum imponuntur. Illi autem qui dictas censuras ignorant, eas minimè incurrunt, etiam si aliqua sua culpa vincibiliter (vt aiunt) ignorent. Quia licèt à iuris cōmunis censuris nulla ignorantia excusat, tamen ab aliorum inferiorum prælatorum excusat, dummodò, crassa & supina nō fuerit, vt in cap. vt animarum, de constit. lib. 6. Crassa & vero & supina ignorantia illa dicitur, quę ex malicia vel nimia negligētia procedit.

Septimò ex verbis dicti sancti Concilij colligitur, quòd ordinarius ex illius præcepto tenetur trāsgressores debitis pœnis punire, in illis verbis, *Arbitrio ordinarij præcipit*. Et ea ratione peccat ordinarius, vel eius vicarius, qui neglexerit huius criminis reos punire, ità tenet F. à Vera Cruce in apendice dubio 11.

Octauò non est obliuioni tradendum, quòd per impositionem pęnę illius decreti, non censetur exclusa pœna tex. in d. cap. cum inhibitio. §. fina. imò vltra illam parochus, vel alius sacerdos qui in hoc deliquerit, pæna arbitraria plectendus est, prout in dicto decreto concilij continetur. Tùm quia iuri antiquo in hoc derogatum non est, à quo sinè noua & expressa decisione recedere nō licet. l. præcipimus. C. de appel. cum simili b. Tùm quia in d. §. fin. cap. cum inhibitio, vltra suspensionem triennalem, grauior pęna iubetur imponi, si delicti qualitas postulauerit, & sic vltrà suspensionem locus est pænæ arbitrariæ, & ideò sacrum Concilium antiquo iuri videtur conforme. Tùm quia clandestinum matrimonium, magis odiosum, & prohibitum hodiè est, quàm olim, cùm anteà iuris prohibitione non obstante, ratum erat: nunc vero inualidum est. Qua ratione, qui dicto decreto cōtraueniūt, magis delinquūt quàm olim, iuri antiquo cōtraueniendo, & sic melius hodie quàm antiquitùs verificari possunt verba d. §. ibi, *Grauius puniendis si culpæ qualitas postulauerint*.

Text. in ca. cū inhibitio §. fi. de clā. desp. declaratur.

Nonò illud est etiam obseruandum, quòd concilij prohibitio, nec non statuta ibi pœna, solum in contrahentibus, vel interuenientibus

in matrimonijs clandestinis verificari debet, non autem si sponsalia de futuro contraherentur Hoc námque casu, nec contrahentes, parochus, vel alius sacerdos, testesve aliqua pœna sunt puniendi: tùm quia concilium tantum loquitur in matrimoniali contractu, nec verbumt in eo continetur, quod ad sponsalia de futuro referri posit, vt pate ex eius uerbis, ibi. In posterum. *In posterum antè quam matrimonium contrahatur*. Et ibi, *Ad celebrationem matrimonij prrcedatur*. Et ibi *Matrimonium contrahere attentabunt*. Sequitur statim & facit. *In super parochum, vel alium sacerdotem, qui cum minori testium numero, & testes qui sine parocho, uel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint*. &c. sic manifestè de matrimonio tantom agit. Tum quia ratio Concilij quę ex eius decisione percipitur, solum in matrimonio militat, non verò in sponsalibus de futuro, quòd manifestè patet. Nam ob eam causam clandestina matrimonia anullantur, vt peccata perpetua de medio tollantur, quę sæpè numero ex dictis matrimonijs cõmittebãtur, quòd minimè cõtingit, in sponsalibus de futuro: nam si illis contractis, sponsus cùm alia de præsenti contrahat, licèt peccet violando fidem, non tamen in perpetuo peccato manet, & ideò Concilij decretum, nullo modò in sponsalibus de futuro procedit. Tùm quia Concilij sacri decisio, noua est & correctoria, & vltrà casum ibi expressum, extendi non permittitur. l. præcipimus, C. de appella. Tùm quia qui sic contrahunt, non faciunt contra Ecclesiæ præceptum, quia nec antiquo nec nouo iure ꝓhibitum est, sic contrahere. Imò iure veteri (quòd intactum in hoc remanet) licebat, & hac ratione post sacrum Tridentinum Concilium spõsalia de futuro valida adimplenda. Tùm etiam fulcitur, quia sponsalia de futuro contrahens, nõ incidit in pœnam excommunicationis, vel aliam quæ imposita est à lege propter canonicum impedimentum gloss. memorabilis in Clement. vni. in verbo, contrahere. in versi. *non puot*, de consang. & affini. quàm dicit esse sing. Abb. in capi. 1 colum. penult. de post. Prælator. Collect. in cap. non debet. nu. 5. de consang. & affini. Deci. in capit. ad hæc in beato. numer. 45. de postu. Præla. Nicola. Mil. in rep. in verbo lex. Felin. in rub. de sponsali. & in capi. tertio loco. nu. 2. de præsump. Ias. in l. cum quidam numer. 13. ff. de liber. & post in l. quo minus. numero. 18. ff. de flumi. & in l. si stipuler. numero. 5. ff. de verbo. obligation Cur. iunior. numero. 58. Oroscius. numero. 24. in libro secundo, ff. de iurisd. omni iudi. Boeri. decisio. 172. numero. 173. numero. 30. Aug. in summ. in ver. pœna. Andrea Tiraquellus. in l. 10. connu. glos. secunda. 18. Nauar. in capit. si quando, excep. 6. pag. 20. de rescrip. & eam esse communem testatur Ripa in tract. de peste rub. de remedio ad conseruandum vber. num. 65. Præposi. in cap. 1. num. 8. de sponsali. Nauarr. in manuali confesso. capit. 22. nume. 33.

Ex quibus facilè repellitur Ioa. Andr. Abb. & aliorum opinio in d. cap. cum inhibitio. qui scripserunt, illius tex. prohibitionem locum in sponsalibus de futuro obtine. quos sequutus fuit noster Greg. in l. 1. in verbo, *Que los desposen*. titu. 3. partit. 4. quam opinionem multis rationibus defēdit Castillo in. l. 49. Tauri versic. matrimonium.

Lex oratio. ff. de spons. interpræta tur. Nec superioribus refragatur. l. oratio. ff. de sponsalib. quæ vulgò circunfertur ad probandum, quòd prohibito matrimonio, sponsalia prohibita censentur, quia illa non procedit, quandò datur diuersa ratio, quę suprà iam tradita est ità legem illam interpraetantur Bald. & Salic. in. l. 1. C. si rect. prouin. Dec. in c. iurauit, n. 4. de proba. & in c. nam & cocupiscientiam. 2. lectu. n. 4. de constitu. Iacob. Philipp. Porti. lib. 5. reg. conclus. 35. lim. 1. Io. Oros. in dict. l. 2. n. 24. vbi Cur. iun. n. 58. testatur istum intellectum & limitationē esse communem, quàm probat text. in. l. si quis officium. ff. de ritu nupti.

Auctor Academię Complutēsis sacrorū Decretorum chatedrā per duodecim annos fuit moderatus. Et memoria quidem teneo, quòd anno Domini. 1 5 6 4. eo tēpore quo nō sine sūma totius Christiani orbis vtilitate, dictum decretum sacri Concilij in lucem prodit, cum Sacrorum Decretorum huius Complutensis celeberrimæ Academiæ, publicus essem professor (eamque functionem per duodecim annos non sinè laude gessi, posteaque ad primaria dona perueni) cuius publici muneris ratione, materiam sacramenti matrimonij legens, primus omnium in dicta Academia, Concilium catholicum sum interpretatus hanc opinionem puplicè docui, cęteris sacrorum canonū professoribus (qui tunc erant doctissimi) refragantibus. Primus etiam causarum forēsium patronus, in publicis actionibus ad forum spectantibus defendi & obtinui in causa quę in hac amplissima ecclesiastica Complutensi curia statim agitata fuit coram Licenciato Martino Lopez de Salas Vicario generali integerrimo, gaudeoque opinionem nostram in scholis & ecclesiasticis tribunalibus ità receptam esse, vt nullus dubitandi locus relictus sit. Et eam multis annis lapsis tenentem legi Alphons. à Vera Cruce in appen. ad specul. coniugi. quęstio. 9. per toam pagin. 40. & iterum pagin. 113. & 117. Frat. Anton. Cordoua in tract. *De casos de concientia*. quæstio. 52. & nouissimè eam tenet Io. Gutierrez. in tract. de iuramento confirma. capitul. 51. primæ part. nume. 6. Sicque chatholicum Concilium interpretandum est, licet contrarium, quòd in sponsalibus de futuro obtinere debeat locum souiniauit (prout illi de more fuit) quidam Albornoz in libro eius præcipiti ingenio digno nuucupato, *Arte de contrattos*. libro. 4. titul. 1. Et à sacra congregatione Cardinalium ità sancitum est his verbis. *Contra scholasticum nuncupatum Albornoz.*

Decretum Concilij Sessione 24. capit. 1. de reformatione annullat tantum modò, contractus matrimonij per verba de presenti, clandestina facta sponsalia autem per verbo de futuro relinquit in terminis iuris communis. Præterquam

quòd

quòd per copulam prædicta spōsalia, non transibunt in matrimonium.

Interpretatur Synodalis constitutio Toletan.

Ex quo sequitur interpretatio ad huius Toletani Archipiscopatus synodalem constitutionem, quæ quarta est, titu. 4. lib. 4. dictarum cōstit. quę pœnam clericis interuenientibus sponsalibus de futuro prohibitis imponit, quę in hunc modum loquitur. *Otrosi cōsiderando de quantos inconuenientes son causa los clerigos, que se atreuen à interuenir en los desposorios, ò matrimonios prohibidos: mandamos que ningun clerigo interuenga en ellos, aunque sean de futuro, y que por el mismo caso si los hiziere ò interuiniere en ellos, o los solenizare, pierda los fructos de vn anno del beneficio, ò beneficios que en esta diocesi tuuiere, y si no foere beneficiadu, cayga eu pena de dos mil marauedis, la mitad para la yglesia donde fuere beneficiado, ò siruiere, ò perrochia donde se hiziere, y la otra mitad para el acusador y pobres, y demas desto mandamos, que los vicarios generales, los castiguen en las otras penas de prision, ò suspension segun la calidad del caso lo requiere.*

Est sanè constitutio illa synodalis interpretanda, vt procedat quādo sponsalia de futuro sunt prohibita, propter canonicum aliquod impedimentum, cōsanguinitatis, vel affinitatis, vel propter aliud, cuius ratione sacra canonica iura prohibitionem induxerunt: non verò quando talia sponsalia contrahuntur, inter eos quibus matrimoniū interdictum non est.

Clericus matrimonio copulans, vel benedicēs, non subditos, ipso iure suspensus est.

Decimò, ex dicti Concilij decreto animaduerti debet, clericum siue sęcularem, siue regularem, qui non sibi subditos matrimonio coniunxerit, vel post contractum benedixerit, sine licentia propij parochi illorum qui sunt coniungendi, vel benedicendi, ipso iure suspensum esse, quousque ab ordinario absoluatur: quę suspensionis pœna non solum incurritur, si sacerdos non sibi subditos coniunxerit, aut benedixerit, sed si alterum eorum fecerit, ità clarè colligitur ex verbis disiunctiuis illius decreti, ibi, *Coniungere*, aut benedicere, *ausus fuerit*.

Paroch° an subditos extra parochiā possit matrimonio copulare.

Vndecimò, prætermittendum non est, an parochus à pœna sit immunis, qui subditos suos in alieno loco extra parochiam existentes, matrimonio coram testibus coniungit, absque proprij sacerdotis consensu. Et pręfari oportet vtrum matrimonium eo modo contractum legitimum iudicandum sit, & licet neminem inuenerim, de hoc argumento disputantem, quousque tamen sacrosancta Romana Ecclesia contrarium iudicauerit, censeo tale matrimonium non ex eo viciari, quòd extra parochiam contractum sit: tùm quia forma Ecclesię, quæ in matrimonijs contrahendis desideratur, interuenit cum coram parocho & testibus cōtractum sit, ergo matrimonium iudicandum est, tùm quia sacrum Tridentinum Concilium, nec pro matrimonij substantia, nec pro eius solennitate requirit, quòd intra propriæ parochiæ limites cele-

bretur & cũ eius decisſio noua & correctoria ſit, potius reſtringenda, quam amplianda eſt, vt ſæpe dictum eſt. Tùm quia ratio potiſſima quę anſam dedit dicto decreto, ea fuit, vt longè clandeſtinitas repelleretur, & matrimonium legitimè probaretur, quæ ratio certificatur etiam ſi extra parochiam & in alia concilij forma ſeruata contrahatur. Tùm quia matrimonij vinculum mutuo conſenſu in quo contractus contineter perficitur nihilque obtinet, quòd ad iuriſdictionem concernat, vt indè eſſet aſſeuerandum, extra parochiā contrahi non poſſe. lege fina. ff. de iuriſdiction. omnium iudicum: contractus verò niſi ſpeciali iure interdictum ſit vbique poteſt celebrari. Tum quia ſi in matrimonij celebratione aliquis actus conſiſteret iuriſdictionis (quòd prorſus neganius) eſſet voluntariæ & non cōtentioſæ quæ extra territorium poteſt exerceri. l. emancipati. ff. de adoptioni. gloſſ. in lege fina. ff. de iuridictione omni. iudi. quā Iaſ. doctores ibi ſequūtur maximè numero ſeſto. Tùm quia huic opinioni egregiè ſuffragatur celebris Hoſt. doctrina. in ſumma. titulo de pœnitent. & remiſsio. §. cui confitendum, verſic. Nunquid extra territorium. aſſeuerantis quòd ſacerdos parochialis, extra ſuæ parrochiæ territorium exiſtens, poteſt vbique parochianum ſuum confiteri, & abſoluere ſequitur Iaſ. dict. numero. 6. Et vt propoſitam difficultatem abſoluam, aſſeuerandum cenſeo, non eſſe parochum ā pœna immunem, qui extra oppidū in aliena parochia, abſque licencia proprij illius parochi, ſibi ſubditos matrimonio copulauit, & cum certa pœna ſtatuta non ſit, iudicis arbrtrio imponetur lege 1. §. 1. ff. de iure de liber. capitulo de cauſis. §. illis. de offici. delegat. Quę quidem pœna maior vel minor erit, penſa malitia cauſæ quæ cauſam prętitit dicti matrimonij celebrationi. Non ſane parrochus, criminis ſuſpitione caret, qui nulla ſubſiſtēte cauſa extra oppidum in aliena parochia propria authoritate matrimonium celebrat, & ita tenendum cenſeo licet fere octo annis elapſis poſt hæc ſcirpta contrarium tenentem legerim. Doctorem Ioann. Seguram in directo. iudi. Ecclſiaſt.. 2. part. capitulo decimo quinto numero. 49. Nec refert. quòd in cupidis in quibus diuerſę parochię conſtitutę ſunt, contrarium adud nos moribus receptum eſt. Quia id contingit, cum parochi ſaltem tacitè alternis vicibus ſibiipſis hoc facere permittunt, quòd ſi contradicerent nullo modo liceret.

Duodecimò quò ad hoc, quod vt ſacerdos, upunne ſibi nō ſubditos, poſsit coniungere, vel benedicere, requiritur quòd propij ſacerdotis expreſſam faculatem habeat nec tacita ſufficeret, id equidē ſignificat illud verbum, *Licentia*. poſſitum in Concilio: ita ſcribit Lapp allega, 86 & ibi nouiſsime apoſtillantes Andr. Tiraquel. latiſsimè in

leg.

leg. connubial. gloss. 7. numero 8. & ità interminis declararunt sapientissimi Cardina. interpraetes sacrosancti Concilij Tridentini anno. 1573. die. 12. Nouembris dùm Venetijs quaestio circa hoc esset, inter quosdam Grimanum, & Paulã de Alueno, quae se desponsatam asseuerabat, à quodam Ioannè Baptista Grimano Veneto, vt testatur Iacob. Menoch. de arbi. iud. quaestio. lib. 2. centu. 5. casu 453. nume. 14. idem in consilio 188. nume. 7. volum. 2.

Dicta licẽtia à parocho p̃standa matrimoniũ debet p̃cedere.

Decimo tertio, non est obliuioni tradendum, quòd ad hoc vt matrimonium coram alieno sacerdote celebratum, firmitatẽ obtineat: & ipse à poena sit immunis, licentia proprij sacerdotis p̃cedere debet, nec sufficit, quod postea sequatur. Vbi enim in aliquo actu licentia desideratur, ea praecedere debet. authent. licentia. C. de Episcop. & cleric. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquirend. haeredit. l. vltim. §. necessitate. C. de boni. lib. cap. omnis vtriusque sexus. de poeni. & remission. & facit. l. 13. titul. 6. partit. 6. vbi Gregori. in verbo, *Con otorgamiento.* & l. 3. titul. 7. lib. 5. noui Regij ordin. vbi sancitum est, primogenium non confirmari ex Regia licentia quae post eius institutionem sequitur, nisi hoc in ea expressè cautum fuerit, tradit Innocen. in. c. dudum. de reb. ecclesiae nõ alien. Bart. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcenda Mar. Anton. Bauer. in §. si alienus seruus. Institu. de haeredib. institu. Barthol. Socin. consil. 222. nu. 3. lib. 2. Corne. consil. 89. nu. 10. lib. 3. Cassan. in constit. Burg. rubr. 4. §. 7. nume. 38. Antoni. Gomez. in l. 42. Tauri. Et licentia multipliciter accipitur, vt per Bald. cõsi. 290. num. 6. lib. 3.

Quis dicatur p̃prius parochus.

Decimo quartò, non est ab hoc instituto alienum indagare, quis proprius parochus cẽsendus sit, vt matrimonio interesse possit. Et absque controuersia asseuerãdum est, quòd is est Episcopus, qui in sua dioecesi est ordinarius. Similiter & eius vicarius generalis, qui ordinarius est vt infrà dicemus. Erit etiam vltra hos vtriusque coniugis proprius sacerdos quando diuersarum parochiarum cõtrahentes fuerint. Nam cum vnus sine altero hoc matrimonij vinculo coniungi non possit, vterque cõtrahens efficitur vtriusque Parochi subditus. argumen. text. in l. si communem. ff. commun. praedi. & in cap. per tuas. de arbi. & ità in praxi receptum est vt testatur Doctor Segura Daualos, in direct. iudi. Ecclesi. 2. par. ca. 15. nume. 47. Si verò interduos alienigenas, matrimonium contrahi debet, qui aliàs noti sunt nec vagi reputantur, proprius parochus in matrimonij celebratione is censendus erit, in cuius parochia qui cõtrahere debet habitat, tẽpore quo matrimonium contrahi debet, vt iampridem responsum est ab Illustriss. Cardinalibus qui Concilij Tridentini congregationi praesunt.

Decimo quintò, silentio praetermittendum non est, ne iudices Ecclesiastici in proferendis sententijs cõtra sacrum Cõciliũ cõtractis er-

rent (vt aliquando vidi) quòd matrimonia quæ clandestina sunt nō debent ab eis irritari cum ab eodē Concilio irrita sint sed tantum declarare debēt, irrita & nulla à principio fuisse. sic censuit sacra Cardinaliū congregatio in hunc modū. *Matrimonium contractum coram sacerdote qui non habet licentiam ab ordinario neque à proprio cōtrahentium parocho, non debet per ordinarium irritari, sed tantum declarari irritum esse: quia cum Concilium Tridentinum illud irritum fecerit, non est aliàs irritandum sed opus est sola declaratione, quòd irritum sit.*

Not. contra malitiosè impediētes matrimonium.

Decimo sexto, non est prætermittendum, circa huius capitis propositum argumentum, clericū qui matrimonium quòd seruata Concilij Tridentini forma cōtrahi intēditur, malitiosè impedierit pœna text. in d. cap. cum inhibitio. §. fin. puniendum esse, ità gloss. notat ibi, in verbo, malitiosè. Si verò laicus in hoc deliquerit, ab ecclesiastico iudice arbitraria pœna est puniendus, ex glo. sentētia, ibi, Regia l. 4. titulo 3. partit. 4. Insuper damnum parti illatum resarcire tenetur: ità Vincen. Ioan. And. in dicto §. fin. Grego. Lopez, in d. l. 4. in verbo. *Deuen auer pena.* Didacus Perez in l. 1. titul. 1. lib. 5. ordina. fol. 33. quòd not. quia sæpissimè contingit in practica.

C *Quod non sit vera.* Adde quòd hanc nostri authoris opinionem contra alios sequitur D. Presul. Couarruu. in 2. par. Decreta. c. 6. num. 14. & nouissimè D. Didac. Perez vbi paulò ante allegaui.

Dispensent. Adde quòd iam hodie nouissimo Concilio Tridenti. Session. 24. capitul. 1. de reformat. matri. multoties iam allegato, licet ordinarijs si legitima causa interfuerit, in his monitionibus dispensare. Nec antè conciliū licebat hoc fieri, nisi tantum in locis in quibus consuetudo inualuerat, vt scribit Marti. Nauar. in manu. confessio. c. 22. nume. 70. Erit equidem iusta dispensandi causa si nobilis cum ignobile, diues cum paupere, senex cum adolescentula, contrahere velit: & ea ratione consanguineos timeat, ità Palud. in 4. Senten. distinctio. 28. quæstion. 2. colum. 4. Antoni. in 3. par. titul. 1. cap. 16. §. 5. Martin. Nauarrus, in d. nume. 70. Erit legitima causa ob vicinitatem temporis quo prohibitæ sūt nuptię vt cautum est decreto Car. Sacrę Congregationis.

Vicarij generales Episcoporum, an possint dispensare, vt monitionib. nō factis, matrimoniū celebretur.

Sed dubium egregium circa prędicta versatur, vtrùm vicarij generales Episcoporum Concilij Tridentini authoritate, dispensare possint, vt nō factis monitionibus matrimonium celebretur, qua proposita quæstione. Iacob. Menoch. cōs. 69. nu. 55. volum. 1. censet hoc eis non licere, immò prorsus prohibitum esse. Nam (vt ille inquit) cum hoc munus à sacrosancto concilio, Episcopi arbitrio relictum sit, non poterit vices suas alteri demandare, ex his quæ ipse latè scripsit lib. 1. de arbi. iudi. q. 54. nu. 1. & 2. Deindè quia ex eo personæ industria electa censetur, cum grauia & ardua sunt quæ mandantur Deci. in l. 1.

nume.

nume. 28. vbi nouissimi. ff. de offi. eius Ias. in l. more. nume. 65. ff. de iur. omni. iudi. & in l. à iudice, nu. 13. C. de iudi. Aymon consilio 303. nume. 3. At causa cōiungendi & dissoluendi matrimonium, maximi ponderis est, vt tradit Dec. consil. 311. colum. 1. Parisi. consi. 15. num. 13. lib. 2. Soci. iunior. consi. 86. nu. 6. lib. 2. Hieron. Gratus. consi. 2. nu. 34. lib. 2. Sed meo iudicio lapsus est Menochius qui fuit huius opinionis antesignanus, cuius opinionē eo non allegato, nouissimè amplectitur Doctor Suarez de Paz in sua practica quàm non sinè maxima diligentia elucubrauit. 2. tomo 3. nume. 11. Qui ea innititur ratione, quòd in generali commissione ab Episcopo suo vicario facta, minimè comprehenditur dispensandi facultas, vt in capi. quòd translationem, de offic. leg. glo. in capit. quæ de causa, secūda quæstione, quarta. Et contrariam sententiam ueriorem esse semper iudicaui. Tum quia potestas relaxandi has monitiones, non maioris momenti est, quam matrimoniales controuersias, beneficiales causas, criminales querelas, & cęteras alias grauissimas concertationes, ad ecclesiastica tribunalia spectantes iudicare, & dirimere: cur igitur vicarijs generalibus hanc potestatem negabimus? Tùm quia si Iacobi Menochij vera esset opinio, ex eius ratione, idem asseuerandum foret, in dicti Concilij decisione de qua in superioribus actum est, quæ pœnam parocho, contrahentibus, & testibus, qui clandestino matrimonio interfuerunt imponit, quos arbitrio ordinarij puniendos esse præcipit, & innumeris alijs iuris locis, quibus certa pœna non statuitur, sed ordinarij prudentiæ & arbitrio committitur quòd nullus vel mediocriter doctus affirmare audet. Tùm quia Episcopus iudiciales omnes controuersias, quarum iurisdictio ordinario iure sibi competit, sicut iudicare per se ipsum potest, ita per vicarium ab eo constitutum c. cum Episcopus, de offic. ordi. lib. 6. cui etiam potest delegatas causas pręsentes terminandas committere, vt latè per Rebuff. in practi. benefi. in forma vicariatus nume. 159. Tùm quia sanctum concilium quatenus iudicio ordinarij dictam facultatē committit, non tantum Episcopo, sed ei qui vices illius gerit committere censetur, quia is ordinarius dicitur, gloss. in cap. 2. in verbo, officialem. de offici. vicar. in 6. & in ca. perlectis. in verbo, iurgia. 25. distinctio. & in c. Romana. in verbo, generaliter. de appella. in 6. tradit Felin. in rub. de offici. delega. num. 4. D. Episc. Couarr. lib. 3. var. resol. c. 20. nu. 4. Et eadē est Episcopi & eius vicarij potestas, & idem est amborum trrbunal. cap. 2. de consuetud. lib. 6. cap. Romana. in princip. de appella. eo. lib. & inter Episcopum, & eius vicarium non est dare medium, vt scribit Abb. consil. 21. lib. 1. in fine. dicitque ibi, vicariū Episcopi ipsius radijs illustrari, & hac ratione vnum ex potissimis Iacob. Menochij fundamentis longè repellitur. Tùm quia non semper verum est quod idem Menoch. asseue

Opinio quædam Iaco. Menoch. repellitur.

rat, nempè personæ industriam ex eo electam censeri, quòd ardua aliqua causa committitur, nam matrimoniales controuersiæ magni ponderis & momenti sunt, ideoque illarum cognitio Episcopis competit. ca. ex literis. de in integ. restitu. cap. accedentibus. de excessibus prælator. nihilominus tamē generales vicarij potestate vicaria eas iudicant. Tùm quia à tempore publicationis concilij praxis forensis (totius vt censeo) Christiani orbis præsertim Hispaniæ, ità concilium interpretata est, non igitur ab ea recedi licet, quia mutanda non sunt, quæ certam interpretationem habuerunt. l. minimè. l. si de interpretatione. ff. de legi. & vera legis interpretatio à practica sumitur Bal. in cap. 1. in princ. de feu do sinè culpa non amitten. Et post hęc scripta legi Alphons. à vera cruce hanc opinionē tenentem nullis corroboratam fundamentis in append. ad Specul. cōiugiorum. fol. 4.

Nec ratio benè eruditi Doctoris Paz me in contrarium mouet, nam hæc dispensandi facultas, non ab Episcopis suis vicarijs generalibus speciali potestate, ac veluti per manus censetur concessa, sed eo ipso quòd vicarij creantur ab ipso sacrosancto Concilio concessa censetur. Audio tamē quòd nouissimè, in concilio Prouinciali Toletano anno Domini. 1583. celebrato ab Patribus & Præsulibus qui ibi interfuerunt, quadam decisione non dum in publicum emissa, decretum fuisse, potestatem remittendi has denunciationes, Episcopis competere, nō verò vicarijs generalibus. Quòd eis licuisse prædictam constitutionem sic diffinire nullus in disputationem adducere poterit.

Nuptias secundas, vel temporibus prohibitis benedicentes.

CAPVT LXXIIII.

1 *Vir siue mulier si aliàs coniugalem benedictionem receperit, benedictio reiterari non debet.*

2 *Sacerdos huius criminis reus qualiter puniatur.*

Ir † & mulier ad bigamiā transiens, non dēt à presbytero benedici: [a] quia cùm alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet: verba sunt text. in capitulo. Vir autem, de secundis nuptijs, & sic siue vir siue mulier aliàs receperit benedictionem, non debet benedictio iterari, [b] quia communis est vtrique: neque vnus sine altero eam recipere potest, vt not. Hostien. in sūma eiusdem titul. in §. An licitum sit, versic. In aliquibus. qui etiam notat quòd si duo transeunt ad bigamiam, qui nunquàm fuerunt benedicti, poterunt benedici. Sacerdos † autem contrarium faciens ab officio & beneficio suspensus eum testimonio literarum proprij Episcopi destinandus est ad sedē Apostolicam,

c ſtolicam, [c] vt in cap. 1. eo titul. Ex quo videtur ſecundum Hoſt. vbi ſuprà. quòd alius diſpenſare non poteſt. Quam pœnam cùm tam grauem leui delicto dicit quòd fortè d clericus, [d] quod etiam, ante eum ſuſpicatur Ioann. And. qui tamen dicit hoc non patere in decretali antiqua: vt refert Abb. ibi, qui credit hodie imponendam eſſe pęnam arbitrariam attentis circunſtantiis, ac conſuetudine loci. Et licèt quidam dixerunt quòd talis ſacerdos eſt ſuſpenſus ipſo facto, tamen Hoſti. tenet contrarium, quidem videtur ſequi Anto. ibi, dum refert eius opinionem vltimo loco. Et ſequitur eum etiam expeſſè Abb. licèt de Anto. non faciat mentionē. Vnde in hoc delicto cùm pœna non impoſita ipſo iure ſecundùm e communem [e] opinionem: & delictum non ſit tam graue, arbitrio iudicis erit puniendus clericus in hoc delinquens. [f]

f A *Benedici*. Vide rationem huius prohibitionis per egregium Martin. Nauar. in manu. capit. vigeſimoſecundo, num. 83.

B *Iterari*. Vide ſing. Silueſt. in ſumma. in verbo, nuptiæ. quo loco ſcribit tex. in cap 1. de ſecund. nuptijs locum habere etiam priore matrimonio ſoluto, & quòd ſi alter coniugum iam ſemel benedictus fuerit, vel ſaltem mulier ipſa. nō debet benedictio iterari. Quòd ſi fę mina nondum fuiſſet benedicta, poteſt tunc benedictio ſolenniter fieri, & hæc fuit Sancti Thom. ſententia in 4. Senten. diſtinct. 42. quæſt. 3. ad finem, quæ in praxi ſeruatur vt fatetur Henri. in cap. vir autem. de ſecund. nup. vbi gl. idem not. & frequentior uſus eam recepit ut teſtatur D. Couar. in 4. Decretal. 2. par. capitulo octauo, §. vndecimo, numero ſecuudo, quam nouiſsimè ſequitur Grego. in l. 2. ti. 11. par. 4 in uerbo, *No deuen ſer vedados*. F. Alphon. a Vera Cruce, in Specu. coniunge. 1. par. arti. 13. & ità tenendū cenſeo, licet firmare nō audeat Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæſtio. lib. ſecundo. centu. 5. caſu 217. nume. 10.

Ad ſedem Apoſtolicam. Hodie C uero ſtat quędam Ioan. uigeſimi ſecundi extrauagans cōſtitutio, qua miſsio ſacerdotis ſecūdas nuptias benedicētis ad Romanam curiam omnino tollitur, de qua meminit Domi. Pręſul Couarru. ubi paulò antè allegaui.

Viuente prima coniuge. Adde qđ D hanc opinionem ſequuta eſt Regia l. 2. tit. 4. par. 4. cum dicit. *Mas los que dieſſen benediciones, a los que caſaſſen dos bregadas, ò mas, ſiendo el matrimonio de partido, por embargo de derecho, ò por muert', ſegun ſobredicho es, no caeran en pena*. Ex qua Grego. ibi colligit, quòd iura ſecundas nuptias benedici prohibentia, procedunt, primo matrimonio non diſſoluto, non tantū reſpectu pęnę de qua in d. c. 1. de ſecūd. nupt. ſed reſpectu ipſius dationis cui⁹ cōtrariū uidetur diſponi in d. c. vir autē ex ratione ibi cōſtituta,

Regia lex. 4. ti. 4. par. 4. interpretatur.

cùm

cum dicit, *Alia vice benedicti sunt*, à cuius tex. decisio. & à receptis Theologorum & Canonistarum opinionibus de quib⁹ suprà, minimè auderem recedere, cum in hac spirituali materia illis meritò sit standum.

Secundum communem. Adde quòd istam opinionem communem esse testantur eã sequuti Mar. Nauar. in manu. confessor. c. 25. nume. 147. pagin. 595. Iuli. Clari. lib. 5. recep. senten. §. fina. quæstio. 75. ver. sacerdos. Couarruu. dict. § 11. numer. 2.

F Clericus teporib⁹ prohibitis benedictiões nuptiales indulgẽs; qua pæna puniatur.

In hoc delinquens. Adde quòd eãdem opinionem communem esse testatur Iacob. Menoch. dict. casu. 417. nu. 8. Et eadem arbitraria pœna puniendum esse censeo clericũ, qui temporibus à iure prohibitis, nuptiales benedictiones indulserit, de quibus in cap. Capellanus. de feriis, & in capi. non oportet. 33. quæstio. 4. l. 18. tit. 2. parti. 4. & nouissime in Concilio Tridenti. Sessio. 24. cap. 10. de reforma. vbi ab Aduẽtu Domini, vsq; ad diem Epiphanię, & à feria quarta cinerum, vsque ad octauam paschatis. inclusiuè, sancta Synodus. antiquas solẽnium nuptiarum prohibitiones seruari ab omnibus præcipit, alijs autem temporibus nuptias solenniter celebrari permittit. Cùm enim ibi statuta non sit pœna, iudicis arbitrio relinquitur, text. in cap. de causis, de offi. deleg. 1. §. 1. ff. de iure deliberand. In hoc vero Toletano Archiepiscopatu duorum millium dipondiorum pœna statuta est: quæ Ecclesiæ, denuntiatori, pauperibusq; æquis portionib. est applicanda, vt habetur lib. 3. dictarum constit. tit. de sponsa lib. cap. 5.

Pari etiam ratione coniuges, qui dictis prohibitis temporibus fuerunt benedicti, à iudice ecclesiastico arbitraria pęna puniendos censeo. Qui verrò dictam nuptiarum solennium prohibitionem statutis temporibus, superstitionem esse tirãnicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias ceremonias quibus Ecclesia in illis vtitur damnauerit, anathema est, vt in Concilio Tridentino Sess. 24. canone. 11.

Virgata & partita veste publicè utentes.

CAPVT LXXV.

1 *Virgata vel partita vestis quæ dicatur.*

2 *Sacerdos, qui virgata uel partita ueste vtitur, qua pœna puniatur.*

3 *Clericus si vtitur aliqua ex uestibus sibi prohibitis, secretè tamen, à pœna est immunis.*

4 *Clericus, qui paupertatis causa, aliqua ex dictis vestibus vtitur, à pœna liberatur.*

5 *Quę vestes clericis sint interdictæ, ex Constantiensi & Matisconensi Concilijs ostenditur.*

ANtè quàm huius excessus pœnam describamus, sciendum est, quòd virgata vestis dicitur illa, quæ est variata per diuersos colores, vel

cùm

cùm pannus de se est planus, aliquid supra ponitur per modum virgę vel literaturæ. Partita verò est quæ fit ex diuersis coloribus, vel quę est scissa, vel diuisa per ferrum, vt per supradicta verba declarat Ioann. Vanchel. in breuiario Clementinarum, Clemé. 2. de vi.
2 & hone. cleric. Clericus † verò tali vtens veste, beneficiatus, per sex menses à perceptione fructuum est eo ipso suspensus: si non beneficiatus, sed in sacris citra sacerdotium per idem tempus redditur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticum. Habens verò dignitatem, personatum, seu aliud beneficium, cui cura animarum imminet, ac alij in sacerdotio constituti, tali vtentes veste publicè, aut infulam, seu pileum lineum publicè portantes in capite, sunt eo ipso beneficiati à perceptione fructum per annum suspensi. Sacerdotes verò per idem tempus inhabiles ad beneficium, vt in Clement. 2. suprà allegata, de vi. & hone. cler. vbi etiam vide aliàs vestes clericis prohibitas, & pœ-
3 nas deferentium illas. Nota † tamen quòd si clericus vtitur aliqua
a ex uestibus sibi prohibitis [a] secretò, & subtus alias uestes, ita quòd in publicum nõ apparet, non incurrit hanc pœnam: idem est si vtitur talibus uestibus domesticè, puta in studio, uel loco simili, vel si non continuè portat, sed ad momentum propter festum socij sui, qui Doctoratur, vel fit rector aut miles, aut ducit vxorem. ita notat Ancharan. ibi, secũdo nota. referendo ad hoc Zenz. & tenet hoc etiam Imo. ibi. 2. colum. versic. Quæro quid. Qui pręterà notat post Zen-
ze. quò † si clericus propter panpertatem defert vestes prohibitas, 4
non incurrit pœnam illius text. Et vide etiam Ioann. de Ana. in rub. de aposta. vbi aliqua ex prædictis refert & sequitur: & decisiones Capellę Tholosanæ in q. 52. Item fuit dubitatum, si clericus, cum sua additione Stephani Aufrerij. Et vide
† Concilium Constantiense in ses- 5
sione 14 in ti. de ui. & honest. cleri. ubi penitùs decernit abolendum quòd clerici & personę ecclesiasticæ deferant manicas ad cubitum pendentes, & uestes longas cum magna & sumptuosa superfluitate, maxmè fissas retro, & in lateribus cum fodraturis ultra oram excedẽtibus in fissuris, & quòd cum talibus intersint eclesijs cum superpelicijs, ac alijs uestistibus ad cultum & officium ecclesiasticum ordinatis, maximè intra ecclesias, in quib. beneficiati existũt: & quòd contrarium facientes, ut transgressores Canonum puniantur: & specialiter statuit, ut quicunque beneficiatus aut officium in ecclesia gerens in habitu huiusmodi diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet uice à participatione prouentuum ecclesiasticorum per mẽsem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricę illius ecclesiæ applicentur. Vt autem apertiùs intelligatur quàm dispar fuerit antiquorum patrum zelus in procuranda clericorum etiam in uestibus honestate, non prætermittendum duxi quòd in concilio Matisconensi primo,

mo.c.5.sancitum fuit per hæc verba. Vt nullus clericus sagum aut vestimenta, aut calceamenta sæcularia, nisi quod religionem deceat, induere presumat: quòd si post hãc diffinitionem clericus aut cum indecenti veste, aut cum armis inuẽtus fuerit, a seniori ita coerceatur, triginta dierum inclusione detentus aqua tantùm & modico pane diebus singulis sustẽtetur. Pudeat ergo hodiernos iudices ecclesiasticos delicta grauia sub prætextu cuiusdam perniciosæ pietatis leui coerctione punire, cum patres antiquos tam leue facinus tam duro, & lõgo ieiunio legerint correxisse.

A Vestes honestæ, & uere clericales q̃ sint.

Ibi *prohibitis*. Adde quòd licet in hoc capite, quædam vestes clericis sint interdictę nôn tàmen est satis cautum, nec omnino dissinitum, quæ vestes sint honestę & verè clericales, idcirco gloss. in cap. penult. ver sic. *Auratis*. de vita & honest. cleric. respondit, eas censeri clericis vestes honestas, quæ communi vsu fuerint admissæ in ea prouincia, & ea ratione non dicetur clericus vestibus indecoris indutus, qui iuxta regionis consuetudinem, vsum, & morem, vestitus incedat, ità tenet insignis Couar. in practi. quęstion. cap. 31. nume. 8. cuius consilio istam & multas alias annotationes quæ in prima huius operis editione in margine collocaueram, in corpore operis cum alijs additionibus, ne diuersi authoris viderentur, collocandas constitui.

Obijt verò dictus Dominus Præsul cum maxima bonarum literarum iactura anno. 1577. die vero 27. mensis Septembris, cuius opera eius memoriam in æternum prædicabunt, nec temporis iniuria peribit, vtinã etiam ipse perpetua beatitudine fruatur. Et vt ad rem redeam, dictam opinionem tenuit Alexand. consi. 149. numero. 12. lib. 6. & consi. 8. colũ. vltim. libr. 1. not. gloss. in cap. si quis virorũ. 30. distinct. & in summ. 24. quæstion. 1. & in Clem. 1. in verbo, *Sæcularis*. de electi. not. Cardi. in Clement. 2. de vita & honest. cleri. Abb. in cap. 1. de aposta. Cassa. in consuetudi. Burg. rub. 1. §. 5. *Sil na gracè*. num. 8. Boch. de Cur. in capito. vltim. de consuetud. fol. paruo. 18. colum. 2. & 50. quam opinionem commnuẽ esse fatetur. D. Couarruu. vbi suprà & vide text. egregium in capi. Ioannes. de cleri. coniuga. & vide etiam plura lectu non indigna quę de ꝓhibitione clericorum vestium scribit Menochi. de arbi. iudi. quęstio. lib. 2. centu. 4. casu 392. & Concil. Triden. sess. 14. cap. 6. vbi beneficiarius etiam exemptus ab Episcopo monitus, habitum clericalem non gestans, ab ordinibus & beneficiis suspenditur, quòd si id non sufficeret, sed contumaciter permanserit, in scelere his priuabitur. Et ses. 22. cap. 1. Statuit seruari quę de clericorum vita, honestate, cultu, luxu, comessationibus, choreis, lusibus, necnon sæcularibus negociis fugiendis sacris Canonibus sancita sunt.

Insignis D. Dida. Couar. mors.

Ac

Ac comam nutrientes siue relaxantes.

CAPVT LXXVI.

1 *Clerici nutrientes, siue relaxantes comam, qualiter puniantur.*

CLericos nutrire comā Anicetus Papa prohibuit, [a] vt in cap. Prohibete. 23. dist. Et præcepit caput radere desuper in modum spheræ: & idem etiam prohibuit Concilium Carthaginense. in ca. Clericus. de vi. & honest. cler. Item † etiam Concilium Agathense statuit vt clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiano detondeantur inuiti, vt in cap. Clerici, ea dist. Postremò verò Grego. 9. statuit, quòd si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit, vt in cap. Si quis, ead. dist. vbi glo. dicit exponēdū sit, id est, fiat. [b] Et est etiam tex. in cap. Si quis, de vi. & honest. cler. vbi gloss. idem dicit. & vide Abb. ibi, qui notat ex tex. quòd clericus nō deferens tonsuram, peccat mortaliter, quia est dignus anathemate. [c]

A PRohibuit. Adde quòd illius decreti meminit Platina in vita Aniceti summi Præsulis. Comam equidem nutrire, apud antiquos inter mollia & delicata numerabatur quæ viris præsertim sacerdotibus minimè conuenit. Ità apud Romanos seruis comam nutrire non licebat, vt testatur Gelius lib. 3. nocti. Atti. Cęlius lib. 7. lectio. antiqui. cap. vlt. Alex. ab Alex. li. 5. dierū geni. cap. 15. Aristoph. in Auib. & Sidonius Apollinar. lib. 2. epist. 1.

Et hoc fuit in causa aliquibus monachis, capita radendi symbolum, quòd contemnerent lautitiā & ornatum, quorum gratia, antè nutriebantur capilli. ità arbitratur D. Augusti. lib. de operi. monach. Idcircò pro præstanti remedio legitur, in postremis libris Historiæ Francorum Gregorij Turonensis eis fuisse, qui metu Principum sibi mortem instare putabant, capillos tondere, & in monasteria vel ad clerum transire, tuncque Principes quiescebant a concepta ira. Sic Iulianus apostata metu Cæsaris, cui infestus erat comam tondidit, vt testatur Ciryllus Alexādr. in prol. li. contra Iuli. episto. ad Theodosium. Capillum equidem tondere, signū erat meroris & tristitiæ, de quū est manifestum Ieremiæ testimonium cap. 7. *Tonde* (inquit) *capillum tuum & proijce, sume indirectum planctum.* Dixit & Micheas. *De caluara & de tondere super filios deliciarum tuarū, dilata caluitium tuū sicut aquila, quoniā captiui ducti sunt ex te.* Scribunt prætereà Plutarchus in vita Alexandri & Arrianus de gestis Alexand. idē quoque Aelian. lib. 7. de varie histori. cap. 8. Alex. Mag. mortuo Ephestione amico, propugnacula vrbiū diripuisse, equos & mulos tonderi iussisse, in signum mæstitiæ & luctus. Scribit etiam Suetonius in Calig. capitulo. 5. mortuo Germanico

nico patre Cæsaris regulos quosdam barbam tondisse & uxorum capita rasisse. Et ea causa rei crimi nũ apud Romanos submittebant capillum: auctor est Plinius Iunior lib.7. epistolarũ epist. scire suo, &c.

Clericorum tonsura antiquissima est in dei ecclesia, cõtra impior hæreticos.

Quòd uero ad clericorũ tonsuram attinet, circà quã versatur huius capitis argumentum. illud censeo consideratione dignum, quòd licet Vuitcleff. ut constat ex Vualden. thomo. 5. de sacram. sub tit. 9. c.80. quem impii Luthetani sequuti sunt irridebant clericorum tonsuram, & hac ratione ac si ignominiosum esset clericos rasos & tonsos appellabant. Tenendum tamen est nimis sacerdotali dignitati conuenire, quòd sacri ministri tonsura condecorentur, tùm ob eius antiquitatem, nam in ueteri testamẽto eius similitudine sacerdotes tõdebantur, ut refert Casiodorus super illud Psalmi. 39. *Multiplicati sunt super capillos capitis mei, &c. non frustra* (inquit) *in comparatione delictorum Capilli adducti sunt: nam in testamento veteri sacerdotes ipsa similitudine radebantur vt tali emundatione purgati, carnis vicia deposuisse uiderentur.* Tùm quia clerici tonsura signantur, in memoriam Spineę Coronę, quam Iudæi Christi redemptoris nostri capiti imposuerunt. Et hac de causa Petrus Apostolus fertur, quòd eadem fuit insignit?, ot memoriæ prodidit Beda lib. 5. de gestis Anglorum, Nec à Catholicis uiris dubitari potest, qđ ab Apostolorum temporibus, usque ad nos clerici corona initiantur. Vndè Dionysius lib. 5. de eccles. Hierar. cap. 6. par. 2. ait. *Episcopus dum quemlibet sacris, inuitiat, consignans eum cruci: signo tondes.* De hac etiam corona meminit Diuus Hieronym. in quadam breui epistola ad Augusti. Hugo lib. 2. de sacramen. 3. par. cap. 5. Tùm quia corona Regiam maiestatem designat, quæ Ecclesiæ ministris competit, vt Diuus Hiero. ait, & habetur in capit. duo sunt. 12. quæstio. 1. Tùm ratione figurę quæ cum circularis sit, imaginem perfectionis significat, qnàm diuini ministri profitentur, & ideo secundum ordinis dignitatem, maior vel minor corona tonditur: sic maiori corona Episcopi, necnon monachi tondentur, quia e orum munus ad maiorem perfectionem spectat, vt egregiè inquit Alber. Troti. libr. 2. de vero & perfe. clerico. cap. 39. num. 3. vbi nu. 4. inuehitur contra clericos, qui coronam prout tenentur non gestant, his verbis. *Licèt male obseruetur hodiernis temporibus maximè hoc vltimum, quia sacerdotes, & communiter nunc omnes ferè prelatos Ecclesiæ Dei portare crines longos, vsque ad coo perimentum aurium totaliter & ferè etiam oculorũ. Ideo non mirum si propter huiusmodi deferre aures & oculos sic occupatos, & obtrusos deficiunt in significatu illo sanctissimo, de quo suprà. Cum tanquam obturati aures, & oculos, audienda non audiant, & videnda non videant. Meritò ergo videntur mereri hi tales coronam illam amittere in alio sæculo, quam abiecerunt à se in isto.*

Episcopi & monachi quare maiori tonsura quã clerici tondãtur.

Tùm quia hic mos omnibus ferè temporibus, in omni religione

obti-

obtinuit, ut capillos ſuſcinderent qui Deo ſe dicarent ex voto ſiuè in perpetuum, ſiuè ad tempus ſe ſanctificarent, vt fecit Priſcilla Aquila Actuum cap. 18. Et olim Nazareni poſtquã ſãctificati erãt, & votũ impleuerant, peracto ſacrificio radebant antè oſtium tabernaculi fœderis ce ſariem conſecrationis ſuæ, inijciebanturque capilli in ignẽ, qui erat ſuppoſitus ſacrificio pacificorum, vt habetur. Numer. cap. 21. Refert etiam Hero dotus in Euterpe, li. 2. Sacerdotes vnoquoque die, totum corpus eradere, ne quid eis inter ſuorum Deorũ cultũ aut pediculorũ, aut alterius ſordis crearetur. Plinius quoque li. 16. hiſtoriæ naturalis cap. 44. tradit Veſtalibus Capillũ ademptum, & ad Loton quandam arborem in Lucinæ arca delatum. Nec his refragatur quòd Deus Optimus Max. Leui. cap. 19. prohi bueret ſacerdotibus, ne raderent caput vel barbam, id ſanè peculia rarione factum fuit, ne viderentur imitari paganorũ, & idololatrarũ ſacerdotum ritum, qui vt ait Bai ruch. 6. ca. Sedebant habentes tunc cas ſciſſas, capita & barbã raſam. Voluit autem quãtum fieri poſſet Deus populum ſuum (qui duræ erat ceruicis & pronus ad idololatriam à ceremonijs ſimilibus, quę idolorum poſſent referre cultum auocare. Deindè reſponderi non incongruè poteſt, quòd quamuis Leuit. videatur depilatio prohibita, non tamen vetita tonſio, vel raſio, remanentibus radicibus pilorum. Non ibi raſio capitis ſuperior intactis illis angulis inferioris partis prohibita erat: vel ex integro prohibita raſio. Noſtri quidẽ ſacerdotes non inferiores partes nec omininò caput radunt, vndè non eſt eis vetita. Detulit quidem barbã & capillos Dominus noſter Ieſus Chriſtus, quia nihil in eo radendum vel amputandum fuit, no bis autẽ qui vocati ex gentilitate ſumus, cum penitus infecti fuiſſemus, omnia ſuperflua amputanda fuerunt Deo ſeruituris, vt ſcribit Franciſ. Venetus libr. problem. Sa crę ſcripturæ, tomo. 6. ſecti. 9. problema. 397.

Et non ſolum clericis comam nu trire prohibitum eſt, ſed nec barbã iure communi in ſpecto vt in capitolo clericus de vita & honeſta. clericus ſecundum verò ius Con. Cartaginenſis vndè profectũ fuit, dictum capi. clericis barbas radere prohibitum eſt. Nã vt ſcribit And. ab Exea, in rub. de conſt. num. 62. in Codice conciliorum ſic legi. *Clericus neque comam nutriat, neque barbã radat, & recte: Nam lege antiqua ſic præcepit Dominus populo ſuo.* Leuit. c. 19. ibi, *Nec radetis barbam.* Idem etiam præcepit cap. 21. ad ſacerdotes Aron verba faciens. Romæ verò & in multis orbis partib. conſuetudine receptum eſt, vt barba clericis ſit permiſſa, modò labium ſuperius radatar, vt teſtatur Martin. Nauarr. in mano. confeſſ. cap. 25. num. 110. apud nos verò ius commune obſeruatur.

Antiquiſſim' mos ſęp fuit, vt q̃ Deo ſe conſecrarent ca pillos ſuc cinderẽt.

Id eſt fiat. Adde Hyppoli. qui hanc interpretationem approbat in rub. ff. de fal. num. 32. Domi. Soto in B

Soto.in 4.Senten.distinct.24.quæstio.2. art. 2. vbi optimè scribit, q̄ dicta pœna tantū illaqueantur clerici, qui priuilegio clericali gaudent, ideò clerici initiati prima tonsura, vel in minoribus constituti ordinibus, nisi beneficium ecclesiasticum habuerint, non tenentur coronam apertam habere: immò secundum illum malè facerent, si illam aperuerint, cum in contemptum ordinis cederet. Nā his permissum est arma portare, & omnia alia quæ merè laicis licent, ità tenet Abb.in cap.1.&c. 2. de postul.& in cap.1. & in cap.clerici. 2. de vita & honest. clericor. quam opinionē & vsu receptam, & in theorica communiter approbatam testatur Nauarrus. d.num.110.

Sed hæc huius capitis pęna, quæ contra clericos istius criminis reos imponitur, rarissimè infligitur: quia ferè in omnibus Episcopatibus constitutæ sunt pecuniarię vel alię pœnę pro modo culpæ prout in hoc Toletano Archiepiscopatu constituta est pęna duorum aureorum, quæ quidem pęna ecclesię, denuntiatori, pauperibusque ęquis portionibus applicatur, vt habetur in capitulo ;.tit.3. lib. 3. dictarum constitutionum.

C *Anathemate*. Et sicobiter nota quòd excommunicatio non nisi pro graui culpa, quæ mortalis sit infligenda est, cap.nemo.cap.nullus. 11.quęstio.3.docuerint Theologi. pręsertim Sanct.Thom.in 4, senten. dist.18.quæst.2.ad. 3.quæstio. Feli.post alios in rub.de sent. excommuni.Couarruu. in cap. Alma mater.1.par.relecti.§.9.num. 1.de senten.excommu.lib.6.Ioan.Lup.in c. per vestras de dona. inter virum & vxor.§.18.numero 13.

Ebrij.

CAPVT LXXVII.

1 *Ebrietas inter grauia delicta numeratur.*

2 *Clerici, qui immoderatè potionibus incumbunt, qualiter puniantur.*

3 *Tabernarum ingressus clericis est interdictus, nisi itineris vel peregrinationis causa cōpulsus, & huius prohibitionis transgressores iudicis arbitio sunt puniendi.*

QVi enim ebrietatis crimen paruum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentem: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Cumque † inter tam gra- 1
uia delicta ebrietas annumeretur, quanta sit eius grauitas apertè perpendat, videatque beatum Augustinum in sermone de ebrietare, q̄ inter sua opuscula impressus habetur. Et Isidorum in tract. de summo bono, in lib. 2.in c.43. de ebrietate. Et præcipuè legat obsecro elegantissimam, & mirabilem homiliam Basilij, in primo tomo, in homilia 14.de ebrietate, & luxu. †Vn 2
de quia ebrietas omnium vitiorum fomes

a fomes ac nutrix est: [a] ideo placuit Agathensis Concilij venerãdis patribus, vt clericus, de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spacio à communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur, vt habetur in cap. fi. 25. dist. quæ pœna sic fuerunt disiunctiuè discriptæ, vt discretus Iudex quem huic vitio deditum animaduerteret, & quòd à communione priuetur, paruipendere, corporali potius supplicio castiget. Et vide Host. in summa, tit. de temp. ordin. in §. Et cui versi. Pœna autem. vbi dicit, quod episcopus presbyter vel diaconus deseruiens ebrietati, si nõ desinat, deponitur. Subdiaconus vel inferior siuè clericus, siuè laicus communione priuatur, allegat tex. in c. Si episcopus. 35. distinct. Si verò semel ebrius fuerit, tũc dicit puniendum pœna text. in dict. cap. fi. Posterius autem Innocen. 3. in Concilio generali ac celeberrimo Lateranens. disposuit clericum à crapula & ebrietate non abstinentem, & qui à superiore commonitus non satisfecerit, ab officio, & beneficio
b suspendendum, [b] vt habetur in c. A crapula. de vit. & honest. cleric. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumq; honestati consulere
3 tur, antiqua illa concilia† tabernarum etiam ingressum illis inhibuerunt, nisi peregrinationis, vel itine
c ris necessitate cõpulsis; [c] vt in Cõcilio Laodicensi. & in Sexta Synodo, & in Concilio Carthaginens. 3. & in Conc. generali sub Inn. 3. celebrato, de quibus in c. non oportet, & in c. nulli cleri. & in c. clerici. 44. distinct. & in cap. clerici. de vita & honesta. clericor. Pœna autem contrarium facienti, in illis Canonib. statuta non est, vnde hoc superioribus videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum, & personæ qualitate, & videntium scandalo, ab ipsis puniri debet. Ex quo videtur parum aduertenter scripsisse Berthachinus in tract. de Episcop. in 2. par. in materia degradationis, in §. vlt. scias. in 2. to. tracta. Diuers. Doct. fol. 237. nu. 20. quòd deponi debet Episco. vel clericus, qui retinet, vel frequẽtat tabernas, motus per tex. in c. nulli, suprà allega. qui tamen tex. pœnam depositionis non imponit clerico frequẽtanti tabernam: sed habenti eam, & inibi alijs ministranti. Quin potius & tunc non simpliciter clericum deponendum dicit, sed disiunctiuè disponit quòd aut cesset, aut deponatur. Nec etiam illud probat tex. in c. pen. de vi. & hone. cle. quẽ etiã allegat Berthachin. vbi suprà, pro sua conclusione.

Virix est. Quòd sanè cognouit Hom. Illiados. 6. dum eleganter scribit, potum maximè noxiũ esse & corpori & animę Multũ .n. & immoderatè bibere, multorũ malorũ causa est, vt habetur Eccl. 31. Salomon equidẽ paucis verbis hanc bibẽdi asiduitatẽ sic detestatur. *Cui væ cuius patri uæ cui rixæ cui foueæ cui sine causa vulnera cui suffosio oculorum. none his qui commorantur in vino, & student calicibus æpotandis* A

Quòd refert noster Accurs. in l. adulterum, in verbo, intemperãtię, C. de adulteri. & habetur Prouerb. 20. Et dubio procul ex Ouidio cõstat dum ait.

Vina parant animos veneri.
In vinum confertur plerumq; culpa.
Quòd si loqui possit, se defenderet.

Et acies rationis hebetatur, ex immoderato potu. Greg. 31. morali. & S. Thom. 2. 2. q. 148. art. 6. & multa tam de vtilitate, quam de incommodis vini longa manu scribit And. Tiraquel. de nobilitate c. 31. num. 165.

Vnde consuetus inebriari, minimè potest sacris ordinibus insigniri. c. Episcopus, aut presbyter, 35. dist. iuncto. tex. in summa, ibi tradit Pet. Rebuff. in benefi. practi. 2. par. tit. de cleri. ad sacros ordin. malè promo. glo. 4. nu. 8.

Abstemius nõ põt Sacris ordinibus insigniri. Illud tamen memoria repetere libet ad presbyteratum promouendũ minimè esse, qui abstemius sit vinumque nõ bibat, si quidem ex quo horret, posset sacramentũ euomere, tenet gl. memorabilis in c. ipsi Apostoli. in glos. mag. iuxta medium, 2. q. 7. sequitur Abb. in ca. ex parte. nu. 1. de celeb. missa. Io. Saison. in consuet. Turron. c. *de droit.* 1. artic. fol. 239. Mar. Nauar. in manu. confess. c. 27. nume. 204. Simon Maio. in tracta. de irregu. lib. 2. capit. 25. nume. 2. & hanc opinionem communem esse fatetur Franc. Beccius consil. 61. num. 1. bene tamen ad minores ordines potest promoueri ex sententia Nauar. in d. loco.

B *Suspendendum*. Vide Regiam l. 36. tit. 5. par. 1. Alber. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cleri. capit. 59. *Ebrietas quomodo probetur.* ApudMoscouitas sacerdotes ebrij publicè verberabantur, vt testatur Sigismundus Baro. in commen. rerum Moscoui. Est tamen circa hoc notatu dignũ, quòd ebrietas probatione difficilis est, ex Innoc. sententia, in c. cum causam, de testib. Bald. in ca. à crimine, nu. 1. de vita & honest. clericor. Deci. consil. 112. nu. 1. Vnde satis est indicijs & pręsumptionibus probari, eo quod nullo corporis sensu potest appræhendi, sed oculis mentis (idest) ratione Innocen. in d. c. cum causam, nu. 3. Ex quo fit ad huius capitis argumentum, si testis clericum ebrium fuisse testetur, nihil sanè probat, nisi probabiles rationes sui testimoni ostendat. Specul. tit. de teste. §. 7. nume. 28. Bar. in tract. de teste. §. 5. cuius sententię auctor est Innocen. in dicto cap. cum causam. sequitur Capit. decisi. 159. num. 36. Nec testi crederetur nisi rationem redderet etiam non interrogato, ita Anton. Abb. & Felin. in dicto c. cum causam. Ripa. in l. si vnquam. nume. 8. C. de reuo. donat. solet tamen ebrietas ex aspectu probari. Lucas de Penna, in l. 1. nume. 7. C. de erog. mili. anno. & tradit Mascardus, de proba. volum. 2. concl. 574. & probatur in cap. Ecclesiæ Princeps, 35. dist. & alios modos probandi ebrietatem adduxit Lucas de Penna, in dicta l. 1. quos Mascardus retulit.

Necessitate compulsis. Vide quòd antiquitus circa hoc decretũ erat in canonibus Apostolorum cano. 53. his verbis. *Si quis clericus in caupona*

pona cibum capere deprehensus fuerit à communione excluditur, excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diuertit hospitium. Fuit equidem etiam apud Ethnicos tabernarum ingressus nimis ignominiosus, vt constat ex Isocr. in areopag. oratio. his verbis. *In caupona vel bibere vel edere ex antiquis nullus audebat, vel domesticus familiaris, nam dabant operam, vt graues esse viderentur non autem scurræ.*

Fornicarij.

CAPVT LXXVIII.

1 *Clerici pro simplici fornicatione non debent deponi, sed aliàs debent puniri arbitrio iudicis.*

Vm iuxta diui Hieronymi sententiã à Gratiano descriptam, 35. dist. in summa. Venter mero æstuans spumat in libidinem. Meritò ergo post ebrietatis delictũ, carnis vitia collocauimus: at cùm fornicatio simplex minus sit punibilis inter illa, ideo de eius pęna primitus differere libuit. Et in hoc omissis opinio
1 nibus, dicendum est, quòd † pro fornicatione clericis, & in sacris cõstitutis non imponitur pœna depo
a sitionis: [a] allegantur ad hoc duæ glossę singulares in cap. Maximianus, 81. dist. & in c. lator, 2. quęst. 7. quib. dat sociam Corsetus in suis singularibus, in verbo fornicatio. in cap. presbyter, 32. dist. pro quibus dicit esse casum in d. c. presbyter. sed pœna arbitrio iudicis relinquitur. & istam conclusionem elicit Decius ex dictis per Abb. in ca. at si clerici, in colum. 19. versic. De secundò. de iudi. quam dicit esse communem secundum Modernos ibi, qui allegant glo. in d. cap. lator, 2. quæst. 7. & ibi Io. de Fantu. & Imo. in cap. Vt clericorum. de vita & hone. cleric. Et hanc opinionẽ tanquã communem sequitur Ana. in cap. Significasti, col. 2. de adulte. Et hanc etiam opinionem dicit cõmunem Felin. in dicto c. At si clerici. in princ. in penult. colum. in fi. Et Ioan. de Selua, in tractatu de beneficio, in 3. parte, in quæst. 3. qui plura refert in proposito. Et Corse. in dicto verbo fornicatio, vbi aliqua fundamẽta adducit pro ea, & dicit quòd opinio tenentium contrarium fortè posset procedere in Episcopis, & prælatis, qui cùm dicuntur contrahere matrimonium cum ecclesia, non committunt simplicem fornicationem, sed adulterium, & quòd isto modo possent reduci ad concordiam opiniones contrariæ: sed tandem dicit quòd in facti contingentia indistinctè sequetur communem in iudicando, & consulendo: licèt Aretin. in cap. Cum non ab homine. de iudi. 10. colum. teneat opinionem Butr. quam dicit esse communem, scilicet quòd deponatur clericus in sacris, ad cuius fundamenta respondet Decius, ubi supra. Et quamuis Felin. vbi supra, in prima limitatione post Abb. in c. fi. in 3. col. de purga. Cano. dixerit in episcopo esse

crimen graue, & sic dignam depositione fornicatio, in fine tamen concludit, quòd dubitat de hoc propter duas glo. quas ibi allegat.

A POEna depositionis. Vide abb. Antiq. in c. at si clerici. col. 1. de iudi. & not. Cęsar. Lamb. de iure patr. 1. parti. 2. lib. art. 20. q. 9. princip. n. 14. Paul. Grillan. in tract. de pœnis omnis a. coitus. q. 9. nu. 3. quam opinionem communem esse testantur eam sequuti Ber. Chouer. in tract. de publi. concubi. pag. 251. nu. 20. Nauarr. in cap. consideret. 121. de pœni. distin. 5. Petr. Dueñas in regul. & fallen reg. 101. vbi eam limitat. 7. & nouissimè Doc. Didac. Perez in l. 23. tit. 91. lib. 8. ordin. vers. Vtrum autem Fran. Viui. in lib. 3. com. opin. in verbo, *Clericus per simplicem*. Et eam veriorem & magis communem esse & in practica, ab ea non esse recedēdum fatetur Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fornicatio ver. sed quæro, idem profitetur Ferdin. Mencha. lib. 3. de testam. §. 22. num. 48. sequitur Grego. Lop. in l. 38. tit. 6. par. 1. in verbo, *Toller el beneficio*.

Nouiter declaratur Conc. Trid. ses. 24. c. 6. de refor. Clericus autem, qui mulierem matrimonij ineundi cum aliquo causa, rapuerit, vel auxilium, consilium vel fauorem præstiterit, de proprio gradu deijciendus est, vt statutum est in conc. Trident. Ses. 23. cap. 6. de refor. Si verò non ob matrimonium ineundum sed alia causa ductus rapuerit, pœna illa non illaqueatur, sed alia pęna pro modo culpæ plectendus est. Prout nec layci incidunt in excommunicationem ipso iure ibi impositam nisi raptus matrimonii causa fuerit perpetratus: sic sanè ex illius capitis principio colliges, quod de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam loquitur: posteaque pœnas subiicit contrà trāsgressores imponendas, suffragantúrque manifestè verba illa. *Et nihilominus raptor ac omnes.* &c. Loquitur sanè de eo raptore, de quo in principio verba fecerat. Et caput illud in Decreto de reformatione matrimonij continetur iuxtà quòd & eius propositum argumentum est interprætandum.

Concubinarij.

CAPVT, LXXIX.

1 *Clericus concubinarius quis propriè dicatur.*

2 *A Clerico publico & manifesto concubinario missarum solennia audienda non sunt, quia etiam sine monitione est suspensus ab officio, & beneficio, & celebrans efficitur irregularis.*

3 *Clericus concubinarius qualiter puniatur.*

4 *Prælatus, qui cognoscit quòd clericus concubinarius efficeretur, deterior, si præcisè compelleretur dimittere concubinam, poterit ad tempus, sine peccato tolerare.*

Cle-

Lericus † concubinarius, is propriè dici potest, qui solutã mulierem, & corruptam nulloque sibi spiritualis, vel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consueuit carnaliter commisceri. Si verò illa nupta, virgo, aut coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortiretur accessus ad illam habitus, ac seuiori pœna purgandus, vt infrà latius explanabimus. Consuetudinem verò commiscendi, ideo ad faciẽdum clericum concubinarium requirimus, quia aliàs vnicus tm̃ concubitus fornicarium eũ solùm faceret, nec damnandus esset pęnis concubinariorũ. Nec præterea in hoc distinguerem, sola nè retineatur domi concubina per clericũ, an sub velamento, ꝙ pedissequa sit matris, sororis, amitæ, vel alterius cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen cõstare possit, quòd eam hẽt in concubinam. Concubinarium insuper censerem clericum, qui ẽt in aliena domo notam fęminã habet, cui solet carnaliter cõmisceri si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua, vel ipsius fœminæ vicinia: licèt ad effectum concubi-
C natus de iure ciuili aliqui requirãt ꝙ cõcubina sit retenta in domo, vt per Cal. in auth. licèt. C. de na. libe. per gl. Car. post Dyn. in l. Concubinã. ff. de concub. & Præp. in rub. de sponsa. col. 3. nu. 5. Populus enim, siue domi, siue extra habeat clericus concubinã, vocat eũ, & reputat concubinariũ. Qñ ante dicatur clericus publicus cõcubinarius, vide Decretũ cõcilij Basilien. in Sess. 20. in prin. vbi hoc declarat ꝑ hæc verba, videlicet, publici concubinarij intelligẽdi sunt non solùm hi quorum concubinatus per sñiam, aut confessionem in iure factã, seu per rei euidẽtiam quę nulla possit tergiuersatione celari notorius est. Sed qui mulierem de incõtinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorẽ admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Aduerte tñ quòd † qñ clericus tenet 2
publicè cõcubinam sicut vxorem, & publicè nutrit filios, ita ꝙ etiã ipse non audet diffiteri: tunc oĩno est abstinẽdum ab eo, ita ꝙ non est licitum audiri, diuina [a] ab eo, etiã a
sine aliqua monitione superioris: quia talis est suspensus ab officio, & beneficio, [b] ita quòd si celebrat b
incurrit irregularitatem. Ista colliguntur ex doctrina Abb. in c. Vestra, in 3. col. in 2. 3. & 4. q. de cohabitatione cle. & muli. Si verò fornicatio nõ habet operis euidentiam, sed potest probabiliter tergiuersari: quia concubina habitat cũ matre clerici, & dicit esse pedissequã matris, vel quid simile: tunc non procedunt prædicta: sed debet spectari monitio, & eius contemptus 1
secundùm eum. Cuius opinionem refert, & sequitur Sylue. in sua summa, in verbo, clericus, el 2. ĩ §. octauò debet, in 2. quęst. Et in verbo, concubinarius, in §. 4. & hanc sententiam in substantia saltem videtur tenere Floren. iñ 3. parte, in 3. c. tit. 27. vbi etiam addit notabile verbum, quòd non solùm sacerdos,

ſed etiã in quocunque ordine constitutus, etiam in minori, eſt ſuſpẽſus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, & tamdiu eſt ſuſpenſus, quamdiu perſeuerat in vitio: & ſi interim exequitur officia ſua, etiam ſemel, efficitur irre
c gularis, [c] & indiget diſpenſatione Papæ, ad quod allegat Inno. Hoſt. Archid. & Anton. quod etiam ſequitur Sylueſt. in dicto verbo concubinarius. quam quidem ſententiam multum timere deberent vniuerſi clerici in quocunque ordine conſtituti, & ne illam ignorent, eſſet omnibus illis prædicãda. Quot enim proh dolor, ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi publicè concubinas retinẽt ea notorietate facti, de qua Abb. in ſua opinione facit mentionem, & eodem concubinatu durante non ſemel, ſed pluries miſſam celebrant, Euangelium, vel Epiſtolam ſolenniter decantant, & quòd irregulares ex hoc fiant, nõ aduertunt, non in minimum animarum ſuarum diſpendium, & prælatorũ ſuorum periculum, qui eos patiuntur in publico cõcubinatu diutius immorari, ac ſordeſcere. Præterea
3 circa † pęnam huius delicti vide Abb. in c. At ſi clerici. col. 12. de iudic. qui dicit, quod cũ iura in hoc vario modo diſponant, quandoq; apponendo pœnam acerbam, quãdoque mitem, & quandoque mitius procedendo, mediam viam amplectendo, vt patet ex iuribus per eum allegatis, relinquitur arbitrio ſuperioris: vt conſideratis circunſtantijs, & ſcandalo inde ſurgente, & cõſuetudine patriæ, apponat pœnam, quandoque depoſitionis, quandoque ſuſpenſionis, & quãdoq; priuationis à beneficijs, quandoque prius moneat, quandoque ſine monitione priuet, ex quo conſtat de delicto. Sibi enim videtur data optio, [d] ex quo varias d
pœnas, & modos procedendi à iure reperimus traditos: iuxta not. per gl. in c. fraternitatis, 34. diſt. & in c. à crapula. de vi. & hone. cler. & 11. q. 2. in ſumma, & quod no. Hoſtien. in c. 2. de cleri. non reſiden. in ſimili quęſt. Ita tamen quòd ſemper in iſto delicto Iudex declinet ad mitiorem partem: [e] quia pauci, e
vt dicit Gregorius, ſine vitio incõtinentię reperiũtur 50. diſt. c. Quia ſanctitas tua. in fi. Et quia ętas noſtri temporis, &c. & melius eſt à Deo redargui de miſericordia, quã de ſeueritate, 26. q. vlt. allegata. Et vide prędictum decretum concilij Baſilien. in dicta ſeſſio. 20. vbi contra publicos concubinarios ſtatutum fuit, quòd quicũque clericus cuiuſcunque ſtatus, conditionis, dignitatis, etiamſi pontificalis, vel alterius præeminentiæ exiſtat, qui publicus fuerit concubinarius, à perceptione fructuum omnium beneficiorum ſuorum trium menſiũ ſpacio ſit ipſo facto ſuſpẽſus: quos ſuus ſuperior conuertat in fabricã, vel aliam euidentem eccleſiarum vtilitatem, ex quibus fructus percipiuntur. Necnon quòd huiuſmodi publicum concubinariũ teneatur mox ſuus ſuperior monere quam primum nouerit illum eſſe talem, vt intra breuiſsimum terminum concubinam dimittat, quam

ſi non

si non dimiserit, vel dimissam, aut aliam publicè resumpserit, ipsum omnibus suis beneficijs omnino priuet. Et nihilominus statuit dictum concilium, quòd tales publici concubinarij vsquequo cum eis per suos superiores fuerit dispensa tum post ipsarum concubinarũ dimissionem, manifestamque vitæ emẽdationem sint inhabiles ad susceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorũ, vel officiorum. Si autem post dispensationem, uomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicum redierint, quòd sine spe alicuius dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Et ne quis contemnat illud decretum Cõcilij, ex eo quòd Conciliũ Basiliense non fuit in omnibus ab ecclesia receptum, aduertat quòd ordinata in eodem Concilio ante scissuram in eo factam recipiuntur, & allegantur à doctoribus: vt par est videre per Flor. in 3. par. tit. 25. c. 2. §. fi. Et per Fel. in c. Rodul. de rescr. in col. 28. ver. Sed re vera, & prædicta. Ses. 20. d. concilij fuit facta ante eius scissuram: vt potes colligere ex dictis doctoribus, dum allegant constitutionem illam, quæ incipit: Insuper ad euitandum scandalũ, quæ fuit facta in d. 20. sess. post dictum decretũ contra concubinarios promulgatum. Et istud decretum concilij Basiliensis de cõcubinarijs inuenies insertũ in concordatis inter Leonem X. & Regem Francię, nouissimè commentatum per Pet. Rebuf. in interprætationibus per eum factis ad dicta cõcordata: per quem vide in principio sui commẽti ad illud Decretum triginta pœnas, quas patiuntur concubinarij, annumeratis inter eas his quæ colliguntur ex concilio, quarum plures potius damna sunt, & incõmoda concubinatus, quam pęnæ quę possint irrogari per Iudicem. Vnde quæ huiuscemodi sunt, pari modo compræhendunt laicos concubinarios, sicut & clericos. Vide tamen Præpo. in c. nonullus, 32. dist. qui refert Innoc. in ca. Si autem, de cohabit. cleri. & mulie. tenentem quòd quamcunque viam eligat Iudex, siue suspensionis, siue priuationis, debet præmitti monitio: nec Iudex sine illa ad alterum præmissorum procedere debet, cùm clericus non sit notorius cõcubinarius: per quem vide post Innoc. vbi supra, vsque ad quantum tempus debeat clericus monitus expectari, & an possit purgari mora. Vt autem prę lati excusentur à monitionibus faciẽdis clericis suę diœcesis, in hac materia prudenrer faciunt, quando in suis constitutionibus Synodalibus monent omnes [f] generaliter, ne concubinarij sint, contrafacientibus pœnas debitas irrogando. Abb. præterea in c. Vt clericorum. de vita & honest. clericorum ponderando verba illius tex. arbitratur, † quòd si clericus cõcubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcisè ad dimittendam concubinam, quòd tunc prælatus tolerando ad tempus, peccatum nõ incurrit: [g] quod dicit notandũ Stepha. Aufr. in repet. Clem. 1. de offi. ordi. in col. 15. Aduertant autẽ prælati

f

4

g

omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in concubinariorum correctione torpescant: sed cùm talis toleratio faciẽda fuerit, certissimæ adsint coniecturæ deteriorationis. Nam aliàs facilè illis persuadebunt libidinosi grauiora, imò nefanda admissuros, si cogantur continere.

A *Audire diuina*. Vie text. in cap. nullus, & in c. prȩter, 32. distinc. vbi Doctores, & in c. vestra. de cohabi. cler. & muli. Regiam l. 43. titu. 6. par. 1. gl. in cap. de homine, de celebr. missa. Theol. in 4. Senten. distinct. 13. & quomodo hoc sit intelligendũ docet eleganter Cosmas in pragma. titu. de excommu. non vitand. verbo, *Suspensionis*. Ioan. Maior, in 4. Senten. distinc. 9. dubio vlt. Floren. in 2. par. tit. 9. cap. 10. §. vlt. Adria. in 4. Senten. in tract. de Eucharist. quæst. pen. & in tracta. de confesso. quȩst. 9. Sylue. in summa, in verbo, missa, 2. quæst. 3. Martin. Nauar. in cap. 1. §. laboret, 2. col. de pȩn. in 6. & in manu. confess. cap. 25. nu. 87. D. Couarru. in cap. alma mater, 1. par. relect. §. 2. nume. 10. de senten. excommu. lib. 6. Grego. in d. l. 43. tit. 6. par. 1. in verbo. *Algun hijo de ella*. Imò fortius censeo, quòd quicũque committit sacerdoti, quem scit in mortali crimine esse constitutum, aliquem actum ecclesiasticum faciẽdum, si exequatur talem actum, is qui committit mortalem culpam contrahit, ut ait D. Hier. in epistola B. Eusebij ad Damasium episcopum Portuensem, sic dicens: *Qui iura scit & vitam presbyteri agnoscit, et eum pro se celebrare facit sit eiusdem peccati conscius, necnon, & pœnȩ particeps.* Idem sentit Abb. in d. cap. vestra. & Theol. d. dist. 9. & Card. à Turre Crem. in d. c. nullus. S. Tho. in quodli. 11. art. 8. quàm esse communem sententiam, & Theologorum & Canonistarum fatetur insignis Mart. Nauar. in d. c. 25. nu. 79. quȩ amplectenda, est quidquid cẽseat Gab. in 4. dist. 19. q. 1. dubio. 4. Maior. d. dist. 9. Adrianus summus Ecclesiæ Præsul de sacramento Eucharistiæ col. 3. à quo quidem peccato excusatur, qui probabiliter dictam legem ignorat, quia probabilis iuris positiui ignorantia excusat cap. 2. de consti. ita Nauarr. vbi paulò ante allegaui.

B *Ab officio & beneficio*. Adde Hostien. in sum. tit. de cohab. cleri. & mulier. §. qualiter imponatur. Gui. Papæ, quæst. 558. & latissimè Bermon. Chouer. de publi. concu. fol. 161. quo loco opinionem istam cõmunem esse fatetur, & vide Regiã l. 44. tit. 6. par. 1. circa quam cõem sñiam lege nouissimè Iac. Menoch. de arbit. iud. quȩstionib. lib. 2. cent. 5. casu, 418. qui nu. 6. dicit ꝙ cõtrà clericos concubinarios seueri iudices esse debent, quandoquidẽ non vnum, sed plura scelera hi committunt. Nam adulterij crimen perpetrant, cum in sacrorum ordinum assumptione suscipere dñr Ecclesiã in sponsam, cui implicitè saltẽ promittunt continentiã seruare. Scdò cõmittũt sacrilegiũ, cũ Deo dicati & sacrati sint: & per carnalẽ copulam

Clericus concubinarius quib. pœnis puniatur.

Clerici concubinarij multa crimina committunt.

Clerici concubinarij quibus pœnis puniantur.

lam à Deo separantur. Tertio committunt crimen stupri. Quartò incestum. Quintò (vt ille inquit) post Berm. committunt crimen contra naturam & vide D. Fran. Sarm. lib. select. ca. 5. Hodie verò qua pœna cleric. concubinarij puniendi sint vide Conc. Trid. sess. 25. cap. 14. de refor. vbi clerici prohibentur, concubinas aliasq; mulierculas, de quibus sinistra suspitio haberi possit, in domo vel extra detinere alioqn iuris pœnis sunt puniendi. Quòd si moniti ab incæptis non destiterint, tertia parte fructuũ obuentionũ, ac prouentuũ beneficiorum, & quorumcunq; pensionũ ipso iure sunt priuati, quæ fructuũ pars, fabricæ Ecclesiæ, vel pio loco, pro arbitrio Episcopi est adiudicanda. Quòd si in eodem delicto, cum eadem fœmina pertinaciter permãserit, vel cùm alia simile scelus perpetrati fuerint non solùm fructus oẽs, ac prouentus suorum beneficiorum, necnon pensionis eo ipso amittunt, vt dictis locis applicentur: sed suorum beneficiorum administratione, pro ordinarij arbitrio, tanquam Apostolicæ sedis delegati suspendi debent. Si verò in profundum malorum pelagus inciderint, vt his pœnis à fœdissimo concubinatu non arceantur, tũc beneficijs, portionibus ac officijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis, perpetuò priuandi sunt. Inhabilesque iudicantur ne ad dignitates, beneficia, ac officia deinceps possint aspirare, donec superiorib. ex vitæ ante actæ emẽdatione, visum fuerit dispensare. Si verò postquã semel concubinas dimiserint, posteaq; eas, aut alias, sibi adiũgere ausi fuerint, præter supradictas pœnas excommunicationis vinculo innodati sunt. At si clerici huius criminis rei beneficia ecclesiastica nõ obtinuerint, nec pensiones: iuxta delicti & contumaciæ perseuerãtiam & qualitatem, pœna carceris suspensione ab ordine, ac inhabilitatis pœna ad obtinẽda beneficia, alijsue modis & pœnis iuxta canonica decreta plectendi sunt. Quòd si Episcopi in huiusmodi scelus incidere ausi fuerint, & à Prouinciali synodo admoniti, in tali fœditate sordescerent, ipso facto suspensi sunt, & si in crimine perseuerauerint ad sanctissimum Pontificem ab eadem synodo sunt deferendi, à quo pro culpæ qualitate plectendi sunt, & si opus fuerit, priuationem patientur.

Clerico concubinario alimẽta suorũ beneficiorũ, relinquẽda non sunt nisi egenus fuerit.

Nec huic clerico concubinario qui ob crimen fructibus suorũ beneficiorum priuatur fructus aliqui relinquendi sunt ex quib. alimenta suscipiat, quia malè meriti egestate laborare debent l. bona fides. ff. depositi. Quod verũ esse cẽseo nisi clericus egenus esset, & summa laboraret paupertate, ut nõ haberet aliũdè bona ex q̃b. posset alimẽta percipere, tunc iustitiæ, & æquitati congruit, ut ei ex dictis fructib. subueniatur, quia clerico suspenso à beneficio alimenta ex eo ministranda sunt ad vitę subsidium, ca. præter. vbi Præpo. col. 2. 32. dist. tradit Rebuf. in tract. de sent. proui. in præfati. nu. 118. to. 2. const. Franc. Tũ quia clerico ẽt de posito prouidetur

uidetur c.studeat.50.dist. Tum ne cogatur mendicare in ignominiã & opprobrium ordinis sacerdotalis c.diaconi 93. dist.tùm quia semper habenda est ratio ne egeat.arg. l.inter eos. ff. de re iudi. tùm quia istam opinionem amplectitur glo. in cap. pastoralis. §. verùm, in verbo, subtrahuntur. de appella. Bermond. in tractat. de publi. conc. in verbo. à perceptione fructuum. nu. 11. quę declaratio notanda est, ad Sacrosancti Concilij decretum, & vide Felin. in cap. ex parte, num. 1. de accusa. & in c. Apostolicæ. nu. 1. de excep. D. Episcop. Iacob. Septi. in institu. Catho. c. 9. nume. 114. & nouissimè doctissimum Antoniũ Cordoua de Lara. in l. si quis à liberis. §. si vel parens. nu. 26. ff. de lib. agnoscend.

Clerico concubinario, beneficii fructus pro alimẽtis relinquẽdi nõ sũt, nisi egenus sit.

Quòd si clerici ex concubina filios habuerint, ad maiorẽ gradum & dignitatem transire nõ possunt, sed in statu, gradu, & dignitate, in qua sunt permanere perpetuò debẽt. Ità diffinitum fuit à sanctissimo Domino nostro Pio V. Pontifice Maximo peculiari motu proprio prout refert Rojas in epitome successionum. c. 27. num. 19.

Clerici minimè possunt illegitimos filios domi retinere.

Nec possunt clerici illegitimos filios intrà proprios lares habere, vt incontinentię labes ac memoria oĩno aboleri valeat: ità decretum fuit in concilio Toleta. prouibciali celebrato anno 1565. act. 3. cap. 19.

Concubina clerici a iudice ecclesiastico punitur.

Concubina clerici etiam coniugata, si modo publica fuerit, pro modo culpæ ab Ecclesiasticis iudicibus est punienda vt statutum est in Cõc. Tridentino Sessione 24. c. octauo.

Sunt quidem multi ex nostris, qui tenuerunt mulierem, quæ cùm clerico in sacris constituto, carnale comercium habuerit incestum committere, ità tenuit gl. 2. in l. in verbo, filij. C. de Episcop. & cleric. vbi Bald. num. 2. scribit, quòd cùm hoc in facto contigisset ita fuit, iudicatum, & opinio ista communiter recepta est si credimus Grillãd. de diuersis crimi. lib. 3. q. vlt. Pract. Conrad. 341. num. 13. Sed verior contraria quibusdam & non pœnitendæ authoritatis visa est, quòd nec incestus nec sacrilegium committatur, quam dicit esse communem Caccial. ĩ auth. si qua illustris num. 31. C. ad Orfici. Bossi. in prac. tit. de coitu damnato. nu. 15. Mencha. lib. 3. de testam. §. 22. Iuli. Clar. in pract. crim. §. fornicatio, versic. Presbyter. Ex quo sequitur impropriè fuisse locutam glos. in cap. per venerabilẽ in verbo, adulterinus, qui filij sint legi. qui coitum hũc adulterinum esse censebat, licèt cõmuniter receptã esse scribat Abb. ibi num. 32. & Petrus Placa. lib. 1. delictorum cap. 41. num. 31. mea tamen sententia, licèt talis carnalis copula incestus non sit, est tamen sacrilegium & adulterium spirituale, Abb. in c. vt clericorum, n. 6. de vita hone. cler. sequitur Reuerend. & doctiss. Dom. Franc. Sarmiento. lib. 1. select. interp. cap. 5. num. 9.

Et non solùm talis concubina clerici, à iudice ecclesiastico puniri debet pœnis a iure statutis, verum

rum si crimen sit publicum, poterit à sæculari iudice puniri: secus si sit occultum ita tenet Petrus de Ancharr.consi.196.num.5.Fel. in cap. Ecclesiæ sanctæ Marię.nume. 102. de consti.Boeri.latissimè decis.72. Zazius lib.2.respons. c. 17. Lup.in rep.c.per vestras.§.21. num. 13. de dona.inter vir.&vxor.Montal.in 2. lect.fori in parte concubinę.Steph. Auf.de potest sæculari super Eccl. pers.reg.2.n.34.Berm.Cho.de publ.concub. in parte, penitus arcere, fol.303.col.2.n. 3. cum sequen. qui dicit communem opinionem esse Anton.Gome.in l.80. Tau.nu. 21.& ità in facti contingentia interrogatus consuluit Euerar. cōs. 202.eandem dicit communem Iuli.Cla.in pract.crimi. §.5.quæst.37. versi.Quęro etiam, vbi dicit, quòd quidquid sit de iure, indices tam ecclesiastici quàm sęculares parum curant de cōcubinatus punitione, quòd (vt ille inquit) fortè faciunt ne in alijs puniant: in quo ipsi met delinquunt eandem opinionem sequitur Auend. de exequendis mādat.2. par.capitolo vigesimosexto num.7.Dida. Perez in l.21. titu.3. lib.1.ordi. Et est apud nos expressa lex hoc diffiniens pœnam contra tales concubinas imponés lex inquam 3.titulo 19.lib. ord. noui, circa quam legendus est Auenda. d.c.26. qui pro eius insigni eruditione multa cōgerit.& Ioan. Mati. in l.6.gl.2.tit.8.lib.5.ordin.

Laycus concubinarius qui bus penis a Ecclesia

Laycus uerò concubinarius, q. bus pœnis hodie a iudicibus Ecclesiasticis sit plectendus, uide in Concilio Trid.sess.24. c.8.vbi sancitum est, concubinarios tam solu tos quam uxoratos. cuiuscunque dignitatis, uel conditionis sint, si ter moniti ab ordinario, concubinas non dimiserint, excommunica tione esse illa queandos, nec ab ea absoluendos esse, donec prçceptis paruerint. Si uero indurato animo in peccato permanserint, cōtra eos diris pœnis procedi debet.

stico iudi ce plectē dus sit.

Est tamen circa superiora summè notandum, quod quando Epi scopi vel Ecclesiastici iudices procedunt ad punitionem concubina tus, uel circa uisitationem, aut mo rum correptionem, non debet eorum sententia retardari prętextu appellationis, uel inhibitionis: seu querellæ ad sanctam Apostolicam sedem delatę. Vt decretum est dicto Conc.Trid.sess.25. cap. 10. de refor.& sess.24.cap.10. Quę decre ta sin.sunt interprętanda.ut procedant, quando iudex superior, non iustificata appellatione, nec uisis actis processus, inferiorem inhibere contendit. Sed si postquam appellatio iustificata fuerit ex processu, iam ad tribunal appellationis delatæ inhibito concessa fuerit, erit obtemperandū, nec poterit inferior iudex ad suę sententię executionem procedere. Aliter qui dem superiorum iudicium authoritas & potestas non uulgarem iacturam pateretur, dareturque cau sa inferioribus iudicibus, ut pro libitu indicarent, & multis causis appellationis auxilium nihil profi ceret, & alia multa incommoda sequerētur quæ prorsus aliena sunt à mente Sacrosancti Concilij.

Nouissimè interpretatur Con. Triden. sess. 25.ca.10. de refor. & sess.24. cap.10.

Irre-

Irregularis. Adde quod huius sententiæ authores sunt Cosmas in Pragm.sancti.tit. de concubina. in verbo,inhabilis.Henri. in cap.si celebrat.de cleri.excomm.col.pen. Palud.in 4.sent.distinct.27. quęst. 4.col. 2. & scientiarum omnium Oceanus Tostatus, in tracta. contra cleri.concubi.conclus.3. Aluar. Pelag.de plan.Ecclesiæ,fol.27.colum.4.Anton.in cap.1.num. 32. de iudi.Anani.col.1.& Feli. col. 2. in cap.cum dilectus.de accusa. Guid. Pap.q 558.Ioan.in sum. confessor. lib.3.tit.29,q. 5.Didacus Perez in l.23.titu.3.lib.1. ordin. col. 170. & hanc opiniouem communem esse testantur Mar.Azpilc.in c. si quàndo excep.11.col.53.de rescr.D.Couar.in Clem.si furiosus.1.par. relection.§.1.nu.5.de homi. & nouissimè eam sequitur Ioan.Mat.in l. 6. gl.2.num.23.tit.8.lib.5.ordi.noui. Contrariam tamen sententiam de iure veriorem esse censeo, quam teneo sequutus Innoc. Ioan. And. in c.si celebrat,de cle.excom.min.Cardi.in cap.vestra,& in cap.quęsitum de cohabi.cleri.& muli.Archi. in c. præter,§.ad hæc verò.32. distinct. Specul.in titul.de dispensa.§.iuxtà propositionis.num.20.Imo.in cap. 1.colum.4.de iudi. Nicola. Ploui. de irregula.reg. 4. Nauarr. in dict. exc.11. D.Couarr.dict. §.1.qui vrgentissima argumentationeveram esse ostendit, quamuis consulat, quòd absolutio, siuè dispensatio hoc casu à Romano Pontifice impetretur.

D *Data optio*. Vide text.optimum in l. 1. C. de his qui latrones ibi. *Suplicio corporali: aut dispensatio-facultatum pro qualitate personæ & iudicis existimatione plectetur*. Tenet gl. in ca.sicut, de Iudæis .tradunt Hostien.Ioann.And.& docto.in ca. 1. de offi.Vicar.Petrus de Ancharan. & Ioann. de Imo. ibi.Bal.in l. cunctos.populos.1.lect.colum.9. vers. 7.oppono.C.de summ. Trini. & in l.data.7.col.C. qui accusa. Ang. in l.nunquam.ff.de priua.delict. Sali. in l. quęcunque. C. de seruis fugi. quàm opinionem communem esse fatentur Ana in dict. cap. sicut, num.17.Iuli.Clar.in pract.crim.§. fi.q.85.versic.solet etiam.& tradit latissimè Felin.in cap. inter cæteras.col.2.de rescrip.vbi opinionem hanc decem modis limitat. Et ratio est,quia pœna est semper commensuranda delicto,vt in cap.non afferamus.24.quęst.1.& hanc commensurationem nunquàm reus faceret, quia semper minorem eligeret,& ideò frustra lex alternatiuè loqueretur.

Mitiorem partem. Adde glo.memorabilem in cap.de causis.in verbo,certa.de offici.delega.& in cap. hoc ipsum, in glo.1.33.quæst.2.& in reg.in pœnis.de reg.iuris lib. 6. & in cap. sicut. de homi.,vbi Anna. & doctores not. facit.l. si præses. ff.de pœnis, E

Monent omnes. Adde quòd ità communiter in Synodis obseruatur,secundum Ioan.And. in capit. proposuit.de cleri.excommu. Bermon.Chro.in tract.de publ. concubi.pag.185.nume.6. Et hęc monitio in Synodo habet vim trinę monitionis gloss.in cap. si Episcopus F

ir

in verbo, præceptione. 18. distinct. quam sequitur Abb. in cap. ex literis. de constit. Felin. in c. Romana, de appella. Rip. in cap. 1. de iudi. Nota tamen quòd prædicta intelligo procedere, contra eos clericos qui ex lege diocesana tenentur in synodo comparere, aliàs quacunque via iudex procedat, monitio præmitti debet, nec sinè ea iudex ecclesiasticus procedere potest, ad imponendas dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestus notorius concubinarius & incorrigibilis de quo lege Bermon. dicto numero 6.

B *Non incurrit.* Vide text. in cap. requisiuit. de sponsali. Ioann. Lup. in cap. per vestras. de dona. inter vir. & vxor. §. decimooctauo, nume. decimosexto.

Matrimonium de facto cõtrahentes.

CAPVT LXXX.

1 *Sacer ordo matrimonium impedit omnino & irritum facit.*
2 *Clericus, qui de facto matrimonium contraxit, qualiter p uniatur.*
3 *Clericus huius criminis reus, ipso iure excommunicatus est.*
4 *Clericus, qui sub figura matrimonij virginem violauit, pœna stupri puniendus est.*
5 *Clericus beneficiatus in mineribus cõstitutus, eo ipso matrimonio, contracto, amittit beneficia ecclesiastica.*
6 *Quando autem cum minore duodecim annorem, per verba de præsenti cõtraxit, an beneficia ecclesiastica amittat.*

Calixtus Papa † interdixit contractum matrimonij presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, & ab illis contracta, debere desiungi & ad pœnitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum diffinitionem [a] præcepit, vt habetur in cap. presbyteris. 27. distin. hinc † est quòd clericus in sacris, vxorem ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinũ, notat Abb. ex text. ibi. in cap. secundo, qui cleri. vel vo. qui nihil aliud allegat, & omisit tex. expressum ponentem pœnam delinquentibus in hoc, in cap. decernimus. 28. distinct. cuius verba sunt. Decernimus vt hi, qui in ordine subdiaconatus & suprà, vxores duxerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. & faciunt verba tex. in ca. de his etiam. eadem distin. vbi tractando de subdiaconibus & diaco. dicit. Cauendũ est tamen his, ne quando suæ spõsionis immemores ad terrenas nuptias vltro cõcurrãt quòd si fecerint, vt sacrilegi rei ab ecclesia habeantut extranei. De presbyteris verò videndus est text. in c. presbyter, eadem distin. cuius verba sunt: Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine deponi debere [b] oportet. Item efficitur irregularis, vt neque in susceptis ordinibus ministrare posit, nec ad maiores suscipiẽdos admittitur, vt notat idẽ Abb.

Margin notes (right column): 1 (beside "Calixtus Papa"), a (beside "Canonum diffinitionem"), 2 (beside "hinc † est"), b (beside "deponi debere").

Abb.in cap. 1. in 2. not. eodem tit.
ex quo venit quòd tanquam irre-
gularis priuabitur beneficijs. An
c autem ſit priuandus per ſententiã[c]
vel ipſo facto priuetur, ſunt opin.
quas refert Stepha. in deciſione.
239. Capellæ Tholoſanæ, in addi-
tione. Aduerte tamen quòd ipſe-
met Panormit. in ca. At ſi cleri. de
iudi. colum. 2. videtur eſſe in opi-
nione, quòd clericus, qui ſolutam
non virginẽ, de facto duxit in vxo
rem, ac cum ea fuerit fornicatus,
debet deponi. pro quo allegat iura
in cap. fraternitatis. 34. diſtin. & in
cap. Si quis ammodo. 81. diſtinct.
& in d. cap. 2. qui cle. vel vo. quæ iu
ra (ſalua tanti patris reuerentia)
hoc non probant: imò text. in di-
cto cap. Si quis ammodo, qui plus
videbatur vrgere, dicit à proprio
gradu decidat, vſque dum ad ſatis
factionem veniat: vnde per talia
verba videtur impoſita magis pœ-
na ſuſpenſionis temporalis, quàm
depoſitionis. Sed pro opinione ſua
poſſet Abb. allegare tex. in c. Presbyter.
28. diſtinctio. quem decerp-
ſit Gratianus ex c. 1. Concilij Neo
cæſarienſis, cuius verba ſunt. *Pref-
byter ſi vxorem duxit, ab ordine il-
lum deponi debere oportet*. vbi Ar-
chi. exponit, ab ordine, id eſt, ab
officio & beneficio. quòd etiam
ibi tenent Domi. & Præpo. licèt eũ
non referant: quamuis gloſ. expo-
nat ab ordine, id eſt, ab officio, &
3 non beneficio. Clericus † præterea
taliter contrahens eſt excommuni
catus ipſo iure, vt in cle. vna, de con
ſanguin. & affini. cuius abſolutio
epiſcopo eſt reſeruata, vt per gloſ.
ibi, in verbo, obtinere. Redditur
præterea ſuſpectus de hęreſi, [d] vt d
procedatur per Inquiſitores con-
tra eum, vt notat Ioan. Lupus in re
pe. rub. & cap. per veſtras. de dona.
inter virum & vxorem. fol. 67. col.
3. verſicu. Ex quo meo iudicio. vbi
hoc infert ex his quæ notant Bu-
tri. & Bald. in l. 3. C. de ſumma tri-
nit. & fide catho. loquendo de mo-
nacho matrimonium contrahente.
Debent prætereà in hoc aduertere
iudices, quòd præter pœnas ſuprà
dictas debet † in ſacris conſtitutus 4
pati pœnas ſtupri, ſi virginem vic-
lauit ſub figura matrimonij. Ne-
que ex hoc quòd verba de præſen-
ti ſeu benedictiones præceſſerint,
ab illa excuſandus eſt, quin potius
grauius puniendus, eo quòd virgi
nem ſub ſacramenti colore decepe
rit, & corruperit, quę velut vxor
cõſenſit in copulam, vnde propter
talem dolum vltrà ordinaria pęnã
depoſitionis, in arctiorem carceré
vel monaſterio detrudi debet, quã
pro alio ſimplici ſtupro. Mulier in
ſuper ab ipſo ſic ſeducta, tantæ poſ
ſet eſſe nobilitatis & honoris, tan-
tumve populi ſcandalum, vt meri-
tò clericus in hoc delinquens pu-
blicis verberibus, vel alia publica
correctione puniendus eſſet: quan
do ſuæ perſonæ qualitas hoc non
impediret, argumento eorum quæ
notat Præpo. in c. 2. de ſponſa. duo.
referendo Anto. quòd Iudex atten
ta qualitate perſonarum poterit ar
bitrando punire pœna mortis illũ,
qui viuente prima vxore contrahit
cum ſecunda: puta ſi ignobilis vxo
rem habens, contrahit cum nobili,
& illu-

& illudit illam. De qua tamen doctrina Ant. vid. Augusti. in addi. ad Ang. de male. in parte: *Che mi hai adulterato*. fol. 152. nu. 65. Clericus
5 † verò beneficiatus in minoribus ordinibus constitutus, si contrahit matrimonium, eo ipso vacant be-
e neficia, [e] vt tenet Collec. in c. 1. de cle coniu. & decisio. Capellæ Tholosanæ suprà allegata. & Sylue. verbo, clericus. lo 2. §. 4. Et hoc etiamsi non sequitur copula, notant docto. in d. cap. 1. Nec recuperant beneficia, sponsa ingrediente monasterium, ut per eos ibi: & no. etiam Ioan. de Imo. in Clemen. gratię, de rescrip. in col. super gl... resignaueris. Præpo. in c. Placuit, 32. distinc. prope fin. Quod insuper procedit etiamsi matrimonium contractum
f sit nullum. [f] vt notat Ioan. And. in cap. Ioannes, de cle. coniug. Roma. consil. 483. dubitatur primò, colum. 3. Hippol. consil. 70. volum. 1. colum. 3. incipiente: Scientiarum omnium. Steph. in addi. ad dictam decisionem Tholosanam, qui solũ allegat Bart. Brixien. & Angel. de Clauasio. Confirmatur ista sententia doctrina mea magistrali. 181. incipienti: pœna etiam faciendo, ubi de ista conclusione fit mentio: quam uide. quia aliqua referuntur in contrarium remissiuè. Et vide Decium in consilio 166. volum. 1. Ego Philippus Decius, ubi refert Bartho. Brixien. in quęstio. 10. Et Cardin. Imo. & Abb. in dicto ca. 1. & Roma. in dicto consil. tenentes, quòd clericus in minoribus constitutus si contrahit matrimonium cum consanguinea, nunquã admittitur ad beneficiũ, q.a illi facto suo renunciauit. Et quia ipse in principio illius consilij tenet, quòd talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficijs, respondet ad dictam doctrinam Brixiensis & aliorũ, quòd non habeat locum, quando clericus in minoribus contraxit scienter in gradu prohibito, qui tali casu ex quo sciebat matrimoniũ non valere, nõ videtur habere animum abdicandi beneficium à se, quod dicit tenuisse Imo. in Clem. gratiæ, de rescript. Et sic quòd dicta conclusio doctorũ restringatur, quando ignoranter contraxit tale matrimonium: & dicit ibi, quòd in dubio præsumitur scientia in coniuncto, quòd sciat coniunctionem quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in fi. det aliam, & vltimam responsionem ad dictã conclusionem Doctorum, videlicet, quòd non sit vera, in hoc saltẽ, quòd talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de qua per rũ. Mihi tamen plus placet distinctio præcedens, & sic quòd quãdo probaretur, quòd ignorans cõsanguinitatem contraxit, tunc ipso iure perdat beneficium, quia visus est facto suo illi renunciare. Si verò contraxit scienter, tunc quòd priuetur eo per sententiam: quia licèt videatur confidere in nullitate matrimonij, ut non perdat beneficium ipso iure, sufficit quòd facit actum incompatibilem cum beneficio, ut est matrimonium contrahere. Imo tamen in d. clemen. gratiæ, videtur tenere contrarium, videlicet quod quando impedimentum

tum consanguinitatis erat notum vtrique vel saltem clerico, quòd non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsecuto saltem esset priuandus. argu. ca. nuper. de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo mẽbro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorem alterius. Secundò verò sic, ante quam deponatur ex doctrina illa magistrali Innoc. in c. Cùm nostris. de conces. prębend. quam ego latius ornaui in meis doctrinis. num. 120. incip. Homicida. Vide pręterea in hoc articulo notabilem dictionem Præposi. in d. c. Placuit, videlicèt quòd, si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, vel aliud simile impedimentum, quòd nunc clericus perdit beneficia. Si verò non tenet ex defectu consensus, nunc non considera tamen quòd hoc posset intelligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamen fuit in muliere, puta quia per vim fuit compulsa contrahere, ipso clerico purè & liberè consentiente: vel mulier non erat sanæ mentis, non video quare non perdat beneficia sicut quando contrahit cum consanguinea, quod apertè colligitur ex distinct. quam fecit Imo. in dicta clemen. gratiæ, quem non
6 refert Præpo. Quando † autem cõtraheret cum minore duodecim annorum, licèt per verba de præsenti, cum illa resoluantur in sponsalia de futuro: videtur dicendum quòd non perdit clericus propter illa, sua beneficia,[g] nisi quando adueniente legitima ætate in muliere matrimonium sic contractú testificaretur, modis de quibus per tex. glos. & Docto. in cap. Vnico. de sponsa. impu. lib. 6. Sed contrarium fuit decisum per dominos de Rota in antiquis dicisio. 103. incipien. Nota, quòd vbi clericus. Et vide Ioannnem Staphileum in tractatu de gratijs expectat. fol. 74. vers. qua propter vt saluetur. Vbi dicit quod illa decisio Rotæ procedit in terminis in quibus loquitur, videlicet quod tunc demum clericus perdit beneficium, quando minor, cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem, vel quòd intelligatur de impubere proxima pubertati: quem etiam vide in sequenti folio, versicu. posse tamen vbi dicit, quòd clericus cõtrahens de facto cum minore non proxima pubertati, siuè cum furiosa, aut consanguinea perdit beneficium mero iure, neque illud potest retinere absque dispensatione, saltem episcopi. g

DIffinitionem. Vide text. in cap. si quis & in ca. erubescant. 32. distin. Nec vnquam sanè in Dei Ecclesia licuit, sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere: imo ab initio nascentis Ecclesiæ hoc illis prohibitum fuit, quòd constat ex canonibus Apostolorum cap. 15. cuius verba hæc sunt ex Haloandri translatione. *Ex his qui cælibes ad clerum peruenerunt, iubemus lectores tantum* A

tum & cantores, si velint nuptias contrahant. Hactenus Cano. Græcis equidem solis licuit vti coniugio contracto, antè sacrum susceptum ordinem, nō autem post sacrum ordinem cōtrahere, cap. cum olim, de cleri. coniug. c. Siracusanę. 18. dist. tradit Ioann. Maior. in 4. senten. distinct. 24. q. 2. & distin. 27. quæst. 1. Ioann. Ecchius contra Lutherum c. 19. Alphon. de Cast. lib. 2. de hæresi. in verbo, Sacerdotium. D. Couarru. lib. 4. decretali. 2. par. cap. 6. §. 3. Alphon. Viru. aduersus Lutheri dogmata Philippica. 19. de cęlibatu cleric. pag. 244. Faber, in maello contra Lutherum, tracta. 4. Thom. Vvalden. lib. de Sacramen. c. 128. & cap. 129. de Sacramento ordinis agens, & li. de Sacramentalibus, c. 66. & 67. Petrus Soto de inst. sacerd. de matrimonio, lectione 6. & elegantissimè Michael à Medina Franciscanus vir doctissimus, peculiari libro de hoc argumento in lucem misso nempe de cœlibatu. Albert. Pighius controuer. 15. Bartholo. Latomus aduersus Bucerū contro. de cęlib. sacerdo. Mart. Ajala de diui. Ecclesię tradi. tit. de cælib. Robertus Arbori. in tracta. de sacerdotum cęlibatu qui hanc catholicam veritatem multis magnisque rationibus aduersus impuri Lutheri dogmata probant. Nec hoc mirum est, cum apud Barbaros legibus & moribus idem sit receptum. In regione quidem, Palmaria in nouo orbe detecta, sacerdotes viuunt cęlibes & incorrupti, vt testatur Petrus Martyr libr. de noui orbis insulis nuper repertis. Et apud Esseos qui contemplationi, & cultui assiduo Dei dediti erant, vxoribus carebant, vt testatur Eusebius lib. 8. de præpar. Euange. c. 4. Nec nubebant Vestales apud Ethnicos nisi cum religioni erant inutiles, sicut Prudentius commemorat libr. 2. contra Symmachū. Nec his mores vel corruptelæ aliquarum nationum, vt Moscouitarum & Græcorū reffragantur quia longè aberrarunt, vt docet eleganter Sygismūdus Baro. lib cōmetariorum de rebus Moscouitarum. Et vide nouissimam sacrosancti Tridentini Concilij decisionem Sess. 24. cano. 9. in hæc verba. *Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, & oppositum nil aliud esse, quam, damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam vouerint habere donum, anathema sit: Cum Deus id recte petentibus non deneget nec patiatur, nos suprà id, quod possumus tentari.* Verū qui ī minoribus sunt ordinibus constituti, non prohibentur ibi antè subdiaconatum, matrimonium contrahere: imò hoc illis permissum est capitulo primo & ibi not. de cleri. coniuga. lege decimasexta, titulo secundò, part. quarta, vbi Gregorius. tradit Siluest. in Summa, in verbo, matrimonium. 8. impedi. quaestio. 12. Martin. Nauar. in manu. c. 22. numer. 52.

Clericis a principio nascētis Ecclesiæ matrimoniū cōtrahere fuit prohibitum.

De monachis vero illud prætermittendum

tendum non est, quod in concilio Turon. secundo sub Pelagio Primo Ponti. Maxim. cano. 16. eo tempore celebrato: quo licebat clericis iuxtà vsum Orientalis Ecclesiæ vxores habere: ità decretum est. *Si qui in monasterio conuersi sunt nullatenus exinde habeant licentiam euagãdi: neque (quòd absit) vllus eorum cõiugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere Nam si vxorem duxerit excommunicetur, & de vxore malè sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur: & infœlix monachus tali cõiunctione fœdatus, ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictã ab Abbate, quãdiu præceptum ei fuerit, agat pœnitentiam.* Hactenus concilij sanctio.

Religiosi sanctissimę societatis Iesu post tria uota matrimoniũ contrahere prohibentur.

Religiosi etiam sanctissimæ societatis Iesu qui biennio peracto tria vota tametsi simplicia secundũ, cõstitutiones dictæ religionis emiserint, quamdiu in ea fuerint. in habiles sunt ad matrimonium contrahendũ quòd si de facto contraxerint, nullum & irritum est, vt decretum est à Sanctissimo Domino nostro Gregorio XIII. Pontifice Maximo peculiari motu proprio hoc anno. 1584 quòd nouum est matrimonij impedimentum dirimens. Sunt sanè huiusmodi vota emittẽtes verè & propiè religiosi: qđ si quis deinceps cõtrariũ ausus fuerit firmare, vel aliqd contra piũ istitutum dictæ sacræ religionis asseuerauerit (vt quidam proximis diebus temerario ausu facere non erubuit) pœnã excommunicationis latę sententię necnon inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia sęcularia, & quorumuis ordinũ regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrunt, quarum censurarũ absolutio Apostolicæ sedi est reseruata, vt latius in dicto motu propio cõtinetur. Est equidem Christianæ reipublicæ vtilissimũ imo summę necessarium pręfatã Societatem à Summis Pontificibus maximis fauoribus & amplissimis priuilegijs amplian, cum propugnaculum sit fidei, lumen Ecclesię, religionis amplificatrix, peccatorum medela, piorumque virorum tutissimũ Asyllum.

B *Deponi debere.* Adde quòd durius decretũ stat in 8. concilio Toletano. cap. 7. in hunc modum. *Quicũque etiam inuiti, ad Ecclesiasticarum officia dignitatum assumuntur, deserere quã semel receperant gratiã donumq; nequaquã audeãt. Si vero ad coniugium moresque sæculi redire attentauerint, omni Ecclesiastica dignitate priuentur, & Apostatæ habeantur, & in monasterio donec vixerint, sub pœnitentia retrudantur.* Solent tamen ad tempus in monasterio collocari, vt illic ieiunijs & orationibus vacent, & prædictas iuris pœnas patiantur, & vide Regiã l. 41. titu. 6. par. 1. & ibi Gregor. Lup. & Extrauag. antiquę concertationis. de voto. & vltra supradictas canonicas pœnas pecunia quoque multantur cap. 1. de cler. coniug. cap. decernimus, c. prę sbyter. cap. presbyterum. 28. distinctio.

Laicus q dimissa vxore, sacris ordinibus fuit

Sed qua pęna punietur laicus, qui vxore dimissa, sine iusto illius consensu, sacris fuit ordinibus insignitus: iure quidem nulla alia, pœna

insignit' quà pęna plectęd' sit.

pœna reperitur diffinita, præter eã quæ dicta extrauaganti constitutione quæ Ionn. est 22. continetur, quæ quidem ea est: vt nec matrimonio soluto, in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri posit, nec aliquod ecclesiasticum beneficium obtinere valeat. Sed quia in illa constitutione non tam de tanti criminis debita punitione, quam de effectu sacrorum ordinũ agitur: ne tam graue scelus in ultũ remaneat, in Hispania iustissimè receptum est, vt huiusmodi crimen perpetrantes, easdem patiantur pœnas, quas qui post sacri ordinis sumptionẽ uxorem ducunt, de quibus in hoc capite diseritur. Nec enim refert, an matrimonium antecedat vel sequatur cum vtroque casu & matrimonij sacramento, & cęlibatui ordinis sacramenti, ęqualis iniura fiat. Et cum casus is contigisset in sacro Inquisitionis senatu, reus suspensus fuit ab officijs & beneficijs ecclesiasticis, & præter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet: multa pecuniaria imposita in monasterium ad certum tempus similiter fuit detrusus, ità testatur D. Iacob. septima. in Cath. insti. c. 40. nu. 14.

Contrahens secundũ matrimoniũ uiua coniuge ab Inquisitoribus hęreticę prauitatis punitur.

Nec illud hoc loco accommodatissimum pręteermitti debet, laicum etiam secundum matrimonium, viua coniuge, ab hæreticę prauitatis Inquisitoribus posse puniri: is ęquidem qui sic contrahit, perperam videtur sentire, de sacramento matrimonij, & de eius vinculo, ità tenet Domi. & Fran. in c. accusatus. §. sanè. num. 6. de hæreti. in 6. Feli. in cap. ad abolendum, in princi. de hæreti. Alphon. à Castro de iusta hęret. punit. lib. 1. c. 3. Summa Rossela in verbo, *Hæreticus*, nu. 6. Ludo. Car. de hęreti. §. circà secundum, num. 60. in fine Reper. Inquisitorum in verbo hæreticus in versi. ex quibus suprà traditis. Cõrad. Brunus de hęreti. lib. 1. c. 2. Alber. de agnoscẽd. assertioni. quæst. 23. per totam Iacob. sept. in enchi. tit. 12. Ioann. Lup. in repeti. c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. §. 12. num. 25. Rojas. in tract. de hęreti. 1. par. num. 540. D. Couarruu. in 4. Decreta. 2. par. c. 7. §. 3. nu. 6. & ęst communis & verissima opinio quęcontradictorem non habet & procedit nulla constituta differentia, an matrimonium publicè, vel secretè, fuerit contractum, & opinio contraria egregiè fuit confutata à Iacob. septim. in Catoli. institut. c. 40. nu. 3.

Receptum tamen est inter doctores, crimen hoc grauissimum mixti esse fori, & ea ratione inter Inquisitores Episcopum & Iudicẽ sæcularem locum esse pręuentioni, ita Abb. per tex. ibi, in cap. 1. de offici. ordi. & in cap. cum haberet. num. 3. de eo qui duxit in matri. Albert. de agnoscend. assertioni, quæst. 23. nu. 76. Couarr. in d. §. 3. num. 6.

Et pœna quę à iudicibus ecclesiasticis ordinarijs pro crimine isto imponitur, est publica ignominia, text. in cap. de benedicto, 32. quæstio. 1. vbi gloss. in verbo, & caluos. text. in capit. Episcopi 26. quæst. 1. c. nuper de bigam. Abb. in dict. cap.

cum haberet. num. 3. Frequentissimè tamen horum regnorum praxis recipit huius criminis reos, antè portas Ecclesiæ in scala ignominiosè collocari.

Nec desunt ex nostris, qui existiment pro crimine isto impositã esse excommunicationem, quæ eo ipso incurritur, vt tenet Paul. Grill. in tract. de pœnis omnifa. coitus, q. 14. cuius opinio falsa est, vt manifestè apparet ex gl. in Clemen. vni. de consang. & affini. quàm Car. Imol. & alij ibi sequuntur.

Ab Inquisitoribus autẽ, hoc crimen perpetrantes, fustibus cedi solent cum relegatione ad tempus, vt testatur Iacob. Septiman. in Catholi. institutionibus. cap. 4. num. 1. in fine in enchi. tamen tit. 12. num. 6. asseuerat, quòd plebei flagellis cesi, ad triremes condẽnantur. Si verò nobiles fuerint, aliæ iustæ pœnę imponuntur, & quòd ad triremes facienda sit condemnatio, decretũ fuit à supremis sacræ Inquisitionis senatoribus, vt refert Rojas vbi suprà, nu. 546.

Punitur deinde qui viuente prima coniuge aliam duxerit, pœna infamiæ, cap. nuper. de bigam. l. eũ. qui duas. cum glo. C. de adulter. pęnaque stupri puniuntur. Pœna verò stupri est in personis honestis, amissio dimidiæ partis bonorum, in vilibus verberatio, cũ quinquennij relegatione tex. ĩ §. 2. Inst. de publi. iudi. Regia. l. 2. titu. 19. part. 7. tradit Alexand. consi. 165. volum. 7. vbi Mod. Pans. in addi. Ex quo sequitur lapsum fuisse Romanum sing. 531. asseuerantem, mortis pœnam contrahentibus secundas nuptias imponi. In his verò regnis in hoc crimine variæ pœnæ pristinis temporibus impositæ fuerunt, vt videre licet in l. fina. tit. decimoseptimò, par. 7. & in l. 2. titul. 7. lib. 4. fori. & in l. septima, titu. 15. lib. 8. & in l. 6. titu. 7. & in l. 8. titu. fina. eodem lib. Nouissimè verò qui crimen hoc cõmiserit, vltrà id quòd ignominiosè per vias publicas trahendus est, mitti debet ad Regias triremes per decem annorum tẽpus, vt probat l. octaua, tit. secundò, libro octauo ordina. noui, quæ indistinctè practicatur, nulla personarum constituta differentia, vt scribit D. Didac. Perez, in l. secunda, in gl. 1. lib. 5. ordi. veteris. Quòd tamen verùm non censeo, sed quòd cũ nobilibus illius legis rigor moderetur, & ita praxis quæ vera est legum interpres recepit.

Per sententiam. Vide gloss. Anton. Ioann. de Imo. Abb. in capitulo primo, de cler. coniungat. Deci. consi. 166. D. Couarru. in quarta Decretali. 2. par. capit. sexto. §. tertio num. quarto. Est equidem circa hoc communis doctorum sententia, asseuerantium clericum in minoribus ordinibus cõstitutum per matrimonialem contractum, non esse ipso iure beneficio priuatum, sed priuandum esse: secus vero si is clericus in maioribus ordinib. fuisset constitutus, quia ipso iure priuatus est & opinionem istam dicit tutiorem & in practica seruandam Benedict. de Capra, in c. 1. de cleri. con. vide q̃ infra dicã in ver. bñfi. C

De hæresi. Vide Bermon. Cho. in D

in tracta.de publi.concubin. pag. 248. nume.4. Iacob. Septim. dict. cap.40 nu.12.qui censet hoc procedere, quocunque modo siuè publicè, siuè secretè, matrimonium fuerit contractum.

E *Beneficia*. Vide text.optimum in cap.1.de cleri.coniuga. Et istā opinionem magis comunem esse testatur Ioseph.Mascard.in tracta.de probatio.volu.1.conclusione 182. nu.6. Circa quam illud est consideratione digniss. q licet clericus in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahens sit ipso iure beneficijs priuatus, is qui ob eam causam ea beneficia à Romano Pontifice impetrat præcisè tenetur probare matrimonium, nec sponsaliorum probatio sufficeret, cū dubia probatio contra ipsū sit interpretanda, vt in cap. in præsentia.de probat. de quo est celebratissimum consilium Ancha. 20. quem sequitur Mascar. d.conclus. 182. Procedit sanè dicta magis communis opinio etiam si matrimonium carnali copula minimè fuerit consummatum, vt tenet gloss. Ioann. And. Abb. Imo. Collecta.in cap.1. de cleri.coniuga.vbi Benedict. de Capra, communem esse fatetur. Et locum obtinet quamuis vxor antè copulam religionem ingrediatur, ex Abb.sententia in d.c.1. Aufreri. ad Capell. Tholo.quæstione 239.

Clericos in minoribus, per contractū matrimonii omnibus Eccle siast. bene ficiis priuatur.

Amittit etiam clericus in minoribus constitutus per coniugalem contractum, regressus, accessus, atque alia quælibet iura, ad beneficia ecclesiastica ipsi contrahenti competentia. glo.in cap.1.de cler.coniug. libr.6. versi.clericalis quam sequuti sunt Paul. & Alexand. in l.si à primo.ff.de lib.& post.Martin.Nauar.in c.si quando, excep.5. de rescrip.& opinionem istam communem esse fatetur D.Couarruu. dict.§.3.num.5.vbi idem de ecclesiasticis pensionibus affirmat de quo vide Hyero. Gigan.in tracta. de pensioni.quæst.54. Et ea ratione vsus Romanæ curiæ iam pridem obtinuit, vt per matrimonij contractum, pensiones vacent, etiā si simpliciter, nullo spirituali onere adiecto constitutæ fuerint, vt scribit Nauarr.in tractat.de oratione cap.21.numer.53. Præter quam, si à Romano Pontifice alicui layco, pro re gesta in Ecclesiæ vtilitatem constitutæ fuerint. Vel aliunde ex eius mente colligatur velle pensiones, ob matrimonium non extingui, vt refert Ioann.Baptista in tracta.de pensi.quæst.30.

Sit nullum. Vide Petrum de Ancharan.consi.34.num.10.Ioan.Andr.Anchar.& doctores in cap.1.de cleri. coniug.lib.6. Aymonem Cranet.in tracta.de antiqui.tempor.4. par.§.videamus fol. 131.nu.14. Sebasti.Van.in tracta.de nulli.tit.quoties & intra quod tempus.num. 60. Andr.Tiraquel.in tract.de vtroque retractus i. 1.§. 26.glo.2.n.9. Ioan.Staphi.in tracta.de liter.gratiæ & iustitię.fol.75.quam opinionem communem esse testantur Ferdi.Loazes de matrimonio Regis Angliæ dubio.11.num.13.D.Conarruu. dicto §.3.num.4. Grego. Lup.in l.quadragesimaprima tit.6. parti.1. in verbo, *El beneficio*. Ferdinand. F

dinand.Mencha.de testa. §.22.nu. 64.Iul.Clar.lib. 5. recep. senten. §. fi.quæstio. 37. versi.clericus benefi ciatus,& nouissimè Did. Perez in l.1.titul.1.lib.5.ordin.versicu.Item quia, fol.5.Quæ cõsuetudine recep ta est,vt fatetur Petrus Rebuff. in tract.de pacifi.possessor.num. 187. In quo cauendum est ab Imo. qui contrarium tenuit in Clemen. gratiæ,de rescrip.Loazes in rep.l. filius familiâs nu.285.ff.deleg. 1.Quam quidem communem & receptam sententiã admittit Deci.consi.166. quando ignoranter matrimonium contractum est,secus si scienter, q̃a hoc casu (vt ille inquit) non priuatur qui sic contraxit ipso iure. Sed Decium meritò reprǽhendit insignis Gre.vbi paulò antè allegaui: esset equidem omni iuri & rationi contrarium,vt magis peccans, melioris esset conditionis, quam qui leuius delinquit.

G *Sua beneficia*. Adde quòd opinionem istam tenuerunt. Ioann. And. Cardi. Ancha.Imo. in cap.Ioannes, de cleri. coniuga. Henr. in cap.diuersis. eo.tit. quorum opinionem communem esse testatur Couarru. vbi supra.nu. 4. quam ipse sequitur contra Rotam & Staphy.ab authore nostro allegatos, quorũ opinio procedere potest, quando clericus minoris ordinis beneficia ecclesiastica obtinens,cum impubere contraxit per verba de præsenti, ignorans fortè eam impuberem esse, quia tunc beneficio priuatur, non aliter quam si cum pubere contraxisset, cum qua foret canonicum impedimentum, consanguinitatis vel affinitatis. Si autem sciebat eã esse impuberem,tunc procedit cõmunis opinio: qua distinctione, has contrarias opiniones componit Ferdi.Mench.de testamen.d. §. 22.numero 47.

Monialibus.

CAPVT LXXXI.

1 *Clericus monialem carnaliter cognoscens,in vno instanti tria delicta committit: sacrilegium,adulterium,& incestum.*

2 *Clericus monialem cognoscens, qua pœna debeat puniri.*

CLericus † tale facinus perpetrans spõsã Christi corrumpit,& committit tria peccata:[a] sacrilegium, adulterium,& incestum, quò ad accusationem, quia de omnibus his potest accusari,vt per glos.nota. in c. Virginibus.27.quæstio. 1.quam sequitur Abb.in c.at si clerici. de iudic.col'um.12.& in capit.penult. 3. nota.depurga.Cano.& in c.monasteria.in fin. & in c.vt clericorum. num.6.de vita & hone.cler.† cuius pœna est,vt deponatur,[b] ex dispositione text.in c. si quis episcopus. 27.quæstio. 1. ab officio & beneficio, vt per glos.1.dum allegato c. si quis sacerdos. Et vide Ana. consil. 1. colum. 2. versic. Secundò quòd fama. vbi per dictum c. si quis episcopus,tenet, quòd istud delictum, est de maioribus merentibus perpetuam

petuam depositionem, dato quod talis fornicatio cū moniali non sit notoriè scandalosa, vel diu continuata: & dicit hoc ità declarare pulchrè Anto. in d. c. at si clerici. Et vide Hippoly. in repetit. l. unicæ. C. de rapt. virginum, num. 41. vbi tenet, quòd clericus in hoc delinquēs, debet priuari officio suo, & detrudi in monasteriū, per text. in c. Si qua monacharū, 27. quæst. 1. & per d. c. Si quis, per quē textū vide quod dicit Abb. in c. clericus, num. 2. de vita & honest. clerico. Et vide Paul. Grillandū in tracta. de pęnis omnifariā coitus, q. 1. quæst. circa fin. versi. Secundò verò casu, vbi per eadem iura dicit, quòd clericus cuiuscunque gradus vel dignitatis, dponitur propter hoc delictum ab omni ordine sacro, & priuatur omnibus beneficijs, & detruditur in arctum monasterium ad agendam perpetuā pœnitētiā: quem vide priùs per duas colum. præcedentes, declarantem, quomodo in hoc crimine quattuor crimina committātur: & an possit reus de vnoquoque pariter accusari & puniri: & quæ vtilitas resultet, quòd quis possit accusari & puniri de pluribus delictis differentibus specie, & descendentibus ex eodem facto. Cardina. tamen de Turre cremata in dict. c. Si quis episcopus, dicit, quòd tunc propter hoc deponatur clericus, quādo in notitiā populi deuenerit, aliàs secùs, per id quod notatur in c. nō debet, 30. quæst. 1. Et dicit hoc velle glos. ibi positam in eo. capi. Si quis episcopus, quæ tamen si benè consideretur, non probat: quia nihil aliud dicit, nisi allegare c. si quis. 30. quęst. 1. & ideo contrarium credo verū, cum dictū. c. si quis episcopus, simpliciter imponat pœnam depositionis, & delictum ī se tam grauè sit, in quo tria, vt prædiximus, committuntur delicta. Et hoc videtur velle Ioann. de Anan. vbi suprà, referendo Anton. Nec obstat quod dicitur in d. c. non debet, quia cum ille text. imponat pœnam delicto longè diuerso, & quòd est grauius in consideratione populi, quàm ī seipso, videlicet quòd clericus cōmisceatur mulieribus, quæ ei peccata confessæ sunt, nō mirum si cōsiderat, an populus id intellexerit. Notum est enim quòd ex cōfessione non contrahitur cognatio spiritualis, & sic non potest dici incestus: & si confitens fœmina nō est nupta, nec virgo, non est adulterium, nec stuprū, est igitur sola fornicatio qualificata, tāto grauior, quantò maius scādalū affert in populo: Abhorret nāq; populus simile facinus, & meritò, quia si nō sic punirētur in hoc delinquentes, difficilimè præstarent homines licentiam filiabus, seu consanguineis accedendi ad Sacramentum pœnitentię. Vel potest aliter intelligi text. ille, vt in c. sequen. tractabimus, vbi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto sacerdotē cōuictum de accessu ad moniamle, nullo discrimine habito deponendum censeo, & deponerem si casus se offerret, & ī monasterium seu carcerem ad tempus aliquod, iuxta personæ qualitatem,

tatem, & delicti continuationem, & populi notitiam commensurandum detruderem.

A Habens carnalem copulam cum moniali, multis criminibus illa queatur.

Ria peccata, Vide Abb. in c.fin.num.6. de immu. Ecclesi. & in cap. pen.nota. 3.de purga. canon. Ioann. de Selua, in tractat.de benefi.3.par. quæstio.3.num.6. Montal.in l.4. titu. 10.lib.4.fori.Gregor.in l.1.tit.19. par.7.in verbo, *Religiosas*. quam opinionem sequuti sunt omnes, vt per Deci.consi. 338.n.1.& consil. 611. num. 2. eandem fatetur esse communem sententiam doctissimus Iacob.Menoch.de arbi. iud.quæstioni.lib.2.centu.4.casu 389.num.23. decisio Pede. 103. eamque sequitur Didac.Perez, in l.5.titu.15.lib. 8.ordin.Paul.Gril. in tract. de pœnis omnifa. coitus.quęst. 1. num. 10.qui dicit, quatuor scelera committi, sacrilegium, incestum, adulterium, & stuprũ, & vide Regiam legem 7.tit.20.lib.8.ordi.noui, asseuerantem cum moniali incestum ex carnali coitu committi.

Sed an clericus posit de uno quoq; istorum criminũ accusari, paritérq; puniri, & pœna ex vno sequuta, alterum non impediat, ac si ex diuersis factis, cum diuersis personis facta fuisset, vide glo. not. in c.virginibus.27.quæst.1. quæ in ea est sententia, vt censeat, quòd supradicta dicuntur plura crimina nomine tantum, non autem effectualiter in substãtia, & ea ratione licèt respectu accusationis sint diuersa, quo ad actum punitionis vnum est, quia in veritate non fuit nisi vnicum factum, licèt propter tanti sceleris qualitates, grauior pœna iniungenda sit, quam pro quolibet dictorum quatuor delictorum, de quo vide Bar.in.l. Senatus, ff.de accus.& in l.qui de crimine, C.de acc.Paul.Gril. d.q.nu. 12.

Deponatur. Vide Regiam l.6. tit. 18.par.1. Bermond. Cho. in tit.de publi.conc.rub.de sacrilegio, pag. 67.D.Couar. in Clem.si furiosus, in initio, 2.par.nu.8.de homi.Petr. Dueñ.reg.& fal.reg.101.Didac.Perez in d.l.5.Iac.Men.de arb.iud.q. lib. 2.cent.4 casu.360.nu.57.

Laicus verò ĩ foro Canonico propter crimẽ hoc excommunicatur c. si quis Episcopus, c.si.qua, 27.q.1. d.Regia l.6.ibi, *E si fuere lego deuen lo descomulgar*. Et in animę iudicio ad simplicem sacerdotem, huius criminis absolutio non spectat, sed ad Episcopum, iuxta gl.sententiã, in c.si Episcopus de pęn.& remiss. lib.6. In foro verò sæculari, laicus qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi supplicij plectendus est, bonaque sua monasterio sunt adiudicanda. Monialis verò ipsa huius criminis rea, à suo monasterio extrahenda est, & in alio recludi debet vt diligentins seruetur, nè fortè deinceps in tale scelus incidat, tex.in.§.pen.in auth.de sanctissimis Episco. collo. 9. c.si quis rapuerit.27.q.1.vide tamen Regiam l.2.tit.19.par.7. quæ simplicẽ coitum cum moniali, non pœna mortis sed pęna simplicis stupri puniẽdũ esse sanciuit: necnõ de iure Regio qui sic delinquit pœna medietatis.

Laicus huius capitis delictum cõmittẽs, quib⁹ pęnis, ab ecclesiastico iudice sit, plectẽd⁹.

tatis: bonorum Regio fisco applicandorum multatur, l.7.ti.20.li.8. ordin. noui.

Mediolani verò legibus, & Papiæ statutis, qui grauissimum crimem hoc perpetrauerint pęna mortis puniuntur, vt refert Iacob. Menoch. de arb. iudi. quæstioni. libr. 2. centuria 4. casu 384. num. . . . Idem etiam communiter statutum est Priuatis constitutionibus, & statutis Italiæ vt refert Hyppoli. in l. vni. numer. 4. & sequent. C. de rap. virgi. Iul. Clar. in practica crimin. §. fornicatio, versi. cum monia li. Antiquitus verò Vestales quæ Dijs virginitatem vouerant, istius criminis reæ, virgis cædebantur, fere vsque ad necem, de inde viuas defodi, lege sancitum fuit. Vt memoriæ prodidit Pōponius Letus de sacerdotio Roman. vbi de Vestalibus agit. Plutarchus Proble. 96. Et multa de supplicijs harum Vestalium lectu non indigna scribit Liui. lib. 2. 4. 8. decad. 1. & Decada. 4. Dioni. Halicarna. lib. 8. & 9. Plini. iunior. lib. 4. epistol. Et de hac pœna meminit Iuuenalis Satira 4. dum ait.

Vestales libidini vacantes quib. pœnis plectebātur.

Nemo malus fœlix minimè corruptor & idem.

Incestus, cum quo nuper vittata iacebat.

Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos.

Imo tanta in his religio obseruabatur, quod Minutia Vestalis virgo propter mundiorem iusto cultum, libidinis fuit suspecta, viuaque defossa, vt refert Liuius lib. 8. primæ Deca.

Contrarium credo verum. Adde quòd hanc authoris opinionem contra Card. à Turrecre. in. d. c. si quis Episcopus, sequitur Gregor. in d. l. 6. in verbo, *Deponer.*

Spiritualibus filiabus se commiscentes.

CAPVT LXXXII.

1 *Clericus propter crimen incestus quæ pœna puniendus sit.*

2 *Pœna depositionis an puniendus sit clericus, qui carnaliter cognouerit illam, quam tenuit in Sacramento Confirmationis.*

3 *Proprius sacerdos, qui filiā suæ parochię, nullo vinculo spirituali coniunctam, carnaliter cognouerit, non est deponendus, quamuis seuerè sit puniendus.*

4 *Clericus, qui cognouit suam commatrem, depositionem meretur.*

Acerdotes † qui cum filiabus spiritualibus fornicant, graue adulterium committūt: & qui malum exemplū dāt hominib. ab omni officio deponūtur,[a] & peregrinādo per 20. annos pęnitere dēt, & tādē ad monasteriū vadunt, vbi per totū tēpus vitę Deo seruiēt. ita disponit text. in c. si q̃s sacerdos, 30. q. 1. & licèt ille tex. videatur loqui de filia spirituali simpliciter, idē est si fornicāt cum ea, quę pp sacramentum pęnitētię fuit filia spiritualis effecta, vt proba-

probatur in c. Omnes, qui est text. præcedens dict. c. si quis. qui dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt ĩ baptismate suscepti, & subdit, quòd qui hoc scelus perpetrauerit, non solũ dignitatis honorem amittat, verũ etiam vsque ad exitũ vitæ suæ iugi pœnitentię se subdat: quod glo. ibi finalis intelligit de pœnitentia interiori. Sed postea text. in capit. fin. eadem. cau. & quæstio. dicit, quòd præsbyter, qui cum mulieribus, quæ ei fuerint sua peccata confessæ se commiscuerit, sic pœniteat, quomõ de filia spirituali: & declarat quòd pœniteat duodecim annos, & quòd deponatur, in quo videtur declarare text. in dicto capit. Omnes, dum determinat tempus pœnitentiæ, & quòd amissio dignitatis, de qua ibi, sit depositio. Addit tamen verba quædam quæ nimium restringunt pœnam huius delicti, videlicet si in conscientiam populi deuenerit, quòd ego intelligo, idest si hoc testibus probatum fuerit: satis enim in notitiã populi uenit delictum, quòd testibus comprobatur, quasi velit text. mitiori pœna puniendum sacerdotem, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc delicto, indistinctè deponerem, imò & tempestate hac, carceri alicui per aliquos & non paucos annos manciparẽ. Oportet namque in his diebus, quibus (peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc scm̃ pœnitẽtiæ, spiritualium om nium inimitatum singularis & vnica medicina ab hęreticis impugnari, ac euerti curatur, sacerdotes in hoc delinquentes acriter puniri: ne ex eorum delictis ansa præstetur hæreticis, nevè frigescente charitate ac timore Dei occasio detur maritis ac patribus vxores, ac filias ab hoc Sacramẽto retrahẽdi. & vtrariùs ad illud accedant, procurandi. Quo zelo religionis & honestatis accensus bonæ memoriæ præsul ille dignissimus Ioannes Matthæus episcopus Veronensis, scelus hoc tanquam grauissimũ graui animaduersione puniendum statuit cuiusciuitatem, & dięcesim dum ego transirem, Concilij Tridentini gratia in Italiã accersitus, multa mihi admiranda eius opera, & omni imitatione digna, & quæ pastorum illorum sanctorũ quos antiquitus habuit ecclesia, dum fœlix erat, sanctitatem redolebant, relata sunt. Ille inquam bonus episcopus in titul. 9. cap. 3. suarum constitu. ita disposuit: Si quis cum ea, cuius confessionem audiuit, quicquam inhonestè, turpiterve egerit, aut eius pudicitiam attentauerit, aut ei lasciua & inhonesta perpertranda suaserit, si non est deuentum ad actum, temporanea pœna acriter puniatur. Si verò ad actum turptudinis deuentum est, beneficijs officiisque eo ipso suspensum, priuatum, perpetuisq; addictum vinculis volumus & declaramus. Et eadem depositionis pœna puniendum crederem clericum cognoscentem illam quam tenuit in Sacramento Confirmationis, cùm eodẽ modo sit effecta eius spiritualis filia:

filia: & ideo cognatio contracta ex
tali Sacramento impedit matrimo
nium, & dirimit contractum, vt in
capit. 1. §. fina. de cogna. spirit. in. 6.
quia tex. in dict. capi. si quis, indi-
stinctè loquitur de filia spirituali.
Fateor tamen, quòd cùm hoc deli-
ctum non sit ita graue in oculis ho
minum, nec in eo adsit inconue-
niens quod in casu pręcedenti de-
scripsimus, in alijs pœnis vltrà de-
positionem iniungendis, mitior
poterit esse Iudex. Et quòd sacer-
dos cognoscens filiam spiritualem
deponatur, notat Abb. in c. fi. de
purg. can. & tenet etiam Io. de An.
per suprà dicta iura. in c. Cum dile-
ctus, de accusat. col. 2. & in capit.
significauit, de adu. col. penul. Fe-
lin. in capit. at si clerici, in princ.
colum. fin. de iudi. & ibi etiam hoc
sequitur Decius, colum. 21. vers.
Secūdò limitatur. Et sequitur hoc
etiam Ioann. de Selua, in tract. de
beneficio, in 3. parte, in quæst. 3. in
fin. Et aduerte quòd filia dicitur,
quæ sit de parochia eius, ut ponit
idem Decius ibi, allegando Abb.
vbi suprà. Et sequitur etiam Ioan.
de Selua, vbi suprà. Crederem ta-
men, quòd licèt vera sit hæc cōclu-
3 sio Doctorum istorū, quòd † si sacer
dos cognosceret filiā parochię suę,
nullo alio sibi vinculo spirituali
coniunctam, quòd nō propter hoc
esset deponendus, sicut ī alijs præ
cedentibus casibus, cùm esset ma-
gna extensio iurium pœnaliū, &
est non minima disparitas delicto-
rum, quamuis tale facinus com-
mittens nō leuiter puniendus est:
de cuius quidem delicti grauitate
nos omnes pręsules idem bonus
vir nihil admonuit, dum in supra-
dicto ti. 9. c. 2. in committentem il-
lud ita seuerè sub hisce verbis insur
git: Sacerdotem illum, qui se cū
parochiana sua commiscuerit, in
25. ducatos condemnamus, eum
perpetuò ab exercitio curæ suspen-
dentes, postquam per annum in car
ceribus corpus suum, ieiunijs & ab
stinentijs maceraturus permanse-
rit, & à ciuitate & diœcesi per de-
cennium sit exul. An † autem eadē 4
pœna puniatur qui cognouit com-
matrem suam: videtur quòd sic,
per supradicta, & quia magis est
abstinendum à cognatione spiri-
tuali, quam carnali, quia à venera-
biliori parte procedit, [b] vt notat b
Abb. in dicto c. fin. colum. penult.
de purga. cano. Vnde dicit ipse,
quòd numquam legitur ecclesiam
Romanam dispensasse in cognatio
ne spirituali. Cùm enim pœna in-
cestus sit depositio, vt infrà habes
in parte incestus, à fortiori erit in
hoc casu, & simili, vbi quis cogno-
scit cognatam spiritualem, & præ
cipuè quia delicta huiuscemodi
etiam in opinione populi grauia
iudicantur: & hoc de commatre
videtur tenere Felin. in dicto. c. At
si clerici, colum. fin. de iudi. facit
etiam in huius opinionis fauorem
l. 13. tit. 2. par. 4. quæ enumerat in-
ter exempla incestus, quando quis
coit cum commatre sua.

Eponatur. Vide abb. in c. vltimo, de purg. can. Anan. in c. cū dilectus de accusat. Feli. in c. at si clerici, nume. 15. vbi Dec.

Dec. num. 36. de iudi. Berm. Cho. de pub. concub. Rubrica de incestu. num. 3.

Clerici q in sacris confessionibus mulieres ad libidiné prouocauerint ab Inquisitoribus puniri possunt.

Hodie verò in tanti criminis detestationem, egregia nouissima cõstitutione decretum est, quòd contra clericos qui in sacris confessionibus, mulieres ad carnale comercium prouocauerint, hæreticæ prauitatis Inquisitores seuerè procedant, & iustissimè sanè: cum malè de Sanctissimo Sacramento pœnitentiæ sentire videantur, eo abutẽtes: nam cum medela spiritualis sit, venenum tamen nefandum ad perpetuam mortem eo præparare contendunt, & ita scio obseruari, in sacrosanctæ Inquisitionis incorruptissimis tribunalibus.

B *Procedit.* Adde quod huc respicit quod voluit glo. celeberrima in c. Pittacu, in verbo, multu, magis 30. q. 3. quæ asseuerat argumento illius patrem spiritualem magis diligendum quàm carnalem, quam dicit esse sing. Barb. in l. 2. col. 7. ff. de verb. obligatio. & in rep. l. cum acutissimi. colum. 117. C. de fideicommi. licet huic sit affinis & alia glo. in cap. qui dormierit. 27. q. 2. tradẽs affinitatem spiritualem maiorem esse, quàm carnalem. Præterea etiam dicit alibi glos. in c. aut factam, in verbo, parentem, de pœniten. distinct. 1. non minus puniendum esse, qui interimit parentem spiritualem, quam qui carnalem, quam sequitur Alexand. in addi. ad Bart. in l. Diuus, vbi Hyppol. de Marsi. in fine. ff. de parric. & hãc opinionem Abb. quam hic adducit author, ĩ specie sequutus fuit Dec. consi. 462 colum. 1. & in c. at si clerici, numero 38. de iudi.

Stupri.

CAPVT LXXXIII.

1 *Traditur germana stupri diffinitio.*
2 *Clericus uirginem stuprans, est deponendus.*
3 *Vi corrumpens virginem grauiori pœna est puniendus quàm si spontaneè eam cognouisset.*
4 *Clericus, qui corrupit & defloraüit virginem spontè, & sic ea volente & consentiente, an teneatur aliqua pœna?*
5 *Deflorans virginem voluntariam, non tenetur ei in animæ iudicio satisfacere.*
6 *Voluntas corruptæ virginis patri non præiudicat.*
7 *Clericus an à dotis præstatione liberetur si probauerit quod mulier ab eo corrupta inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset virgo.*
8 *Iudex qualiter debeat arbitrari dotis æstimationem corruptæ uirgini præstandam.*
9 *Remissio puellæ an clericum à dotis solutione liberet.*
10 *Clericus, qui mulierem grauidam sine virginitatis tamen corruptione effecerit, an ordinaria huius criminis pœna sit puniendus.*

STuprum † propriè est 1
virginum illicita defloratio, sic enĩ diffinit tex. in ca. Lex illa, 36. quæstio. 1. licèt alias

liàs ſtuprum aliquando compræhendat alia crimina, vt dicit glo. ibi, in verbo, propriè, & gloſ. in c. Nemo, 32. quæſt. 4. in verb. ſtuprũ,
2 & clericus † virginem ſtuprans deponitur, notat Abb. in capitulo at ſi clerici, colum. duodecima de iudic. allegat text. in capitulo ſi quis clericus, 81. diſtinctione, & in c. Lator, 2. quæſtio. 7. Illi tamen text. non diſponunt in ſtupro commiſſo cum virgine, vt ex eis patet: & quòd iſtud delictum ſit depoſitione dignum, placuit eidem Abb. in c. 2. de adulter. qui etiam credit clericum poſſe cogi ad dotandam virginẽ ab eo corruptam: & refert etiam idem Abb. ibi. Ioann. Andr. referentem magiſtrum ſuum, qui dicebat, quòd in hoc caſu, cùm clericus nõ poſsit ducere eã in vxorẽ, deberet corporaliter, fuſtigari. Et quòd pœna ſtupri in clerico ſit de-
a * poſitio, [a] eſt cõmunis opinio * ſecũdùm Paul. Grilland. in tract. de pœnis omnifariam coitus, in c. Septimò videndum, qui etiam ſequitur doctrinam Abb. in cap. vt clericorum, de vita & honeſt. cleric. vbi tenet, quòd Iudex eccleſiaſticus Poteſt imponere pœnam pecuniariã clerico pro arbitrio ſuo, vltrà alias pœnas ſpirituales, quando illæ nõ ſufficerent, quia illas non timeret, quas ſi non ſolueret, luet in corpore: quia non ſufficit dotare mulierem ſtupratam, nam vltrà dotem, tenetur ſoluere pecuniariam vel corporalem pœnam, ſecũdùm eũ, poſt Abb. in cap. 2. numero 3. de adulter.

Vnum autem in hoc crimine ego opinor obſeruandum, quòd cum † iura Cæſarea grauiori pœnæ 3
ſubijciant vi corrumpentem virginem, quàm ſpontaneè, ac illum ſine temporis pręfinitione puniãt, vt in §. item lex Iulia, de adulterijs, iuncto §. Item lex Iulia, de vi, verſicu. ſin autem per vim, Inſtitu. de publi. iudic. & in. l. mariti, §. fin. ff. de adult. quòd eodẽ modo Iudex eccleſiaſticus ſæuerius punire debebit vi perpetrantem tale facinus, vt ſic vltrà depoſitionem, in arctum monaſterium vel carcerem detrudat delinquentem. Et pro pleniori declaratione huius cap. opere precium eſt de aliquibus quæſtionibus dubitare. Et primò, quid † ſi clericus de ſtupro 4
virginis accuſatus, exciperet & probaret apertè, ipſam ſpontè conſenſiſſe, putà ſi teſtes iurant eam attraxiſſe illum ad concubitum, veniendo ſæpius ad lectum eius, eo repellente illam, vel aliud, ſimile. In qua quęſtione videtur dicendũ, quòd non obſtante puellæ conſenſu, propter ſtuprum puniri debeat clericus, & ad præſtationem dotis condemnari, [b] per id b
quòd notat Ioann. de Ana. in dicto capit. primo, de adulter. in 1. notabili, vbi poſt Doctores dicit, quòd licèt uirgo non ſit ſeducta, ſed illa ſpontè acquieuit, adhuc habet locum diſpoſitio illius tex. quia uirgo pręſumitur ſeducta, & decepta, per tex. notabilem, in dict. l. circa fi. C. de rap. uirginum, qui diſponit, quòd pœna eius habeat locum ſiuè uolentibus, ſiuè nolentibus uirginibus illud facinus perpetretur.

Ex

Ex ratione, quia hoc ipsum velle mulierum ab insidijs nequissimis hominis, qui meditatur rapinam inducitur. Sed salua eius & Docto rum authoritate, non videtur sua conclusio procedere, saltem ex suis fundamentis: Primò, quia ratio eorum non concludit: Virgo præsumitur seducta & decepta, ergo etiamsi ipsa spontè se obtulit, procedet pœna illius tex. quia illa ratio procedit, quando sumus in dubio: sed quando constat de voluntate sine seductione, aliter uideretur dicendum. Secundò non obstat tex. in d.l. 1. quia non sequitur: pœna contra raptores, de qua ibi procedit etiã volentibus virginibus, ergo eodem modo procedet pœna de qua in d. cap. 1. qui tex. loquitur per verbum seduxerit, quod debet aliquid operari. Facit etiam quod not. tex. in c. 2. eo. ti. de adul. in quo imponitur pœna committenti stuprum, dicit: virginem stupro decepit. Vnde videtur in hoc (saluo meliori iudicio) dicendum, quod à pę na stupri criminali imponenda clerico, non excusetur, etiam probata voluntate seu consensu puellæ: non enim voluntas consocij criminis debet excusare à pœna delicti, quã do culpa illius non constitit in sola violentia actus, sed in reprobatione ipsius, quantumuis voluntarij, quamuis operari debeat vt non tanquam violentus stuprator puniatur. Quantum autem ad præstationem dotis, videtur dicendum, quod clericus probata vera voluntate puellæ, sine seductione, nõ de-

c beat condẽnari, [c] potuit enim puella in hoc sibi præiudicare, vt voluntariè & non seducta, hoc patiendo perderet ius petendæ dotis, quod voluit assistens, in Summa, li. 2. tit. 46. in c. incipienti, Sequitur videre de tertio, allegando Rodonensem, dum dicit, quod si defloret q̃s voluntariam, non tenetur. Ad cuius etiam confirmationem bene facit sententia Gulielmi, quẽ refert Flor. in 2. par. tit. 5. c. 6. §. 1. † quòd 5
si quis defloret virginem voluntariam, non tenetur ei satisfacere in foro conscientiæ, quod etiam notat Siluest. in verbo, luxuria, in vers. Quintò quæritur, & Tabien. in verbo restitutio, in §. 22. incip. quid de eo. Et allegat vterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde videtur, quod sicut talis clericus in foro cõ scientiæ est liber à præstatione dotis, ex sententia dictorum Doctorum; sic & eodem modo videtur absoluendus in foro contentioso per Iudicem Ecclesiasticum quem decet semper sequi veritatem. Sed quamuis ista conclusio possit sustineri, multùm debent iudices aduertere antequàm illam ad praxim adducant, in isto casu propter difficultatem sufficientis probationis quæ in hoc requirenda est, vt verè constet virginem non seductã, sed voluntariè fuisse defloratam, & facilè possent decipi per stuprantem clericum in probatione voluntatis. Vnùm tamen in hoc videtur esse sine dubio: quòd licèt † volũtas puel 6
læ liberaret clericum, hoc esset solùm verùm, quantum ad ius, quod ipsa aliàs haberet, non tamen liberaretur ab hoc quòd si pater virginis

nis accusaret clericũ de stupro, debeatur illi æstimatio damni sibi ꝓuenientis : quia maiori eget pecunia ad dotandum eum, & etiam iniuriæ quæ sibi illata est: quod firmat Floren. vbi suprà. sic limitando prædictam conclusionem, hoc tamen & pater perderet, si etiam ipse de lenocinio vel cõsensu conuinceretur. Ex quibus etiã inferri potest, quòd si de precio stupri conuentum esset cũ virgine vel parentibus, quòd tunc sola precij præstatione liberaretur ab onere dotandi accusatus ab eo, cum quo conuentionem facit: dum tamen conuentio solius filiæ parentibus non
7 noceat, nec è conuerso. Secundo † quæro, quid si clericus in sui defensionẽ exciperet, ac probaret, quòd post corruptionem mulier inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset virgo: & in hoc credo, quòd licèt posit damnari clericus propter stuprum (nisi conditio mariti processum & pœnam publicam impediret) nihilominus absoluẽdus esset à prestatione dotis,
d [d]cum illa in hoc non esset passa dãnum. Si tamen propter stuprũ nupsit viro deterioris conditionis, tũc crederẽ arbitrio iudicis esse satisfaciendũ ei, cum constet eam pati damnum ex inæqualitate mariti, putà si propter hoc virum pauperiorem sortita est, a quo debiliora alimenta recipit, imò si non pauperiorem, sed ignobiliorem uirũ sortiretur, adhuc crederem esse satisfaciendum sibi, quia verè passa est dãnum in honore, qui maiori precio haberi solet quàm diuitiæ. Tertiò quæro, qualiter iudex arbitrabitur dotis æstimationem, [e] in hac mate e
ria præstandam : Et in hoc distinguo, quòd si pater puellæ pauper est, clericus damnabitur ad integram dotem puellæ, in quo considerandа est consuetudo loci, videlicet quantum solet in dotem dari puellę similis conditionis, & defloratæ: considerabuntur etiam facultates clerici condemnandi, vt probatur in d. cap. 1. iuncta glos. fin. Si verò pater illius diues est, non videtur conueniens, quòd ex stupro clerici ipse lucretur totam dotem filię suę, & sic quod integram habeat à clerico : sed quòd clericus soluat arbitrio Iudicis illud plus quod pater est cõsumpturus in maritando filiam, eo quòd est deflorata, quia in hoc videtur pati damnũ, & quod videbitur iudici soluendũ ratione iniuriæ sibi illatę si hoc petierit. Et ex prędictis videtur posse inferri, quòd si puella esset parentibus orbata & diues, uel si ipsis superstitibus, & pauperibus existentibus, ipsa aliundè haberet sufficiẽtem dotem, quòd tunc clericus nõ teneretur ad totam dotem, [f] sed ad f
illud quod plus est secum in dotẽ datura propter deflorationẽ. Quartò quęro, an † liberari posit cle- 9
ricus à prestatione dotis, si iudici ostendat, vel probet liberationem, uel remisionem eius factam ab ipsa puella. In quo uidetur dicendum quòd sic: quia cùm hoc sit in eius fauorem statutum, potest illi renunciare, & sic clericũ liberare; si sui iuris est, quia patre inuito ad quem pertinet filiam dotare,

tare, hoc clerico non suffragabitur. Debent tamen iudices in hoc esse cauti, vt videant, ne liberatio illa facta clerico sit à puella metu aut dolo extorta, vt posset facilè contingere. Item etiam ne sit facta ab ea, vt liberius posset luxuriari, non nubendo: quia tũc decens videretur, vt etiam ipsa nolente clericus damnaretur ad dotẽ, & illa per iudicẽ persuaderetur ad matrimonium, contrahedum, & saltem Iudex faceret, qđ posset. Preterea & quintò libet, etsi rarissimã, possibilẽ tamen, & aliquoties contingentẽ
10 mouere quęstionẽ: videlicet† quid si mulier, vel mulieris pater conqueratur de clerico, quòd ipsã sine violatione pudoris pregnãtem effecerit, & petat clericum de stupro puniri, & ad pręstationem dotis compelli, cùm necesse sit adueniente partu virginitatem amittere: an clericus possit de stupro dãnari, & condemnari, ad dotem? Pro cuius quęstionis decisione, si sequamur iura ĩ quibus cauetur quòd delinquens, & faciens rem illicitam punitur non solum de actu illicito, sed & de eo quòd pręter eius intentionem fuit sequutum, vt in l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. naufra. & in l. Si quis aliquid. §. abortionis, ff. de pœnis, & in l. quoniam multa, C. ad l. Iu. de vi pub. & in l. 3. §. adiect. ff. ad l. Cor. de sicar & in c. fi. de homi. in 6. Videtur dicendũ, ꝙ iste non solùm damnabitur pœna stupri, sed etiã condemnabitur ad prestationẽ dotis, pręcipuè quia debuerat cogitare cùm ad virginem accesit, hoc posse cõtingere, & difficulter posset probare quòd eius intentio non fuit quod virgo corrumperetur, nec quòd eius extraordinaria pollutione virgo pręgnans efficeretur, imò potius contrà ipsum præsumẽdum est, quòd non propter eius temperantiam, sed propter virginis resistentiam stupri actum non consummauit. Fateor tamẽ, quòd pœna imponenda in hoc casu propter stuprum, cùm à principio non fuerit consummatum, mitior esse debebit, etiamsi mulier violenter oppressa vel seducta probaretur. Quòd autem virgo concipere possit salua virginitate, suscepto tamen uiri semine, absque miraculo, scribit Beatus Thomas in Quolibeto 6. art. 18.

It depositio. Adde quòd hanc opinionem communem esse fatetur Bermõ. Cho. in tract. de publi. cõcub. Rubri. de stupro. nume. 18. fol. 104. Practi. Conrad. fol. 389. Iul. Clar. lib. 5. recept. senten. §. stuprum, versi. sed quęro. Iaco. Menoch. de arbi. iud. quæst. lib. 2. cent. 3. casu 288. num. 5. Et vltrà depositionem puniri potest pecuniaria pœna arbitrio sui iudicis. Abb. in c. vt clericorum, de vita & honest. clericor. sequit̃ Paul. Gril. in tracta. de pœnis omni coitus. quæst. 7. num. 3. Paul. Lancellottus in Insti. Cano. tit. de adulter. §. eadem. Nec ab hac pœna clericus excusabitur, si virgo se obtulerit ei spontè, non enim voluntas socii criminis iustam excusationem præstat,

A *Clericus propter stupri crimen deponitur.*

ſtat, quando culpa illius non conſiſtit in ſola voluntate, ſed in actus reprobatione. ità Bermon. in d. nu. 18. & tenet noſter author ĩ fra nu. 4.

Clericus qui immaturam uirginem ſtuprauerit ordinaria pęna criminis nõ punitur.

Hæc vero pœna ſolum infligenda eſt clerico, qui virginem maturam ſtuprauerit, quia hęc verè virginitatem perdit, & delictum ſtupri perfectè committitur: in virgine vero nondum viri potente, diuerſum eſt iudicandum: quia ex quo corrumpi non potuit, nec virginitatem amittere dicitur, ideoq; arbitraria pœna puniendus eſt: ità ſingulariter ſcribit Iacob. Menochi. de arbitr. iudi. quęſtion. lib. 2. centu. 3. caſu 294. nu. 6. quo loco ſcribit caſum iſtum contigiſſe ann. 1556. Papię, menſe Maij, contra quendam præsbyterum, qui fuit accuſatus coram Epiſcopo Papienſi, quòd puellam octo annorum nixus erat carnaliter cognoſcere, cuius cauſę doctiſsimus Menochi. patronus fuit.

Clericus carnaliter viduã cognoſcens, pęna depoſitionis plectẽdus non eſt.

Et nota, quòd hæc pœna depoſitionis, ſolum imponitur pro ſtupro, contrà virginem commiſſo, nõ vero ſi clericus viduam, etiam honeſtè viuentem carnaliter cognouerit. nã licet ſtuprum committat, vt in l. ſtuprũ, ff. de adulte. §. item lex. Iulia. Inſti. de publ. iudi. l. 2. ti. 19. par. 2. cũ tamẽ pœna hæc conſuetudine ſit apud nos abolita, vt fatetur Anton. Gom. in l. 80. Tauri, nu. 14. dicẽs nõ vidiſſe pro huiuſmodi ſtupro aliquam pœnam imponi. idẽ ſcribit Iul. Clar. in pract. crimi. §. ſtuprum. verſi. cæterum. Et ideo clericum qui crimen hoc commiſerit, arbitraria pœna puniendũ cenſeo: Sicut pro crimine fornicationis dictum eſt in peculiari loco: quæ quidem arbitraria pœna augeri poteſt pro qualitate viduæ, & ex alijs circũſtantijs, prout prudẽtię & religioni Eccleſiaſtici Iudicis viſum fuerit.

Dotis Condemnari. Adde Scotũ in 4. Sent. diſt. 30. queſt. 1. Sãct. Thom in q. 4. diſtin. 28. Floren. in. 2. par. ti. 5. c. 6. §. 1. Mar. Nauarr. in manu. confeſſo. c. 16. nu. 16. & 18. & pijſsimum, & ſapientiſsimum F. Ant. à Cordoua. lib. 1 quęſtionarij. q. 13. D. Cou. in reg. peccatum, de regul. iur. lib. 6. 2. part. §. 3. Specul. cõiugi. 3. par. arti. 19. concluſi. 6. Iul. Clar. in d. §. ſtuprum. Pau. Gril. de pęnis omnif. coitus, queſt. 7. Anto. Gom. in l. 80. Tauri Bermom. Chou. in d. rub. de ſtupro. Fra. Dom. Sot. de iuſti. & iure, li. 4. qu eſt. 7. & nouiſsimè D. Perez, in priu. tit. 15. l. 8. ordi. apud quos materiam hanc latiſsimè declaratam reperies.

Clericus propter ſtupri crimen reſarcire damnum tenetur, & ad id parte non petẽte, condẽnãdus eſt.

Illud tamen circa hoc notatu dignũ cenſeo, quòd ſi de crimine ſtupri Iudici ex proceſſu liqueat, poterit clericus ad damni reſtitutionẽ cõdemnari, licet petitum nõ fuerit ex Aretini ſententia, in c. qualiter, & quãdo, §. ad corrigẽdos, in prin. col. 2. de accuſationi. Iacob. de ſancto Georgi. in l. Imperium 1. lectu. colum. 2. ff. de iuriſdi. omni. iudic. Felin. in c. cum oporteat, colum. fi. de acc. Probus ad Monach. in reg. acceſſorium nu. 3. de reg. iur. li. 6.

Puella virgo præſumitur, quo vſq; contrariũ ꝓbetur.

Nec ab huiusmodi dotis præſtatione, clericus in exteriori foro excuſabitur, ſi allegat corruptã mulierem inueniſſe, etiam ſi mulier vir-

virginitatem non probet, satis quidem ei est quòd ipse contrarium non probet, iure quidem, virginem illam esse, & deceptam præsumitur. Ita Anton. & Abb. in cap. 1. & 2. de adulter. S. Antoni. in 2. par. tit. 5. c. 6. §. 1. & est communis opinio, vt fatetur Abb. in d. c. 1. nu. 5. Bermon. in dict. loco, nu. 9. Clarus in pract. crimi. §. stuprum, versi. depone. Nauarr. in dict. c. 16. Didac. Perez in loco nouissime allegato. versi. virginem fuisse. Ferdinand. Loazes de matrimon. Regis Angliȩ, dubio 15. num. 6. fol. 76. Barthol. Cassa. in consuetudine Burg. Rub. 1. fol. 16. nume. quadragesimosecũdo, & est vera & communis opinio, à qua non licet recedere.

Imò vnum censeo perpetua memoria dignum, quòd si quis blãdis precibus, & vehementibus persuasionibus, puellam iam corruptam, quæ communi æstimatione virgo reputabatur seduxit, & eam carnaliter cognouit, ex quo ipsa non vulgarem infamiam contraxit, quamuis in animæ iudicio ad nihil ratione virginitatis teneatur, non tamen excusatur, quin teneatur, satisfacere boni viri arbitrio, ob damnum infamiæ sua culpa contractum, ita Nauarr. in manu. c. 16. num. 19. & opinionem istam communem esse fatetur. Anton. Cordu. dict. quæst. 13. versi. quintum. Idemque censeo in iudicio exteriori obseruandum, cùm eadem versetur ratio, quæ in interiori: cum in vtroque illatum damnum, iustitia postulante, sit resarciendum, & ita non semel in forensibus actionibus coram Iudicibus ecclesiasticus obtinui. Quæ opinio vera est, & procedit, quando culpa viri mulier hanc infamiæ labẽ contraxerit, quia ipsa quidem occultè consensit, vir vero rem manifestam fecit, iuri consentaneum est, vt qui dãnum intulit resarciat, si verò mulier ipsa id patefecit vel aliàs culpa sua infamia orta est, ab omni satisfactione, vir immunis redditur.

C *Non debeat condemnari.* Adde Martin. Nauar. in dict. manu. c. 16. nume. 16. Bermon. in dict. loco, nume. 18. Anton. Gome. in l. 80. Tauri. nu. 10. vbi dicit, quòd ità ipse practicaret, licet Barth. à Medina in sua Sũma lib. 1. c. 14. fol. 160. ab hac sententia recedat, scribens non tantum hoc casu damnum restituendum esse, sed stupratorem teneri corruptã in vxorem ducere, etiam si liberè imò ipsa rogante stuprũ fuisset cõmissum, quòd nullis fundamentis, vel frigidis (prout illi de more est) probat: sed verior est superior opinio, quȩ multis fulcitur rationibus tùm quia scienti & consentienti non fit fraus, neque iniuria, regula. scienti. de regu. iur. in 6. tùm quia lex quȩ obligat ad dotis prȩstationem, loquitur de decipiente, c. 1. de adulter. Exodi. 22. vbi vero non datur deceptio, nulla est præcepti obligatio: tùm etiam quia quantum ad iustitiam attinet, quoad actus naturales prȩcipuè occultos, puella censetur domina suorum membrorũ, dum nullũ aliud damnũ redundat exterius, vt scribit D. Soto in. 4. Sen. disti. 18. q. 2. artic. 4. licet Caieta. contrarium innuat. Et opi.

Clericus vel laycus voluntariã uirginem carnaliter cognoscens dotare nõ tenetur.

hæc

hæc procedit, etiã si puella sit sub cura parentum, ità tenet insignis Dom. Soto. li. 4. de iustit. & iure, q. 7. art. 1. Specul. coniug. 3. parte, art. 19. Quorũ quidem sententia tunc locum obinet, quando ità occultè stuprata est, vt nullam iacturam infamiamque in nuptijs passa est. Nam si damnum aliquod in prædictis pateretur, stuprator non liberaretur, à condigna satisfactione boni viri arbitrio ei præstanda. Nam puellæ expressa remissio, quando sub tali cura cõstituta est, minimè liberat stupratorem à dotis pręstatione, secundum Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 154. art. 6. vbi Caieta. Cord. dict. quæst. 13. author noster hic, num. 6. Et huius doctrinæ potissima ratio est, quia tunc iniuria non tantum fit puellæ, sed ipsius parentibus, & illis qui illius curã habent & ità tenendũ censeo, licet nouissimè ab hac recedat sentẽtia Petrus à Nauarra Tol. vir alioqui pius & doctus, lib. 2. de resti. cap. 3. nu. 438.

At si à parentum potestate, vel à tutorum vel curatorũ administratione, puella quæ spontè stuprum passa est libera sit, etiam si in fama, reb. & nuptijs, iacturam passa sit: stuprator resarcire nõ tenetur, qa licet in sui corporis, & mebrorum abusu, contrà legem prohibentem, ius non habeat, vt eis abuti sine peccato posit, habet tamen potestatẽ in eis, & in tẽporalibus, in quibus damnificata est, ius politicum & actionem, & ideo cum consensum pręstet, omne ius remittere censet.

Puella importunis precibus rogata censetur seducta. Hæc autem nostri authoris, & aliorum sentẽtia, quę frequentiss. consensu & Theologorum & Canonistarum recepta est, tũc procedit: quando puella leuiter fuit rogata, secus si importunis precibus fuit adducta, quia ad effectum pręstationis dotis dicitur coacta. ar. l. 1. C. de rap. virg. & glo. in dict. regul. scienti, vim equidem persuasoria verba habere dicuntur, l. 1. §. persuadere, ff. de seruo corrup. Vnde Solon magis puniuit eum qui verbis mulierem compellisset, quam qui vi, teste Plutarcho, in Solone. Ita in terminis nostris quo ad dotis præstationem tenet. Abul. super Exod. c. 22. quęst. 12. & ibi Nico. de Lira, Abb. in dict. cap. 1. de adulter. Siluest. in Summ. in verbo, luxuria, quęst. 5. Caietan. 22. quęstio. 154. artic. 6. Nauar. in manu. confesso. c. 16. num. 16. quam esse communem opinionem fatetur Anton. Cord. d. quæst. 13. ver. septimum dictum. & est optima l. 1. tit. 19. part. 7. cum dicit. *Casegun dizen los sabios antiguos como en manera de fuerça, es sosacar, è falagar las mugeres sobredichas, con prometimientos vanos, faziendoles fazer maldad de sus cuerpos, è aquellos que etraen esta manera, mas yerran, que si lo fiziessen por fuerça.*

Est tamen opinio hęc singulariter interprętanda, vt tunc tantum procedat, quando huiusmodi importunę & asiduę preces ab eo fuissent factę, cui puella sinè maximo eius incommodo contradicere non potest, vt si eius esset dominus, Princeps, aut alius à quo non vulgaria, beneficia recepturam sperat, non vero si à quocunq; rogaretur. Nã verè nulla mulier quam-

uis corrupta, nisi rogata Veneri consentit, non tamen ex eo dicemus violentiam ei illatam esse, vt optimè scribit Petrus à Nauarr. dict.cap.3.num.445.

D *A præstatione dotis*. Vide Anton. Gome.in dict. l. 80. Tauri, nu.11. Martin.Nauart. in manu.confesso. cap.16.num.19.pagin.170. vbi allegat F.Franciscum à Victoria Theologum magni nominis, quem vide & opinionem istam amplectitur F. Anton.Cordoua, in quęstio. 13. li. 1.q. quę quidem opinio verissima est, & ea fulcitur ratione, quia cum nullum damnum efficaciter illatũ sit, nihil sanè est quòd restitui possit. At verò si postea veritate comperta maritus in eam sæuiat, pro prudentis viri arbitrio restitutio facienda est vt tenet Cordoua dict. quæst.

E *Aestimationem*. Vide S. Thom. & Ceietan.2.2.quæst.154.arti.6. In qua dotis æstimatione corruptę puellæ à Iudice facienda, illud est, cõsideratione dignũ, quòd licèt text. in dicto c. 1. de adulter. respondit, quòd virginem corrumpens, si eam in vxorem nõ duxerit, in iudiciali foro tenentur ei dotem constituere sicut dotes solent constitui virginibus. Tamen Ioan. And. abb. & alij ibi, illius text. decisionẽ supplẽt, quòd corruptor itẽ dare teneatur illud, quod pluris ĩdiget puella, cũ corrupta sit ad inueniendum virũ sibi æqualem. Quæ quidẽ interpretatio minimè placet Io. de Anan. ibi, cùm ex ea text. ille non vulgarẽ violentiã patiatur, qui prout iacet, sine vlla additione, ĩtelligendus est quando corruptor vult matrimonium cum corrupta contrahere, ipsa verò vel eius pater nolit, hoc equidem casu sufficiter dotem constituere quæ sufficit ei foret si virgo fuisset: Insignis tamen D. Cou. in. 4. decretali, 2.par.cap.6.§.8. nu. 15. verissimam iudicat Ananiæ sentẽtia, quãdo corruptor vir est einsdẽ qualitatis, vt matrimonio cum puella copuletur, & ĩiuste ab ea vel ipsius parentibus recusatur: alioquin Ioan. And. & Abb. sequitur, quorum sententia verissima est, & seruãda, quia tex. in d.c.1. interpretatur, vt procedat quando corrupta cum dote consueta dari virginibus consequitur maritum sibi æqualem, secus vero aliàs.

Aesti-matio dotis mulieri propter stuprũ præstãdę quo modo fieri debeat

Hæc quidem dotis æstimatio faciẽda est secundum dignitatem, & facultates ipsius stupratoris, necnon perpensa qualitate, & indigentia ipsius puellæ corruptę. Nec attẽdi debet, an parua vel ampla dos ab ipsius parentibus constitui poterat, ità habetur Exodi cap.22. & in dict.c.1. Vbi sancitũ est quòd si quis virginem nondũ desponsatã seduxerit, dormieritque cũ ea, tenetur ipsã dotare, & habere in uxorem, si verò pater virginis dare noluerit, reddet ipse stuprator pecuniam, iuxta modum totis quam uirgines accipere consueuerunt, qui modus ęstimabitur secundum facultatẽ illius nẽpè stupratoris, & dignitatẽ puelle, ità interpręta-tur gl. in dict. c. 1. in uerbo, iuxta modũ. Esset equidẽ maximũ absurdũ, si ea dos esset constitueda, secũ facultates parẽtis, vel ipsius puellæ

nam-

nam si nullas haberent, nulla dos esset constituenda, cum non entis nullę sint qualitates, l. eius qui, §. pen. ff. si cert. pet. gl. in cap. bonę memoriæ, in primo, in verbo, per rerũ naturã, de elect. nec esset super quo bonus vir posset arbitrari, cùm super non ente non versetur arbitriũ. Bal. in l. milites. C. de testamẽ. quẽ refert & sequitur Card. Zabarella cons. 139. col. 3. quo casu talis stuprator impunis abiret, quòd esset omni iuri diuino, naturali, & ciuili repugnans. Item & è contrario, resultaret absurdum, quia si pater puellę esset diues, ipse verò stuprator fuisset pauper, nullo modo posset condignam dotem corruptæ puellæ constituere: & opinionem istam tenet Flor. in Summa. 2. part. titul. 5. capit. de stupro. §. 1. Abb. in dict. capit. 1. not. 4. & ita fuisse iudicatum in Senatu Pedem testatur doctissimus Osaschus decis. 107. num. 11.

F *Ad totam dotem*. Adde quòd opinionem contrariam, quòd virginis stuprator nedum teneatur ad illam ęstimationem existentem suprà dotem à patre constituendam, si virgo non fuisset corrupta, sed quòd integram dotem teneatur de proprijs bonis ei constituere, tenet Ias. in §. omnes, num. 24. & 25. Instit. de actioni. sequitur Osaschus d. decis. 107. num. 10. sed authoris nostri doctrinam veriorem esse censeo: nam non equidem resarciendum est damnum in vtroque foro nisi quatenus læsio attulit.

Incestus.

CAPVT LXXXIIII.

1 *Incestus diffinitio.*

2 *Clericus propter crimen incestus est perpetuò deponendus.*

3 *Clericus, qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an pœna incestus puniri debeat*

Ncestus † est consanguineorum vel affinium abusus,[a] vt diffinit tex. in cap. lex illa. 36. quęst. 1. † Pęna huius criminis est quòd clericus deponatur:[b] not. glo. in c. Non debet. 30. quęst. 1. qui tex. loquitur in eo qui cognoscit filiam spiritualẽ, quę sibi confessa fuit, nõ autem in cognoscente consanguineam. Et tenet hoc etiam Abb. in cap. At si clerici. in col. 12. de Iud. allegando nota. in capit. lator. 2. quæst. 7. vbi gloss. 1. iuncta textui, hoc probat etiam in episcopo. Si † autem clericus primò fornicatus sit cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an puniri debeat pœna incestus, videtur, quòd nõ, ex eo quòd notat in proposito Anchar. in consil. 391. Videtur prima facie, versic. Item aduerte. vbi concludit, quòd pœna, quę à iure ciuili imponitur, pro incestu, non habet locum pro incestu postea introducto à

c iure Canonico, [c] de quò à iure ciuili cogitatum non fuit: quia in pœnis prohibetur extensio. ex quo dicebat in terminis Hipp. in sing. 254. incip. Ex illicito coitu: quod licèt affinitas contrahat ex illicito coitu, istud est verum, quo ad impediendum matrimonium, secus autem quoad hoc vt quis puniatur de incestu. Et refert August. in addi. ad Ange. de malefic. illam sententiam Anchar. valdè commendare, quam etiam vltrà eos simpliciter sequitur Decius cons. 268. Diuino implorato præsidio, colum. fina. vol. 2. Contrarium tamen crede-
d rem [d] in casu nostro, imò quòd esset deponendus clericus propter hoc genus incestus, maximè si qualitas illius summè grauaret delictum in oculis hominum: putà si cum matre & filia fornicaretur, aut cum duabus sororibus, aut consororinis, quia tunc solum deponendus videtur, sed detrusioni siuè carceri mãcipandus ad tempus iuxtà qualitatem & scandalum delicti. Nec obstat doctrina Ancha. in dict. consi. & sequacium: quia contrariam opinionem dicit esse communem idem Decius, in consi. 158. in 1. volum. incip. Diuino implorato, vers. & pro tenui, vbi latiùs & notabilius examinat dictam doctrinã, & respondet ad fundamenta quæ illi fauent: & sequitur opinionem Abb. Sign. & Modernorum contrarium tenentium: & sic quòd pœna iuris ciuilis habebit locum, vbi nuptię sunt ĩcestæ de iure Canonico. Et hæc sententia mea circa punitionem clerici securius sequenda est in his regnis Castellæ & Legionis, vbi expressè per legem eorum dispositum est, quòd si quis fornicatur cum muliere cõsanguinea alterius intra quartum gradum, cum qua prius idem fecerat, commitit incestum. Si ergo laicus reputatur propter hoc incestuosus, & punitur vt talis, pœnis ciuilibus, quare non punietur clericus ob id delictum pœnis Canonicis? quia licet lex regia siuè municipalis, non liget clericum, operabitur tamen semper (meo iudicio) vt Iudex ecclesiasticus puniat qualitatem delicti, secundum quòd illa in laicis qualificauerit, pręcipuè in nostro casu, vbi lex ciuilis punit actum à iure Canonico in tantum reprobatum, quod decreuit per illum impediri, & dirimi matrimonium.

Busus. Vide tex. in l. si adulterium cum incestu, in prin. ff. de adulte. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 154. ar. 9. Abb. in cap. 1. & in c. veniens, de eo qui cogno. consang. vxor. suæ, glos. in rubri. C. de adulter. Regiam l. 1. tit. 18. iunctal. 2. tit. 19. par. 7. Paul. Gril. de pœnis omnif. coitus. q. 3. Bermon. Cho. de publi. concubi. c. de incestu, in princ. l. 15. tit. 15. lib. 8. ordin. veter. & ibi Doctor Dida. Perez, quę quidem, l. hodie constituta est lib. 8. ordi. noui. tit. 20. l. 7. A

Deponatur. Vide Paul. Grill. de pœnis omnif. coitus. quęstio. 33. Bermom. Choue. in tract. de publicis concu. q. 3. nu. 3. Didac. Couarruu. in 4. Decretali. 2. par. c. 6. §. 8. nu. B

Clericus crimẽ incestus ꝑpetrans

qua pœna puniatur.

nu.3. quam esse communé opinionem fatetur Iul. Clar. in practi.cri. §.incestus.versi.sed quæro.

Si verò quis antè quam ad sacerdotium fuit promotus, cum aliqua matrimonium contraxit, & carnalis copula minimè interuenit, & muliere mortua, sacris fuit ordinibus insignitus, & posteà cum sponsę consanguinea carnale comerciũ habuit, incestum non committit, & ideo non pœna depositionis, sed alia arbitraria puniri debet, cum ex impedimento publicæ honestatis iustitia, secuta copula carnali cum sponsę consanguinea incestus non oriatur, ita tenet singulariter D.Couarruu.in 4.Decretali.2.par c.6.§.8.nume.4. Et conducit glo. not. in Clementin. 1. in verbo eos. de consang. & affi. quam ibi Doct. sequuntur, qui ex ea scribunt, matrimonium contrahentem cum fęmina, impediente publicæ honestatis iustitia, non esse excommunicatum, ex illa constitutione quæ consanguineos, affines, religiosos, moniales, & in sacris constituos ipso iure excommunicat. Et licèt gloss. in c. lex illa. 36. quæstio. 1. censeat hanc fornicationem incestum apellari posse, id procedit ex impropria significatione, quæ in pœnis admittenda non est. Hodie autem ex sacrosancti Trident. Concilij. decis. Sessione 24. cap. 3. de reforma. dictum Canonicum impedimentum publicè honestatis primum gradum non excedit. Quę decis.intelligenda est in sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio de præsenti, quia eo contracto, hoc impedimentum durat in omnibus casibus & gradibus, sicut de iure communi, quòd in hoc intactum remanet, vt habetur in proprio motu Pij. V. Pontificis Max. Et plures pœnas contra incestuosos à iure statutas con gerit Berm. Cho. vbi supra allegaui, & de pęna incestus cum matre, filia, nouerca, sorore, nutrice, consule Boeri. decisione 318. & de diris pœnis huius sceleris apud Ethnicos vide Petrũ Gregor. Synta. iuris vniuersi. 3. part. 36. capitulo. 7.

Laici propter incestũ, quibus pœnis à iure Pontificio puniatur.

Laicus verò qui crimen hoc commiserit, ita punietur: nam aut fecit sub prætextu matrimonij, aut in actu fornicationis, & meri peccati. Primò casu, si id fecit scienter, ipso iure est excommunicatus. Clemen. pri. de consang. & affini. & matrimonium separatur. c.1. & 2. & cap. non debet, de consang. & affini. à qua excommunicatione per Episcopum absolui potest. glos. in dict. Clemen. 1. in verbo, obtinere. quam alios sequentes allegans fatetur esse communem Didac. Perez, in d. l. 5. in princ. Si autem ignoranter contraxit, benignius arbitrio iudicis puniri debet, vt ibi ipsemet D. Perez resoluit. & Paul. Grill. dicta quæst. 3. num. 4. Secundò autem casu, si vir erat coniugatus, priuatur perpetuò, ne possit ab vxore cuius consanguineam carnaliter cognouit, debitum petere, necnon aliam pœnam patitur, quòd vxore mortua non potest amplius cum alia matrimonium contrahere, vt habetur in dict. c. 1. & 2. c. transmiss. c. si quis cum matre. 35. quæsti. 2. cum

multis iuribus illius causæ & quæstionis tradit latisimè Alphons. à Vera Cruce in specu.coniug.1.par. arti. 33. Vltra quas pœnas poterit à iudice ecclesiastico excommunicari. de quo per Paulũ. Grill. dict. quæst.3.

Ignorãtia ab incestus pœna excusat.

Excusabitur tamen ab incestus pœna, qui ignoranter crimen hoc commisit: hanc dicit esset communem opinionem Bald. Nouel. de dote, in prima, par.11.par.prin.nu. 8. Villa.in sua collect.com. opinio. litera P.nu. 68. Iul. Clar.in dist. §. incestus.versi.excusatur. Imò pœna amisionis bonorum, quæ iure authenticorum contrahentibus incestas nuptias infertur, minimè locũ sibi vendicat data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris vel facti, etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit, ita Bar. in l. si adulterium cum incestu, in prin.num. 11. ff. de adult. sequitur Anchar. in dict. Clemen.vni.colum.3.de consangui. & affini.vbi Imola colum. 2. quorum opinionem communem esse fatetur D.Couarruu.in 4.Decre.2.par. cap.6.§.8.num.21. Nam vbi dolus expresè ad pœnam requiritur, lata culpa non sufficit, l.igitur.§. generaliter, ff.de liber. caus. not. Bar. in l.1.§.1.ff.si q̃s testa.liber esse iuss. fuer.& est optimus text.in c.si verò in 2. de sent. excomm. iuncto tex. in c. si quis suadente, 17. quæst.4. & est gl. communiter recepta, teste Ias.ibi, num. 23. in l.in actionibus, ff. de in litem iur. Ex quo deducitur, excommunicationis pœnam dicta.Clement.vni. non compræhẽdere ignorantes, etiam ex lata culpa, ita Imo. & Boni.ibi, quamuis glo. in verbo, scienter, dicta Clement.contrarium scribat.

C *A iure Canonico.* Vide latisimè Petrum Antoni.Anguis. Placentinum.consi.8.per totum, vbi opinionem istam multis rationibus defendere connatur.

D *Contrarium tamen crederem.* Adde D.Episcopum Couarruu.dict.§. 8. nume.3. Quæ opinio ex eo manifestè probatur, quòd affinitas ex illicito coitu oriatur tex.elegans in c. discretionem.de eo qui cogno.consang. vxor. suæ. vbi Abb. tex.in c. 2.de consang. & affini. & in cap. in literis.vbi Abb.& Aretin.not.de testi. quam opinionem communem esse fatetur Siluest.in Summ. in verbo, matrimonium. 8. impedi. 15. idem profitetur D.Couarruu.in.4. decreta.2.Par.c.6.§.7.nu.3. & eam amplectitur Hiero.Paul.in prouin. fol.38.contra Corras.lib.1. Miscellan.c.3. quo loco asseruit, minimè ex concubinatu affinitatem oriri, nec eius ad nuptias impedimentũ, cũ iure ciuili concubinatus fuerit permissus. Quæ ratio fragilis est, & ex eo deficit, quòd coniugalis coitus licitus & permissus est, ex eo tamen oritur affinitatis impedimentum.

Declaratur conci. Tri. Ses. 24.cap. 4. de reforma.

Hodie verò hæc affinitas ex illicito coitu proueniens, vltra secundum gradum non extenditur, vt in Conci. Trident.Sess.24.c.4. de reformat. & ea ratione incestus vltrà gradum illum minimè committetur. Et licèt illud solum loquatur quo ad matrimonium iam contractum dirimendum, idem est indicandum

candum quo ad contrahendum, vt nouissima cõstitutione Pij V. Pontificis Maximi declaratum est, quę vulgo circũfertur, & ideò affinitas vltrà illum gradum quoad nullum iuris effectũ cõsiderari potest.

E *De iure Canonico.* Adde quòd hanc opinionem communem esse fatetur Bello. consi. 84. num. 5. Couarr. dict. §. 8. num. 18.

Adulteri.

CAPVT LXXXV.

1 *Adulterium graue scelus.*

2 *Adulter clericus qua pœna iure Pontificio sit puniendus.*

3 *Clericus damnatus de adulterio infamis efficitur.*

4 *Episcopus licèt non possit ad pristinam famam directò restituere, potest tamen indirectè.*

5 *Adulterans cum muliere nupta impudica, licèt de iure Cęsarum puniendus non sit, secus autem de iure Pontificio.*

6 *Licèt hodie de iure regio solus maritus possit adulteros accusare, clericus tamen adulter, etiam marito non accusante, impunis dimittendus non est.*

7 *Maritus clericum adulterum coram ecclesiastico Iudice accusare potest, licet vxorem, coram sæculari iudice non accuset.*

8 *Consilium cautissimum à Iudicibus ecclesiasticis, in inquirendis clericorum adulterijs obseruandum.*

Dulterij † criminis grauitatem,[a] clericis omnibus sufficiunt ostendere verba pagani illius Abimelech regis ad Isaac directa Gene. 26. c. Dum reprehendens eum quòd vxorem suam sororem esse affirmauerit, dixit: Potuit coire quispiam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatũ. Si enim in sola lege naturali viuẽs homo peccatum grande reputauit adulterium, quale debet esse in oculis Christianorum, quos eadem naturalis, scriptæ & gratiæ leges quotidiè instruunt, maximè sacerdotum, qui tanquam sanctissimæ Trinitatis mensæ pincernæ, angelorum panem virgineo ventre compactum quotidie tractant, & intra præcordia recondunt. At si quis magis specificè enormitatem huius criminis intelligere velit, & quomodo sit de grauioribus peccatis quę in proximum committũtur, videat Dionysium Cartus. in opusculo de conuersione peccatoris, articu. 5. vbi hoc ostendit per plura quæ in eo concurrunt. Clericus † autem adulter depositus ab officio, in monasterium toto tempore vitæ suæ detruditur,[b] vt in c. si quis clericus. 81. distinctio. quòd est concilium Aurelianense, & quòd propter adulterium clericus deponatur, voluit glos. in capit. lator, 2. quæsti. 7. in gloss. 1. quam ibi sequitur. Archi. & Host. allegando dict. capitul. si quis in sua Summa, titul. de adult. §. quæ pœna sit imponenda. Idem tenent etiam Ioann.

Margin (right): 1 a — 2 — b

Ioann. de Anani. in Rubr.& in c. significasti. de adulter. Abb.& Moderni. in cap. Vt clericorum, de vita & honest. cleric. & in cap. Peruenit, de adulte. Et hanc opinionē tenent Ioann. And. & Io. de Imol. in dict. c. Vt clericorum, vt refert Anan. in dict. c. significasti, & est communis opinio: Vide tamen Paul. Grillandi in tract. de pœnis omnifariam coitus, incip. Sextò declaranda. vbi in prima & secunda colum. nititur sustinere contrariū, videlicet quòd clericus hodie propter simplex adulterium non debeat deponi; & respondet ad fundamenta contraria, & tandem in col. 3. dicit, quòd nihilominus in cōsulendo & iudicando tutiùs est tenere aliam opinionem, quæ est communis, & dicit hoc notandum contra præsbyteros incontinentes, qui alienas vxores solicitant sæpiùs, & accedunt libenter ad earum con-
3 cubitum. Incurrit † etiam clericus de adulterio damnatus aliā pœnā: nam ex tali sententia infamis efficitur, vt notat Abb. in c. at si clerici, §. de adulterijs, in columna 5. versic. Sed circà. de iudic. Et in cap. Cùm sit, de re iud. colum. 4. per tex. in cap. Infames, 6. quæst. 1. & in l. 1. & 2. ff. de his qui not. infam. sicut etiam efficitur infamis damnatus de alijs criminibus publicis. Est tamen in hoc aduertendum,
4 quòd † licèt Episcopus non possit directò restituere aliquem ad famam, vt concludit Abb. in d. cap. Cùm sit. in col. 4. in hoc casu tamen adulterij, cùm liceat sibi dispensare, vt in dict. §. de adulterijs, restituendo clericum damnatum de adulterio contrà sententiam suam, tunc restitutio famæ venit per quādam consequentiam, potest indirectè, quod principaliter non posset: ita notat Abb. ibi, in d. colum. 5. & dicit ibi casum sing. ad hoc, secundum illum intellectum. Et nota secundum Paulum Grilladi, vbisuprà, quòd † licèt de iure ci- 5
uili, quando mulier nupta est impudica & meretrix, non punitur adulterans cū ea, vt in l. si ead. C. de adulte. tamen de iure Canonico nō euaderet impunitus cum illa adulterans: [c] ita dicit in dict. colum. c
3. Crederem tamen vltrà eū, quòd tunc clericus ignorans & accedens ad eam tanquam ad meretricem, non puniretur ita acriter, sicut alij adulteri. Si tamē mulier erat honesta, non excusaretur clericus ignorans eam coniugatam, quominus vt adulter puniatur. Quando autē clericus cognouit mulierem solutam, quæ ab ipso & communiter reputatur vxorata, tunc enim vti adulterum pœna iuris communis puniendum esse, placuit Io. de Ana. in cap. Nonnullis, fin. colum. de Iudæis, referendo fratrem Vbertū, qui fuit eiusdem sententiæ: licèt alij aliter senserint, secundum eū, per quem etiam vide quid in casu contrario, quando clericus cognouit vxoratam, quæ credebatur soluta. Vnū præterea aduertendum sentio in hoc proposito, quòd † li- 6
cet in his Regnis Castellæ & Legionis lege Regia sancitū sit, [d] quòd d
marito non accusante vxorem, nullus possit eam accusare de adulterio,

rio, Iudex tamen Ecclesiaſ. poterit punire clericum in hoc delinquentem: nec reus valebit opponere quòd maritus non accuſet: Non enim potuit lex illa Regia Eccleſiaſticos Iudices impedire, ne ad emẽdam ſuorum clericorum procederent: aliter enim clerici omnes incontinentes libidinem ſuã potiùs cum nuptis, quam cum ſolutis mulieribus explerent, cùm ſecuriùs ac impune id ſe agere cognoſcerẽt: & ita ego iam aliàs practicaui, dùm Vicarium agerem generalem Epiſcopi Salmantini: & licèt ob id appellatum fuerit, obtinui tandem coram ſuperiore. Verumtamen in hoc magna debet adhiberi cautela: nam ſi adulterium clerici adeò eſt notorium, maritique perſona ita vilis, quòd prꝑſumi poſit ipsũ ſcire & parui pendere: tunc iudex eccleſiaſticus poterit publicè & liberè de adulterio tractare, & pœnam imponere. Si vero delictum nõ eſt publicum, aut marito ignotum eſſe creditur, periculumque exinde timeri poſsit vxori: tunc conſulerem clericũ de hoc dilecto conuictũ vel cõfeſsũ, camerario ꝓceſſu, & familiari diſciplina corrigendũ, relegandumque ſine expreſsione cauſæ in ſententia. Quando verò correctio ſic ſecretè facta fuerit, & relegatio generalis, hortor omnes metropolitanos Iudices, vt ab inferioribus ſecretè cauſam reqrãt, ne ex hoc delictum in publicum veniat: ſufficiat illis, quòd Iudex inferior iuſtè proceſſerit, licet propter ſecreti cautelam, aliquas iuris ſolennitates prætermiſerit. Aliter

[Margin: Ioann. ..Vicarius generalis fuit Epiſcopi Salmant.]

enim ſi omnia ſtrictè requirant, nihil aliud efficient, niſi Iudices ipſos inferiores cogere ad diſsimulãdum, vel propalandum adulteria ſimilia, ipſoſque adulteros reddẽt inſolentiores, cum intellexerint quòd Iudices ſui immediati illos punire recuſant, propter exactam rationem quam ab ipſis requirunt ſui ſuperiores. Marito autem clericum adulterum accuſante, tunc ſeueriùs procedendum eſt: tantoque acriùs in alijs pœnis carceris & detruſionis vltrà depoſitionem puniendus eſt clericus, quantò honorabilior eſt perſona mariti, aut diuturniùs eſt adulterij peccatum, maiuſvè exinde ſubortum ſcandalum, præcipuè ſi contigerit quòd adultera fuit per Iudicem ſęcularem tradita marito, & ab eodem occiſa. Crederem inſuper in hac materia (meliori ſẽper iudicio ſaluo) quòd † maritus poteſt accuſare cle- 7
ricum coram Iudice Eccleſiaſtico, licèt vxorem coram ſæculari non accuſet: * nec poterit clericus in c
hoc aliqua exceptione ſe tueri, cũ iura Canonica adulteris pęnã imponentia, nullam habeant conſiderationem, nec requirãt quòd vxor pariformiter accuſetur. Generaliter autem † in hoc crimine conſide 8
rẽt Eccleſiaſtici Iudices, ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter mulierum periculum, virorum infamiam, & clericorum fragilitatem, quæ tantò multoties ad hoc flagitũ illos impellit, quanto ſecretius illud poſſe perpetrare confidunt. Sed vigilantes ſuper gregem ſuum, ſimilia potiùs

tiùs preseruare conentur cohabitationem & conuersationē clericorum & nuptarum euitando) quàm vsque ad vnguem inuenire & castigare satagant. In qua quidem adulteriorum prudenti preseruatione, & cauta correctione Ecclesiasticos ōnes Iudices deprecor ac obtestor, vt desides non sint, per durissimum illud iudicium qꝫ illis qui præsunt scriptura sancta minatur, ne in eorum incuriam seueriùs id corrigant vltore ferro maritorem manus, tā grauis iniurię acerbitate cōmotę, vt sæpiùs id euenisse perpendimus, f [f] & anno superiori millesimo quingentesimo, trigesimo septimo pluribus notum fuit accidisse. Nam in tribus locis *de Villanubla*, videlicet, & *de Cigunuela*, ac *de Laguna*, quæ non longè distant ab oppido Vallisoleti, vbi tunc Augustia curia residebat, in octo ferè mensium spacio filius viduæ cuiusdam, & duo mariti in tres sacerdotes sæuierunt de inimicis membris se vindicantes ob iniuriam in matris, & vxorum personas susceptam, non sine plurimorum laicorum applausu, & quorundam forsan magistratuum ciuilium neglectu ob inhonestam sacerdotum vitam, & superiorum desidiam: quod hic scribere libuit, quia id bene noui, vt qui processus desuper confectos vidi, non alio animo, nisi vt hoc ad clericorum timorem, & superiorum hortatum perpetuæ memoriæ tradere possem.

Rauitatem. Adde quòd huius criminis grauitatem attestantur Decreta Canonica in ca. 1.81. distinct. & in c. quid in omnibus, 32. quęst. 7. vbi ad verbum ita scribitur. *Quid in omnibus peccatis adulterio grauius*, & multis huius criminis detestationem probat Dionis. Carthu. libr. de conuersi. peccato. artic. 5. idemque Doctores profitentur in cap. at si clerici. §. de adulterijs, de iudic. inter quos Bald. colum. penul. *Adulterium*, (inquit) *est crimen infestum laicis, & bonis viris, & turbet honorem matrimonii, & famam liberorum, in qua consistit decus gentium*, Vt not. in auth. de nup. in prin. Angel. autem in §. 2. in auth. de monach. ex tex. ibi not. *Pessimum vitium esse vxorem alterius adulterare*. Et Bal. cons. 246. volu. 4. & Bar. in rub. ff. de adulter. vbi dicit crimen hoc prę ter lęsæ maiestatis, esse maximum. & in hanc sententiam est illud Euphonis apud Stobeum. c. 6. *Non est adultero maius vllum malum*. A

Adulterii crimen grauissimum

Cæterum Chrisost. in Euang. Diui Ioan. Home. 62. docet, adulterium grauius esse Idololatria D. Petr. prout illum retulit D. Clemens in epist. ad Iacobum firmiter asserit, venenum adulterij cunctis malis esse perniciosius. Et huius criminis iniquitas maxima vocatur Iob. cap. 31. Et inter cætera facinora quibus maximè Deus irascitur, adulterium reponitur, vt constat ex Lactantio in eo libro cui titulum fecit de ira Dei. c. 22. Est equidem adulterium veluti vitiorum

rum agmen, vt scribit Diodorus Siculus li. 1. Bibliot. hinc maritorum cedes, vt Candaulis Lydij exemplo ostēdit apud Iustinum lib. 1. & Herodotum lib. 1. Vriæ. lib. 1. Regum. c. 11. Hinc ipsorum adulterorum pericula, qui passim deprehensi in adulterio occiduntur, quòd non solùm euenit in hominibus tenuis fortunæ, sed in maximis. Quemadmodum contigit in Rodoaldo Longobardorum Rege qui in libidine depręhensus cum matrona, interfectus est, vt testatur Paul. Diaconus. de quo lege latissimè And. Tiraq. l. 13. connu. nu. 26. Perez, in l. 2. ti. 15. li. 8. ord. Nec pretermittendum est quod scribit benè eruditus Ioan. Corr. in arrest. Tholo. anno. 85. sacrilegij crimen committi in adulterio, cum Sacramentum matrimonij violetur; & ob id pœnam sacrilegij esse adulteris indicendā. Sequitur Iaco. Men. de arb. iud. q. cē. 4. lib. 2. casu 289. nu. fi. Et de varijs pęnis diuersarū gentium contra adulteros statutis vltrà suprà allegatos, vide Sim. Maiolum de irregula. lib. 5. c. 38. & latissimè Iac. Men. de arb. iud. li. 2. cent. 5. 919. casu, quem vide quia de more multa congerit lectu non indigna, & elegantissimè Petr. Greg. Thol. 3. part. Syntag. iuris. cap. 6.

B *Detruditur.* Vide Regiā l. 42. ti. 6. p. 1. & opinionem istam quod clericus propter adulteriū deponatur, testatur esse communem Cou. in 4. dec. 2. p. c. 7. §. 7. n. 19. Berm. Cho. in tracta. de pub. concub. rub. de adult. n. 26. pa. 37. idē testatur insignis & moribus & prudentia vir Grego. Lup. in dict. l. 42. in verbo, *Adulterio* Petrus Duen. regul. & fallen. regul. 101. limit. 2. Paul. Grill. de diuersis crimin. libr. 3. quęstion. 2. numer. 1 Iuli. Clar. in practi. ca. crim. §. adulterium. versi. sed quæro. Emanu. Suarez. in thesauro recep. senten. versi. clericus adulterij. Villa. in suis collectaneis cōmun. opini. litera. C. numer. 82. Practica Conradi, fol. 384. limi. 5. *Dicebat tamen facetè And. Alciat. quòd si hodie clerici propter adulteriū detruderentur in monasterium, pauci eorum ambularent per vias, ità refert Clarus, vbi suprà, qui prout ipse mihi pluries dixit, fuit eius discipulus.* Aduertè tamen, quòd Host. in Summa de cohabi. cleri. & muli. §. qualiter imponatur, ad finem, cùm allegauerit text. in dict. cap. si quis clericum, & in cap. Romanus, 81. distinct. subdit ad finem ista verba. Puto quòd ex causa iudex potest non seruare rigorem, & ex causa remittere, & dispensare, & hoc nisi in modum accusationis, tunc enim standum est dicto rigori, & quòd de mente Hostien. sit hoc asserere, nedum in crimine simplicis fornicationis. verum etiam adulterij, colligitur ex remisione eius quam fecit in Sūma tit. de adulterijs, §. quæ pœna, ad ea quæ dixit in Summa, de coha. cler. & muli. quę opinio tanquam æquior & humanior potest sustineri, quòd clericus adulter suspensionis pœna, & non depositionis sit puniendus: quia nimis rigida est contraria opinio: ita dicit Bermond. in dicto num. 16. licèt tandem

Clericus propter adulterium deponitur.

dem scribat absurdũ & temerariũ fore à cõmuni opinione recedere.

Laicus adulter qua pęna in foro ecclesiast. puniẽdus sit.

Laici verò adulteri ꝑ Ecclesiasticum iudicem excommunicari possunt.text.in c.intelligimus.de adulteri. & ibi notat Abb. & doctores: & in capi.consuluit in. 1. de apella. & in c.1.vbi Abb.de offici. ordina. Bald.in authen.clericos C. de Epi. & cleri.& Felin.in cap.cum sit, nu. 11.de foro compet.Rom.sing.667. Aufrer.inClementina 1.de offi.Ordin.regu.4.fallen.2.

Puniri etiam possunt detrusione in monasterium, vt est communis omnium sententia,teste Andr. Alci in d.c.1.nota.5.numer.18.de offic. Ordina.& licèt contrà eam disputet,nume.22.communem amplectitur: eandem communem esse attestatur D. Couarruu.in 4.Decretali 2.par.capit.7.§. 7. numero 20. Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin.quæst. 37.versi.Quæro nũquid.Cùm enim hoc delictum sit violatio Sacramẽti Matrimonij, meritò illius punitio pertinet tam ad Iudicem Ecclesiasticum,quam sæcularem,& ideò adulteri sacrilegi dicuntur l. quamuis C.de adulter.

C *Cum ea adulterans*. Adde Ang.l. si vxor §.sed & in c.numi.. ff. de adulter.vbi dicit, quòd ità cõmuniter obseruatur,& in l.si ea, C. de adult. Ana.in cap.1.nu.6.de adulte.Rom. consi.17.nu.20.& consi. 439.n.23. Et ideò iustissimè author noster hoc loco censet, non esse clericum qui cum huiusmodi muliere carnale commercium habuerit ordinaria pœna puniendum, quem ipse sequor contrà Bermond. Choue. de pub.concu. cap.de adulterio,num. 26.Ipsa verò mulier adulterij pœna plectenda est, ità Amad. de Syndi.num.174. & in facti contingentia sensisse videtur Nepolitanum Consilium, vt refert Anton. Cap. decis. 44. Sed contraria opinio verior est. Quam in effectu sequitur Amad.in loco præcitato.Iu.Cla.li. 5.recep.sent.§. adulterium, ver. sed quæro nunquid, vbi dicit quòd ità iudicaret si casus contingeret, & huic opinioni suffragatur l.si ea.C. de adu.quæ expressè diffiniuit hoc casu adulterij crimen cessare.

Sancitum. Vide l. 7.tit. 7.libr. 4. D for.quæ communiter in his regnis recepta est, vt fatetur Ant. Gome. in l. 80. Tauri, nu.49.Idem Tholosano Senatu decretum est teste Papo.lib.24.tit.2.arti.5.

Non accuset. Adde quòd in dictis E Hispaniarũ Regnis tenetur maritus adulterum & adulteram accusare, aliàs minimè est audiendus, d.l.80. quæ hodie est l.2.tit.20.lib. 8.ordini.noui.

Perpendimus. Adde quòd hoc F etiam refert D. Couarruu. in Clemen.si furiosus, 1.par. relecti.in initio,nu.6.de homic.

Ac nefandi criminis rei.

CAPVT LXXXVI.

1 *Nefandi criminis summa detestatio.*
2 *Clericus huius criminis reus depositus, in monasterium detruditur.*

Quid

Via secundum diuum. Augustinum in 3. lib. Confessionum & habetur in c. Flagitia, 32. q.
1 7. † flagitia, quæ sunt contra naturam, vbiq; ac semper
a detestãda [a] atq; punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerant: Quæ si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerẽtur, quæ non sic fecit homines vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quę cum Deo nobis esse debet: cùm eadem natura, cuius ille autor est, libidinis peruersitate polluitur. Vnde meritò clerico
2 tale † crimen committenti pœna statuta est, quòd deponatur, ac in
b monasterium detrudatur, [b] vt in c. Cleric. de excessib. prẹlator. Huius tamen destandi criminis esse deberet pœna, maior cũ ob illud ẽt infãtibus ac mulieribus subuersarum ciuitatum omnipotens Deus parcere noluit. In his maximè regnis, vbi etiam à facinorsis aliàs hominibus solet (vti decet) & tale scelus promeretur abhorreri, vbi etiam leges patræ grauius mortis genus quàm ius commune delinquentibus infligũt. Nec enim minùs promeritus est, vt post depositionem
c curiæ traderetur, [c] qui Deum ipsũ ac naturam offendit tali facinore, quam qui sola motus auaritia, & non in Roma. Pontifi. contemptũ, neque in fidei seu morum perniciem, Apostolicas audet literas deprauare. Sed cùm sic placuerit Canonum conditoribus, solent Ecclesiastici iudices tales post depositionem perpetuis carceribus obscurisque includere, in quibus nisi eos liberet fuga, miserrimam & mortem ipsã exoptantem vitam agũt.

Etestanda. Vide multa quę circa huius criminis detestationem traduntur præsertim à Sãct. Thom. 22. quæst. 154. artic. 11. multa etiam cõgessit Cæsar Lamber. de iure patron. in prima par. lib. 2. q. 9. art. 18. Lucas de Penna ĩ l. 3. co. 3. C. de exactor. exc. lib. 12. Mat. de afflict. in const. Neap. lib. 3. rub. 42. nu. 10. Pet. Paul. Parisi. cons. 163. lib. 4. Cassa. in consuet. Burg. rub. 7. §. 3. in glo. *Faire testament.* & vide text. in l. cum vir C. de adulter. & in c. infames, 3. q. 7. l. 1. §. remoue. ff. de post. §. 2. Inst. de pub. iudi. & apud nos Regiam l. 2. tit. 21. parti. 7 l. 2. titu. 9. lib. 4. for. l. 85. in pragm. Regum Catholi. l. 1. tit. 21. lib. 8. ordi. noui. Et de varijs pœnis diuersarum nationum contrà Sodomitas statutis vide Iaco. Menoc. lib. 2. de ar. iudi. quęst. centu. 3. casu. 286. Adeò equidem crimen hoc graue iudicatum fuit, vt sacris literis nempè Gene. capi. 37. pessimum crimen appelletur, & cap. 18. sic legitur. *Et peccatum eorum aggrauatum est nimis.* Et alibi, *descendam* (inquit) *Dominns & videbo vtrùm clamorem opere compleuerint an non est ità.* (Quasi dicat) in admirationis modum, vix possum credere tantum nefas reperiri in homine, vnde volo videre clarè hoc malùm si ità est, vt puniam. Vnde ad Loth iustum & ab infandis Sodomitarum stupris abhorrentem sic Angeli locuti sunt. *Delebimus*

mus locum istum, eo quòd increuerit clamor eorum coram Domino qui misit nos, vt perdamus illos: igitur Dominus pluet super Sodomam & Gomorram sulphur et ignem à Domino de cælo, et subuertet ciuitates has, & omnem circa regionem. Gen 19. Vnde meritò exclamat Paul. ad Roma. primo, dicens, Et *tradidit illos in passiones ignominię, nam feminæ eorum mutauerunt naturalem vsum.* Ideoque istius criminis rei filij diffidentiæ appellantur, vt in cap. clerici, de excess. prælator. quasi de eorum salute diffidendum sit, vt voluit ibi gl. Et propter hoc crimen, Deus Optim. Max. mittit humano generi pestes, tempestates, & innumeras alias calamitates, vt in auth. vt non luxur. contra natu. §. fi. coll. 6. & in nouel. constitu. 77. Et tota curia cælestis habet istos sceleratos in detestationem & abominationem, vt inquit S. Anto. Archiep. Floren. in 2. parte suæ Summæ, tit. 5. versi. quantum ad secundum. Et peccatum hoc aliquid vocant mutum, eo quòd sic offendat aures honestas, vt de illo nec loqui quidem fas sit, & ea rōne iustissimè nos hispani appellamus illud nefandum, eo quòd non est fandum, nec fari de eo liceat, clamat equidem in cœlum huius sceleris magnitudo, horroreq; concuit naturam, & stupore afficit circunstātes parites, saxa, aerem, solē contremiscere, vincēs turpitudine omnē immūditiam scelere omnem iniquitatem, vt opimè scribit Franciscus Sonnius Theologus celeberrimus lib. 3. Demonstratio nust tract. 7. ca. 6. Et memorabile est

Nocte natiuitatis

quòd scribit D. Hieron. super Isai, & Iaco. de Voragine de natiuitate Domini quòd illa nocte, qua Christus redemptor noster natus fuit omnes Sodomitę mortui fuerunt. Ideoq; Virgilius qui vt fertur illo morbo laborabat, nocte illa decessit, vt refert Bermon. Ch. de peccato Sodomi. nu. 40. fol. 127.

Domini Sodomitę mortui sunt, ideoque eadē nocte Virgilius cum hoc crimine fuisset infectus, decessit.

Et vsq; adeò vitium hoc abominabile est, quòd postquam Diabolus ad sic peccandum hominem induxerit, statum fugiat, vt nec possit cernere tam horrēdum crimen, ità alios allegans scribit Matth. de Afflict. in constit. Neap. lib. 3. Rub. 42. nu. 11.

Diabolus fugit qi hoc nefandum crimen committitur.

Et propter hoc scelus contra naturam peti iure potest matrimonij separatio quo ad thorum, c. omnes acusationes, 32. quęstio. 7. ita Calder. Antoni. Abb. & Anan. in capi. maritis, de adulter. Siluest. in Sum. in verbo, diuortium, quæst. 7. Bart. Cassa. in consuet. Burg. Rub. 7. §. 3. ver. primò quæro. num. 7. quæ opinio communis est, teste Abb. ī d. c. maritis, & eam magis communem asseuerat Lamb. de iurepatronatus prima parte, libo 2. q. 9. artic. 18. in fine. D. Couarruu. in 4. Decretali 2. part. cap. 7. §. 5. nume. 6. Iul. Clar. in practic. crimin. §. Sodomia, vers. Item propter practic. Conrad. fol. 374. num. 4. Quæ tenenda est, licèt Inno. in capi. 1. de adulter. contrariam opinionem professus fuerit, & glos. in di. cap. omnes. & Albar. Pelag. de plan. Ecclesię, lib. 2. arti. 2. colum. 3. & Bald. in marg. Innocen. in verbo vxor, versic. fin, Berm. vbi suprà allegaui, num. 28. Imò

Propter nefandū crimen istē fit separatio matrimonii quo ad thorū.

& dicta

& dicta separatio peti potest si tantum vxor tentata fuerit à marito ad vsum contrà naturam.

Et ita in causa grauissima consului quod apertè ex Diuo Ambrosio colligitur, 1. ad Corinth. cap. 7. dum dicit, *Aut vsum quærat vxoris interuertere.* Quòd etiam Barba. asserit consil. 64. volum. 1. Deci. in. l. 1. num. 8. C. de secund. nup. Iacob. Menoch. dict. casu 286. num. 14.

Sodomitis an sit aduocatus cōstituendus.

Vnde in tanti criminis detestationē scribit Bal. in auth. sed nouo iure, C. de seruis fugiti. Sodomitis non esse asignandos aduocatos, vt defendantur; & eum sequitur Barb. consil. penul. colum. 2. in fine, lib. 1. Meno. dicto casu 286. nu. 14. sed opinio hæc, omni iure & ratione destituta est, & ideo in forensibus actionibus nunquàm receptam vidi.

Sodomiæ crimē pęna vltimi supplicij punitur.

Fuit semper crimen hoc punitū pęna vltimi supplicij vt habetur Leui. cap. 20. & Exod. 22. In legibus verò Gothorum Chindasuildi Regis, l. 8. de incestis hæc adijcit lex. *Masculorum concubitores, vel ij qui talia persentientes, pertulerunt, ista sunt legis huius sententia feriendi, vt vti scilicet mox tale nefas admissum Iudex euidenter inuestigauerit, ipsius, vbi id perpetrari contigerit sequestratim arduæ mandetur detrusioni: vel inuiti saltem luituri cōmissa, qui voluntariè perpetrare noscuntur illicita. Hoc interim horrendum dedecus si inferens quisque vel patiens non voluntarius sed inuitus explere dignoscitur tunc à reatu poterit immunis haberi, si nefādi huius sceleris ipse detector extiterit.* Et apud veteres seuerissimis pœnis scelus hoc perpetrantes puniti fuerunt, vt auctor est Valeri. Maxim. lib. 6. cap. 1. vbi exempla aliqua commemorat alia etiam refert Aymarus Riuuallius. lib. 3. Histor. iuris ciuilis, cap. de lege Scatina, quæ contra Sodomitas lata fuit, cuius etiam meminit Tertullianus, in libro de monogamia. Hùc pertinet egregium C. Marij qui septies Consul fuit, exēplum, cuius meminit Plutarchus in vita illius, is inquam iudicauit, C. Luciū nepotem suum à Tribonio adolescente, quòd illius pudicitiā non semel attentasset, & vim tandē inferre voluisset, rectè occisum, & ob hoc egregium factum Tribonium corona donauit: cuius equidē iustissimi iudicij meminit Marcus Tullius in oratione pro Milonè, cuius verba placuit hoc loco scribere. *Pudicitiam cùm eriperet militi Tribunus militaris in exercitu C. Marij, propinquus eius Imperatoris interfectus ab eo est, cui vim afferebat, facere enim probus adolescens periculosè quàm perpeti turpitudinem maluit: Atque hunc ille uir summus scelere solutuum, periculo liberauit.* Hæc Cicero.

Sodomitæ igne cōburuntur.

Hæc equidem mortis pęna igne infligebatur ēt antè Iustinianū, de quo stat egregia sanctio, lib. 9. Codicis Theodosi. tit. 7. quæ sic loquitur. *Imppp. Valent. Theod. & Arcadi. A. A. A. Orontio Vicario Vrbi, Rom. Omnes quibus flagitij vsus est virile corpus muliebriter constitutum alieni sexus damnare patientia: nihil enim discretum videntur habere cum fœminis: huiusmodi scelus spectante populo flamæ vindices expiabunt. P. P. in foro Traiano octauo Idus Augusti.*

Valentin. Aug. IIII. & Neother. Coss.

Propter Sodomię crimen, bona ipso iure confiscātur.

Quæ sanè ignis pœna, cum omnium bonorum confiscatione ipso iure, in his Hispaniarum regnis contra Sodomitas statuta est, Regia constitutione, quæ prima est, tit. 21. lib. 8. ordin. noui, quæ etiā quo ad bonorum confiscationem iuri communi consona est. gloss. in cap. cum secundum leges, in verbo, naturæ contrarias, de hæreti. lib. 6. quam esse communem fatetur Ber. vbi suprà n. 27. & magis communē appelat Clarus, in d. §. Sodomia. versi. Item Sodomita. Inquitque Regia illa lex, illas probationes in crimine isto esse lagitimas quę reciperentur, & essent validę in criminibus lesę Maiestatis diuinę vel humanę: Merito igit Hispania nefandū crimen hoc maxime odit, & seuerissmè punit eisdē nēpe pęnis, quibus puniuntur hęretici pertinaces: & hoc non solum criminis magnitudo, sed connexio quędam quam cum hęresi videtur habere, efficit. Nam vt Franciscus Sonnius vbi suprà allegaui rectè scribit hominem non à Deo sic derelinqui vt in tam abominabile scelus incidat, nisi prius in perfidia, & insipiētia cordis sui, ita apostatare cęperit à Deo vt sic sentiat, sicq; viuat, quasi non sit Deus: vbi perfidia, ibi apostasia, ibi idololatria, vbi regnare solet hoc scelus & quo gens longius aberrauit à Deo, eo magis hoc nefando malo innoluitur. Pro quo mire facit quod scribit Paulus in epistola ad Romanos cap. 2. vbi de idololatris loquens, inquit. *Propter quòd tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiā, vt contumelijs afficiāt corpora sua in semetipsis.* Et paulò post. *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominię, & sicut non probauerunt Deum habere in notitia tradidit illos Deus in reprobū sensū, ut faciant ea quę non conueniunt.* Quę verba explicās Diuus Chrysostomus, inquit. *Hoc loco Paulus ostendit quod & leges naturę per impietatem tanquam causam efficientem peruertantur.* Et rursus. *Vide quomodo ad fontem huius mali reddat, impietatē videlicet dogmatum, ostendens turpitudinē hanc esse illius iniquitatis præmium.* Hæc ille serm. 3. & 4. Et ideo censeo iustissimè sanciri posse vniuersali lege, vt hæreticę prauitatis Inquisitores, de hoc nefando crimine cognoscant, quod an id fieri expediat, superiores iudicabunt. In Regno tamen Arragonię iam mandata est Iuridictio Inquisitoribus Apostolicis, aduersus eos, qui muliebria, patiuntur, vt testatur Dominus Episcopus Iacobus Septimam. in Catho. Insti. tit. 50. nu. 30. Et idem in Regno Valentię obseruatur, vt mihi retulit Doctor Franciscus Arganda Conchensis Inquisitor, qui ob singularem virtutem raram prudentiam, insignem eruditionem, ad maximos sanctę Inquisitionis honores, multis ei nominibus debitos iampridem fuit promotus, quem olim discipulum charissimum In vtriusque iuris disciplina habuisse semper gloriabor.

Nefandū crimē cō nexionē quādam cum hæresi habere uidetur.

In Regno Arragoniæ Inquisitores iurisdictionē habēt cōtrà eos q. muliebri patiuntur.

Doctor Frācifcus Arganda Conchēsis Inquisitor laudatur.

Illud autem circà prædictam pęnam confiscationis bonorum tam à iure communi, quam à dicta lege Hispanica statutā, notare non prętermit-

Sodomitæ bona post crimen acquisita an ipso iure confiscentur.

termittam, quòd Sodomita solùm priuatur bonis, quæ tempore com missi criminis obtinebat, non autē priuabitur illis bonis, quæ postea acquisiuit, vsque ad tempus condemnationis.

Tum quia dicta Regia constitutio & ius commune minimè Sodomitam inhabilem fecit, vt cōmisso crimine, possit bona acqrere, vndè hæc pœna constituenda non est, cū a iure statuta nō reperiat, l.si seruū §.nō dixit prætor, ff.de acq.here.& priuatio non habet locum nisi in casibus a iure expressis, auth. de non eligendo, §.sin autem, l.at si quis, §.Diuus, ff.de relig & sumpt. funer. Tùm quia in pœna confiscationis bonorum non veniunt futura, l.si tibi mandauero, §.is cuius, ff.manda.tradit Paul.de Cast.in cō si.53.li.1.Abb.in c.cum aliquibus. num.4.de re iud. Alex. conf.15.nu. 12.lib.1.& consil.75.nume.12.eo. libr.idem in l.ex facto.§. Iulianus. num.8.ff.de vulgar. Paul.in l.si debitor, num.3. ff. de fideiusso. Dec. in l.si quis iniquam, §.illud, nu.1.ff. quod quisque iur. & in consil.442. nume.10. Ias.in l.vltima, in princ. nume.7.ff.si cert.pet.Barth.Chassa. in consuetud. Burg. Rub.2. tit. de confiscati. fol.97.col.1.Socin.iuni. cons.51.nu.8.lib.1. Doctor Petrus Peralta, olim in Salmanticensi Academia toto terrarum orbe celebratissima iuris Cęsarei primarius ꝓfessor insignis, & rude donatus, & cum paucis sua ætate comparandus is inquam, in l.omnia, §.fundum, nu.4.ff.de lega.2.Acosta.in l. Gallus.§.& quid si tantum, parte 2.nu.48.ff.de lib.& posth.Tùm quia opinionem istam in proprijs terminis tenet Tellius Ferd. in l.4. Taur. num.48.quem nouissimè sequitur Licentia. Micr. de maiora. 1.par.q.1.nu.105.

D. Petrus Peralta laudatur.

Sodomita an testamenti faciendi potestate priuetur.

Punitur ét Sodomita, vltra alias pœnas, alia non vulgari, nempè testamenti faciēdi potestate ita mul tis rationibus probat Anastasius Platus inter cons. Barbat. cons.vlt. lib.1.Iacob.de Velouis.in auth. ut non luxuri. cōtra natu. in fin.verb. vbi Bar.si sua est lectura. Guil. Benedi.in cap. Rayn. de testament.in verbo, mortuo itaque testatore, il 1.nu.134. Dec.in l.1.C.de secund. nupt.nu.8.Ioan.de Platea, in §.fin. Inst.quib.non est permiss. facere testam.Socin.in l. quidam relegatus, nu.1. ff.de reb.dub. Bello.cons.vlt. nu.2.Plotus, in l.si quādo, nu.311. C.vnde vi.Conra. in l.testamento, nu.23.C.de imp.& alijs.Tiraq.in l. si vnquā, in verbo, reuertatur, nu. 384.C.de reu.don. Bossi.in pract. crim.tit.de stupro in mascu.num.2. Faui. Monteleo.in praxi.aur.3.p.4. par.prin.num.486.Cott.in memo. iur. in verbo Pedecones. Iul. Clar. in pract.cri.§.Sodomia, vers.item Sodomita. Iacob. Menoch. de arb. iudic.q.lib.2.centu.3.casu 286.nu. 10. Bermond. dicta rub. nume.26. Andr. Alciat.in l.inter stuprum, in prin. ff.de verbo.signifi. Gregor.in l.16.ti.1.par.6.in verbo, *Despues*.D. Couarr.in Clement. si furiosus, in princ.rel.§.2.nu.6.quę opinio communis est. Sed vt liberè dicam ꝙ sentio, falsam & iuri contrariam esse existimo, tùm quia nullo iure

 sul-

fulcitur, & sine expressa lege tam grauis pœna imponenda non est, vt in auth. de trien.& semis.§. consideremus, coll.3.tùm quia prohibitio testamenti faciendi, solùm infligitur à iure post sententiam trāsactam in rem iudicatam, ità quòd si condemnatus à condemnatione appellauerit, testari iure poterit, l. qui post accusationē, ff. de testamē. & interim eius status mutari non debet, l. eius, §.1. ff. de testam. l. qui à latronibus, ibi. tùm quia si vera esset communis sententia, idem esset asseuerandum in homicida vel alio delinquente in crimine depræhenso, qui pœna mortis esset puniendus, quòd falsum est, vt dictis iuribus probatur: tùm quia crimen hæreseos detestabilius est cæteris criminibus, cap. cū secundum, leges, §. confiscationis, de hæret. li.6. sed hæreticus potest testamentum facere, vt in auth. vt cùm de appella. cognos. §. si quis verò de prædictis, versi. generalem autem, & est egregia l.6. titu.1.p.6. vbi solùm prohibetur testari post sententiam: dicit lex. *E aun dezimos que los herejes, despues que son condenados por sentencia de heregia, no pueden fazer testamento.* ergo à fortiori hoc licet Sodomitę, tum quia hanc opinionem videtur tenere Spec. (sūmæ apud nos authoritatis) in tit. de instrum. edi. num. 6. dicens, quòd damnatus de crimine famoso, nempe de crimine contrà naturā, est intestabilis post condemnationem, & sic condemnationem necessariam esse censet. Et nouissimè opinionem istam defendit Telli. Ferdinan. in d.l.4. Tauri, nu. 35. cum sequen. vbi respondit quibusdam rationibus quæ pro cōmuni opinione adduci poterant: & sequit doctissimus Med. de maior. q. 1. primæ par. nu. 104. q. est vidēdus.

Detrudatur. Vide Paul. Grill. in tract. de pœnis omnis fa. coitus, quæstio.2. num.2. quest.8. Berm. Chou. in tracta. de publ. concub. c. de peccato Sodom. nu.37. Pet. Duen. reg. 101. limi. vltim. Fabi. Montel. in praxi. arb.3. par.4. par. prin. nu.486. Et licet Bermond. in allegato loco dicat, dietim vidisse apud suos clericos huius nefandi criminis reos degradari, & tradi sæculari potestati, & sæcularibus legibus puniri, id nullo iure defendi potest, antè nouissimam Pij V. constitutionem de qua infrà. B

Illud tamen huic loco accommodatissimum non omittam, inter doctores receptum esse, Sodomitā adhuc occultum etiam pœnitentia peracta, supensum esse ab ordinis executione, ideo interim celebrantem, irregularem esse, ea sane irregularitate: quę a solo Romano Pontifice delebilis sit quemadmodum eleganter adnotauit Antoni. & alij, in cap. nisi cumpridem, §.1. de renunc. & in cap. vlti. de tempori. ordi. & in specie proposita tenet Belen. in apostil. ad Abb. in c. clerici, de excessi. præl. Arch. Dom & Pręposi. in c. de his, in.2.50. dist. Mari. Soc. in capit. ad audientiā, num.27. de homic. quam opinionē communem esse testantur Bertach. in tracta. de iure patrona. in prima par. libr.2. quęstio.9. artic.18. num. 4. Couarruu. in Clement. si furiosus,

Clericu Sodomita occultus etiam peracta penitentia suspensus est.

sus, in 1. par releꝯ. §. 1. nu. 6. de homicid. Fran. Viu. in comm. opinionibus, in verbo Sodomita. Iul. Clar. nostram annotationem, prout erat in prima editione allegás, in pract. crim. §. Sodomia, versic. item clericus, Et licet Aret. in cap. cum non ab homine, de iud. nume. 90. contrarium probare conetur, & Nauar. in manuali confess. cap. 27. nume. 149. dicentes, non posse ex iuris rigore communem sententiam defendi, cùm nullus sit iuris Pontificij locus, qui hanc irregularitatem inducat, tenenda tamen est communis sentẽtia tantorum virorum authoritate fulcita. Vndè eleganter scribit Petrus Rebuff. in tract. de pacifi. possess. nu. 208. Sodomitã non posse eligi ad Ecclesiasticum beneficium nec validam esse beneficij collationem eidem factam. Hodie verò si crimẽ hoc occultum fuerit, Episcopi in prædicta suspensione & irregularitate dispensare possunt sacrosancti Concilij Trident. authoritate, sessione 24. cap. 6. de reforma.

Sodomita non potest eligi ad ecclesiasticum beneficiũ.

Laicus verò si crimen hoc cõmiserit, à iudice Ecclesiastico puniri potest, pęna nempè excommunicationis, & à cętu fidelium separari debet, quousque condignam faciat pœnitentiam. cap. clerici. vbi Abb. & docto. de excessi. prælat. Bermõ. dict. cap. nu. 37. & esse communem sententiã fatetur Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. quæst. 37. vers. item quæro. quam sequitur Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæst. lib. 2. cent. 3. casu. 286. num. 2.

Laicus Sodomita ab ecclesiastico iudice punitur.

C *Curiæ traderetur*. Adde, quòd iustissimè author noster desiderabat, iam nouissima constitutione sanctissimi Pij V. Pontificis Romani decretum est, clericum Sodomitam degradandum esse, & iudici sæculari tradendum: cuius tenor talis est.

Pii V. constitutio cõtra clericos Sodomitas interpretatur.

Omnes & quoscunque præsbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares cuiuscunque gradùs, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico præsentis Canonis autoritate priuamus: ita quòd per iudicem ecclesiasticum degradati potestati statim sæculari tradantur. Hactenus Pij cõstitutio dat. Romæ apud sanctum Petrum ann. 1568. sui Põtificatus anno tertiò. Quod quidẽ decretum iustissimum est, & in Hispania nostra iam diu desideratum, nam pœna quæ sacris antiquis Canonibus imposita erat, non erat tam horrendo crimini cõdigna. Fuit equidem ità sancitum ad supplicationem D. Episcopi Iacobi Septimacensis, vt ipse testatur in libro disceptationum c. 33. qui scribit duabus petitionibus oblatis nihil obtinuisse, donec tertia instanter ex libello Pont. Maximo oblato adeptus fuit: inquitquè quòd ferè statim post publicationem illius constitutionis, quidam clericus Tarraconensis illius pœnis punitus fuit.

Vnum tamen, vel alterum circà constitutionem illam notare non omittam. Primo illam non includere quemq; clericum Sodomitã, sed solùm exercentẽ, qui quasi vsu quotidiano crimẽ hoc cõmiserit argum.

arg.l. sciendum, §.illud, ff.de ædil. edict.& hac ratione positum fuit verbũ, *Exercentes*, in dicto decreto: ita in terminis tenet insignis Martin.Nauar.in manuali Confesso.c. 27.num.249.dicens, sibi itá respondisse sanctissimum Dominum nostrum Gregorium decimum tertiũ. Sed salua auctoritate Martini Nauarri, mihi hæc sententia nunquam placuit, imo iuris esse certissimi cẽseo, clericum qui vnicum crimen tantum Sodomię commisit, pœna dictę Extrauagantis Pij V. puniendum esse, tùm quia nõ tanta vis verbo, *Exercentes*, tribuenda est, vt huius criminis reiteratio desideretur. Nec pontifices nostri in Canonicis decretis condendis, tam exactam & rigidam verborum proprietatem obseruare solent, tùm quia si vnicus lapsus non sufficeret, vt esset locus dictæ pœnæ, sed criminum frequentia desideraretur, sic clarè & apertè Pontifex diffiniret, nec sub verborum inuolucro, rem alioqui grauem, & maximi põderis, dubiã relinqueret: tùm hæc nostra sententia euidentissimè probatur alia constitutione, à dicto Romano Præsule lata Ann. incarnationis Domini 1566. Kalendis Aprilis Pontifica. sui anno primò, cum inquit. *Si quis crimen nefandum contrà naturam propter quòd ira Dei venit in filios diffidẽtiæ perpetrauit, Curiæ sæculari puniendus tradatur: & si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili pœna subijciatur.* Vides quo pacto non verbo, *Exercuerit*. Sed verbo, *perpetrauerit*: vtitur, quod non criminis reiterationẽ exposcit. Tùm quia quoad subeundum suppliciũ propter hoc immane scelus clerici & laici ęquiparantur prædicta Pontificia constitutione: & hac ratione, sicut in laicis, criminis frequentia minimè desideraretur, par est, vt in clericis idem sit iudicandum: tùm quia dicta Extrauagans cui innititur Nauarr. posterior est, cum Anno tertio Põtificatus dicti sanctissimi edita fuerit, quę meminit constitutionis anno primò editæ, & non solùm eã confirmat, sed acriùs eodem supplicio crimen detestatur, ibi, *Itaq; quòd nos in ipso Pontificatus nostri initio de hac re decreuimus, plenius nunc, & fortius prosequi intẽdentes*, &c. Vnde nullo iure nec ratione defendi potest, quod rigor primæ constitutionis (si rigor iustum supplicium appellari potest) ex illo verbo, *Exercentes*, tẽperetur.

Nauarri opinio quidam reprobatur.

Secundò quòd dicta constitutio limitanda est, vt minimè cõprælẽdat omnem exercentem luxuriam contrà naturam, quæ omnem pollutionem extraordinariam comprælendit ex Diui Thom. sententia.2.2.quęst.154.artic.2.nec exercentem omnem Sodomiticum actum, qui includit omnem pollutionem factam extra vas ordinariũ, sed solum exercentem copulã Sodomiticam: itá declarat Martin. Nauarr. in loco nouissimè allegato, pro quo mirè facit tex. in cap. fin.de sponsa.quo probatur, copula minimè cõsumari, nisi intra naturale vas semen effundatur, nec ex pollutione aliter facta affinitas contrahitur, vt in cap.extraordinaria. 35.quæstio.2.

Sacrilegij.

CAPVT LXXXVII.

1 *Traditur vera atque germana sacrilegij diffinitio.*
2 *Clericus huius criminis reus deponendus est.*
3 *Sacrilegij quatuor species traduntur.*

1 SAcrilegium † est iuxta meliorem diffinitioné
a [a] Doctorum, sacræ rei violatio, vel eiusdem vsurpatio: quòd nempè delictum, cum & in ipsis laicis detestabile sit, & ad puniendum illud iura inuehantur in eos: quanto magis puniri debent clerici, qui in hoc deliquerint? Qualis enim erit laicorum reuerentia in personas siue res sacras, si in illas clerici (ad illarum cultum electi) irreuerentes
2 sunt? Huius † auté delicti pęna, depositio est, vt placuit Hostien. in Summa, tit. de accusa. §. Quis sit effectus, versic. Et gratia exépli, vbi capitalia crimina, & quæ depositionem inducunt describendo, primũ omniũ posuit sacrilegiũ. Sed quia hoc se habet multipliciter, deueniédũ
3 est ad eius species. Quarũ † prima est, quæ committitur in personam, [b] & hæc quia multipliciter e-
b tiam variari potest, non patitur certam doctrinam: oportebit enim Iudicem considerare qualitatem delicti in personam sacram commissi, & sic in delinquentem animaduertere. Secunda species est, quando quis accessum habet ad moniales: [c] c
& quia de hoc particularis mentio facta est suprà, superuacaneum est in hoc aliquid rescribere. Tertia est, quãdo locus sacer violatũ [d] d
vel illius cœmiterium: & hęc etiã sicut variè se habere potest, ita diuersa erit delinquentis punitio, cõsideratis his quæ in arbitrarijs considerenda describemus. Quarta verò huius delicti species committitur in auferendo rem sacram, [e] quę e
& habet alia membra: & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infrà de hoc aliquid scribemus suo loco, ideo nihil amplius addere libet.

DIffinitionem. De qua vide Sanct. Thom. 2. 2. quęst. 99. arti. 3. Siluestr. in Summ. in verbo sacrilegium. Bald. in l. si nondum, nume. 4. C. de fur. Paul. Grill. de pœnis omni. coitus, quæstio. 1. qui pro totius capitis materia legendus est. Petr. Foller. in practi. crimi. Cano. 2. par. cap. 17. Et nota quòd sacrilegus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri, cap. si quis presbyter, 50. distinct. Et est infamis, capit. ultim. de furt. not. Abb. & Doctor. in cap. conquestus, de foro cõpet. Petrus Rebuff. in pract. benefi. 2. par. ti. de modis amit. benefi. num. 56. pagin. 472. Et non gaudet Ecclesiæ immunitate, cap. frater. 18. quęstio. 4. tradit Nicola. Boeri. decisio. 110. nu. 3. Carr. in practi. crimi. cap. 3. num. 16. Et inter laicos iudex ecclesiasticus cognoscit de hoc crimine, q. a est mixti fori. Sic tradiderunt Abb. & alij, in

A *Not. multa contra sacrilegos.*

in cap.cum sit, de foro comp. per illum text. Cardin. in Clemen. 1. de pœn. Dom. in cap. fęlicis, de pœnis, in 6. Bossi. de delict. tit. de sacrileg. num. 7. quā opinionem communē esse testatur Mantua, cons. 266. Iul. Clarus. libro 5. recep. senten. §. fina. quæst. 37. versic. vlteriùs quæro. quamuis apud suos dicat nō seruari, sed ꝙ iudices laici cognoscunt de crimine sacrilegij, non verò ecclesiastici, prout etiā seruari in regno Frāciæ attestatur practica Mileij. fol. 74. num. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam, qui ab Ecclesia abstulerat vas sacræ Eucharistiæ.

Apud Hispanos tam iuris cōmunis sanctioni bus quā Regiis constitutionibus, sacrilegi ab, ecclesiasticis iudicibus puniūtur

Apud Hispanos verò Regijs cōstitutionibus Episcopi, vel alij Iudices Ecclesiastici ordinarij sacrilegos laicos punire possunt, lege 7. tit. 5. lib. 1. Foro legum, & Regia Partitarū lege decima. tit. 18. par. 1. Quarum legum autoritate Ioan. Lup. in repeti. c. per vestras, de do. inter vir. & vxor. 2. not. §. sed pulchra dubitatio, num. 24. scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria autoritate à iudice ecclesiastico c. & in carcerem mitti, quem allegat Fran. Auiles, in cap. prætorum, cap. 20. in verbo, *Vsurpā.* nu. 14. qui ab eo videtur recedere. Sed fortè Ioan. Lup. ex eo defendi potest, quòd crimē sacrilegij licèt non verè, saltē impropriè & largo modo sumpto vocabulo hæresim sapit: hæretici verò capi & puniri debēt ab Ecclesiasticis Iudicibus, vt in capit. accusatus. de hæreti. in 6. apud Hispanos tñ certò scio ꝙ opinio Ioan. Lup. non seruabitur.

Delictum quamuis committatur in Ecclesia à iudice sęculari potest puniri.

Illud autem notare non prætermittam, quòd in forensibus exercitationibus est frequentissimum, quòd non ex eo quòd crimen aliquod in ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pœnis laicos suæ iurisdictionis punire, nam si tales delinquentes ab Ecclesia extrahi poterūt, vt in cap. fin. de immun. eccles. pari ratione & à iudice laico puniri, ita Abb. in cap. vltimo, & in cap. cum sit generale, de foro competen. nu. 27. Angel. in tracta. malefi. in parte, *Scalis sancti Petronij*, iudex tamen ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pęnam impositam à sęculari procedere potest, ita Abb. in dict. cap. vltimo. Sequitur. Couarruu. in libr. 2. var. resolution. cap. 20. num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet, quòd pro eodem delicto quis varijs pœnis, in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersæ criminum species oriūtur, ità Bart. in l. Senatus. ff. de accusation. sequitur Aufrer. in tracta. de potestate sæculari super ecclesi. per so. 4. reg. num. 21.

In sacrilegii crimine iudex sęcularis non tenetur fidem adhibere processui facto ab Ecclesia.

Quando verò Iudex Ecclesiasticus priùs ad huius criminis punitionē processit, minimè tenetur iudex sæcularis qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult, stare processui facto ab ecclesiastico, tex. est quem crebrior interpretum opinio ità intelligit, in §. si verò crimen, in auth. de sanctiss. Episcop. & huius opinionis authores sunt Alexand. Soc. Ias. Dec. Curt. iun. in

l. ma-

l.magistratus, ff.de iurisd.omni.iudi. Doctor Redin. de maiest. Principis, in verbo, non armis solum, 2. par.num. 154. quæ opinio communis est.

Sunt tamen suprà dicta singulariter intelligenda procedere, quando iudex ecclesiasticus cognoscit de sacrilegio, & iudex sæcularis tãtum de vulnere, secùs si sæcularis iudex incępisset priùs cognoscere tam de vulnere, & sacrilegio: quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo vt dictum est, sæcularis Iudex iurisdictionem habet, tunc locus est pręuentioni, vt in dict. c. cum sit generale, de foro compet. per Ioan. Igne. in l. necessarios, §. non aliàs, in verbo, sed cum à plerisque, num. 35. ff. ad Silan. & in specie tradit Socin. in cap. postulasti, nu. 16. de foro compet. Roland. Vallens. cons. 24. nu. 13. vol. 2. & ea ratione affirmãt, quòd minimè poterit postea Iudex Ecclesiasticus contrà delinquẽtem in Ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quæ infrà scribo.

Pœna quæ pro hoc crimine contra laycos imponitur. Pœna verò quæ in Hispania contra laicos in Ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet, pecuniaria est, pro modo & consuetudine regionis, quæ Ecclesijs, pijs operibus, & fiscalibus, solet applicari: quòd si crimen graue fuerit, vltrà dictam pœnam alia spiritualis imponi solet.

In personam. Vide optimè Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quæst. lib. 2. centu. 4. casu 289. nu. 15. à qua absolui nõ potest, nisi à summo Pręsule, vt in c. si quis suadẽte, 17. quęst. 4. de quo Canone meminit text. in c. non est dubium, cum multis sequentibus, de sentent. excom. & in cap. religioso, & cap. eos. & in cap. cum quis, de sentent. excom. lib. 6. & in l. 4. tit. 9. par. 3. & quia hoc latiùs patet, videndus est vltrà ordinarios interpretes Martinus Nauarr. in manu. confess. capit. 27. nu. 76. Didac. Perez, in l. 1. tit. 3. libr. 1. ordin. pag. 104. & multa circà hoc congerit Petrus Foller. in pract. Canonica 2. par. c. 17.

Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata. Ex hac sanè iniuria clerico illata Ecclesia offenditur, cap. 2. & ibi glo. de foro compet. & crimen hoc publicũ reputatur, l. si quis hoc genus, C. de Episc. & cler. Et remissio iniuriæ à clerico facta, non nocet Ecclesiæ, ex Abb. sententia, in cap. parochianos de senten. excommu. In hoc tamen discrimen versatur, quòd ante absolutionem impetratam non tenetur offendens realiter Ecclesię satisfacere, sed sufficit cautionem præstare: Clerico verò iniuriam passo, antè absolutionem obtẽtam satisfacere realiter tenetur pro illata iniuria, & demum pręstatur cautio fideiussoria de ea pœna siue pœnitentia præstanda quæ ratione criminis perpetrari imponetur. ita Archid. in cap. si quis, de incest. 17. quæst. 4. Et sic non sufficeret offendentem flectere genua & misericordiam petere, nisi satisfecerit, c. olim, de iniur. Foll. vbi sup.

Clerici percussor à iudice Ecclesiastico punitur. Sed vtrùm laycus clerici percussor, possit à iudice Ecclesiastico puniri, vide gl. not. in auth. item nulla communitas, in verbo, ab Ecclesia, C. de Episcop. & cleric. quæ tenet

tenet, ei à iure permissum esse, sequitur Maranta in speculo aduocatorum. 6. par. nu. 141. col. 3. voluit Bar. in l. 1. num. 44. C. de summa Trinita. Aufrer. in rep. Clemé. 1. de offici. ordi. tit. de potest. sęculari, super Ecclesi. perso. regul. 4. fallé. 26. nu. 37. Didac. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin. Quòd verum est, quando iniuria est realis, secùs si verbalis, quia cum tunc nullum sacrilegium còmmittitur secundum Siluestrũ in summa, in verbo, sacrilegium, in finali. verb. merito qui verbalé tantùm iniuriá clerico intulit, coràm ecclesiastico Iudice conueniri non potest, nisi aliud de consuetudine receptum fuerit, glos. in cap. parochianos, de senten. excommunica. Quia nec tunc habet locum pœna imposita in d. cap. si quis suadente, vt latè disserit insignis D. Couarruu. in lib. 1. vari. resolu. cap. 11. nu. 5. & tenet glos. cum in casu speciali loquatur, in cap. fęlicis. in verbo, in executione, de pœnis. libro 6. vbi additio ampliat hoc procedere étsi qui contumeliam intulit, clericum fugientem sequatur absq; manuũ impositione, quòd Ioan. And. ibi amplectitur, & Ang. in verbo, excommunicatio. 5. num. 29. Inno. & communis, in cap. nuper, de senten. excommuni. reprobata glos. cõtrarium tenente, in cap. si quis pulsatus, de pœni. distinct. 1. & Abb. in d. cap. parrochianos.

Et hęc iniuria clericis illata testibus laicis probari potest, qui ad hoc censuris ecclesiasticis possunt compelli, licèt in criminalibus causis de iure Pontificio testimonium proferre minimè compellantur: ita tenet Innoc. illius text. authoritate innixus, in c. cæterùm. de testib. cogend. quem sequitur ibi Guid. Papeus, col. 2. versi. & ideò.

Alij verò cẽsent crimen hoc mixti fori esse, ità vt inter iudicem sæcularem & ecclesiasticum locus sit pręuentioni, sic seruari testatur Guid. Pap. decis. 562. num. 3. & ita in Parlamento Gratianop. iudicatum fuisse asseuerat Papo, lib. 1. tit. 4. arresto. 6. licèt nonnulli censeant quòd vterque Iudex procedere possit, siue delictum in ecclesia, vel cõtrà clericum commissum sit, ad cõdemnationem & executionem pœnarum, quæ in vtroque foro impositę sunt, vt in facti contingentia obseruasse refert Ama. de sind. nu. 171. sequitur Iulius Clar. in pract. crimin. §. fi. quæst. 36. versi. sed quęro quid, & in controuersijs forensibus receptum est. Et licèt de iuris rigore admittenda esset distinctio, quam suprà tradidi, versi. Sunt tamen supradicta, sed tribunalia ecclesiastica minimè eam obseruant. Nec mihi displicet imò congruentiisimum iudico, quòd non obstãte temporali pœna, contrà sacrilegium imposita, puniatur etiam pœna spirituali, nempe excommunicationis, vel alia ab iudice ecclesiastico, ad condignam criminis punitionem, vt resipiscat, nec deinceps audeat rem sacram offendere, vel in sacro loco delinquere, Docto. in d. c. cùm sit generale, de foro cõp. Octauianus decis. Pedemont. 103. numero 7.

Delicta cõtra clericũ, uel in Ecclesia cõmissum an sit mixti fori.

Ad monialem. Vide authorem & C

quæ

quæ ibi adnotaui suprà cap. 81.

D *Violatur*. Adde illud maximum sacrilegium esse, de quo in cap. conquestus, de senten. excommunic. quod habet excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt & spoliant ecclesias, quòd quidem caput minimè eos excommunicat, sed excommunicatos esse psupponit, & ideo iubet vt denuncientur arg. text. in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. Circà quòd est consideratione dignum, quòd ad incurrendum illius cap. pęnā duo necessaria sunt, alterum effringere, alterum verò rapere, vel furari. Scribit Abb. in cap. fi. de furt. Antoni. in 3. part. tit. 24. cap. 12. Caieta. in Sum. in verb. excommunicatio. cap. 21. Martin. Nauarr. in manu. confesso. cap. 27. nu. 94. qui ex eo asseuerat, quòd qui effringit crucem, sacrarium, vel alia similia nefanda crimina perpetrat, si non furatur: non incurrit pœnā ibi statutam. Deindè animaduerti debet, quòd illud quod in ecclesia illo cap. statuitur procedit in monasterijs, hospitalibus, & in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis, non verò in alijs. ita not. Abb. in d. cap. conquestus. sequitur Nauar. in loco iam allegato.

Tex. in c. conquestus, de sent. excom. interpretatur.

Rem sacram. Adde latissimè Iacob. Menoch. d. casu 289. per totū.

Vsurarij.

CAPVT LXXXVIII.

1 *Clericus vsurarius ipso iure infamię nota afficitur.*

2 *Clericus vsurarius ab offi..o & beneficio est suspendendus.*

Remisso priùs quę sit vsura, & quando committatur, quòd latius digeritur in ordinarijs titulis ac tractatibus huius materiæ, Clericis fuit inhibitum fœnerari, & vsuras accipere in Concilio Laodicensi, in Canone 5. vbi tamen nulla pœna ob id imponitur. Idem etiam fuit prohibitum in Concilio Carthaginensi primo, in Canone 13. Et sicut clericis non licet exercere fœnus suo nomine, ità neque alieno, vt in cap. sicut suo, 47. distin. vbi vide in cap. Non licèt: Relatum Concilium Laodicense, de quo suprà. Prima se offert pœnarum clerici vsurarij, quòd † est infamis [a] ipso iure, 1
hoc dicit probari Panorm. ex text. ibi, in cap. Inter dilectos, in 3. not. a
de exces. prel. Allegat tex. cum glo. in l. improbum fœnus. C. ex quib. cau. infam. irrog. Et in §. Porrò. 3. quæstion. 7. Idem scripserat Bald. in dicta l. Improbum, qui etiam dicit, quòd adhuc post restitutionem vsurarum, & peractam pœnitentiam sunt infames [b] ad testimonia & dignitates, & hoc præcipit b
mente teneri. Hinc est quòd vsurarius repellitur ab obtinendo beneficio, vt notat glos. in cap. Præterea, de vsur. & Abb. in dicto cap. Inter dilectos, in 2. column. dispensat tamen episcopus, vt ibi per eū, circà beneficium, cum illo qui se correxerit. Subest ét vsurarijs clericis alia pęna, videlicet quod † ab offi- 2
cio suspenduntur, [c] ut statuit in c
tex.

tex.in cap. Præterea, de vsu. quoto autem tempore suspendantur, cùm tex. nō aperiat, videtur arbitrio Iudicis relictum. sed text. in cap. 1. eodem. tit. dicit, quòd si clericus detestandis vsurarum lucris insistat, ecclesiastici officij periculum patiatur: ex quibus verbis Abb. ibi in vltimo not. colligit, quòd clericus vsurarius debet deponi ab officio ecclesiastico. non tamen meminit dict. cap. Præterea, quod suspensionis tantùm pœnam imponit. Alexand. insuper, in conf. 72. in 1. vol. dicit, quòd clericus vsurarius venit deponendus, & neminem Doctorū refert, sed allegat iura in dicto c. Præterea, & c. Inter dilectos, quorum nullo id probatur, cui vix parcendum censeo, et si solùm Cæsarei iuris culturæ vacauerit. Hostien. tamen (qui breuibus verbis plura dubia aliquando decidit, quæ tandem moderniores ipsi verborum phalera ac garrulitate laxarunt) in Summa, de vsur. §. fi. vers. Alia a Iudice, vnica fere linea, ordinem dictarum pœnarū scripsit. Ait enim. *Vsurarius clericus ab officio beneficioque suspenditur, & si nec adhuc desistat, degrandandus est*, vt in dicto c. 1. & 14. quęst. 4. cap. Canonum, & cap. Quoniam, & cap. Si quis oblitus, Itaque si clericus desistat à crimine vsurarum, degradationis pœnam euadit, & sic intelligit dicta iura, pro quo etiam refert Gofred. Et hunc intellectū bene sustinet litera dicti cap. 1. dū dicit, insistat. Facit etiam text. in cap. Episcopus, 47. di. Stat ergo ex præmissis pract. pro Iudicibus, vt primò à suspensione incipiant contra vsurarium clericum, demum eo se non corrigente, procedatur ad degradationem cōtra illū. Et sic etiā intelligi potest Concilium Elibertinum in Canone 20. qui clericū vsurariū statuit degradari, per hac verba. *Si quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere placuit degradari, & abstinere:* Quod est relatum in cap. si quis, 47. dist. vide præterea vndecim pœnas manifestorum vsurariorū quas ponit Syluest. in verbo vsura, fol. 9. in §. Quartò quæritur.

A

QVod est infamis. Vide Alber. in. l. improbum fœnus, C. ex quib. caus. in fa. Matthe. sing. 196. & hanc communem esse opinionem testatur D. Cou. lib. 3. var. resolut. capit. 3. numer. 2. quam latè & eleganter explicat. Ex quo procedit, quòd vsurarius non potest sacris ordinibus insigniri, capit. maritū, 33. distinct. capi. si ditionarios, 46. distinct. Nec poterit eligi seu præsentari ad ecclesiasticum beneficiū. capit. de Petro. 47. distinct. Bertachinus in tracta. de Episcopo. 2. lib. primæ par. q. 33. Cęsar Lamb. de iure patrona. 2. lib. primæ Part. prin. artic. 21. q. 9. Poterit tamen Episcopus hanc infamiæ notā abolere, ab eo. qui iam pœnitentiam egit, ad effectnm obtinendi beneficia ecclesiastica, glo. celebris, in capit. præterea, de vsur. quam esse communem asseuerat D. Couarru. dict. capit. 3. nume. 3. eamque intelligit procedere, quo ad beneficia obtenta, nō verò quoad obtinēda, quæ infames assequi non possunt.

Sunt

B *Sunt infames*. Adde quòd contrariã opinionem tenuit idem Bal. in l. Caſsius, ad finem. ff. de Senat. vbi ſcribit, ꝙ ſi vſurarij pęniteāt, & vſuras reſtituant, de ęquitate Can. famam recuperant, quem ſequitur Fel. in c. 1. col. 12. verſ. limita octauo. de prob. Matth. d. ſing. 196.

C *Suſpenduntur*. Vide eleganter D. Couarruu. dicto cap. 3. num. 3. Et plures alias pęnas cõtra vſurarios tam clericos, quam laicos inſligendas, ſcribit nouiſsimè Did. Perez, in princip. tit. 2. libr. 8. ordi. Et quibus probationibus crimē hoc probari debeat lege latè Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. cent. 3. caſu. 235.

Iudex eccleſiaſticus procedit cõtra laicos cõtractus ꝓhibitos exercentes quos appellant *mobatras*.

Illud autem notandum cenſeo, poſſe Iudicem eccleſiaſticum Ordinarium procedere contrà huius ſæculi impios mercatores, qui merces vendunt longè ſuprà iuſtum pretium prætextu modicæ dilationis, accepto interim idoneo fideiuſſore, vel tuta cautione, & eaſdem merces vicaria manu per interpoſitos ſuæ cupiditatis miniſtros, & ſuæ artis & fraudis conſortes, mox viliſsimo precio redimunt, deinde alijs cariori precio reuendunt: tripliciter peccantes, & ſuper fęnerantes ſuper eandem mercem, eodem fere tempore, & hanc barbaricã deprædationem, non vſuram vocant, ſed mercantiæ curſum & fortunam (quæ illis miſerrima eſt) ſed verè ſcelus eſt & neqtia plus triplo vſura grauior, & deteſtabilior: Nemo ſanè in vera & formali vſura damnificatur niſi poſt longum interuallũ, & diutinum pecuniæ vſum, ſed iſta pręda, ab iſtis nequiſsimis hominibus inuenta, ſtatim abſque remedio pauper damnificatur & deprædatur. Et quòd indignius eſt, hanc nequitiam vt plurimum exercere ſolent, in cõſtitutos in aliqua anguſtia & repētina aliqua clade aut miſeria afflictos, tantoque audacius & crudelius, quantò prõptæ pecuniolę ſubſidio pauper magis indiget, non minus miſeria, & clade aliena abutentes quam barbari illi totius humanitatis hoſtes, qui naufragio eiectos deprædãtur. Conuicti igitur de hoc crimine, propter contractus annullationem & partis leſę ſatisfactionem, grauiſſimè magis quã ſimplices vſurarij ſunt multãdi, quin & grauioribus pœnis pro frequentia & qualitate commiſſi ſceleris puniri debent: appellãtur equidem apud Hyſpanos huiuſmodi contractus, *Mobatras*, Et vtrum dicto moderato rigore poſsint impunè celebrari, & quæ deſiderentur, vt dicti cõtractus iuſtificentur vide egregium Nau. in manuali Confeſ. c. 23. nu. 91.

Poterunt etiam Iudices Eccleſiaſtici huius vſurarij criminis ratione non ſolum contra clericos, ſed etiam laicos ſaltem quo ad contractus annullationem procedere, qui non ſeruata forma extrauagantis conſtitutionis Pij V. Pontificis Maximi editæ anno Domini 1568. Quartodecimo Kalend. Februari, Pontificatus ſui anno quarto, annuos emunt, non interueniente pecunia numerata, coram tabellione & teſtibus Inſtrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus

tianus Senatus, anno Dom. 1583. licet postea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedendas tamen & componendas ferè innumerabiles lites, quæ circa Extrau. illam versabantur, Philippus huius nominis secundus, Catholicus Hispaniarum Rex, in Madritio conuentu hoc anno 1587. celebrato, ab horum Regnorum actoribus consultus fuit, vt quid in his controuersijs iudicandum diffiniendumque esset præciperet. Ipse verò Rex Maximus lege lata quæ prima est, declarauit non esse apud nos moribus receptam, & Sāctissimo Pontifici ab ea Regio nomine esse supplicatum. ideo iam in actionibus forensibus adducenda supplicatione pendente non erit.

Extrauagans Pij V, quę diffiniuit formam coi stituendi annuos reditus iam in Hyspania nō seruatur.

Consuetudo fęnerandi testibus singularibus probatur.

Nec est prætermittendum quod quando tractatur de probanda cōsuetudine fęnerandi, non verò priuati actus fœnerationis testes singulares admittuntur, ità tenet Iacob. de Aret. qui fuit huius opinionis antesignanus, in l. testium. C. de testi. sequitur Bald. cons. 406. col... li. 1. & quòd vsura testibus singularibus probetur, tenuit Abb. consil. 81. col. 1. & consil. 113. col. 3. lib. 2. Veron. cons. 3. col. 4. Calder. consil. 5. tit. de testib. & opinionem istam communem esse fatetur Cor. cons. 91. col. 13. & cons. 134. col. 2. lib. 1. & consil. 247. col. 7. & cons. 34. lib. 2. & Aym. cons. 73. nume. 32. vol. 1. quam ibi nu. 36. veram esse censet, quando cùm testibus singularibus concurrunt verisimiles coniecturæ, & cum his consonat Regia lex 4. tit. 6. lib. 8. noui. ord. sola itaque consuetudo fęnerandi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Fed. cons. 17. non valere constitutionem synodalem Episcopi qua sancitum fuerit, quòd vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur, quem Doctores communiter sequuntur teste Abb. in c. Cum in diœcesi, de vsur. Foller. in pract. Can. 2. par. c. 20. nu. 17.

A manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosque ecclesiasticis sepulturis tradentes.

CAPVT LXXXIX.

1 *Sacerdotes hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

2 *Manifestus vsurarius quis dicatur.*

POena† in hoc delinquētium est, ꝙ maneant suspēsi ab executione officij, donec satisfaciant, ad arbitrium episcopi, & restituant quæ receperunt, vt in cap. Quia in omnibus, de vsurp. Hodie verò sepelientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacent ipso facto, à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium diœcesani episcopi satisfaciant competenter, vt in Clem. 1. de sepult Et aduerte ꝙ pœna illius text. habet locum etiā si aliquis de mandato prælati sepeliret talem, vsurarium secundum Card. ibi, in 3. q. Quis † autem dicatur 1 2

catur

a catur manifestus vsurarius, [a] vide Abb. in dict. c. Quia in omnibus. in fi. vbi post Ioan. Andr. ibi, in d. c. 1. eo. tit. lib. 6. dicit, quòd ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit conuictus & con-
b demnatus [b] de vsuris, vel est notorius notorietate facti, vt quia publicè tenet altare paratum & mutuat omnibus volentibus capere. Et ponit etiam idem Abb. alia exẽpla. & vide Card. in d. Clem. 1. in 6. colum. 19. q. vbi per vnam ferè col. hoc examinat, vbi inter alia dicit, quòd si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc quòd conuictus secundùm illum diceretur manifestus vsurarius, ille modus sufficeret. Ex quo ego consulerem omnibus episcopis celebrantibus synodum, q̃ præmissa matura deliberatione cũ iuris peritis in vna suarum constitutionum declararent casus in quibus quis esset reputandus vsurarius manifestus, tum vt clerici apertiùs hoc intelligerent, & sic has pęnas iuris propter ignorantiam non incurrerent, tùm etiam vt cùm tali declaratione faciliùs homines ab hoc crimine cohiberentur: quod tẽporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem ferè iam id cõmittere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vsurarij manifesti, vide Syl. in summa. §. 9. versic. Primò autem quæritur.

A *Anifestus vsurarius.* Vide latissimè Iac. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. 2. cent. 3. casu. 233.

Et condemnatus. Adde quòd iudicis condemnatio notorium efficit, tex. in c. vltim. de cohabi. cleric. & muli. gl. in hoc communiter recepta, in c. 1. de vsur. lib. 6. Nec prius quis vsurarius manifestus dicetur, etiam si testibus aut alijs probationibus fuerit conuictus, quam a iudice sit per sententiam condemnatus. tradit Fed. de Sen. cõs. 64. Abb. cons. 2. lib. 2. & cons. 34. lib. 1. Host. & Abb. in cap. cum in diœcesi, de vsur. Ias. consil. 78. num. 3. lib. 3. D. Couarr. libr. 3. vari. resolu. capit. 3. nume. 4. Iac. Menoch. d. casu. 233. nume. fin.

Fures.

CAPVT XC.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quibus ex causis statuta pœna augeatur.*

2 *Clericus actione furti condemnatus, infamiæ labe afficitur.*

Vrtum est de maioribus & grauiorib. criminibus, vt not. Abb. in c. Cum contingat, col. 6. de for. compet. allegat tex. in cap. Cùm non ab homine, de iudic. & in §. Nunc autẽ, 26. distinct. Et ideò † clericus in 1 furto captus deponitur, vt in cap. Presbiter, 81. distin. qui tex. est ex Canonibus Apostolorum. & glos. ibi, in verbo captus, intelligit & cõuictus per sententiã, confessionẽ, vel euidentiam rei: & ne aliquibus

videatur pœna ista grauis, & tanquam ab Apostolis (zelo illo mirabili quo sanctam Dei ecclesiā fundabant) statuta, illam etiam innouauit & inflixit Innocentius III. in c. Tuæ, de pœnis, vbi censuit clericos in latrocinijs deprehēsos, degradatos à suis ordinibus in arctū monasterium deberi detrudi. Host. insuper scripsit in Summa, titul. de condict. fur. in §. fi. clericum de hoc crimine accusatum, confessum vel cōuictum, deponi debere, & in monasterium detrudi, allegando dict. capit. Tuæ, & tex. in cap. At si clerici, §. 1. de iudic. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat ēt tex. in cap. Cùm nō ab homine, qui de pœna depositionis meminit, & si de detrusione nihil dicat. Et vide etiam Hostien. in Summa, tit. de accusat. §. Quis sit effectus. vers. & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quæ inducunt depositionem, delictum furti. Et quòd pro furto clericus deponatur, [a] notat Ioann. And. in dict. c. Tuæ, per dict. cap. Cùm non ab homine. Host. tamē ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro quam fur: & sic videtur velle, quòd pœna illius text. non habeat locum in simplici fure, quòd Panor. ibi placet, licèt Hostien. & Ioan. And. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit, quòd ille tex. non habet locum in simplicibus furibus: & sic quòd licèt clericus pro furto possit deponi, quòd fortè non fiet detrusio post depositionē: quia latro dicitur qui de die & cum violētia quandoque delinquit: fur autē noctu, & sine ea. Eundem intellectum dat Hostien. ad dict. c. Tuæ, vt refert & sequitur Card. de Turre cremata, in cap. Presbyter, 81. distinct. & sic ille tex. non loquitur de furibus simplicibus, qui non sunt corporaliter puniendi, sed de maioribus & insignibus latronibus, & Aret. in cap. Cùm non ab homine, de iudic. col. 9. vers. Aduerte tamē, dicit, quòd tex. in dicto cap. Tuæ, in verbo, *Latrocinijs*, potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspenditur, vt in l. Capitalium. §. famosos, ff. de pœnis. Ego verò & si ista nominum differentia præter id quòd videatur probari in l. cū duobus. §. damna. ff. pro soc. & in l. 1. & quod ibi notant Doct. C. de pœn. & in Auth. Vt nulli iud. §. fi. colla. 9. autoribus etiam latinæ linguæ corroborari possit: Nam vt Calepino placuit, latrones dicuntur, viarum obsessores, & qui publicè, vel per vim furantur: fures verò qui occulta fraude decipiunt, ac noctu furantur, quia tamen secundùm eum plerumque indifferēter ponuntur, aliter censerem considerandum, videlicet potiùs qualitatem & quantitatem furti, modumque furandi. Quis enim dubitat noctu sine violentia grauius posse perpetrari furtum, quam in ipso lumine solis, & cum aliqua vi? præcipuè cùm in Hispania nostra iam consuetudo inualuerit, quòd pro vno magno furto quis pœna furcę plectatur. [b] Nec enim ex eo quòd pontifex in d. ca. Tuæ, post depositionem detrusionis pœnam inflixit, sola à latronibus,

bus,& non à furibus commissa faci nora punire fuit visus. Post depositionem namque adsignari debet monasteriũ deposito, vbi peccata lugeat,& vlteriùs illa non committat, vt in cap. Sacerdos, 81. distinctio. Cùm ergo nihil nouũ statuat, quare Pontificis mens ad latrocinia punienda,& non furta adaptari seu interpretari debet: præcipuè cùm in Pontificis cõstitutionibus, & in ætate illa Innocentij III. qua non sic florebat eloquium Latinæ linguæ, non ità accuratè elegans & propria vocabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem pœna depositionis & detrusionis iustiùs irroganda est clerico, qui furtum admixtum sacrilegio perpetrauerit. Summè enim offendit clericus, qui plus cęteris debet sacra tueri,& reuereri, si illa violet, aut offendat in eis. Si autem contingat clericũ in obsequio alicuius degentem, furtum committere: cũ hoc delictum inter furta grauiora annumerari soleat, adeò quòd Io. Faber scripserit in §. Alia deinde, Insti. de publi. iudic. quod familiaris, vel seruitor,& iuuans illum suspenditur pro primò furto: tunc iudex ecclesiasticus grauiori pœna
c punire debet [c] talem clericũ, quàm si extra domum eius, cui inseruit, simile furtum faceret. Quis enim domesticos fures valebit effugere, nisi eos seuerior pœna quàm alios à tanto facinore retrahat? In his insuper Hispanię regnis ab ecclesiasticis Iudicibus obseruari debere credo ac consulo, quòd sicut per leges regias in locis desertis cõmissa furta grauius puniantur, sic ipsi clericos talia perpetrantes grauiori corrigant animaduersione. Res enim esset pernitiosi exempli ea in clericis non censere grauia, quæ in ipsis laicis pro talibus iudicantur. Aliud præterea furti genus in sacerdotibus super omnia suadeo iudicibus omnibus ecclesiasticis, vt zelo maximo corrigant, quoties videlicet compertum habuerint, quod eorũ aliqui bona se detinent, ac habere inficiantur bona quę morĩẽtes (maximè peregrini) apud ipsos deposuerunt, vt suis hæredibus, vel alijs personis, quibus leges illa dari non prohibent, restituant. Hoc enim grauissimum scęlus iudicandũ est: offenditur enim ipse Deus: violatur defunctorum voluntas, cui tantum deferunt etiam ethnicorum leges: læduntur etiam personæ illæ quibus deposita dari debebant. Datur prætereà sæpe morientibus occasio, vt malint impœnitẽtes mori, quàm sacerdotibus (quos suspectos habent propter similia) animam cum bonis comendare. Degradationem verò de qua text. in d. cap. Tuæ, meminit, verbalem, nõ actualem debere esse, placuit ibi, Io. And.& idem etiam voluit Abb. in cap. At si clerici, de iud. col. 13. versi. ad tertium. Et Arc. in c. Cùm non ab homine, de indic. colu. 11. versic. Addit etiam. Est præterea aduertendum circa pęnam huius criminis, † quòd clericus condemnatus actione furti, efficitur infamis 2
sicut laicus condemnatus in foro sęculari: quia quicunque secũdùm leges est infamis, est etiam infamis secun-

secundum Canones, nisi reperiatur oppositum statutum, facit tex. in cap. Infames. 6. q. 1. & in §. Hic colligitur. 2. quæst. 3. Et tenet hanc generalem conclusionem Felin. in c. Qualiter. el 2. §. Ad corrigendos. in 5. colum. de accusatio. Nota tamen quòd si reperiretur clericus condemnatus ad restitutionem rei furto subtractæ, quòd per hoc non fieret infamis: quia potest intelligi quòd fuit actum condictione furtiua, quæ non infamat, & nõ actione furti. Et hoc tenet Ana. in dicto cap. Qualiter, vbi illud refert. Feli. in d. §. Ad corrigendos. in col. 3. licèt ipsi non scribant hoc in clericis. Sed ego credo eandem sententiam esse tenendam in eis. Vide præterea in materia huius ca Paul. de Castro, in Auth. Sed nouo iure, C. de seruis fugitiuis, in fine, vbi scribit quatuor species furum.

A Deponatur. Adde Simon. Maiol. de irregul. lib. 5. c. 28. nu. 1. & Regiã l. 61. tit. 6. par. 1. quæ idem probat. Hæc tamen depositionis pœna imponenda non est, quando furtum est parui momenti, vt scribit Abb. in cap. tuæ. de pœnis, Sequitur Grego. in d. l. 61. in verbo, *El furto*.

B *Plectatur*. Adde quòd consuetudo hæc iure fulcitur teste Bald. in auth. sed nouo iure, colum. 1. in fine. C. de seru. fug. & in cap. 1. §. iniuriam, col. 2. nu. 8. in vsib. feud. Sequitur Ang. in l. quòd si nolit, §. qui assid. ff. de edil edi. Ang. de Ar. in §. ex maleficijs col. 2. num. 5. Insti. de actio. & in § 1. Insti. vi bono. raptor. Ang. in tracta. maleficiorũ, in parte, vestem cęlestem abstulit, vbi testatur iuxtà Bald. opinionẽ sententiam lata se in furẽ animaduertisse. Abb. in cap. inter alia, nu. 31. de immu. Ecclesi. Hyppo. in l. vnus, §. cognitur um, nu. 79. ff. de quæst Montal. in l. 6. tit. 5. in glos. incip. *Muera por elle*. lib. 4. for. Alcia. in c. cùm non ab homine, vlti. not. de iudi. quam esse magis communem opinionem fatetur egregius Menochius, de arbit. iud. q. lib. 2. cen. 4. casu 295. num. 9. quam vsu receptã esse attestatur D. Ant. Padilla. in l. transigere, num. 12. C. de transaction. & in superioribus Hispanię tribunalibus, quibus seueriùs propter publicam vtilitatẽ, & aliorum terrorem crimina puniuntur, eã admissam esse audio. Sed Bal. opinio pluribus displicet, & contrà eam tenuerunt Fulg. Sali. Paul. in d. auth. sed nouo iure. vbi etiam Cęp. & Gui. Pap. col. fi. & alij quos allegat Do. Couarruu. lib. 2. var. resol. cap. 9. nu. 7. Ioan. de Ana. in c. 1. de furt. col. 5. Ias. in l. 1. col. 2. num. 4. C. de precib. Imper. offeren. & in §. ex maleficijs, nu. 12. Institu. de action. Augst. Arim. in addit. ad Ang. in tract. malefi. in d. verbo, *Et vestem cęlestem abstulit*, col. 5. in fi. Ant. Gom. 3. to. c. 5. nu. 7. & hanc appellat magis communem opinionem eam sequutus Grego. in l. 18. tit. 14. glos. incip. *Matar*. par. 7. pro qua Regiam legem ibi considerat: quam opinionem multis comprobat Iacob. Boulene. in l. capitaliũ. §. famosos, nume. 28. ff. de pen. Roland.

land. Vallen. consf. 51. num. 43. vol. 1. & ex Thologis Domin. Soto. in lib. 5. de iusti. & iure. quęstio. 3. articul. 3. in responsf. ad 2. argum. in fine. à qua quidem magis communi, & veriori opinione non auderē recedere, nisi vltrà magnitudinem rei furatæ aliæ qualitates aggrauantes interuenissent.

Puniri debet. Nota quòd opinionem istā de more reprobat Petrus Folleri. in practi. crimi. cano. 2. par. cap. 21. num. 9. dicens, opinionem istam Fabri, quam hoc loco sequitur author, esse sine lege. Ipse tamē libenter authorem sequor, ea innixus ratione, quòd magis delinquat is, cui plus credis, cùm credita fide abutatur, & ideò maiori supplicio dignus & cùm hæc naturalis sit ratio, aliam legem quærere, infirmitas sit intellectus, & opinio ista moribus & consuetudine recepta est.

Sanctorū Iusti, & pastoris corpora, propter maximam siccitatem publica processione, gesta fuerunt. Libuit sanè antè quam huic capiti finem imponam referre & memoriæ mandare, quòd hodie 8. die Mensis Maij anno. 1578. in hoc celeberrimo Complutensi populo, quo hæc scribimus propter maximam temporis siccitatem, ab hinc multis annis inauditam, nā ab vndecimo die mensis Martij, vsque ad præsentem diem totum hoc Tolet. regnum cœlesti pluuia caret, propter quòd omnes terrę fructus iam iā exiccati pereunt, & vt Deus Opti. Maxi. tot, tantisque malis, scęleribusque nostris, iustè iratus suos in nos misericordiæ oculos conuertat: Sacratissima corpora Diuorum Iusti & Pastoris patronorum nostrorum solennissimo comitatu omnium ordinum religiosorum, Academiæque nostrę, necnon vniuersæ Reipublicæ, per populum istum præcedentibus crucibus, aliorumque Diuorum imaginibus gesta fuerunt.

Simoniaci.

CAPVT XCI.

1 *Huius criminis atrocitas necnon & pœna latè et seriosè per totum caput explicatur.*

Ræmissa diffinitione, [a] simoniæ, quam latiùs examinat Ioannes de Anan. in rub. eiusdem tituli, in 1. col. delictū † istud computatur inter grauiora crimina, vt est text. in capitulo fide purg. canon. de quo quidem terribilia verba Pascalis Papa descripsit in cap. fi. 1. quæstio. 7. videlicet, *quòd omnia etiam crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur.* Vnde Sancti illi Patres Hispaniæ, qui in concilio Toletano VIII. interfuerunt, vidētes antiquorum patrum decreta in extirpatione tanti criminis parum profecissę, præmissis pulcherrimis verbis, quibus hoc eleganter deplorarunt, huic cancroso vulneri ignitum, ꝙ supererat ferrū inijcere decreuerūt (vt eorū verbis vtar) & in Canone 3. sub his verbis, statuerūt.

Vt quicunque deinceps propter accipiẽdam sacerdotij dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eo dem tempore se nouerit anathematis op probrio condemnatum, atque à participatione Christi corporis et sanguinis alienum, ex quo illum constat execrabile Christi perpetrasse flagitium. Quod si aliquis extiterit, qui accuset, ille qui hũc ordinem munerum fuerit acceptione lucratus, et suscepto honoris gradu prohibetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia relegetur. Illi verò, qui hac causa munerum acceptores exiterint, si clerici fuerint, honoris amissione multẽtur: Si verò laici, anathemate perpetuò condemnentur. Ideò propter eius grauitatem aliqua specialia statuuntur in iure, nam in eo proceditur per sola signa: [b] & in eius odium admittuntur præsumptiones, vt notat Abb. ex text. ibi in cap. Sicut, de Simonia. Item admittuntur ad accusandum Simoniacum serui, meretrices, & crimmosi, ut in c. Tanta, eod. ti. de quo latius in c. Per tuas, el 1. eod. tit. & per Abb. & Docto. ibi. Vndè ex dispositione Alexandri & Inno. III. per noua iura, in eo delinquens perpetuò deponitur ab officio & beneficio, vt in ca. De hoc. de simon. & in cap. Cùm super, de confess. Si tamen crimen est occultum, non deponitur, & si ipsi iudici constet sed pęnitentiam secretam debet iniungere, vt in c. Ex tua, de simo. In correctione tamen & punitione huius criminis nõ potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniæ aliter & aliter punitur. Quia aliquando imponitur pœna excommunicationis, aliquando detrusionis in monasterium, aliquando spoliationis omnium bonorum, aliquando depositionis, aliquando est pęna centum aureorum & infamiæ: vt probat text. & glos. in d. l. 1. ff. ad legẽ Iuliam, de ambitu. Aliquando imponitur pœna quadruplex, & deportationis, vt patet in d. l. 1. C. ad legẽ Iul. de ambitu. Ideò vide Hosti. in Summa eiusdem tit. in §. qua pęna feriatur, per totum. Et vide Præpos. in cap. presbyter, 1. quest. 1. in colum. fin. versic. in glos. vbi ét refert varias pœnas de iure Canonico, quem etiam vide notabiliter distinguentem, videlicet an Simonia committatur in ordine, vel in beneficio, & in vtroque: an passiuè, vel actiuè, & varias etiam pœnas describentem in cap. Statuimus, 1. quæstion. 1. colum. 1. & 2. Item nota, quòd simonia commissa in ordine suscepto non solum non dat executionem, [c] illius ordinis, sed etiam impedit executionem omnium aliorum. notat Innoc. in cap. Per tuas, & in cap. Tanta, eo. tit. Arch. in cap. Ordinationes. 1. quæst. 1. vbi vide Præpo. qui refert & sequitur eosdem in principio, qui ponit vnum casum in quo fallit ista conclusio: licèt ille casus nõ est propriè casus fallentiæ, quia in eo simonia non fuit commissa in ordine, sed in consecutiuo ad ordinem, vt ibi per eum. Et ipsam principalem conclusionem sequitur simplìciter in cap. Statuimus, ea. caus. & quæst. in col. 1. Hodiè tamen per cõstitutiones Modernorum Pontificum descriptas in supplemento, in

verbo

Modernorum Pontificũ descriptas. in supplemento, in verbo Simonia, in fine, Simoniacus est priuatus ipso iure beneficio, vt dicit Felin. in capit. In nostra, in 2. corollario, in fin. de rescriptis. & idem notat ipse in cap. 3. de rescript. colum. 4. referendo ad hoc consil. Anchar. Et vi-
d de extrauagãtem Pau. II. [d] quæ incipit. Cũ detestabile, (quæ habetur inter extrauagantes cõmunes, sub titu. de simo.) vbi imponitur pœna excommunicationis ipso facto, cuius absolutio reseruatur Papæ: & quòd in beneficijs nullatenus eis ius queratur, & teneantur ad restitutionem fructuum, præter id quod primò innouat omnes pęnas contra simoniacos statutas, & eas incurrere ipso facto decernit. Et vi. Syluc. in summa, verbo Simonia, in versicu. Decimonono quæritur, vbi describit quatuor pœnas Simoniacorum: & inter eas meminit de extrauagan. Martini V. in Cõcilio Constantiensi, incipien. Sacro. Et ibi plura alia refert in proposito.

A Præmissa diffinitione. De qua simoniæ diffinitione vide gloss. & Doctores in Sum. 1. q. 1. Abb. in c. nemo. nu. 6. de simoni. Sanctũ Tho. 2. 2. quæst. 100. Siluest. & Summistas, in verbo, simonia. in principio. Do. Soto. libr. 9. de iusti. & iure quæst. 5. artic. 1. Franc. Mar. decisio. 544. in prin. in 2. parte, Iul. Clar. in practi. crimin. §. simonia. in prin. & omnium latissimè Guil. Rodoan. in tracta. de simonia. prima par. cap. 2. Et crimen hoc simoniæ de quo in præsenti capite disserit author, est merè ecclesiasticũ, & ea ratione Iudex laicus nullam in eo cognitioné habet sen tit. glos. in cap. Cum sit generale, in glos. fin. de foro competen. quæ opinio communis est, vt fatetur comp. Anan. in cap. 1. num. 9. de Simo. Iul. Clar. d. §. Simonia, versi. hoc crimen.

Sola signa. Intellige doctrinam hanc de signis euidentibus, & reum ipsum de crimine conuincentibus, glos. finali, in capitulo insinuatum, de Simon. quam Doctores sequuntur, vt fatetur Alexand. de Neuo, cons. 64. nu 2. & sequenti. Clar. in dicto §. simonia, in fine, & vide nouissimam cõstitutionem Sanctissimi Pij Papæ V. sancitam Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1569. fœlicissimi Pontificatus sui anno quarto. C

Non dat executionem. Adde tex. in cap. præter, §. verum. 32. dist. & in cap. eos. 81. dist. cap. reperiuntur, 1. quęst. 2. Abb. in cap. per tuas. in 2. num. 5. & in cap. de simoniacę. de simon. tex. & ibi etiam Abb. in cap. si quis, de simo. Host. in Sum. tit. de simonia. §. qua pœna Syluan. in Summ. in verbo suspensio. quæ opinio communis est secundũ Couar. in Clement. si furiosus, in prima parte relection. §. 1. num. 7. de homi. & Franc. Viui. libro 1. commun. opinio. opinione 354. Quæ intelligenda est, in propria simonia, quia si aliusdat, aut promittit Episcopo, in scio, vel contradicente illo, qui ad ordines sacros est pro- D

mouendus, non peccat: & ea ratione ordinis recipit executionem, ità tenet Bellam. quæ refert & sequitur Cardin. Alexand. in cap. statuimus. & in cap. si quis. 1. quæst. 1. Martin. Nauarr. in manuali Confesso. cap. 25. nu. 68. quidquid dicat glos. in d. cap. si quis. Quòd si in beneficio acquirendo simonia commissa fuerit, idque crimen publicum sit, simoniacus est ipso iure suspensus, quo ad se ipsum, & quoad alios, tenet Inn. in cap. tanta. de simon. Abb. in cap. accusatum. eo. ti. Sanct. Thom. & Caieta. 2. 2. quæst. 100. artic. 6. Dom. Soto vbi suprà allegaui. Licèt ab hac opinine recedat Martin. Nauarr. in manu. Confesso, cap. 23. num. 110. dicens, nullo iure probari, sed superiorem ipse sententiam amplector: ideirco, si simoniacus antè peractam huius criminis condignam pęnitentiam, cælebrauerit, irregularitatem contrahit per solum Romanum Pontificem delendam. de quo lege Villad. de irreg. cap. de simoniaco. Couarr. d. §. 1. & de pęnis simoniæ tàm in ordine quàm in beneficio, multa scribit Guiliermus Rodoan. in tracta. de Simonia. 4. par. cap. 11. cum sequentibus.

D *Extrauagantem Pauli II.* Adde quòd dictæ constitutionis vltrà auctorem meminit Felin. in cap. de cętero, colum. vltim. de re iudi. & in cap. in nostra, corro. 2. de rescrip. Floren. in 3. par. tit. 24. cap. 65. Roch. de Cur. in tract. de iure patron. in verbo, Et vtilè. quæst. 3. Extrauag. Pij V. quæ incipit, Cùm primum. per quam inuiolabiliter obseruari præcipitur. Circà quam primò notandum censeo, quòd nulla Simonia neque mentalis neque cōuentionalis, si modò alioquin non fuit realis, inducit tituli priuationem ipso facto, nec excommunicationis sententiam infligit, nec prędicta Extrauagan. Pauli II. comprehenditur, secundum Romanæ Curiæ interpretationem, quā Rotæ summum prætorium iampridē sequi testatur Cassado. decisio. 5. Ludoui. Gome. in reg. de trienna. quæstio. 12. D. Couarru. in reg. peccatū. 2. par. relect. §. 8. de regul. iur. lib. 6. Martin. Nauarr. in cap. si quā do. 4. excep. de rescript. & in c. vlt. num. 24. de Simon. quidquid reclamet Petrus Rebuff. in practi. benefic. 3. part. titul. de Simon. in resigna. nu. 20. pag. 496. Et licèt Petrus à Nauar. in tract. de resti. lib. 2. cap. 2. num. 422. aliquibus rationibus opinionem istam euertere contendat, tandem communem, & vsu receptam esse agnoscit, nec ab ipsa audet recedere.

Interpretatur Extra. consti. Pauli II. Pōt. Max. quæ inci. cum detestabile.

Secundò, quòd nec locum obtinet, contrà omnes, sed solùm contrà eos, qui Simoniam committūt dando, vel accipiendo, & ideò minimè procedit, nisi in ea Simonia in qua ad opus dandi, & accipiendi peruentum sit, ita quòd sola datio precij non sufficeret, nisi eius ratione beneficium conferatur, ita declarat egregius Nauar. in manu. c. 23. num. 103.

Tertio, quòd nullus Simoniacus præterquā in ordine & beneficio, est ipso iure excommunicatus, notat Syluest. in Sum. in verbo Simon.

¶.9. Nullo equidem antiquo iure Simoniacus erat ipso iure excommunicatus,& ius nouum dictę Extrauagan. constitutionis, tantum excommunicationis sententiã ipso iure imponit, contrà Simoniacos in ordine & beneficio,& ea ratione ad alios extendi non debet.

Quartò, quòd illa verba dictæ constitutionis ibi, *In officijs Ecclesiasticis*, &c.intelligenda & interpretãda sunt, in officijs tãtùm,quæ sunt beneficia,vt in c.de multa, de præbend.cap.cùm accessissent.de constitut. Vndè qui emit aut conducit vicariam spiritualem iurisdictioné habentem, non est ipso iure excommunicatus, nec inhabilis ad ecclesiastica beneficia, cum talis vicaria non sit beneficium vt latè congerit Felin.in cap.postulasti, de rescript. secùs auté si Vicaria esset perpetua,quæ est beneficium, vt in Clé. 1.de offic.vicar.Nauarr. vbi paulò antè allegaui.

Quintò, quòd dicta pœna hodie incurritur, si aliquid pro collatione quorumcunque ordinum, ét clericalis tonsuræ, aut pro literis dimissorijs aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacunque de causa Episcopi, & alij ordinum collatores, aut eorum ministri, ét sponte oblatum recipiant. Sic disponit sacrosanctum Conc. Trid. Sess.21.cap.1.de reforma.

Sextò, quoad hoc vt locus sit pęnis dictę constitutionis, oportet ꝙ datio præcedat collationem ordinum vel beneficiorum, non verò sufficeret si sequeretur, arg. glos. not.in cap.emendari.1.quæstio.1.

& tradit Nauarr. in manuali. confes.cap.25.nu.68.

Septimò quòd licèt in emptione, vel venditione pensionis Simonia committatur, non tamen ea excommunicatio inducitur ipso iure, quia dicta Extrauag. constitutio solùm excommunicat Simoniæ cum in ordine & beneficio. quorũ neutrum est pensio, & ea ratione tanquam pœnalis restringenda & non amplianda est:tenet Martinus Nauarr.in manu.dicto cap.23.nu. 11. & ità hoc anno 1584.consului.

Neccircà huius capitis pœnas prætermittendum est, cum Simoniacis pœnis illaqueari, qui in confidentiam (vt vocant) beneficiorũ fructus aut pensionum acceperint, est quidem hoc turpissimum genus depositi:nempè vt si quis beneficium, aut pensiones alieno nomine recipiat, quòd genus criminis cùm ad Simoniacam prauitatem spectet. Pius IIII. necnon Pius V. Sanctissimi Pontifices, per Bullas suas circà hoc promulgatas, grauissimis pœnis puniendum curarunt. Nimis equidem in Romana Curia labes hæc irrepserat. Ideo que omnes etiam Episcopi: Patriarchæ, vel Cardinales hoc crimen committentes, ab ingressu Ecclesiæ arcentur, quam si ingrediantur, irregularitatis labe contaminãtur iuxta tex.in cap.is cui, de senten.ex communi.lib.6.Inferiores verò excommmunicationis Papalis senténtiam ipso facto incurrunt, vt patet ex Bulla Pij IIII. ann.1566. & Pij V. anno.1569. sunt sanè (vt ibi sancitũ est) qui sic delinquunt inhabi-

Declaratur Bullæ Apostoli. Pij IIII. & Pij V. circa confidentias loquentes.

inhabiles ad omnia alia beneficia, & solis præsumptionibus, testibusque, singularibus, in criminis huius detestationem probatio, ad dictam pœnam infligendam fieri potest.

Et non solùm dicta Simonia, ex titulo confidentiæ committitur ex parte conferentis, resignantis, & præsentantis, sed etiam mediatoris, & recipientis eo modo beneficium, vt decretum fuit à Pio V. dicta constitutione ann. 1569. quæ ab illo anno promulgata est.

Declarantur Bullæ Apostoli. Pij IIII. & Pij V. circa confidentiam loquentes.

Perpetratur sanè crimẽ hoc multis modis, scilicet si quis resignet beneficium alicui, pasciscendo vt pensio sibi soluatur: sine Pontificis consensu.

Vel si quis nolens ad ordines sacros promoueri, vt beneficium requirit, vel nolens adstringi ad residentiam, resignet in alicuius fauorem, sine prædicto assensu.

Vel si criminosus, aliquo modo irregularis, beneficium resignet, vt obtenta posteà dispensatione, ab irregularitate idem beneficium recuperet.

Vel si quis beneficium vacans impetrauit, eo pacto & lege imposita, vt ad mandatum alicuius sit dimissurus, vt alio conferatur.

Vel si quis potestatẽ habens conferendi, præsentandi, aut instituendi in beneficio, contulerit, præsentauerit, instituerit, vt de fructibus aliquid sibi, vel alijs conferatur.

Vel si quis ad effectum litis pendentię super beneficio, alicui dignitate vel potentia superiori resignauerit, vt obtenta victoria alteri resignetur, aut sibi restituatur, qui casus sunt notabiles, & ante quam dictę extrauagantes emanarẽt erãt frequentissimi, circà quos & alios lege Simon. Maiol. de irreg. lib. 5. capitulo 45.

Ac periurij.

CAPVT XCII.

1 *Sacerdos propter hoc crimen periurij ab ordine & beneficio est deponendus.*

2 *Qui promissionem interpositione fidei vallatam fregit, an ordinaria pœna periurij sit puniendus.*

3 *Clericus propter periurium an sit ipso iure beneficio priuatus, vel per sententiam priuandus.*

4 *Collatio beneficij periuro facta, an sit nulla ipso iure.*

PRopter † periurium potest quis deponi ab ordine & beneficio, vt est text. in cap. presbyter, 81. distinct. qui dicit, quòd presbyter aut diaconus captus in periurio deponitur,[a] ita notat Abb. in ca. Querelam, de iurein. in 2. notabili, qui hoc dicit probari in cap. Cùm non ab homine, de Iudic. & dicit facere text. in ca. Si quis episcopus 50. distin. Et notat idem Abb. in d. cap. Cùm non ab homine. in 4. not. ex quo dicit Cardin. Iacobat. in tractat. de concilio in lib. 2. arti. 5. colum. 2. quòd quando vocati sunt ad concilium generale

generale illi qui iurauerunt secundum formam c. Ego enim. de iureiuran. si non veniunt possunt deponi à suis dignitatib. quia sunt periuri, & periurium inducit pœnam depositionis. Et quòd propter hoc delictum remoueatur quis à beneficio, notat idem Abb. in cap. 2. in
2 1. nota de rescr. † Quod extende in clerico qui fregit promissioné vallatam interpositione fidei: quia ta-
b lis eadem pœna punitur, [b] tenet Ioan. And. & Hostien. in cap. Querelam, ne præla. vices su. Abb. in dicto cap. Querelam, de iureiurando. Quos sequitur Ang. in Summa, in verbo periurium, in §. 11. licèt Archid. Anton. & Card. teneant contrarium in locis ibi relatis. Et hãc etiam opinionem Hosti. & Abb. sequitur Felin. in dicto cap. querelã, in columna penultima, licèt cõtrariam opinionem dicat benigniorem. Eandem etiam sequitur Ioan. de Selua, in tract. de beneficio, in 3. parte principali, in quæstio. 3. Vide tamen Ioannem Staphileum, in tract. de gratijs & expectatiuis. fol. 28. vers. Tertiò periurus, vbi dicit, quòd pena priuationis non habet locum in eo, qui venit contrà fidem promissam qui solum allegat Rotam, decisi. 134. incipienti: Nota quòd posito, in antiquis. quòd dicit esse notandum. Et aduerte
3 † quòd periurus non est priuatus beneficio ipso iure, sed priuan-
c dus, [c] vt sentit Abb. post allo, in cap. 2. de rescr. vbi vide Felin. in 1. colum. qui refert alios idem tenentes, & dicit hanc esse communem opinionem: licèt Barb. ibi teneat contrarium, imò quòd statim sit priuatus, cuius fundamenta ipse refert & soluit, & contrà eandem communem opinionem tenet idem Barba. in dicto capitu. Cùm non ab homine, de iudic. in colum. 2. per tex. in dicto capitu. querelam. quem coniungit cum alijs iuribus contrà Abb. ibi. Qui tamen sibi contrarius in rub. de iureiuran. in Clemen. in colum. 5. sequitur communem opinioné prædictam sequendo Card. in dicto capitulo Querelam, vbi illam tenet. & vide eundem Felin. in capitulo ex parte. lo 1. de rescrip. 1. col. Et hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan. de Selua, vbi suprà. & vide Petrum Rebuf. in tracta. de pacificis possessoribus, in pagina 37. colum. 2. vbi dicit, quòd licèt opinio quòd periurus non est priuatus ipso iure, sit communis: tamen opinio contraria potest sustineri in puncto iuris, & respondet ad aliqua fundamenta cõtraria, qui plura cumulat in proposito, transcribendo ferè dicta per Felin. in dicto cap. 2. Item notat quòd collatio beneficij facta periuro est ipso facto nulla, notat Abba. in dicto ca. querelam. Sequitur Ang. in Summa, in verbo, periurium. §. 12. Contrariam tamen sententiam tenet Cardin. in d. cap. querelam, cui adheret Felin. ibi, in colum. 3. quam etiam conclusionem videtur tandem tenere idem Felin. in ca. 2. in col. 3. de rescriptis licèt priùs in col. præcedenti plura retulerit pro contraria opinione, videlicet quòd collatio facta periuro,

ro, vel aliàs criminoso, est nulla. Et vide eundem latissimè de hoc scribentem in cap. ex parte, el 1. de rescrip. col. 2. nume. 2. Et vide Ioan. de Selua, vbi suprà: & vide Petrum Rebuff. vbi suprà, in pagina 39.
4 colum. 2. vbi tenet quòd † colla-
d tio facta periurio est nulla, [d] & refert aliquos doctores ad hoc, quòd tamen intelligit, quando quis esset per sententiam condemnatus & declaratus periurus, & postea fieret eidem collatio: & dicit quòd Papa non dat priuationem pro periurio, nisi sit periurium iudiciale, allegat regulá Alexand. Papæ VI. in rubr. de signatura gratiæ. Et vide Ioann. Staphileum, in tracta. & loco suprà allegatis, vbi dicit, quòd Signatura non dat priuationem beneficiorũ pro periurio, nisi sit Iudiciale.

A Nota in piurij detestatio- acm.

DEponitur. Vide Regiam l. 61. ti. 6. par. 1. Nec iniuria quidem clericus periurus tàm graui pœna plectendus est, cum crimen periurij grauissimũ & detestabile sit. *Non periurabis in nomine meo*, ait Dominus Leui. 19. & Matth. cap. 5. & alibi, *Ero testis velox malaficijs & periurijs*. Malach. 3. & Zachar. cap. 5. inquit. *Maledictio cõmorabitur in domo iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides eius*. Admonet omnium ferè gentiũ quæ Deum aut aliquam religionẽ habuerunt consensus, non peierandum, ne vindicta Dei sequatur, vt antiqui etiam Ethnici prodiderũt. *Nemo*, inquit Plato. li. 11. de legi. *Deo inuocato mendatium dicat, aut decipiat, aut adulterare verbo uel re qcquã audeat, nisi Deo, velit odio esse, cui quidem primum odio est, qui falso iurans Deum paruipendit*. Quòd videtur Aristot. voluisse in Retho. ad Alex. vbi agit de iureiur. dum ait. *Nemo vellet peierare cum diuini supplicij metu, tum dedecoris apud homines*.

Eadem pœna punitur. Vide quæ scribit D. Couarruu. in cap. quamuis pactum, 1. par. relectio. §. 2. nu. 2. de pact. in 6. B

Sed priuãdus. Adde glo. & Doctores in cap. querelam, de iureiurand. glos. in cap. quicunque, 6. quæst. 1. & in cap. illud, de excessibus prælа. Abb. in c. 2. de rescrip. quo loco opinionem istam communem esse fatẽtur, Deci. & Ripa, id m asseuerat Cæsar Lãber. de iure patron. 2. par. 2. libr. quęstion. 9. artic. 15. eandem veram esse censet And. Alciat. in c. cum non ab homine, de iudic. & esse magis communem opinionem fatetur Ludo. Gomes. in §. Item si quis, num. 28. Insti. de actioni. Iul. Clar. in practi. crimin. §. periurium, in princ. ver. Item clericus, & eam sequitur Franc. Mar. decisio. 667. num. 3. in 2. par. Nota tamen singulariter, quòd licèt periurius nõ sit ipso iure beneficio priuatus, superior tamen benè potest supersedere, & non admittere renunciationẽ beneficij ab eo factam, donec causa criminis diffinitiue fuerit iudicata. Do. cons. 105. col. 2. sequitur Probus in addi. ad Ioan. Monach. in c. ad Apostolicæ. de re iudi. lib. 6. nu. 12. Quæ quidem opinio (vt liberè dicam quod sentio) mihi nunquam placuit,

C Clericus pp periurium non est ipso iure beneficio priuatus.

Superior an possit nõ admittere benecij renũciationẽ à periuro factam.

placuit, si enim clericus piurus, vel homicida, vel alius, quousq; priuet iure retinet beneficium, & fructus suos facit, sicut si nullum crimen cõmisisset, & iuris amissio per sententiã est infligenda, cur igitur iuri quod habet, non poterit renũciare: certè nulla ratio in contrariũ excogitari potest. Ideoque sententia priuationis, post renunciationem lata, nullius momenti est, cùm iam clericus beneficio careat Rota in nouis decisio. 491. Ludou. Gom. in reg. de annal. quæstio. 42. D. Couarruu. in Clemen. si furiosus, 2. par. §. 3. num. 7. de homic. & vide quæ scribo infrà cap. 94. litera A.

Periuriũ absque dolo cõmissum nõ punitur.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna si probet periuriũ, absque dolo commissum fuisse. Bald. in l. obseruari, §. proficisci, col. 3. ff. de offici. pro consu. quam opinionẽ communem esse fatetur Ias. in l. videamus, in prin. ff. de in litẽ iuran. Cagno. in l. si quis maior. num. 185. C. de transa. vbi Claud. num. 41. sequitur Auend. de mãda. Reg. 2. par. cap. 27. num. 10.

Nec quando pp difficultatẽ iuramẽtũ nequit adimpleri.

Similiter clericus à dicta pœna immunis redderetur, propter difficultatem adimplendi iuramentum. glos. not. per illum tex. in c. breui, in gl. 1. de iureiur. quam esse communiter receptam fatetur Gom. Ari. Hispanus in l. 65. Tauri. num. 30. Iul. Clar. in pract. crim. §. periurium, & plures alios casus in quibus quis à reatu periurij excusatur scribit Petrus Auendanus vbi paulò antè allegaui.

Nec illud est prætermittendum quod non solùm clericus ob crimẽ periurij, à suo ecclesiastico Iudice condignis iuris pęnis puniri debet, sed etiam laicus, cum crimen hoc mixti fori sit: ità scribit Ioan. And. in ca. licèt, de iureiurand. lib. 6. sequitur Alexand. in addi. ad Bar. in l. omni nouatione, C. de sacros. Eccles. Guid. Pap. cõsi. 29. Couarruu. in 4. Decretali. 2. par c. 6. num. 20. & est communis opinio forensi vsu recepta.

Laicus piur⁹ ab ecclesiastico iudice punitur.

Nulla. Adde text. optimum in c. accedens, de accusa. Deci. in cap. de licti, colum. 2. de excep. Nicol. Mill. in repertor. in verbo, periurius. Capell. Tholosã. quęstio. 17. quam opinionem communẽ esse fatentur D. Couarruu. in dict. cap. quamuis pactum. in 1. par. relect. §. 7. num. 3. Cęsar Lamb. de iure patro. 1. par. lib. 2. quæst. 9. artic. 15. Iul. Clarus, dicto §. periurium, versic. item clericus, quam insignis Couarruu. dict. §. 7. dupliciter limitat. Primo, quando infamia quæ ex periurio oritur esset notoria: Secundò quando collatio beneficij periurio facta fuerit, authoritate literarũ Apostolicarũ ad beneficia, quem vide, qui huius rei rationem adducit. D

Beneficij ecclesiastici collatio periuro facta, an teneat.

Falsi testimonij rei.

CAPVT XCIII.

1 *Clericus, qui falsum dixerit testimonium, punitur depositione & detrusione in monasteriũ ut ibi tanti sceleris pœnitentiam agat.*

2 *clericus, qui coram Iudice laico falsum dixerit testimonium, non potest ab eo puniri.*

Pres-

1 Resbyter † aut Diaconus dicens falsum testimonium ab officij honore depositus, in monasterium detrudatur, [a] ità censuit Conciliũ Agathense, vt Gratianus tradit in cap. Si episcopus, 50. dist. vbi vide Præpos. intelligentem illum tex. quando clericus est de hoc crimine directè accusatus & conuictus, vel in iure confessus: ecus autem si non constat de illo via directa, sed incidenter, videlicet quando contra clericum in testé productũ probatur exceptio falsitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, sed tantum repelli à testimonio. & vide Hosti. in Summa, de accusat. in §. Quis sit effectus, versic. Et gratia exépli, vbi hoc crimen falsi testimonij commemorat inter crimina capitalia, quæ inducunt depositionem: & hoc procedit siue in ciuili, seu criminali causa clericus dicat falsum testimonium, secundũ Card. de Turre cremata, post Hugo. in cap. Presbyter, Diaconi. 5 quæst. 6. qui tex. est. §. c. Qui iuxta, eiusdem causæ & quæstionis, quod etiam voluit Archi. ibi. Ego verò in hoc articulo maximè considerãdum censeo qualitaté causæ, in qua clericus falsum testimonium dixit: grauius enim est puniendus clericus, qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quàm qui in ciuili, & in ipsis criminalibus causis grauius, si damnum fuit subsequutum ex suo testimonio, quàm si non, considerata qualitate damni vel iniuriæ illius contra quem deposuit. In his prætereà regnis, quibus ex lege eorum [b] imponi debet testi falsum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accusato, si verum esset delictũ de quo impetitur: Multum debent Iudices ecclesiastici aduertere, quòd grauius quàm alij punire debét clericos in hoc deliquentes, cum videát tam grauiter puniri laicos in similibus, & istud delictum graue sit in oculis populorũ huius regni. Quãdo † autem clericus dixit falsum testimonium coram Iudice sęculari, verior & communior opinio est, quòd non possit puniri per eum, [c] neq; principaliter, neq; incidenter, vt voluit Hosti. cuius opinioné tenet Anto. post Inno. & Io. And. in c. Verum, de for. cõpet. vbi vide Barba. col. 10. cum duabus seq. & Ioan. And. in cap. At si clerici, de iudi. & communiter Canonistas in cap. Dilectus filius, de pœna & in cap. 2. de crim. fal. vbi per Ana. post alios. & hanc opinioné sequitur Matth. de Affli. in deci. Neapolitanis, deci. 230. incip. Fuit per relatorem.

Margin: b — 2 — c

Etrudatur. Adde quòd sacri Apostolorum Canones sacerdotes falso iurasse depræhensos sacra dignitate priuant, vt habetur in Canone 24. in Canoni. Apost. & vide Abbat. in cap. 1. de crim. fal. Dom. Couar. in capit. quamuis pactum, 1. par. relecti. § 7. num. 6. de pact. lib. 6. Quæ quidem pœna iustissimè sacris Canonibus contra clericum falsi criminis reũ inflicta fuit, cum crimen hoc grauissimum

A *Nota in falsi testimonij de testationem.*

uissimum sit, & detestabile, Deum enim citare in testem mendacij, nefandum scelus est. vt ait Philo.lib. de calogo. & vt inquit Isidorus lib. 3.de summo bono testis falsidicus tribus est personis obnoxius. Primũ Deo, quem peierando contemnit. Deinde iudici, quem mentiendo fallit. Postremo innocenti, quẽ falso testimonio lædit. Hinc Solomon immanitatem sceleris demonstrans scribit, Prouer.6. *Testem fallacem odit Dominus*. Et huius criminis atrocitas ex eo nostrorum traditionib. liquet. Nam generalis Principis criminum remissio falsitatem non abolet. Bart. in l. Lucius, ad finem, ff. ad Sena.consul. Turpil. Hypo.rub.ff. de fal.num. 12. quo loco scribit, Quòd licet quando reus alicuius criminis, qui ad supplicium ducitur si ei Cardinalis obuius fiat liberari debeat: non tamen falsarius. Ang. verò in §. iniuriã, in authe. de nup. scribit, falsitatem homicidio detestabiliorem esse. Lucas de Penna, in l. milites, colum.4. C. de digni. lib.12. fatetur nobilitatẽ ex crimine isto perdi.

Falsitas si nociua nõ est, pœna ordinaria non punitur.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna, quãdo falsitas nociua non est, quo casu in hoc falsi crimine pœna imponi debet: itã videtur sentire glos. in l. damus, in verb. priuatas, C. de fals. & in cap. quanto, de iureiuran. Bart. in l.1.§. vlti. ff. de fals. Cor. cõsi. 182. colum. penul. lib.4. & eruditissimus Rolãd. Vall. cons.38. nu.22. & 44. lib.1. & alios eiusdem sententiæ refert Hyppo. in l. 1. §. præterea. num. 14. ff. ad leg. Corn. de Sicar. Sed verior est contraria opinio, quod saltem extraordinaria pœna sit imponenda. Ita Bald. in l.1. nu.2. C. de sepulch. viol. Vanti. in tract. de nulli. tit. quoties & intrà quòd tempus. num.62. Afflict. decis.21. num.13. quã opinio. cõem esse fatetur Hyppo. in §. præterea. num.23. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib.2. cent.4. casu 306. nu. 22. eandem magis communem appellat Ludo. Bologni. consi.30. col. pen. Plotus qui multos eam tenentes allegat in tract. de in litem iur. §.43. num.15. & eam communem dicit. Iul. Cla. in pract. cri. §. falsum, versicu. Item excusatur.

Nec quã do falsitas circa acciden-talia committitur.

Secundò excusabitur clericus, ab huiusmodi ordinaria pœna, quã dò falsitas circa accidẽtalia causæ perpetrata fuit, itã sing. tenuit Iac. Butri. in l. Lucius, vbi Ang. ff. de his qui not. infam. Bart. in l. si ex falsis. num.10. 2. lect. C. de transactio. Specul. in titul. de teste. §. 1. versicu. Itẽ quòd aliquid. Addi. Bar. in l. eos, colum.2. ff. de fals. Deci. in l. 1. §. creditum, num.7. ff. si cert. petat. & in c. licet causam. num.22. de probationibus. Ias. in l.2. num.22. C. de bon. possession. secun. tabu. & in l. si duo. §. idem, ff. de iureiurand. Hyppol. sing.76. & in l.1. §. præterea, ff. ad leg. Cor. de Sicar. Cur. iunior, consi. 122. num.8. Socin. iunior consil.31. num.28. Grãmat. decis.43. num.4. & deci.60. num.16. Iacob. Menoch. de arbi. iud. quæstion. libr.2. centur. 4. casu 306. & est communis & receptissima opinio, vt colligitur ex Hypp. consi. 70. num.11. Iul. Clar. in pract. crimi. §. falsum, versic. sed quid si testis.

Tertiò

Falsitas sine dolo pœna ordinaria non punitur.

Tertiò ab hac ordinaria pœna clericus erit immunis, quando falsitas sine dolo commissa fuerit, nēpè per errorem: quia falsitas non committitur sine dolo, l. nec exemplū, l. si quis Decurio. C. de fals. tradunt omnes, in cap. cum Ioānes, de fide instrumen. Parisi. consil. 169. num. 56. & 60. lib. 4. Ioann. Baptis. Plotus, in dicto tracta. de in litem iur. §. 43. num. 15. quam asseuerat esse communem opinionem Socin. iun. consil. 39. num. 83. lib. 2. Et in dubio præsumendum est falsi crimen à clerico commissum minimè fuisse, quando causa aliqua non interuenisset, vt eleganter responderunt Socin sen. consil. 227. colum. 1. lib. 2. Aymon, consil. 75. num. 14. Quòd omnibus criminibus commune est, ad tollendam, vel inducēdam criminis suspitionem, si causa defecerit, vel ea interuenerit. l. verū. ff. de fur. cap. occidit, 23. quæst. 8. Huc pertinet Ciceronis locus in oratione pro Roscio Amerino dū illum defendit, quod parentem nō occiderit, causam considerat, & his verbis vtitur. *Nam vt illud incredibile est, mortem oblatam esse patri à filio sine plurimis & maximis causis: si hoc verisimile non est, odio fuisse parenti filium, sine causis multis & magnis & necessariis.* Et idē Cicero in oratione pro M. Celio ità scribit. *Quæ fuit causa quamobrem istæ mulieri venenū vellet dare Cælius.* Et paulò post. *Credibile est igitur tantum facinus nullam ob causam esse commissurum.* Accedit etiā egregia eiusdē Ciceronis sententia, in oratione pro Sexto Roscio cuius verba hæc sunt. *Sic enim vita hominum est vt ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.* Nec ab hoc alienus est celebris Aristotelis locus lib. 2. Rhetoric. qui sic loquitur. *Alius locus est à causa: vt si causa extiterit, factum esse dicatur, si non extiterit, non esse factū. Nam simul causa est cū eo cuius est causa, & sine causa nihil est.*

In crimine hoc cū per Inquisitionem proceditur ordinariæ pœnæ locus non est.

Quartò pęna ordinaria imponēda est, quādo iudicio ordinario & mediante accusatione proceditur, secus si per Inquisitionem procedatur, quia tunc arbitraria pœna est infligenda. glo. in l. nullū, C. de test. practi. Pap. in forma iuram. test. in glos. verbo, falsitate, num. 4. D. Couarru. in cap. quamuis pactum, 1. parte. relection. §. 7. num. 5. de pact. in 6. Iac. Menoch. d. lib. 2. de arbi. iudi. quæst. Cen. 4. casu.

Nec qui falsum testimoniū absque iuramento profertur.

Quintò minimè locus est pęnę ordinariæ, quando clericus falsum testimoniū dixit, non interposito iuramento, ex Bal. sent. consi. 106. vol. 1. Ang. consi. 194. col. 2. in fin. Rober. Marā. in spec. aut. à duo. in par. inci. sextus actus qui emergit in iudicio. num. 21. Plotus. d. §. 43. num. 10. sed opinionem contrariā, quòd falsi pœna imponenda sit, quando falsum committitur absq; iuramento, tenuit Bar. in l. si quis legatum, num. 3. ff. de fals. quam opinionem communem esse fatetur Alex. in l. edi. §. cum autem. num. 6. ff. de edend. Cur. sen. in tract. de testi. conclus. 15. nu. 34. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. falsum. versi. tu scis quam ipse libenter sequor.

Ex lege corū. Est equidem de hac re Regia l. 83. Tauri, quòd iuri communi

muni consonum est. l. prima, §. præterea, vbi latè Hyppoli. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. quam tanquam singu. allegat Corset. in singu. in verbo, testis falsus. l. qui falso. vbi glos. ff. de testibus, capitulo satis, trigesimatertia quæstione quinta, capitulo hęc imago, ibi. Et diuinis legibus priùs sancitum fuit Deuteronom. capitulo decimonono, & Dani. 13. tradit latissimè Bald. in l. data opera. numero vigesimo, C. qui accusare non poss. Ias. in l. etsi legibus, num. 6. C. si contra ius vel vtilitat. publi. & in l. Diuus, ff. de re iudica. Bossi. in tracta. rerum crim. tit. de fals. num. 138. & 169. Hyppo. Mars. in l. qui falsam, in fine. ff. de fals. sic sanè in sacris tribunalibus sanctę Inquisitionis falsidicus testis talionis pœna punitur. Iacob. Septim. in catho. institut. cap. 62. nu. 33. vbi allegat instructionem 4. Toletanam. Idem Enchirid. Inquisit. tit. 28. vbi. nu. 3. allegat constitutionem Papæ Leonis X. qua decretum est, testem falsum, qui innocentem opprimere tā quam hæreticum voluit, curiæ sæculari relinquendū esse. Vrget equidem maior ratio in crimine hæreticæ prauitatis, vt talionis pena imponatur, quam in alijs criminibus, cum in eo testium nomina non publicantur, in cap. fi. de hæret. in 6. & datur maior ansa ferendi falsum testimonium. Quæ pœna locum habet, etiam si accusatus non fuit punitus, nam illud præter testis intentionem contingit, & est veluti per accidens quòd non mutat naturam subiecti. l. naturaliter, §. à puni. ff. de acquirendo rerum dominio notat in terminis Ioann. Rojas, in tracta. de hære. secunda parte, octaua assertione. numero 160.

In Romana quidem Curia supremus & generalis sacrosanctæ Inquisitionis Senatus, minimè consueuit testes falsos sæculari Curię tradere, sed alijs pœnis eos punit, vt testatur Francisc. de Penna, ad directorium Inquisitorum, 3. partæ, Scho. 128. pagina 252. & ipse asseuerat, quòd quando talis casus euenerit, inferiores Inquisitores inconsulto supremo Inquisitionis Senatu, non debent testes falsidicos qui grauiter nocuerunt, Curię sęculari puniendos relinquere. Itaque si testes falsi de vera & formali hæresi, contrà aliquem deposuerunt, qui vt hęreticus negatiuus combustus fuit, & eius bona fuerunt publicata, si Inquisitores pro tam graui crimine existimauerint, ad condignam punitionem, & criminis vindictam, testes sęculari curię tradendos: oportet vt consulant generalem senatum Inquisitionis, quià tam grauis pœna absque expressa lege Canonica pretextu cujuslibet opinionis huius, vel illius Doctoris, facilè imponenda non est, quia decretum illud Leonis X. Pontificis Max. nō est vbique receptum, nec velut lex vniuersalis obseruatur. Quòd si ipsi propria authoritate eos punire decreuerint, pęna ppetui carceris, aut condēnatio ad triremes erit imponenda, productis prius tanti criminis reis, in publicum spectaculū, coram

Testis falsidicus qbus pœnis in sacrosanctæ Inquisitionis tribunalib. punitur.

corã quo eius facinus publicetur. Ita Eymericus in 3. parte Director. Inquisitorum, in 12. modo processum fidei terminandi, num. 209. pagi. 339. colum. 2.

Quibus assimilari possunt illi testes, qui licèt non de formali hæresi deposuerint, grauissimum & irreparabile damnum intulerunt horrendaq; facta, vel dicta contrà aliquem falsò affirmarunt, ex quibus vehemẽs hæresis suspitio orta fuit.

Quòd si testes leuiter nocuerint, mitiori pęna arbitraria plecti solẽt. c teste Zanchino in tract. de hęreti. c cap. 14. Quæ frequentissimè ea imponi solet, vt infami tegumento induti, in publicum spectaculum, vel fidei actionem producantur, & eorum crimine publicato fustibus cęsi, vel in triremes, vel in exilium, prout qualitas commissi criminis postulauerit, mitti solent. Siman. dicto titu. 62. numero 91.

Et quòd de testibus falsis scripsimus, locum obtinet in illis qui donis, precibus, aut precio, testes vt falsum testimonium proferant corrumpunt, imò plus delinquere isti videntur, quia priùs habent nocendi animũ. Idem in eo qui mãdauit l. is damnũ, ff. de regul. iur. vbi Dec. Cagn. & alij interpretes. Siman. d. titulo 62. numero 96.

C Clericus falsum testimoniũ proferẽs coram Iudice sæculari, ab eo puniri non põt,

Non possit puniri per eum. Adde Bar. in l. D. Pius. ff. de fals. Paul. de Cast. in l. nullum, C. de test. quam opinionem communẽ esse testãtur Cur. iun. in l. 1. num. 23. ff. de iud. Ioan. Long. in repetit. l. Imperium, num. 142. ff. de iurisd. omni. iud. Rolan. à Val. qui multos allegat, cons. 12. num. 48. vol. 2. Capic. decis. 2. nu. 13. Dom. Coua. in pract. q. cap. 18. nu. 8. Domi. Ant. Pad. in l. transigere, nu. 112. C. de trãsa. Boss. in pract. crimi. ti. de fals. n. 10. Iul. Clar. in practi. cri. §. fi. q. 34. vers. sed hic quęro. & hanc opinionem magis communẽ esse testantur Mar. in specul. aur. aduoca. 6. par. in 12. actu. n. 4. & Matt. de Afflict. dicens eam tutiorem esse decisi. Neapol. 230. Ioan. Graci. in reg. & fall. reg. 9. n. 6. Quamuis glo. Cin. Bal. & Sali. in d. l. nullum, contrariam opinionem professi fuerint; & Federi. consil. 93. eamq; apud Gallos seruari testatur Guil. Bened. in cap. Rainutius. de testa. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. num. 434. Sed nostri authoris opinio verior est & communior, & sequenda. Quam vltrà suprà allegatos cõmuniorem opinionem esse profitetur doctissimus Doctor Didacus Sahagũ qui in inclita Salmãticensi Academia vesperorum cathedram iuris Pontificij magno cum nomine moderatur, in elegantissima illa & omnibus numeris absolutissima relectione tex. in cap. fi. de sequestratione, num. 91. benè tamen poterit sęcularis Iudex in ciuili causa cognoscere, de falsitate, quam coràm eo clericus commisit, non equidem ad effectum puniendi ipsum, sed tantum expediendi causam, quæ corã ipso controuertitur, quòd omnes fatentur, vt asseuerat D. Couarr. dict. cap. 18. in vltimis verbis.

Si autem laicus falsum testimoniũ coràm iudice ecclesiastico protulerit, poterit ab eo necnon à sęculari

Laic⁹ falsum testimoniũ coram iudice ecclesiastico dicens ab ipso necnõ à sæculari puniri potest.

lari iudice puniri, inter quos locus est præuentioni, ità tenet Matth. de Affl. decis. 219. vbi testatur, ità in facti contigentia decisum fuisse in sacro Neap. cons. & idem sequuti sunt Couarr. & Clar. in locis nouissime allegatis, & sic non semel decisum vidi.

Iudex ecclesiastic⁹ procedit contra laicos eũ cõtumelia afficiétes rõne causæ quę coram eo pendet.

Nec illud prætermittendum erit, quod sicùt Iudex Ecclesiasticus ob offensam eius dignitatem, ex periurio contrà laicum cognitionẽ habet: idem asseuerandum censeo, si à laico contumelia afficiatur & hæc iniuria ꝓcedit ex ea causa quę coram eo pendet, vt nouissimè scribit Doctor Segura, in directori. iudi. Ecclesiæ. 2. p. capit. 6. num. 10. Veluti si quis iudici irreuerenter loquatur, dicendo ei tu, aut vos, in locis in quibus non viget talis consuetudo, vel nimio contemptu corã eo comparet aut si cum arrogantia aut digito erecto tendit ad eius faciem: de quibus & alijs contumelijs differit Puteus in tract. sindi. in verbo, notorium iudici, nume. 11. fol. 182.

Pari ratione idem iudicandum existimo, quandò laici litigantes coram iudice ecclesiastico ipsum contumelijs & iniurijs afficiunt, vel si immoderatè & excessiua loquãtur vel sint insolentes, aut coram Iudice vociferentur not. Bar. in l. librarius, ff. de reg. iur.

Forma q̃ seruari debeat, in criminib. irreuerentiæ.

Forma verò procedendi & puniendi ea ex irreuerentiæ qualitate mensurauda erit. Nam aliquando expedit vti verbali correctione, aliquando multa seu carceris pęna, & hoc freq̃ẽtius summatim sine processu faciendum est; & procedi debet tanquam in notorijs: Quia crimen omne commissum coram Iudice pro tribunali sedente, notorium dicitur, & iudiciarium ordinem nõ requirit. not. Lucas de Penna, in l. quoties, C. de dig. lib. 12. Paris de Puteo, vbi iã allegaui. Hoc de actu irreuerentiæ puniendo à iudice Ecclesiastico: Si verò aliud grauiùs crimen interuenerit, vt seueriori pęna plectatur sęculari Iudici remittendum est.

Homicidæ.

CAPVT XCIIII.

1 *Clericus homicida qualiter puniatur.*
2 *Priuatio beneficij contrà clericũ homicidam ipso iure non infligitur, sed per sententiam.*
3 *Clericus homicida in quibus causis ab ordinaria criminis pœna excusetur.*

Omicidium quidem inter grauiora & horribiliora crimina computatur, vt not. Abb. in capit. Cum contingat, in col. 6. de for. compe. per tex. in cap. Quæsitum, de tem. ordin. Et in cap. Inquisitionis, de accus. & in cap. Mir. 50. dist. Ideo † clericus homicida deponendus est, vt in capit. præsbyter, 81. dist. quod est ex Canonibus Apostolorum. & in c. Cùm non ab homine, de iud. & in capit. Inquisitionis, in princi. de accus. Cõmittitur autem homicidiũ per cle- 1

ricum,

ricum, facto, præcepto, concilio, lingua, siue adhortatione, & in quocunq; istorum casuum deponēdus est, vt not. glos. in cap. Sicut dignū, de homici. in §. Clericos, in verbo consilium, per iura de quibus ibi. quam quidem glo. benè nota, quia magistra est in materia huius cap. Et post depositionem detrudēdus est in monasterium, vt probatur in dict. capitu. Cum non ab homine, iuncto cap. Tuæ, de pęnis, & voluit per eadem iura Ioann. de Ana. in c. 1. penul. col. de patr. qui filios, occid. & probat apertè tex. in dicto §. Clericos, ex quo insuper benè colligitur, quòd ista detrusio non debet esse perpetua, nec longi temporis: cùm ibi Roma. Pont. disponendo contra homicidas illius sancti viri Thomæ Archiepiscopi Cantuariens. iubet clericos delinquentes perpetuò depositos recludi in monasterium, vsq; ad septennium, vel quinquennium: verum est tamen ꝙ ille §. Clericos, disponit in clericis, qui consilio perpetrarunt homicidium, qui licèt eadem depositionis pœna puniantur, quà & occidentes actu, si clerici essent: tamen nemo dubitat in reclusione nō ita diuturna pœna puniendum consiliū præbentem sicut verè occidentem Intellige tamen supradicta, quando iniustè & voluntariè est commissū homicidium, secundùm Hosti. in Summa, de homicid. §. Qua pœna. versic. Et hoc intelliges. Item etiam
2 † præter hoc clericus priuandus est beneficio per sententiam: quia homicida non est priuatus beneficio
a ipso iure,[a] vt voluit Inno. in c. Cum nostris, de cōces. præb. quod sequitur Bal. in l. Cum fratrem, C. de his qui. vt indig. & Philip. in c. sciscitatus. 1. col. de rescrip. & in c. ex parte, lo 1. col. 1. eo. tit. Philip. Decius, cons. 166. in prin. in 1. vol. cōs. incip. Ego Philippus. Et hanc opinionē dicit teneri cōmuniter Ana. & Feli. in c. Inquisitionis, 1. col. de accusat. & eandem etiam opinionem sequitur Præpos. in c. Studeat, 50. dist. in col. fin. post Gemi. & respondet ad rationes Archi. ibi, & allegat Ioan. de Imo. in dict. c. Cum nostris, dicētem, quòd opinio Innoc. contra Arch. tenetur cōiter. Et vide etiam Anto. Corset. in suis singularibus, in verbo sententia, el 2. vbi dicit, ꝙ opinio Inno. cōiter tenet, & respondet ad aliqua iura quæ in contrariū videntur vrgere: quamuis Barbat. in cap. Cum non ab homine, de iudic. in col. 2. ad fin. teneat, quòd cōmittens homicidium, est priuatus beneficio ipso facto, per text. quem dicit ad hoc formalem, in capit. ex literis. de exces. prælat. iunctis alijs iuribus de quibus per eum. Et aduerte, quod licèt Episcopus possit cum homicida etiā voluntario misericorditer dispēsare, [b] vt est text. b
nota in c. 2. in fin. de cleric. pug. in duel. & in capit. studeat, 50. dist. per quæ iura & per ea quæ notat Inn. in capit. 2. de cler. non ord. mi.ità tenet Staphileus in tract. de gratijs expectatiuis. fol. 78. vers. Potest tamē Episcopus. Si aūt aliquis impetraret beneficium conferendum sibi in euentū priuationis, non posset amplius cum eo Episcopus dispēsare [c] etiā ante litis pēdētiam, ex quo c
impe-

impetranti iam est quæsitum ius ad rē, prout singulariter tenet Domi. consili. 105. in fina. colum. quē ad hoc refert Staphileus, vbi suprà.

3 Crederem † præterea in ista materia, clericum in his casibus excusari à pœna ordinaria homicidij, in q̄b. laicus homicida excusatur à pęna d mortis, [d] quorum viginti & quinque enumerat Hippoly. in l. 1. ff. ad l. Corneliam. de sicar. à. 1. columna, vsq; ad 14. & quadraginta quinque ponit Iacob. Boulen. in repert. §. famosos, l. capitalium, ff. de pœn. fol. 36. vsque ad finem.

Clericus homicida non est ipso iure bñficio priuatus.

Ipso iure. Adde Cardi. in Cle. constitutionē, §. cœterum, in fine, de electi. Archi. in c. scripturis, 8. q. 1. Abb. in c. vlt. not. pen. de excessib. pręla. Anchar. in reg. peccatum. 1. oppo. de reg. iu. in 6. Feli. in c. sciscitatus colum. 1. & in c. 2. colum. 3. de rescri. Capella Tholosa. quæst. 207. quam opinionē communem esse fatetur insignis Mar. Nauar. in manu. c. 27. num. 249. & in c. si quādo. 9. excep. de rescrip. Alcia. in c. cum non ab homine, num. 16. de iudi. Gomes. in c. 1. num. 7. de rescrip. & in cap. 2. num. 41. de consti. libro 6. & in reg. Cancellar. de anna. posses. quęst. 42. D. Couarr. in Clem. si furiosus, 2. par. relection. §. 3. num. 6. de homici. Cels. in addition. ac Collect. in cap. cum dilecti, de accusat. Petrus Foller. in practi. crimi. fol. 276. numero trigesimoseptimo, Iul. Clar. libro quinto, receptar. senten. §. homicidium. Hyppol. in pract. crimin. §. postquam. numero quadragesimoprimo & consilio quinquasimo, secundo, Tho. Ferra. cons. 44. Nic. Ploui. in tractat. de irregula. reg. 44. num. 30. Author noster in doctri magistrat. doctri. 120. incip. Homicida. Petr. Abiax. in dict. election. 2. part. capit. 30. Iudo. Montal. in tractat. de reprobati. sententi. Pi'a. articul. 2. numero 3. Moder. Paris. in reg. Cancel. reg. de infirm. resig. numero 162. Petr. Placa. libro 1. epi tom. delicto. capitulo 11. numero 2. Et equidem in simplici homicida, qui animo deliberato homicidium non perpetrauit, opinio hæc ab omnibus recipitur, vt fatetur Ioan. Ign. in l. necessarios, §. non aliàs, in lect. nume. 13. ff. ad Sillania. Sed in homicida q̄ deliberato animo homicidium commisit, multi contrarium tenuerunt, inter quos Ancharan. consilium 158. colum. 3. Abb. in capitulo at si clerici. col. 3. nu. 39. de iud. Felin. in capitu. inquisitionis. nu. 5. de accusa. & cæteri multi, quos longum esset recensere dicit tamen Ioann. Igne. in loco nouissimè allegato, quod omnes pœnè Canonistæ & Legistæ contrarium tenent, & opinionem contrariam veriorem, & communiorem esse fatetur Hierony. Gab. in cons. 196. numero 4.

Qua ratione, poterit clericus interim adhuc pendente lite, & accusatione, eidem beneficio renunciare, prius quam condemnetur, glos. celebris in capitulo secundo in verbo, finita, vt lite pēd. in sexto quam Doctores ibi approbant, & Fel. in d. c. inquisitionis, de accusa, Philip.

Clericus homicida lite pendente suo beneficio renunciare nō prohibetur.

Philip. Probus, in add. ad Ioan. Mona. in cap. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. nu. 6. Pet. Rebuff. in tracta. de pacifi. possessori. num. 261. Gomes. in reg. de anna. possess. q. 42. num. 3. Ferrat. caut. 44. Barth. Chassa. cons. 44. num. 22. Quæ quidem opinio communis est, etsi nouissimè ab ea recedat Mod. Paris. in Reg. Cancellar. 18. num. 55. quãdò talis renunciatio fieret in fauorem certę personæ, cuius meminit D. Couar. in dict. Clement. si furiosus, 1. par. relection. §. 3. num. 7. dicens, quod opinio hæc fortassis est de iure verior & ęquior, ob fraudẽ: quæ manifesta videtur, tandem nõ audet decidere, sed relinquit cogitandum. Ego quidem minimè auderem à communi opinione recedere.

De iuris tamẽ rigore (prout nonnulli arbitrantur) non tenetur superior renũciationem hanc admittere, sed poterit supersedere, donec causa fuerit diffinitiuè iudicata, ex doctrina Barbat. cons. 11. num. 18. volum. 1. Domi. cons. 105. Boeri. decis. 2. num. 5. Petr. Rebuff. in comp. de aliena. bono. Ecclesiæ, pagina 2. num. 4. Tellius Ferdi. in l. 4. Tauri. num. 64. vide tamen quæ dixi supra c. 92. litera C. vbi ab hac opinione recessi.

Sunt etiam qui censent effectum huius renunciationis impediri, si quis priùs à Summo Pontifice beneficium clerici homicidæ impetrauit, in euentum priuationis, quòd tenuit Domi. dict. cons. 105. existimans renuntiationem hanc nullã esse, nec ex ea impediri, ꝙ lis agitetur, ità vt si priuationis sententia sequatur renunciatio præcedẽs inutilis sit, quem sequitur noster autor hoc cap. num. 3. Contrarium tamen ex dict. gl. in d. cap. 2. probat gl. in reg. Cancellariæ. 27. col. 4. Barthol. Cassa. cons. 44. nu. 2. Io. Staph. de liter. gratiæ & iustitiæ. fol. 64. Aufrer. in Capella Tholosa. decis. 436. quorum opinionem magis cõmunem esse testatur Couarruu. dicto §. 3. num. 7. quem vide.

Nec desunt qui autument, hanc beneficij renunciationem inualidã esse, quando fit data scientia prioris impetrationis, ex eo ꝙ in fraudem facta esse censeatur, cap. 2. de renunc. in 6. Ant. de Butrio, cons. 1. col. 3. Sequitur Felin. in cap. in nostra, num. 38. de rescrip. Aufr. dict. decis. 436. sed opinio hæc vera nõ est, nec iure fulciri potest: nam is qui renunciat iure suo vtitur, & ideò nullam fraudem committit, sibi vel amico consulens, in d. verò c. 2. fraus ex eo colligitur, quod non vt sibi consuleret, sed vt impetranti noceret, beneficio renũciauit, alijsque non leuibus coniecturijs interuenientibus, ideò meritò Anton. de Butr. opinionem falsam esse docet D. Couarr. vbi suprà.

Ex quibus omnibus sequitur, clericum homicidam omnes beneficij sui fructus suos facere, donec per sententiam priuetur, nec eos restituere tenetur: sicuti Felin. omnium diligentissimè explicat, in capit. de quarta, numero 33. de præscrip. Nicol. Boer. decis. 98. numero quarto, Ioann. Ign. in dicta rep. §. non alias, numero decimoquarto, Domi.

Clericus homicida pendente accusatione, fruct' beneficij suos facit.

Domi. Couarruu. in 4. Decret. 2. par.cap,6. §. 8.nu. 7. Quidquid in contrarium voluerint Bald. Ang. Paul.de Castro,in l.prędonis.ff. de petit.hęr.& Paul.in d.l.1.C. de his quib.vt indig.Hyppo.sing.525.Anton.de Burg.in ca.ad nostram. col. 11.de empti.& vendi.Ripa in l. vltima,quæstione 46. C. de reu. donatione.

Notatu tamen dignũ est, quòd licèt clericus homicida priùs acquisita beneficia retineat, donec priuetur,non tamen poterit de nouò beneficium acquirere, sine dispensatione;ità videtur sentire Innoc.in dicto c.cum in nostris, vbi Anton.columna 7.censet,quòd per modum collationis homicida potest beneficium acquirere, non autem per viam electionis, idemque asseuerat tenere Calder.in cap.querelam,de iureiurando. Miles in repet.in verbo,irregularis,versic.irregularis,vt homicida.Pari.cõsi. 36. nu.40.uol.4. Alber.Troti. de vero & perfecto cleri.lib.2.cap.26.num. 9.circà quòd vide Martin. Nauar. in manuali Confessor. cap.27. numero 149.

Procedit equidem Innoc.& cõmunis sententia in casu in quo loquitur, nempè in clerico, qui iam beneficium quæsitum habet, secùs autem si solùm haberet ius ad rẽ, per expectatiuam gratiam quæsitum, quia huiusmodi ius expirat, per irregularitatem contractam ex homicidio,vel alia causa,quòd pingui Minerua declarat Martin.Nauarr.in dicto cap.si quando,excep. 9. fol.33.

Dispensare. Adde quòd opinio haec intelligenda est, cum homicida voluntario, quo ad simplex beneficium obtinendum, vt tradiderunt Fel. & Socin. in d. cap. ad audientiam,de homi.Ioann.Staph.de liter.gratiæ & iusti. fol. 78. qui secùs esse existimat quo ad beneficiũ curam habens animarum, argum. text.in c.1.de fil.præsb.lib.6.Quãuis Ioann.de Anan.in cap.2. de cleri. pug. in duello, teneat hoc casu Episcopum posse dispẽsare, & hoc quo ad beneficia:at quoad ordinis ministerium, ad tollendum irregularitatis vitium,ex homicidio contractum, solus Romanus Pontifex dispensare poterit:ità tenuerũt Innoc.Hostien.Abb.Soc.num.95.in cap.sicut dignum.§. fin. de homic. Siluest.in Summa. in verbo irregularitas, ad finem Alber.Troti.lib.2. de vero & perfecto cleri.c.26. Ferra.caut.44. quorum opinionem cõmunem esse fatetur Villad. de irregul.cap.fin.Quæ dispensatio difficilimè obtineri solet, nisi is eam impetrat, qui religiosus est,vel esse velit in aliquo mendicantium ordine, vt testatur Lud.Gom. in tractat.de expect. nume. 88.& Ioann. Staph.de liter.gratiæ. fol. 193. col. 2.Qui etiam referunt, solere Romanum Pontificem cum voluntario homicida, etiam publico, quo ad altaris ministerium dispensare, hac quidem lege, quod intrà triennium minimè altari ministret, & deinde extrà locum, vbi homicidium commmissum fuit.

B Episcop° vtrũ possit dispensare cum homicida quoad ordines,aut beneficia.

Quòd locum habet etiam si homicidiũ fuerit casuale,quia cũ tali homicida,

homicida, vt sacris ministret, vel ad sacros ordines promoueatur, solus Papa dispensat, tenet Abb. in c. continebatur, de homic. Doctores vbi latè Socin. num. 95. in dict. cap. ad audientiam, de homic. Regia l. 51. ti. 6. par. 1. Episcopus verò benè dispensare potest cum quocunque homicida, vt in minoribus ordinibus iam susceptis posßit ministrare. Ita Innocen. Hostien. Ioan. And. Cardi. & omnes, in dict. cap. 2. de cler. pugnant. in duello, hoc ex illo tex. colligentes, quorum opinionẽ magis communem esse fatetur D. Couar. in Clem. si furiosus, 2. par. §. 3. num. 5. quę solum procedit in homicida casuali, non verò in uoluntario. Abb. in d. cap. 2. Anan. in cap. ad audientiam, vbi Felin. colum. fin. & Soci. num. 95.

Conc. Trident sess. 14. c. 7. de reform. interpretat.

Hodie autem per sacrosanctum Concilium Tridentin. Sess. 14. capitulo septimo, de reformat. sancitum est, quòd is qui homicidium voluntarium commisit, etiam si occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines sit promouendus, nec illi aliquod ecclesiasticum beneficiũ conferri poterit, etiam si careat animarum cura. Si verò homicidiũ casuale fuerit, vel vim vi repellendo perpetretur, casu quo dispensatio concedenda sit, tam ad sacrorũ ordinũ & altaris ministerium, quã ab beneficia & dignitates, & ea cõmittenda est ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & verificatis precibus dispensare potest. Et sic sacrosanctum Concilium tollit facultatem Episcopis concessam, qua poterant dispensare, etiam cum homicida voluntario, quoad ministerium altaris, in susceptis ordinibus, si is omninò occultus esset: ita Archi. in cap. de his, 50. distinct. Anchar. in reg. peccatum, colum. 3. de reg. iu. lib. 6. Federi. consi. 168. Quibus suffragatur tex. in cap. nisi cùm pridem, de renunc. versi. *si tamen culpa latet.* quam opinionem nõ solum quo ad susceptos, sed suscipiendos ordines, sequitur Ang. in Summ. in verbo homicidium, 5. quæstio. 1. eam colligens ex Abb. in cap. ex tenore, col. 3. de tempo. ordi. quam sequitur Alphon. à Castro, religione, pietate, & literis insignis, libr. 2. de potest. leg. pœna. cap. vltim. Quamuis dom. Couarruu. (dubio tamen fortè) asseueret Concilij decretum illud intelligi posse, in homicidijs quæ licèt occulta sint, probari tamen possunt, & ea ratione non sunt omninò occulta, & sic innuit, in omninò occultis, quæ nullis testibus probari possunt, nec aliter quàm per propriam confesßionem, Episcopum posse dispensare, remaneatque in hoc ius cõmune intactum. Sed quòd stante Concilio Triden. etiam in occultissimo homicidio, necessaria sit summi Præsulis dispẽsatio, tenet Simon Maiolus de irreg. lib. 5. cap. 48. num. fin. quòd verius censeo.

Et vide Concil. Trident. Sess. 24. capit. 6. de reformat. vbi Episcopis dispensare permittitur in foro conscientiæ, in omnibus irregularitatib. & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta

pta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forũ contentiosum.

C *Episcopus dispensare.* Adde quòd istam opinionem Domi. quam author hoc c. refert & sequitur, suprà reprobaui. quæ eo casu vera esse potest, quando in primis literis impetrationis, ea clausula apposita est, quòd renunciatio litè pendente, ab ipso priuando facta, cedat in vtilitaté ipsius impetrantis, cuius clausulæ meminit Ioan. Staphi. de liter. gratiæ. fol. 64. Probus in addi. ad Ioan. Monach. in dict. cap. Alma mater, quæ clausula cócedi solet, post primam priuationis sententiam, non anteà quòd in dict. loco Stephanus testatur.

D *A pœna mortis*, Adde plures alios casus, in quibus homicida à pœna mortis excusatur, quos congerit Io. à Neu. in Silua nup. libr. 1. fol. 18. vsque ad 20. Felin. in cap. queréti, col. 2. de offi. deleg. Lucas de Penna, in l. si apparitor. C. de cohortali. lib. 12. Ias. in l. debitoribus, num. 15. ff. de re iudic. Ioann. Monto. in promptuar. iur. in verbo mors, quo loco septem casus scribit: & vide Cosin. in pragmatica sanct. Gall. tit. quomodo officium diuin. sit celeb. §. statuti, in glo. incip. *Inclinet.* fol. 206. Ioan. à Villam. in l. Diuus, num. 104. ff. de sicar. Add. Abb. in c. sanè, de celebr. mis. Ludou. Car. in pract. crimi. fol. 121. Anton. Gom. in tract. delictor. cap. 3.

Plures casus quibus homicida à pęna mortis excusatur.

Venefici.

CAPVT XCV.

1 *Clericus Veneficus qualiter Iure Pontificio puniatur.*

2 *Veneni præparatio animo occidendi contingens, an sit punienda morte non sequuta.*

3 *Huius criminis atrocitas quanta sit describitur.*

Lericus q. veneno quéquam occidit, præter id quod in pœnam homicidij, de qua suprà incidit, quia verò grauiùs delinquit quàm simplex homicida, dignè post depositionem grauiori detrusione, & longiori carceratione puniendus est. Plùs enim est veneno hominem necare, quàm gladio, vt in l. 1. C. de malef. & mathe. Vnde dicunt Butr. & Bald. in l. Nemo. C. de summa. tri. & fide catholica, quòd qui veneno occidit, dicit proditoriè occidere: [a] quòd refert Ioan. de Anan. in cap. 1. colũ. 1. de homici. Et idem dicit Bald. in l. Cum fratrem, de his quibus vt indig. vt refert idem Ana. in cap. 1. 3. colum. in fin. de sortileg. & Decius in cap. quę in ecclesiarum: colum. 5. num. 14. de cósti. qui alia allegás, infert ad statutum. Ex quo dantur aliqua specialia in occidendo veneno, quę non militant in homicida simplici, vt ibi per eos. Et huius tã execrabilis delicti odio crederem etiam quòd clericus qui venenum a

emit vt daret alicui tamen parauit, & per eum non stetit eadem pœna
b puniatur, ac si dedisset, [b] iuxta sententiam Bar. in tex. ibi, in l. 1. in fin. ff. ad l. Pompe. de parric. cuius meminit Io. de Ana. in rub. de patr. qui fili. occi. circà principium. & Felinus, in tracta. Quando conatus puniatur, colum. 2. num. 9. versi. fallit 5. licet Barto. ibi seueriùs hoc dicat, & nō curet an stet per emptoré veneni, vel non, quominùs occidat. Quòd præcipuè magis locum sibi vendicat in his Hispaniæ regnis: cū per l. 7. tit. 8. part. 7. taliter emens ve
c nenū vt homicida puniatur. [c] Nec hoc alicui videatur crudele, cùm tanta sit huius facinoris nequitia: sufficit namque hominibus inter tot armorum genera natis, morté ipsam formidare, absque eo quòd in ipso cibo & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor misceatur. Quid enim miserabiliùs est, quàm vno eodemque té pore, cum spe viuendi, & timore moriendi cibum sumere? Vnde vt tantum scęlus ex mentibus hominum euellatur, nulla pœna iniustè potest statui. In vna præterea huius delicti specie debent iudices seueriùs animaduertere, si quandò forsan compertum habuerint clericū aliquem occidisse, vel occidere procurasse alterū veneno in calice propinato: neque arbitretur quispiam hoc tam nefandum scęlus nusquam
d accidisse. [d] Intellexi ego & temporibus istis clericum clerico, & religiosum religioso in calice, dum sacra mysteria celebrarent miscuisse venenum, quāuis diuina misericordia, aut debilitate veneneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committentes non inuehatur, qui cum ipso vitæ æternæ poculo saluberrimo, temporalem miscent interitum, qui insuper cum ipso redemptoris sanguine preciosissimo, quo cunctorum animæ redemptæ sunt, necem corporum inuoluunt? Hoc equidem abominabile scęlus pœna traditionis Curiæ sęculari, ex noua ecclesiæ, aut Roma. pontific. declaratione puniendum dignissimè censerem, vbi de dilectione Dei, & proximi mandatum, in quo tota lex pendet, infringitur. Et alicui vnquam iudici citrà ecclesiæ declarationem propter criminis enormitatem opinio Anchar. & Abb. de qua in cap. seq. latiùs tractabimus, iusta & sequenda videbitur, in hoc tali facinore potiùs quàm in aliquo alio locum habere poterit.

Roditoriè occidere. Adde Alexan. consil. 145. num. 6. lib. 7. Ludo. Carr. in practi. crimi. §. homicid. fo. 34. Bossi. in delictorum. tracta. tit. de homici. num. 14. pag. 202. Hypp. in rub. de Sicar. nu. 5. Anton. Gom. in 3. to. cap. 3. nume. 7. qui pro hac opi. allegat Regiam l. 16. tit. 23. par. 3. A

Ac si dedisset. Adde vt melius nostri authoris traditionem, & quod disfusè nimis Doctores diuersis locis tradiderunt perfectioris interpretationis cā tradamus, duo a nobis casus sunt cōstituendi. B

Tentans aliquē veneno occidere qā ordinaria criminis pœna puniatur.

Primus, cum quis tentauit aliū vene-

veneno occidere, & ea ratione, venenum emit, sed non propinauit, quia fortè pœnituit, vel fuit impeditus, equidem pœna extraordinaria, iudicis arbitrio plectendus est. Bal.cons.443.lib.3.Ang.in l.1.§.sit iniuria, ff.de extraordi.crimi. Paris. cons.167.num.13.lib.4.Crem.sing.49. Gram. decis.2. num.7. & cons.36.num.19. D. Couarr. in Clem.si furiosus, 2.par.relecti.num.11.quo loco scribit, hoc casu intelligendã esse eam consuetudinem, quam toto terrarum orbe vigere doctores testantur, nempe conatum ad effectum minimè productum, non puniri: intelligendum quidem est, de conatu remoto, vt is non puniatur ordinaria criminis pęna, sed extraordinaria.

Secundus casus est, cum quis ad actum proximum accesit vt quia venenũ propinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis mortẽ effugit: is ordinaria pœna plectẽdus est. Ità intelligendus est author noster, & Doctores ab eo allegati, & D.Couar.d.nu.11.qui tradiderunt in his atrocioribus criminibus, conatum actui proximum, ordinaria pœna puniri: & sic interpraetatur glo.in cap.1.in verbo, ad mortem, vbi Bald.de præsum.& sentit Bossi. in dict. tit.de homic.numero 13. & tit.de mandato ad homicid. nu.14. & in Gallia sic receptum esse testatur Pap.li.23. Rhapsod. aresto 1.& 2.Petrus Grego.in 3. part.Syntag. iuris vniuersi. lib.26. cap.18. num. 18.qui multa in huius criminis detestationem deligentissimè scribit. Ex quo colliges verba authoris nõ percepisse Petr.Foll.in pract.crim. Canon.2.par. capit.23.num.3. qui. passim non pro ratione, sed ad ęmulationem carpere conatur,

Puniatur.Adde tex.in leg.3.ff.de Sicar. vbi Ang. & Hyppo.de Marsi. & quo pacto hoc intelligẽdum sit, explicat Gregor.in dict.l.7.in verbo, *asabiẽdas*.& Ant. Gom.lib.3.delictor.cap.3.num.9. C

Accidisse. Adde. Moder.Paris.in Consuetud.Par.1.par.tit.1.in prin. nu.99.qui scribit Imperatorẽ Robertum vtriusque Siciliæ Regẽ die 15. Augusti ann.1313. scelestissimo mortis genere, nempè Eucharistia intoxicata interfectum fuisse. D

Factũ memorabile.

Parricidiquè.

CAPVT XCVI.

1 *Clerici parricidum vel aliud enorme homicidium perpetrantes, cui pœnę sint obnoxii.*

2 *Refertur casus memorabilis qui contigit in ciuitate Hyspalen.ann.Domini.1536.mense Iulij.*

3 *Petri Rebuffi opinio quędam confutatur.*

PArricidium † committentes, ª vel alias homicidium enorme perpetrãtes, vt si Episcopum vel præsbiterum occiderent, concludit Abb. in cap. At si clerici, in prin.de iud.col.ante pe.post Petrum vel Anchar.in quadã disputatione sua, & in repe.regulæ, 1 a

læ, ea quæ. 19. quæst. de regu. iuris; & in consilio 158. Ex narratis in facto. colum. 2. debere deponi, & tradi statim Curiæ sæculari, non
b expectata incorrigibilitate,[b] & tradi etiam Abb. in cap. Cùm non ab homine, colum. 7. de iudi. & ibi ét Bald. Idem Abb. in cap. 1. in fin. de homi. & in cap. Nouimus, de verb. signifi. & Barbat. in consi. 65. col. 3. lib. 1. Et Felin. in cap. 1. in 16. col. de Const. vbi in simili plura adducit. Idem Felin. in cap. inquisitionis, col. 2. in princip. de accusat. & ista opinio videtur habere magnã æquitatem, vt delicta puniantur debita pęna, vt dicit Decius in dicto cap. At si clerici, in col. 23. versic. Et prædicta, qui dicit vidisse illam seruari Florentiæ per vnum commissarium. Et vide Angelũ in tractat. maleficiorum, in parte, & sibi cap. à spatulis amputetur. 12. colum. dicentem notandam esse sententiam Anchar. quia de facto vidit eam seruari in raptore adulterante quandam mulierem. Et vidi ibi Augustinum in additionibus asserentẽ, quòd stringunt rationes Anchar. & Abb. & quòd ità aliàs practicauit, quia multi Doctores moderni illam partem tenent, & aliàs fuit cum Doctoribus iuris Canonici in maxima disputatione, qui semper volunt defendere clericos. Et vide Floren. in 3. parte, titul. 27. c. 4. in colum. fin. in fin. qui refert temporibus suis Papam Martinum tradidisse Curiæ sæculari Sacerdotem quendam degradatum, qui interfecerat Sacristam sancti Petri, vt rapere posset bona Sacristię, qui fuit occisus per Iudicem sæcularem, quamuis Iurisperiti consuluerunt non esse tradendũ Curiæ propter tale delictum. Et vide Guliel. Benedicti, in 3. parte repeti. c. Rainutius. de testam. in quæst. de homicidio. vbi dictam opin. Petri de Anchar. latè examinat in casu occurenti contra quendam clericum presbyterum, qui commisit qualificatum homicidiũ, & in pen. col. illius quæst. dicit, quòd dicta opinio, per ea, quæ ipse refert, remaneret communior, & quòd quamuis non esset communior, videretur magis tenenda quàm alia, ex eo quod fulcitur textibus & rationibus euidentibus, quæ quidem opinio in casu illo ita fuit seruata. Nam ille presbyter fuit actualiter degradatus & traditus curiæ sæculari, vt constat ex processu ibi antè quæstionem in summa relato. Et ego ét audiui à fide digno Doctore Parisien. vidisse Anno domini 1530. Episcopum Parisiensem Franciscum Poncher degradasse quendam sacerdotem ad valuas Ecclesiæ maioris Parisiensis, & tradidisse eũ Curiæ sæculari, quem susceptum iudex sæcularis damnauit, primò ad pęnam abscisionis manus antè ianuam Collegij Heduensis, & demum vt viuus cõbureretur in platea sancti Ioanuis Engreua, prout factum fuit ipso vidente. Quam pęnam passus est, eo quòd occiderat animo deprædandi rectorem cuiusdam oppidi non longè distantis, habitantem in dicto Collegio Heduensi, cuius ille famulus fuerat, & vices in parochia gerebat. Et

vide

vide Arnaldum Alber. in cap. Quoniam, de hęret. lib. 6. col. 124. qui postquam retulit hãc opinionem, & eius fundamenta per sex. colum. pręcedentes, dicit, quòd attẽta malignitate modernorum temporũ, in quibus clerici, & omne genus hominum procliue est ad malum, non esset ponere os in cęlum, seruare istam opinionem in practica, & in hoc consuleretur pacifico statui Reipubl. & multi effręnati clerici à malis retraherentur. Et hęc opinio practicata fuit an. 1536. Mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalens. per Reuerendiss. do. Card. Archiepisc. illius, Iudicem à sede Apostolica delegatum contrà quatuor religiosos monasterij ordinis sancti Augustini ipsius ciuitatis, qui diabolica suggestione decepti, fratrem Ioannem *de las Casas*, in sacra Theologia magistrum prouincialem suum occiderunt, qui omnes publicè degradati, statim traditi fuerunt Curię sæculari, & furca suspẽsi, quorum vnus vocabatur frater Alfonsus de *Badaioz*, qui erat prior illius monasterij, alius frater Rodericus *de la Rocha*, & alij duo fratres Andreas *de la Cruz*, & frater Ioannes Piloto, qui eodem die (quia cum magno cordis dolore seipsos accusantes, post damnationis sententiam delictum fuerũt confessi publicè) è furca depositi, cum maximo honore associantibus fratribus omnium ordinum in proprio monasterio sepulti sunt. Qui autem tanquã Iuris periti fuerunt ad determinationẽ causæ vocati, & quorum consilio, sententia lata fuit, sunt sequentes, Dominus Sebastianus *Ramirez* Episcopus Sãcti Dominici, in insula *Spanola*. licentiatus Ioannes *Suarez de Carauajal*, nostri regalis consilij Indiarũ vnus, Licentiatus *Brizenno*, eiusdẽ ciuitatis Hispaleñ. præses, Licentiatus Ioannes *Temino*, eiusdem & totius Archiepiscopatus prouisor, Licentiatus Petrus *Corral*, illius officialis ac generalis Vicarius, Licẽtiatus *del Corro*, & Doctor Petrus *Diaz* hæreticæ prauitatis Inquisitores, & Licẽtiatus *Otalora*, Iudex audientiæ supremæ illius Ciuitatis, quam vulgus *grados*, vocat. Vt autem de tenore Apostolicæ commissionis eidẽ Archiepiscopo Cardinali super hoc factæ habeatur notitia, tenor literarum in forma breuis super hoc expeditarũ talis est.

Dilecto filio nostro Alfonso Basilicę duodecim Apostolorum presbitero Cardinali Hispalen. nuncupato Paulus Papa III.

Dilecte fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis fecisti, quòd licèt aliàs tu certos fratres domus S. Augustini extra muros Hispalen. ordinis fratrum Eremitarum eiusdẽ sancti, qui diabolica (vt creditur) suggestione seducti, nocturno tempore eorum tunc prouincialem in lecto requiescentẽ appensata conspiratione laqueo suffoca-

tum

tum vulneratumque inhumaniter interfecerant, quibusdam alijs etiam dicti ordinis fratribus sibi ad id opem, auxilium, consilium, & fauorem præstantibus, ne fugam arriperent carceribus mancipari mandaueris & feceris. Quia tamen tu in eosdem malefactores iuxta priuilegia, & indulta Apostolica dicto ordini concessa, nullam iurisdictionem habere sciebas, tamdiu in præmissis duxisti supersedendum, donec nos, et Apostolicam sedem quid super eo fieri oporteret consuleres. Consultationi itaque tuæ super hoc nobis porrectæ respondentes, circumspectioni tuæ per præsentes committimus & mandamus, quatenus si & postquam (assistentibus tibi ad hoc duobus dicti ordinis fratribus, quos ad id duxeris eligendos) ex actis de & super prẹmissis coram te hactenus habitis, vel in posterum habendis, tibi legitimè constiterit ita esse, prout superius enarratur, (ne si tam horrendum facinus impunitum remaneat, alij ad similia, & deteriora perpetranda inuitentur) contra dictos fratres malefactores, ac quoscunque alios etiam exemptos, quos tanti facinoris inueneris patratores, seu culpabiles iustitia mediante procedas. Nos enim tam illos qui ad capiendum, & detinendum, inquirendumque, & examinandum dictos malefactores, quã etiã executioni demandandi sentenrentiam contra ipsos desuper legitimè fedam, vel aliàs quomodolibet in eos præmissorũ occasione manus iniecerunt violentas, etiamsi ad vltimum supplicium deueniendum, excommunicationis sententiam à canone generaliter promulgatam, irregularitatisquè & inhabilitatis, aut alias censuras & pœnas ecclesiasticas minimè incurrisse, neque incurrere, sicquè per quoscumque Iudices iudicari, diffiniri, & interprætari debere, sublata eis & eorum cuilibet aliter iudicandi, diffiniendi, & interprætandi facultate & authoritate decernimus. Tequè, & eorum singulos à sententia, censuris & pœnis prædictis, si quas prẹmissorum occasione ex dicta carceratione forsan incurristis, Apostolica authoritate tenore præsentium absoluimus. Volumusquè vt si locus sit degradationi & traditioni curiæ sæculari, tu vel Catholicus Antistes per te eligendus, vnà cum duobus alijs Episcopis, aut si eorum copia commodè haberi non poterit, cum vno Episcopo & vno Abbate ad degradationem huiusmodi procedere valeatis, non obstantibus præmissis, ac de certo episcoporum numero in degradationibus huiusmodi adhibendo, quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis dicto ordini et illius fratribus concessis, quibus illorum omnium tenores et formas eisdẽ præsentibus pro expressis habentes hac vice duntaxat illis aliàs in suo robore permansuris harum seriè specialiter et expressè derogamus. Cæterisquè contrarijs quibuscunque. Datum Romẹ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, Die 21. Octobris 1535. Pontificatus nostri anno primo Blosius. Vigore cuius commissionis dictus dominus Cardinalis, vt seruaret illius seriem, assumpsit secum duos prouinciales dicti ordinis, qui vna cum eo in processu & diffinitione causæ assisterent. Fateor tamen quòd sæpiùs sum miratus quomodò in prẹdicta commissione Apostolica, bis conditionaliter dictum fuerit, videlicet,

delicet, *Etiamsi ad vltimum suppliciũ esset deueniendum*, & iterum, *Si locus sit degradationi et traditioni curiæ sæculari:* cum conditio istà in casu præsenti potius erat iuris, quam facti, & ideo consultores Romani pontificis quorum consilio prædictæ literę emanarunt, meliùs noscepoterant, vel debuerant, an narratione prædicta existente vera & probata, prædicti fratres essēt post degradationem tradendi Curiæ sęculari, vel non. Nisi fortè tacitè voluerunt sentire, quòd Romanus Pontifex concederet dicto Cardinali potestatem arbitrandi, an attenta probatione & qualitate facinoris, & alijs circunstantijs, illi essent tradendi Curiæ sęculari, vel non: Non obstante quòd ille casus non esset expressius in iure, propter quem posit tradi sacerdos Curiæ sęculari: Quamobrem vt quisque valeat super hoc considerare mentem Pontificis, libuit prædictam commissionem inserere. Contrariã tamen opinionem sequitur & dicit esse communem Aretin. in d. ca. Cũ non ab homine, in col. 9. in fi. qui in duabus col. sequentibus refert fundamenta Abb. & respondet ad ea, & eam dicit de iure veriorem Decius, vbi suprà, qui etiam refert fundamenta Abb. & quę ad ea respondet Aret. & dicit, quòd pro hac opinione plura adducit etsi leuia Andr. Siculus ibi, & ponderat pro ea idem Decius tripliciter tex. in d. c. Cum non ab homine, & hanc dicit esse communem opinion. glos. & Docto. Arnal. Alber. vbi suprà, in fin. d. colum. 124. versi. Nihilo minus tamē, & sic quòd clericus quãtumcunque graue delictum commiserit, etiam qualificatum, non debeat actualiter degradari, & tradi Curiæ sęculari, nisi sequuta incorrigibilitate, aut in casibus expressis in iure, à qua cōmuni opinione dicit non esse recedendum in iudicando & consulendo: quem vide per 16. colum. sequentes, vbi refert plura fundamenta huius cōmunis opinionis, & tandem respōdet ad ea quæ adduxerat pro opinione contraria. Mihi verò (saluo semper meliori iudicio) videtur ꝙ si in aliquibus casibus ob immanitatem criminis, & magnum scanda lum populi inde sequutum visum fuerit iudicibus delegatis vel ordinarijs sequendam opi. Ancha. & Abb. quod hoc solum posset habere locum in clericis primæ tonsurę tantùm, sic enormia homicidia perpetrantibus, cum illi non posint sic appellari Christi Domini, illisque beneficium (ne per sęcularem puniantur iudicem) magis ab ecclesia, quam à iure diuino concessum videatur. Quorum numerus vltra mentem ecclesiæ tantum excreuit, & quorum malitia tãta est, vt grauiora semper ferè audacius & frequentius ab illis, quã ab alijs perpetrentur. In cuius meæ opinionis confirmationem possem alia non impertinenter referre, quæ collegit Hispanus noster Ioãnes Lup. in tract. de libertate ecclesiastica, in 2. par. q. 5. quę tamen transcribere nolo, cum volentibus ea legere facilitas adsit. In alijs verò sacri ordinis clericis, sacerdotibus maximè,

mè, communem opinionem sequẽdam censeo, tametsi iustum iudicarem quòd hodie per Concilium, aut per Roma. Pontifi. aliqui grauissimi excessus annotarentur, in quibus clericus etiã sacerdos post degradationem traderetur Curię sæculari, ut saltem timore pęnę aliquorum clericorum insolentia temperaretur. Et aduerte, † quod Petrus Rebuf. in tractat. de pacificis possessoribus, in pagina 48. uidetur extendere text. in cap. 1. de homi. in 6. dum imponit pœnam priuationis beneficiorum ipso iure mandantibus alios interficere per assassinos, ad illos qui interficiunt parentes uel alterum eorum, seu fratres, aut clericum, ut tales etiam ipso iure sint priuati beneficijs. Pro quo allegat Felin. in cap. Inquisitionis, de accusatio. & An. in cons. 63. quamuis ibi Ana. nihil de priuatione beneficiorum scripserit: saluo tamen meliori iudicio ego credo, ꝙ hęc opinio non sit uera: quia non sufficit Doctorum authoritas ad iudicandam priuationem beneficiorum ipso iure propter quamcunque grauitatem delictorum: hoc est enim conditoris Canonum, nõ Doctorum scribentium. Nec sufficit quòd Felin. adducit, quia licèt sint plures Doctores asserentes, ꝙ clericus committens delictum qualificatum posit tradi Curię sęculari, non seruata forma cap. cum non ab homine, ut ego suprà latius scripsi, non sequitur per hoc, quòd talia delicta qualificata inducant priuationem beneficiorum ipso iure, cum hoc Doctores non dicant, nec ad hoc sufficeret eorum authoritas.

Arricidium committentes. Vide multa quæ circà huius criminis grauitatem & punitionem elegantissimè scribit D. Couarr. in Clemẽ. si furiosus, 2. par. in initio, num. 12. de homicidio, Petrus Gregor. 3. par. Syntagma. lib. 26. cap. 24. De quo eleganter Plato. 9. de legibus inquit. *Si possibile esset sæpiùs aliquem mori, iustissimum esset sæpiùs parricidam interfici*. Et Solon, quòd neminem commissurum tàm graue scelus existimasset, nihil de eo decreuit, vt Cicero pro Roscio Amerino refert. A *Nota in huius criminis detestationem.*

Non expectata incorrigibilitate. Adde Alciat. in cap. cùm non ab homine, num. 22. de iudic. qui opinionem istam sæpissimè in practica receptam fuisse testatur, eamque cõmunem esse fatetur Ludo. Carr. in practi. crimi. fol. 240. num. 5. secundum nouissimam editionem D. Episco. Couar. lib. 2. var. resolut. cap. 20. nu. 7. quamuis ipse authorem nostrum sequutus in hoc cap. versi. *Mihi verò*, contrariam opinionem amplectitur, quam appellat communem Petrus Placa. lib. 1. epito. delicto. cap. 23. num. 43. cui suffragatur tex. in cap. cum non ab homine, qui in principio docet, in omni crimine, quantumcunque graui, sęcularem Iudicem, non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint, Curiæ sæculari tradendos fore. Ecce

Romani

Romani Pontificis apertissimum testimonium, ex quo manifestè constat, quòd etiam ob enorme crimen, nisi accesserit pertinacia, traditio fieri non debet. Circà quàm disputationem vide latè Gregor. in l.61. in verbo, *Homicidio*. titulo sexto, parte prima, Ferdinand. Mencha. de testamen. §.22. folio 75.

Per assasinos alios interfici mandantes.

CAPVT XCVI.

1 *Clericus huius criminis Reus qua pœna afficiatur.*

2 *In hoc assassinatus crimine propter criminis grauitatem indicia, & argumenta sufficere constat.*

3 *Testium dicta lite non contestata, et etiam parte absente recipi possunt.*

4 *Clericus assassinus nulla degradatione præcedente, per secularem iudicem potest puniri.*

5 *Pœna tex. in cap. 1. de homi. lib. 6. an in interfectoribus, seu percussoribus locum habeat.*

6 *Pena etiam dict. cap. 1. an locum habeat contrà mandantem, etiam si mors sequuta non fuerit.*

1 Clesiastica † p̄sona aliquem Christianorum faciens interfici per assasinos, vel mandans, vel eos receptans, vel defendens, seu occultans, incurrit ipso facto sententiam excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, offico: & beneficio, & beneficia possunt alijs liberè per collato res conferri, vt in capitulo primo, de homic. in 6. Et † habet vnum speciale hoc delictum, vt probari posit probabilibus argumentis, vt ibi, vbi vide Phil. in 11. not. tenentem † quòd in isto casu ratione periculi valerent testes recepti lite non contestata, [a] etiam parte absente & non citata: quia tex. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumentis. Item aliud † q̄ clericus assasinus potest puniri per Iudicem secularem, sine eo quòd præcedat degradatio, [b] secundum Lapum in dicto cap. 1. & Domi. ibi, in fin. quia ipso iure videntur degradati: & videtur data vnicuique potestas ipsos capiendi, & per ius videntur spoliati omni priuilegio clericali, vt per Doctores ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert & sequitur Barbat. in ca. At si clerici, de iudic. in columna 32. numero 129. Refert etiam Hyppol. in practica criminali in §. Examinanda, in columna 3. Et hoc etiam tenent plures Doctores relati: in Decisionibus Nicolai Boerij, in quæstione sexagesimanona, in numero decimooctauo, & vide Ioannem Lup. in tractat. de libertate ecclesiastica, in quæstione nona, ubi dicit, quòd datur à iure quædam degradatio quæ habetur loco realis, uidelicet in dicto cap. primo, de homic. ubi clericus delinquēs, ut supra, à iure

Margin (right column): 2, 3, a, 4, b

& à

& à Concilio habetur pro realiter degradato, vt possit capi & puniri per sæcularem Iudicem, de quo vide latius Arnal. Alber. in cap. Quoniam, de hæreti. libro 6. in colum. 147. versic. 8. & vltimò fallit. cùm. 11. colum. sequentib. qui primò adducit quinque fundamenta contra communem intellectum Doct. ad dictum cap. 1. qui habet, quòd clerici delinquentes in hoc delicto, sunt ipso facto degradati, adeò vt Iudices sæculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea benè corroborat hanc cõmunem conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Et nota vnum quòd ipse
5 dicit in proposito, † quòd pœna illius text. non videtur habere locũ
c in interficiente, [c] sed in mandante: & quòd fortè multi in hoc errarent, allegat Aretin. hoc sic ponderantem, in consil. 165. incip. Sicut Ioannes dicit, col. 11. versic. Tertiò allegant. Aduerte præterea quod
6 † pœna illius text. in d. cap. 1. habet locum contrà mandantem, etiam
d si mors non sit secuta, [d] vt probant apertè verba illius, dum dicit: *quanquàm mors ex hoc forsitan nõ sequatur:* quod videtur esse speciale in hoc delicto, vt voluit August. in additio. ad Ang. in parte. Et Semproniũ Rodulphi, in 4. additione: quia aliàs mandatarius non puniretur pœna ordinaria maleficio non secuto: nisi dicamus secũdum eum, post Ioan. And. in regula, in pęnis, de regul. iuris in 6. quòd quo ad pœnas de quibus in dicto cap. primò, facto mandato delictũ est perfectum, & ideò non mirum si puniatur pęna ordinaria, ac si delictum esset consummatum: quòd etiam videtur sequi Philip. in dicto cap. 1. in colum. penult. in versi. in glos. & per prędictum text. videtur reprobari de iure Canonico opinio Dini, & Ange. in l. Item apud, §. si curauerit. ff. de iniur. dum dicunt, quòd in assasinamento si do pecuniam alicui vt aliquem occidat, homicidio non sequuto non punitur mandans: quam decisionem refert August. vbi suprà, & dicit eos uerum dicere, quòd mandans non punitur de homicidio, sed pęna extra ordinaria de mandato.

Ite non contestata. Adde Felin. in ca. quoniam frequenter, pen. col. vt litè nõ cõtest. Hyp. in pract. §. diligenter, & in l. de vnoquoque, casu 50. ff. de re iud. Gramm. consil. 40. Carr. in pract. crimin. fol. 140. Petr. Foll. in practi. in parte, & si confitebuntur, nume. 44. pag. 345. licèt ab hac opinione discedat Felin. in cap. in nomine Domini, 5. limit. de testib. Gramm. uoto 11. Ipse uerò teneo primam opinionem, authoritatem sequutus, quæ ea ratione fulcitur, quia iuxtà communem nostrorum traditionem, assasinatus crimen, lęsæ maiestatis sceleri æquiparatur, ut tradit latè Hypp. cons. 19. no. 3. Tho. Gram. uoto 9. At in lęsæ maiestatis crimine, testes ad huc lite non contestata fidem faciunt, ut tradit Hyppo. in dicta l. de unoquoque, & Felin. & Carr. in locis nouissimè

A *In crimine aßaßinij lite nõ contesta proceditur.*

nouissimè allegatis. Sunt equidē multa specialia in hoc crimine propter ipsius atrocitatem statuta, vt inquit Bossi. in practica crimin. titulo de mandato ad homicidium. num. 46. vbi allegans authorem nostrum, dicit non gustasse perfectè materiam quæ forte nostris annotationibus elucidabitur.

B *Precedat degradatio*. Adde Hyp. in l. vni. nume. 107. C. de rap. virgin. Ioan. Igneū, in l. necessarios, §. non alias, nume. 448. col. 3. fo. 177. ff. ad Sillan. Nicol. Euerar. in locis legalibus, fol. 264. Thom. Grammat. voto 8. & 11. Carr. in practica fol. 139. nume. 24. Bartho. Cassan. in cōmentar. in consuetudin. Burg. rubr. 1. §.... in glos. *Sil na grace*. num. 50. Anton. Capic. decis. Neapolit. 155. nume. 26. quam opinionem cōmunem esse testatur Stepha. Aufr. in Clementina 1. de offic. ordin. regul. 1. fallen. 18. D. Episcopus Couarru. libro 2. var. resolut. cap. 20. nume. 10. Capic. Neapolit. decisio. 112. nume. 2. Remig. Goni. in tract. de immu. Ecclesiar. fallen. 15. numero 10.

Clericus assassinus, ut possit puniri à iudice sæculari prius debet ab ecclesiastico declarari assassinium commisisse.

Notabis tamen vtiliter, quod ad hoc, vt iustè assassinus clericus à Iudice seculari puniri possit, requititur sententia declaratoria, qua Iudex pronunciet, ipsum esse assassinum: istà est communis opinio, teste Carr. in practi. crimin. fol. 289. nume. 11. Capic. dicta decisione. 112. num. 2. Placa lib. 1. Epito. delict. cap. 19. num. 27. Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia qua imponantur pœnæ text. in cap. 1. de homicid. lib. 6. sed statim illas incurrit: Ità frequentiori doctorum suffragio receptum est, vt scribit Alexand. consi. 166. nume. 5. lib. 7. Et declaratio hæc ad iudicem ecclesiasticum spectat. vt scribit Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 36. versic. sed quæro. quamuis apud suos hoc non seruetur, & contrariam obseruat Neapolitanum consilium, vt fatetur Capic. decis. 155. nume. 25. Grammat. voto 8. num. 11.

In interficiente. Adde quòd hanc opinionē Aretini sequutus, tenuit Alberic. in cap. 1. de hæreti. lib. 6. quæstion. 11. ad finem. sed contrariam opinionem, immo quòd dictæ constitutionis pœnæ percussorem, vel interfectorem compræhendant, perspecta legis ratione, tenet Ang. in tract. maleficiorum in parte, Sempronium mandatorem, in principio. Angel. in l. prima, C. de sepul. viol. Capic. decis. 155. Paris de Puteo, in tracta. sindic. in verbo, Inquisitio. Thom. Grammat. voto nono, in fine. Dom. Couarruu. libro secundo, variar. resol. capitulo 20. numero 10. quem vide pro istius controuersæ opinionis resolutione. C

Non sit sequuta. Adde Ang. consilio 15. Barthol. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. videndum. nu. 7. Ioannes Andr. in reg. in pœnis, de regul. iur. libro 6. Thom. Grammat. dicto voto 9. vbi Matth. de Afflict. in constitut. Neapolitan. lib. 1. rub. 14. nume. 16. idem fatetur Capic. decis. 155. & hanc fatetur communem esse sententiam Remig. de Goni. de immunit. Ecclesiar. fol. 143. D

143. Iul. Clar. lib. 5. recep. sentent. §. assasinum. versic. scias etiam, eandem opinionem amplectitur Carr. in practica crimin. rub. de homic. §. 2. nume. 12. & §. 5. nume. 8. Licèt Ang. dicto consil. 14. & in l. item apud Labeonem, §. si curauit, ff. de iniur. existimat piũ esse, quòd Iudex pœnam ordinariam in mitiorem commutet.

Sed quia diffusè nimis (nè dicã confusè) à nostratibus articulus iste disputatur: pro perfectiori declaratione, tres casus à nobis constituendi sunt. Primus in casu text. in dicto cap. 1. de homic. libro 6. nẽpè in proprio crimine assassinij, cùm tractatur pecunia data vel promissa, de occidendo homine Christiano, per ministerium alicuius infidelis, ex gente asŝasŝinorũ. Erant equidem asŝasŝini populi quidam ex Syria, qui ità à pueritia instruebantur, vt Regis inimicos, aut domini sui cui obtemperabant, eius mandato incautos percutiebant, aut occidebant: ità testatur Volaterr. lib. 11. cap. de sectis Syriæ D. Couarruu. lib. 2. var. resolut. ca. 20. numero 10. & quamuis de asŝasŝinis multi multa tradiderint, qui tamen ij fuerint, & vnde originem traxerint Paulus Aemilius Veronẽsis libro quinto de rebus gestis Frãcorum in Ludoui. XII. & in lib. 7. in D. Ludou. vita dilucidè & egregiè explicauit, asŝerens quòd ideò Asŝasŝini appellabantur, quia Princeps qui illorum factionis ab illis eligebatur Arsacida diceretur: & videndus est etiam Polid. Virgi. li. 16. Historiæ Anglic. Equidem hoc casu punitur mandans homicidiũ, etiam effectu non secuto, atque punitur conatus pœna mortis ordinaria, ex dicto cap. 1. vbi Francus. D. Couarruu. in dicta Clement. si furiosus, 2. parte in initio, nume. 9. qui egregiè scribit, hoc non tantũ esse conatum, quantum delictum consummatum, ex mandantis latere, cum per eum non steterit quin homicidium sequatur. Iacob. Menoch. de arbi. iud. quæstion. lib. 2. centur. 4. casu 360. nume. 41. Petrus Placa, lib. 1. epit. delictorum, cap. 10. num. 9.

Qui fuerint assassini explicatur.

Secundus casus quando loquimur de asŝasŝino ex communi & frequentisŝima interprætatione, qua intelligimus asŝasŝinum, qui pecunia accepta vel promisŝa, aliquem occiderit, istè igitur asŝasŝinus siuè Christianus, siuè infidelis si ad actum occidendi deuenerit, & conatum omnem adhibuerit, ita quod per eum non steterit, quin occiderit: pęna ordinaria punitur, ex decisione tex. in dicto cap. 1. ita scribit vltrà alios Matth. de Afflic. in constit. Neapoli. lib. 1. rub. 12. nu. 16. Andr. Tiraquell. in tractat. de pęn. legum, causa 38. nume. 4. Casŝan. in consuetud. Burg. rubr. 1. §. videndum, numero 7. qui asŝerit hoc vidisŝe obseruari Mediolani & aliquandò obseruatum fuisŝe in consilio Neapoli. fatetur Grammat. voto 9.

Tertiùs casus, quandò is mandans tentauit mandatarium, vt pecuniam acciperet & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solùm mandans punitur extraordinaria

naria pœna, cùm talis conatus remotus ſit ab ipſo effectu. Hęc eſt communis ſententia, vt conſtat ex Doctorum traditionibus quos ſuprà allegauimus.

In criminalibus capitalibuſque cauſis accuſatores, Aduocati, Procuratores, contra reos in ſœcularibus tribunalib. ſteterunt.

CAPVT XCVIII.

Quòd nouũ editum eſt, lateque eo interprætatur Bonifacij VIII. egregia conſtitutio quæ ſecunda eſt titulo de homic. libro 6.

1 *Clerici criminales cauſas agitare prohibentur.*
2 *Clerici pręmiſſa iuris proteſtatione, coram ſęcularibus Iudicibus accuſationem poſſunt proponere.*
3 *Iure poſitiuo ſtatuta eſt irregularitatis pœna contra clericos, in cauſis capitalibus accuſantes.*
4 *Clericus qui non pręmiſſa proteſtatione accuſat, mortalem culpam contrahit.*
5 *Clericis prohibita eſt accuſatio in cauſę ſanguinis.*
6 *Si omiſſa proteſtatione, non imponeretur pœna mortis, vel membri mutilationis, clericus accuſans nõ eſſet irregularis.*
7 *Clericus tunc facta proteſtatione, accuſare poterit, quando ſuam vel ſuorum iniuriam accuſat, non verò aliàs.*
8 *Clericus ab irregularitatis labe immunis eſt, accuſans pręmiſſa proteſtatione, quibuſcunque verbis vtatur.*
9 *Tacita proteſtatio, in accuſationibus proponendis à clericis, non liberat ab irregularitate, ſed expreſſa requiritur.*
10 *Clericus, facta proteſtatione irregularitatem non contrahit, quamuis ea pętermiſſa, Iudex capitalem pœnam imponat.*
11 *Proteſtatio excuſat ab irregularitate, quamuis euidentiſſimũ ſit, quòd Iudex capitalem pœnã imponit.*
12 *Quando cauſa ciuilis eſt, proteſtatio non requiritur, et quamuis ex accidenti contingat mors, vel membri mutilatio, clerico quoad irregularitatem non nocet.*
13 *Clericus omittens proteſtationem, irregularitatis nota nõ afficitur, quando iudex ſęcularis contra iuris ſanctiones reum condemnauit.*
14 *Proteſtatio neceſſaria non eſt, quãdò accuſatio coram Iudice Eccleſiaſtico proponitur.*
15 *Clericus qui habet animum proteſtationi contrarium, an incidat in irregularitatem.*
16 *Clericus qui omiſit proteſtationem, in capitali accuſatione, irregularis*

ris efficitur, quamuis animo nequaquam consentiat quòd capitaliter reus puniatur.

17 *Clericus qui præmissa dicta protestatione, criminis reum, quam forte in flagrāti crimine repperit, Iudici sęculari puniendum tradidit irregularis non est.*

18 *Clerici in criminalibus causis aduocationis munere fungentes, sequuta morte, vel membri mutilatione, irregulares efficiuntur.*

19 *Nec clerici præcedenti casu excusarentur, si protestati fuerint, quòd non intendūt, vt pœna mortis, vel mutilationis membri infligatur.*

20 *Clerici vtrum in fauorem rei, aduocationis munus possunt sine irregularitatis metu exercere.*

21 *Cleri in criminalibus causis coram Iudicibus sæcularibus, testes esse prohibentur.*

22 *Clerici in reorum fauorem, in dictis causis testimonium proferre possunt.*

23 *Clericus non potest esse testis coram Iudice sæculari, absque sui Iudicis licentia.*

24 *Consuetudo quædam Curiæ Gratianapolitanæ, quæ obseruatur in testimonijs Clericorum coram sæcularibus Iudicibus proferendis, reprobatur.*

25 *Testimonium Clerici, vel Regularis, absque sui Iudicis, & superioris facultate prolatum, firmitatem obtinet.*

26 *Iudex ecclesiasticus non debet, nec potest, in criminalibus controuersiis, clericis facultatem præstare, vt coram sæcularibus magistratibus testimonium proferant, quòd si prestiterit, non est illi obtemperandum.*

MVltis † equidem iustissimisque causis, sacris constitutionibus clericis interdictum est, criminales concertationes agitare, denigratur siquidem ex hoc sacerdotalis candor, eiusque puritas nimis contaminatur. Vnde Concilio Toletano X I. Anno Domini sexcentesimo sexagesimo, can. 6. ita decretū fuit. *His à quibus domini sacramenta tractanda sunt, iudicium sanguinis agitare non liceat, quòd si quisquam immemor horum preceptorum, aut in ecclesiæ suæ famulis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, ordinis honore priuetur. Et loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus et gastulo.* Quem locum Gratianus intexuit in capitulo his à quibus, uigesimatertia quæstione octaua, Propterea quidquid continetur in cap. clericis, & in cap. sententiam, ne clerici vel monachi, ius nouum non continet, sed ad vetustiora iura refertur. 1

Et ideò nec accusatores, Aduocati, Procuratores, testesve esse in dictis capitalibus causis in sęcularibus tribunalibus possunt, cap. postulasti. de homic. cap. 1. 50. distin. text. in dicto cap. sententiam sanguinis, cap. ex literis, de excessibus prælat. cap. aliquantos, cap. si quis post acceptum, 51. distinct. quòd si his constitutionibus contrauenerint, irregularitatis labe afficiuntur.

Possunt

2 Possunt † tamen clerici absque irregularitatis nota, in dictis causis accusare, dummodo protestati fuerint, quòd non ad mortem, nec mẽbri mutilationem procedatur, de quo stat Bonifacij Pontificis Maximi egregia constitutio, quæ secunda est, titulo de homic. lib. 6. quem hoc loco quia accommodatissima est, & mirè conuenit huius practicæ argumento, multis adductis, pro virili elucidabo. Est equidem materia hæc vtilissima, & in forensibus actionibus frequentissima.

3 Primo', iure † tantum humano Pontificio statutum esse, propter criminalem accusationẽ, simpliciter prolatam condemnatione sequuta, clericum irregularitatem contrahere, ut in d.c. postulasti, de homic. ubi est communis sentẽtia. & in d.c.2. Ex quo deducitur, posse summum Pontificem, eam irregularitatem iam contractam dispẽsatione tollere, vel à principio accusationem licitam facere, vt animaduertit insignis Couarruu. in Clement. si furiosus, 2. par. relect. §. 5. nu. 1. de homicidio.

4 Secundò † clericum qui absque dicta protestatione accusationem proposuerit, mortalem culpam cõtrahere, cùm in materia graui iura sacra violet, scribit Martin. Nauar. in Manu. Confessor. ca. 27. nu. 226.

5 Tertiò † prohibitam esse clericis hanc criminalem accusationem, ẽt vbi causa sanguinis agitatur, d. c. postulasti, cap. accusasti. de accu. vbi clericus accusator pœnitentiã agere cõpellitur. non tamen ità grauem si pro bono pacis accusasset.

Quartò † quòd si protestatione omissa, non sequeretur effectus accusationis criminalis, nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiamsi alia sanguinis vindicta imponeretur. tenet Abb. in d.c. sententiam, & in d. cap. clericis, ne clerici vel monachi. & in c. si aliquis, de homic. sequitur Siluest. in Summa, in verbo, Homicidium, 3. versic. secundò quæritur. 6

Quintò notatu dignũ est † quòd dicta criminalis accusatio protestatione interueniente clericis permissa est, quando suas causas iniuriasque proprias fuerint prosequuti, secùs verò si alienas, colligo ex text. in dicto cap. 2. ibi. *Suis malefactoribus*, & ibi, *Petunt emendam sibi fieri*, & ibi, *De suis malefactoribus*, & ita post alios tenet Fran. ibi, quam esse communem sententiam fatetur Martin. Nauarr. in Manu. Confessor. cap. 27. nume. 116. Quæ sanè ità intelligenda est, vt nihilominus clerico permissum sit protestatione facta, absque irregularitatis metu, delictum aliquod pręcogitatum, in maximum reipublicæ detrimentum, aut proximi grauissimum damnum, in medelam potiùs, quàm ad criminis punitionẽ cautè denunciare, quando aliter quam per denunciationem, non potest tali malo prouideri: sic tenet Caietan. in 2.2. quæstione 33. articulo 7. Mart. Nauarr. in capitulo, inter uerba, vndecima quæstione tertia Corr. 58. Couarruu. in dicta Clementina si furiosus. §. quinto, nu- 7

nume. 4. Quibus suffragatur text. in dicto cap. accusasti, de accusat. ibi, *Nisi pro pace*, Quæ singularis est interpretatio ad text. in dicto capitulo secundo.

8 Sextò, † clericus præmissa protestatione, immunis est ab irregularitate, modò vtatur in accusatione verbo conqueror, vel accuso, nihil sane interest, tenet Ioan. And. in dicto cap. 2. sequitur Ioan. de Anan. in dicto cap. postulasti, de homic. nume. 3. Socin. in dicto cap. ad audientiam, nume. 45.

9 Septimò, quod † sacerdos non incurrit irregularitatem, si expressè fuerit protestatus, non tamen sufficit quòd tacitè id faciat, vt colligitur ex dicto cap. 2. ibi, *Protestando expressè*, & ibi ad hoc notant Doctores, maximè glos. in verbo ? *Protestando*, quæ dicit, quòd cautè faceret clericus, si de hac protestatione faceret fieri publicum Instrumentum: Praxis tamen iam recepit, eam sententiam, quòd protestatio in limine querelæ, vel accusationis fiat.

Octauo, nec illud est omittendum, † liberum esse clericum ab irregularitate, præmissa dicta protestatione, etiam si ea omissa, Iudex ad pœnam sanguinis, vel membri mutilationis processerit, vt expressè in dicto cap. 2. probatur, vbi concors est nostrorum sententia.

10

11 Nonò, † quod dicta protestatio supradictum effectum operatur, etiam si non solùm verisimile sed certum sit ex qualitate criminis in accusatione propositi, ad mortem processurum: ità not. Io. Andr. Abb. & Felin. & omnes, in dicto cap. postulasti. Felin. in dicto c. ad audientiam, de hom. nume. 54.

Decimò est equidē in hac materia obseruandum, quòd † hæc protestatio tunc necessaria est, cum clericus quempiam apud Iudicem secularem accusat ratione alicuius sceleris, vel delicti perpetrati. Secus verò si causa ciuilis foret, licèt ex accidenti contigerit, quòd Iudex sæcularis, vel eius ministri clerici aduersarium de facto resistentem interficerent, vel aliquo membro mutilarent, non sanè hoc clerico iustè petenti, & nihil de hoc existimanti imputari debet, text. egregio in dicto cap. postulasti, de homi. vbi Anani. & Docto. not. & D. Conar. in dicto §. 5. 12

Vndecimò, & singulariter circà illius tex. interpretationem notandum est quòd scribit Ioannes Ana. in dicto ca. postulasti, censens † nō imputari clerico accusatori, et 13
non protestanti, mortem vel mutilationem membri reo accusato cōtrà iuris præcepta illatam. Non equidem fuit in culpa clericus, qui ea ratione protestationem omisit, quòd manifestè compertum haberet nullam corporalem pœnam à iudice irrogari: & hoc sequitur Couarru. dicto §. 5. nume. 3.

Duodecimò (& quòd libenter prætermisissem, nisi vidissem multos in hoc halucinari) quòd † nunquam ea protestatio facienda est, 14
quando accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur, etiam si delictum enormissimum sit, & propter illud clericus qui de illo accusatur,

ſatur, pœna realis degradationis ſit puniendus: ità deducitur ex dicto cap. 2. & ex communi Doctorum traditione.

Decimotertiò illud præmiſsis aptè cõuenit, quod aliquorum calculis probatum eſt, quòd † vſque adeò iam ſępè dicta proteſtatio ab irregularitate clericum proteſtantem liberum reddit, quòd etiam ſi animum habeat proteſtationi cõtrarium, irregularis non erit iudicandus. Sic tenet Felin. in dicto ca. poſtulaſti, quem ſequitur D. Couarruu. dicto §.6. nume. 1. Nam per ſolam voluntatem ſine opere exteriori irregularitas non incurritur, vt multis in locis iſtarum annotationum probauimus.

15

Opinio quædã inſignis D. Did. Couar. confutatur.

Sed opinio hæc nullo modo placet, labitur in hoc egregius D. Couarruu. ſequor in hoc Ioan. Andr. Domi. & Peru. in dicto ca. 2. Ioan. And. in d. cap. poſtulaſti, & hanc ſequitur Nauarr. in Manuali. cap. 27. nume. 226. Nec Ioan. And. contrariam ſententiam amplexus eſt, vt D. Couarruu. cenſuit, ſed potius contrariam, vt conſtat ex allegatione Dom. & Peruſ. in dictis locis, & ex ipſius verbis clarè perpenditur, quia ipſe ſe remittit ad Hoſtienſ. in Summa, titul. de homic. §. qua pœna. verſ. ſi verum, vbi latiſsime hoc defendit. Et huic opinioni minimè refragatur, quòd voluntate ſola irregularitas non contrahitur, quia in propoſito caſu, cum voluntate concurrit quærimonia, & accuſatio exterior, dicta equidem proteſtatio mendax & fallax eſt, nec talis eſt, qualem ſacrum ius Canonicũ requitit ad irregularitatis labẽ excuſandam, & quibus hoc contigerit, oportet diſpenſationem impetrare, vt non ſemel fatetur conſuluiſſe Martin. Nauarr. dicto cap. 18. nume. 226.

Decimoquarto nec erit obliuioni tradendum, † non poſſe clericũ ab irregularitate excuſari, qui proteſtationem omiſit, eo quod in animo non habuit, quod Iudex ad mortem, vel membri mutilationẽ procederet, ſed potius contrariam voluntatem, quæ voluntas cum in animo retenta fuit, nihil operari poteſt: cum actus exterior directè contrarius ſit, tenet gloſ. ſing. in d. cap. 2. quam communem eſſe aſſeuerat D. Couarruu. d. §. 5. quæ procedit etiam in animæ iudicio, vt ſcribunt Calde. & Franc. ibi, licèt Andr. Tiraquel. poſt leges connub. glo. 5. contrarium fuerit opinatus, à quo in hoc cauendum eſt. 16

Decimoquintò, ſupradictis addendum eſt, quòd † adeò proteſtatio ab irregularitate liberat, quòd non ſolùm locum obtinet, circà querelam, vel accuſationem, verũ etiam procedit reſpectu perſonalis capturæ, nam ſi clericus reum quẽ inflagrãti crimine repererit, capiat & Iudici ad debitam punitionem tradiderit, modo dicta proteſtatione vſus fuerit, irregularis non erit, ex quacunque corporali pœna à Iudice impoſita. Fran. poſt alios, in d. cap. 2. Socin. in d. cap. ad audientiam, nume. 52. & 53. 17

Nec clerici, vt in huius capitis limine ſcripſi, Aduocati † nec procuratores in dictis capitalibus cauſis 18

esse possunt. Sunt sanè irregulares si mors, vel membri mutilatio inde sequatur. text. glos. & Doctores, in dict. cap. aliquantos. 51. distin. & videtur. tex. in c. illud, 23. quęstion. 4. & tradunt vltra ordinarios inteprętes, Siluest. in Summa, in verbo, homicidium, 3. vers. secundo quæritur. Maiolus de irreg. lib. 2. capit. 9. num. 1. Alber. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cleri. cap. 23. num. 4.

19 Imo † clericus minimè ab irregularitate liberatur, si causam accusatoris tanquam eius patronus, vel aduocatus sequendam suscepisset, etiam si dicta protestatione, de qua hoc capite abunde dictum est vteretur, singulariter tenet Ioann. Imo. in dicto c. postulasti, cuius opinionem communem esse testatur insignis D. Couar. dict. §. 5.

20 Sunt etiam qui censent, † non esse clericis concessum, etiam in fauorem rei aduocati munus exercere, glos. in dict. c. aliquantos, vbi Arch. Spec. in tit. de dispensatione, §. iuxtà, vers. Item si quis, idem in tit. de aduocato. §. obijcitur, vers. in causa autem. Albert. Troti. in dict. c. 23. Pręterea dicebat Hosti. in cap. 1. de postul. quòd licet accusati disensio clericis aliquando permissa sit, cap. reos, 23. quæst. 5. cap. inter alia, de immu. eccles. eos tamen ab ea abstinere hortatur, contingere enim potest quòd ipsorũ culpa, imperitia, vel negligentia, accusatus damnetur, vel nimijs subtilitatibus, aut calumniosis allegationibus non solum absoluatur, sed accusator talionis pœna puniatur. Vnde ipse Hostien. in dict. cap. ad audientiam, de homic. commemorat quendam clericum in criminali causa sucepisse fratris sui patrociniũ, adque adeo solerter eam defendisse, vt absolutus fuerit, clericum vero irregularẽ effectum, quia accusator fuit decapitatus. Quæ opinio verissima est, quando non solum clericus reum defendit, sed petit accusatorem calumniantem puniri, qui si à iudice occidatur, vel membro mutiletur, clericus irregularis efficit: Si autẽ tantum reum defendit, iustamque operam defensioni dans, nec petit accusatorem puniri, licèt postea, à Iudice talionis pœna imponatur, non erit clerico ad irregularitatem imputandũ licèt nulla in defensione rei accusati, circà accusatorem, vsus sit protestatione, cũ defensio accusati, de per se non tendit ad accusatoris mortem, sed tantum ad tutelam & licitam accusati defensionem. Sic colligo ex Hosti. Maiol. & Couar. in locis iam allegatis.

Non est tamen in hoc silentio prætermitendum, quòd licèt clericus aduocati, vel procuratoris, munere fungens, dictis causis solum cõtrahat irregularitatem, quando secuta est mors, vel membri mutilatio grauiter tamen in alijs sic delinquens, ab ordinario pro facti qualitate plectendus est, sunt equidem munera hæc clericis interdicta, vt præcedentibus capitibus latè probauimus.

Est etiam † clerico interdictum in dictis criminalibus causis testimonium proferre, glos. in cap. testimonium, 11. quæstio. 1. & in c. de cętero, de testib. nemo sane est qui tãtum 21

Clericus in cã criminali nõ põt esse testis.

tum cooperetur ſanguinis iudicio, quantũ ipſe teſtis à quo totius criminis veritas elicitur, & ſuper cuius atteſtatione firmatur ſentẽtia, & ea retione ſi ex eius teſtimonio mors fuerit illata, irregularis efficitur, etiã præmiſſa dicta proteſtatione, vt ſcribit Felin in d.c. poſtulaſti, poſt glo. ibi, & eſt gl. notanda quæ in laico loquitur, in c. 1. 51. diſtinct. & in clerico gl. in c. teſtimoniũ, 11. q. 1. Abb. in cap. de cætero, col. 1. de teſtib. Crotus in tracta. de teſtib. nu. 69. quam communem eſſe ſententiam profitetur D. Couar. dict. §. 5. nu. 5. Iul. Clar. in pract. crimi. § fin. q. 24. verſ. ſed quid. Nec refragari. poteſt reſpectu laici, quòd is inuitus, & coactus & iudicis præcepto compulſus, teſtimonium protulerit: nam etiã ſi quis per vim vel metum, qui in virum conſtantẽ cadat, cogatur delinquentem exhibere & reuelare, ſemper erit irregularis, ſi ille priuatur pœna mortis, vel membri mutilatione, quia licèt vis illa excuſet à peccato, non vero ab irregularitate. tenet Tabien. in Sũma, in verbo, irregularitas. 2. num. 22. Maiol. de irregulari. lib. 2. c. 8. nu. 2.

Si autẽ ex tali teſtimonio, dicta pœna non fuerit ſecuta, ſed alia mitior, vel arbitraria, vel quia innocẽs erat accuſatus & fuit abſolutus, nihilominus clericus ꝓ modo culpæ Iudicis arbitrio puniendus eſt; & ſic receptum vidi. Nullam verò clericus pœnam patietur, ſi in ea cauſa criminali, in qua teſtimoniũ protulit de pęna ſanguinis nõ agebatur, Abb. not. 1. in c. de cætero, de teſtib. & ibi Doctores, & ita debet intelligi tex. in d. cap. teſtimonium, quem ſic inteligit gloſ. in cap. 1. 51. diſtin. & vide text in cap. quandoque, 14. quæſt. 2. Saluberrimum tamen conſilium eſt, quòd in quacunque crimin. cauſa clerici teſtimoniun non proferant.

22 Procedunt † equidẽ quę prędiximus quando clericus teſtimonium profert, in fauorem accuſatoris, secùs ſi clericus produceretur in teſtem, in fauorem rei, quia cum hoc prohibitum nõ ſit, nullam pęnam incurrit. Imo vnum cenſeo perpetua memoria dignum quòd nouũ eſt, nec memini me legiſſe apud aliquẽ, quòd licet ex tali teſtimonio quòd directe & principaliter ad probandam rei innocentiam tendit, ex accidenti tamen ex cauſę proceſſu, accuſatoris calumnia detegitur, ideoque talionis pęna imponitur, non imputabitur clerico ad irregularitatem, ſatis ſane ei ignoſcendũ eſt, cuius teſtimonium non ad mortem accuſatoris, ſed ad tutelam rei accuſati tendit, & id quod pręter eius intentionem contingit, eſt velnti per accidens, quòd ſubiecti naturã nõ mutat, l. naturaliter, §. apud, ff. de acquirend. hæredi. Quę doctrina mirè confirmatur ex ſupra traditis, circa patrociniũ clerici pro reo in criminali iudicio.

23 Sed † ad hoc vt clericus iuſtè poſſit ſuum teſtimoniũ proferre, neceſſaria eſt ſui eccleſiaſtici Iudicis facultas, vt ſeruari de cõſuetudine affirmat Fran. Mar. deciſ. 777. num. 4. Quòd iure conſentaneum eſt, quia nec in cauſa ciuili, clericus teſtificari poteſt, niſi dicta facultas pręceſſerit,

rit, quamuis si de facto deponat, licèt male faciat, minimè tamen eius testimonium vitiaretur. glo. fin. vbi Abb. & omnes, in cap. 1. de iuram. calum. Idem in religiosis seruandũ est. glos. in auth. de monach. §. cogitandum. col. 9. sed hoc temperandum est, vt procedat in iudicijs, nõ verò in contractibus, quibus clerici liberè sinè alicuius pœnæ metu iurare possunt. Deinde nec licentia requiritur quando clericus vult testificari coram alio iudice ecclesiastico, qui non sit suus: ex Abb. sententia, in dict. cap. 1. Quo loco scribit, quòd non tantùm Episcopus, sed alius Prelatus inferior potest dictam licentiam concedere: quòd verum censeo in ciuilibus controuersijs, non autem in criminalibus causis, ad tutelam & defensionem rei accusati, quia tunc ab Episcopo, vel ab eius Vicario generali, maturo iudicio & præuia causæ cognitione concedenda est, non verò ab inferioribus Iudicibus qui causarũ criminalium nõ habent cognitionem: & hoc iure vtimur.

24 Reprobatur cõsuetudo quędam Curię Gratianopolitanę.

24 Vnde † nullo modo iure defendi potest cõsuetudo quã semper in curia Gratianopolitana & in alijs inferioribus curijs Delphinatus receptam vidisse testatur Guido Pap. decis. 65. num. 2. nempe quòd si clerici nolunt in causa ciuili coram sęculari Iudice dicere testimonium, cogi ad id possũt modica coercitione ab eodẽ Iudice sęculari, nec ad id adeundus est Iudex Ecclesiasticus, nec Abbas, vel alius Prælatus respectu monachi nolentis testificari. Quòd si causa fuerit criminalis, suorum Prelatorum licentia desideratur. Est tamen illa consuetudo iniqua, & sacris Canonicis constitutionibus contraria, & ideò meritò releganda est.

Fateor tamen † iuri consonum esse, quod in dictis Curijs seruari testatur Guid. Pap. præcitata decisione in princ. quod si clerici vel monachi absque suorum superiorum cõsensu testimonium protulerint, siue in causa ciuili, vel criminali, eorum depositiones nõ ex hoc vitiari, nec inualidari, quòd optimè fulcitur authoritate glos. Abb. & aliorum, in dicto cap. 1. de iuramen. calumn. suprà allegatæ. 24

In † criminali causa contrà reũ, nec debet nec potest Iudex Ecclesiasticus licentiam clericis præstare, vt ferant testimonium, & si de facto eã præstiterint, nõ est obtemperandũ; tenet antiquissimus Goffredus, in Summa, tit. de testibus cogend. Innoc. in cap. dilectorum. eo tit. Imò singulariter scribit Ioann. And. in nouel. ibi, quòd laicus qui ad clericatum aspirat, etiam in foro sęculari cogi nõ potest, vt in dictis causis testificetur, quem sequitur Addi. Guido. Pap. d. decis. quòd summa inititur ęquitate, sed praxis forensis non recepit. 25

Trũcationes membrorum per se facientes, aut faciendas iudicantes.

CAPVT XCIX.

1 *Clerici membrorum truncationes facientes, vel faciendas esse indicãtes,*

tes, ab officio & beneficio sunt deponendi.

2 *Quòd autem dicatur membrum, remissiuè traditur.*

Clericis in sacris ordinibus constitutis ex Cōcilio Tolentano iudicium sanguinis agitare non licet. *Vnde prohibemus ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut indicent faciendas: quòd si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco.* verba sunt text. in cap. Clericis. ne cleri. vel monac. Concilium autem illud Toletanum, de quo suprà mentio fit, duodecimum

1 est in Canone 6. Vndè † pœna delicti huius est depositio ab officio, & beneficio: quia secuudum expositionem Ioan. Andreæ, verbùm text. *honore* exponitur, id est ordine, & verborū *loco*, id est, beneficio: & sic vult tex. quod priuetur ordine & beneficio, & per consequens deponatur, secundùm Abb. ibi, in 1. notab. qui sequitur expositionem Io. Andr. Et aduerte, quòd cum pœna ista imponatur facienti, vel iudi-

a canti [a] truncationem membrorū, quòd etiam si membrum debilitaretur, facto vel sententia clerici, nō puniretur ista pœna, quia per id nō

b efficitur irregularis, [b] ita sētit Abb. ibi. Item etiam est aliud aduertendum, quòd videtur tex. imponere hanc pœnam clericis per solùm iudicium, & sic per solam sententiæ prolationē, sine eo quòd sequatur illius executio. Ego tamen credo, quòd mens cōditoris Canonis fuit punire clericum quando succedit executio, & sic crederem per solam sententiam non ita acerrimè puniēdum [c] Quòd † autem dicatur mē- c

brum, [d] quia hæc materia in varijs 2

locis latè describitur, sufficiat ad il d

la lectores remittere: quæ quidem inter alios copiosius colligit Corsetus in Repertorio Abbatis, in parte, membrum.

Iudicanti. Adde quòd A

tunc prędicta pœna incurritur, quando clericus ipse personaliter pœnam trūcationis membrorum inflixerit, si verò iurisdictionē haberet tpalem vel esset Prælatus, & proprij muneris ratione committeret alicuius causæ cognitionem alteri, vt iustitiam faceret, etiam si talis Iudex Ordinarius, vel Delegatus, cui causa cōmissa est, accusatum morti traderet, Prælatus vel clericus habens temporalem iurisdictionem, qui talem delegationem fecerit, nullam irregularitatem cōtrahit, tex. egregio, in cap. vltimo, ne cleri. vel monachi, in 6. Sed quid ex contrariò an Prælatus, vel sacerdos possit cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis sęcularis, tex. celebris in cap. in Archiepiscopatu, de raptor. expresse probat hanc delegationē firmitatem obtinere, & quòd eius ratione iure poterit talis delegatus de his causis cognoscere, & sententiam proferre, hac lege, vt sententiā sanguinis minimè proferat quē text. præter alios interpretes dicit sing. Areti. consl. 58. col. 3. & 5. quo loco

Prælatus uel clericus, qui iurisdōnē hēt temporalem, pōt alteri criminales causas iudicāda remittere.

Clericus an ex delegatione Principis sæcularis possit in criminib. cōtra laicos pcedere.

loco scribit cēseri huic delegato cō missam cām quoad ipsā ordinariā criminis punitionem, nec enim videtur Princeps aliquam remissionem facere, eo quòd causam ei delegauerit qui sanguinis iudicium nō poterit proferre, cum hoc casu is delegatus teneatur punitionē dimittere commitendi: quem sequitur Couarruu. in Clement. si furiosus, 2. par. relecti. §. 5. nu. 8. quo loco aliqua circà hoc notatu digna scribit.

Clericus absque irregularitatis nota, consulere pōt gñaliter, vt pro aliquo crimine mortis pęna imponatur.

Item tunc huius capitis pęna imponenda est, quando clericus super facto contingēti, & in iudicio iam deducto, iudicat mortis pęnam, vel mutilationis membrorum faciendam esse, alioquin si extrà contingentiam facti, nulla irregularitatis pœna, vel alia incurritur. Nam & clerici de iure respondere possunt, & opinari quod certis casibus vltimum supplicium, vel membri mutilatio imponatur. Et ea ratione scribentes tractatus, cōmentarios, vel criminalia consilia, quibus iudices instruunt pro futuris criminibus, vt aliquas pœnas corporales inferant, non sunt irregulares iudicandi. Nam clericis interdictum non est leges & statuta facere, quæ criminales cōtrouersias concernāt aut Principi cosulere, vt committentibus certa delicta irroget mortis pęnam, vel aliam corporalē. gl. not. in cap. ex literis. in verbo, consuluit, de excess. Pręlat. vbi Abb. & omnes sequuntur Innoc. in capit. ad audientiā, de homic. Specul. in tit. de dispensa. §. iuxtà. vers. Quid si iudex. Abb. in cap. 1. de furt. Cald. in auth. habita, C. ne filius pro patre. Siluest. in Summa in verbo Homicidium. 3. quæstio. 5. versic. quartū. Maiolus de irregu. lib. 2. ca. 9. nu. 9. & est communis sententia.

In sacrę Inquisitionis tribunalib. huius capitis sanctio locum non obtinet.

Præterea huius capitis pœna limitanda est, vt locum minimè obtineat in sacræ Inquisitionis tribunalibus: nā quisquis siuè Cardinalis, siuè Episcopus, aut sacerdos, qui interfuerit sacrosanctis Inqsitorū congregationibus, in quibus tractatur de aliquo delicto iam in iudicium deducto, in quo pœna sanguinis imponenda est, consulendo, vel suffragium præstando, nullam irregularitatem incurrit ex Summi Pręsidis indulgentia, propter fidei fauorē: ità decreuit Paul. IIII. Pontifex Max. die 29. Aprilis anno 1557. vt refert iudiciale Inquisitorum, 4. decreto Simon Maiolus de irregularitate lib. 1. d. c. 9. nu. 8.

Irregularis. Adde Calderin. Abb. & Cardin. in cap. 1. qui cleri. vel vouent. Cardin. in Clemēt. si furiosus, quæst. 31. de homi. Steph. Aufrer. in Capel. Tholos. quęst. 207. quam opinionem cōmunem esse fatetur D. Couarruu. in dict. Clement. si furiosus, 3. par. in initio. num. 9. Quæ secundum illum procedit, etiam si membrum corpori adhęrens, omninò inutile sit, adhuc in hoc casu nulla afficitur percussor irregularitate: sed verior est cōtraria opinio, quam tenuerunt Cardin. Abb. & Pręposit. in dicto cap. 1. Siluest. in Summa in verbo homicidiū, 3. vers. Tertiū & eam sequitur rationibus confirmās insignis Martin. Nauar. in manu. Confesso. cap. 27. nu. 207.

Puniendum. Hęc sanè opinio Domini

mini Episcopi mihi nunquam placuit: tùm quia est contra expressa verba tex. in dicto cap. clericis, ne clerici, vel monachi, ibi. *Aut indicet inferendas:* tùm quia Speculator cuius authoritas apud nos est maxima, contrariam sententiam tuetur, titulo de dispẽsatione, §. iuxta propositiones. quem sequitur Petrus Foller. in practica crimin. Canon. 2. par. cap. 24. sic sola iudicis sẽtẽtia damnatum intestabilem reddit, & testamentum priùs factum tollit, l. si quis filio exhæredato, §. irritum. ff. de iniusto rup.

C — Ioan. Ber. opinio de hoc qua c. reproba tur.

D *Dicatur membrum.* Adde Bar. in l. publicorum. num. 13. ff. de publi. iudic. vbi Imo. & Doctores, qui illa proprie membra esse censent, qui bus diuerso & proprio officio corpus mouetur aut iuuat, vt oculo, ad videndum, pedibus ad progressum, auribus ad audiendum, manibus ad palpandum, naribus ad odorandũ, lingua ad sermocinãdũ, idẽ Bald. affirmat in cap. 1. de noua forma fideli. num. 5. quòd manifeste Aristot. authoritate constat, lib. 1. de part. anima. c. 5. tex... not. in l. idem Offilius. ff. de ædil. edic. l. non sunt liberi, ff. de sta. hom. Idemque Diuus Paulus insinuat ad Roman. cap. 12. dicens membra in corpore distinctam operationem habere. *Omnia autem membra* (inquit) *non eundem effectum habent*. Quòd latius explicat Do. Couarru. in dicta Clemen. si furiosus, 3. par. in initio, nume. 8.

Membrũ quod propriè dicatur.

Ex quo sequitur lapsum fuisse Caietanũ existimantem, abscindẽtem digitum, irregularem esse, quẽ sequutus fuit Domi. Soto, lib. 2. de iustit. & iure, quæstio. 1. arti. 1. eo quòd digitus sit membrum, cuius contrarium manifestè docet Bar. & Doctores, in dicta l. publicorum, Bald. in dicto capit. 1. Felin. in capi. cum illorum, de sentẽ. excom. & in c. Ego enim, col. 2. de iureiur. Gonsa. à Villadiego de irregular. cap. de percussore, colum. 1. Anto. Rubeus cons. 83. Cassa. in cõsuetud. Burg. rubr. 1. §. 5. quam sententiam aduersus Caietan. & Sotum commmunẽ esse testantur Martin. Nauarrensis in manu. Confessor. capit. 27. num. 206. & eius discipulus non pœnitendus D. Couarruu. vbi paulo ante allegaui. Cui communi sententię suffragatur dicta l. idem Offilius, vbi decisum stat, quòd habens digitum abscissum, habet abscissam partem membri, nõ vero membrũ, & dicta lege, non sunt liberi, ff. de statu homin. ex qua colligitur, habentem æquo plures digitos, non habere æquo plura membra.

Caietani & D. Soto opinio quędam confutatur.

Deducitur etiam ex supra traditis abscindẽtem cartilaginem, quæ circa aurem est, non incurrere huius capitis pœnam, nec irregularitatem, ea ratione: quia licet auris membrum sit, illa vero cartilago potius ad decorem & membri tutelam, quam ad peculiare auris obsequium à natura ipsa congenita est, quòd ex Bald. colligit D. Couarr. dicto num. 8.

Abscindens cartilaginẽ auris non est irregularis.

Nec ab hoc loco alienũ est, inquirere, vtrũ sit vera doctrina Bal. qui in l. data opera, nu. 75. C. qui accusare non poss. scribit, mamillã in fœminis membrum esse, de qua merito

Abscindens mamillã mulieris, nõ est irregularis.

rito dubitat insignis D. Couarr. in præcitato loco, intelligens veram esse quo ad latam significationem, non vero quoad germanam & propriam, & ea ratione censet non esse irregularem, qui mamillam fęminæ absciderit, cuius opinio mihi summè placet, quia summa innititur æquitate, quæ in pęnalibus amplectenda est.

Duellum alijs spontè offerentes, seu oblatum suscipientes.

CAPVT C.

1 *Clericus huius criminis reus est deponendus.*

1 a POena † huius delicti est depositionis, ᵃ vt in c. 1. de cler. pug. in duel. quòd procedit, siue clericus fuerit victor, siue victus: poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde secuta, vt ibi. Et aduerte, quòd pęna illius text. procedit, quando talis clericus sponte iniuit duellum, secùs autē si aliquo facto necessitatis, licèt necessitas fuerit euitabilis: quia tunc necessitas alleuiat culpam, & non puniet

b pœna depositionis, sed mitiori [b]: quia text. ille requirit actum spontaneum ad incurrendam pœnam depositionis, secundùm Abbatem ibi.

DEpositionis. Adde Rolād. à Valle, consil. 4. nu. 22. volum. 1. Et ex hoc colliges clericum qui hoc crimen commiserit non esse suspensum, vt existimauit Siluest. in Sum. in verbo suspensionem, versic. 11. Tabi. ibi; Sed verum non est, quia text. in cap. 1. de cleri. pug. in duello, solum dicit deponendum fore, & ideo merito eos repræhēdit Martin. Nauarr. in manu. Cōfesso. c. 27. num. 156. Et de materia duelli vide vltrà alios Andr. Alciat. in tractat. de singulari certamine. Nauarr. in manuali Confesor. cap. 11. num. 39. capit. 15. num. 9. & multa congerit Petrus Gregorius Tholosanus, 3. par. Syntag. iuris, tit. 48. cap. 15. per totum. Et nota, quòd duellorum vsus à Diabolo fuit institutus, vt cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucraret. Propterea in tanti criminis detestationem nouissimè pœnæ in sacro Conc. Tridentino statutę sunt Sessione 25. capit. 19. de reformat. vbi contrà Imperatores, Reges, vel alios Magnates, qui in terris suis inter Christianos duellum concesserint, pœnam statuit qui eo ipso sūt excommunicati, & dominio ciuitatis, vel castri, aut loci in quo duellū fieri permiserint, si ab Ecclesia obtinent, priuati sunt, si loca vero fœudalia sunt, directis dominis acquiruntur. Illi vero qui duelli causa, in arenam descenderint, necnon qui illorum nomine ibi intersunt (quos patronos vocant) excommunicationis ac omnium bonorum suorū proscriptionis, ac perpetuæ infamię pœnam

A Duellorū grauitas, necnó, & pœnæ ex Trid. Cō cil. explicantur.

pœnā incurrunt, & vt in homicidas iuxtà Sacrorum Canonum sanctiones est animaduertendum, quod si in ipso conflictu decesserint, sepultura ecclesiastica priuandi sunt. Qui verò consilium dederint, vel suaserint, vel vt spectatores interfuerint, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo ligantur.

Cōc. Tri. Sess. 25. c. 19. de refor. quod de pœnis duellorū loquitur explicat. Circà verò caput nostrum & dictum Tridentini decretum, illud est consideratione dignissimum: minimè locum esse pœnis dictis locis statutis, ex quibuscunq; singularibus certaminibus, pugnisve inito etiam consilio factis, etiamsi percussio, vel mors contigerit, dummodo duelli forma non seruetur, nempe loci destinatio, armorum præfixio, patronorum & spectatorum constitutio, & alia quæ in his impijs spectaculis à charitate Christiana alienis, adhiberi consuetum est. Cum enim dictæ constitutiones pœnales sint, & in duellis loquātur, non sunt ad alia singularia certamina extendendæ, reg. odia, cum similib. de reg. iu. in 6. Quòd manifeste ex dicto Sacro Concilio colliges, quòd tantum loquitur de duello, antiqua solennitate faciendo, & ita pœnam infligit contra locorum dominos, si duella suis locis fieri permiserint, necnon contra patronos, quorum ope tam immane scelus perpetratur, & contra eos qui in causa duelli, tam in iure, quam in facto consilium præstiterint. Vides lector candidequo pacto loquit de iure duelli, & sic de eo duello, quòd impijs illius legibus seruatis efficitur, & ita censeo quòd iudicabitur in casu grauissimo qui nunc pendet in Curia Regia hoc anno 1579. & post hæc scripta compertum habui ita fuisse iudicatum à sapientissimis viris. Ideoque nota quia multoties continget.

B *Sed mitiori.* Adde quòd hæc autoris opinio, ex eo vera non videtur, quia si loquimur de duello quòd inter nobiles nouissimis temporibus fit, nulla necessitas clericum compellere potest ad hoc singulare certamen subeundum, cum maximè à suo sacro instituto sit alienum. Nec iactura honoris necessitatem induxit, vt scribit Præposi. in rub. de cleri. pug. in duello, & opinionem istā sequutus est Petrus Foll. in pract. crimin. Canon. 2. par. cap. 27. nu. 1. quæ practica opere isto absoluto ad manus meas peruenit. *Ioā. Ber. opinio de qua ī hoc capite cōfutatur.*

Naues ad pugnam gubernantes, & conflictum personaliter exercentes, ac alios ad pugnam incitantes.

CAPVT CI.

1 *Clericus propter hæc tria crimina depositionem meretur.*

2 *Clericus, qui in bello interfuit, quando efficiatur irregularis.*

Pro-

1 PRopter † hęc tria delicta deponendus est clericus, vt in capi. Quòd in dubijs, de pnęis, aduerte tamē, quòd in defensione bene possunt clerici gubernare naues, & alios ad pugnam defensionis incitare, & intantum confligere in hostes, quòd eos dimittant, vt placuit Inno. ibi. Abb. autem in eo. cap. videtur eius
2 sententiam restringere, † videlicet quòd si necessitas non erat ineuitabilis, licet clericus intersit bello cā defensionis, si sequitur mors, uel mutilatio membri ex percussione
a sua, efficitur irregularis, [a] secùs si percussione aliorum. Ego tamen crederem quòd Innocen. potest simpliciter intelligi, quoad terminos tex. quem declarat: quia ad hoc vt non patiatur pęnam depositionis, de qua ibi, sufficit quòd clericus prætendat defensionem, licèt causa non esset ineuitabilis. Quantum vero ad irregularitatem incurrendam, seruabitur consideratio Abb. nec contradicit sententiæ Innocen. quia ipse nihil de irregularitate di
b sponit iudicio meo [b].

Efficitur irregularis. Adde tex. optimū in cap. petitio. de homic. quo loco apparet, quem esse irregularē si adhuc in bello iusto propria pugnauerit manu, & aliquem occiderit, aut mēbro mutilauerit: idem probat glos. in cap. Sciatis, 7. quæst. 1. quæ sentētia communis est, vt profitetur D. Episcopus Couarruu. in Clement. si furiosus, 2. parte relecti. §. 3. nu. 2. de homi. Et circa huius capitis materiam vide latissimè S. Thom. & Caietan. 2. 2. q. 40. art. 2. Abb. Card. Henr. Felin. & Doctores, in dicto c. petitio. Florent. 3. par. tit. 18. cap. 2. §. 6. Martin. Nauarr. in manu. Confess. cap. 27. num. 215. Maiol. de irreg. libr. 5. cap. 49. & optime Greg. Lup. in l. 52. in verbo, *Deuenyr*, tit. 6. par. 1. quo loco alios allegans disputat, an summus Pręsul possit facultatem clericis concedere, vt absque irregularitatis metu possint in bello pugnare.

Iudicio meo. Vide Petrum Follerium in pract. crim. Can. c. 52. licet immodestè & inuerecundè authorem istum alioqui doctissimū somniasse dicat.

Violentiæque illatores.

CAPVT CII.

1 *Clericus in personis, rebus, seu beneficijs violentiam inferens, qualiter puniatur, breuiter & dilucide per totum caput explicatur.*

CLerici † violentiam inferre solent [a] aut possūt in personis, rebus, seu beneficijs. Primo casu, quando ab ipsis fuerat vis illata personis citra homicidium, tunc pro qualitate iniurię ac damnorum, ac consideratis his, quæ in arbitrarijs pœnis consideranda fore infra tradēmus, Iudicis arbitrio puniri debent. Si quando 1 a

do

do vero contingat clericos eripere aliquem de manibus familię, qui sententia iudicis ducebatur ad mortem, vel aliud corporale suppliciū, tunc quidem distinguendum est. Nam aut manifestè apparebat illum condemnatum inique, & tunc videtur nullam imponendam pœnam[b] propter hoc, vt sentit Alber. in l. addictos. C. de episcop. audi. per text. in capit. Hi qui, 14. quæst. 6. vbi bona glos. & melior in capit. Reos, 23. quęstione 5. facit quòd notat Archid. in capit. Cum homo. 23. quæstione 5. & vide Hyppol. in l. lege Cornelia, colum. 10. nu. 23. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. in practica causarum criminalium, fol. 56. numero 41. in verbo, attingam, ubi refert dictam conclusionem Albert. & ponit alia, per quæ potest corroborari. Si tamen in tali ereptione condemnati clerici scandalum fecerint, unde deteriora contingant quam in iniusta hominis occisione: tunc bene crederem eos puniendos per suum Iudicem, iuxta scandali & perpetratorum mensuram. Si uero damnatum iuste, eriperent, tunc puniendi sunt. Idem quando esset dubium, iuste an non iuste damnaretur, cum præsumere debent clerici pro Iudice damnante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum Iudices circa modum eripiendi, an cum armis, & scandalo id fiat, an etiam ruptis carceribus, uel non: & alia considerare, quæ solent similia leuiora, uel grauiora facere hæc delicta in laicis.[c] Aduertendum tamen est ꝙ si clericus eximit à carceribus captū pro debito, tenebitur ad id ꝙ fisco, & priuato debebatur, per id quod notat Bart. in l. Quoties, de exactoribus tribut. lib. 10. Faber. in §. Pęnales, Instit. de action. Ias. ibi, colum. 17. uers. 3. circa prædicta, quòd intelligerem uerum pro illis debitis, pro quibus erat incarceratus, uel recomendatus: non uero tenebitur omnibus creditoribus, licet obstet generalitas notabilis decisionis Bald. in dicta l. addictos. dum tenet, quòd eximens aliquem de manibus Curiæ, tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnem casūm. Secundo uero casu, videlicet quando clerici res inuaserint violenter, tunc si erat res temporalis propria, vel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta, patiuntur pęnam legis Si quis in tantam, C. Vnde vi, quæ etiam habet locū in clericis,[d] vt sentit gloss. in capit. 1. de dolo & cont. cui assentitur ibi Abb. in 6. col. versic. Quoad tertium. quòd confirmatur ex traditis per Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. colum. 4. versicu. quæritur primo, videlicet quòd leges Imperatorum & Regum cōpræhendunt clericos: & melius ex ijs quæ ibi notat in colum. 23. versiculo. Sequitur etiam. Tertio autem, quando in beneficijs faciunt violentiam, tunc qui temeritate dignitates, personatus, aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica occupare non verentur, hoc ipso, ius (si quod in dignitatibus vel beneficijs taliter occupatis vel ad ea competebat) amittunt. Ita disponitur in capitulo. Eum qui, in fine, de præbend. libro sexto. Si

vero beneficium cui animarũ cura imminet vi occupat clericus, beneficio simili cum cura quòd primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, vt voluit ibi tex. in princip.

A Clerici Regis vasalli, qui regnũ illatis uiolentiis pturbãt ab eo expelli possũt.

INferre solent. Adde singulariter circa caput hoc quòd vltra pęnas dispositas, si clerici vasallis Regis violentias intulerint, à quibus desistere nolunt, possunt à Regno expelli, & priuari iure originis. tex. in l. quicunque, C. de Episc. & cleric. vbi Paul. not. Bartholom. Cassan. in consuetudin. Burg. rubr. 1. §. 5. in glos. *Sin la grace.* num. 81. Petr. Auenda. de manda. Regal. 2. par. cap. 7. num. 12. Vnde apud suprema Regia tribunalia receptum est, ꝙ si ecclesiastici iudices vim intulerint, nec eorum mandatis parrere volunt, eis præcepitur, vt à Regno exeant, cuius praxis meminit D. Couarruu. in pract. q. c. 35. nu. 3. Guil. Benedi. in c. Rainutius. de testam. in verbo, Et *vxorem nomine Adelasiam.* 2. decis. nu. 460. de testamen. Caro. de Grass. libro 2. Regn. Fran. iure 7. col. penult. & eius pœnæ mentio fit. in l. 5. tit. 1. lib. 3. ordin. antiqui.

Interpręτatur decimus casus censurarũ Cęnæ cõtra Mar. Nauar.

Quamuis insignis vir Mart. Nauar. in manu. Confessor. capit. 27. num. 67. ex casu decimo censurarũ Cęnæ colligit, imo dicit iam ibi diffinitum esse, vt nullo modo liceat sæcularibus Iudicibus, Episcopis non parentibus suis iussibus præcipere, vt à Regno exeant, & nõ solũ iubentes, sed & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes, & consulentes, censuris ligantur: si vero iuberent Curiã Regis exire, vel alium locum, qui non esset eorum diœcesuum nõ ligantur dictis censuris. Ego tamen (salua in omnibus Romanæ Ecclesiæ dignissima cẽsura) & interim quòd ipsa contrariũ nõ iudicauerit, non vltrà; existimo, dictum decimum casum Cęnæ, nullo modo Regiæ potestati derogare, sed tunc procedere, cum episcopi & alij prælati superiores iniustè, & nulla legitima causa subsistente à Regno expellantur: ita ex eo colligitur, cum loquatur contra percutientes, interficientes, vulnerantes, vel verberantes, & hostiliter insequentes. S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, & sedis Apostolicæ Legatos, & sic verba q̃ statim subijciuntur cum dicit, *Aut eos deijcientes* & c. intelligenda sunt de eiectione violenta, & iniusta, sicut sunt percussiones, verbera, & alia, de quibus in principio loquit.

Suprema Regis Hispaniarũ tribunalia, potestatem habent cognoscẽdi per modũ (vt dicũt) violentiæ in causis spiritualibus.

Pro quorũ interpretatione animaduerti oportet, quòd apud nos illud est frequentissimum, & visitatum, à tempore quòd hominum excedit memoriam, quòd potentissimi Hispanorum Reges, eorumq; suprema tribunalia, Iudicibus ecclesiasticis obuiant, ne post, vel contra appellationem vim vllã faciant appellantibus, imo cogunt eos reponere omnia in eum statum quo tempore appellationis se res habebat. Si vero laicus per ecclesiasticũ Iudicem grauatur, eo quòd ipse illius causę de qua controuertitur iudex nõ sit cõpetens, si appellatio nẽ interposuerit, literę eidẽ Regię

dantur,

dātur, quibns præcipitur Iudici ecclesiastico, ne ampliu s de causa illa cogno cat, sed potius ad iudicē sæcularem remittat, vel mittat processum ad Regiam Curiam, quę viso si causa spectat ad sæc ularem Iudicem, non agitur de appellatione deferenda, sed inhibetur Iudici ecclesiastico, causa vero ad sæcularē remittitur, si autem ad ecclesiasticū pertinet, ei remittitur, declaraturque nullam vim inferre, ità Regiis instructionibus missis ad suprema tribunalia, dispositum est. Quarum meminit D. Couar. d. c. 35. de quo stat hodie l. 36. titul. 5. lib. 2. Regii ordinam. noui. Et vide doctissimū Gregor. in l. 13. tit. 13. par. 2. in verbo, *Ninfuerca*. Qui quidem forēsis vsus non tantum in his Regis, sed etiam apud Gallos est frequentissimus, prout testatur Aufrer. in add. repet. Clementin. 1. de offici. ordin. reg. 2. fallen. 30. Carol. de Grass. lib. 2. Regul. Fran. iure. 7. Et apud Lusitanos idem seruari asseuerat egregius Martin. Nauarr. in c. cum contingat, 1. remedio, col. 2. de rescri. dicens non tantum hoc concessum esse supremis tribunalibus, sed inferioribus Iudicibus, qui cognoscere possunt de omni vi mota contra clericos, modo intra annum & diē querela proponatur, iuxta illorum Regiā l. ordi. lib. 2. tit. 2. §. *Epōdera*.

Reges eorumq; iudices, an de vi, & possessione beneficiorū, semotis priuilegiis possint cognoscere.

Quæ quidem praxis, ex eo non vulgariter fulcitur, nam licèt inter Doctores sit cōtrouersum, an semotis priuilegiis, vel cōsuetudinibus, Reges, eorūq; Iudices de ui & possessione beneficiorum, & aliorum spūalium rerū cognoscere possint: Est tamē exploratissimi iuris, q͏ saltem ex tacita Summi Pontificis approbatione, possūt Reges de huiusmodi vi iudicare, de quo legendus est Guido Papeus decis. Delphin. q. 1. & 71. & 85. Fran. Marchin. quęsti. 190. & 512. Vbi scribit curiam illam sic semper seruasse. Idē frequentissimè obseruat Curia Burdegal. vt memoriæ protulit Boer. q. 69. nu. 23. Idem in Curia Neapolit. cōsuetudine receptum esse fatetur Afflict. decis. 2. n. 10. & 11. & decis. 24. nu. 9. Grammat. decis. 78.

Et in Mediolanensi Senatu vt testatur Andr. Alciatus, cons. 24. nu. 1. Quòd vniuersa Gallia idem obseruat, si credimus Petro Rebuffo, in comment. consuetudin. Franc. 3. tomo, tit. de possessioni. benefic. 8. articul. glos. 2. Guill. Benedict. in c. Rainut. de testamēt. 1. parte. in verbo, *Et vxorem nomine Adelasiam*, nu. 39. Similiter in Senatu patriæ Pedemontium, idem receptum esse tradit Iacob. Menoch. de recuperand. possessione, 15. remedio, nu. 210. Osasch. quem post hęc scripta legi decis. Pedemon. 30. Et apud Hispanos idem refert Martin. Nauarr. in dicto cap. cum contingat, 1. remedio, fol. 3. versic. octauo facit; Petrus Auendan. de manda. Regum. 1. par. cap. 1. num. 32. quem frequentissimum vsum multis probat Ioā. Ign. in l. necessarios, §. & non alias, 2. par. colum. 1. 2. & 3. ff. ad Sillan. Roland. à Valle, cons. 23. col. 1. & 2. lib. 1. & hanc dicit communem & veram opinionem Ripa, in Rub. de iudi. num. 99. circa quam legendus est Menoch. vbi supra, & Marcus

Anton. Natta, conſ.411. volum.2. num.1.

Deinde huic praxi ſuffragatur optimus tex.in c.filijs, 16. quæſt.7. qui habet Archiepiſcopis, vel Epiſcopis negligentibus obuiare Rectoribus, qui Eccleſiarum iuris patronatus bonis abutuntur, Regem adiri poſſe, vbi gloſ.in verbo, *Reges.* Addit hæc verba. *Vt corrigat, cum per Eccleſiaſticum Iudicem cogi non poteſt.* Et quamuis Abb. in c.qualiter, & quando, in 2.colum.de iudic.aliter tex.illum interprętetur, dicens tex. illum per iura noua correctum eſſe. Equidem nulla eſt correctio, in his quæ ad vim & violentiam pertinet. Imo omnium fere Regnorum antiquiſsima conſuetudo probat. quæ non contra voluntatem Apoſtolicę ſedis, ſed ſecundum ipſam fuit introducta.

Rurſus conducit tex.egregius in capit.Regum, 23.q.5. *Regũ (inquit) officium eſt proprium, facere iudicium atque iuſtitiam, & liberare de manu calũniantium ui oppreſſos.* Et habetur Hierem. capitulo 21. & 22. & eſt optima l.13. titulo decimotertio, parte ſecunda, ibi, *E para defender los, que no reciban mal, in fuerça.* text. in capit. Princeps, 23.queſtione 5. cuius authoritate ſcribit Guil.Bened. in dicto capitulo Rainutius, in dicto verbo, *Nomine Adelaſiam.* numero 454 quòd vbicunque eccleſiaſtica poteſtas deficit, aut quia non poteſt, aut quia Prælarorum diſſimulatione non vult, ſęcularis Poteſtas ſe intromittit, ne delictorum attrocitate pax publica turbetur.

Quæ iura, quomodo ſint interpętanda elucidaui anno Domini. 1584. defendens cauſam huius Cõplutenſis Academię, a ſeditione quæ quorundam culpa contigit dicto anno die vero Sancti Nicolai, quæ ſexta eſt menſis Decembris, vt in noſtra iuris conſultatione quę in Archiuio. Collegij ſeruatur latius continetur. Cauſa vero illa agitata fuit coram D. Licenciato Ioanne Gomezio Regiæ tunc Curię Iudice intergerrimo & incorruptiſsimo, qui iam ad Regium ſupremum Concilium, multis ei nominibus debitum eſt promotus.

Licen. I. Gomeſ. regius Conſiliarius laudatur.

Idem manifeſtiſsima ratione cõprobatur, nam ſi remedium hoc, ac veluti fortiſsimum ſcutum, aduerſus eccleſiaſticos iudices, longe a Romana Curia iudicantes nõ adhiberetur, poſſent equidem pro libito ſuo quem vellent excommunicare, & excommunicatum denunciare, & quibus volent locis interdicere, ſiue aliquo iuris remedio, quam quòd à Romana Curia, poſt longam vexationem, cum maximiſque expenſis traderetur.

Prętereà rem hanc fulcit, nam ſi res hæc recto animo perpendatur, non ſolum non afficitur iniuria Iudex ad quem eſt appellatum, ex hac violentiæ cognitione, ſed ſummo honore proſequitur: nam ſęculares Principes eorumque Senatores minimè cognoſcunt de iuſtitia, vel iniuſtitia appellationis ad Summum Præſulem deferendæ, ad hoc vt ab ipſis ſententia cõfirmetur, vel reuocetᷓ, ſed ſolũ ad finẽ pronũcian

di,

di an fiat, vel ne per iudicem vis appellanti qui quidem finis faciliorẽ causæ appellationis exitum parat, cũ forte Iudex qui appellationi deferre tenetur, iniustissime sententia exequatur, superiorem vilipendẽs, & partem grauans. Circà quæ omnia videnda sunt quę doctissimè de more scribit Nauarr. in dicto capitulo, cum contingat, primo remedio & D. Couarruu. dicto cap. 35.

Suprema Hispaniarum tribunalia ĩ causis violentiæ in expensis pñt multare.

Quòd vsq; adeo procedit, quòd in huiusmodi cognitione, locũ habet expensarum condemnatio contra vim inferentem: ita tenet Benedictus in loco nouissimè allegato: numero 320. Gregor. & Auendan. in dictis locis.

Clericus qui timet corã suo episcopo comparere, Regis auxilium potest implorare.

Hinc etiam emanat, quòd si clericus iustè timet coram suo Episcopo, vel eius Vicario comparere, potest Regios Consiliarios supremos adire, ab eisque literas Regias petere, quę concedi solent. Quibus pręcipitur, ne grauetur, sed quòd seruato iuris ordine prędicti Ecclesiastici Iudices procedant, vt asseuerat Osaschus d. decis. 30.

Hispaniarum Reges ius habent contra episcopos, & ecclesiasticos iudices vim ĩferẽtes expellẽdi à suis regnis, & priuãdi illos amissione rerum temporaliũ.

Quę sanè nõ temerè aduximus, sed vt ex hac Regia potestate, sic iure fulcita, intelligamus, posse Reges nostros integerrimos eorumq; Senatores, Episcopos, aliosque ecclesiasticos Iudices, violentiam partibus litigantibus inferentes, nolentes ab ea desistere, à Regnis suis expellere, & eos priuare amissione rerum temporalium, quas in his regnis obtinent, nam aliàs inutilis foret dicta Regia potestas, si trangressores debitis pœnis non punirent. Sicut equidem Romanus Põtifex, non censetur derogare iuri Christianis Principibus, siue iure, siue immemoriali consuetudine quęsito, sic per dictum casum decimum Cenę minimè credendum est voluisse tollere eam potestatem imponendi pœnas, quę necessariæ sunt ad dicti iuris executionem. Pro quo mirè facit quòd scribit Guido Papeus decisione 1. Delphin. nempe Martinũ Papam (cuius bullæ tenorem ibi scribit) declarasse ad instantiam Caroli Regis Francorum, se per illam suam sanctionem qua graues pœnas statuit, aduersus clericos quoquo modo conuenientes, vel se conueniri patientes coram Iudicibus sæcularibus, non intellixisse in illis casibus, in quibus Rex à tempore immemoriali cognoscebat.

Sing. interprætatur Decimus quartus casus censurarũ Cęnę Domini.

Nec etiam superioribus, & Regiæ potestati refragatur, alius casus nempè 14. Bullæ Cęnæ Domini, ibi, *Vel aliàs executionem literarum Apostolicarum, vel executorialium, sub prætextu violentiæ prohibendæ, uel quo ad nos informandos* (vt ipsi aiunt) *supplicauerint, aut supplicari fecerint*. Nam verba illa intelligenda sunt, quando literarum Apostolicarum executio, ob eam causam impeditur, ut iurisdictio ecclesiastica perturbetur. Hoc sanè alienũ est à Regib. nostris, eorumq; Senatoribus, qui pro ipsorum religione, Pontificum decreta colunt, & venerantur, secus verò quãdo ad tollendã uim & oppressionem, dicto saluberrimo, & summè necessario remedio vtuntur, præcitatus casus minimè denegat. Alienum prorsus est à summi Præsulis mente, quod uoluerit

quemquam opprimi aut grauari: sic egregiè declarat Martin. Nauarr. in manu. cap. 27. nume. 69. & 70. Frater Anto. Cordoua in Sum. quæstion. 35.

In causis criminalibus, quarũ cognitio ad Inqsitores pertinet, necnon in ciuilibus bonorum publicatorum, locũ non hẽt auxilium vulgariter dictũ *de la fuerça*.

Et licèt dictum remedium saluberrimum & præstantissimum sit, ad propulsandas iniurias Iudicum ecclesiasticorum, tamen speciali iure sanctitum est Regijs constitutionibus, ne quispiam sęcularium Iudicum, quantacunque dignitate, ac potestate sit præditus, cognoscere vllo modò possit de causis ciuilibus aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisitores hęreticæ prauitatis, & ad Iudices bonorum publicatorum, etiam sub prętextu subleuandi vi oppressos. Sed qui dictis casibus appellare voluerit, adire tenetur sacrosanctum Senatum supremum sanctæ Inquisitionis, de quo stat Regium decretum, datum Burgis die 17. Martij. anno 1508. innouatũ anno 1553. circa quòd legendus est D. Episcopus Iacob. Septima. in Cathol. Institu. titulo 36. nume. 2.

B *Pęnam*. vide Prouer. cap. 24. *Erue eos* (inquit) *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses*. c. non inferenda, 23. quęst. 3. tex. in l. prohibitum, vbi Bart. & Docto. & in l. defensionis facultas, C. de iure fis. & in l. quoniam iudices, vbi glos. in verbo, resistere. C. de appel. glos. & Doctores, in ver. denuncietis, in cap. ex literis, de offic. deleg. vbi Inno. Abb. Deci. & alij tradiderunt, glos. in l. non videtur data, in verbo, qui iussu, ff. de reg. iur. Din. in reg. quod quis, de reg. iur. lib. 6. Ias. post alios, in l. vt vim, numero 19. ff. de iustit. & iur. vbi Dec. col. 2. numero 25. tradit. Ang. Areti. in tract. malefic. in verbo, *Fama publica*. versi. secundo quæro, & in parte, *presente Caio. & appellante*. versi. Quòd autem, Hypp. in l. 1. nu. 15. ff. de questi. Cassan. in consuetud. Burg. Rubr. 1. §. 7. glos. *de simple res consue*. numero 15. cũ sequen. & latissi. Correr. in pract. crimin. f. 183. nu. 19. secundum nouissimam editionem. Thom. Gram. voto 51. 1

C *In laicis*. Aduerte lector candide, quòd ad hanc arbitrariam pœnam clericis, pro hoc crimine imponendam, diligenter Iudices ecclesiastici perpendere debent, quæ pęnæ iure Cæsarum aduersus laicos statutæ sunt, vt indè colligant, an maior vel minor pœna sit infligenda, vt voluit not. Innocen. in c. qualiter & quandò, de accusat. & Doctores communiter, in cap. at si clerici, & in cap. cum non ab homine, de iudic. Petrus Foller. in practica crimin. Can. in verbo. & si confess. nu. 154. Quas quidem pęnas, propositis quibusdam conclusionibus elucidabo.

Eripiens reũ à potestate iudicis, vel ab ei[s] ministris, aut à carcerib. cũ eximens, quib. pœnis puniatur, septẽ assertionibus interpretatur.

Prima conclusio. Eripiens violentum raptorem, nondum confessum, conuictum, vel cõdemnatum punitur pœna decem librarum auri, text. in auth. vt omnes obed. iudic. §. arripiatur autem nullus, columna 5.

Secunda conclusio. Eximens cõfessum & condemnatum de crimine, tenetur crimine lęsæ Maiestatis. tex. in l. cuiuscunque, vbi Bar. ff. ad leg. Iul. Maiestat. tradit Bart. in

l.addictos.C.de Episcop.audi.& in extrauag. Ad repri. in verbo, *tangat*. Ias.in l.1. §. Prætor, vbi Alexand. ff. ne quis eum qui in ius vocat. est vi eximat. Ang. Aretin. in tractat. malefic.in verbo, *Fama publica*, nu. 55.Hyppol. in l. 1. in princip.ff. de quæstionibus, & in l. 1. in princ. de Sicar.& in Repeti.rub.ff.de fideiussor.numero 16.& in sing.373.Cœpol.in tractatu cautel.1.Guill. Benedict.in cap.Rainutius.in verbo, *Mortuo itaque testatore*. el 1. nume. 180.Ias.in §.pęnales, Institut.de actionibus.102.& ibi Gomes. num. 48.Ioann. Bernar. in reg. & fallent. reg. 97. vbi dixi. Petrus Duen.reg. 281.quæ opinio communis est, de iure Regio probatur in l. 5. titulo 12.lib.8.ordin.veter.& in l. 14. tit. 29.par.7.& l.11.tit. 13. lib. 4. For. Ideoque Iudex ecclesiasticus grauissimis pœnis clericum condemnabit qui in causa huius secundæ propositæ conclusionis deliquerit.

Cardinalis obuiãs condemnato, an à morte liberet.

Est tamen circa hoc consideratione dignissimum, quòd siue priuilegio, vel consuetudine Cardinalibus indultum est, quòd si damnato ad mortem & ducto iam ad patibulum obuient, possunt eũ eximere & liberare, tenet Bald.& Salicet. in d. ca. addictos. Cępola caut. 2. Mari.Socin.in tractat.de citatione. articul.35.quæst. 5.Hyppo. in l. 1. col.3.C.de fals. & in sing.237.Barbat. in cap.quærenti, nume. 19. de officio deleg.quamuis ipse in tract. de præst. Cardin. nona quæstione contrarium teneat.

Tertia conclusio. Eximens reũ maleficę artis seu magicæ, punitur pęna vltimi supplicij.l.fin.C.de malefic.

Quarta conclusio. Eximens incarceratum vel captum à Iudicis familia, in alijs omnibus casibus quam supra traditis, puniendus est eadem pœna, qua reus ipse qui fuit liberatus, l. 1. C. de his qui latron. esset puniendus occultan.

Quinta conclusio, Eximens aliquem violenter de carceribus, qui non est reus alicuius criminis, sed solum incarceratus erat pro debito, siuè publico, siuè priuato, tenetur creditoribus satisfacere ex proprio patrimonio, tex.egregius in l. quoties, C.de exactori.tribu.lib. 1. not.author noster hoc capite & Gomm. Arias. in l.64.numero 9. Tauri.

Sexta conclusio. Eximens violenter & de facto aliquem de carceribus, qui nullum crimen commiserat, nec pro aliquo debito erat incarceratus, multari potest pecuniaria multa, secundum potestatem iurisdictionis, vt in rubr.ff.si quis ius dicenti non obtemp. & ibi Bar. in pen.quęst.tradit Speculat.in tit.de sent.prola.§.species.vers. Nunquid titulus, & puniri debet Iudicis arbitrio.l.1.§.effractores. ff. de effractori.& expilat.Ias.in l.1.§.1.ff.ne quis eum qui in ius vocatus est, vi exim.Geg.Lup.in d.l.14.in verbo, *Deuia recibir*.

Iudici, vel eius ministris resistens, quib. pœnis in his Hispaniarum Regnis puniatur.

Septima & vltima conclusio, Resistens Iudici, vel eius ministris, vel eos offendens: grauissimis pœnis puniendus est, tradit Guid.Pap.decis. 557. de quo multa scripsi in iuuentute mea, in annotat. ad istum Do-

Dominum Episcopum, in reg. 382. Hodie verò in his Hispaniarũ Regnis committens crimen resistẽtiæ, vel Iudicem percutiẽs, eo casu, quo secundum criminis qualitatẽ erat corporalis pœna imponenda, per vias publicas ignominiosè feriendus est, & per octo annorum spaciũ ad Regias triremes mittendus, nisi delicti grauitas, maiorem ẽt pœnã postulet. de quo est l. 7. titu. 22. lib. 8. ord. noui.

In clericis. Adde Ia. Men. de recup. poss. remed. 9. num. 101. & 277.

Literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes.

CAPVT CIII.

1 *Aperiens literas, easque aduersario mittentis ostendens, in falsi pęnam incidit.*

2 *Clericus scelus hoc comittens, qualiter puniatur.*

3 *Aperiens literas vt legat, easque minimè alijs ostendens, extraordinariè punitur.*

1 APeriens † literas, & aduersario mittẽtis ostẽdẽs, incidit in pœnam falsi.[a] ita Bart. in leg. Qui testamentum, ad l. Corn. de fals. ff. & per l. 1. §. is qui depositam, eo. tit. & sequitur Panor. in c. Cum olim, lo 2. de offic. de leg. vbi vide glos. & Felin. nu. 2. Syluest. in verbo falsarius, §. 1. in Sũma sua, & Ias. in §. pœnales, nu. 26. Institu. de action. & Augustin. in addit. ad Angel. in tracta. de malefic. in verbo, falsario, num. 10. & Iason, in l. Non dubium, in colum. antep. C. de legi. Clericus † vero hoc faciens, incurrit pœnã depositionis, ita scripsit Roman. cons. 365. incip. Quæritur primo, qua pęna, circa fi. hoc solo fundamẽto motus, quòd de iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, per tex. in c. Ad falsariorum, de crim fal. sed salua eius authoritate, hoc nõ videtur verum: quia ille textus nõ imponit pœnã depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando vtitur falsis literis Papæ:[b] non ergo videtur posse illud extendi ad hoc delictũ. Vnde crederem clericum in hoc puniendum esse arbitrariè, consideratis his quæ in arbitrarijs pœnis cõsideranda inferius declarabimus. Si vero † aliquis aperuit literas vt videret, & alijs non ostendit, tunc non tenetur pœna falsi, sed extraordinariè punietur. ita Bart. & Rom. Panor. & Iason. vbi supra, & idem notat Felinus, post Inno. in dicto c. Cũ olim, qui dicit quòd isto casu pœna est arbitraria. Vnde idem dicendum est in clerico.

A IN *pœnam falsi.* Vide Ias. in l. admonendi, in repet. nu. 150. ff. de iureiuran. Martin. Nauarr. in c. Sacerdos, nu. 10. de pœ. d. 6. Et eadẽ pęna plectẽdus est, qui de alienis literis sigillũ remouet. Bar. in l. Paulus. ff. de fals. Io. Bertach. in trac. de Episc. 1. par. vers. vlterius quero. nu. 36. Hiero. Gig. in tract. de crimi

ne

ne læsę maiest. lib. 1. q. 21. nu. 12.

Est equidem huius capitis pęna tāto crimini condigna. *Nam fraudulenter ambulat* (inquit Sapiens Prouerbi. 11.) *quisquis reuelat arcana. Et cum eo* (inquit idem Sapiēs Prouer. 20.) *qui reuelat mysteria & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne cō misceearis.* Reuelare sanè secreta grauissimum crimen omni æuo iudicatum fuit. Ferunt apud Ethnicos Sisyphum illum ob id quòd Deorum arcana hominibus patefecit, apud Inferos eam pęnam sustinere, nempè, vt ingens saxum ad montis cacumē deferat, ab illoq; illud ꝓijciat, & iterùm statim repetat, & in huiusmodi labore perpetuò assiduus sit: author ē Seruius ad Virg. lib. 6. Aeneidos. Sic Tarquinius Romanorum Rex M. Tellum Duumuirum quòd librum secreta ciuiliū sacrorum continentem, custodiæ suæ commissum corruptus pecunia Petronio Sabino describendū dedisset, culeo insutum in mare abijci iussit, testis est Valerius Maxi. lib. 1. tit. de cultu Deorum.

Consiliarius Ciuitatis, reuelans secretū, qua pęna puniatur. Vndè (mea sentētia) rectè demore scribit Bald. in l. nullū, nu. 5. C. de testibus, ꝙ Ciuitatis Consiliarius siue Decurio, qui secreta detexerit, cum ratione iuramenti & officij tacere debuit, cū periurius sit, ab officio, & dignitate amoueri debet. idē Bald. in tit. de pace Cōstan. in verbo, *Credentia.* Sequitur Cępol. consi. crimi. consil. 39. nu. 29. qui Patauij ità decisū fuisse testat. Hypp. consi. 1. nu. 9. Villadiego in tracta. de legato. 3. par. quæst. 1. nu. 36. Curia Pisana in 3. parte, in princ. & magis in specie scribit Ang. in l. Athletas, §. calūniator, nu. 4. ff. de his qui not. infa. scribens Ciuitatis Cōsiliarios detegentes siuè reuelantes secreta suę Ciuitatis, esse præuaricatores, & hostes.

Canonicus reuelans Capituli secreta, qua pęna plectēdus sit. Ex quibus asseuerandū censeo Canonicos, qui Capituli sui secreta reuelant, si iuramento ab eis præstito de non reuelando cōtraueniūt, pœnis Sacrorum Canonum contrà periurios clericos sancitis, de quibus suo loco cum authore dixi, sūt plectendi: si verò nullum præstiterunt iuramentum, pro modò culpæ pœna arbitraria puniendi sunt.

Falsis literis Papæ. Adde Host. in Sum. tit. de schisma. §. Qua pœna. num. 10.

Ecclesiasticos viros, vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad Curiam accedant capientes.

CAPVT CIIII.

1 *Clericus huius criminis reus qualiter puniatur.*

PErsonę † Ecclesiasticæ hoc vt fiat procurantes, si fuerint prælati inferiores, eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati. ita disponit text. in Clemēt. multorū, de pœnis, intelligētū, quòd per solam capturā factam ad finem ꝙ quis renunciet, si tū in effectu non renunciauit, non incurrit 1

currit capiens istam pœnam. Sic declarat Cardin. ibi potest Zenzeli. in 6. quæst. & idé dicit post Paul. ibi, in quæst. 10. quandò liquidò posset probari quòd detentio non fuit causa quòd captus non accederet ad Curiam, quia tunc capiens non incurrit pœnam.

ANNOTATIO.

2 ADde casum vndecimum curię Domini.

Incendiarij.

CAPVT CV.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit, cum certa pœna in iure expressa non sit, arbitrio iudicis est puniendus.*

INcendiariorum malitiam pessimam depopulatricé ac horrendã appellat tex. in cap. Pessimam, 23. quæst. 8. & in eo describitur pœna laicis incendiarijs imponenda per ecclesiam, quæ grauius est: & de ea laté scripsit August. in addition. ad Angelum. de maleficijs, verbo, *Incendiario*. nu. 6. 1 Clericis tamen delicti huius pęna infligenda in Canonibus scripta nõ reperitur: forsan enim non sunt arbitrati conditores Canonum aliquem clericorum in tantum scelus incursurum, absque vlla sui vtilitate seu voluptate, ac magna aliorum iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquenda, iuxta doli, ac loci, & damnorũ qualitatem & quantitatem: qui semper etiam in hoc attendere debebit, qualiter cuiuscunque regni leges in hoc animaduertant, ut ibi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pœna seuerior.

ANNOTATIO.

VIde multa quæ de huius criminis prauitate & detestatione tradit Hosti. in Summ. isto tit. §. Et qua pœna Abb. Felin. & Doctores, in cap. tua nos, de sentent. excommun. Ludo. in practica crimin. cap. 103. pagi. 352. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. lib. 2. centu. 4. casu 390. & latissimè Petrus Grego. 3. par. syntag. lib. 36. cap. 19. Et nota, quòd incendiarius loci sacri uel monasterij, ipso iure excommunicatus est, si tamen locus sacer nõ est, excommunicãdus erit: ità Ab. & Doctores, in cap. conquesti. & in capitulo tua, de sentent. excomm. quam esse communem sententiam fatetur Martin. Nauarr. in Manuali. cap. 17. nume. 100.

Raptorum, & ecclesiarum violatorum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumque eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participantes.

AC-

CAPUT CVI.

1 *Raptor manifestus, vel violator ecclesiæ, nisi ablata restituat, firmãque, & plenariam securitatem emendandi præstiterit, beneficium pœnitentiæ ei est denegandum.*

2 *Clericus, qui aliquod huius capitis delictum perpetrauerit, est deponendus.*

3 *Episcopus non potest clericum depositum propter aliquod istorum criminum restituere, sed solus summus ecclesiæ Præsul.*

4 *Raptori vel violatori qui in morte pœnituerunt, qui tamen non potuerunt satisfacere, licèt sepultura denegetur in ecclesia non tamen cemiterium.*

5 *Clericus, qui prædictos raptores seu violatores ad pęnitentiam aliorum criminum admisit, immunis est à pœna.*

1
Anifestus † raptor, uel ecclesiæ uiolator nisi priùs ablata restituat si potest, uel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, beneficium pęnitentiæ ei penitus denegatur. Qui autem in sanitate, obstinata mente non pœnitue rit, uel se emendauerit, & in morte securitatem præstare nequiuerit, solennitas pęnitentiæ parum ei prodesse vr. Sed de peccato cõtrito corde pęnitẽti uiaticum non negatur ita tamẽ, quòd nullus clericorum sepulturis illius intersit, nec eius eleemosynam præsumat recipere, Quòd † si aliqui clericorum uel presbyterorum contrà hoc in uita uel in morte pænitentias dare attentauerint, aut sepulturæ eorum interesse, uel eleemosynas accipere: aut si aliqui eorum huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint, patiuntur ordinis sui damnum irrecuperabiliter. ita disponit tex. in c. 2. de raptoribus, & incend. Et sic clericus in hoc delinquens debet deponi, & priuari beneficio: ut not. Ab. ibi. In quantum autem suprà dicitur, quòd damnum ordinis, & sic depositio sit irrecuperabiliter, dicit Abbas ibi, post Ioan. And. quòd hoc ideo dicitur, ad denotandum, quòd † episcopus proprius non potest clericum propter hoc depositũ restituere, sed requiritur dispensatio Papæ: quod etiam notat Antonius, licet eum Abbas non alleget: In beneficio tamen credit Abbas quòd poterit Episcopus dispensare, allegat tex. in capi. Salonitanæ, 63. distinct. & bonum tex. in c. 2. de cleri. pug. in duel. vbi Episcopus dispensat cum homicida in beneficio, & ad ibi dicta se remittit. Item † aduerte, quod licet raptori vel violatori prædictis, qui pœnituerũt in morte, quando non potuerunt satisfacere, denegetur sepultura in ecclesia, cemiterium tamen non denegat, vt per glos. fin. ibi. Clerici tamen etiã in sepultura cemiterij non debent interesse, vt notat Abb. vbi supra, in fina. verbis, quòd etiam voluit Anto. ibi. † Dum autem supradictum est, quod talibus non est danda pœnitentia in vita, nec in morte, sub pęna supradicta: Intelligant tamen sa-

Margin numbers in the second column: 2, 3, 4, 5.

cerdotes quòd possunt admittere dictos raptores seu violatores ad pœnitentiam aliorum criminum si ne metu pœnæ, si ipsi velint de ipsis pęnitentiam agere, vt per Glossam & Doctores ibi: quamius illa ad vitam æternam non sit fructuosa, vt per eos ibi.

Sortilegi.

CAPVT CVII.

1 *Sortilegi qui dicantur.*
2 *Clericus propter hoc crimen qualiter puniatur.*

1 SOrtilegi†(vt beato Isidoro placuit) illi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam, quas sanctorum seu Apostolorum vocant sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittunt,[a] vt habetur in cap. vno. 26. quæst. 1. Pę
2 na†clerici sortilegi[b] secundum An
b tonium de Butrio, in cap. At si clerici, de iud. est, quòd depositus tradatur Curiæ sęculari, pro qua allegat text. in cap. Admoneant, 26. quæst. 7. & sic addit ipse quartum casum ad glos. in cap. Ad abolendam, de hęreticis, in quo quis statim post depositioné traditur Curię seculari. sed Abb. ibi in colum. 13. credit, quòd Anton. in hoc non benè dicat: quia illud cap. Admoneant, non dicit quòd sortilegus debet sęculari Curiæ tradi, sed ꝙ debeat degradari si clericus est, & quòd cum materia sit odiosa & valdè exorbitans, debet intelligi de degradatione verbali. Vndè Abbas videtur concludere, quòd pœna huius delicti sit illa de qua in cap. Tuæ, de pœnis. Et quòd istud delictum compręhendatur sub verbis (magnis sceleribus) in d. cap. positis, & sic quòd clericus in hoc delinquẽs, verbaliter degradetur, & in monasterium detrudatur: & istam opinionem Abb. contra Anton. sequitur Aretin. in cap. Cùm non ab homine, columna 10. de iudi. versi. addit etiam. Et sequitur etiam Decius, in cap. At si clerici, colum. 22. de iudi. uersi. Quartus casus. Arnaldus in repeti. cap. Quoniam, de hœret. in 6. in colum. 114. uersic. Quartò fallit, & uidete eũdem Abb. in cap. 2. de sortileg. in glos. 1. ubi ex ea, & ex text. colligit unum ualde notandum, uidelicèt quòd in pœna imponenda sortilegis, uel eos consulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ad animum delinquentis, & secũdum hoc pœnam imponere, quãdoque acerrimam, quandoque grauem, quandoque leuem: ex quo uidetur quòd non potest dari certa regula; cuius opinionem sequitur Paul. Grillan. in tract. de sortilegijs, in quæst. 11. in colum. 2. uersic. Clerici uerò. Quem uide in illo tract. quia per quindecim folia & ampliùs, plura colligit in materia sortilegiorum, quorum aliqua concernunt clerico, squę quidem transcribere nolui. Et uide hodie decretũ

Concilij

Concilij Lateranens. sub Leone X. celebrati, in nona Sessione, vbi disponitur, quòd clerici qui inuenti fuerint culpabiles in sortilegijs, per inuocationem dæmonum, incantationibus, ac diuinationibus, & superstitionibus, arbitrio superiorum infamia notentur. Si verò non destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superiorum præfiniendum detrudantur, beneficijsque & officijs ecclesiasticis priuentur. tex. autem in Canone 68. concilij Agatensis proiiciendos ab Ecclesia iubebat clericos magos, aut incantatores, siue facientes filacteria.

A Sortilegi & diuinatores acriter confutantur.

F*Vtura promittunt.* Nulla fere hodie est frequentior disputatio, q̃ quæ de sortilegiis, & diuinationib. suscipitur, ob vanas innaniũ hominum superstitiones & opiniones: qui vt desideriis suis impiè satisfaciant, minimè verentur grauissima hæc crimina quę lex Dei acriter detestatur & punit, perpetrare. Sunt equidem qui per sortes inquirunt futura contingentia, vel præsentia, & pręterita quę per naturam cognosci non possunt, vani, & falsi, & operá dant illicitę ac superstitiosę rei, quę non caret suggestione Dęmonum, vt ait Sanct. Thom. & Caietan. 2. 2. quęst. 95. artic. 8. Syluest. in Sum. in verbo, superstitio, quæst. 9. Et isti sunt qui Dei permissu elementa concutiũt, & turbant mentes hominum, minus confidentium in Deo, ac sine vllo ven ni haustu, violentia tantũ carminum interimunt, vt dicit Diuus Augustinus lib. 10. de ciuitate Dei, & habetur in cap. nec mirum, §. magi, 26. quæst. 5. Pręterea non immeritò l. vlt. C. de malefic. & math. communis salutis hostes hos appellat. Et cum latè pateat de sortilegiis, & diuinatoribus argumentum, vt breui oratione consequi nequeat, fontes indicabo vndè copiosè petatur. Disserunt quidem latissimè Paul. Grilla. integro tract. de sortilegiis. Zauchinus de hereti. capitulo 22. vbi Campegius Alberti. in tract. de agnoscẽd. asser. quæst. 11. nume. 3. Alfons. à Castro lib. 1. de iusta hęretic. punit. cap. 13. Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 95. Alexander de Ales. 2. par. quęstio. 185. Sima. in cath. insti. tit. 62. Alber. Pignius, lib. 8. de libero homi. c. 4. Locatus in opere iudi. in verbo, *Diuinationes*. Schillacensis in tracta. de fide catho. in cap. 1. cum multis sequenti. Bernardus Comensis in lucerna Inquisitorum, in verbo, *Sortilegi*. Vnum tamen vel alterum circà hoc nõ prętermittam. Primò, quòd Chiromãtia, quæ per manuum lineas diuinat, non caret summa superstitione de quo legendi sunt Paul. Grillan. de sortilegiis q. 3. nume. 14. Alphon. Castro. lib. 1. de iusta hæretic. punit. cap. 13. Fran. Casonus tract. 1. de indiciis ex persona. cap. 6. nume. 4. & hanc elegantissimè, & longa manu refutat Petrus Ciruelus lib. peculiari de reprobatione superstitionum.

Chiromãtia, quæ per manuum lineas diuinat nõ caret superstitione.

Nec caret superstitione, vt locus sit pęnis de quibus in hoc capite disserit Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nũcupatur, de qua loquitur

Astrologia iudiciaria, q̃ interrogatoria nuncupatur, superstitione no caret.

quitur Ptolomeus (si is est) in centiloquio, sententia 14. quã grauiter refutauit etiam Petrus Ciruelus. lib. 4. fontis Sapientiæ Picus Mirandulan. lib. 4. aduersus Astrologos cap. 13. Ex quibus hæc verissima assertio colligitur, nempe quod pars hæc astrologiæ iudiciariæ, quæ interrogatoria appellatur, cũ nulla nitatur ratione naturali, illicita & superstitiosa est quæ tunc heresim sapiet, quandò certò aliquid pronunciare audebit, ex his rebus, quæ naturaliter sciri minimè possunt.

Et generaliter quandò crimen sortilegij perpetrantes Inquisitorũ hæreticæ prauitatis iudicio subiaceant, vide Alphons. à Castro, lib. 1. de iusta hæret. punit. d. ca. 13. Iacob. Septiman. in Catho. illis & eruditissimis insti. cap. 62.

B *Laici huius c. crimen committẽtes, qua pœna à iudice ecclesiastico puniantur.*

Pęna clerici sortilegij. Pœna verò laici ab ecclesiastico iudice pro hoc crimine imponenda ea quidem est, quòd si seruus fuerit, verberetur, si verò liber, pœna perpetui carceris punitur, tex. in cap. contrà Idolorum, 26. quæst. 5. notat Roma. sing. 660. Felin. in cap. cum sit, numero 20. de foro competenti. Consuetudo tamen iam recepit, vt publica ignominiosa pœna imponatur. Nẽpè vt qui scelus hoc commiserint, publicè fustigentur, ducanturque per vias publicas cum mitra, melleque vncti, & plumis circundati, vel circà Ecclesiam, vel domum Episcopi in scala collocentur, vt ab omnibus deludantur. ità scribit Abb. in cap. 1. de sorti. per tex. in cap. Episcopi. 26. quæst. 5. ibi, *Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter dehonestatum, de parochijs suis deijciant.* l. 4. tit. 31. par. 7. ad finem ibi, *O le ponen en deshonra en la picota, ò le desnudam haziendole estar al sol, vntandolo de miel porque le coman las moscas alguna ora del dia.*

Consulentesque Aruspices, Incantatores, Ariolos, Augures, Sortilegos, ac eos qui artem Magicam profitentur.

CAPVT CVIII.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit, qua pęna puniatur.*

Resbyter, † Diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorũ qui fuerit depræhensus consuluisse prædictos, vel aliquos ipsorum, ab honore dignitatis suspensus, monasterij cura excipiat, ibique pœnitentię perpetuæ deditus, scelus admissũ sacrilegij soluat. Ita sanxit IIII. Concilium Toletanum, in Canone 28. quòd refert Gratianus, in cap. Si quis episcopus, 26. quæst. 5. 1

Peccatores, qui sibi confessi sunt, signis aut verbis prodentes.

CA-

CAPVT CIX.

1 *Sacerdos hoc graue scelus committens, cui pœnæ sit obnoxius.*

2 *Confessionem Sacramentalem qui nouit, omnis eam celet.*

3 *Sacerdos dicitur reuelare confessionem si diceret quòd talis hēt peccata nominando eum, à quib. non potest ipse eum absoluere, sed pœnæ ordinariæ in hoc casu locus non est.*

4 *Sacerdoti dicenti se habuisse licentiam pœnitentis ad reuelandum confessionem, an credi debeat.*

SIcut enim mortalibus cunctis immortalem illam vitam amantibus expedit, vt quę non puduit committere scelera, fateri non erubescant sacerdotibus, vti veris animarum medicis, & quibus solis illi mederi concessum est. Sic enim Summè cernitur necessarium sacerdotibus ipsis, reuelatorum sibi scelerum secretum indicere, vt tantò apertiùs sua pandant facinora perpetrantes, quanto securiùs illa propalare cognouerint: pauci quidem animæ suæ salutem cum famę, rerum ac vitæ dispendio quærerent. Hinc est quòd eadem cura qua in sacris Canonibus Confessio peccatorum fieri præcipitur, reuelari prohibetur, ac vltrà prohibitionem, cōtrarium facientibus, condigna pœ
1 na conscribitur. Vnde Gregor. † statuit, quòd peccata sibi confessa reuelans, deponatur, & quòd omnibus diebus vitæ suę peregrinando pergat, vt in cap. Sacerdos, de pœnit. distinct. 6. Eadem etiam depositionis pœna imposita fuit per Cōcilium generale: & vltrà id fuit additum, quòd propter hoc depositus in arctum monasterium ad agēdam perpetuam pœnitentiam detrudatur,[a] vt in cap. Omnis vtriusque, de pœni. & remis. & si timetur a
de fuga, posset detrudi in strictum carcerē, vt notat ibi Abb. in 2. col. 7. notab. allegando tex. in cap. Vt famæ, de senten. excomm. quòd secutus bonus illæ pręsul Veronensis Ioan. Matthæus, in suis constitutionibus, tit. 9. ca. 3. Clericum hoc facinus perpetrantē beneficijs, officijsq; ipso facto suspensum, priuatum, perpetuisque vinculis voluit, ac declarauit innodandum. Et † no 2
ta quòd ad celandum confessionē non solùm tenetur qui illam audiuit, verùm etiam interpres, & ille qui casu illam audiuit, & is cui de licentia confitentis sacerdos reuelauit, & qui fingit se confessorem esse, & qui latenter absconditus cōfessionem audit.[b] Item sacerdos b
qui dimidiam confessionem audiuit, vel qui aliàs post auditam confessionem non absoluit, vt notat Florentin. referendo Petrum de Palude in 3. parte. tit. 17. c. 22. in §. 1. in fin. & in §. 2. Et Siluest. in Summa, verbo, Confessio. lo 3. §. 1. Vnde benè crederem quòd si aliquis prædictorum, qui clericus esset, reuelaret peccata sic audita, puniendus esset prædicta ordinaria pœna:[c] q. c
omnes illi verè dicuntur audire cōfessionem, licèt interpreti & illi qui casu audit, vel cui de licentia

reuelata

reuelata est confessio, vel q. abscon ditus audiuit, nõ posset dici quòd verè fuit pœnitens confessus. Suffi cit enim quòd verum est illos audisse peccata in confessione dicta, & quę soli Deo in præsentia hominis dicebantur: quamuis benè verũ sit, quòd non omnium prædictorũ par sit culpa vel dolus in reuelando, quod operabitur vt in detrusione monasterij vel carceris mitius se habeat Iudex cum vno, quàm cum alio. Et aduerte quod † dicitur
3 sacerdos reuelare confessionem, si diceret quòd talis habet peccata (nominando eum) à quibus ipse nõ potest eum absoluere, vt notat Florentin. in d. §. 1. referendo Petrum de Palude, qui etiam addit, quòd idem est si sacerdos dicat: ego audiui talem (nominando etiam eum) in confessione, & non absolui illũ. Crederem tamen quod in his duobus casibus sacerdos non esset pu-
d niendus dicta pœna ordinaria: d quia non potest verè dici quòd reuelauerit peccata confitentis, licet sit verum reuelasse confessionẽ: & iura in dicto cap. Sacerdos. & in c. Omnis, imponunt pœnam reuelanti peccata, non verò reuelanti confessionem, vt patet ex eis: quamuis benè crederem ipsum alias benè puniendum iuxta qualitatem deli-
4 cti. † Sacerdoti verò bonæ famę, & honestę vitę dicenti es habuisse licentiam pœnitentis ad reuelandũ confessionem, credi debet: cum talis actus licentiæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem vt transferat onus probandi in asserentem sine licentia reuelasse. ità placuit Lapo in allegatione 94. incipien. Quidã presbyter, in colum. 2. qui dicit hoc prę sertim procedere, quandò tertiùs accusat sacerdotem de reuelatione. Quandò verò idem, qui peccata confessus est, tunc fortè dicit secùs esse: quem vide declarantem quomodo possit contrà sacerdotem probari quòd sine licentia reuelauerit confessionem. Et vide etiam eundem asserentem post Hostien. quòd sacerdos affirmet se aliter sciuisse illud quam per confessionem, quòd vt puniatur pęna d. cap. Omnis, oportet vt probetur quòd per confessionem illud sciuerit, & vide Abb. in d. cap. Omnis, in vltima quęst. ubi referendo Host. dicit, q nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse, præsumendum est illud habuisse in confessione, non tamẽ punitur pœna ordinaria illius tex. sed pœna arbitiaria, quia apertè non conuincitur de delicto. Et illud dictum Hostien. dicit sing. Barbat. in 2. volum. consil. 70. incip. Sapienter, ni fallor, in col. 7. in princip. Et sic ad euitandam pœnam arbitrariam tenebitur sacerdos probare quòd aliundè sciuerit: quòd uidetur procedere in proprio sacerdote, vt text. ibi loquitur, & Doctores. Si uero confessor sit uigore specialis priuilegij assumptus, uel de licentia proprij sacerdotis, non esset præsumptio contrà eum, nisi peccatum diceretur commissum eo anno quo extraneus sacerdos inculpatus confessionẽ audiuit. Sed in hoc tandem non potest dari certa doctrina: hanc enim præsumptionem

ptionē qualitas peccati, cōfessoris, & pœnitentis augebit aut minuet.

A D*Etrudatur.* Vide optimam l. 35. tit. 4. par. 1. & ibi doctissimū Gregor. in glos. in verbo. *Encerado.* Et sic hodie clerico, qui crimen hoc misit, peregrinationis pœna imponenda non est, quia peregrinatio clerici per orbem ignominiosa non illi soli est dedecori, sed vniuerso clero. text. in capitulo diaconi. 93. distinct. not. Calder. cons. 1. de vita & honest. cleri. Quæ ratio (vt existimo) fuit in causa, vt Concilium illud Catholicū capitulo omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & rem. peregrinationem in capitulo Sacerdos, de pœni. distinct. 6. statutam, in monasterij detrusionem commutaret.

Sacramentalis confessio de crimine committendo facta, an possit reuelari.

Erit tamen clericus (vt multi autumant) ab huiusmodi pœna immunis, cū crimen aliquòd committendum in reipublicæ damnum sibi detegitur, nam cum confessio sit de crimine commisso, non vero de commitendo, sacerdos eo modo quò securius, & cautius fieri possit, ne tale crimen perpetretur, reuelare debet: cui prodesse & non obesse posit, ita Archidiac. in dicto c. Sacerdos. Hostien. Ioann. Andr. Anchar. & Abb. in dicto capitulo omnes vtriusque sexus. Dec. in capit. cum non ab homine, colum. 3. de iudi. Ripa, in tract. de peste, §. fin. nu. 115. Siluest. in Summa. in verbo, Cōfessio. 3. quæstione 5. quam esse cōmunem sententiam fatetur Mart. Nauarr. in d. cap. Sacerdos, 3. quęst. numero 116. Hieron. Gig. in tract. de crim. Lesę Maiest. lib. 2. cap. 18. num. 11. qui hanc opinionem dicit esse communem Canonistarum, & eam esse magis communem testatur Cardin. Albanus, in lucubrationibus ad Bar. in l. vt vim, num. 22. ff. de iusti. & iur. Sed in contrarium est communis Theologorum Schola, in 4. Sent. distinct. 21. vbi Gab. 1. quęst. conclus. 3. Ioann. Maior. quæstione 3. Adria. in 4. in tract. de confess. sigillo. Caieta. in opusculo. 27. quęst. cap. 15. Domi. Soto, in relectione de secreto, membro 3. quęst. 4. conclusione 2. Ioann. à Medi. in tract. de confess. cap. de confessione celanda. quā opinionem tenuerūt ex nostris viri & doctrina & antiquitate venerandi. Host. in Sum. de pœni. §. quoniā, Collect. & Cardin. col. fi. in dicto cap. omnis vtriusq; sexus, & eam sequitur Mar. Nauar. nunc fęliciter viuens & cum his merito adæquandus, in dicto cap. sacerdos, num. 120. & hanc esse frequentissimam Theologorum traditionem fatetur D. Episcopus Couarr. in 4. lib. Decretal. 2. par. cap. 8. §. 12. num. 10. quam ipse libenter sequor, illud asseuerans teneri sacerdotem pręfato damno publico obuiare, si potest id efficere aliter, quam confessionem reuelando.

Confessio Sacramentalis, an matrimonii fauore possit reuelari.

Sunt etiam ex nostris, non pœnitendæ authoritatis viri, q censent, clericum esse excusandum ab huiusmodi crimine, quando Sacramentalem confessionem in iudicio patefecerit, vt matrimonium aliquod probetur, quia hoc casu, arcanum sacramentalis confessionis reuelari liceat:

liceat: ita scribit Roma. in l. si non speciali, pen. col. C. de testa. dicens ad hoc esse glossam sing. in capit. tua nos, in verbo, *constiterit*. de sponsalib. qnam dicit esse sing. Ias. in l. 1. §. huius studij col. 2. ff. de iusti. & iure in l. repræhendéda, C. de instit. & substi. & in l. parte furioso, col. 2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Cardin. Alban. ad Bar. in dicto l. vt vim, num. 23. Cuius opinionis error ex iam dictis conuincitur, nullus quidem fauor quantumcunque publicus, considerari potest, vt tanti sacraméti Sigillũ, naturali & diuino iure inductũ violetur; & ideo iustissime dictam opinionem increpat D. Couar. d. §. 10. nu. 9. & ante eum Fortun. in l. 1. §. huius studij nu. 21. ff. de iusti. & iure. Nemo sane publicum bonum inquirere debet, aut damnum impedire, per media illicita, vt per mendacium, aut fornicationé, aut aliud huiusmodi, quale est confessionem sacramentalem reuelare, quòd semper illicitũ est. Nec prædictæ opinioni repugnat Glossa in dicto ca tua nos, de sponsalib. in verbo, *Qualiter tibi constiterit*. nam si diligenter inspiciatur, minimè scribit confessionem factam in foro pœnitentiali, posse adduci vt in foro iudiciali probationem faciat, sed tantum in eodem foro pœnitentiæ, vt non obscure insinuant uerba illa, *Hoc ei confessus fuit peniten tiali iudicio, in quo cuilibet est credẽdũ*, exponit uerbũ *in quo* (idest) *in quo iudicio pœnitentiali*, & non iudiciali, cum de hoc foro nulla mentio facta fuerit, & ideo ad illud non potest fieri relatio.

Vnus tamen casus iure permissus est, quo Sacramentalem confessionem impune sacerdoti reuelare licet, nec alius excogitari potest, & is est quando talis reuelatio fit ex proprio confitentis consensu, ita tenuit D. Thom. in 4. dist. 21. & ibi Paluda. quęst. 3. & alij. Diuus Antoni. in 3. par. tit. 22. §. 1. Ioan. a Medi. in tract. de confessi. cap. de licentia confitentis, ad reuelandũ confessionem. Archid. & Doctores, in cap. ipsi Apostoli. 2. quęst. 7. Cardin. Sancti Sixti in dicto cap. sacerdos, vbi Martin. Nauarr. num. 151. Ioann. And. in cap. lect. de renunc. Abb. & Doctores, in cap. significasti, de adulter. Lap. alleg. 94. Felin. in cap. Mattheus. de Simon. & in capi. ueniens, in primo, colum. penult. de testib. Ripa, in dicto tract. de peste. §. fi. num. 108. Calderi. cons. 2. de testib. Hypp. in l. 1. §. idem Cornelio. ad finem. ff. de quæst. Adri. ubi supra allegaui, quam opinionem cõmunem esse testantur Felin. & Ripa, in locis iam allegatis: & cum eis Couarruu. dicto §. 10. num. 11. & non dubito hanc esse magis communem opinionem Theologorum & Sacrorum Canonum interpretum: cui suffragatur tex. in dicto c. lectæ, de renun. & in cap. nemo, & in c. Mattehęus. de Simo. c. significasti, de adul. c. fisci, de pęn. & remiss. & nouissimè opinioné istã fatetur esse communem Ioseph. Mascard. quem post hæc scripta legi, in tract. de probati. uol. 1. conclusio. 377. nu. 10. Et potissima ratio est, quia hoc casu cessat obligatio celandi confessionem quæ in eo uersatur, ne ex re

Sacramentalis confessio consensu ipsius confitétis si in eius fauorem tédit patefieri potest.

uelatione

uelatione eius reddat nimis odiosa & onerosa, vbi vero eius sigillum ex confitentis consensu reuelatur, non solum non redditur odiosa, sed forte vtilis: & sic cessat occultationis necessitas, argum. tex. in capit. cum cessante, de appella. l. adigere. §. quàuis, ff. de iure patronat. Quæ opinio verissima est, licet Scotus Duran. Io. Maior. & Alma. ad fin. in 4. Senten. distinct. 21. contrarium tenuerint, asseuerantes, arcanum Sacramentalis cõfessionis, nec expressa licentia confitẽtis detegi posse, & ex nostris sequitur Collect. in d. c. oĩs, nu. 63. quę opinio & Christianę religioni & Sacramento pœnitentiæ expediret quòd obseruaretur, vt scribit D. Conaruu. in loco præcitato, licet ipse primam & communem, & in puncto iuris veriorẽ esse arbitretur, à qua ipse recedere non auderem. Quæ passim admittẽda non est, sed tunc tantum, quando hic expressus confitentis consensus in nõ vulgarem vtilitatem suã, vel alteriùs tẽderet: ita egregiè animaduertit Medina, vbi suprà, & Nauar. in d. cap. sacerdos, num. 158. Dom. Soto, in relectione de secreto, q. vlt. cõclusione 5. Et tunc equidem sacerdoti reuelanti cõfessionẽ integra fides dabit, vt ex multorũ doctorum allegatione resoluit An. Gabriel. lib. 1. commun. opinion. de testib. conclusio. 1. & tradit Lap. alleg. 94. Felin. in capit. testimonium, num. 35. de testib. quam opinionẽ fatetur esse com. Fran. Viui. in suis commu. opin. in verbo, *Confessio*.

Non tamen deficiunt, qui existiment, posse sacerdotem Sacramẽtalem confessionem reuelare, quãdo aliquis se hæreticum esse cõfitetur, & minimè vult de tam graui crimine pœnitentiam agere, nec alios prodere quos hæreticos esse scit: ita tenet Alberic. nu. 8. post Rainer. in rub. C. de hęreti. Sed opinio hęc falsissima est, quia hoc casu sacerdos obligatur sigillo sacramẽti, quòd ei nullo modo frangere aut aperire licet. Neq; potest vnquam tam graue periculũ hæresis Ecclesiæ imminere, ꝙ non sit grauius huius confessionis secretũ reuelare: sic tenet Hostiẽ. in Sũ. de pœnit. §. in quo tenentur. Archi. in d. c. sacerdos. Theologi oẽs, in 4. Sent. d. 21. Nauar. in d. c. sacerdos, nu. 119. Alber. de agnoscendis assertio. q. Io. à Medi. de pœn. ti. de conf. clan. Soto de secreto, mẽb. 3. q. 4. & opinion. istam communem esse testatur Iac. Sep. in cath. insti. tit. 42. num. 14. qui tamen sequenti num. asseuerat, tunc licere sacerdoti hęresim in confessione detectam reuelare, cum hęretici simulata confessione, hæreses suas persuadere conantur ipsi sacerdoti, cui confitẽtur, quòd nonnullos hæreticos Lutheranos tentasse dicitur in qua sola specie, verus esse potest vulgatus ille versiculus *Crimen hæresis quod neque confessio celat*.

Sacerdos an possit patefacere sacramẽtalẽ cõfessionem illius qui fatetur se hæreticũ esse.

Quod si sacerdos extra casus supra cõstitutos Scralem cõfessionẽ reuelauerit, vltra id quòd grauissimas luet pœnas, nulla fides eius testimonio adhibẽda est, ex Baldi testimonio, in l. Archigerontis. C. de Epis. audi. vbi Paul. de Cast. Fel. in c. 1. de excep. Tinda. in tract. de testib. fol. 20. quæ sententia communis

Sacerdoti Sacramentalem confessionem reuelanti nulla fides adhibenda est.

est, & contradictorem non habet: scientia quidem quam sacerdos ex Sacramentali confessione habet, nihil prorsus ad iudicialem cõtrouersiam spectat, c. dilectus, de excessi. præla. c. 2. de offi. ord. Et hac ratione si sacerdos in testẽ producatur, iurare tenetur se nihil scire, quia vere non scit vt homo, sed tanquam Deus: ita tenet Abb. & communis, in d. c. omnis, & in c. si sacerdos, de offic. ord. & in c. qualiter, de accus. & in c. cum dilectus, de exces. præl. Mart. Nauar. in d. c. sacerdos, num. 141. Iuxta illud Bernar. *Nil minus scio quod per confessionem scio.*

Peccatũ illud dicitur detectum, ꝙ quis Sacramentali confessione fuit confessus non uerò illud, ꝙ aliũdè secretissime sacerdos nouit, ut pœnæ huius capitis sit loc⁹ vel non.

Est autem perpetua memoria dignum, ꝙ solum peccatum illud dicitur detectum in pœnitentia, quãdo illud quis confitetur quęrens salutem animæ suæ: secus autem si sacerdoti patefaciat, dicens illud secretum dicere ei in pœnitentia: ita tenent Innoc. Doctores in d. c. omnis, quam dicit esse communẽ sententiam Mar. Nauar. in c. inter verba, 11. q. 3. conclus. 6. corr. 58. num. 55. vbi dicit, quòd in hoc multi decipiuntur, quia huiusmodi arcanũ non magis obligat quam aliud extra sacramentalem confessionem. Idem in ca. sacerdos, nu. 39. Imò ꝙ notatu dignum est, id procedit etiã si quis arcanum aliquod reuelauerit flexis genibus, incipiens a signo crucis, in forma confessionis: ita resoluit Domi. de Soto, in d. tract. de ratione tegendi, 2. memb. q. 7. pagi. pen. Caieta. 2. 2. q. 7. art. 1. qui addit idem esse etiam si incepisset à generali confessione dicẽs. *Ego peccator.* &c. quia quando quis non confitetur omnia sua peccata, cum intẽtione se ipsum accusandi, nullũ est Sacramentum atque ideo, non interuenit sigillum Sacramentalis confessionis. Vnde si clericus hmôi arcanũ reuelauerit, licet mortalẽ culpã contrahat, nõ tñ in foro exteriori huius capitis pęna puniri debet.

Sacerdos iubẽte superiore, detegere dẽt peccatũ, quòd Sacramentali cõfessioni nouit, si extra illam cnmpertũ habuit.

Nec silentio prætermittendum est, sacerdotem absque mœtu pœnæ dicere posse, imò superiore iubẽte, teneri ad dicendum, quæ per cõfessionem nouit, si alia uia id compertum habuerit, hac lege, ut ita patefaciat ac si nullatenus per confessionem nosset, siue illa nouerit ante confessionem, siue post: ita tenet S. Th. in d. dist. 21. quem omnes sequuti sunt, ut fatetur Nauarr. in d. c. sacerdos, nu. 161. & in d. c. inter uerba, corro. 66. nu. 306.

Nec erit omittendum, quòd minimè dicetur clericus sigillum confessionis sacramentalis uiolasse, si alicui sacramentalem absolutionẽ impendisse fatetur, cum frequentissimè publicè pręstari soleat ea absolutio, nec ex hoc peccatũ aliquod detegatur. Est tamen satis controuersum, an sacerdoti hoc asseueranti, integra fides sit præstanda (puta) si asserat aliquem hæreticum absoluisse, uel testificetur de innocentia alicuius uiui, uel defuncti. Quòd dubium vr̃ fuisse diffinitũ in Concilio Tarraconensi, ꝙ nouissimè refert Franc. Pegn. in annotationibus doctissimis ad Director. Inquisit. 2. par. lib. 2. Scholio 20. ex quo manifestè constat, ei fidem integram non esse denegandam. Nec hoc prorsus à iuris regulis alienũ videtur,

tur, quia sicut ratione officij creditur notario, vel alio, circà illa quæ ad suum munus spectant.ca.ad audientiam,de præscrip. vbi Abb. nu. 5.l.si quis Decurio.C. de falsis. §. si verò, in authen. de instr. cautela & fide. pari igitur ratione idem in hoc casu videtur affirmãdum. Nec refert quòd vnicus sit testis, quia aliquando vnico testi spectatæ vitę integrus fides præstatur ca. Nobilissimus, vbi glos. & archid. 96. distinct. cap. 1. 8. q. 3. & suffragatur glos. in l. Titio fundus, ff. de condi. & demonst. & in ca. expedit, 12. q. 1. circà quòd multa tradit Gramma. consi. crimin. 13. num. 13. Quæ opinio summæ innititur equitati, & clementiæ prorogatiua, & innocentiæ fauor, hoc postulare videntur, cum proniores maximè in his criminibus esse debeamus ad absoluendum, quam ad condemnandũ. Mea tamen sententia contraria opinio verior est, & ideò amplectenda, quę apertè colligitur ex. Narbonensi concilio, cap. 28. quòd celebratum fuit circà annos Domini 1280. quò ità scriptum est. *Vtrum autem soli confessori credi debeat de absolutione, seu pœnitentia defuncti, seu viui, licet satis videatur quod non, nequid tamen Ecclesię possit, impingi, Domini Papæ responsio expectetur.* Hactenus concilium: cuius decisione, antiquatum fuit conciliũ Tarracon. suprà allegatum. Esset equidem nimis difficilè, quòd propter testimonium soliùs confessoris, in re tam ardua, à iuris regulis, & legitimo procedendi ordine recederetur. Deinde euidentissima damna in reipublicæ pernitiem sequerentur. Fateor tamen, in causę progressu dictum confessoris in fauorem rei maximi fore momenti, vt asseuerat Fran. Peg. Schol. 20.

B *Confessionem audit*. Adde S. Tho. & Palud. in 4. dist. 21. vbi est receptissima Theologorum sententia, quòd tam clericus, quàm laicus, licitè siuè illicitè siuè mediate, siuè immediate, confessionem sacramẽtale didicerit, ad celandam illam teneatur. tradit optime Marti. Nauarr. in d. cap. sacerdos, nu. 42. Res namque ad quemcunque transeat, cum onere suo transit. l. 2. & 3. C. quibus casib. pig. tacite contrah. c. pastoralis, de decim. cap. ex literis, de pign. at confessio simulac facta est, ità vt sacralé formam habeat, illud onus annexũ habet, quod oĩno taceri debeat, ergo ad quemcunque perueniat, cum onere suo transit.

Sacerdos qui absolutionem facramentalem impendisse fatetur, minimè sigillum confessionis violasse dicitur, & an fides hoc casu ei adhibenda sit.

C *Pœna Ordinaria*. Vide Hostien. & Collect. in c. omnis vtriusque sexus. Mart. Nauarr. in d. cap. sacerdos, q. 1. nu. 41. cum multis sequentib. vbi multa ex his q̃ hoc capite adducit author eleganter explicat.

D *Pœna ordinaria*. Vide Greg. Lup. integritate vitæ & bonis omnibus commendandum. in l. 35. ti. 4. part. Non tamen prætermittam, quòd cũ huius capitis materiã ad secũdã editionem pararem, grauissima febris me incautum, nihil tale metuẽtẽ arripuit anno 1579. die vero 23. Augusti cuius tanta grauitas fuit, vt iamiã in vltimo vitæ spiritu fuerim constitutus, & cum medici de mea salute desperarent, Deus Opt. Max. tanquam verus medicus, sua

ineffabili clementia, post plures mẽses me pristinæ saluti restituit, propter quòd sempiternas gratias agã.

Credi debet. Vide Fran. de Ripa, in tract. de peste, vlt. par. nu. 108. Catel. Cottam in suis memor. iur. in verbo, *Iuramentum probat difficultatem.* post medium: & opinioné istã communem esse fatetur Fran. Viui. in tracta. comm. opin. in verbo, *Confessio seu ea quę fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide.

Blasphemi.

CAPVT CX.

1 *Vehemens in blasphemos inuectio.*
2 *Clericus propter blasphemiæ crimen qualiter puniatur.*

1 Blasphemiæ † scelus temporibus istis ex hoc (vt pie credendum est) tot calamitatibus plenis satis in vsu est. Cumque hoc magis quam alia crimina ipsũ Deum creatorem omnium offẽdat, ac ad illud perpetrandum nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritiæ sitis vlla commoueat, nulla denique instiget astrorum influentia, mitiori plectitur pœna. Seuiunt humanæ leges communes ac Regię in falsam monetam fabricantes, extra regna res vetitas deferentes, inq; latrunculorum aures, consuetudinaria pœna consurgit: mutilantur manibus, ac pedibus ob leuiora sæpius homines. Sola blasphemantiũ lingua peccat impune, quos Iudęis deteriores vocat Host. in Summa, de excessibus prælator. §. clericus, quia frustatim decidunt membra illius, qui eos proprio sanguine redemit, cuius corpus saltem Iudęi integrum reseruarunt. Qui in lege veteri blasphemabat nomen domini, lapidibus opprimebatur [a] ab vniuerso populo: quæ pœna ab ipso omnipotẽte Deo imposita est, quo tempore nondum Deus talia ac tãta cõcesserat hominibus dona. Nũc autem quando Deus homo factus (vt hominibus amissum redderet honorem) vitam & sanguinem pręstitit, blasphemijs passim ab eisdem hominibus inhonoratur, nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehendit periculum subit: & quod deterius est, audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risũm. Iustinianus ille, etsi non inter omnes Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iustè quidem. Quid magis nefarium, quid enim naturæ ipsi magis aduersum, quam vt creatura in suum inuehatur creatorem? Quid à brutis ipsis alienius, quorum nullum quãuis innata feritate vigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solum se gratũ ostẽdere credit, nisi defendat opportunitate concessa, ac membris fere omnibus sui corporis se debitorem fateri conetur. Cumque lingua id fari natura non dederit, eadem saltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O sęculum insęlix, ò ætas iam omnino

a

omnino lutea, ò homines Christianorum nomen vsurpantes, ad maiorem in die iudicij confusionem, & in gehenna pœnam. Insurgit quisque vestrum ac furit, si Principem suum terrenum, si dominum, amicum, famulum, si denique seruum iniuria affici audit. Si creatorem ac redemptorem vestrum, & pręsentis vitę huius, (quę uobis tam dulcis est, quia futuram timetis amaram) largitorem & auctorem, ac futuruu iudicem aspertimum, blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides? vbi religio? Quid prodest Christiani sanguinis antiqui iactantia, quę vobis solum ad neophitorum improbatum seruit contemptum? Dedecus ac infamiæ non tam censetis, si quorum cibis ad tépus nutrimini (etiam cum uitæ iactura) iniuriam linquitis inultam. Nonne maiorem ignominiã oporteret iudicare illius per quẽ estis, quicquid estis, blasphemiam patiẽter audire ac tepidè repręhẽdere, & blasphemantium sæpius cœtibus admisceri, ac quo blasphemi conueniãt fouere ludos? O nobiles (quos sæpius non parentum uirtus, sed rapinę, uiolentiæ, aliique ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde ad nobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum usque ad necem ex lege quadam nobilitatis persequimini, & inimicos Dei & creatoris uestri intra familiã alitis, defen-
1 ditis, substinetisque. In quo fiduciã cęlestis regni possidendi ponitis, si inimicos uestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis, suos autẽ suum nomen blasphemantes diligitis? O ignaui, ac infælices Iudices, qui potestate diuina in terris utimini, quorũ iussis ob id cæteri homines natura pares, & meritis sæpius meliores, obtemperant, quo negotiorum maiori deceret uersari solicitudine, quam ut diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarũ discrimine, nulla legalis pęnæ dispensatione punire-tis? O summa pietas, q̃ solus bonus es, & cuius solius oĩa opera bona sunt, nõ possum nisi cũ Dauid sciscitari. Vsquequo Domine improperabit inimicus, irritabit aduersarius nomẽ tuũ? ac cũ eo deprecari. Vt exurgas Deus & iudices causam tuã, & memor sis improperiorũ tuorũ, eorũ, quæ ab insipientibus fiũt tota die. Maior quidẽ erit pietas, si tanti criminis perpetratores uiuentes paterno affligas amore, ut resipiscant, quam si mortuos eos cruciari iubeas in ęternum, ut loquelam damnatorum quam ui fari cœperunt, perpetuo luctu nũquam fari prętermittãt, non in tuæ gloriæ diminutionem, sed suæ potius miseriæ calamitatisque augmentum. His igitur in demonstrationum huius criminis grauitatis, sic pręlibatis, ad † pœnam clericis 2
illud committẽtibus insligendam ueniamus, quæ quidem tanto grauior in eis esse deberet, quãto ab ipsis grauius quam à laicis in hoc delinquitur, ea potissimum ratione. Nam præter id quod sicut & cæteri hominum manu ipsius Dei teneantur, eius stipendijs, unigeniti filii sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur. Et tex. in c. Si

Si quis per capillum.22.quæst.1. contra clericum statuit in hæc uerba: *Si quis per capillum Dei vel caput iurauerit, vel alio modo contra Deum blasphemia vsus fuerit, si in aliquo ordine ecclesiastico est, deponatur.* Cuius canonis antiqui pœnam tanquam uetustate collapsam cessare censuit b Host. [b] in Summa, de male. in §. blasphemantes, uers. grauior etiam: & hodie arbitraria pœna censuit puniendum clericum blasphemantẽ: cuius sententiæ uidetur adhęrere Io. And. Ancha. Ant. & Car. in c.2. de maled. vbi Abb. dicit, ꝙ ita communiter dicitur. Quamuis contrarium scripserit Bonifaci-us de Vitellinis, in suo tract. maleficiorũ, f.13. in rubr. de pœnis blasphemantium Deum & Sãctos, neminem pro sua opinione referens. Cum autem clericus rebellis fuerit, vel sępius hoc delictum commiserit, tunc degradandum eum iuxta dispositionem dicti canonis, scripsit Host. ubi supra, de quo meminit Guil. Bened. in 3.par.rep. c.Raynuci. in q. de homic. nu.39. col.16. fol.48. ex quo vr̃ velle, solum data incorrigibilitate, uel consuetudine blasphemãdi, clericũ esse deponendum pro isto crimine: cuius in hoc sententiæ adhęsit Alex. in cons.72. in 1. volu. col.4. vers. Pręterea, dum referendo Host. vbi supra, dicit, ꝙ clericus propter hoc nõ potest deponi, nisi sæpius sit consuetus: qui plus audet affirmare, ꝙ non sufficeret probare, ꝙ bis vel ter blasphemauit, ad hoc ut dicatur consuetus blasphemare, pro quo allegat Cinum, in l.2. C. de re. red. & ꝙ talis consuetudo blasphemandi debet probari per testes non singulares. pro quo refert Cinum Io. An. Pau. de Elea. & Ant. in uariis locis. Panor. autem in d.c.2. de maled. dicit, quòd ita graue potest esse delictum, quòd fieret depositio, & allegat tex. in d.c. Si quis per capillum, & de cõsuetudine blasphemãdi nihil dicit: ex quo uidetur tenere, quòd quãdo grauis esset blasphemia, tunc habeat locum pęna Canonis antiqui, de quo supra. Pœnam verò in d.c.2. de maledi. descriptam clericos non subire. [c] Host. tenet in c Sum. illius tit. & Io. And. & Panor. ibi, eo c.2. licet Alex. in d. cons. referat Host. aliter tenere, & corruptè, quia oppositum tenuit eius ad quod allegat̃ ab Alex. Hodie uero in Concilio Lateranensi [d] sub Leone d X. celebrato, clericis blasphemãtib. pęna decreta est sub his verbis. *Quicunque Deo palam seu publicè maledixerit, contumeliosisque atque obscœnis verbis Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit, si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso, quòd de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quocunque habuerit fructibus (applicando vt infra) vnius anni mulctetur: & hoc sit pro prima vice, pro secunda vero si ita deliquerit, & conuictus, vt præfertur, fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur, si autem plura, quòd ordinarius maluerit id amittere cogatur. Quòd si tertio eius sceleris agatur, & conuincatur, dignitatibus, & beneficijs omnibus quæcunque habuerit eo ipso priuatus existat, ad eaque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eaque liberè*

impe-

impetrari, & conferri possint. Distributio uerò prædictorum fructuum (ut ex dicto capit. Concilii, colligi potest, in alio casu quo etiam amissionem fructuum imponit) in fabricas beneficiorum huiusmodi, vel pauperũ eleemosynas facienda est.

A *Blasphemię grauitas explicatur.*

Apidibus opprimebatur: quam grauè, quamque enorme sit blasphemiæ crimen, nullis verbis potest explicari. Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opt. Max. ob innumerabilia beneficia illis collata, Christiana pietate gratias agere tenerentur, diuinum numen execrantur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur: q͠a vt præclarè Propheta inquit Abissus abissum inuocat. Et quanta sit huius criminis grauitas, atq; atrocitas, acerbissima, & uaria mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, præcepto Domini lapidib. fuit obrutus, eo quòd nomen Domini blasphemasset, Leuit. cap. 24. Ob blasphemiam, seruorum Searibnach Regis assyrorum, Angelus Domini 185. milia hominum de exercitu eius percussit. 4. Regũ. cap. 19. Ob blasphemiam Holofernes fæminæ manu victus fuit, Iudit. 12. Ob blasphemiã, Hyeremiæ populus gladio, & famæ consumptus est, Hyeremię cap. 44. Ob blasphemiam Antiochus insanabili & inuisibili plaga percussus fuit. 2. Machab. c. 9 Ob blasphemiam. Nicanor cum armis suis ruit, 2. Macha. ca. 15. Ob blasphemiam Gigas Israelem blasphemans a Ionatha occiditur Reg. l. 2. cap. 21. Ob blasphemiam, qui Beelzebub consulerunt consumpti sunt igne à cælo dimisso Reg. 4. cap. 1. Ob blaspemiã, Core, Datam, & Abiron negantes Moysen esse constitutum ducẽ populi deuorati à terra fuerunt. Nec omittendum est quòd in huius criminis detestationem dicere solebat Arragonum & Sicilię Rex prudentissimus, propterea Deum tantopere in blasphemos seuire, quòd cum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinæ vltionis blaspemis illatas di igenter recẽset Boeri. decis. 301. & multa lectu non indigna circà istius criminis punitionem scribũt Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. blasphemia. D. Couar. in cap. quamuis pactum, 1. par. relecti. §. 7. nu. 8. cũ seq. de pactis, lib. 6. Rep. iniqui. in verbo Blasphemus. Conra. Brunus, lib. 5. de hęret. cap. 20. Fran. Episcop. Squillacensis, in tract. de fide Cath. c. 16. Alber. in tract. de agn. assertio. q. 27. per totam & q 6. nu. 14. & q. 22. nu. 61. Alphon. Castro lib. 1. de iusta hęr. punit. c. 12. Simanchas in cath. insti. ti. 8. Iac. Menoch. li. 2. de arbi. iud. cent. 4. casu. 375. Auiles, in c. prætor. c. 25. gl. 1. qui legẽdi sunt.

Et multis ẽt Pontificum decretis statuta pęnæ sũt in blasphemos nã vltra decretum Leonis X. in Lateranensi Concilio, Sess. 9. qꝫ hic author allegat, Iul. Papa III. seuerũ rescriptũ in plasphemos edidit an. Dñi 1554. incip. *In multis deprauatis*.

Et

Et postremo Pius V. Pontifex Maximus in Bulla, seu motu ꝓpiro in ci. *Cum primum Apostolatus officium.* Vbi de pęnis tum clericorũ quàm laicorum agit,

Blasphemiæ crimen est mixti fori.

Est equidem ex nostro instituto notandum, blasphemiæ crimẽ mixti fori esse, & ea ratione blasphemãtem tam per iudicem ecclesiasticũ, quàm sæcularem puniri posset, tex. in cap. 2. de maled. quem ad hoc not. eleganter Barth. Soc. cons. 119. lib. 4. & tenent ferè omnes nouissimè allegati. Si verò Iudex Ecclesiasticus priùs de hoc crimine cognouerit, pęnamque leuem imposuerit, iure optimo poterit sęcularis Iudex de huiusmodi causa iudicare, supplebitque vsque ad condignam cõdemnationem. tenet Bal. in auth. clericos, col. 2. C. de Episc. & cler. & in l. 1. col. 6. C. de Summa trin. & fide Cath. Mat. de Affli. in const. Regni Siciliæ, tit. de *Patærem.* lib. 1. nume. 28. Itaque mitior ab eo pœna imponenda est, quam si à principio cognouisset, vt scribit Nic. Boer. decis. 289. Rob. Mar. in Speculo aduocatorum, 6. par. nu. 97. fo. 147. insignis Couar. li. 2. var. resol. cap. 10. nu. 6. Petrus Auen. in cap. prætor, 2. par. c. 5. nu. 18. Qua ratione, oportet ꝙ Iudices ecclesiastici, in puniendis his criminibus contrà laicos, non benignitate, sed potius rigore vtantur, ne ansa detur sęcularibus Iudicibus, vt seuerius eos puniant, in ignominiã Ecclesiasticorum tribunalium.

Et licèt opinio ista verissima sit, & communis, in actionibus tamẽ forensibus nunquam vidi hoc pœnæ supplemẽtum à Iudice laico imponi, tum quia ipse non tenetur stare processui Iudicis Ecclesiastici ad supplendam pœnam, tum propter maximam incertitudinẽ quæ versatur in discernendo, quomodo & quandò pœna legitimè suppleatur, vel ne: tum quia ad Iudicem Ecclesiasticum tanquam digniorẽ, spectat hæc declaratio, & semper declarabit, condignam pęnam impositam fuisse.

Quandoque tamen hæreticę prauitatis Inquisitores, in hoc blasphemię nefando crimine cognitionem habent. Nempè quandò blasphemia cum hæresi connexionem habet: ità Cardina. in Clement. 1. §. sanè, de vsur. Fran. Squillacen. de fide catholi. cap. 16. Alberti. de agno. asser. quæst. 6. nume. 24. & quęst. 22. nume. 63. & quæst. 27. & 36. nume. 18. Matthæ. de Afflict. in d. const. Siciliæ lib. 3. rub. 54. Nicol. Boer. decis. 301. Gramma. decis. 50. D. Couarruu. vbi suprà allegaui. Alphons. à Castro Camorensis, lib. 1. de iusta hæretic. punit. capit. 12. & est communis, & verissima opin. circa quam multa scribit Iacob. Septiman. in Catho. insti. c. 8.

Inquisitores hęreticę prauitatis in blasphemiæ crimine aliqñ iurisdictionem obtinent.

Et quia sepissimè controuerti solet, quæ dicantur blasphemiæ hæreticales: Hæ equidem sunt, quæ huiusmodi verbis concipiuntur, abnego Deum, non credo in Deũ, quæ uernaculo sermone sonant. *Descreo en Dios, reniego de Dios, ò de la fee, ò de la Cruz, ò de dela crisma, de la frente, ò reniego dela puridad de nuestra Sennora.* Habent equidem verba hæc nefanda, infidelitatis signifi-

Blasphemiæ hęreticales, quę dicãtur.

gnificationem, & fidei confessioni opponũtur. Aliæ verò blasphemiæ quæ Hispane sonant, *Pese a Dios, por vida de Dios, mal grado aya Dios, ò despeccho de Dios*. Et similes hęreticales non sunt, quia fidei confessioni non opponuntur, quamuis grauissimæ blasphemiæ sunt, quia negant aliquid in Deo quòd ei conuenit, vel tribuunt Deo quòd minimè ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios Iudices pertinet. tex. not. in cap. 2. de maledi. & tradit Sanct. Tho. 2. 2. quæst. 13. artic. 1. & Quodlib. 9. ar. 14. Castro. in d. cap. 12. Domi. Soto, de iusti. & iur. lib. 8. quæstio. 2. artic. 3. quem vide.

Pena quæ soleat imponi in blasphemiæ crimine ab Inquisitoribus.

Pœna autem quę imponi solet ab Inquisitoribus pro his blasphemijs, in quibus cognitionem habent, ea quidẽ est, quòd si blasphemus infimæ sortis fuerit, flagellis ceditur cum publica pœnitentia, in publicoque spectaculo lingua ferro, vel ligno compręhensa cum abiuratione, de leui; ad triremes Regias, pro graui blasphemia condemnatur. Si verò fuerit nobilis, pœna pecuniaria multatur, & ad tempus in monasterium detruditur. ita testatur D. Ioannes Rojas, quondam Inquisitor Valentinus, nunc verò Reuerendissimus Patensis Episcopus, de hæretic. 2. parte, num. 176.

In aliis autem blasphemiis leuioribus, Inquisitores solent condemnare blasphemum, vt aliquo die festo in ecclesia dum diuina munera celebrantur, stet nudo capite, sine clamide, nudis pedibus, sine ueste succintus, dextra perferens ardentem faciem, & sacris peractis, legitur publicè sententia contra ipsum lata. Indicuntur etiam ieiunia, precationes, & pecuniaria multa solet imponi, ut refert Domi. Episcopus Siman. in Cathol. institu. titulo 8. num. 11.

Proferẽs verba hæreticalia per iocũ qua pœna plectendus sit.

Sed locus iste accommodatissimè exposcit, ut tãtisper de illis qui per iocum hæreticalia uerba proferunt disseramus. Et illud in primis scitu dignum est, quòd quamuis regulariter dictùm, uel factum iocosum pœnam non mereatur, l. sicut semel, C. de liber. causa. l. 1. §. Diuus. ff. ad leg. Corn. de Sicar. l. obligationum substantia. §. ult. ff. de actio. & obligatio. cap. 1. de senten. excommun. In crimine tamen hęresis longè aliter iudicandum est: nam si aliquis in Deum, uel in fidem, uel in sanctos prorumpit, pœna condigna plectendus est. Cardin. in Clemen. 1. §. hęretic. quæst. 1. numero 7. Nicol. Arela. in tract. de hęretic. nota. 28. Franc. Squilla. in tract. de fide Catho. cap. 19. num. 3. in fin. Pal. Rub. in allega. hæresis. §. 4. in fine, Siman. de instit. Catho. tit. 17. num. 22. & 23. Rojas in singu. fidei. 103. quia ut rectè scripsit Gerson par. 2. tract. vlt.

Non patitur ludum, fama, fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferunt sint ab Episcopo, uel hæreticę prauitatis Inquisitoribus plectẽdi, multi & non infimę authoritatis viri dubitant. Sed mihi probabilior ea sententia videtur, ut ab Inquisitoribus

toribus plectantur, nam ex eo quòd quis hęreticalia verba profert, statim illorũ Iurisdictioni subijcitur, & ideo pertinet iudicare, & discernere, an serio, vel iocose verba prolata fuerint ita tenent Cardin. & Ioan. Rojas in precitatis locis, quam sententiam communiorem appellat Fran. Pegna. ad Directorium Inquis. 3. par. Schol. 17. Negari certe nõ potest, quòd qui hęc nefanda in Deum vel Sanctos proferunt, suspectos fieri: vnde iure cõsonum est quod Inquisitores contra eos procedant.

Qua vero pœna istius criminis rei plectendi sint, in iure diffinitum non est; ideo arbitraria pœna erit iniungenda. Est equidem iuris exploratissimi, non esse eos tanquã hęreticos plectendos, sed læuius, quia minimè interueniunt quę ad hæresim constituendam necessaria sunt, videlicet, error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Puniuntur igitur pœna pecuniaria piis locis erroganda, vt scribunt Villadiego & Rojas, vbi paulo ante allegaui. Quæ quidem pœna augẽda, uel minuenda est, iuxta personę iocantis qualitatem. Perpendi etiam debet locus, & scandalum si aliquod inde ortum fuit, necnon qualitatis personarum audientium, & ideo si uiri Theologi & religiosi coram laicis hæc dicteria, & facetias protulerint, seuerissime sunt plectendi.

Est igitur circa hoc diligenter præcauendum, non esse facile illis fidem accommodandam, illis inquam qui per iocũ hæreticalia uerba se dixisse asseuerarent, sed maturiori consilio res expedienda erit, ne hac sumpta occasione, impii & sceleratissimi homines, & qui uere hæretici sunt, condignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec debẽt Inquisitores faciles esse ad credendum talem excusationem, ut pie satis & elegãter scribit Cald. in tract. de forma procedendi contra inquisitos de heresi, in rub. de hęreti. credenti. num. 6. quem uide.

Quę sane sunt obseruanda aduersus eos, qui uerba Sacræ scripturę ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, nec erubescunt sæpenumero ex diuinis uerbis impudẽter (ut vulgus loquitur) *Paschinos*, cõponere, sunt eqnidem diris & grauissimis pœnis coercendi, cum Spiritusancti uerba Sacrosancta, in ludibrium couertant. cuius criminis perpetratores, ab Episcopis puniẽdos esse seuerissimis pœnis præcipit Concilium Trident. Sess. 4. in fine, dicens. *Post hęc temeritatem illam raprimere volens, qua ad profana quæque conuertuntur & torquetur verba & sententiæ Sacræ scripturæ, ad scurrilia si licet, fabulosa, vana, adulationes, detractationes, superstitiones, impias & Diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & pręcipit ad tollendam huiusmodi irreuerentiam & contemptum, ne de cętero qs quam quomodolibet, verba scripturæ Sacrę ad hæc & similia audeat vsurpare, vt omnes huius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, iuris, & arbitrij pœnis per Episcopos coerceantur.* Hactenus Catholicum cõcilium Et quamnis ibi horum criminum punitio Episcopis demanbetur,

Qui uerba Sacræ scripturæ ad iocosa trahunt libellosq; cõponũt (quos paschinos appellãt) ab Episcopis, & Inquisitoribus põt puniri.

detur, quãdo uero hęresim sapiũt, iure optimo Inquisitores ad punitionem & coerctionem illorum procedunt, vt iam prædiximus. Nouissimè verò dicti libelli famosi siuè, *Pasquines*, prohibiti sunt ab Reuerendissimo D. Gaspare Quiroga Cardinali & Archiepiscopo Toletano regula decima, in Catalogo librorum prohibitorum edito hoc anno 1583. in princi. inter alias regulas quas ad hæreticorum labes extirpandas, tanquam generalis horum regnorum Inquisitor prudenter condidit.

Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum linguæ, in blaspemiam vel hæresim prorumpit, nec equidẽ puniendi videntur: quia non facilè lubricum linguæ ad pœnam trahẽdũ est. l. 1. C. si quis Imp. maled. l. famosi, ff. ad leg. Iul. Maiestat. cap. ꝙ autem ait, 22. quæstio. 2. not. Zanchin. in tract. de hęret. cap. 7. nu. 9.

Sed veriùs est crimen hoc non esse inultum relinquendum, sed eos qui per lubricum linguæ deliquerint, extraordinariè puniẽdos. Lap. & Card. in d. Clement. vni. de vsur. Campegi. apud Zanchin. cap. 7. Albertinus in tract. de agnoscend. asser. quæstio. 3. num. 10. Villadiego de hæretic. quęstio. 1. nume. 7. Rojas eod. tractat. 1 par. nume. 66. plectendi quidem erunt pecuniaria pęna in vsus pios erogãda, vel alia arbitraria, consideratis his qualitatibus, & circunstantijs de quibus paulò antè agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnã minuendam, vel nullam infligendam, quando qui ea verba dixit, statim palinodiam recantauit, & pœnituit, licèt grauiter erit repræhendendus, & summè monendus, vt de inceps caueat.

Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hæreticalia verba cum esset in ebrietate protulit, nã perinde de eo iudicandum est ac de furioso, & mente capto. l. respiciendum. §. delinquunt, ff. de pœn. l. omne delictum, §. per vinum, ff. de re milit. cap. à crapula. de vita & honest. cleric. Zanchi. de hæretic. c. 7. num. 10. cessante verò ebrietate, grauiter est corrigendus.

Erunt etiam à pęna immunes dormientes, cum furiosis ęquiparentur, l. 1. §. adipiscuntur, ff. de acquir. pos. & ideò non sunt puiendi Clem. vni. de homic. tradit latissimè Tiraq. de pœnis, causa 5. nu. 1.

Censuit Hostiens. Adde optimè D. Couarruu. in d. cap. quamuis pactum, 1. par. §. 7. nu. 10.

Clericos non subire. Adde Abb. in cap. 2. de maledi. vbi author hic allegat, qui num. 8. opinionem istam communem esse fatetur. Idem etiã profitetur Iacob. Septim. in Catho. instit. cap. 8. num. 12. Iul. Clar. in d. §. blasphemia. versic. sed quero. Et potissima ratio est, quia clericus nõ facit publicam pœnitentiam, tex. in cap. 1. de bigam. & in cap. de his. 50. distinct. & in cap. presbyter. 82. distinct. Ne grex fidelium scandalum patiatur, nève dignitas sacerdotalis vilescat, cui summa reuerẽtia debetur, vt ostẽdit Chrisost. lib. 3. de sacerdotio. & Ambr. lib. de ignit. sacerdotali.

Concilio

D *Concilio Lateranensi*. Adde quòd de dicti Sacrosancti Concilij constitutione meminerunt & ad literam referunt Martin. Nauarr. in c. inter verba, 11. quæst. 3. corrol. 57. nu. 148. D. Couarruu. in d. §. 7.

Apostatæ.

CAPVT CIX.

1 *Apostasiæ triplex species constituitur.*

2 *Clericus Apostata qualiter puniatur.*

1 PRemisso† priùs quòd est triplex species Apostasiæ, vt per glos. in cap. 1. de Aposta. & ibi Inn. & per Hostien. in summa, eiusdem tit. in §. Quot species scilicet perfidiæ, inobedientiæ, & irregularitaris. Omissa prima specie quia magis videtur pertinere ad materiam hęresis.

2 †Quæ fuerit pœna antiquorũ canonũ illius qui à religionis professione apostatauit, posuit Concilium Arelatense secundum, Canone finali, in hæc verba: *Si qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæculum redeunt, & postmodum pænitentię remedia non requirunt, sine pænitentia communionem pęnitus nõ accipiant, quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicunque ille sit, post pænitentiam sæcularem habitum non præsumat, quòd si pręsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur.* Pęna clerici apostatæ in secũda specie scilicet inobedientiæ, est: quod infamis efficitur durante Apostasia, & à testimonio repellitur & excommunicatur: vt notat Hostien. vbi supra, in §. Qualiter puniantur, per tex. in c. Si quis à vero, 3. quæst. 4. Et in c. Si autem vobis. 11. quęst. 3. Et si non resipuerit, degradatur secundum eum. Vide tamen Abb. in dicto c. 1. vbi aliter distinguit, videlicet quòd si quis non vult obedire Papæ seu eius Canonibus, credendo eum non habere potestatẽ, punitur vt hęreticus. Si verò hoc facit ex contemptu, debet deponi: & si fuerit incorrigibilis, traditur Curiæ sęculari, & poterit excommunicari. Si autem inobediens est ex aliqua concupiscentia, tũc mitius punitur. Pœna insuper apostatę in tertia specie irregularitatis quæ fit multis modis secundum Innocen. in dicto. cap. 1. post. glos. ibi, scilicet quando quis recedit ab ordine suo siue sumptæ religionis, dimittendo tonsuram, vel coronam, vel accipiendo vxorem, vel abijciendo religionis vestem, vel clericalem, redeundo ad sęculum, est, quòd illa durante, repellitur ab accusatione & testimonio, & est infamis ipso iure, vt in cap. Alieni. 2. quęstio. 7. & in cap. Beatus. 3. quæst. 4. secũdùm Hostien. vbi suprà. Nec potest ad dignitatem eligi, vt in cap. Legi. 16. quæsti. 1. & clericus admonitus si se non correxerit, deponendus est, vt in cap. Sine ornatu, & in cap. Pręcipimus, 21. quæsti. 4. & in cap. Sin autem, cum duob. sequent. 16. q. 3. secundum eum ibi. Item quòd caret priuilegio clericali, vt in cap. 1.

co.

eo. tit. vbi tex. dicit, quòd clerici qui relicto ordine clericali, & habitu suo in Apostasia tanquam laici conuersantur, si in criminibus conprehensi teneantur, non liberantur per censuram ecclesiasticam. Quæ pœnæ procedunt quando constat de Apostasia. Si verò de illa fuerint grauiter infamati, deficiente probatione cōpelluntur per ecclesiasticā districtionē ad se purgādum, vt in cap. Tuæ, eo. tit. Quando autem clericus non potest induci ad reassumendum malè dimissum habitum, túc potest incarcerari sub graui custodia, ita quòd solum sibi vita misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscat, ut sunt verba tex. in c. a nobis, eod. tit.

ANNOTATIO.

D de quòd Apostasia est temerarius à statu fidei, & obedientiæ, vel religionis recessus: sic tradiderunt Alexand. Ales, par. 2. q. 183. & Sanct. Thom. 2. 2. q. 12. ar. 1. Et utrum infidelitas hęretici & apostatę sint duę infidelitatis species distinctę, tradit San. Thom. 2. 2. q. 12. art. 1. & latissimè Melchior Canus lib. 12. c. 9. de locis Theologicis. Et uide multa circa huius criminis punitionem vltrà ordinarios interpretes quæ tradiderunt Alphon. à Castro lib. 1. de iusta hęretic. puni. cap. 7. & 23. Iacob. Septiman. in Catho. Insti. cap. 7. Arnal. Alber. in rep. rub. de hæret. lib. 6. q. 11. Bern. Com. in lucerna, in verb. Apostata. Nicol. Arelat. in tract. de haret. not. 44. elegantissimè Cano. dicto cap. 9.

Schismatici.

CAPVT CXII.

1 *Clerici huius tanti criminis rei, qualiter puniantur.*

Lerici facientes schisma contrà episcopū, puniuntur per Concilium Carthaginense secundùm in canone 8. sub uerbis huiusmodi: *Si quis præsbiter à Præposito suo excommunicatus vel correptus fuerit, decet vtique apud vicinos Episcopos cōqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quòd nisi fecit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cùm aliquibus schisma faciens, sacrificium* Deo *obtulerit, loco amisso Anathema habeatur, & locum amittat, Nihilominus & de ciuitate, & congregatione in qua fuerit longiùs repellatur.* Nunc autē schismaticus clericus degradatur, & traditur Curiæ sęculari, ità voluit Bonaguida, quem refert Ioan. And. in cap. Cùm non ab homine, de Iudi. motus per tex. in cap. de Liguribus. 23. quæst. 5. quòd intelligitur de incorrigibili, ut per gloss. in dicto cap. Cùm non ab homine, de Iudi. quòd etiam sequitur ibi Ioan. And. ut refert Abb. in cap. At si clerici, de iud. colum. 13. & probatur

batur in eod. cap. de Liguribus. dũ dicit, si contempserit & permanserit, per publicas potestates opprimatur, & ità etiã intelligit Decius in cap. At si clerici, in colum. 22. versi. Quintus casus. de Iud. dicit tamen Ioan. And. ubi supra, ut refert Abb. d. loco, quòd si esset schisma contrà Ecclesiam Romanam, posset procedere dictum illud Bonaguidæ: quia tunc posset includi schisma sub casu hæresis, quòd non placet Abb. indistinctè, ideo ipse distinguit. Aut enim schismaticus credit ecclesiam esse penes alterum tantum ex pluribus qui se gerunt pro summis Pontificibus, & tunc est schisma sine hæresi. Aut credit ecclesiã posse cõsistere penes duos in solidum, & tunc est schisma cum hæresi: & hoc ultimo casu posset saluari opinio Ioan. And. & idem dicit quando plures erigerent capita contrà ecclesiam Romanam facientes nouam sectam, & noua statuta, quia tunc etiam est schisma cum hæresi. Et istam distinctionem Abb. sequitur Aret. in ca. Cum non ab homine, col. 10. de iudi.

ANNOTATIO.

Not. contra Schismaticos.

Dde quòd schisma est illicita ab vnitate discessio, vel est scisura, quæ vnitati opponit, vt scribit Alex. Alens. 2. part. q. 182. & S. Th. 2. 2. q. 39. Et nota quòd schisma summum malum est & à Deo grauius punitum quam parricidium aut idolatria, vt optimè probat Optatus episcopus Mileuitanus. lib. 2. contrà Parmenianum Ireneus. lib. 3. aduersus hęreses c. 64. Schisma equidem & hæresis sunt sorores, vt explicat Origines, in Ezechielem, Hom. 9. cũ nullum schisma sit quòd nõ confingat hæresim, vt in c. inter, 24. q. 3. Et vt scirẽt homines quam graue, & detestabile sit hoc crimen, ostendit Dominus in Datham & Abiron, quos terra viuos absorbuit: hæc & alia multa ex sacris literis contrà schismaticos referunt Cape. in fine hierarchiæ Ecclesi. Faber cõtra Lutherũ tract. 6. tex. 8. Brun. lib. 5. de hær. c. 18. & vide latius circa istius capitis materiam Siluest. & Caiet. in Summa in verbo, schisma. Franc. Picum, lib. de fide Theodor. 17. Pelag. lib. 1. de planctu Ecclesiæ artic. 65. Alphon. à Castro lib. 1. aduersus hęreses c. 9. Iacob. Septiman. in catho. inst. cap. 56. Petrum Rebuff. in pract. benefic. 3. par. de modis amittendi benefic. nu. 29. & nouissimè post primam huius operis editionẽ plura cõgressit Ioann. Rojas in tractat. de hæret. 1. par. nu. 498. Palat. Rubi. de Regno Nauarræ. par. 5. §. 7. Locatus in opere iudic. in verbo schisma.

Hæretici.

CAPVT CXIIII.

1 *Hæreticus quis dicatur remissiuè traditur.*

2 *Clericus hæreticus ipso iure est beneficio priuatus.*

3 *Clericus hęreticus est degradandus & se-*

& sæculari Curiæ tradendus.
4 *Bona hæretici clerici cõfiscantur, & ecclesiæ à qua stipendia recepit applicantur.*

1 PRæmisso † prius quis dicatur hæreticus, cum non sit præsentis speculationis, qa uariis in locis hoc doctores enucleant, precipuè Host. in Summa, de hære. §. 1. & Bonifa. in tract. maleficiorum. rub. De crimine hæresis. Et doctor noster Hispanus Didacus de Villadiego, in suo tractatu contra hereticam prauitatem, in 1. q. & Arnal. Alber. in repet. Rubr. de heret. in 6. fo. 1. in 1. quest. Vna pœnarum qua damnatur cleri
2 cus hæreticus est, quòd † ipso iure
a est priuatus beneficio, [a] vt probat tex. iuncta glos. in ca. Quo iure, 8. distinct. & ibi notat Præpo. post Domini. & notat Compostel. in capit. Quòd sicut, de elect. in colum. 11. dum dicit, quòd crimen hæresis ipso facto inducit priuationem. idem etiam notat Anchar. in cons. 288. in cip. Vltra alia solenniter, vt refert Felin. in cap. 2. de rescrip. in 3. colu. Et notat Nicolaus de Mili. in suo repertorio, in verbo hæretici, ex quo resultat primus effectus, quòd non poterit renunciare post commissum delictum. Secundus quòd agẽti petitorio pro beneficio quod semel habuit, obstat exceptio quod sit hæreticus. Notat Abb. referendo Innoc. in ca. inter dilectos, de exces. præla. prope finem, & prædicta cõclusio, videlicet quod hæreticus sit priuatus ipso iure beneficio, fuit potissimum fundamentum dominorũ de Rota, qui tenuerunt quòd regula Cancellariç, 32. quç disponit quòd impetrans beneficium pacifi cè possessum debet exprimere ea de quibus ibi, non habet locum in impetrante beneficium heretici, ut refert Guiliel. Casador. in decis. Rote per eum collectis, in deci. 14. qui ita dicit fuisse iudicatum per maio rem partem dominorum de Rota, licèt alij quatuor eorum fuerint in contraria opinione, per quem poteris uidere fundamenta vtriusq; opi nionis. Et uide Phili. in c. Vt commissi, prope fi. de here. lib. 6. ubi dicit referendo Domi. & Imo. quòd clericus hæreticus rediens ad fidẽ ante sententiam, recuperat benefi-
cium, [b] secus autem si post, quia b
tunc non nisi ex dispensatione. Alia
† & principalior pœna est, quod de- 3
gradatus traditur Curiæ seculari, [c] c
ut in cap. Ab abolendam, de hæret. Quòd fallit, nisi talis hæreticus uelit se corrigere, vt in cap. pen. de hæret. Et notat. Abb. in dicto cap. Ad abolendam, & ibi Ioann. de Anan. quia tunc depositus detruditur in carcerem, vt concludit Abb. in cap. At si clerici, de Iudi. colum. 12. Idẽ Abb. & Ana. in dicto capit. penult. & Domi. in cap. 1. in 5. not. de hære. in 6. & in c. Nec licuit, 17. distinct. & not. Philip. in c. Vt commisi, in 4. nota. de hæret. libro 6. Decius in dicto cap. At si cler. colum. 21. vers. Et quãdo. Et nota, quòd etiã si nõ sit tradẽdus curiæ seculari clericus hæreticus, sed ꝑpetuo carceri man-
cipãdus, debet degradari, [d] vt nota d
tur in cap. 1. de hereti. in 6. maximè

per Arnal.ibi in 6.nota.Si tamen semel deliquit & se correxit.&postea iterato delinquat,nihilo minus traditur Curiæ sęculari. ita Dominic. in dicto cap.Nec licuit, per text.in cap.Super eo,de hęret.lib 6.Sequitur Felin.in dicto cap.At si clerici, colum.fin. & voluit ibi Abb.in dicta colum.12.vers. Ad tertium. Vide.l.antepenul.tit.6.par.1.Quæ videtur ponere tres casus in quibus in ista materia hæresis clericus traditur Curiæ sæculari, quando fuerit inuentus in hęresi,aut abiurauit
e eam, [e] & fuit relapsus, aut quando se compurgauit,&reincidit in eam, & degradatio hæretici potest fieri per episcopum proprium solum, vt in cap.1. de hæret.in 6.vocatis aliis
4 personis de quibus ibi. Est † alia & tertia pœna quam clericus hęreticus patitur, quòd bona eius publicantur, & ecclesiæ a qua stipédia re
f ceperat applicantur, [f] vt disponitur in cap. Excommunicamus, lo 1.§.damnari vero, de hęreti.Vbi vide glo.in verbo,Stipendia, declarãtem, quòd si clericus habeat plura stipendia in variis ecclesiis:tunc bona diuidẽtur pro rata inter eas:quã ibi sequitur Anto. Et quia ille tex. non aperit cui applicentur bona clerici hæretici nõ habentis ecclesias, vide ibi Abb. in 1. colum. credentẽ quòd tunc debeãt applicari episcopo loci,qui distribuat ea in pios vsus, quòd sequitur Ana. in 2. col. Quando autem talis clericus habet bona emphyteuticaria à domino temporali, tunc illa deberent appli
g cari domino rei emphyteuticę, [g] vt videtur velle Oldra.in cons.17. incip.Thema tale est. Quidam clericus. Cardin. tamen in Clement.2. de hære.in versic.Inquisitoribus, in 7.q.post bonam,huius articuli examinationem concludit verius esse dicendum,quòd emphyteusis clerici damnati applicatur ecclesię, sicut & alia eius bona, quia non apparet ratio diuersitatis:erit tamen talis emphyteusis obnoxia domino temporali,quo ad hoc, quòd ei debeatur sua pensio, quem uide respondentem ad fundamenta Old. quamuis Felin.in dicto cap.excommunicamus, in prin.non bene referat Cardin. dum dicit post Anchar. & Ana. quòd bona etiam patrimonialia clerici applicantur fisco ecclesię,nisi in illis recognosceret dominium utile à domino sęculari:quia illud non confiscabitur, sed reuertetur ad dominum directũ:quia ut suprà diximus, loquendo in emphyteusi, in qua clericus solum hẽt dominium utile,& dominus secularis directum, contrarium expresse tenet Card. Ad quòd benè aduerte, nè decipiaris in prædicta limitatione Felin. quam supra dictis uerbis succinctis scripsit:& uide in hoc q. latius scribimus infra in uerbo, Bonorũ publicatione.Clerici uero credẽtes,receptatores, defensores, & fautores hęreticorũ, excõmunicationi subiacẽt,ita ut postq̃ quis eorum fuerit excommunicatione notatus,si satisfacere contempserit intra annum, ab officio & beneficio deponitur, ut in c.Excommunicamus.§.Credentes.vers. Si uero clericus.de hæret.Ex ratione, quia in quo maior est culpa, grauior exerceatur

ceatur uindicta. Inquãtũ autem supra dicitur, credentes, intelligendũ est de credentibus hæreticos esse bonos uiros, nam aliàs clerici credentes erroribus hæreticorum cum ex hoc dicantur hęretici, pœna hæreticorum de qua suprà puniendi sunt. & ità intelligit illud uerbum credentes, Ant. in c. Excommunicamus. el 2. eo. tit. quẽ sequitur Ioan. de Anan. in dict. §. Credentes, quem ibi uide, col. pen. & fi. declarantem etiam qui dicantur credentes, receptatores, & fautores. Et nota quòd prædicta pœna depositionis imponitur clericis ultrà alias pœnas impositas in tex ibi, quas etiam habere locum in clericis dicit Host. ibi, quem refert & sequitur Anan. Hodie fautores & receptatores hæreticorum sunt excommunicati ipso iure, ut patet in bulla quæ legitur in Cęna Domini, & sic etiam erant tẽpore Hostien. prout refert Ana. ibi. Et uide Syluest. in Summa, in parte hæresis. lo 1. uers. Octauo quęritur, qui colligit 14. pœnas hæreticorũ, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex, aut septem: quia illę cõcernunt hęreticos habentes liberos, & uxores.

A *Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuatus vel per sententiam priuandus.*

Riuatus beneficio. Adde quod opinionem contrariã quod clericus hæreticus non sit ipso iure priuatus beneficio, sed per sententiam priuandus, tenuit Alphon. à Castro, lib. 2. de iusta hęret. puni. c. 9. ea potissimũ ratione motus, quia iura quibus hæc pœna statuitur, non imponunt aliqua uerba latę sententię ut patet in c. ad abolendam. & in c. excõmunicamus. §. credentes. de hæreti. cuius quidem opinio benignior est & fortassis uerior, ut asserit Iac. Septim. in Catho. insti. ca. 45. num. 26. & uide D. Episcopum Couarruu. lib. 2. uari. resolu. c. 8. num. 4. Quamuis Petrus Rebuff. in pract. benefi. 3. par. de modis imittendi beneficia num. 4. hanc autoris opinionem sequutus pro ea ponderat tex. in d. cap. ad abolendam. §. 1. ibi, *Et sic omni beneficio spoliatus*. Quę quidem uerba executionem inducunt, probantque priuationem ipso iure infligi, ex his quę adducit Anton. de Butrio in capit. vlt. col. 2. de postul. Felin. in c. Rodulphus. quæ opinio mihi uerior videtur.

Quę hodie nouissimo iure est, confirmata nam Pius V. Pontifex Maximus rescripto quodam incipi. cum ex Apostolatus, quòd habetur in literis Apostolicis, pro officio sanctæ Inquisitionis fol. 115. ubi diffiniuit omnia beneficia, cuiuscunque generis fuerint, ubicunque uacantia propter hęresis crimẽ à quocũque commisso ordinationi & dispositioni Sedis Apostolicę esse reseruata, ex qua reseruatione apertè supponit ipso iure ea beneficia uacare. Et huc pertinet id decretum de quo meminit Locatus in fine operis indicialis impręssi Ro. 1570. pag. 473. quo cautum asserit, quòd cum hęreticorum beneficia uacent à die commissi criminis, si ea resignentur, nullum ius resignatariis acquiritur, quia hęretici omne ius suum amiserunt, & ideo sunt

reseruata ordinationi Apostolicæ quòd refert etiam F. Pegñ. in director. inqui. lib. 3. Scholio. 155.

Sicque collatio beneficii hæretico facta, est ipso iure nulla, ut multis probat Lamber. de iure patrona. lib. 2. par. . . arti. 6. 9 q. in princ. in fine, ex quo fit, vt oẽs fructus perceptos restituere teneatur, cum ius nullum habuerit, vt scribit Alphõs. à Castro. lib. 2. de iusta hęre. punit. capitulo 9.

Fateor tamen sententiam declaratoriam necessariam esse; in qua opinione fuerunt Innoc. in cap. cũ in nostris, de conces. prębend. Cõpost. in cap. considerabimus. de electi on. Anchar. cons. 293. num. 4. Alciatus in ca. 1. de iudi. nu. 37. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. lib. 2. centu. 5. casu 416. num. 64.

Filij Hæreticorũ, et eorum receptatorũ, ipso iure beneficijs priuantur.

Quinimo filij hæreticorum & eorum receptatorum, priuantur ipso iure beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio, teste Ioann. Lup. de Regno Nauarræ. 5. par. §. 8. quem refert Couar. dicto num. 4. & de ea egregiè disputat Fran. Pegñ. ad Director. inquisi. lib. 3. Scho. 46. folio 180. Fatetur tamen D. Episcopus Siman. in catho. institu. cap. 29. nu. 7. pia & benigna consideratione receptum esse, quòd nec per sentẽtiã priuentur, & asseuerat ita pronunciatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem & benigniorem esse Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. hæresis. vers. Item clericus.

B *Recuperat beneficium.* Adde septẽ requisita, quæ omnino necessaria sunt, vt hæreticus semel lapsus nihilominus retinere possit beneficiũ ecclesiasticum, quæ cõgerit Petrus Rebuff. in pract. benef. 3. par. de modis amittendi benefi. numero 6. cum sequent. & vide nouissime F. Pegñ. ad Direct. inqui. tertia par. Schol. 155.

C *Traditur curiæ sæculari.* Ade Iaco. Septim. in Catho. insti. cap. 45. num. 25. Paul. Grill. in tract. de hęret. q. 7. Gund. à Villadiego eodem tract. quæst. 19.

Hęreticorum traditio sæculari curiæ an die festo fieri possit.

Fuit aliquando controuersum an in die festo hæc traditio Curię sæculari facienda est, & omni prætermissa disputatione, sẽper mihi earum inquisitionum ritus placuit, in quibus huiusmodi sententię diebus festiuis solent pronunciari. nã vt scribit Io. And. in cap. vt commissi. de hæreti. lib. 6. expedit multitudinem populi congregari ad vidẽdum reorum cruciatus & pœnas, vt inde discant timere homines, vt à malo cõmitendo longe repellantur, vnde valde conueniẽs videtur vt hoc publicè, & diebus festiuis fiat, cum maior tunc adsit populi cõfluentis multitudo. Et fortè propter hoc Hispania nostra publica fidei acta diebus festiuis solet celebrare, de quo stat instructio facta Mantuę Carpentanorum, an. 1561. c. 77. ĩ hęc uerba Latinitati donata. *Vbi reorum processus conclusi fuerint, & ordinata sententia, Inquisitores diẽ feriatum, in quo fiat publica fidei actio, assignabunt, quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ & consistorio ciuitatis: & vbi fuerit Regius Senatus intimabitur ẽt præsidi, & auditoribus, qui*

qui omnes inuitabuntur, vt fidei actionẽ comitentur iuxta consuetudinem cuiusque loci. Curent autem Inquisitores vt hæc tam commodo tempore fiant, vt executio sententiarum eorum qui tradendi sunt Curiæ sæculari possit fieri ob euitã da incommoda. Hæc ibi celebratur sane in Hispania, hęc actio fidei tanta authoritate & maiestate, vt videatur horrendum ac tremendum spectaculum, & sit veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorem incutiendum aptius, ex quo plures vtilitates oriuntur.

D Clericus in perpetuum carcerẽ detrudẽdus an prius dẽat degradari.

Debet degradari. Not. quod apud antiquos valde dubitatum & controuersum fuit, an sacerdos qui ob crimen hæresis in perpetuũ carcerem erat detrudendus, prius foret à suis ordinibus actualiter degradandus, sed iam rem diffiniuit Vrbanus IIII. summus Ecclesiæ Præsul, rescripto, incipi. Consultus. §. quæstioni. vt refert Fran. Pegñ. ad Directo. Inquisitor. Schol. 65. fol. 185. his verbis, Quæstioni verò qua quęritur, vtrum constitutus in sacris depræhensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuo, prius sit ab ordinibus à suo Episcopo degradandus, ante quam tradatur huiusmodi pęnitentiæ: respondemus, quod talis qui est perpetuo immurandus prius debet à suis ordinibus degradari, hæc ibi. Quæ sane degradatio realis & actualis esse debet Director. inquisi. 3. part. in decimo modo terminandi processum fidei, fol. 333. Albertinus in c. quoniam, de hęretic. lib. 6. in princi. nu. 55. Campegi. apud Zanchi. in tracta. de hereti. c. 20. vers. obserua denique. Et, licet hęc de iure verissima sunt, cũ tamẽ dispẽsari soleat cũ illis qui in perpetuũ carcerem solent condemnari, ideo non realiter, sed verbaliter tantũ degradari solent, quòd sancti officii benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc. Penga dicto Schol. 65.

E Antiquissimus est in Dei ecclesia abiurationis usus ad repellendas hęreticorũ fraudes.

Aut abiurauit eam. Fuit sanè olim salubriter institutus abiurationis vsus, ob continuas frequentesque hæreticorũ fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quasi firmissimo vinculo alligati cogerent in vnitate & puritate Ecclesię permanere, ne eis liberum esset impune quoties vellent recedere, vt grauiter cõstituit. Leo huius nominis primus epistola. 84. vt refert Conrad. Brunus. lib. 3. de hæret. c. 5. Et abiuratio res antiquissima est in Dei Ecclesia, de qua fit mentio in prima Nicena Synodo, c. 8. Eiusdẽ abiurationis meminit Concilium Ephesinum sub Celestino Primo celebrato: & cõciliũ Laodicęnũ c. 7.

Et ex sacris concilijs & multorũ sanctorũ patrum testimoniis hanc catholicam veritatem probat Gratian. in c. Saluberrimum. & in c. donatum. 1. q. 7. ubi nullus hæreticus ad Ecclesię unitatem recipiendus est, nisi prius hęresim abiuret, & anathematizet, ꝙ labentibus sęculis idẽ semper cum hæreticis redeũtib. obseruatum est, ut in concil. Constanciensi. cap. 19.

De qua abiuratione multa, disserunt Zanchin. de hære. cap. 20. nu. 2. vbi Campegius, Bernard. Comen. in lucerna, in uerbo, abiuratio. Albe. de agnoscent. asser. q. 30. numero 6. Siman.

D Siman. in insti. Catho. tit. 1. & in enchirid. tit. 53. Ioan. Rojas in sing. fide. 11. & in tract. de hęreti. 2. par. asser. 41. nu. 331. Et est de hac abiuratione singularis locus in Concilio Tolosano, c. 11. & in Concilio Narbonensi, c. 6. & in Conc. Bitterensi, ca. 29. Quòd verò author hoc loco scribit clericum tradendum esse curię sęculari si relabatur in hęresim post abiurationem, intelligendum est, quando abiurauit de vehementi, secus dicendum est, si de leui tantum: nam quamuis reincidat in hęresim siue abiuratam siue aliã, non putatur relapsus, nec relapsorũ pœnis plectendus est, ca. accusatus, in princ. de hęret. lib. 6. Simanch. d. ti. 1. nu. 9. Rojas d. sing. 1. licèt opinionem contrariam tenuerit Anchara. d. c. accusatus, not. 6. Matth. de Afflic. in constitu. Regni Sicilię, tit. 1. col. 8. quam egregiè confutauit. F. Peg. ad Direct. inquisi. li. 2. Scho. 64. dicens eam esse falsam neque vsu receptam quia misericordiam Sancti officij excludit.

Ioan. Bernard. opinio quædam dubia interpræatur.

E *Applicantur.* Vide Regiam l. 2. ti. 26. par. 7. Bal. in l. si quis presbyter, C. de Episc. & cler. Pet. de Anchar. in c. cum secundũ leges, de hęre. lib. 6. Fel. in c. vrgentis, de hęr. Bru. lib. 5. de hęr. c. 6. Lud. Car. in pra. crim. in tract. de hęret. fol. 275, nu. 13. Bona uerò patrimonij clericorum hęreticorum deferuntur Episcopis, qui in usus pios ea distribuere tenẽtur, ut afferunt Anch. Ant. Maria. Socin. & Fel. in ca. excommunicamus, 1. §. 1. de hęre. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxor §. 39. Sed quod bona immobilia clerici committentis crimẽ hęreseos pertineant ad Principem sęcularem probat Old. cons. 17. Io. And. in addi. ad Spec. titu. de feud. §. pen. Pet. de Anch. in cap. ex quę, q. 22. de re iudi. lib. 6. Guil. Benedi. in ca. Rainut. de test. in parte, & uxorem, nu. 242. Iac. Septim. in catho. instit. c. 9. nu. 91. Rupella. forensi. insti. lib. 3. fol. 307. Bos. tit. de hęret. num. 33. Quibus suffragatur ꝙ Felin. in c. irrefragabili. §. cęterũ, col. 1. de officio ord. scribit, dicens ideo ad Principem sęcularem pertinere bona hæreticorum, quia ad eũ expectat executio cõfiscationis pœnæ huius criminis. Quæ quidẽ opinio in Hispania seruatur, ubi bona siue mobilia, siue immobilia ẽt clerici hęreseos damnati, ẽt hñtis ecclesiasticum beneficiũ, ad ficũ Regiũ pertinent, atq; ita praxis obtinuit, quę iuri consona est, cũ pręter Oldrad. & aliorum sententiam Rex ipse Catholicus curam non vulgarem habet, constituendi summum illud pretorium catholicę fidei pro pugnaculum. ꝙ in eius curia, & apud ipsum Principem totius Hispanię causas ad debitam tanti criminis punitionem expectãtes tractat, cui pręest vnus ex summis Pręsulibus, qui Regis non vulgaribus expẽsis, totam Hispaniam, non sine Summa Christianæ reipublicę utilitate, cõstituit, ac mittit eruditissimos, & summę integritatis uiros, hęreticę prauitatis Inquisitores, ad labẽ hæreticorum extirpandam. Quo fit, vt mirum non sit, bona omnia hęreticorum ad Regium fiscum deferri, ad tot expensarum subministrationem: itaq; cautum est extrauaganti con-

Hæreticorum bona quibus applicẽtur.

constitutione Bonifacij, ut referũt Bossi.& Simanchas in locis iam allegatis.

Sanctæ Inquisitionis officiũ quã do in Hispania initiũ habuerit. Fuit equidem, vt hoc obiter recenseam, sanctissimum Inquisitionis officium primum in Hispania Beato Dominico commissum, ab eoq; prima exordia sumpsit anno Domini 1200. qui cum esset illustri (vt fama est) Guzmanorum familia ortus, & sanctitate insignis, & Theologię peritia pręclarus, & verbi Dei orator celeberrimus, fidei Zelo incensus magna omnium admiratione, aduersus Albigensiũ & aliorũ hæreses munus hoc exercuit: Posteà in Italiam transmigrauit, & cum Beato Francisco nõ vulgarem familiaritatem habuit, & hi sanctissimi viri, duas clarissimas religiones, veluti duo clarissima sidera constituerunt, & officium inquisitionis suis filijs exercendum reliquerunt, quòd in Italia adhuc, vt audio, exercent. Posteà verò, vt fidelissimè Historię nostræ testãtur, in Hispania Ferdinandus Arragoniæ & Castellæ Rex huius nominis V. anno 1476. munus hoc abstulit à fratribus Dominicanis, & sæcularibus clericis tradidit. Qua tẽpestate à Catholico Rege authoritate Apostolica cõcessum fuit hoc munus Illustrissimo Cardinali Mẽdocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorum, leges & ordinationes eius composuit.

In regno tamen Franciæ, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductum est, vt bona immobilia clerici ad degradationem, vel perpetuos carceres cõdemnati, ad Regem spectent, vel ad dominum temporale imperium ibi habentẽ, mobilia vero Episcopo adiudicantur: cuius consuetudinis meminit Masuerius in practi. rub. de pœnis. §. Item condemnatio facta ad carceres. Oldrad. consi. 27. col. 2. Ioan. And. in addi. ad Specul. tit. de feud. §. pen. versic. Quadragesimo quæritur. Aufreri. in addi. ad Capellam Tholos. quæst. 150. & ità seruatur vsu & stilo Curiarum, vt fatetur Petrus Reb. in proœm. consti. Fran. 1. tom. glos. 5. nume. 35. & hæc consuetudo fuit confirmata aresto magni consilij, vt habetur in tract. arrestorum in stylo Parlamenti arresto 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregorius Tholosanus Syntag. iur. 3. part. lib. 31. cap. 51. nu. 7.

Domino rei emphiteuticæ. Vide Carr. & Doctores quos ipse refert, dicto fol. 275. nume. 14.

Hęreticis, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum, Ecclesiastica Sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorum eleemosynas, ac oblationes recipientes.

CAPVT CXV.

1 *Clericus horum criminum reus cui pœnæ sit obnoxius.*

1 POena † clericorum in hoc delinquentium est, vt suo priuentur officio, ad quòd nũquam restituantur absquè indulto sedis Apostolicæ speciali, vt in cap. excommunicatus. in §. Credentes. versi. Sanè clerici. de hæret. Quæ pœna procedit etiam in clericis regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa diœcesi in qua talia præsumpserint perpetrare, vt ibi. Et notat Hostien. in Summa, de hæret. in §. Quæ pœna. in fin. versi. Tales etiam. Intellige tamen hoc, quòd dictis priuilegijs solum delinquentes in hoc spoliantur, non verò tota religio secundum Anton. ibi, quem refert & sequitur Anan. ibi, penult. colum. licet alij Doctores aliter hoc intellexerint secundum eum. Item nota, quòd licet tex. in d. §. Credentes, imponat pœnas de quibus ibi, credentibus, receptatoribus, & cæteris, si satisfacere cõtempserint intra annum. Clerici tamen in casu huius nostri cap. debent abstinere ab exhibitione sacramentorum, & traditione sepulturæ, & receptione eleemosynarum, postquam tales credentes, receptatores, & cæteri fuerint denunciati, etiam intra terminũ illius anni qui datur ad alias pœnas incurrendas: ità videtur intelligere versic. Sanè clerici, prædictum Hostien. vbi suprà, licèt text. hoc non dicat, qui fortè ex eo ad hoc motus fuit. quia postquã sunt denunciati excõmunicati propter tale crimen, deneganda sunt ecclesiastica sacramenta, & sepultura. Item aduerte, quòd tales non solũ non in ecclesia, nec in cœmiterio, nec alibi ad modum Christianorũ sunt tumulandi, sed sunt iactandi in signum damnationis secundùm Anan. ibi, penultim. colum. in princip. Ex quo videtur, quòd clerici incurrerent prædictam pœnam quomodocunquè interessent sepulturæ prædictorum. quia tex. ibi dicit nec eos Christiani præsumant tradere sepulturæ: pro quo etiam facit quod suprà diximus, in verbo rapptorum, &c. propè fin.

ANNOTATIO.

VIde multa lectu non indigna, de iis receptatoribus & fautorib. hæreticorum, quæ congerit Lud. Car. in pract. crim. tract. de hæreticis. §. vlt. f. 280. Pau. Grill. in tracta. de hæret. q. 9. Gund. à Villadiego eo. tract. q. 16. Bern. Com. in lucerna in verbo Fautor. & in uerbo, Defenso. Locatum in opere iudi. in verbo, Fautores. Zanch. de hæreti. c. 5. & duodecim pœnas cõtra fautores hereticorũ congessit directoriũ, 2. par. §. credẽtes, nu. 5. Pius V. Pon. Max. rescripto quodã incip. Si de protegendi, ꝙ continetur in bullario literarũ Apostolicarũ. fo. 117. grauissimas pęnas statuit, cõtra hęreticorũ defensores, quas ibi uide.

Excõicationis maioris vinculo innodati per annũ, vel multo tempore, contumaciter steterunt.

CA-

CAPVT CXVI.

Quod noue editum est.

1 *Excommunicatio grauissima semper iudicata fuit, cuius veluti imago apud Ethnicos fuit.*

2 *Excommunicati, quibus bonis careant.*

3 *Tex. in c. 1. de senten. excom. lib. 6. contra impium Lutherum interpretatur.*

4 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, operatur, ut excommunicatus, pro confesso & conuicto, in criminalibus habeatur.*

5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*

6 *Defenduntur Regię Hispanorũ constitutiones. Prima, & secunda, titul. 5. libro 8. ordin. noui, pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*

7 *Iudices Ecclesiastici condemnare possunt pecuniaria multa excommunicatos laicos, qui pertinaciter in excommunicatione permanet.*

8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt ex pecuniaria pœna, contra laicos excommunicatos illata, nisi illã quae Regiis constitutionibus illis competit.*

9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili, operatur, quod excommunicatus pro confesso habeatur.*

10 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, minimè praecludit viã excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*

11 *Tex. in c. rursus, 11. quaest. 3. interpraetatur.*

12 *Sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 3. de reform. & alia iuris communis loca ei consona interpretantur.*

13 *Perseuerantia in excommunicatione, vltrà annum, operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficiis priuandus sit.*

14 *Anno lapso excommunicationis, quantum tempus à iudice expectandum sit ante quam ad declarationem, & priuationem beneficiorum procedat.*

EXcommunicatio † non solum apud Christianae fidei cultores, sed apud Ethnicos fuit veluti eius imago q̃ grauissima semper iudicata fuit. Plato enim Philosophus omnium grauissimus, ad finem lib. 9. de legibus sic loquitur. *Si quis de vi parentibus allata dannatus fuerit, primum quidẽ ex vrbe egrediatur in exiliumque perpetuum proficiscatur, ac sacris omnibus arceatur. Eum autem qui nõ se arcuerit Agronomi verberibus cędant, & omnino, vt hi quidem voluerint. Reuersus vero ex exilio morte multetur. Si quis verò ex liberis hominibus cum tali viro commederit, vel biberit, vel re alia quacunque cum eo communicauerit, atque adeo si ei obuiam factus eum sua sponte tetigerit: neque in templum ingrediatur, neque in forum, neque omnino in vrbem, priusquam purgetur. Putet enim se cũ homine scelesto coinquinasse.*

1 *Excommunicatio grauissima semp iudicata fuit, cuius ueluti imago fuit apud ethnicos.*

Hactenus Plato. Quæ omnino ferè similia sunt nostre Christianæ religionis excommunicationi.

Apud Athenienses etiam antiquitus publicæ erant quędam detestationes veluti in eos qui viam non mostrassent erranti vt testatur Tullius lib. 3. offi. in quarum detestationum locum successit excommunicatio, vt scribitur in Chiliadib. in Chiliad. prima cent. 2. c. 84.

Romanos etiam his diris execrationibus vsos fuisse, vt qui illi esset obnoxius grauissimas pęnas dare, maximisque calamitatib. & erumnis affici necesse erat, vt commemorat Plutarchus in Crasso, vbi refert Acteium Trib. Pleb. his diris execrationibus Crassum in Parthos proficiscentem confixisse. Ex quo est illud Lucani lib. 3. Pharsaliæ.

Crassumque in bella secutos,
Sęua tribunitiæ vouerunt prælia diræ.

De his etiam execrationibus meminit Tullius lib. 1. de Diuinatione *M. Crasso quid acciderit, videmus dirarum obnunciatione neglecta*. Et de huiusmodi diris mentio fit à Plinio, libro 28. capitulo 2. & à Liuio. lib. 6. tertiæ Decadis, qui sic loquitur. *Qui victus acie excessisset, eum ne quis vrbe tecto, mensa, lare reciperet, diram execrationem in populares, obtestationemque quam sanctissimam potuerũt aduersus hospites cõposuerũt*. Hactenus ille. Cæsar etiam in commentarijs belli Gallici mores Druidum referens, his verbis descripsit. *Si quis aut publicus, aut priuatus eorũ decreto non steterit sacrificijs interdicũt: hæc pœna apud eos grauissima. Quibus ità est interdictum ij numero impiorum ac sceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid contagione incõmodi accipiant, neque honos vllus communicatur.*

Hactenus Cæsar, in quibus vide nostrę excommunicationis imaginem. Nam † excommunicatis primum sacrificijs interdicitur, ca. si quis Episcopus, cap. placuit, & alijs multis, 11. q. 3. Deinde his communicari prohibetur sermone, mensa, & cõsuetudine, aut alio quouis modo, cap. sicut. c. excommunicato, c. qui communicauerit, 11. q. 3. Excõmunicati etiam proprio & peculiari vocabulo impij appellantur, cap. cæterum, 24. q. Excommuuicatis etiam petentibus ius denegatur, c. intelligimus, de iudic. c. exceptionem, de excepti. cap. 1. eo. tit. in 6. c. 1. de rescrip. eo. lib. Nec ad honores dignitates vel beneficia admittunt capitulo postulastis, c. sequenti, de cler. excommunic. c. cum bonæ, de ætate & quali. c. cum dilectus, de consuetudin. c. ad probandum, de senten. & re iudi. Quòd etiam in dignitatibus sęcularibus locum obtinet, c. per venerabilem, versicu. *Sed nunquid enim*, ibi, *Sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum*. Et rursus versiculo. *Sunt enim notoria*. Vbi etiam not. Abb. Cardin. in c. perpendimus. num. 40. de sent. excommunic. Deci. in c. dilecti, col. 1. de excep. tradit Andr. Tiraquel. lib. de retract. §. 1. glos. 9. nume. 171. Sunt equidem excommunicati infames. Vt dicit glos. in c. 1. versic. nisi iusta, in verbo infanti. quo tẽpore miles,

2 Excõmunicati quibus bonis & emolumentis careant.

miles, & in capitu. 1. §. vlt. in glo. vltima ad finem. ti. per quos fiat inuesti. & est tex. optimus, in cap. infames. 6. q. 1. quē dicit esse sing. Rom. sing. 678. & quomodo hoc intelligendum sit, vide Innocen. & doctores in c. testimonium, de testib. Roman. singu. 685. Et excommunicati Sathanæ malignisque eius Angelis traduntur, cap. omnis Christianus, 11. q. 3. Et tanquam membra putrida à Chatolica Ecclesia abijciuntur, c. nihil, ead. causa. & q. Et multa in execrationem excommunicationis vide per Paul. Diaconū, lib. 23. rerum Romanorum. Theophylact. 1. ad Timot. cap. 1. Lindanum lib. 4. Panopliæ Euangelicæ, c. 58. Confessi. Poloni. de fide & Symbolo. cap. 31. Sot. lib. 4. Senten. distin. 22. Iaco. Septim. in Cath. instit. tit. 27. D. Episcop. Couarr. in capit. Alma mater, 1. par. relecti. in init. Tiraquel. vbi iam allegaui.

3 Est igitur † excōmunicatio horribilis & pertimescenda pœna, sed impius & nefandus Lutherus, omnia tentans euertere, ex c. 1. de senten. excommunic. lib. 6. quo cautū est medicinalem esse excommunicationem, argumentatur & inter impia sua deliramenta, hoc quoq; tradidit, excommunicationem non priuare bonis spiritualibus, nec cō munionibus, neque suffragiis Ecclesiæ, cū alioquin si priuaret, mortalis esset nō medicinalis ideo plus diligendam esse (inquit) quam timendam. Nefanda quidem blasphemia contra Diuum Paulum Apostolum, sacraque Concilia, & contra Catholicæ Ecclesiæ traditioné.

Tex. in c. 1. de sent. excom. libro 6. contra nefandum Lutherū interpraetatur.

Et vt hanc argumentationem longe repellamus, animaduertere oportet, quòd excommunicatio medicinalis ex fine esse dicitū, quia eius finis est mederi peccatori, morbo peccati laboranti: Ideo nempe excommunicatio contrà eum profertur, vt resipiscat, pœniteat, & Ecclesiæ satisfaciat, neque quòd spiritualibus bonis priuet lethalis est iudicanda: Nam corporales medicinæ, tametsi corpus multis alioquin malis afficiant, mederi tamen dicuntur, est igitur medicinalis excommunicatio, si ea innodatus, minimè contempserit, sed probè attēdens quòd mali egerit pęniteat. Istum esse excommunicationis finem constat ex Diuo Paulo. 1. ad Thimoth. 1. *Tradidi* (inquit) *eos Sathanæ, vt discant non blasphemare.* Et ex eodem Paulo. 1. ad Corint. c. 5. *Iudicaui eum tradere Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus eius saluus fiat in die* D*omini*. Sic interpraetatur Origi. iudicum. *De Ecclesia* (inquit) *per sacerdotem pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat ei, illud quòd sequitur, vt spiritus saluus fiat in die Domini*. Imò etiam si cor illius induratum fit, contrà quem prolata fuit excommunicatio, ità quòd ei fuerit lethalis, nihilominus tamen dicitur medicinalis reliquis Ecclesię membris, & per eam consulitur incolumitati totiùs reliquæ communionis. Nam vnum pecus morbidum, omne pecus inficit, ideò separandū est, ne reliquas oues contactu suo inficiat. Nam vt elegantissimè scribit Diuus Hieronym. apud Gracianum, in c. resecandæ.

candæ. 24. quęst. 3. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa, ouis à caulis repellenda ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant.* Plato enim Diuinus lib. 9. de legibus ait. *Quos insanabiles legislator esse senserit, vltimo supplicio hos afficiet, non ignorans, satius forè his qui insanabiles sunt, mori, quã viuere, ac si vita priuantur dupliciter prodesse cæteris. Nam horum exemplo à peccato cæteri deterrentur, & improbis hominibus ciuitas ipsa mundatur,* Et Parens eloquentiæ Cicero in Philippica octaua præclarè (inqt.) *In corpore siquidem eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, vri ac secari patimur, vt membrorum aliquod, potius quam totum corpus intereat. Sic in reipublicę corpore, vt totum saluum sit, quod est pestiferum amputatur.* Vt bene ille cecinit.

Prius tentanda, sed immedicabile vulnus.

Ense rescindendum est, ne pars syncera trahatur. Et secundum istum germanum intellectum post alios, interpratatur textũ illum D. Couarruu. in dicto c. Alma mater, 1. par. in inti. nume. 9. Vnde igitur perfide & insane Luthere, colligis excommunicationem ipsam diligendam esse, & non timendam, non aliter quidem diligenda est, quam à sanis pharmaca, vel ab innocentibus iniquorum hominum pęnæ. Pęna sanè quę facinorosis hominibus imponitur, medicina est improbitatis, vt elegantissime docet Plato. lib. 9 de legib. scribens nullum supplicium lege factum ad malum tendit, sed duorum alterum ferè semper solet efficere, nam aut melior, aut certè minus prauus qui pœnas dederit fieri solet. Vide etiam circà hoc argumentum Diuum Chrisostomum ad populum Antiochenum, Homelia 6.

Non est igitur, vt ex superioribus apparet, excommunicatio pœna eradicans, sed pœna disciplinæ: nec est pœna vltima delictorũ, sed vexatio quædam, dans probum intellectum, quæ in eum scopum dirigitur, vt excommunicatus corrigatur, salutemque spiritualem modis omnibus quęrat, vt sic satisfaciant ecclesiasticę disciplinę, quòd si excommunicatus ea induretur, alia maiora pharmaca adhibenda sunt, cap. 1. de sentent. excomm. lib. 6. c. excommunicamus, §. qui autem, & §. quia vero, de heretic. cap. notãdũ, 24. quæstione 3. l. placet, & ibi glos. Bald. & Doctores, C. de sacro sanctis Eccle.

Ideò egregia est Doctorum nostrorum disputatio, quę huius capitis argumento conuenit, qua pęna plectendus est, qui per annum, vel vltrà, excommunicatione innodatus in ea perseuerat. Et quia multis difficultatibus est inuoluta, propositis his assertionibus pro nostra tenuitate elucidabimus.

4 Prima assertio, †Annalis perseuerantia in excommunicatione in criminalibus causis, solùm operatur, vt excommunicatus habeatur pro confesso, & conuicto de crimine cuius causa fuit excommunicatus, atque ità pœnam non auget vt scribit Abb. in cap. 1. de iudi. num. 25. quam opinionem communem

Annalis perseuerantia in excõica-tione operatur, ut excõmunicatus pro confesso, & conuicto in criminalib: causis habeatur.

esse testantur Ripa, ibi, num. 77. Alciat. nu. 54. D. Episcopus Couarru. in dicto cap. Alma mater. 1. par. relect. §. 7. nu. 10. Iacob. Menoch. de arbit. iudi. quæst. lib. 2. centu. 5. casu 416. nu. 11. eamque sequitur Aufrer. ad Capell. Tholosa. quęst. 366. Ioan. Lup. in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 18. num. 24. Paul. Gril. in tract. de heretic. q. 8. ad finem, quę manifestè probatur in cap. rursus. & in cap. quicunque 11. quęst. 3. & iuri consona est: nam quamuis sola contumacia ad condemnationem non sufficiat, vt in c. nullus, de pręsumpt. tamen quia cū tali contumacia concurrit dicta perseuerantia in excommunicatione, sufficit: quia vehemēs inducitur præsumptio, quę ad condemnationem sufficit, c. afferte, de pręsumpt. & ita tenendum est, quidquid contrà communem reclamet Decius, in d. cap. 1. 2. lectura, num. 19. & Io. de Selua, de benefi. 3. part. quęstio. 4. nume. 53.

Ex qua assertione duo nobis sūt annotanda. Primò pertinacem per annum in excommunicatione, priuatum esse ipso iure, vel priuandū beneficio ecclesiastico, si crimen ab ipso commissum ea priuatione dignum fuit, quòd Doctores suprà allegati communi consensu profitentur. Secundò non esse dictum contumacem excommunicatum priuatum, vel priuandum ecclesiasticis beneficijs, si crimen de quo accusatus fuit, non est ea pœna dignū, quod similiter Doctores præcitati fatentur.

5 Secunda assertio † annalis excommunicatio, licèt non inducat beneficiorum priuationem, si aliàs pro illo crimine ea priuationis pœna iure statuta non est, poterit tamen talis excommunicatus, etiam intra annum arbitraria pœna puniri: ità scribunt Ioan. And. & Fel. in c. postulasti, de homi. D. Couarruu. d. §. 7. & quamuis de ea dubitet Iacob. Menoch. dicto casu 416. dicit tamē ibi, quòd si iudex esset, Ioan. And. & aliorum opinionem sequeretur, ad coercendam pertinaciam, & audaciam eorum qui tanto tempore excommunicatione innodati fuerunt.

Annalis perseuerantia in excōicatione operatur, ut excōicatus pro cōfesso & cōuicto in criminalibus causis habeatur.

6 Hinc sequitur iustissimas esse Regias nostras constitutiones, quibus decretum est, laicos qui per mensem in excōmunicatione permāserint à sęculari Iudice esse multandos, quòd si per sex menses contumaces fuerint, grauiori pęna plectantur, quòd si per annum insorduerint, longè acrius puniantur, l. 1. & 2. tit. 5. lib. ordina. noui. Sic etenim stat in Neapolitano Regno Synodalis constitutio, in ordine 51. quæ incipit. *Item quòd nonnulli*, qua sancitum est, quòd manentes in excommunicatione per mēsem, soluere tenentur vnum auri Florenum, de qua meminit Petrus Foller. in pract. crimin. Canon. in verbo, non comparentes, num. 61.

Annnalis perseuerātia in excommunicatione, non inducit beneficiorū priuationē.

Nec quidem hoc exemplo caret, nam in concilio Triburiensi antiquitus patres decreuerunt. *Vt qui post excommunicationem non fuerint ad pœnitentiam inclinati, per secularē Principem puniantur, vt quos Dei timor non corrigit, saltem pœna temporalis*

lis corripiat. ità concili. Truburi. capitulo 3.

7 Possunt† etiam ecclesiastici Iudices (imò maiorem ad hoc iurisdictionem, & potestatem habẽtis) punire laicos pecuniaria multa, qui per tempus illud Regijs legibus expressum, excommunicatione fuerunt innodati: quòd sic clari, & explorati iuris est, vt nulla indigeat probatione, & ita forensi vsu receptum est. Sicque absolutionis tempore, post Ecclesię satisfactionem solet peccuniaria pœna imponi, q̃ iuste exigi potest, & in pios vsus cõuerti, vt præcedẽtibus annis cętus Cardinalium Paulo III. Pontifici maximo respondit, vt testatur D. Episcopus Simanchas in Cath. instit. tit. 27. num. 5.

Ecclesiastici Iudices condemnare possũt pecuniaria multa laicos, qui induratis animis in excõmunicatione pmanẽt.

8 Non† tamen licet ecclesiasticis iudicibus: ex propijs sententijs, cõtra excommunicatos contumaces latis commodum aliquod extraordinarium reportare, sed pecuniariam condemnationẽ in vsus pios Ecclesię, vel pauperum conuertere, licèt aliquandò contrarium iniustissimè vidi iudicari: sed iam placata fuit illa tempestas. Apud nos verò cum dicta Regia constitutione prima, tertia pars pecuniarię cõdemnationis, quę contra excommunicatos contumaces profertur, ad Prelatos seu alios ecclesiasticos iudices, qui excommunicationem protulerunt pertineat, iustè ab eis exigi potest, sicuti alię pœnę quę legibus, vel statutis eis tribuuntur: ità scribit D. Præsul. Calagurritanus, infrà, cap. 140. & ibi dixi.

Iudices ecclesiastici nullũ emolumẽtũ percipere possunt, ex pęna contra excõmunicatos imposita, nisi illud qđ Regiis legibus eis cõpetit.

In hoc autem amplissimo Archiepiscopatu Toletano, qua pœna puniendus sit clericus, vel laicus in tribunalibus ecclesiasticis, qui in excommunicatione per annum steterit, vide in Synodalibus consti. cap. 2. rub. de senten. excom mu. lib. 5.

Tertia assertio, † perseuerantia in excommunicatione per annũ, etiam in causa ciuili, efficit, vt excommunicatus habeatur pro confesso. Hanc conclusionem sic constitutam tradit D. Episcopus Couarruu. in d. cap. Alma mater, d. § 7. licèt ad eius probationem nulla authoritate, sed sua (quę maxima est) innitatur, quinimò aliquos pro ea allegat, qui vel non dicunt, vel contrarium scribunt, vt est Ripa, quẽ statim allegabo. Verissima tamẽ est hęc sententia, quam ea neruosa ratione corroboro: nã si dicta perseuerantia in excommunicatione, dictum effectum in causa criminali operatur, in quo clariores probationes desiderantur, vt in l. fi. C. de probat. multò fortius operari eum debet in causa ciuili: vndè labitur Ripa, in d. cap. 1. de iud. nu. 77. qui hanc opinionem in causa ciuili improbauit. 9

Perseuerantia, annalis i[n] ex[c]ommunicatione operatu[r] ut excommunicat[us] ex cã ciuilis, pr[o] confesso habeatu[r].

Quarta conclusio, † annalis perseuerantia in excõicatione, minimè excommunicato viam præcludit, quin possit innocentiam suam ostendere, ita egregie tenet Antonius de Butrio in d. cap. 1. de iudi. vbi Ripa. num. 77. glos. not. in d. c. rursus. 11. q. 3. sentit. Inocen. in d. c. cum bonæ. num. 2. vers. *Post talem*, de ætate & qualitate. Prædicta quidem perseuerantia, solum prodest 10

Perseu[e]ratio annalis i[n] excommunicatione minimè excõica[to] uiã præcludit, [quin] suã innocentiam possit ostender[e]

accu-

accusatori fisco, vel actori, vt ab onere probandi accusationem, vel ꝓpositam actionem releuetur, cuius probationis loco, lex hanc contumaciam indu rtam in excommunicatione, subrogauit. vnde poterit reus quę ad suam innocentiam concernunt modis omnibus probare, l.2.C.de requi.reis.quod multis cō probat Ioann. à Neuiza. cons.60. num.2.3.& 4. Et innocentiæ probatio nunquam exclusa censetur, ēt si iam lata fuerit sententia, vt optime probat Dec.in cap.ex parte, in 2.num 7. de offi.delega.

11 Tex. in c. rursus 21. q.3. interpretatur. Nec huic assertioni refragatur text.in d.c.rursus, qui probare videtur hunc perseuerantem in excōmunicatione, nullatenus audiendū esse: quem ad hoc perpendit Barbat.in d.c.1. num.134. qui text. loquitur, quando excommunicatus non solum neglexit suam probare innocentiam, & priuatiue & improprie contempsit, sed positiue, & proprie, vt quia pluries monitus renuit verbis, vel facto, suam innocētiam purgare, ideo mirum non est, quòd lex penitus eum excludat, ita text. illum interpræetatur Iacob. Menoch. de arbi. iudi.q. lib.2. cent. 5.casu 416. quem vide.

12 Egregiè interpretatur concil. Trid. Sess.25.c. 3.de ref. Quinta assertio, † perseuerantia annalis in excommunicatione reddit excommunicatum de hæresis crimine suspectum, Concil. Triden. Sess.25.c.3. de reform. Præsumitur quidem is perperam de potestate clauium Ecclesiæ sentire, inquit sacrosanctum Concilium. *Excommunicatus vero quidem, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad Sacramenta, & communionem fideliū, ac familiaritatem non recipiatur: Sed si indurato animo censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæresi suspectum procedi p ssit.* Hactenus Concilium, circa quòd aliqua lectu nō indigna notanda censeo.

Primò, quòd non solū eius sanctio procedit, quandò excommunicatio lata fuit ob causam criminalem, verumetiam ciuilem: nam pertinacia hęc vniformis est, nam semper & in omni casu, perseuerando dicitur contemnere, imo maior videtur contemptus excommunicationis ex causa ciuili, quam criminali: quę pro leuiori causa lata fuit, & quæ minus eum retardare deberet, quin ad iudicem iret, quā pro criminali quam ob pœnam corporalem fortè imponēdam, magis excommunicatus timeret. Quod ex verbis cōcilij clarè perpenditur, ibi, *Quecunque*, quæ verba comprehendunt excommunicatum, tàm ex causa criminali, quàm ciuili, cū paulo ante Concilium decreuerit, ob vtramque posse excōmunicari.

Secundò, quòd quatenus Concilium ait, *Per annum insorduerit*, intelligendum esse, de anno perfecto, l. vrbana familia, §. pernoctare, ff. de verborum signific. not. Francus, in cap. cum contumacia, de hæret. lib. sexto. no.2.

Tertiò, quod licet excommunicatus, qui per annum integrum indurato animo stetit in excommunicatione, de hęresi suspectus sit: non tamen tanquam hęreticus est condemnandus, glos. sing. in c. contingit,

tingit, de dolo, & contumacia, est equidem suspitio hæc leuis, vt scribit author director. Inquisitorum, 2.p.quæst.47.sequitur insignis Cõuarruu. in dicto cap. Alma mater, §.7.Iacob. Septim. in Catho. Insti. tit.27.nume.4.

Quartò, quòd licèt dicta suspitio leuis sit, sufficiens tamen est ad purgationem indicendam, quam si excommunicatus subire noluerit, sed in excommunicatione permanserit, tunc veluti hæreticus pertinax est condemnandus, ca.excommunicamus, §.qui autem, de hęret. cap. cum contumacia, eo. tit. in 6. tradit Inno. & cæteri, in cap. vltimo, de pęnis. Hostiens. Henr. Cardin. & Felin. in dicto §. qui autem, Hostiens. in Summa. tit. de hæret. colum. 3. Calderin. consi. 5. tit. de hęret. Fran. in dicto cap. cum contumacia, Ripa. in d. cap. 1. de iud. nu. 77. Gonsal. à Villadiego, de hæret. quæst.9. Capell. Tholos. vbi Aufr. decis.361. Alberti. in rub. de hæretic. lib.6. quæst. 13. nu. 34. Brunus, lib.1. de hæretic. cap.4. Ioan. Lup. in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §.18. nu. 24. Carrer. in pract. crimi. in tract. de hęret. nu. 21.

Quintò, quòd si causa excommunicationis ex eo emanauit, quod de hæresi suspectus quis sit, ab hęreticæ prauitatis Inquisitoribus vocatus, suterfugiens iudicium, comparere noluit, & ob contumaciam, excõmmunicatione fuit innodatus, in qua integro anno permansit, hoc sanè casu, vt hereticus est puniendus, text. egregius in dicto c. cum contumacia, de hęret. lib.6. & ad idem in simili est tex. in cap. excommunicamus. §. qui autem, de hæretic. & in auth. Gazaros, C. eo. tit. l. 52. tit. 9. part. 1. tradunt vltrà ordinarios interpretes direct. Inquisitorum, 2. par. quęst. 48. Capell. Tholos. vbi Aufrer. quęst. 365. Ad hoc tamen quòd dicta pęna imponenda sit, requiritur, quòd is sit verus contumax, quòd si fictus contumax fuerit, dicta decisio locum nõ habet: vt optimè resoluit Guil. à Villadiego, de hęret. quæst. 12. Couarruu. dicto §.7.

Imò & quòd existimo perpetua memoria dignum, quòd si anno lapso, antè condemnationem, qui contumax fuit, compareat in iudicio, suamque innocentiam voluerit ostendere, audiendus est, ad effugiendam bonorum confiscationẽ: ità tenet And. de Iser. in d. auth. Gazaros, num. 31. Quòd si iam condẽnatus, & captus fuerit, & tanquam verè pęnitens voluerit se Ecclesiæ reconciliari, audiendus est, & si ostẽdat legitimè se impeditũ fuisse, ità vt contumax non fuerit: omnẽ pœnam effugiet, quòd si de legitimo impedimento non docuerit, sed solum innocentiam obiecti criminis docuerit, sententia reuocabitur, quo ad corporalem condemnationem & infamię notam, non vero quo ad bonorum confiscationem. l. 2. & pe. C. de requi. re. Quòd facilius admitti debet, quando cõtumax ipse spontè se carceri exhibuit, vt sanctę Inquisitionis decreto diffinitum esse testatur D. Episcopus Iacob. Septiman. in Catho. Insti. cap. 2. num. 20.

Sexto

Sextò erit etiam memoriæ commendandum, quòd cum annalis perseuerantia in excommunicatione, solum suspitionem hæresis inducat, & ideo non erit locus bonorum confiscationi, nisi posteà vere hæreticus excommmunicatus apparuerit, quia quandò bona hæreticorum publicantur, locum id obtinet in verò hæretico, non verò in suspecto, cap. accusatus, §. porro, de hæretic. tradit vltrà interpretes ordinarios Zanchinus, in tracta. de hęret. cap. 25. de confis. bonor. Balne. reg. in iudic. inquisit. in verb. *Bona hæreticorum*. Iacob. Menoch. cons. 159. num. 16. uolum 2.

13 Sexta & ultima assertio, †perseuerantia in excommunicatione, ultrà annum operatur, ut excommunicatus priuandus sit beneficijs, & dignitatibus, ità tenet Abb. in dicto cap. 1. de iudic. nu. 25. ubi And. Alciat. num. 78. quæ manifestè probantur in cap. cum bonæ, de ætate & qualit. circà cuius interpratationem labitur doctissimus Ripa, in d. cap. 1. num. 77. scribens, quod tex. ille loquitur, quandò Pontifex Maximus de plenitudine procedit, prout in casu illius tex. Nam nunquam præsumendum est sic Principem uelle procedere. Imo nomen hoc absolutę potestatis, cum iuri contrarium sit, meritò à Iureconsultis omnino ablegandum esse, multis rationibus, & clarissimorũ uirorũ testimonis probaui in meis annot. ad istum dominum Episcopum. in regulis & fallen. reg. 219. uersi. Quartò amplia. Nec refragatur consideratio Decij, in dicto c. 1. num. 19. in 2. lect. à communi recedentis, asseuerantis, tex. illum requirere perseuerantiam & contumaciam triennalem, nam ut rectè respondit Alcia. d. cap. 1. num. 37. is tex. in dicto cap. cum bonę, non inducit dispositionem super triénio, sed super temporis diuturnitate, vltrà annum: Vndè videmus, quòd ante biennium sufficeret, vt in cap. vlt. de pœnis, qui tex. etsi loquatur de laico, attamen idem in clerico iudicandum est, cum vel nulla sit differentia, vel si aliqua est, fortiùs clericus ligatur, cum is magis parere teneatur, vt scribit Card. à Turrecrem. in cap. missas totas, num. 2. de consecr. distinct. 1. Mart. Nauar. in cap. 1. §. ingratus, num. 4. de pęni. distinct. 5.

Perseuerantia excõicationis, ultrà annũ operatur, ut excõicat⁹ ecclesiastici beneficiis priuãdus sit.

Quę quidem assertio locum obtinet, etiam si excommunicatio lata fuit ob causam ciuilem: nam vt supra scripsi, pertinacia hæc vniformis est, nec quo ad hoc institutum attendi debet, an procedat ex causa criminali, vel ciuili: solum perpendi debet crimen illud, ab illa cõtumacia & perseuerantia ,puenies. Hinc constat longè errasse Abb. in d. c. 1. nu. 27. Ripam, num. 77. Roman. singu. 303. Ang. de Clauas. in Summa, in verbo. Excommunicatio, vltimo, nu. 17. asseuerantes, excommunicatos ex causa ciuili, & in ea perseuerantes, etiam per mille annos, non posse suis beneficiis, priuari, quos omnes iustè reprobat Iacob. Menoch. de arbit. iud. quęst. libro 2. centu. 5. casu 4 6. nu. 55.

Dubitari tamen solet, per†quòd temporis spacium Iudex expectare 14

debeat excommunicatum lapso anno ante quam ad declarationẽ, uel priuationem beneficiorum procedat: circa quam controuersiã Abb. in d.cap.1.nume.25.de iudic.versiculo fateor, sentire videtur, per triennium expectandum esse, vt in cap.cum bonę, de ętate & qualitate, sed Abb. non loquitur taxatiuè prout nec taxatiuè ibi loquitur Andreas Alciatus, num.37. Quocirca totum hoc Iudicis arbitrio relinquẽdum esse censeo, sequor in hoc doctissimum Iac. Menoch. de arbi. iudi.quęst. lib.2.centu. 5.casu 416. num.66.

Anno lapso excõmunicationis, q̃tum tempus à iudice expectandũ sit ante quã ad priuationẽ beneficiorũ procedat.

Prudens equidem ecclesiasticus Iudex, elapso aliquo tempore post annum, excommunicatum citari pręcipiet, ut coram eo compareat, ad allegandum quas defensiones habeat, ut hereticus declarari non debeat, cum tamdiu excommunicatione fuerit ligatus, quòd si nullum alleget impedimentum, nec iustam causam, quæ ei suffragari possit, hęreticus declarabitur, & priuatum esse beneficiis, & ecclesiasticis dignitatibus, hanc praxim docet Gundis. à Villadiego, in tracta. de hęret.quęst.12.in fine, Ioan. Anan. in cap.excommunicamus, §.qui autem, in fine, de hęret. Aufrer. ad Capell.Tholos.q.366.ad finem.

Falsarij.

CAPVT CXVII.

1 *Clerici falsarij literarum Apostolicarum qualiter puniantur.*

2 *Vitians siue falsans literas Delegati Apostolici vel aliorum inferiorum Iudicum, qua pœna corripiatur.*

3 *Literarum autem Regiarum falsarij cui pœnæ sint obnoxij.*

4 *Clericus, qui falsis literis Apostolicis utitur, officijs & beneficijs priuatur.*

5 *Apponens manum in Apostolicis literis, etiam literam vnicam corrigendo, vel punctum, exceptis officialibus quibus commissum est, eo ipso excõmunicationis sententiam incurrit, à qua Papa tantum absoluit.*

Lerici † qui falsarij literarum Apostolicarum fuerint deprehensi, & per se falsitatis vitium exercuerint, omnibus ecclesiasticis officiis, & beneficiis priuati, & per ecclesiasticum Iudicem degradati sęculari potestati traduntur puniendi, [a] secundum legitimas constitutiones, per quas laici de falsitate conuicti puniuntur, ut in c. Ad falsariorum, de crim.falsi, & pœna laicorum videtur esse deportatio, & omnium bonorum publicatio in libero homine, ut per glo. ibi, allegando tex. in l.1.§.fi.ad l. Corneliã de falsis, licet in l. Vbi falsi, C. eod. dicat, quòd crimen falsi debet puniri capitali supplicio, si id exigat magnitudo commisi, & licèt iure cõmuni in hoc casu non uideatur apposita pœna mortis expresse, in his tamen regnis dispositum est, quòd falsans epistolam, priuilegium, uel

Bullam Papæ, uel qui facit, ut alius
id efficiat, dēt mori, vt in l.6. tit.7.
part.7. Vnde non est dubium tunc,
quòd hodie Iudex sæcularis damna
bit tunc talem clericum ad pœnam
mortis. Et vide Concilium Constā-
tiense in 18. Sessione, in capit.3. vbi
statutum est, quòd omnes qui dolū
& fraudem seu falsitatem aliquā cir
ca literas bullandas d. Synodi con-
mitterēt, & illi etiam qui in hoc cō
sentirent, aut talia fieri procurarēt,
vel literis falsis scienter vterētur, in
currerēt cēsuras illas ecclesiasticas
& pęnas, quas falsificatores literarū
Apostolicarū, & qui illis literis sciē
ter vtuntur, necnō participes fiunt,
incurrunt pœnas iuxta Canonicas
sāctiones: & licet ꝓuisio illius Cō
cilii circa literas eius solummodo,
& nō in futurum videatur dispone
re, argumento tamē illius videt idē
esse iudicandum, si pro tempore ca
sus similis occurreret, cum videat
esse eadē ratio: literarum vero Cā-
cellariæ vel pœnitentiarii Papæ fal
sarij qualiter puniantur, vide Host.
Io. Andr. Butr. & alios, in cap. ex lite
2 ris. de fi. instrumen. † Vitians autē
siue falsans literas Iudicis delegati
Apostolici, non debet ita acriter pu
niri, Panor. in cap. Olim, in 2. not. ex
text. ibi, de rescrip. Et vide Fel. in c.
2. de rescrip. col.9. vbi se remittit ad
plene dicta per Marian. in d. cap. Ad
falsariorum. Falsantes autē literas
inferiorum Iudicum, si criminaliter
accusantur, depositionis ab ordine
& priuationis omnium beneficio-
rum, detrusionisque in monasteriū
pœnas sustinere debent: notat idē
Panor. vbi supra, allegans tex. in c.
Si episcopus, 50. dist. qui tex. statuit
contra presbyterum, aut diaconū
qui chartā falsauerit, quòd deposi-
tus ab officij honore in monasteriū
detrudatur, & eundē tex. (etsi cor-
ruptè alleget) sic intelligit Hostiēs.
in Summa, de crim. fal. §. fin. in falsa
rio literarū episcopi. Falsarius autē
per modum inquisitionis cōuictus,
tā in literis episcopi, quā Capituli,
ab officio & beneficio suspenden-
dus est, siue suspēdendus nuciādus,
secundū Hostiens. vbi supra, donec
indulgentiam Apostolicę sedis me
reat obtinere, pro quo allegat text.
in cap. Tā literis, de testi. † Literarū 3
autem Regiarum falsarii degradā-
tur, & illis aliquis character impri-
mitur, & in exilium mittunt extra
prouinciam, vt in c. Ad audientiā,
de crim. fal. Idem transcriptum fuit
in l. antepen. tit.6. par.1. quę decla-
rat, ꝙ exilium debet esse extra re-
gnū vel dominū Regis, in cuius li-
teris deliquit, quod extendit proce
dere in falsario cuiuslibet Princi-
pis sæcularis. Hostiens. in Sūma, de
crim. falsi. §. fin. versic. Si quis autē,
motus ea solum ratione, q̄a de simi
libus idem est iudicium, ꝑ iura vul
garia, quæ ipse refert. Qui † vero 4
Apostolicis literis falsis vtitur, offi
ciis & beneficiis priuatur, vt in d. c.
Ad falsariorum; Vnum tamen no-
ta, quòd si tales velint se purgare,
allegātes ignorantiā, audiēdi sunt.
si se purgant, & deceptorem exhi-
beant. ita tenet Arch. in c. In memo
riā, 19. d. quod ibi sequitur Card.
de Turre cremata, in §. Ad quartū,
qui respondet ad dictum capit. Ad
falsariorum, dum dicit, nō excusare

 ignoran-

ignorantiam: quod intelligitur de ignorantia supina, vel quando non vult exhibere deceptorem. Et vide Hostiens. in Summa, in tit. de crimine falsi, §. Porrò; uersic. Sed hodie,
4 ubi dicit, † quòd hodie pręceptum est, quòd in literis domini Papę, nec in magno, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam literam vnicam, vel punctum vnicũ corrigendo, exceptis officialibus, quibus hoc est commissum: alioquin manum apponens, ex Canone lato in Curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ non potest per aliquem extra sedem Apostolicam relaxari. Cuius verba ad literam refert, & sequitur Floren. in 3. par. titu. 24. cap. 16. & sequitur etiam Felin. in cap. 2. §. Stylus, de rescri. qui etiam dicit, quòd tales falsarij excommunicantur in processu annali per Papam in die Iouis sancti, & allegat consti. Mar. V. quam ad literam Floren. scribit in dicta 3. par. tit. 24. cap. 72. ubi apertè patet, quòd excommunicantur omnes falsantes literas Apostolicas, bullas, & supplicationes Sum. Pontificis, sed Vicecancellarii, seu gerentis officium, uel uices Cãcellarii. Et nota, quòd Floren. in dicto c. 16. referendo Richar. dicit, quòd qui ludo & non intentione utendi literis Papę, quarum efficacia iam expirauit, aliquam literam in eis formatam reformaret, uel pũctum faceret, uel aliquid in ea immutaret, non esse excommunicatus ipso iure. Contra quòd tamen arguit ipse, ut uidere poteris: licet Felin. simpliciter secutus fuerit ubi sup. hãc declarationem Richard. & Floren. quem ibi corruptè allegat, in vtroque loco per eum citato.

Raduntur puniendi. Vide Regiam l. 60. titulo 6. par. 1. & ibi insignem Greg. Lup. & eundem in l. 6. tit. 6. par. 7. in glo. *De Papa, ò de Rey*. Matth. de Afflict. decisio. 22. num. 2. Quam quidem pœnam, pręteritis diebus receptam uidimus in Regali Curia, contra quosdã clericos qui literas quasdam falsas cõfecerant, fingentes esse Summi Pontificis, quarum literarum ratione, multi in gradibus prohibitis constituti, matrimonium contraxerũt. Et huius criminis ratione, post realem degradationem, sœculari Curię traditi fuerunt, & publice suspẽsi. Vnde apud Hispanos inuiolabiliter obseruari debet decis. text. in c. ad falsariorum, de crimine falsi, quamuis regulariter non seruari affirmat Ioan. de Anan. in rub. de falsis, circa finem, quem refert Iulius Clar. in pract. crim. §. fi. quęstio. 36. vers. videmus. A

Clericus qui falsũ literis Apostolicis commisit sæculari Curiæ tradẽdus est.

Decisio tex in ca. ad falsariorũ, de crim. fals. apud Hispanos seruatur.

Et nota, quod huius criminis rei excommunicantur in Cœna Domini, in quinto casu, his uerbis. *Excommunicamus omnes falsarios bullarum, seu literarum Apostolicarum, & supplicationum, gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium vices predictorum, signantes supplicationes easdem. Extendentes constitutionem*

itutionem Felicis recordationis Innoc. Papæ Tertij, quæ incipit, Ad falsariorũ, cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificãtes, seu mutãtes supplicationes, per nos seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij *nostri licentia*.

Pęna tex. in cap. ad falsariorum, locũ non obtinet in clericis qui falsum cõmittũt in literis Episcoporũ Nuncij, vel penitentiariæ.

Illud autem notandum censeo, non esse locum dictę pœnæ, si literæ Episcoporum, vel Nuncii falsifficã tur, vel etiã literæ Pęnitentiariæ, qa hæ non sunt literæ Papæ, sed eius cõmissarii cõstituti viuæ vocis oraculo. ita egregiè scribit Martin. Nauarr. in manu. Confess. c. 27. nu. 62.

Nec incurrit dictam pęnam qui subreptitie, vel obreptitie impetrat literas Apostolicas, vel post impetrationem illis vtitur, quia constitutiones Romanorũ Pontificum, quæ circa impositionem dictarum pœnarum disponunt, loquuntur de falsificantibus: & diuersum quidem est falsum cõficere, vel falsis literis vti, in dicto c. ad falsariorum, de crimine falsi tradit Nauarr. dicto capit. 27.

Qui mutat punctum, uel corrigit literas Apostolicas, si sententia non mutatur, an immunis fit a pœna.

Erit etiam à dicta pœna ordinaria immunis, qui dictarum literarum Apostolicarum mutat punctũ, vel corrigit literam aliquam, quãdo non mutatur substantia, vt scribit Ioann. Gerson. in 2. par. Alph. 32. capit. Quidam. fol. 118. Martin. Nauarr. in manu. confesso. dicto c. 27. contra Hostien. in summa, de crimine falsi. §. porro versi. sed hodie, & Caieta. in Summa, in verbo Excommunicatio, capit. 26. quorũ opinionem saltem quo ad forum conscienttiæ reprobat Nauar. in dicto loco. Idemque ipse asseuerandum censeo, quò ad iudicium exterius. Nam cum falsitas hæc nemini sit nociua, puniri non debet saltem pœna ordinaria. Vt tradit Specul. in tit. de teste. §. 1. vers. Item quòd aliquid. Bar. Paul. & Ias. num. 10. in l. si ex falsis. C. de transactio. Bar. in l. eos, col. 2. ff. de falsis. Angelus in l. Lucius, ff. de his qui not. infam. & consi. 194. Deci. in l. 1. §. credendũ, num. 7. ff. si cert. peta. & colligitur ex glos. in l. damus, in verbo, *Priuatas*. C. de falsis, quam communiter doctores sequuntur, vt fatetur Alexand. consi. 145. colum. 1. lib. 6. idẽ fatetur Barbat. consi. 52. num. 4. lib. 3. Socin. consi. 103. num. 1. & 2. lib. 1. Viui. lib. communi. opinio. in verbo, falsitas, quæ memini. & est communis practica qua aduocati sæpè vtuntur, vt testatur Curt. iun. defen. 4. par. in prima causa amissionis feudi, quæst. 10. Iul. Clar. in pract. crim. §. falsum. versi. item excusatur, qui plures allegat qui eam communem esse fatentur, & egregie de more eam declarat, & ita interpretari debet opinio D. Episcopi Ioann. Bernardi, de qua in hoc capit. nu. 5. opinionem tamen nostram Apostolicæ sedis censuræ libenter submitimus.

Qui in moneta Sũmi Põtificis falsum committit, an incidat in pęnã tex. in cap. ad falsariorum, de crim. falsi.

Sed an puniatur huius capitis pœna clericus, qui in moneta Summi Præsidis falsum commisit. Vide Ab. in capitulo tua. numero 4. de pœnis, asseuerantem, eum deponendum, & in carcerem mittendum esse, negatq; hoc casu locum habere traditionem curiæ sęculari, quia tex. in dicto capitulo ad falsariorum, loquitur tantum de fal-

sarijs literarum, ideò cum pœnalis & odiosa sit illa cõstitutio, ad alios casus extendenda non est, c. is qui, de senten. excom. lib. 6. l. penul. ff. de pœnis. Sed cum hoc falsi crimen quòd in moneta Romani Pontificis perpetratur grauissimũ & atrocissimum sit, ab Abb. sententia recedere videtur D. Didac. Perez, in l. 23. tit. 19. lib. 8. ordin. versi. Quartò principaliter. Ego tamen Abbatis opinionem libenter sequor.

Conspiratores.

CAPVT CXVIII.

1 *Clerici hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

1 Lerici † conspirantes aut cõspiratores, aut iniurias ponẽtes Episcopis aut clericis è gradu suo proprio penitus abijciantur, vt in cap. Si qui clerici, & in cap. Si clerici, 11. q. 1. Et in cap. Coniurationum, ea. causa & quęstion. & habetur ille tex. in concilio Calcedonensi in canone 18. qui contrà fidem homenagij negat episcopum suum dominum esse, vel in foro sęculari disponit cõtrà eum de rebus spiritualibus quęstionem, aut qui inuasori suo, & socijs causam & consilium præstat, ab officio & beneficio deponitur, vt in cap. Grauem, de exces. prælat. & vide text. in cap. Si quis sacerdotũ, 11. quęst. 1. qui clericum suo Episcopo inobedientem, aut ei insidias parantem, aut contumeliam, calumniam, seu conuicia inferentem deponi iubet, & curię tradi. Sed aduerte, quòd ille text. de incorrigibili[a] intelligitur, vt concludit Abb. a in cap. At si clerici, de iudi. colum. 13. sequendo glos. in cap. Cum non ab homine, de iud. & in cap. Si quis & in ca. Si quę sunt. 2. quæst. 7. & in cap. Nouimus, de verb. signi. & dicit quòd ista opinio tanquam mitior communiter approbatur per Doct. in cap. fin. de testi. cogen. & in cap. Cum non ab homine, de iudic. quem refert & sequitur Decius, ibi col. 21. versicu. Tertius casus, qui respondet ad verbum mox, positum in dicto cap. Si quis, quandoquè intelligitur cum interuallo, vt l. Sed & si conditione. §. Seruus. ff. de hæred. instit. & in cap. 2. vbi glos. 20. q. 2. & tradit Alexand. in l. 1. §. qui presens. ff. de verb. oblig. & eam dicit communem sententiam Aretin. in d. cap. Cum non ab homine, de iudi. colum. 2. versi. Tertius casus, & vide Prępo. in cap. clericus, 3. quęst. 4. qui post Arch. notat glo. ibi, ad hoc quòd clericus conspirationem faciens contra proprium episcopum, non traditur Curię sęculari, nisi sit incorrigibilis, & vide eundem in cap. Hi qui, ea. cau. & q. vbi notat ibi text. pro illa glos. dũ tex. disponit, quòd clericus persecutor episcopi fit infamis, & traditur exilio, non tamen præcipit illũ Curiæ tradi. Et vide l. 60. tit. 6. part. 1. vbi ponit istum casum inter eos, quibus clericus traditur Curię sęculari: & videtur lex illa ex pluribus casibus disiunctiuè positis in d. c.

Si quis sacerdotum, solum ad duos casus pœnā illam reducere. Primò *quando el clerigo deshonestasse à su Obispo, y no le quisiesse obedecer.* Secundò *si le acchasse enqualquier manera para le matar.* Et illa l. nihil dicit de in-
b corrigibilitate, [b] quasi vellit, in illis duobus casibus seruare dispositionem illius cap. Si quis sacerdotum, quæ quidem interpretatio legalis videtur in Hispania seruanda, quum sicut doctorum expositionibus, ac consuetudine temperatur rigor antiquorum canonum, multò melius videtur hoc faciendum ex lege principis magna deliberatione promulgata: & tunc posset meritò dubitari qua pœna esset clericus puniendus, qui propter tale facinus traderetur Curiæ sęculari.

ANNOTATIO.

Vide multa quæ circa huius capitis argumentū scripsit Hiero. Gig. in tracta. de crimine læsę Maiest. lib. 2. Rub. quo modò, & per quæ &c. quæstion. 22.

A *De incorrigibili intelligitur.* Adde Siluest. in Summa. in verbo, degradatio, & opinionem istam communem esse fatentur Augusti. Arim. ad Ang. in tracta. malefi. in verb. *& c. apud.* nu. 42. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fi. q. 35. versi. Hic infertur.

B *De incorrigibilitate.* Nota quòd dicta Regia Partitarum lex intelligenda est secundum ius canonicū & receptam & communem traditionem, nempè, vt sit necessaria incorrigibilitas.

Lęsæ Maiestatis rei.

CAPVT CXIX.

1 *Episcopus, presbyter, vel diaconus, qui lęsę maiestatis crimen commiserit qualiter puniatur, breuiter, & dilucidè per totum caput explicatur.*

EPiscopus, † presbyter, 1
aut diaconus qui & domini sui rem perversè & dolosè tractauerit, & in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatur, debet degradari. ità dicit text. in cap. Si quis laicus. 22. q. 5. quem tex. dicit notab. in cap. At si clerici in princ. in fina. verbis de iudic. ad hoc quòd presbyter, vel alius clericus vel episcopus degradatur, pro conspiratione facta cōtra principem, seu dominum terræ, & allegat Doct. in cap. Petit io. de iureiuran. & dicit posse hoc intelligi de actuali degradatione propter immanitatem criminis, argum. l. Quis quis. C. ad l. Iuliam maiest. Barb. autem in d. c. At si clerici, in princip. in fin. verbis, scribit, quòd vidit istum casum de facto, & consuluit contra doctrinam Abb. & quòd dicto ca. Si quis est palea, & intelligitur de degradatione verbali, & quòd non habet locum in clerico, quia non potest dici reus maiestatis laici, [a] quia non est subditus laici: & a
refert Card. in c. Vergentis, de hæreticis, & vt aliquis dicatur reus læ

ſæ maieſtatis, oportet vt ſit ſubdi-
b tus, [b] per ea quæ ipſe allegat. Et reperies illud conſilium ſuum in 3. volum. in conſil. 21. A Ioue principium. Et vide Arnal. Alber. in cap. Quoniam, de hęretic. in 6. in q. 11. verſic. Septimo fallit, ubi poſtquam per quinque ferè col. tractat. de iſto articulo, dicit concludendum, clericum non teneri crimine læſę Maieſtatis temporalis. Dicit tamē (ſaluo meliori iudicio) & ſacroſanctæ ſedis Apoſtolicæ authoritate, ꝙ clericus ſiue Epiſcopus tale crimē grauiſsimum committens, erit degradandus, & beneficiis ſpoliandus, & conſequenter Curiæ ſæculari tradēdus, & remittit ſe ad ea quæ latius dicit in eodem ca. in 15. q. vlt. in 2. col. d. q. uerſic. hinc ſumpta. mouet quæſtionem. An clericus, uel Epiſcopus rebellans contra Regem cō mittat crimen læſæ Maieſtatis, & concludit etiam ꝙ non, & reſpondet ad c. Si quis laicus, (pręſuppoſito quòd ille tex. eſſet decretum autenticum, quòd non eſt) quòd ille text. procedit quandò epiſcopus vel clericus pręſtitit iuramentum fidelitatis, vel homagium domino temporali, & tandem in col. 6. verſi. Quid ergo, dicit, quòd licèt clericus vel epiſcopus non committat crimen læſæ Maieſtatis, per hoc nō remanebit impunitus, imò ſi eſt rebellis Regi ſeu domino, degradatus & ſpoliatus beneficijs, vel epiſcopatu, traditur Curiæ ſæculari propter immanitatem criminis, allegat d. ca. Si quis laicus. & Roma. hoc conſulentem per illud conſi. 366. Quæritur, qua pœna. & in ſingula. 701. Dicam tibi dubia. Sed aduerte quòd Roman. in dictis locis nihil dicit de traditione Curiæ ſęculari, ſed vtitur verbo illius text. ſcilicet degradetur. Vndè miror ꝙ allegauerit pro ſua opinione Rom. niſi ſenſerit hoc voluiſſe Rom. dū dicit, degradetur, ſed hoc non eſt verum: nam non vbicunque in iure dicitur degradetur, intelligitur, & tradatur Curiæ ſęculari. Poſteà verò valde dubitat, quòd verbum degradetur, in dicto cap. poſitum, capiatur propriè pro actuali degradatione, ſed pro verbali, [c] & relinquit c
cogitandum. Et vide Matth. de Afflict. ſuper 1. lib. conſtitutionum vtriuſq; Siciliæ, fol. 114. in rub. vbi clericus in maleficijs debeat conuęniri, vbi diſputat quæſt. Vtrùm clericus beneficiatus committens crimen rebellionis contrà Regem, poſsit priuari ſuis beneficijs per epiſcopum ſuū, & tandem concludit quòd ex circunſtantijs concurrentibus in rebellione tali, poterit epiſcopus arbitrari, & ſententiando declarare clericum in hoc delinquentem priuandum eſſe ſuis beneficijs eccleſiaſticis, dum tamen procedat ſeruato ordine iuris. Tu autem vltrà prędictos Doctores aduerte, quòd in Synodo Toletana 16. à ſexaginta & vno epiſcopis celebrata, Anno domini 693. ſub Rege *Flauio Egica*, *Siſbertus* Toletanæ ſedis Epiſcopus, loco & honore priuatus fuit, eo quòd prædictum Regem non tantum priuare regno, ſed & cum alijs complicibus interimere diſſiniuit, atque genti eius vel patriæ inferre conturbium: & excidium

excidium cogitauit, vt patet in dicta Synodo, in cap. de Sisberto episcopo, in quo pæna d. Episcopo propter prædictas causas imposita per hæc verba describitur. *Ipse verò Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisque tanti machinatione, secundum antiquorum Canonum institutionem, qua præcipitur, vt quisquis innentus fuerit talia fecisse, & viuente Principe in alium attendisse pro futura recipe, à conuentu Catholicorum excõmunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusque rebus exutus, quibusque in potestatem prædicti principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneant relegati.* Ita némpè vt secundum eorundé antiquorum Canonum decreta, in finem vitæ suę tantum communionem accipiat, excepto si Regia eum pietas antè absoluendum crediderit. Simili quoquè & cæteris qui de religiosis cuiuslibet sit ordinis aut honoris deinceps contra principem talia egisse vel diffinisse reperti exiterint, censura multandi sunt. Ex cuius nempè Synodi dispositione apertè colligitur, qua pœna sit clericus puniendus qui contrà Regem machinatus fuerit: cum illius Synodi patres pœnam illi episcopo per eos inflictam ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua visi sunt nõ nouam pœnam statuisse, sed antiquos Canones fuisse imitatos, qui tamen Canones nullibi referũtur. Et mirandum est, quòd nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim de prædicta Synodo faciat mentionem: nisi eos excusare velimus ea ratione, quòd illa 16. Synodus Toletana non omnibus familiaris est, vt patet ex eo quòd in omnibus impressionibus Conciliorum hucusque factis solùm trẽdecim concilia Toletana impressa leguntur: quamuis Gratianus aliqua ex dicta Synodo in suo opere Decretorũ intexere visus est

Eus Maiestatis laici. Adde latissimè Hieron. Gigan. in tractat. de crimine lęsæ Maiestatis lib. 1. quęst. 63. per totam, fol. 111. vbi latissimè examinat, an clericus coniurationem faciens contrà Principem, crimen lęsæ Maiest. committat, quem vide. A

Vt sit subditus. Adde glos. in Clé. pastoralis, in gl. magna, versi. Nota, de re iud. Bal. consi. 139. vol. 1. & in l. si omnes, §. si verò, C. de Episc. & cleri. & in l. dara opera, col... C. qui accusar. non pos. Ioan. de Imo. in d. Clemen. Pastoralis, col. 2. Hyppo. in l. de minore, in princ. colum. 2. ff. de quæst. Caro. Rui. consil. 23. colum. 2. nume. 6. volum. 1. Barbat. consi. 70. colum. 3. volum. 4. Cępol. consi. 17. colum. 5. Nicol. Boer. in tract. de Sedi. §. Pręsuppone etiam, num. 2. Ioan. Ign. in l. necessarios, §. non aliàs, nu. 417. ff. ad Sillanian. Marti. Gramma. voto 10. num. 32. Marti. Laud. in tract. de crimi. læs. Maiestat. quæst. 22. Hieronym. Gigan. eodem tract. lib. 1. quæst. 68. nume. 5. Bossi. in tract. delictorum, de crimine læsæ Maiest. num. 86. & vide Iulium Clar. lib. 5. recep senten. §. læsæ Maiesta. versi. hinc infertur, & co. lib. B

Clericus an dicatur committere crimẽ læsæ Maiestatis.

lib.§.fi.q.36.versi. quero nunquid. Vbi dicit, quòd licèt clericus proprie non dicatur committere crimen lęsæ Maiestatis, tamen plures ſeculares Principes ſeruant contrarium, quia cum in grauiſsimo crimine agatur de ipsorum vita, & ſtatu, non ſolent clericos ad eccleſiaſticos iudices remittere. Sed ipſi per ſuos iudices examinari faciunt, & torqueri, & quandoque etiam ſuſpendi. teſtaturq; quòd in ciuitate Florentię fuit propter crimen hoc ſuſpenſus quidā Archiepiſcopus. Guill. etiam Benedi. in cap. Rainuntius. in verbo. *Et vxorem nomine Adela.* 2. deciſ. num. 160. & ſequenti ſcribit, quòd Franciæ Curia pro criminibus lęſæ Maieſtatis, falſæ monetę, fractionis ſaluæ guardiæ Regiæ, bānit clericos de regno, quoties delinquendo Rempublicam grauiſsimè offendūt. Sed nimis periculoſa hęc ſunt, & merito à Chriſtianis Principibus cauenda, quibus non licet ſacra clericorum priuilegia violare, qui etiam in his atrociſsimis criminibus retinent, vt ab ipſis puniri non poſsint, ideoque tenentur eos ſuis competentibus iudicibus remittere, circa quòd videas Bald. in §. ſi clericus, de pace tenen. & eius viola. & noſtrum doctiſsimum Gregor. in l. 57. in gloſ. *Que la dio.* tit. 6. part. 1. in verſ. *An autem princeps.*

C *Sed pro verbali.* Adde quòd opinionem iſtam communem eſſe fatetur. Cur. iunior, conſi. 159. num. 1. quem refert Villalobos, in cōmun. opinion. litera. .. num. 99. Et licet Abb. in c. at ſi clerici. in prin. in vltim. verb. tenuerit, clericum qui cōmiſerit crimen læſę Maieſtatis poſt degradationem ſæculari Curię tradendum eſſe, tamen communis opinio eſt in contrarium, teſte Boſsio, in tracta. delictorum, tit. de foro cō peten. num. 137. & tit. de crimine lęſæ Maieſtat. num. 86. Iuli. Clar. lib. 5. recep. ſenten. §. final. quæſt. 36. verſicul. quæro nunquid.

Seque de ſuis ciminibus gloriantes.

CAPVT CXX.

1 *Clericus crimen hoc perpetrans, qualiter puniatur.*

QVoniam ſecundum Iſidorum lib. 2. de ſummo bono c. 39. Ad cōparationem mali fit deterius, quando non ſolum flagitio cōmittuntur, ſed etiā de ipſis flagitijs vanitate laudis pditi extolluntur. Quid enim peius eſt, quam in flagitijs miſeros gaudere, de quibus iam debent copioſius deplorare? ideo † merito clericus qui de ſuo crimine gloriaт, ſuſpendi debet ab officio & beneficio. [a] ita diſponit text. in cap. Quā ſit, de exceſ. prælat. Et licèt Abb. ibi diſcedat à ſummario illius tex. in quo Ioan. And. poſt gloſ. ibi videtur ponderare ſcandalum quod fuit ortum propter gloriationem illius clerici, & dicat ſequendo Innoc. quòd ibi ille clericus fuit punitus tanquam maledicus, detractor, & leuis, & quod quodlibet illorum ſuffi-

sufficeret ad imponendam illam pęnam. Ego tamen semper crederem considerandam esse qualitatem à iudicibus illius delicti de quo gloriatur, locum vbi, & personas corã quibus gloriatus est: Et an ex illa gloriatione resultet præiudicium alterius honori vel famæ, vt sic secũdum hoc mitius vel acrius puniatũ. Quis enim dubitat longe aliter puniendum esse clericum, qui furtũ se fecisse gloriatur, quam qui adulterium vel incestum, & qui adulteriũ simpliciter fecisse se iactat, quam q. illud cum persona certa quam nominat commisisse dicit, qui publicè, quam qui occultè, qui iocose & inter amicos: quam qui in rebus serijs & inter extraneos? Præterea in similibus delictis clericorum, mea sententia iudices aduertere debet, vt non solum tales clerici pœnas iactantię sustineant, sed etiam illorũ famę quibus detractum est consulatur. Et ex hac sumpta occasione posset quæri. An clerico glorianti se adulterium commisisse cum certa muliere, vel quid aliud perpetrasse, ex quo iniuria alteri personæ irrogaretur, posset ad petitionem seu querelam illius imponi pœna (cum aliter verum esse non constet) vt coram eisdem personis, vel aliis dicat illud à se dictum falsum esse, & nũquam accidisse. Quæ quæstio decisa videtur per ea quæ supra notauimus in verbo, Maledici.

A AB *officio & beneficio*. Adde Iac. Menochi. de arbi. iudic. q. lib. 2. centu. 4. casu 332. nu. 1.

Habita informatione summaria.

CAPVT CXXI.

1 *Capi nemo potest sine causæ cognitione.*

2 *Iudex, qui innocentem clericum capi fecit, puniendus est.*

3 *Traduntur multa, quæ à iudicibus, in summarijs informationibus præ oculis sunt habenda.*

CLericorum † capturam 1
iustum est vt præcedat informatio summaria delictorum, cũ in aliis delinquentibus id ipsum etiam requiratur. [a] Ad capturã a
enim personæ maximè in criminalibus non potest procedi sine causæ cognitione, vt notat Ioan. Andr. in cap. Si clericus, de senten. excomun. in 6. Et sequitur Anton. & moderni, in c. primo, de iudi. & notat Areti. ibi, in col. 7. versicul. Ista conclusio. Nec ob informationes leues capiendi sunt seu incarcerandi clerici cum sola relaxione à carcere nequeãt per iudices restitui ad suæ famæ integritatẽ. Quia vt plurimũ homines in captura facta magis capti culpam, quam iudicis leuitatẽ adesse considerant; in liberatione verò non innocentiam rei, sed iudicis in inquirendo desidiam aut in admissione precum, seu munerum facilitatem interuenisse sæpius audent proclamare.

Quo

Quo fit, vt apud plures idem fere operari solet quòd quis pro crimine aliquo incarceretur, seu damnetur, præcipue cum præter id quòd ex iniusta captura non leuis clerico irrogetur iniuria (quæ tãto est grauior iudicanda, quanto captus maiori erat insinitus honore, crimenque sibi impositum grauius) ipse clericalis status non parum offenditur: qui quidẽ ordo sanctissimus sicut ab omni crimine vero expiãdus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non præterea sic facile solent effugere clerici, ac eludere iudices, vt contra eos leuiter ad capturam procedere sit necesse. Cum ob admissa facinora, membrorum nunquam, vitæ vero rarissime peri-
2 culum timeant. † Iudex vero qui temere capi fecit innocentem clericum, præter id quod puniri debet, vt voluit Bald. in l. 1. C. de his qui latro. diuinam non effugiet vltionem, nisi capto sic iniuste satisfecerit, quia innocenti subdito (quem paterno amore tractare debuerat) potestate Dei quam in subditorum suscepit commodum, honoris ac rerum iacturam intulit leuitae quadã, aut ferali motus animo. In hac
3 † igitur informatione summaria recipienda delictorum, non parum inuigilet, prudẽs ac correctionis amator Iudex. Ea enim est ferè semꝑ totius causę fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testiũ examinationem cuiuis tabellioni committat, nam magna exinde succedũt incommoda. Sepius enim testes tabellionis solius vultum parum reueriti, inquisiti siue accusati odio, pro veris dubia firmare audent, aut eundem excusare volentes quę dicunt fucare contẽdunt, ac sępius reticent veritatem. Accidit insuper aliquando, quòd cum ignorantia tabellionis, aut versutia male interrogantur, plura quæ rem ipsam principalius concernebant occultantur. Expedit pręterea plurimum diligentem per ipsum iudicem fieri examinationem, quia post summariam informationem testiũ, captura rei sequatur, statim pręcipua cura est capti, ac suorum fautorum inquirere qui fuerunt summarię informationis testes, ipsosque inuentos terrere minis, aut blandicijs allicere, vt quę dixerint declarent seu restringant in ipsius capti fauorem: quòd ipsi testes facilius concedunt & faciunt si leniter vident quòd examinati fuerint à iudice vel tabellione. Et quia contingit aliquoties vt iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeant, quę scripta sunt non dixisse, (quod etsi non plenam pariat capti liberationem, non est dubiũ quin Iudicis conturbet animum, ac tabellionis quodãmodo lędat opinionem,) solent prudentes Iudices in criminibus grauibus, & quę non leuis momenti personas cõcernũt, adhibere secum aliquem honestum ac prouidum virum, quo etiam pręsente testes examinentur. Ob vnũ pręterea inter alia hortor Iudices omnes, vt non leuiter testes examinent in summario isto iudicio, sed omnia plene sciscitentur ab eis, & scribi faciant per notarium: quia cum in summaria hac examinatio-

ne

ne testes maiori gaudeant libertate, facilius ac liberius ea q̃ norint explanant, quam postquam licuit fautorib. rei illos alloqui, terrere, seu corrumpere. Quòd autem non sit citanda pars, dum huius informationis testes examinandi sunt, nemo Iudicum ignorat: & si ad id desideratur authoritas Doctoris, notat Bald. in l. Mouẽtes, de delato. lib. 10. in fine.

A Clericorũ incarceratio maturo consilio præcipienda est, & quæ desiderentur, vt iuste fieri possit.

Equiratur. Est equidem clericorum incarceratio, maturo consilio facienda, quæ in atrocibus criminibus, aliq̃ honoris iacturam parit, vnde Demosthenes in Epistola secunda de suo reditu se excusat, quòd iudiciũ Atheniensium effugisset, his verbis. *Iam ob dicessum meum irasci mihi non potestis, neque ideo abij quòd de vobis desperarẽ aut uspiam aliũ despicerem, sed primum carceris ignominiam, animo ferebam grauiter.* Et ideo consideratione dignissimum est, non esse presbyteros in carcerem coijciẽdos, nisi aduersus reos duo, vel tres testes dixerint testimonium, quia nec accusatio contra illos recipiende est, nisi sub duobus aut tribus testibus, vt Apost. inquit. 1. ad Timot. & inibi D. Tho. cap. accusa. 2. q. 7. q̃ malè seruant iudices Ecclesiastici, Apostolicas traditiones, & sacra Canonica iura in presbyterorum opprobrium violantes. Non tamẽ diffiteor, quos sępenumero perpensa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis alijs circunstantiis, plurimum circa capturam presbyiterorum deferendum est iudicis arbitrio, & circa materiam huius cap. vide Bald. in l. quod euitandi, ad finem. C. de condi. ob turp. cau. Sali. in l. nullus. C. de exhib. reis. Doctores in cap. si clericos, de sent. excõ. lib. 6. Fel. in cap. cum non ab homine, col. 2. de iudi. & in cap. accedẽs, 2. §. quoniam frequenter. verb. *Tu nota.* col. pe. vt lite non cõtest. Ang. Areti. in tract. malefi. in verbo, *fama publica.* col. 2. Mar. Soc. in tract. de citatione, in 2. arti. prin. quæst. 24. Petr. Foller. in pract. cri. in par. *Capiat informationem.* fol. 14. Bossi. in tract. delicto. de capt. reor. nu. 2. & tit. de indi. ante tortur. num. 180. Anto. Gom. lib. 3. resolu. c. 9. col. 2. & Franc. Mar. decisio. 946. & 912. Boer. decis. 215. num. 34. vbi refert quatuor, quę ad capturam reorum necessaria sunt. Hinc est, quod si q̃s capiatur non pręcedente informatione, debet dimiti è carceribus, sine aliqua impensa, tenet Bal. in l. si pacto quo pœnam, C. de pactis, vbi Ias. Ang. Are. dicta col. 2. & est text. optimus in l. vlt. §. nullo tempore, ff. de lib. homi. exhiben. His ẽt proximum est, quòd iniuste incarceratus non potest pro alio delicto retineri. Bart. in suis q. q. 6. tradit idem Bar. & Doctores, in l. sed eximendi, §. 1. ff. si quis eum qui, sequuntur alii multi effectus ex iniusta incarceratione, quos tradit Hyppo. in l. 1. col. 6. ff. de q.

In causis fidei maior ad capturã criminis obiecti informatio, q̃ in aliis criminib. desideratur.

In causis vero fidei, quia de grauissimo damno agitur, maior criminis obiecti informatio, quã in alijs criminibus desideratur, ideo moribus receptum est, quòd quando ex

testium

testium depositionibus constat delatos esse tanti criminis reos, fiscalis sancti Officij ab Inquisitoribus petit, quòd rei capiantur, qui peritorum habito consilio, quid in hac re faciendum sit deliberant: & si plusquam semiplena ꝓbatio ex actis processus appareat, eos cõprehendi iubent. tradit Siman. in Enchir. tit. 25. nu. 1. & 2. & in Catho. insti. tit. 24. num. 12. Ioan. Rojas in tract. de hæret. par. 2. asser. 1. nu. 12. Qui procedendi modus præscriptus est Inquisitoribus Hispaniæ Madri. instructione anno 1561. ca. 3. his verbis latinitati donatis. *Inquisitores visa informatione, simul si pręsentes fuerint, deliberẽt de captura, quæ magis iusta videretur, si fieret cum consilio consultorum eius inquisitionis, si commodè fieri posset, & videretur Inquisitoribus conuenies, & necessarium, & quòd decretum fuerit, in actis referatur. Et quamuis optimo iure soli Inquisitores personalem capturam decerne possunt, securius tamen videtur, vt peritorum consilium interueniat: nam cũ ex ea non modicè fama lædatur, non nisi grauissimo consilio, & summa deliberatione ad eam deueniendum est.*

Quòd si reus delatus insignis fuerit authoritatis, uidelicet nobilis literis conspicuus, uel religione cõdecoratus, etiamsi sufficiens pręcesserit informatio, non est ad capturam deueniendum, nisi supremus sanctę Inquisitionis Senatus prius cõsulatur, quę forma pręscripta est Inquisitoribus Hispaniæ Mad. instructione ann. 1561. c. 5. in hęc verba. *Si Inquisitores de captura consenserint, iubeantque eam fieri, sicut decreuerunt, quòd si negotium fuerit magni momenti, propter personas insignes, vel ob alias causas, prius quam suum decretum executioni mandent, Senatũ consulant: vbi verò suffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt hic prouideat ꝙ fieri conuenit.*

Qui quidem pręscriptus ordo, minimè seruari debet, quando verisimiliter fuga rei timeretur, & periculum esset in mora, & quamuis hoc manifestissimum sit, ut nulla probatione indigeat, uide tamen Reper. Inquisitor. in uerbo. *Carcer.* & in §. *Viso de carcere.* & seq. Zanc. in tract. de hęr. c. 19. num. 1. Siman. de institu. Catho. titu. 16. Ioan. Rojas, in tract. de hære. 2. par. asser. 1. Fran. Pegn. ad direct. Inquisi. lib. 3. Scho. 17. Locat. ꝟin verbo, Carcere, qui de hoc argumento latius disserunt.

Eos citari personaliter.

CAPVT CXXII.

1 *Clericus pro leui crimine, in carcerem detrudendus non est, sed personaliter citandus.*
2 *In citatione causa à iudicibus est exprimenda.*
3 *Citatio personalis, in quibus casibus fieri possit.*

CVm † enim nõ passim, nec pro quocunque leui crimine deceat clericum in carcerem trudi, tum propter sui ordinis dignitatem, tum etiam, quia in eis non sic facilè fuga timeri solet, 1

let, ideo honestius est (dum aliud non suadet criminũ grauitas) per-
a sonaliter citari eos, [a] cum hoc in criminalibus iura permittant, vt in capit. 1. de iudic. in 6. qua quidem citatione personali prudentes vti solent, & possunt Iudices ecclesiastici quoties expensas ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam, in pœnam delicti clericis intendũt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quæ satis tali pœna purgantur: & quia Ioan. Andreæ & Philip. placet, in d. capit. 1. citationem personalem non valere, non expressa causa, siue ordinarius sit Iudex, siue
2 delegatus. Cauti † debent esse iudices vt causam in citatione descri-
b bant, [b] ne citatis prębeant iustã causam appellandi, quam crederem sufficere generaliter exprimere, videlicet compareas super quadam criminali causa de qua inculparis responsurus, absque eo quòd delictum in
3 citatione narretur. † Aduerte tamen quòd Inn. in d. c. 1. quem sequitur Philip. ibi. voluit, quòd in illis tantum casibus in quibus non admittitur procurator, posit quis compelli ad comparendum personaliter: & non indistinctè in omni culpa criminali: ex quo videtur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos, quia secundum istam doctrinam, raro, aut nunquam expediet aut licebit talem citationem facere: quia si tale crimen est in quo iura non admittunt procuratorem, cum illud pro graui reputet, tunc magis expediet capere quam citare clericum. Cum vero procurator admittitur, tunc non licet facere citationem personalem, & sic erit super uacaneum consilium personaliter citandi. Sed licet prędictorum Doctorum sententia sit vera, videlicet ꝙ in cã qua quis pôt per procuratorem litigare nõ cogatur ad comparendum personaliter: Crederem tñ, ꝙ liceat Iudici ecclesiastico saltem ex officio procedẽti, in quacũ que cã criminali cũ prætendit clerici correctionẽ, cogere eũ ad personaliter comparendũ, ut illi aut uerbalẽ correctionem faciat, aut aliã salubrẽ pęnitentiã imponat, iuxta qualitatẽ excessus: neq; ex hoc grauamen aliquod sibi inferri prętẽdere posit, licèt cã eẽt talis, in qua ipse per procuratorẽ posset litigare. Non. n. hisce iuris subtilitatib. arbitror esse subtrahẽdã superiorib. clericorũ ptãtem, euocandi eos ad ꝑsonalẽ correctionẽ eis ĩferẽdã, quoties hoc arbitrati fuerint expedire. A.

Personaliter citari eos. Adde ꝙ non solũ ecclesiasticis iudicib. clericos citare personaliter permissum est, prout in hoc capite author disserit, uerũ & laicos, q.b. præcipere pñt, ut corã ipsis ꝑsonaliter cõpareãt, in his sanè criminib. q.b. iurisdõnẽ hñt, ut ꝓbaui in annota. ad istũ Do. Præsulẽ in reg. & fallen. reg. 397. uer. sed nouũ dubiũ. ubi vide, non. n. hic repeto, ne actũ agam.

Iudices ecclesiastici laicis præcipere pñt ut personaliter coram illis cõpareant in his criminib. in quibus iurisdictionem contra illos habent.

Hoc de clericis, & laicis: Episcopi uerò ob eorũ dignitatẽ quæ maxima est in Dei Ecclesia, cõpellendi non sunt, ut personaliter cõpareant, nisi ob cãm ob quam depo nendi sint, uel officio priuandi, etiã si ex

Episcopi compellendi non sunt, ut personaliter compareant

si ex officio, aut per Inquisitionẽ, seu denunciationem, vel accusationem, seu alio quouis modo procedatur. Vt nouissime decretum est in concilio Trident. Sess. 13. c. 6. de reformatione. Et dictæ Episcoporũ causæ, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debent, coram Põtifice Maximo, ac cuius integerrimo iudicio (quòd post omnipotẽtis Dei primas obtinet) terminandę sunt, vt in dicta Sessione 13. cap. 8. de refor. & in eodem conc. Sess. 24. cap. 5. de reforma. minores vero Episcoporum causę in concilio prouinciali tantum terminandę sunt, vt ibi est diffinitum.

B *Citatio psonalis, quæ fit in causis fidei, causæ expressionem non requirit.*

Et causam in citatione describant. In citatione vero, quę fit in causis fidei nulla causa exprimẽda est, sed sufficit, quòd generaliter reo pręcipiatur, vt sese sistat coram Inquisitoribus, quia volunt, ab eo quædam scire, ita scribit Simanchas de insti. Catho. tit. 44 num. 12.

Capi.

CAPVT CXXIII.

1 *Clericus propter crimina capi potest, & in uinculis detineri, etiam si de crimine ciuiliter agatur.*

2 *Clericorum captura non nisi fidelibus ministris committenda est.*

3 *Clericus sine sui superioris mandato an per laicum capi possit.*

4 *Clericus coniugatus quamuis cũ unica & virgine, qui tamen tonsuram & vestes Clericales non detulerit, potest per sæcularem iudicem capi.*

5 *Episcopus potestati, seculari clericũ in ipso crimine inuentum, capiendi licentiam generalem concedere potest.*

CLericos † propter delicta posse capi, [a] & in vinculis detineri, etiã si de crimine agatur ciuiliter, probat aperte in cap. Dilectis, de appellationib. & ibi notant Abb. & Philip. Francus, & Decius in 1. notab. † Quoties vero clericorum flagitia talia sunt, vt carcere digna iudicentur, curare debent omni solicitudine Iudices, vt talibus ministris capturam eorum committant, qui secrete ac diligenter circa illam intendant, eã ve pecuniis non redimant, aut dissimulent: longe enim magis officit delictorum correctioni in clericorum errare captura quam laicorũ: nam pręter id quòd sine ea crimina (vt expedit) puniri non possunt, tẽporibus istis infęlicibus, si ordinariorum manus effugere valet clericus flagitiosus, & ad sedem ipsam Romanam accedere, facilem obtinet contra omnes Iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem cõsequitur, sed summam suscipit audaciam coram Iudice (qui dudum illum capi pręceperat) deambulandi non minori frontis tranquillitate, quam cęteri bonis moribus imbuti solẽt incedere. Habeant insuper prelati omnes ac eorum Vicarii ad capturas prædictas faciendas, fidelem ac prudentem ministrum, cum competenti familia, cui semper necessaria

ria

ſia tribuantur, ne egeſtate coactus, pecunijs facile corrumpatur. Qui ſane et ſi laicus ſit, clericos poterit capere ſuorum prælatorum iuſſu, ſine metu excommunicationis, vt in cap. Vt famæ, de ſentent. excomm.
3 An † autē per laicum poſsit capi clericus ſine ſui ſuperioris mandato? dicendum eſt, quòd vt obuietur delicto committendo per eum, nō eſt
b dubium, [b] vt Abb. tenet in capit. Cum non ab homine, de iudic. & ſequitur Decius ibi, colum. 3. verſic. Secundus caſus. Et Aretin. ibi, col. 3. referendo eundem Abba. in cap. Si vero, de ſenten. excomm. poſt Innoc. ibi. Poſt delictum autem commiſſum, vult idem Abb. quòd ſi eſt timor fugæ, poſsit clericus per lai-
c cum capi, [c] Andr. Sicu. & Aretin. ibi, colum. 3. tenent contra Abb. quos refert ibi Decius, colum. 3. & 4. quorum opinionem veriorem aſſerit in puncto iuris, licèt ipſe reſpondeat ad fundamenta adducta per ipſos contra Abb. Vide bonam deciſionem parlamenti Delphinalis. num. 73. incip. Iudex ſæcularis, vbi deciditur, quòd Iudex ſæcularis poteſt capere, vel capi facere cle
d ricum in flagranti crimine, [d] & incarcerare abſque metu excommunicationis, ſi ibi non eſt Iudex eccleſiaſticus qui eum capiat, vel capi faciat dummodo remittat eum ſta
e tim.[e] Si † tamen clericus eſt coniu-
4 gatus, quamuis cum vnica & virgine, & non eſt in habitu, & tonſura clericali, poteſt capi per Iudicem ſæcularem, etiam in præſentia eccleſiaſtici, nec tenetur remittere, niſi cognito, an debeat gaudere priuilegio, vel non, vt ibi. Nota † etiam in 5
propoſito, quòd epiſcopus poteſt concedere licentiam generalem Poteſtati ſęculari, capiendi clericum inuentum in ipſo crimine, non vt capiat diffamatum de crimine, & non deprehenſum in eo ſecundum Aretin. vbi ſupra, in colum. 3. verſi. Nunc quęritur, poſt Ancha. in reg. Ea quę, in 21. quęſt. de regu. iur. in 6. licet aliud ſenſerit Anto.

Oſſe capi. Adde quod ad hanc capturam faciendam neceſſaria non eſt brachii ſęcularis imploratio, liberum quidem & permiſſū eſt Epiſcopis, alijsque eccleſiaſticis iudicibus, qui ad hoc iuriſdictionem habent, clericos propria authoritate capere, etiam ſi in eo loco temporalem iuriſdictionē non habuerint, niſi quando eorum poteſtas non ſufficeret ad capiendum clericum contumacem & rebellem. tex. egregius, in capit. cum Epiſcopus. de offic. ordin. lib. 6. & opinionem iſtam communem eſſe fatetur D. Epiſcopus Couarruu. in practic. quæſtione capit. 10. num. 2. verſi. Quarto non eſt. Quòd in his Hiſpaniarū regnis eſt receptiſſimū. A Epiſcopi & alii ſuperiores, uel inferiores qui in clericos iuriſdictionē criminalē habēt, ꝓpria authoritate clericos capere poſſunt.

At impius ille Mod. Pariſ. qui nullum lapidem non mouet, vt eccleſiaſticę iuriſdictoni & poteſtati, omni ſumpta occaſione temere aduerſetur, in conſuetudi. Pariſi. tit. 1. §. 41. num. 66. ſcribit minimè licere Epiſcopis, alijsve Pręlatis clericum etiā in Eccleſia delinquentē, propria authoritate capere, ſed capturā hanc, ſæcularis iudicis ꝑtāte Contra impium quendam Modernū Pariſienſem.

faciendam esse, tex. quem authoritatem inquit in d.c.cum Episcopus nullam habeaut nisi in locis in quibus Summus Præsul temporalem habet iurisdictionem. idem sequitur Iacob. de Belloui.in repet.c.Roman.§.contrahentes.nu.92. de foro comp.lib.6. sed opinio hæc non solum impia, sed falsissima est, & ideò meritò ab ea recedit D. Episcopus Couar.d. cap. 10. nume. 1.

Iudex Ecclesiastic° utrum in criminib. mixti fori possit laicos ꝑpria authoritate capere, & in carcerē mittere.

Illud etiam inter Doctores controuersum est, vtrum ecclesiastici Iudices in criminibus mixti fori, possint ꝑpria authoritate laicos capere, & in proprium carcerem mittere, quòd eleganter disputat, & resoluit D. Couarruu.d. c. 10. Ferdinan.Mencha.lib.3. de testam.§. 22. nu.17.tradidi ipse in anno.meis ad istum Domin. Episcopum. in reg. & fallen.reg. 397. Iul.Clar.lib. 5.recep.sent.§.fi.q.37.ver.vnum tamen volo, quo loco fatetur communem esse sententiam, Episcopos, cęterosque iudices ecclesiasticos, non habere huiusmodi potestatem, & dicit ità seruari in Mediolanensi dominio.& communis hæc sententia Regijs legibus in his Hispaniarum Regnis fulcita est, vt dictis annotationibus probaui, vide tamen quæ scribo infra c. 149. dictis verò annotationibus defendi posse ecclesiasticos iudices, dictis criminibus contra laicos, vti personali citatione, vt condignis pœnis puniantur. & forensis praxis hoc iam recepit.

B

Laicus qñ clericū capere possit.

Non est dubium. Adde Innocen. in c.Si verò, de senten. excommu. qui in ea est sententia, quòd si laicus videt clericum in alterius iniuriam præparatum, & non adest Prælatus suus, si clericum ipsum aliàs compescere nō possit, poterit tunc sine excommunicationis metu, capere, ligare, & incarcerem mittere, vt iudici suo tradat. Quem sequitur Lucas de Pēna, in l.generali. C. de Decuri.lib. 10.Franc. Auiles in c.prætor, c.47. in glo.incip.*Chasado*. Iac.Meno.de arbi.iudi. q.lib.2.centu.2.casu 80.nu. 18.& opinio ista communis & verissima est, licet ab ea recedat leuissima argumentatione Andreas Alcia. in c. cum non ab homine, de iud. numero 19.

C

Per laicum. cap. Adde Areti.in c. cum non ab homine, de iud. qui hãc opinionem communem esse fatetur licet ipse minime eam approbet. Eandem etiã communem esse testantur Bossi. in tract. delictorũ, ca.de captura. nu.38. Alcia.in c. cũ non ab homine, nu.63.de iudi. Iul. Clar.lib. 5.recep.sentent. §. fina.q. 28.versi. si verò Iacob. Menoch. de arbi.iudi. q. lib.2. cen. 2. casu 180. numero 18.circa quam vide Licen. Mexia, in pragm.taxæ panis.fol.83.

D

Clericus in flagrãti crimine repertus à sęculari Iudice capi potest.

In flagranti crimine. Adde Doctores in cap.vt famæ de senten.excommuni. Archid.in cap. Presbter. 81. Lapp.alleg.216. nu.4.Luc.de Pen. in l. generali. C. de Decuri.lib. 10, Bernard.Laur.in tracta. de potestate sæcula.super Ecclesi.perso.numero 20.tomo 5.tracta.diuer.Docto. vbi dicit opinionem istam consuetudine esse approbatam, Flori.in l.4.ff.ad legem Aqui.Ang. in tract. malefi.in parte, *Quod fama publica*, numero 65.Bal.in dicta l. si quam per calumniam, C.de Episcop. & cleri.

cleri. Et hoc non solum permittitur Iudici sęculari, verum etiã quicunque priuato, vt ad Iudicem suum ducat, vt not. per Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. Bal. in dicta l. si qua per calumniam Ang. d. verbo, *Quod fama publica*. dict. numero. 65. Auiles in d. c. prætor. c. 47. in verbo, *ò Clerigo*. nu. 4. & est communis opinio, vt refert Iul. Clar. d. q. 28. versi. si verò loquimur.

E *Remittat eum statim*. Nota circa hunc locum, quòd in hoc casu in quo loquitur author remisio statim facienda est, non spectatis præceptis Iudicis ecclesiastici, vt doctè scribit Petrus Auend. de mand. Regum Hispaniæ, prima par. cap. 22. num. 2. solent equidem sæculares, Iudices, intrà viginti & quatuor horarum spacium, clericos inflagrantibus criminibus repertos, suis ecclesiasticis iudicibus remittere. Securius tamen est, vt quam citius possit id faciant, nec enim cum signo tubę ignominosè ista clericorum remissio facienda est, alias sęculares Iudices in excommunicationis laqueum inciderent. itã Domi. in cap. si iudex laicus, de senten. excommu. lib. 6. Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ nu. 102. de consti. sequitur Auenda. in tract. de iniuria nu. 15.

Clericus cum sęculari Iudici remittitur, non ignominiosè remittendus est. Ideoque iniqua consuetudo ea iudicanda, est quæ in aliquibus prouincijs inuasit, vt clerici ad suos Iudices, cum maxima ipsorum clericorum ignominia (imo cum maximo sacerdotalis de decore); remittuntur nam plerumq; cum mitra in capite, vel tubis sonantibus remittuntur, quod quandoq; seruatum fuisse in ciuitate Perusij refert Ang. in Iuli. circa finem. ff. ad leg. Iuli. de publica solent etiam aliquando Iudices laici, eos remittere ligatos cum maxima populi multitudine. Alij verò (quòd peius est) faciunt eis radi caput, ne videatur corona clericalis, & eos tanquam laicos impiè suis Iudicibus remittunt, vt testatur Paris de Puteo in tractatus synd. fol. 22. numero 5. Refertque ipse in eod. tractatus in verbo, *Remissio*. fol. 391. quod quidam Regens, qui remisit clericum, ad Episcopum cum catena in collo, priuatus fuit officio, quem refert Carau. super ritu magna Curiæ. 235. num. 7. & sequen. In Mediolanẽsi dominio prędictæ remissiones, absque dedecore & ignominia ipsorum clericorum fiunt, vt scribit Iul. Cla. in pract. crimin. §. fi. quęst. 36. versi. quęro quomodo, sic in Hispania eas sæpè fieri sum testis. Sed quoties ea remissio fit, a Iudice sęculari clericus ipse remittendus cum custodibus, expensis ipsiusmet clerici, quemadmodum not. Aufr. in Clemen. 1. de offic. ordi. quæst. 2. nu. 22. idem in Capell. Tholosa. decis. 273. Nicol. Boer. decis. 303. colum. a penult. D. Episcopus. Couarruu. in pract. quęst. capitulo 33. numero 5. Quod si clericus pauper sit, remittendus erit expensis Episcopi, secundum eosdem. Quando vero ea remissio fit à Iudice sęculari, cum causę processu, minimè ecclesiasticus Iudex ei stare tenetur, est equidem de hoc communis opinio, vt testantur Decius in cap. at si clerici, de iudi. Gramma. consi. crim. 42.

num. 1. Viuius lib. commu. opin. in verbo, Iudex laicus. Iul. Clar. in pract. crim. quæst. 36. uersic. fi. Sunt equidem acta processus, coram incompetenti iudice facta, quæ nullam fidem faciunt.

Ab Ecclesijs, ad quas confugerunt, extrahi.

CAPVT CXXIIII.

2 *Sacerdos an ecclesiarum sacrorumque templorum immunitate gaudeat.*

1 Vòd † hoc non liceat ecclesiasticis Iudicibus, inter alia primũ persuadere videt̃ Ilerdensis Concilii capitulum octauũ, in hęc verba disponeis: *Nullus clericorum seruum aut discipulum suum ad ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat: quòd si fecerit, donec dignè pęniteat à loco cui honorem non dedit segregetur*. Patet igitur, quòd si dominus uel si magister tenetur ecclesiam reuereri, & pro dominica, aut magistrali disciplina non licet illis aliquem de ecclesia extrahere, multo minus licebit Iudici ecclesiastico ad incarcerandum clericos, & imponendam eis pœnam, id efficere, Et hoc credit verius Cadina. in cap. Inter alia, de immunita. Ecclesi, ubi respondet ad aliqua fundamenta, quæ primo in contrarium adduxit. Hoc etiam tenet Rom. in consil. 227. Spectabilis domine. Idem in consi. 234. Aduertendum quia dico. ubi hoc probat ratione triplici: Prima, quia Canones, non distinguunt laicum à clerico. Secunda, quia est maior ratio in clerico quã in laico, ne extrahatur, quia Ecclesia est propria domus clerici, iuxta l. plerique, de in ius uocan. ff. Tertia, quia hoc priuilegium est concessum loco ipsius Ecclesiæ, & sic habet locum in quolibet ibi reperto: quod limitat in d. consil. 227. nisi clericus commisisset delictum ex enumeratis in dicto capit. inter alia. Abb. tamen pluribus rationibus & fundamentis allectus in dicto cap. Inter alia, in colum. 4. putat uerissimum, clericos non gaudere immunitate Ecclesiæ, iudex Ecclesiasticus causa disciplinæ, & non odij velit eos arcere ab Ecclesia & punire, & extrahere ut duci faciat ad carcerem. Vide Cardin. in Clem. 1. de pęniten. & remis. in q. 7. ubi refert Lauren. dicentem, quòd opinio Innocen. uolentis clericum posse extrahi ab ecclesia, propter homicidium, & deponi, & in monasterium detrudi, posset procedere, ubi monasterium non esset nimis arctum, nec esset carcer perpetuus: ex cuius opinione videtur dari quædã media uia, quod clericus posit extrahi ad pęnas citra detrusionem in arctum monasterium, & carcerem perpetuum sustinendas. Vide tamen Io. de Vischis, in tract. de immunita. Eccles. in 2. col. cum duabus sequen. ubi refert opi. Abb. de qua supra, & tandem ibi, & in fol. fi. colum. 1. tenet contra illum, & concludit, in prima & secunda &

tertia conclusionibus, quas ibi facit, quòd Iudex ecclesiasticus non potest extrahere clericum subditũ, nec illi pœnã corporalem imponere quo ad forum cõtentiosum, nec potest etiam causa disciplinæ arcere illum, nec pena corporis afflictiua contentiosè punire: licet aliud sit in foro pœnitentiali, quando delictum est publicum, dum tamen non extrahat de ecclesia. & ista uidetur verior, & communior opin. Abb. tandem vbi supra, reliquit cõsuetudini, quę in hoc multum debet attendi, secundum eum. Quæ quidem iam uidetur recepisse, ut clerici à suis iudicibus extrahantur ab ecclesiis, [a] Quod nempe etsi nullibi hucusque legerim, hoc limitandum censerem, nisi in casib. ubi clericus post degradationem tradendus esset Curiæ seculari: tunc enim aut non extrahendum eum crederem, aut si extrahatur, post degradationem & verbalem in sententia traditionem Curię sæculari, ad ecclesiam reducendum esse iudicarem ęquissimum, ubi tamdiu solùm immunitate gaudebit, quamdiu in ecclesia fuerit moratus, sicut & aliis contingit facinorosis laicis.

1 AB ecclesiis. Adde quod idẽ fatetur D. Couarr. lib. 20. variar. resolut. c. 20. num. 16. Remig. de Goni. in tractat. de immu. Eccles. fall. 21. fo. 161. Iulius Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. q. 30. versi. ulterius quæro. Mart. Nauarr. in Manuali, cap. 25. nume. 22. quo loco dictam consuetudinem limitat, quo ad Iudicem ecclesiasticũ: non quo ad secularem, quem dicit non posse ab Ecclesia extrahere ob delictum, clericum in minoribus constitutum, licet post Concilium Tridentinum Ses. 23. cap. 6. in eũ habeat iurisdictionem, non sane is debet esse deterioris conditionis quam alius laicus.

Incarcerari.

CAPVT CXXV.

1 *Clericorum incarceratio non passim nec leuiter facienda est.*

2 *Carcer immundus, aut cum sæcularibus personis, clericis constituendus non est.*

3 *Carcer tormentum est.*

4 *Clericus afflictiuo corporis carcere detinendus non est, nisi talis præcedat informatio qua secundum excessus qualitatem, questionibus sit subijciendus.*

5 *Si clericus sit incarceratus solùm ad custodiam, sufficit quòd de crimine præsumptiuè constet.*

6 *Lite pendente, apud Iudicẽ ecclesiasticum clericus initiatus prima tonsura detineri debet reclusus in carceribus.*

7 *Carcer, qui non solum ad custodiam, sed ad afflictionẽ corporis ordinatur, secundum delicti mensuram, personæq; qualitatẽ est dandus.*

8 *Carcer, qui in penam criminis imponitur, qualis sit constituendus.*

9 *Pena carceris quãdo pro delicti pena imponitur, absq; plena probatione nemo in carcere est detinẽdus.*

1 CLericorum † carceratio sicut non passim, nec leuiter facieda est, quia eius præiudiciũ est irretractabile, vt not. Bald. in l. 1. C. si in integ. rest. postu. & refert Felin. in capit. Cum super, colum. pen. de re iudic. sic nec dũ casus exigit, omittenda, eos nãque plus solet punire, quã custodire carcer, in pluribusq; delictis illa est precipua ac vtilior pena, que nulla valet appellatione reparari: quãuis superiores velint delinquẽtibus fauere, quæ insuper Iudices illã imponentes non auaritiæ nota cõmaculat, sicut penę pecuniarię efficere solent. Curare † tamẽ debent ecclesiastici Iudices, vt sacerdotũ, ac in sacris cõstitutorũ carcer, nõ immũdus seu squalidus sit, neve eos cum sęcularibus personis simul detineri consentiant. Cũ † insuper carcer sit tormentũ, [a] vt placuit Bald. in l. 1. de custo. reorũ, & in l. prima, de his qui ad liber. peruen. nõ pos. Et etiã compedes fortes, vt dixit Bart. in d. l. 1. de custo. reorum. † Aduertere ẽt debet Iudex ecclesiasticus, ne clericos captos (in sacris maximè) afflictiuo corporis carcere detineat, [b] ꝑ q̃ non talis præcedit informatio, talijsve est qualitas excessus & ꝑsonæ, vt ad torturã deueniri possit, ac debeat. Triplex præterea genus carceris considerari potest. Aut † enim ideo Iudex incarcerat, q̃a solũ custodire prætẽdit captum, dũ de delicto tractat, & tunc sufficit quòd cõstet saltẽ præsumptiuè de eo: & in tali casu præcipuè fidelitas custodũ, & securitas loci ꝓcurari debet, sine eo q̃ capto solatia moderata tollant, ac cõmunicatio amicorũ & aliorũ interdicatur: nisi delicti grauitas & qualitas aliud suadeat. † Si 6 verò aliquis primæ tonsuræ clericus sæculares Iudices timẽs (vt quotidie contingit) carceri ecclesiastico se offert, procuraturus inde sæcularium Iudicum inhibitionem, ac suorum scelerum impunitatem, aut leuitatem pœnæ: tunc caueant ecclesiastici Iudices, ne leuem carcerem & ad libitum petentis assignent, sed intra palatium episcopi, & in solitum carcerem illum detrudant. [c] Aliter enim quã do ecclesias ꝓ carceribus illis assignant, plura inde proueniunt incommoda: nam quãdiu ibidem commorantur, eas ludis, blasphemijs, & obscœnis actibus polluunt, notumque inde exeũtes grauiora sæpius scelera illis à q̃bus liberari satagunt, perpetrare, multotiesque in ecclesiarum ianuis positi, vel per cœmiteria deambulantes sæculares Iudices irridẽt, ac perfricta fronte contemnunt, ex quo sæpius irritati, illi eos ab ecclesijs extrahunt, & in contemptum ordinis & censurarum, vinculis grauibus subijciunt, ac quandoque ꝓ commissis illos laicorum pœna plectunt. Vt autem hæc omnia & alia quæ referri possint incommoda cessent, debent ecclesiastici iudices (dictis omnibus importunitatibus cõmoti ac respectibus) tales sic oblatos clericos solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitatem, de quo inculpantur, illis custodiam & vincula adhibere, quamuis nullus illos accuset, nullaque ab eis sit de

delicto

delicto informatio recepta. Hoc nã que & talium clericorum tempera-bit facinora (quorum pars magna ob nihil aliud quam ad impunitatem scelerum tonsuram recipit) & in sæcularibus iudicibus ecclesiæ obedientiam nutriet. Vt autem carcerem & custodiam criminis qualitati commensurare valeant, Iudicibus omnibus consulerem, vt statim a Iudicibus sæcularibus informationẽ criminis, quam contra ipsos habent, amicabiliter exigant, quã illi libenter præstare solent, quando zelum Iudicis ecclesiastici intelligunt. Aut si illam denegauerint, ipsi ex officio eam pro viribus req̃rant: aliter enim si in talium detrusione desides extiterint, præter superiora incommoda, eueniet sæpius vt postquam eos à Iudicum sęcularium manibus inhibitione liberarint, ipsósque iam sui fori pronunciatos punire voluerint, à leui carcere aufugiant, & tanquam securos ab vtriusq; fori iudicibus (q̃ a à primis censura, à reliquis verò fuga liberauit grauioribus se enormitatibus immiscuisse comperiant.

7 † Aut carcer non solum ad custodiam ordinatur, sed ad afflictionem corporis: vt quia Iudex intendit sola carceris pœna punire delictũ, & tunc dari potest asperior, iuxta excessus mensuram, personęque qualitatem. Vtilis namque vt præmisimus, in clericis (quos a membrorũ mutilatione sacri Canones effecerunt immunes) carceris pœna censetur, & cuius afflictione præterita purgantur vitia, & præsentia impediuntur fieri, ac futura sæpius post liberationem sui memoria vitari solent. † Aut insuper carcer in pœnã 8 criminis per sententiam imponitur, & tunc non modo securus, sed & qui pœnam condignam ingerat applicandus est, dum tamen in hoc debitus seruetur modus, iuxta ea quę infra describentur in parte, *Ac in perpetuum carcerem.* † Vnum insuper 9 aduertant Iudices, quod vbi ex constitutione aut consuetudine pœna carceris est statuta delicto, tunc nõ est aliquis in carcere detinendus sine plena probatione delicti: [d] aliàs d enim contingere posset quod sola informatione summaria, iam ordinaria pœna carceratus plecteretur, & sic Iudex tunc posset ad solam capturam procedere, vt satisdatione fugam personæ prouideat.

It tormentum. Nota ꝙ A carcerem Ancus Martius Romanorũ IIII. Rex ædificauit, vt testatur Plinius minor in suo libello de viris Illustribus, & Liuius ab vrbe condita. Eutropius autem lib. 1. de gestis Roma. inuentionem carceris ad custodiã & terrorem Tarquinio Superbo Regi ascribit. Vtcunquè sit, inuentum Regium fuit, & hinc est quòd ius carceris occupans, in crimen lęsæ maiestatis incidat. Est equidem carcer mala mansio, adeo ꝙ morti æquiparetur. Ita dicit Bald. in capitulo 1. §. denique, quæ fuit prima causa benefic. amit. Et est inuentus ad custodiendum, non vero ad puniendum, l. aut damnum, §. solent, ff. de pœnis, l. incredibile, C. eo. tit. capit.

Carcerẽ q̃s prius edificauerit.

quamuis ad reorum, de pęnis, lib. 6. l. 1. C. de custo. reo. l. 4. tit. 31. part. 7. & egregia l. 11. ibi, licèt secus sit de iure Pontificio, secũdum Bar. in dicto §. solent. Felin. in capit. qualiter, in 2. de accusat. & diuersitatis rationem scribit Domi. in dicto c. quamuis, & Fulg. consi. 44.

Carceris qualitas Iudicis arbitrio relinqtur.

Quod vero attinet ad qualitatem costodiæ carceratis adhibendæ, a Iudicis arbitrio dependet, l. 1. vbi. Bar. ff. de custo. reorum. Bald. in l. 2. in fine, C. de exhib. reis. Ias. in 27. in fine lib. 3. Rod. Sua. in tracta. de fideiuso. in causa crimina. idem difiniuit concili. Triden. sess. 25. capit. 6. de reforma. quod iudicibus ecclesiasticis pręcipit, vt in omnibus criminibus semper ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, & personarum, delinquentes loco decenti custodiantur. Et ideo si catenis, aliisve vinculis, clerici ligari debeant, iudicis arbitrio relictum est, vt in specie scribunt Paris de Puteo, in tract. sind. in verbo *Carcer.* versic. an si plures. Petrus Foller. in practi. crimi. in verbo, *vel incarcerentur.* numero 8. Tiraquel. in tract. de pœnis legum, causa 31. numero 11. & ante eos Bal. in l. 2. in fin. C. de exhib. reis. perpendit itaque iudex personæ conditionem, & criminis qualitatem, & alias circunstantias, & inde percipiet, quid circa hoc fieri magis expediat. Poterit etiam ecclesiasticus Iudex, reos de graui crimine delatos prohibere, ne cum aliquo loquantur, & ita practicari per Iudices peritos & expertos attestatur Antoni. Gome. capitulo 9. delicto. numero 6. in fine. sequitur Iul. Clar. in pract. crimi. §. fi. quęst. 46. in prin.

Reus qui leuiter deliquit, leuiter custodiendus est.

Cum vero reus leuiter deliquit, leuiter custodiendus est, & ideo pensis dictis qualitatibus, possunt Iudices iubere nulla fideiussione accepta, vt domũ suam, vel aliam, vel ciuitatem, cum suburbijs pro carcere habeant, vt docet Iulius Clar. dicta quæstione 46. versic. in dubio. Quod in sacris trrbu nalibus Inquisitionis receptum est Sima. in Catho. insti. tit. 16. num. 5. Fran. Pegñ. in anno. ad Director. Inqui. lib. 3. Scholio 139.

Clericus sub fideiussorib⁹ relaxari dẽt quando corporali pœna plectendus non ẽ alias Iudex actione iniuriarũ teneretur.

Post capturam autem relaxandus erit clericus à carceribus sub fideiussoribus, quando pro crimine de quo delatus est, pœna solum pecuniaria indicta est. Hyppo. in Rub. de fideiussori. num. 247. idem in practic. crimin. §. Astringam, nume. 23. asseuerans opinionem istud communem esse Cepol. consi. 25. Bossius in tract. causarum crimi. ti. de carcerato fideiusor. comm. nu. 1. & latissimè tradit Iacob Menoch. de arbi. iud. quęstion. lib. 2. cent. 4. casu 303. qui commu. esse profitet. Quòd adeo verum est, quòd si Iudex nolit recipere fideiussores, sed clericum in carcere detinere, committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in Syndicatu actione iniuriarum. Anto. Gomes. 3. tomo vari. resolu. cap. 9. num. 8. argumento tex. in l. si vero pro condẽnato. §. 1. ff. qui satisdar. cogan.

Clericus qui paupertate oppress⁹ nõ inuenit fideiussoré pstita cautione iuratoria debet relaxari.

Quòd si clericus præssus paupertate, fideiussorem non inueniat, prestita cautione iuratoria, relaxandus est. Quam opinionẽ cõmunem

esse tradit Hypp. in dicta repeti. rub. de fideiussoribus. num. 166. & seq. Iuli. Clarus, dicta quæstione 46. versic. quòd agendum. in fine.

Iudices tam ecclesiastici quā sæculares in festis Paschatis captos relaxare solent.

Solent etiam iudices tā ecclesiastici quā sæculares in festis Paschatis. Maximè & Natiuitatis Dñi, reos relaxare. l. 3. C. de Episc. audi. vbi delicta excipiuntur quorū rei non debent relaxari, & quāuis Bar. asseueret in contrarium esse consuetudinem prout illū refert Marcus decisi. 490. num. 1. & Practi. Conra. fo. 276. num. 14. Sed apud nos in viridi est obseruantia, prout apud Mediolanēses refert Bossi. in pract. crimin. tit. de incarcera. fideiussor. cōmitten. num. 27.

Itē si pendente processu appareat reum non esse culpabilem eius delicti de quo imputatur, quòd multoties contingere solet, relaxari poterit. l. 1. ff. de custo. & exhibi. reor. ibi, *vel pro innocentia personæ* tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus qui corporali pęna plectēdus est, non dēt sub fideiussorib⁹ relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectendus est, non debet sub fideiussoribus relaxari, Bal. in l. 2. col. 1. C. de exhib. reis. Hypp. consi. 16. nu. 28. & in practi. §. attingam, num. 1. Capi. decis. 50. numero 7. Rolan. à Valle, consi. 38. num. 2. lib. 1. Couar. lib. 2. variar. resolu. cap. 8. num. 8. & commu. esse testantur insignis Suarez, in tracta. de fideiussore in causa crimi. num. 14. & Menoch. dicto casu 303. num. 15. & est tex. egregius in cap. si. clericos, de senten. excommuni. lib. 6.

B *Carcere detineat.* Adde Cardi. in Clemen. 1. de pœni. & remissi. q. 7. vbi scribit Prælatos homicidas esse & irregularitatem contrahere, si clericos terro carcere claudāt. Sequtur Petrus Foll. in pract. cri. in verbo, *vel incarcerentur.* nume. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iudic. quęstio. lib. 2. centu. 4. casu 305.

C *Detrudant.* Adde quòd hoc iam decretum est, in maximam Reipublicę vtilitatē ab Inuictissimo Carlo V. Cęsare, Maximo & Primo, huius nominis Hispaniarum Rege, Burgis, an. Domini. 1523. & rursus Pintiæ ab eius supremo cōsilio an. 1545. Alioqui si clericus nō detineat̄ reclusus in carceribus, poterit à Iudice sęculari in carcerē mitti: idque nō tantum fieri debet lite pendente super clericatu, sed etiā pendēte lite super ipsius delicti punitione. Quāuis multi ecclesiastici Iudices conentur intelligere Regia decreta lite pēdēte, circà clericatū, ea tñ finita, liberū sit illis clericos iā effectos immunes à iurisdictione sęculari à carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contrà insignem D. Couar. & alios, vt multis probaui suprà, cap. 62. nu. 20.

Clericus minorum ordinū lite pendēte circa clericatū in carceribus publicis debet detineri.

D *Sine plena probatione delicti.* Adde Auenda. hanc opinionem sequentē in cap. Prętor, 2. par. cap. 5. num. 26. & opinio hæc verissima est, & in forensibus actionibus recepta. Vnde sæpissimè consului, & obtinui: ꝙ in his casibus, in quibus Regijs nostris constitutionibus, pœna carceris pro blasphemiæ crimine imponēda sit, licèt reus cōtrà quē est solùm vnius testis testimoniū, incarcerari possit, si tñ negat crimen se cōmisisse, statim sub fideiussoribus relaxādus est, donec integra probatio

In blasphemiæ crimine licet reus unico teste capi possit, postea tamē sub fideiussoribus est relaxandus.

tio accusati criminis recepta sit, aliter equidem vnico teste, ordinariã pęnam pateretur, quòd maximam induceret iniquitatem, quòd Auẽda. dicto loco uerum putat.

Non tamen omittam (candide Lector) circa huius capitis argumẽtum, quòd si clerici post incarcerationem, carceres effregerint, & ab ipsis uiolenter recesserint, posteà capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quòd Abb. scribit in cap. à nobis, in fine, de Apostat. dicẽs hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curiæ sæculari.

Illud equidem vidi dubitari, ꝙ in forensib. actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, pręstita cautione de non recedendo, vel si fugeret fideiussorem remansurum obligatũ ad debitum soluendum, tandemque fugerit, & posteà captus, & in carcerem missus fuerit, vtrũ fideiussor teneatur ad debitũ soluendum: & eum teneri scribit alic. in l. in bonæ fidei, C. de reb. cred. Sequitur Petr. Foll. in pract. Cano. 2. par. cap. 12. nume. 9. quòd in laicis est censendum, & est not.

Tortura.

CAPVT CXXVI.

1 *Clericus etiam presbyter si suspectus sit ex causa potest torqueri.*

2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc vt laicus quæstionibus subyciatur, secùs si fuerit clericus.*

3 *Zabarellę opinio quædam exploditur.*

4 *Clericus torturæ exponendus, an debeat prius degradari.*

5 *Tortura adhuc in secunda instantia peti potest.*

6 *Clericorum tortura non debet esse ità sęua sicut laicorum.*

7 *Clericus per laicum etiam sui prælati iussu torqueri non potest.*

8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*

9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*

10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRæmissis prius quæ debeant torturã pręcedere & quæ sint eius species: & pręmissis alijs quæ in eius materia à doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa examinare ad præsens nec vacat, nec expedit, transcribere verò præter id ꝙ pudet, & piget, inutile iudico: solùm enim in hoc opusculo quę in clericis specialia sunt, & earum personas concernunt referre decreui. In primis notandum est, quòd † clerici etiam presbyteri, si sunt suspecti, possunt ex causa torqueri. ità firmat Panormit. esse communẽ opinionem Doctorum, in regula, Cũ in contemplatione, de regul. iuris, ex cuius verbis videtur colligi, ꝙ ad hoc quòd clerici torqueri possint, duo debent concurrere. Primum, quòd sint suspecti, & sic quò sint indicia benè probata, ex quibus reddantur suspecti. Alterum, 1

quòd

quòd subsit causa, quod ego intelligerem, quòd sit delictum tale pro pter quod meritò deueniatur ad torturam. Et quòd clericus torqueri possit propter delictum etiamsi agatur ciuiliter contrà eum, notãt Abb. & Philip. Francus, in cap. Dilectis, de appellat. per text. in cap. 1. de deposi. In hoc autem summè notandum est, quòd voluit Abb. Antiquus, in dicto ca. 1. videlicet, quòd clericus non debet torqueri, nisi
a sint indicia; & sit infamatus: [a] cuius sententiam dicit esse communẽ Card. ibi, vt refert Barb. col. 4. quã etiam decisionem Doctores plures sequætur & celebrant, quos ego in meis regulis & fallentijs collegi, in regula incipien. Confessus de crimine, in 2. fallen. in 3. sublimitatione, & vltrà illos idem sequitur Paris in tractat. de sindicatu, in impressione parua, fol. 287. in cap. incip. Mãdauit. Quamuis à prędicta communi sententia uoluit nouissimè recedere Alciatus paucis & leuibus fundamentis, in cap. 1. de officio Ordin. super glo. 1. nu. 43. versi. Aduerte tamen. Quòd in tantum habet locum, quòd Bonus de Cur. in tract. nobilitatis, fol. 15. col. 4. in fi. prout suprà retuli, dicebat, quod etiamsi contrà clericum sint mille indicia, nisi sit infamatus, non potest torqueri. Quod etiam scripsit Thomasius Grammaticus, in voto 11. incipien. Tremendi Dei, in nu. 15. pro quo allegat Paul. de Eleazar. & Abb. antiquum, in dicto ca. 1. & Ioan. And. & Panor. in d. regula. Cum in cõtemplatione, & Ana. in cap. 1. de cleri. percusso. Qua decisione Abb. antiqui motus Felin. in cap. De hoc. de simon. in col. 1. tenet, quòd † licèt alias confessio ex- 2
traiudicialis sit sufficiens ad hoc vt possit quis poni ad torturam, [b] b
vt per glos. vulgatam, in l. Capite quinto. ff. ad. l. Iuliam de adult. tamen fallit hoc in clerico, quod est notabile in proposito: & possent decipi in hoc plures ecclesiastici Iudices, qui moti ex illa conclusione cõmuni, torquerent clericum, qui extrà iudicium confessus est crimen. Quam conclusionem ego latius posui in dicta mea regula, & dicta 3. sublimitatione: & sequitur etiam eam Decius in cap. At si clerici, de iudic. col. 10. in prin. versi. Quartò limitatur. Ex † quibus enim (saluo 3
meliori iudicio) crederem non benè consuluisse Zabarellam in consi. 45. Casus talis est. in fin. dum dicit, quòd si clericus legitimè tortus confiteatur delictum pro quo torquebatur, nõ reputat absonum quòd interrogetur de alijs criminibus, de quibus nulla contrà eum erant indicia, & sic Iudicem ecclesiasticum ob id non esse reum alicuius pœnę: nam si clericus non potest torqueri nisi extantibus indicijs & infamia, quomodo poterit interrogari de delictis de quibus non est infamatus, nec indicia sũt, licet iam fuerit confessus aliud delictum? præcipuè quia fundamentum suum est satis fragile, videlicet quia præsumitur criminosus ẽt in alijs, ex quo vnum est confessus, per regulã, Defleat, de reg. iur. Vndè iudicem talia facientẽ & Deum in Cęlis, & superiorem suum in terris

ris offendere credo, & sic ab eo puniri posse propter id: quia si Zabarella intelligit quòd potest interrogari de delictis alterius generis, quam illud pro quo fuit totus: hoc videtur planè esse impium, vt cogatur quis prodere seipsum in delictis occultis. Si verò intelligit quod possit impunè interrogari de delictis eiusdem generis, hoc non potest fieri, vt notat Alber. de Gandin in tractat. maleficiorum, in Rubri. de quæstion. & tormentis, in col. 4. versi. Sed quid de quæstione, vbi tenet, quòd de iuris subtilitate tortus & confessus aliquod furtum de quo erãt indicia, nõ potest de alijs furtis interrogari, licèt de generali consuetudine Italiæ seruetur contrarium: quem refert & sequitur Fran. de Bruno in tract. de indiciis & tortura, in fol. 10. colum. 4. limitando quando esset diffamatio generalis contra aliquem quod esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem consuetudinẽ, quòd de aliis furtis interrogetur, aliàs non. Si ergo nec latro laicus potest interrogari de aliis furtis, quanto magis clericus? Tradunt præterea Doctores aliqui Summistæ aliud speciale in tortura clerico-

4 rum, videlicet quòd † clericus torturę exponẽdus debet prius degra-

c dari: ᶜ hoc scripserũt Auctores Rosellæ, & Siluestrinæ in verbo degradatio, qui referunt Alex. in additionibus ad Bar. in l. omnes, C. de Decurionibus, lib. 10. & Rosella refert Roma. in consil. incip. Manifestum est, & allegat tex. in l. etsi excepta, C. de malefic. & Math. ibi, *Præsidio dignitatis exutus*. Sed salua eorum authoritate, hoc non credo verum: nam pręter id quod Alexan. quem ipsi referunt, hoc non scripsit, & quod Rom. cons. non inuenitur, quis sibi persuadere poterit clericum nondum cõuictum, sed solum indicijs & infamia notatum, esse degradandum antequàm constet de veritate delicti? Item tex. in d. l. etsi excepta, non obstat, & verba illius supra relata intelliguntur, idest, non obstante priuilegio dignitatis, & ita intelligit Azo. in Summa illius tit. & Bald. & Salic. in ead. l. & Bonifacius in tract. maleficiorum, titu. de Malefi. & Math. licet Ang. ibi quẽ sequitur Ana. in c. 1. de sortilegiis, col. 2. dicat, per illum tex. quòd si cõstitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignib. illius dignitatis, & sic degradabitur, sicut fit in sacerdote, quando duci debet ad supplicium. Nec suffragari poterit dictę opinioni text. in l. proditores, ff. de re militari, cuius verba sunt. *Proditores uel transfugę plerumque capite puniuntur, & exauthorati torquentur, nam pro hoste, non pro milite habentur*. Arguendo de milite ad clericum: quod argumentum benè procedit, ut per Nicolaum Euerardum in suis Topicis iuris, in f. 33. quia illa lex nec in milite hoc disponit: nam verbũ, *Torquentur*, ibi positum, non debet intelligi de tortura quę fit ad inuestigandam veritatem, sed quæ datur in pœnam. Et quamuis hoc in milite esset expresse dispositum, nõ deberet applicari ad personas clericorum: quia in hoc non esset recipien-

cipiendum argumentum de milite terrestri ad cœlestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notoriè iniusto, & contra iuris principia. Et contrarium senserunt Ang. & Ana. in locis supra relatis, dum æquiparant militem, & clericum non in tortura: sed quòd miles debeat degradari ad torturã sicut clericus degradatur ad supplicium. In † hoc insuper proposito referendum duxi, quòd tradunt Ioan. de Ana. in cons. 1. in fi. verbis, & ibi sequitur Lud. Bol. in addit. ad eundem quòd si non fuit petitùm in prima instantia, ꝙ clericus torqueretur, potest peti postea in causa appellationis tãquam omissum, & respondet ad dictum Angel. in l. minimè. C. de appel. quòd illud est verum, quãdo non peteretur fieri: sed salua tantorum patrum authoritate, iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinæ Ang. quia ille solum dicit, quòd appellatione pẽdente non debet appellans sustinere pœnam corporis, vel cruciatum, quòd apertè intelligendum est respectu iudicis à quo: quia ille siue petatur coram eo, siue non, nõ potest torquere reum appellantem, quia aliquid innouaret, non tamen tollit q̃n Iudex appellationis post deuolutam ad ipsum causam, possic hoc facere: vnde cum doctrina Ang. non aduersaretur illis, superuacaneum fuit velle illi satisfacere. Sed nec mirandum est: sunt enim lapsus scribentium, quos expedit benigne à lectoribus sufferri: non enim semper vacat singula queque scribenda rimari. † Item aduertere etiam debent Iudices ecclesiastici, quòd tortura clericorum non dẽt esse ita sæua, sicut laicorum [d]. d ita dicit communiter teneri Abb. In dicta regula. Cum in contemplatione, vnde secundùm eum clerici non debent supponi aculeis, seu fidiculis, sed virgis, seu corrigiatis, pro quo allegat bonum text. in c. 1. in fin. 23. q. 5. Nec mirandum est quòd in ipso processu & tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur qui laicis non conceditur, cum etiam postquam sunt conuicti de crimine etiã dispari pœna plectantur, & sic mortis pœnam euadant: præsertim cum in iure videamus milites sæculi à tortura immunes effectos: quòd etiã de doctoribus & nobilibus in legibus regni nostri disponitur. Quid mirum igitur, si cum militiæ cingulum, Doctoratus gradus, parentũ nobilitas, tot homines a tortura penitus liberet, clericalis ordo promereatur, vt clericorum torturam indicia ac infamia præcedant? Nota † tamen quòd clericus nõ potest torqueri per laicum [e] etiã iussu Prælati sui, ità tenent Anto. & Anchar. in cap. vt famę, de sent. excom. vt refert Abb. ibi, in fi. & seq̃tur Dec. in c. Dilectis, de appel. in prin. licet cõtrariũ & malè, secũdũ Abb. vbi suprhẽat cõis obseruãtia. Hoc ẽt cõcludit idẽ Abb. in c. vniuersitatis, in 3. not. eo. tit. vbi dicit hoc de iure fieri non posse, & quod hoc ideo sic fit, quia hodie clerici torquentur vt laici: & talis modus torquendi nõ posset fieri per clericos, q̃a fere nemo in hmõi obtemperaret, nec sunt

Margin numbers: 5 (beside "plicium. In † hoc"), 6 (beside "que scribenda rimari † Item"), 7 e (beside "ta † tamen quòd clericus").

ſunt edocti in arte iſta torquendi ſicut & laici. Et uide Barbat. in capit. decernimus, de iud. col. antepe. vbi refert Bald. tenentem ibi, quòd Epiſcopus poteſt committere laico vt clericum torquere poſsit: ipſe tamen Barbat. miratur Bald. iſta ſic intellexiſſe, & allegat Ant. ubi ſup. tenentem conrrarium. Vide tamen Fel. in d. cap. Vniuerſitati, de ſenten. excomm. ubi dicit, quòd iſta eſt cõcluſio vera, & uerisſima, quòd laici torquentes clericũ præcepto Epiſcopi vel Vicarij, non excuſantur, imò facientes clericos per laicos torqueri ſunt excommunicati: & dicit ita tenere Arch. & Ioan. de Fantu. in cap. presbyteri, el 1. 5. q. 6. & addit ulterius quod ſi clerici neſciunt torquere, quòd tunc poterit vocari officialis laicus qui ligauit clericum torquẽdum, & poſtea clerici poſſunt torquere. Quod non videtur ſatisfacere, quia peritia torturæ ita & magis conſiſtit in actib. ipſis torquendi, quàm ligandi. An
8 † autem clericus poſsit adde torturam poni ex confeſsione delicti facta per eum corã Iudice laico, Barbat. in cap. At ſi clerici, de iudic. colum. 14. verſ. Capio nunc, motus ſeptem fundamentis concludit, quicquid alii dixerint, quòd nullo modo poteſt torqueri: licet Cardin. in cap. Per inquiſitionem, de electione, tenuerit quòd ſic. Benè tamen fatetur Barbat. quòd ſi clericus confiteatur crimen coram Iudice eccleſiaſtico, aliàs non ſuo, quòd tunc compellitur, uel excuſare illã confeſsionem, uel perſeuerare in ea per tormẽta, & quòd illo modo poteſt ſaluari opinio contraria, & uide eũdem Barbat. prius in dicto cap. At ſi clerici, in col. 4. dicentem, quòd per illum text. confunditur doctrina Bal. in l. unica, de confeſ. penult. colum. dum ſcripſit, quòd ex confeſsione facta per clericum coram laico, non eſt torquendus clericus per Epiſcopum, dummodo illam cõfeſsionem reuocet, ut erroneam: nam cum tex. ibi dicat, quòd talis confeſsio non tenet, non eſt reuocãda, quia quòd nullum eſt, reuocari nõ debet. Atque aſſerit in hoc ſomniaſſe tantum Doctorem. An † autẽ 9
clericus vacillans in teſtimonio, poſsit torqueri? Bal. in ſua magarita, in verbo Clericus, tenet quod ſic,[f] & refert Inno. in cap. Conqueſtus, de re iudi hoc tenentem. Sed clarè patet quod allegat corruptè Innocen. quia non eſt talis text. in illo tit. Ideo ob ſolam Bald. authoritatem hoc non crederem practicãdum, cum, vt, ſuprà ſcripſimus, clerici non ſint torquendi ad eruendam veritatem delicti, etiam extantibus indiciis, niſi adſit infamia, quanto magis non poterit torqueri propter ſolam uacillationem inferẽdo teſtimonium, cum ſufficiat, quòd ſi de falſitate teſtimonii fuerit conuictus poterit ob id puniri. Si uerò ſolum uacillauerit, tunc poterit de uacillatione puniri iudicis arbitrio: ad cuius etiam officium ſpectabit, quanta ſit illi fides adhibenda decernere. Neque ſuffragatur opinioni Bald. lex, presbyteri, la 1. C. de epiſcop. & cler. dum probat, quòd presbyteri licèt uacillent in teſtimonio, non ſunt torquendi.

Alij

Alij uero clerici inferiores sic, secundum glos. & summarium Salic. ibi. Nam illa l.non potuit hoc disponere circa personas clericorum, quod fatetur glossa, in capitulo Quia iuxta, l.presbyteri, lo 2.5.q.6. vbi ad litera est inserta illa lex per Gratianum.& ideo dicit, quòd illa lex instruit Iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. Sed ego credo etiam salua glos. authoritate, quod hodie iudex ecclesiasticus firma manente communi opinione de qua suprà, & cum contrarium non reperiatur de iure canonum, non poterit sequendo instructioné illius legis clericos inferiores propter vacillationem torquere, & licet d. l. presbyteri, fuerit per Gratianum admixta Canonibus, nihil sibi per hoc authoritatis accessit. Nec curare debent Iudices ecclesiastici quod notat Alberi. in dicta l. presbyteri, dum putat ipse quòd clericus etiam si vacillet & dicat se interfuisse facto coram Iudice sæculari, torqueri non potest per eũ, sed per suum iudicem ecclesiasticum: quia fundamenta quæ allegat non probant neque sufficiunt: & sua opinio adhuc habet intolerabilius inconueniens, dum firmat quod propter vacillationem factam corã sæculari possit clericus torqueri per ecclesiasticum Iudicem. In torquẽdis præterea reis, si in ciuilibus magistratibus crudelitas abesse debet, quantò magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est? precipuè quia sæpius tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatos fateri delicta quæ non perpetrarunt. quia vt dicit Ambrosius in epistolis: *Nimia seueritas extorquet plerumque crudelitate mendacium*, prout etiã apertissimè legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium de muliere sepius icta. †Aduertant etiam ecclesiastici 10
Iudices, quòd sic delinquentes torquere præcipiant, vt veritatem inuestigare satagant, sine vitæ discrimine, aut membrorum periculo id fieri mandent taliter *vt ipse torquendus saluus sit innocentiæ vel supplicio*, vt sunt verba tex. in l. quæstionis modum, ff. de quæst. Si verò contigerit, quòd tortus maneat debilitatus in membro aliquo, adeò vt quasi inutile reddatur, non per hoc existimet se irregularitatem incurrisse, vt notat Abb. post Gasp. in c. 1.nu. 9. qui cle. vel vou. Crederem tamen in hoc dicendum, quòd si hoc damnum passus est tortus propter excessum torturæ commissum à Iudice, poterit propter hoc à superiori puniri, & damnari, vt clerico debilitato resarciat incommodum. Ad quod moueor ex no. per Hip. in d.l. quæstionis modum, colum. penult. nu.72. cum seq. vbi tenet, quòd excedens modum cõsuetum, & qui debet adhiberi, secundum qualitatem personę tortę, tenetur in Syndicatu, vbi etiam distinguit inter excessum factum in tortura dolo, culpa, vel casu, quem videre poteris post Sal. in l. Gracchus. C. de adul. & Anan. in cap. 1. colum. 4. & 5. de cler. percus. quos ipse cum alijs refert.

Sit

A Clericus nisi sit infamatus, torqueri non dēt.

It infamatus. Adde Alex. ad Bar. in l. 1. ff. de pœnis. eundem in eiusdem additionibus in l. milites, C. de quæstion. Anto. de Butrio, in c. grauis, num. 14. de deposi. Felin. in cap. vniuersitatis, nu. 2. de senten. excommu. & in cap. veniens, in 1. nu. 4. de testib. & in cap. cum oporteat, nu. 7. de accusation. Ang. Aret. in tract. malefi. in verbo, *Fama publica*. And. Barbat. in cap. si constiterit, colum. 3. de accusation. Hyppol. in pract. crim. §. nunc videndum, num. 51. & in §. expedita. num. 40. & in l. edictum, num. 9. & in l. quęstionis habende. num. 76. ff. de quęstion. & in repet. rub. ff. de fideiussor. nu. 126. & in sing. 55. Ias. in l. magistratibus nu. 7. ff. de iurisdi. omn. iudi. Deci. in cap. At si clerici, nu. 126. de iud. Stheph. Aufr. in tractat. de potest. secular. super Ecclesi. person. reg. 3. nu. 17. Ioan. Const. in glos. ad constit. Regi. Galliæ. artic. 163. fol. 294 col. 1. Boer. Decis. 163. Cassan. in cõsuet. Burg. rub. 1. §. 5. nu. 6. & hanc opinionem communem esse testantur, Ioan. Imo. in cap. 1. col. 2. de deposi. Iacob. Septim. in Catho. insti. tit. 65. nu. 47. & noster Gregorius in l. 2. tit. 30. par. 7. in verbo, *Caualle ro*. Padilla. in l. quamuis. num. 9. C. de iuris & facti ignoran. Bossi. in tract. delictor. tit. de indicijs. num. 15. Didac. Perez. in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin Hiero. Gig. in tract. de crimi. lęsæ. Maiestat. Rub. quomodo & per quos crimen. quæst. 28. num. 3. pag. 266. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 64. versi. Sed an clericus, & nouissimè Ioan. Gracian. regulis. & fallen. reg. 226. num. 91. Et stante ista opinione non sufficeret vt clericus possit torqueri, vnus testis qui de delicto deponeret, nisi adesset diffamatio.

Et licèt opinio oęc communis sit, & plena æquitate, contrariam tamen tenet Abb. Panor. quem sequitur malè sibi constans Fel. in c. olim, colum. 3. versi. tertius casus, de rescript. Alciat. in cap. 1. nu. 43. de offi. ord. Iacob. Septima. d. tit. 65. nu. 48. Quæ quidem opinio in puncto iuris verior est, tum quia opinio communis nullo iure nec ratione fulcitur, tum quia nullibi legimus, quòd clerici circà hoc, aliquo sint priuilegio muniti, igitur iuris regulis, & receptissimis nostrorum traditionibus standũ est, quibus decretum stat, quod semiplena probatio sufficiẽs est, vt quis quęstionibus, & tormentis subijciatur. Tùm quia si infamia ad clericum torquendum necessaria est, hæc sanè sufficienter oritur, ex semiplena probatione, ex alijsque indiciis, quæ eum suspectum & infamatum reddũt. Præsertim quia ista indicia efficiunt notorium Iudici cap. cum olim, vbi Abb. de verbo. signi. quòd notorium succedit loco diffamationis, tùm quia regulariter plùs operantur indicia, quàm diffamatio, l. 1. §. 2. & 3. & l. fin. ff. de quæstio. & ea ratione diffamatio simpliciter non operatur indicium ad torturam, vt traditur à nostris in cap. veniens, de testi. & alijs multis in locis, tùm quia sicut respectu pęnæ ordinariæ, vt ea imponatur,

Auctor à cõi sententia recedit.

tur,

tur, sufficit quòd crimen legitimè probetur, nec necessariũ est, quòd clericus suspectus, vel infamatus sit: pari ratione, nec circa torturam imponendam hoc desideratur: nullum equidem discrimen in hoc cõstitui potest: & ideo cõmunis opinio in practica nõ seruatur, prout nec in ciuitate Mediolanensi serna ri scibit Bossi. in pract. crimin. tit. de indicijs, nu. 103. Non tamen inficior iure defendi posse, quòd scribit Abb. in cap. licet, primo not. de testib. clariora esse debere indicia contra clericum, ad torturam imponendam quam contra laicum. Sequitur Simon de Pretis. consil. 36. nu. 4. volum. 1.

B *Poni ad torturam.* Adde Bar. in l. vlt. col. 2. ff. de quæst. & in l. quoniã. ff. de his qui not. infam. vbi Bal. 1. lect. col. pe. Bar. Ang. Paul. & Fulg. in l. ictus fustiũ, eo. ti. Bal. in l. vni. nu. 20. C. de confess. & in l. milites, C. de quæst. Abb. in ca. at si clerici, de iudi. nu. 16. vbi Felin. nu. 6. Dec. nu. 9. Abb. in capi. quam sit graue, de excess. præla. & in cap. si quis de gradu, de purg. Canon. & in cap. de hoc. de simo. & in cap. olim, col. pen. de rescrip. Hyppol. in l. de minore. num. 50. ff. de quæstio. Lud. Carr. in pract. cri. fo. 56. Ant. Gom. de delict. cap. 13. nu. 8. Fran. Bru. in tract. de indicijs. 3. quæst. cui communi sententiæ suffragatur Regia lex 7. ti. 13. par. 3. vbi Greg. Lup. in verbo, *Como quier.*

C *Degradari.* Vide Lud. Car. in d. pract. fol. 85. nu. 30. nouissimę editionis.

D *Sicut laicorum.* Adde Boer. decis. 163. nu. 6. Hypp. sing. 55. & in l. maritus, col. fi. ff. de quæst. Bossi. in pract. crim. ti. de tortura testiũ. nu. 6. Sim. de Pretis. consi. 36. nu. 7. vol. 1. D. Episcop. Septi. in insti. Catho. cap. 65. nu. 49. qui nullum ex superioribus allegat, & opinio hæc cõmunis est, & contradictorem non habet, ideò in forensibus exercitationibus, seruanda est, tũ propter excommunicationis periculum, si forte debitus modus torturę transgrediatur, tum propter summã sacerdocij dignitatem, cui maxima reuerentia debetur, vt late docet Diuus Chrisostomus in libris de sacerdotio.

Tortura clericorũ non debet esse tã sæua sicut laicorum.

E *Torqueri per laicum.* Vide Siluest. in Summa ĩ verbo excõmunicatio, 6. §. 11. Hiero. Gigas, vbi paulo ante allegaui, quæst. 26. n. 6. pag. 267. Ludo. Car. in pract. cri. f. 85. nu. 25. vbi scribit, laicis licere absque excõmunicationis metu clericos ad torquendũ ligare, vt possint clericos torquere. Hæc tamen authoris & aliorum opinio non procedit in assasino, qui secundum illum à laico torqueri poterit, vbi allegat Capic. decis. 155. Nec etiam procedit, quando clerici non reperiuntur qui clericos torquere sciant, tunc sane tortura à ministris laicis infligenda est; nam aliter frustra Iudex clericum torquendum esse pronunciasset, si non esset qui exequeretur, & hoc vsu receptum est, vt alios allegans fatetur Iacob. Septiman. dicto cap. 65. num. 49.

Clericus non põt per laicũ torqueri præterq̃ in duobus casibus.

F *Tenet quòd sic.* Adde Ludo. Carr. in dict. pract. fol. 85. numer. 31. & hanc opinionem communẽ esse te-

statur Bossi. in practi. de tortura testium, numero 7. & opinionem istam Bald. contra authorem dicit esse commu. Canonistarum Foller. in pract. Cano. 2. par. 8. num. 47.

Iuramento de præmissis interrogari.

CAPVT CXXVII.

1 *Iuramentum à clerico de crimine à parte accusato exigi non debet, secus si ex officio Iudicis procedatur.*

2 *Purgatio non nisi prius præstita copia infamato est indicenda.*

3 *Iuramentum à clerico exigendum non est, nisi informationis copia prius præstita.*

4 *Reus non potest sub iuramenti religione, de delicto interrogari sine semiplena probatione, aut expressis indicijs, aut infamia præcedente.*

5 *Indicia processus reo ante confessionem sunt manifestanda.*

6 *Sola indicia sine infamia, neque ad purgationem inducendam neque ad iuramentum exigendum sufficiunt.*

1 ET si † ad partium petitionem à clericis de criminibus accusatis iuramētum exigi nō possit nec debeat, ex officio tñ procedendi Iudici hoc
a concedit a Doct. [a] ea potissimum ratione. Nam cum liceat ecclesiastico iudici, clerico infamato purgationem indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur: sic ei licet illum sub iuramento interrogare, vt placuit Panor. in cap. Cum super, quasi. ad fin. de confes. In quo tamen ego aduertendum crederem, quod cum ex dicta ratione purgationis id permissum uideatur, inferri possunt duę notandę conclusiones in materia. Prima
† est quòd cum purgatio non sit indicenda, nisi prius pręstita copia infamato de infamia, ut circa illā se defendat, & an à maleuolis seu inimicis habuerit ortū examinet. 2
Sic nec † Iudex à clerico poterit iuramentum exigere statim post capturā ante quam illi præstet copiam inquisitionis contrà eum formatæ: ex quo videtur quod practica huius Regni sumpta ex l. 4. par. 7. tit. 29. in qua disponitur quòd reus sub iuramento interrogetur statim post capturam, non habebit locū in clericis. [b] Quinimò † opinor quòd in laicis captis nō liceat id indistinctè fieri, salua iudicis conscientia: nisi iudex habeat cōtra reum semiplenam probationem de delicto, aut expressa indicia, aut infamiam. Cum ex mente Sancti Thomæ, in 2.2. quęstio. 69. art. 2. Prædictis casibus solū liceat iudici interrogare delinquentem, & delinquens teneatur veritatem dicere. Et vide ibi Caietan. qui declarando illam doctrinam Sancti Thomæ addit vnum notabile (iudicio meo) videlicet quòd in casu quo præcedunt indicia, debent manifestari reo, vt sciat se esse in tali articulo constitutum, q̄ tenetur obedire 3 b 4

obedire Iudici præcipienti, & extorquenti veritatem, ac etiã vt possit se purgare, & contrà illa opponere. ex quo videtur quod sicut ante torturam debet dari copia indiciorum, [c] sic antè interrogationẽ, vt Iudex iustè interroget, & reus teneatur fateri veritatẽ. Vnde quãdo aliquid ex prædictis tribus capturam nõ præcessit, tunc videtur ꝙ Iudex conscientia recta nõ poterit vti practica dicta l. Partit. Cùm enim captus qui delictum commisit nõ tenetur se ꝓdere, nisi præcedat aliquid de prædictis, bene sequitur ꝙ aliter non bene interrogat Iudex eum, cum cogat captum reuelare seipsum in casu vbi non tenetur, & peccaret seipsum diffamãdo, sicut alium quemcunque. Et præter id quod est iustum rationique consonũ, hoc est iuxta mentẽ illius legis Regni si bene consideratur, hoc .n. vt fiat, dicta lex præ-
d cipit in hominibus malę famæ, [d] à quibus statim post capturam vult iuramentũ exigi. Errant ergo apertissimè temerarij quidã Iudices (& q crocodilli more humano sãguine delectãtur) ꝙ statim post capturam nullo facto personarum discrimine à captis omnibus de veritate delicti iuramentũ exigũt, cùm sępiùs leuia quædam indicia causam præstiterint capturæ. Satis est enim Christiano Iudici si more Christiano iustitiã exerceat. Secũda cõclusio, quòd sicut sola indicia sine infamia nõ sufficiũt ad indicẽdã clericis purgationem eodẽ modo nec sufficiet ad hoc vt Iudex posit ab eis iuramẽtũ exigere super delicto.

Oc conceditur à Doctoribus. Nota quòd in his quæ ad praxim, & interrogandi reos modum pertinent nihil iure diffinitum est, sed prudentiæ iudicis relinquitur. Ideoque nulla certa regula in hoc constitui potest, nihilominus aliqua consideratione digna erunt animaduertenda. Et in primis monendi sunt Iudices, vt reos captos dùm de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quòd sępe numero ad veritatem patefaciẽdam mire conducit; ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterefaciant, neve iniuriosis verbis, aut contumelijs in eos irrumpant. Est equidẽ hoc à Christiana religione alienum, meminerit ipsos homines esse, & similia crimina, vel fortè maiora cõmittere posse, nisi Dei omnipotẽtis gratia, & auxilio iuuarentur. Nec aliquãdò erit indecorum, si qualitas causæ permittit, vt reus præsertim clericus, vel is qui in dignitate sit constitutus, in humiliori sed equam Iudex sedeat, vt magis quietus sit eius animus, ad confitendum de quo in causis fidei est egregia constitutio decreta Mantuæ Carpentanorũ anno 1561. c. 13. 14. & 15. A Traditur egregius modus à Iudicibus obseruandus interrogandi reos in casibus criminalib.

Benignè etiam admonẽdi sunt, & subinde exhortandi, vt simpliciter, planè, ac uerè fateãtur, & ꝙ longè caueant, ne contrà ipsos, uel alios, falsum testimoniũ proferãt.

Deinde caueant, ne interrogationibus faciendis molesti sint, ea interrogãtes quę inutilia sunt, sed ea dumtaxat quę ad rem faciunt,

sed si reus confiteri cęperit, minimè illum interrumpant, sed libenter & attentè audiant, nisi inutilia confiteatur.

Rursus multa simul interroganda nō sunt, ne reus cum Sycophanta Plautino dicere possit. *Multa simul rogitas: nescio quid expediam potissimum: sin vnum quidquid singillatim & pla idè percunctabere, & meū nomen, & mea facta, & itinera Ego faxo scias.* Hęc Plautus in Trinummo.

Rei verò ante omnia interrogandi erunt, qui sint, de ętate, de origine, & quibus parentibus orti, de patria, de alijs circunstantijs debet fieri diligens interrogatio, quia vt optimè Oratores admonent, suspitionum argumenta, non leuia summuntur ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate, præteriti temporis societate, amicitia, moribus, verbis, & alijs huiusmodi, vt docet Cicero libro 2. Rhetori. ad Herennium. Quint. lib. 5. cap. 10. Orator. Inst. tradit ex nostris Gād. in tract. crimi. titulo de præsumpti. & egregiè Fran. Casonus in tract. 1. de indi. & præsump. capitulo 1.

Id etiam cauere debent iudices, vt nę ita reos interrogent vt magis fugiendi modos præscribere, quam veritatem indagare videantur, & vt hoc suggestionis periculum euitetur, in genere sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem descendendum est, nullam singularem delicti circunstantiam exprimendo. Franc. Caso. in tract. de tormen. cap. 15. Cętera verò Iudicis integerrimi arbitrio committuntur. Nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen quòd perpetrauit, detectum esse intelligat: & istū ordinem pręscribere videtur Iureconsultus in l. 1. §. in causa. ff. de quæst. in hæc verba. *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis, suggerentis quam requirentis videtur.* Hactenus Iureconsultus.

Quibus sic pręmissis, animaduertendum est, quòd ita iuris Interprętes circa huius capitis argumentū cōfuse loquuti sunt, vt prolixa eorum lectione nō intelligas, quid tenendū iudicandūq; sit, authorq; noster (quòd cū bona eius venia dicam) super tortuosam incudē tortuosius fabricauit. Quidquid alij dixerint, bimembrem ipse distinctionē cōstituo. Aut n. Iudex p̄cedēte infamia, præhabitisq; indicijs, in causa procedit. Aut de occulto crimine cōtra iuris pręcepta iudicare contendit.

Primo quidē casu, asseuerandū est, Iudicem reum interogare iure optimo posse, ipsumque teneri veritatem confiteri debere, nec curādum est, quæ pœna imponenda sit spiritualis, vel tēporalis, vel quòd procedatur ex officio, vel ad partis instantiam, vel ꝙ crimen sit notorium, famosum, vel ne: nullū certe discrimen inter hos casus cōstitui potest, sed solùm perpēdendū est, an Iudex recte ꝓcedat. Ita ītelligēda & interpretāda est Bar. doctrina in l. inter omnes, §. recte, in fine, ff. de

Iudex iuste præcipit Reo, vt delictum fateatur.

de fur. quam communiter receptã esse fatetur Aug. Ari. ad Angel. in tract. malef. in verbo, *Comparuerunt, & confitentur totum*. nume. 13. Bertram. consi. 311. numero 3. in fi. lib. 3. idem testatur Hypp. in l. quęstionis habendę, num. 27. ff. de quęst. Pract. Conra. fol. 280. in prin. Ant. Gom. 3. tomo c. 1. nu. 65. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 45. versi. sed quęro, & eam obseruat communis stylus Italię, vt scribit Bart. in l. 1. num. 6. C. de iura. calum. ubi Bal. nume. 8. dicit, quòd ita consuetudo obseruat. Marian. in capit. qualiter & quando, nu. 227. q. 84. in fine, de accusa. San. Thom. & Caieta. 2. 2 quęstione 69. art. 1. Domi. Soto in trac. de ratione tegendi & detegen. secret. memb. 2. quęst. 7. conclus. 1. Martin. Nauar. in capitu. inter uerba, conclus. 6. Corrol. 65. 1. quęstio. Greg. Lopez. qui rem Christiane tractat, in l. 4. titu. 29. par. 7. in uerbo, *Iuras*. D. Couarr. in pract. quæstione 23. nu. 5. Rosel. in Sum. in uerbo, accusatus. §. 1. Rod. Suar. in l. 4. tit. *De las iuras*. li. 2. foro legũ. Ant. Gom. 3. to. uar. resolut. capit. 12. numero 15. Barth. à Medina in Summa, libro 1. capitulo 14. nume. 35. Anton. Cord. lib. 1. quęstione 43. dub. 3.

Quamuis opinionem cõtrariam reum posse negare delictũ, si ex cõfessione timeat pœnam corporalẽ siue iudex ex officio procedat siue ad instantiam partis. Si uero pœna spiritualis esset infligenda, ueluti excõicatio, tenetur reus sub mortali crimine delictum cõfiteri: quam opinionẽ amplectitur Abb. in c. 2. de confess. colum. penult. Syluestr. in verbo, *Confessio* delicti Alcocer in Sum. cap. 26. §. *El reo*. Soletque pro hac sententia allegari glos. in c. 2. de confess. lib. 6. Sed primam opinionem tanquam veriorem amplectimur, quam esse communẽ apud Theologos testatur Petrus à Nauarra (quem post hæc scripta legi) in tractat. de testi. lib. 2. cap. 4. nu. 138. Quæ communis & receptissima sententia, multis iuribus & rationibus fulcitur, tum quia publica vtilitas in eo versatur, vt crimina & scelera diris pœnis puniantur, vt improbi homines iustas luant pœnas, & alij earum timore, à committendis sceleribus longè repellantur, vt in l. congruit, ff. de offic. Præsi. cap. 1. de offici. ord. quòd fieri nullo modò posset, nisi iudex cõperta veritate, ex ipsius rei confessione, sententiam ad punienda scelera proferat, tum quia subditus vtroque foro iusto superioris præcepto obtemperare tenetur, Iudex autem casu suprà constituto, vt sibi veritas patefaciatur, legitimè procedit, ei verò non obtemperare inobedientiæ peccatum est, & in re graui contractum, quòd mortalem culpam continet. Tùm suffragatur tex. in l. obseruari, C. quor. appellat. non recipi. cuius legis decisio seruari non posset, si reus legitimè interrogatus, eadem lege veritatem dicere non teneretur. Tùm conducit tex. in l. vltima, ff. de crimine expil. hæredit. cap. cum delicti, de accusatio. Tùm quia in causis criminalibus iuratur de cal. l. 1. vbi glos. Salic. & Doctores, C. de iur. cal. tex.

in c.1.vbi.glos.Inno.Abb.& omnes Doctores,eod.tit.l.1.tit.11.par. 3. quòd iuramentum inter alia quæ continet,illud potissimū est, quòd reus interrogatus veritatem patefaciat,l.2. & in authe. Principalis, C.de iureiurā.propter calum. dan. & in auth.vt litigantes iur.colla.9. Tùm quia apud Hispanos Regia constitutione id diffinitum est l. 4. tit.29.par.7. cum dicit. *E estonce el Rey, ò el iuzgador deue le fazer iurar, que diga la verdad de aquel echo sobre que lo ricaudaron*. Et ibi eam notat Grego.& etiam eam perpendit magnus ille apud Hispanos Roder. Suarez in l.4.tit. *De las iuras*. lib. 2. for.ll.nume.14.Tùm quia tale iuramentum in causis fidei prestandum esse præcipit Concilium Biterrense,cap.4.in hæc verba.*Ab illis qui sic citati coram vobis, infrà tempus comparuerunt assignatum, recipiatis iuramenta de mera & plena super facto labis hæreticæ tam de se quam de alijs viuis & mortuis dicenda quam nouerint veritate*. Idē sanciuit Martinus V. in Bulla incip.*Inter cunctas*. in conci.Constantien.Sess.45.quæ continetur in literis Apost. pro sancto Officio pagina 4. cuius iuramenti formula talis est. *Iuro per Deum & Crucem, & Sacrosancta quatuor Euangelia,manibus proprijs facta,me dicturum veritatem, quòd si fecero Deus me adiuuet,sin autem contrà,Deus me condemnet*. Circà quòd aliqua summè necessaria & in practica vtilissima animaduertenda censeo.

Roder. Suar.

Reum teneri crimen sub pœna peccati mortalis confiteri.

Primò,teneri reum in proposita specie iudici interroganti sub mortalis criminis pœna, crimen confiteri.Hæc sane cōmunis est,& Theologorum,& Canonistarum opinio, vt colliges ex Diuo Thom.Caieta. Domin.Soto, & Nauar. in locis nouissime allegatis.

Reus à sacerdote absolui nō pōt, nisi animo cōceperit iudici veritatem patefacere.

Secundò quòd vsque adeò reus tenetur veritatem confiteri, vt nō possit à cōfessario absolui, nisi proponat eam patefacere. Nam talis reus in non confitendo peccat, neque eum peccati pœnitet, imò perseuerat,& ea ratione nec peccati veniam, nec absolutionem meretur. cap.peccati venia,de regul.iur. lib. 6.ità scribit Domin. Soto. d. tract. mēb.2.q.7. quòd singulare & quotidianum est teste Mar. Nauarr. in manuali, c.25.nu.36.

Reus si semel veritatem negauit eum ad supplicium ducitur eam fateri nō tenetur.

Tertiò est cōsideratione dignissimū,quòd si reus iustè interrogatus delictum semel negauerit, licet mortaliter peccet,nihilominus iuste dānatus ducit ad suppliciū, minime tenetur ad confitendū illud, nisi notabile aliquod damnū inde probabiliter sequeretur. Cùm eius spirituali saluti sufficiat iusta cōfessio cum sacramentali absolutione: vt doctissime scribit Nauar.d. cap. 25.nu.38. Nec inter secundam, & tertiā illationē,aliqua in est repugnantia.Nam ob id in secūda,reus mortalem culpā contrahit,nec absolui potest in animę iudicio, quia confessio ad crimen reuelādū, vel ad alios iuris effectus necessaria ē. Non sic in tertia, quia cū crimen legimis probationibus comprobatū est,ità vt ducat ad suppliciū reus, ideò eius confessio nō est necessaria nisi alicui graue damnū sequatur,ità bene declarat cōtrà F.Mag.

Bart.

Bart. à Medin. & Cordo. D. Segur. in suo direct. 2. par. cap. 17. nu. 36.

Si reus nõ respõ- lit Iudici interro gãti quid ib eo fa- ciẽdũ sit.

Quartò, quòd si reus à Iudice interrogatus, respondere nolit, iustè ei præcipi potest, quòd respondeat, aliàs habeatur pro confesso, ità in quadam causa grauissima Illustrissimi Comitis *de Vrana*, iudicatum fuit in Hispania, vt memoriæ protulit Rodericus in dicta l. 4. num. 15. Vel condemnari poterit ad torturam, si confiteri nolit: vel si dubiè confiteatur (puta) nõ scio, non recordor, Bald. in l. accusationem. num. 11. C. de accusation. & opinio ista approbata fuit in Regio Neapoli Prætorio, teste Capi. decis. 145. eam sequitur Foll. in practica fol. 308. & in practica sepissimè receptã fuisse scribit Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. finali, quæst. 45. versi. sed pone.

Reus statim & sine mora ueritatẽ fateri tenetur.

Quintò, asseuerandum est, reum accusatum statim cum à Iudice interrogatur, ità astringi ad veritatẽ confitendam, vt nullo modò possit à Iudice petere vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogetur, Bal. in l. cum falsum, nu. 2. ff. de acquir. hęred. quam opinionem communẽ esse fatetur August. ad Ang. in tract. malefi. in ver bo, *Comparuerunt dicti inquisiti, & cõfitentur*. nu. 6. Practi. Conrad. fol. 280. num. 2. & eam totius orbis cõsuetudo recepit, vt fatetur Sali. in auth. offeratur, num. 6. C. de litis contest. vbi Pau. de Castro, nu. 5. & 11. Amad. de sindi. nu. 184. quidquid in contrarium tenuerit Alex. in l. 1. in prin. nu. 6. ff. de eden.

Reus conuictus licet iniuste torqueãt ueritatem fateri dét.

Sextò, illud certissimi iuris est, reum legitimè conuictum sub mor talis culpæ reatu, si à Iudice interrogatur, etiam in tormentis, vtrũ crimen commiserit, teneri veritatẽ patefacere, nã licèt inique torquea tur cum testibus conuictus sit ex Angeli sententia, in l. et si certus, ff. ad Syllanianum, vbi Ioan. Igneus Aug. Arim. in addi. ad Ang. in tractatu malefic. in verbo, *Fama publica*. Quæ opinio communis est, teste Hyp. in l. 1. ff. de quæst. nu. 11. & in pract. crimin. §. nunc videndum, num. 25. Carrer. in pract. crimin. in princip. nu. 188. & licet contraria opinio assertorem habeat Bald. in l. obseruare, num. 9. C. quorum appellat. non recip. & in l. 1. num. 9. C. de iura. calum. Thom. Gram. voto 1. colum. 1. Stante igitur communi opinione nihil refert quòd reus iniustè torqueatur, cum saltem iuste à iudice interrogetur, quam ob causam veritatem cõfiteri tenetur. ità egregiè scribit insignis D. Couar. in pract. quæstio. cap. 23. nu. 5.

Iuramẽtum ueritatis à reo præstandũ est fm mentẽ Iudicis interrogantis nõ rei captiosè respondẽtis.

Septimò est circà hoc mire obseruandum, quod qui iuramentum præstat iurare debet iuxta mentem iudicis interrogantis, non secundũ propositũ aliud iurare debet, alias dolosum emitteret iuramentum, & grauiter peccaret, San. Thom. 2. 2. quæst. 89. artic. 7. in responsi. ad 4. & ibi Caieta. Soto. lib. 8. de iusti. & iure, quęst. 1. artic. 7. hinc illud Isidori. *Quacunque arte verborũ quis iuret, Deus tamen qui conscientiæ testis est, ità accipit, sicut cui iuratur intelligit*. Hęc ille. Idem iudicium habendum est de ęquiuoco iuramento, quòd

quod simulatis verbis artificiosè concipitur, ità vt duplicem sensum recipere possit, nã si licitè exigitur non licet tali amphibologia vti, ob maximam iniuriam quę Iudici qui habet ius exigendi fit, ità Soto, dicto articulo 7.

Reus qui exempt⁹ est à iurisdictione Iudicis veritatẽ criminis cõfiteri non tenetur.

Septimo, quòd tunc locum obtinent quæ supra scripsimus, quando is qui interrogat, ligitimus & competens Iudex est, vnde si is qui interrogatur, exemptus est ab illius iurisdictione, quia clericus est, vel Scholaris, aut si reus ídebite ab Ecclesia extractus fuerit, iuste poterit veritatem absque mendacio celare, & quamuis neget, officiosum est mendacium, & veniale peccatũ tantum, nisi iuramentum interuenerit. Sic tradit eleganter Domin. Soto d. tract. 2. memb. q. 7. concl. 3. Marti. Nauar. in d. cap. inter verba, Corr. 65. nu. 244. vbi dicit, idem esse quãdo iurisdictio Iudicis per appellationem vel recusationem suspensa est.

Quando Iudex legitimè ad exigendã rei confessionem procedat.

Octauò, quòd dicetur Iudex, ad confessionem exigendã rectè procedere, quando contra reum accusatũ est vnus testis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi ęquipollẽtia. Vt videtur sentire Bar. in l. fi. nu. 7. ff. de quęst. vel quod reus infamia laboret, vt infra scribo, ver. ꝙ autẽ Necnon desideratur, quod ea probatio in processu contineatur, de eaq; reus certior factus sit, vt sciat indici tunc esse obtemperaturum. Vt scribit S. Tho. & ibi Caięta. 2. 2. quæst. 69. artic. 1. & 2. Mar. Nauar. d. cap. 25. num. 36.

Reus in causis capitalibus an possit à confitẽdo crimine excusari.

Nono, illud perpetuæ memoriæ commendandum censeo, ꝙ licẽt pręfata magis communis opinio in causis ciuilibus, & criminalibus procedat, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnib. spiritualibus controuersijs. At uero in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate dictãte, asseuerandũ censeo, posse reum salua conscientia, ueritatem ipsam absque mendacio verborum inuolucro cõtegere. Inditum quidem est hominibus à natura ipsa, vt se defendant, & à mortis faucibus incolumen vitam reddant: Hinc leges oriuntur quibus inuasoreum cum moderamine inculpatę tutelę occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena subripiendi, extrema famę necessitate ad id impellente. Similiter proficiscitur illa potestas qua seruo vitãdæ seruitutis gratia (quæ mors naturalis est) permittitũ à domino fugere: fortior igitur ratio iure naturali eradicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem quæ probari non potest, vt vitam tueatur celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione, præcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferẽdum contra consanguineum cõpelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur, vt in l. 4. ff. de testib. cum similibus, nullus equidem absque insania negare potest, hoc non magis licere ei, qui mortem vel infamiæ labem est passurus.

Nec ijs refragatur, quòd Iudex iuste

iustè interroget, nã similiter reus iustè veritatē celat, & vterque suo iure vtitur, sic iure compertū est, licitum esse Iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse vero obtemperare non tenetur. Dominus similiter iustè iubet seruo ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest, & ita in terminis huius propositæ disputationis tenet Petrus à Nauar. de resti. lib. 2. c. 4. numé. 142. quo casu Abb. & aliorum opinio posset procedere.

De occulto crimine Iudex non potest interrogare.

Secundò aūt distinctionis membro, quando crimen occultum est, non licet Iudici de eo interrogare, nec reus tenetur crimen detegere, nec in hoc Iudici vel Prælato obtēperandum est, quia contra Christianam charitatem est de his interrogare, occulta quidem scelera reuelanda non sunt, sed Deo soli relinquenda, c. si omnia, c. si oues, ca. ex merito, 6. quæst. 1. text. egregius in capit. erubescant, 32. distin. ibi. *De manifestis quidem loquimur, secretorum autem, & cognitor Deus, & Iudex est.* tex. in cap. si quis aliquando, §. non tibi dico, de pœniten. dist. 1. ibi, *Non tibi dico ut prodas*, iugum equidem Domini suaue est. Religio sane Christiana pijssima est, quę noluit quempiam cum tanta sui honoris & famæ iactura obligare. Imo hoc esset contra ius naturale, nam par esset, ut si obligaret aliquē, vt se interficiat, vt latè probat D. Thom. 2. 2. q. 69. & ibi Caietan. artic. 2. Henr. de Gand. Quodlib. 1. q. 13. latissimè Abb. in c. 2. de confess. & est communis Theologorum & Canonistarum sententia, vt colliges ex Domini. Soto & Nauarr. iam allegatis.

Reus nec in causis fidei de oīno occultis interrogatur.

Nec in causis fidei reus interrogandus est de delicto occulto, de quo delatus reus infamatus nō est Directorium Inquisitorum, 3. par. de modis interrogandi reum, numero 74. nisi ipsi rei dum confitentur, ansam præstiterint ad alia interroganda, quòd frequenter contingere solet, tunc si ad causam de qua tractatur conducunt, interroganda sunt: sic decretū stat instructione Madriliana anno 1561. capit. 15. §. *Y deuen siempre*, cuius verba latinitate donata hæc sunt. *Habeant etiam Inquisitores magnam curam, ne interrogent extra indicia, nisi reus per suam confessionem occasionem præbuerit.*

Crimen occultum quòd dicatur.

Quòd autem dicatur crimen occultum, vide Abb. in c. ex literarū, de tempo. ordin. & in ca. vestra, de cohabit. cleric. & mulier. Domin. & Alexan. in c. erubescant, 32. distinc. asseuerantes, illud crimen occultum dici, quòd probari nō potest, idem tenet author noster infra, nu. 4. Sequitur Gregor. Lup. in d. l. 4. titu. 29. parte 7. vbi scribit, quòd quando non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus imponi possit tortura, vel saltem incuti terror ipsius, etiam si adesset infamia, reus interrogari non potest, ideo Iudices admonet, ne reos de occultis criminibus interrogent; nam cum eos cōtra iuris ordinem pœnis afficere intendunt, proprias animas damnant, Deumque Optimum Maximum offendunt. Nec

Iudices

Iudices contrarium facientes zelus institiæ excusaret, quia vt scribit Ab.post Hostiens.in cap.cum in iuuentute, de purga. Canon. non pmittitur aliquid fieri Iudici, ex solo Zelo iustitiæ, nisi subsit iudiciū rationis. Tunc vero sola infamia sufficeret, absque alia probatione, vt reus iuste interrogari possit, quando casus esset, in quo haberet locū purgatio Canonica, ex Abb. sententia, in dicto c.2.de confess. Præpos. Alex. in cap. ex pœnitentibus, 50. distinct. Mihi tamen (vt verum fatear) hæc opinio Gregorij nunquā placuit: nam si Iudex cum reus infamia laborat, vel contra ipsum obiecti criminis indicia vrgent iuste procedit, c. qualiter & quando, in 1. & 2. & in cap. super his, de accusat. Ergo reus seclusa morte, tenetur respondere, nec semiplena probatio, nec illa vrgentissima indicia, quæ requirit Grego. desiderantur, vt ad id compelli possit. Quando vero crimen occultum foret, piaculum esset, & longe à pietate Christiana alienum, reum interrogare. Quòd summe notandum est, quia vidi imperitissimos & impios Iudices, in hoc passim errare, qui in criminalibus, grauissimisq; causis simplicibus tabellionibus (auaritia tamen plenis) reorum confessiones committunt. Qui iuris ordine prætermisso, de occultis criminibus interrogant, datur etenim ex hoc apertissima ansa periurijs, & innumeris alijs malis, in maximum damnum Reipublicæ; dabunt qui talia faciunt, in die tremendi iudicij, strictissimam rationem.

Vnde merito exterminanda, & relegandaest consuetudo quædam quæ potius corruptela est appellanda, quæ in aliquibus tribunalibus ecclesiasticis recepta est, & quòd vehementer doleo in hoc Complutensi celeberrimo, nempe quòd in matrimonialibus dispēsationibus, qui contrahere volunt solicite interrogantur, an se carnaliter cognouerint, de quo contrahentes ipsi infamati minimè sunt, nec aliter de hoc constat. est sane cōsuetudo hęc supradictæ verissime & communi conclusioni contraria.

Curię Archiepiscopalis Cōplutensis consuetudo quędā reprobatur.

Si autem Iudex de facto reum interrogat, quando ius interrogandi non habet, minime respondere tenetur, & iuste absque labe alicuius criminis, potest ipsum iudicē verbis, communi significatione ambiguis fallere, mentiri tamen nullo modo absque peccato potest, vt docet Augustinus lib. de conflictu vitiorum, cap. si quis, cap. primum. 22. quęst. 2. Sāct. Thom. 2.2.q.69. artic.1. & Caietan. q. 89. arti. 1. Adrian. Snmmus Ecclesiæ Præsul. in materia confess. dubio 10. & quodlibe. 11. litera C. Domi. Soto in tractatu de ratione tegen. & detegen. secre. membr. 3. q.3. conclus. 5. & lib. 5. de iusti. & iure. q.6. artic. 2. Martin. Nauar. in c. inter verba, 11. q. 3. Corro. 64. Genesi. à Sepulueda in dialogo de ratione dicendi testimonium, cap. 5. quòd etiam supra scripsimus.

Reus iudici de facto interrogāti, respondere minime tenetur.

Idemq; pari ratione in teste asseuerandum censeo, qui non tenetur ad testificādum, potest Iudici interroganti dicere, se non teneri ei respondere, quamuis sciret id de quo inter-

Idem in teste obseruandū est.

interrogatur, & si illum cogere velit, appellare potest, preterquam si iuste timet, iudicem in eum sequiturum, quod si timet, respondere potest se nihil scire (intrà se tamen intelligendo) quod dicere teneatur, ità scribit Martin. Nauar. in manu. confesso. cap. 25. nu. 43. cuius opinio verissima est, & amplectenda, licet contrariam tenuerit Genesi. à Sepul. de ratione reddẽdi testimonium, cap. 13.

Reus in casu dubij an Iudici interrogãti obtemperare teneatur.

Illud vero sciri oportet, quod à nostris pretermittitur, vtrum in casu dubij reus teneatur iudici interroganti respondere, cum sibi non constat an Iudex legitime procedat, vel ne, & iustam dubitandi causam habeat, potissimũ hodie, cum ante confessionem non detur sibi copia indiciorum, vt sequenti annotatione scribam, & in proposita specie Domin. Soto in dicto tract. memb. 2. questio. 6. conclu. 3. asseuerat in fauorem rei declinandum esse, maxime in capitali iudicio, quia peius est in tali casu hominem occidere, quam Iudici non parere, idque latius ipse probat eod. tract. memb. 3. quest. 2. quod verissimum puto: Nam quod reo, ante confessionem copia indiciorum detur, naturalis defensio est, que sibi ad proprium honorem tuendum, & vitã conseruandam competit, non equidem contraria consuetudo in hoc detrimentum inferre potuit, nec pro Iudice in hoc presumendum est, cùm iuris sanctiones non obseruet, vide que scripsi suprà, versi. Octauo quod dicitur.

B *In clericis*. Nota quod hoc in ecclesiasticis tribunalibus minime seruatur, forensis namque vsus nullam differentiam inter clericos, vel laicos, constituit.

C Consuetudine receptũ est, q̃ nulla indiciorũ copia data rei confessione exigatur.

Copia indiciorum. Adde quòd istã opinionem sequitur Pract. Papien. in forma Inquisitionis in verbo, *Fama publicã*, Vbi dicit, quod male hoc in practica seruatur. De iure equidem quod suprà scripsimus verissimum est. Consuetudo tamen que sepenumero integerrima iura destruit, opinionem contrariam recepit, quo scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam, ità quotidie practicatur vt fatetur Foller. in pract. crimi. Canon. fol. 165. nu. 9. Practica Iodoc. Damhuder. fol. 24. num. 18. Practi. Conra. fol. 255. limita. 6. Iul. Clarus lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 45. versic. sed quid. vbi dicit, quod stante ista consuetudine generali, male faceret Iudex qui aliter obseruaret. Quæ forensis cõsuetudo iuuari potest, apud Hispanos ex Regia l. 4. tit. 29. par. 7. vbi eam ad hoc notat Greg. in glos. magna, in finalibus ver. dicens, sub dubio tamen fortè, quòd stante Regia illa constitutione, Iudex iustè interrogare potest, non data reo copia Inquisitionis: Sẽper tamen mihi summè placuit, ea forensis practica qua Ecclesiastici, & Sæculares Iudices, Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minime precipiant informationis copiam dari, sed tãtum tabellioni, vel notario præcipiunt quòd testium depositiones, absque eorum nominibus coram

reo

reo legat, vt inde compertum habeat, quid contra ipsum probatũ sit, & veritatem fateatur.

Testiũ nomina, & depositiones, quando Reis, manifestari dẽant.

Post confessionem vero receptã accusationemque obsanam, nõ solum testium depositiones, sed ipsorũ nomina reo manifestari debẽt, vt melius seipsum defendat. tex. elegans in cap. veniens, in 2. de accusat. Regia l. 11. tit. 17. p. 3. l. 4. tit. 1. lib. 8. ordi. noui: nunquam equidẽ defensionis facultas denegãda est. l. defensionis facultas, C. de iure fis. libro 10. tradit optime Bonifac. in tract. malefic. in Rub. de inquisit. & de earum form. num. 15. fol. 267. Fulgos. Paul. de Castro, & nouissimi in l. 2. C. de eden. vbi optime Socin. prædictam communem sententiam declarat procedere in his indicijs, & probationibus, quæ recipiuntur post inquisitionem & negationem parte citata, secus vero iudicandum est in illis quæ fiunt ante inquisitionem pro informatione Curiæ quòd est de mente Angeli, in l. quæstionis, ff. de quæst. & Bart. in l. fin. eo. tit. idque Socin. ea ratione probat, q̃a tales testes parte non citata examinati, nullum ei pręiudicium inferunt, nisi repetantur, vt in. l. fin. ff. de q. & hoc sequitur Gregor. noster, in dicta l. 11. in verbo, *Testigos*, vbi dicit, quòd per hanc practicã cessauit timor subornationis testium, qui in plenario iudicio sunt repetendi. Quę ratio potissima fuit Hostiens. hoc tenentis in d. c. qualiter & quando.

Testiũ nomina non debẽt ante publicationem reo manifestari.

Ex quo manifeste sequit̃, quod illorum testiũ nomina, reo manifestanda sunt, q̃ plenario iudicio fuerunt reproducti, vel de nouo testimonium in eo protulerunt, & hoc facta publicatione, non vero illorũ qui in summario iudicio deposuerunt, cum isti nullum pręiudicium quo ad condemnationem inferãt, data etiam sui testimonij ratificatione, alias equidẽ apertissima ansa daretur reo, vt precibus vel donis testes corrumperet, eos vel longe repelleret, ne primis depositionibus starent, & crimen maximũ in partis offensæ, & reipublicę damnum, impunitum remaneret: & sũme laudo Iudices, qui in criminalibus causis, presertim grauissimis, ità faciunt, licet practicam hanc increpet dilegens & doctus Ioan. Gutierr. allega. 13. nu. 2. Sed ab ea recedendum non est, quòd summè nota, quia nullus ex nostris ità declarat, & in actionibus forensibus est frequentissimum.

Nomina & testiũ depositiones reis publicari debent.

Sunt equidem nomina & testimonia testium eo modo, vt dictum est, publicanda, vt locum obtineat, etiam si per modum inquisitionis procedatur. Vt scribit Cępol. consi. crim. 65. & 66. Petrus Paul. Parisi. consil. 2. nu. 255. volum. 4. Iul. Clar. libr. 5. recep. senten. §. fin. quæstio. 49. siue ea inquisitio generalis, siue specialis sit, nihil ad rem facit, & hoc expresse probatur in l. 1. & 4. ti. 1. lib. 8. ordi. noui.

In causis summariis idem locum habet.

Ex qua sententia, & dictarum Regiarum legum sanctione, colligẽdum est, non esse etiam in causis, in quibus summarie, & de plano proceditur, publicationem testium denegandam, probat dicta lex 1. ibi. *Y oya a la parte, y le de copia y tras-*

traslado de la pesquisa, y summariamente proceda, porque los delictos no queden sin pena. Et dicta lex 4. ibi, *a quel o aquellos contra quien fuere hecha la pesquisa, ayan poder de demandar los nombres de los testigos, y los dichos de las pesquisas, porque se puedan defender.*

Licèt consuetudo ĩuaserit, q̃ in causis summariis, vno contextu processus fit cũ onere publicationis, & conclusionis, dẽt tamen ue re publicatio testiũ fieri, & non sub vmbra.

Vnde manifestè deducitur, q̃ licèt consuetudo iam inuasit, non solum in sęcularibus sed in ecclesiasticis etiam tribunalibus, quòd in criminibus, in quibus de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, p̃cedendum est, vt in criminib. prouenientibus ex incontinentia, ex Concil. Trid. Sess. 25. c. 14. de refor. & in alijs, processus vno contextu fieri soleat. Nempè quia datur reo ad se defendendum copia accusationis capitulorum, cum peremptorio termino, cum onere publicationis, necnon cum cõclusione, & citatione ad audiendam sententiam diffinitiuam, nihilominus tamen, cum debito effectu, & nõ sub vmbra testium publicatio fieri debet, ita vt detur reo integra copia, ut se defendat, quòd Regiæ constitutiones iã allegatę probant. Nec forensis, si cõtraria esset quamuis longæua consuetudo, defendi potest, sed tãquam iniqua diuino, & naturali iuri contraria releganda esset. Et hac ratione, si testium publicatio omittatur, processus esset ipso iure nullus, & hoc sine dubio in causis criminalibus, ita Iul. Clarus lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 48. in princ. D. Segura in Directó. Iudic. Eccles. 2. par. c. 14. nu. 8. quid antẽ sit in causis ciuilib. uide quæ scripsi ad Ioan. Ber. in regul. 708.

Malæ famę. Adde quòd forẽsis practica minimè hãc Auctoris interprætationem recepit, nam generaliter in omnibus, nulla constituta differentia, an sint bonæ uel malæ famæ dicta Regia l. Partitarum procedit, ut scribit Greg. ibi, in gl. magna, in fi. nam quòd lex illa de bona, uel mala fama loquitur, est sanè alia ratione, an reus deferendus sit per domum, ad res suas cõponendas, cum capitur, uel statim ad carceres deferendus sit, unde Greg. ab authore nostro ibi recedit, cõem practicam defendens, ut nulla copia indiciorũ reo data, iudici de crimine interrogare liceat.

D. Ioã. Ber. opinio de qua hic morib. recepta nõ est.

Confessionibus proprijs.

CAPVT CXXX.

1 *Tradũtur multa, quæ à Iudicibus ecclesiasticis, in clericorum confessionibus præ oculis sunt habẽda.*

2 *Confessio clericorum non verificata quando nocet.*

3 *Clericus, qui delictum confitetur, sine accusatione punitur.*

4 *Pœna mitior imponitur per viã inquisitionis, quàm per viam accusationis, nisi de crimine per partis confessionem constet.*

IN † confessionib. clericorum illa merito obseruari debẽt, quæ in alijs reis à iure dispoſita ac à Doctorib. interpręta- 1
ta legunt, cũ in hoc non dẽant esse deterioris cõdõnis q̃ laici. Ex quo dẽnt aduertere Iudices, an tales con-

confessiones clericorũ fuerint extraiudiciales, vel coram nõ suo Iudice, aut uerisimilia in se continẽtes, aut incidenter, & nõ principaliter factæ, curatoris authoritate non interueniente, si clerici minores sint vigintiquinque annorum, aut in tortura non seruata forma, quam in talibus confessionib. iura exigunt, & si quid tale in illis repererint, obseruent, illa quæ iura in hoc tradunt, & Doctores scribũt:
2 quę quidem transcribere nolo. † Vnum tamen fortasse attentari possit in ista materia, quòd cum clericis pro criminibus, non infligatur pęna mortis, aut mutilationis mẽbrorum, quòd in criminibus quibus veniunt puniendi circa traditionem curię sęculari, pręiudicaret illis confessio facta delicti, sine eo quòd Iudici necessario constet delictum fuisse in veritate perpe-
a tratum.[a] Nam quòd hoc in sęculari iudicio requiratur, ex eo introductum est, quia cum nemo sit dominus membrorum suorum, non potest aliquis in periculũ vitę suæ aut membrorum quicquam fateri commisisse, nisi in veritate constet delictum fuisse perpetratum. At-
3 tamen † quòd sua confessione sola possit sibi clericus in ordinibus, ac beneficiis suis facere pręiudicium, non reperitur prohibitum, cum possit ex conuentione ad illorum amissionem obligari. Vt de ordinibus probat tex. in c. quoties, 1. quæst. 7. & de beneficiis probatur in c. cum dilecto, & cum gl. in uerbo obligauit, de electione, & in c. fi. de crim. fal. vbi hoc no. Abb. in 3. nota. Quamuis omnibus Iudicibus cõsulo, ut si fieri potest, semper satagant quòd illis constet de delicto à clericis sibi confesso. Est, & alia specialitas in clericis confitentibus delictum, videlicet quòd sine accusatione puniantur: hoc tradit in eis speciale fore Hostien. in cap. 2. de confess. sic intelligendo tex. ibi, quod refert ibi Cardi. licèt ad illius tex. literam & intellectum illum non admittat. Est
pręterea † & alia tertia specialitas 4
in ista materia, quòd licèt sit uerum, quòd quando agitur per viã inquisitionis, non possit imponi
pœna ordinaria[b] delicti, ut in ca- b
pitulis Inquisitionis, de accusat. fallit hoc, si de crimine cõstat per confessionem, ita limitat Innocen. in cap. Qualiter, el 2. de accusat. & sequuntur ibi scribentes, ut refert ibi Felin. in §. licet autem, in princip. qui hoc reputat singulare. Ponit etiam Pręposi. in capitulo de accusat. secunda quæst. 8. colum. 38. probat tex. quem ibi commendat Abb. in capitulo finali, de celebra. missarum. Item aduerte in ista materia, quòd sola confessio criminis facta in causa ciuiliter acta, quãdo ageretur criminaliter, non sufficeret ad condemnationem: sed potest compelli reus, ut perseueret in ea. ita concludit Abb. in capitulo Qualiter, el secundo, in finalib. uerbis, de accusat. sic intelligens Innocen. in cap. Per Inquisitionem, de elect.

Fuisse

A **V**isse perpetratum. Adde Bald. in authēt. sed nouo iure, C. de ser. fug. vbi Cęp. col. 15. Ange. in l. 1. col. 2. ff. de confess. & in l. certum, in prin. eo tit. Angel. Aretin. vbi late Augusti. Arim. in tract. malefic. in verbo, etiam vestem, num. 25. Hyppo. de Marsi. in l. 1. nu. 32. ff. de quæst. Ludo. Carr. in pract. crimi. fol. 237. secundum nouissimã impressionem. Ioann. Ber. in reg. 124. Felin. in cap. auditis, col. 16. de præscrip. Paris de Puteo, in tracta. sindi. in verbo, *Confessio*, circa medium, Thom. Gram. decisione Neap. 2. num. 38.

In Hęresis crimine ex sola confessione absque alia probatione quis condemnari põt.

In crimine vero hæresis, ex sola confessione procedi potest ad condemnationem, quia cum hæresis crimen mente cõcipiatur, & in animo lateat, plerumque non potest aliter probari quam per propriam reorum confessionem. Bal. in l. si quis non dicam rapere, C. de Episcop. & cleric. Nicol. Arelatanus in tract. de hæret. not. 2. Fran. Ponzin. de lamijs. nu. 52. & 70.

Et quamuis hæc vera sunt, nihilominus tñ cum defensiones sint de iure naturali, vt in l. ut vim, ff. de iust. & iur. non obstãte propria cõfessione, offerri debent reo defensiones: & si quid aduersus eam opponere voluerit, audiẽdus erit, ne iniuste se damnatum cõqueratur, nam contra propriam confessionẽ multa opponi possunt, vt scribit Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 55. versic. sed pone, & quęst. 64. versi. sin autem reus.

B *Pœna ordinaria*. Adde omnino Andrę. Tiraq. in tract. de pęnis, causa 53. num. 1. cũ seq. Anto. Gomes. 3. tomo delictorum, c. 1. num. 51.

Testibus conuictorum.

CAPVT CXXIX.

1 *Laicus in criminali causa contra clericum non admittitur.*

2 *Laicus an sit legitimus testis contra clericum in criminali causa, si veritas aliter haberi non potest.*

3 *Laicus legitimus est testis contra clericum in notorio crimine, nec non in criminibus simoniæ, hæresis, & Lesæ Maiestatis.*

4 *Corpore vitiatus non potest in criminali causa contra clericum testificari.*

5 *Clericus de crimine ciuiliter conuictus, an possit beneficio priuari vigore illius sententiæ noua inquisitione formata.*

6 *Fama an probetur per laicos contra clericos.*

7 *Confessus & conuictus, quoad omnia non parificantur.*

8 *Clericus de delicto an duobus testibus conuinci possit.*

LIcet circa numerum & integritatem testium nihil sit in causis criminalibus clericorũ specialius requisitum quam in alijs, quia tamen laici clericis oppido sunt infesti, prouisũ est, quòd laici in causa criminali non possunt esse testes cõtra eos,[a] vt in capitulo, De cætero, de testi. 1

Quod

bus. Quod procedit etiam contra clericũ in minoribus, vt tenet Domi. in cap. Sicut sacerdotes, 2. q. 7. refert Felin. in dicto cap. De cętero. in prin. Quod † tamẽ limita, nisi
2 delictum, de quo clericus accusatur, esset cõmissum in loco, in quo non essent clerici, secundum Abb. ibi, notum in his, de quibus ꝑ eũ. Feli. tamen ibi credit, quòd difficile ista limitatio obtineret, quia nõ valet simpliciter consequẽtia: Veritas haberi non potest, ergo testis inhabilis efficitur habilis: quia illud solum est in his, quę de sui natura ab alijs sciri nequeũt, vt not. Inno. & Anton. in capitu. tertio loco, de proba. Vbi etiã dicit, ꝙ lex Canonica in criminali adeo resistit, ne laici testificentur cõtra clericos, quòd non videtur iste casus posse de nouo induci ex sola autoritate Abb. Et respondet ad fundamenta eius. Vide tamen Ias. in l. fi. in fin. C. de his qui. vt indig. vbi sequitur limitationem Abb. dicendo, quòd quando essemus in vna villa in qua nõ reperiret nisi vnus clericus, tunc quia nec habitu nec actu delictum posset probari per alios clericos, laici sunt idonei te-
b stes in subsidium. [b] Posset tamen considerari pro Felin. contra Abb. & Ias. quòd iste casus non est ex illis, in quibus non possunt tales testes haberi: quia hoc videtur procedere, quando ex qualitate delicti, hoc est, in cõiuratione vel aljs: quia doctores in hac materia loquentes, non ponunt exemplum nisi in coniuratione & similibus delictis, quę ex comuni sua natura solent clanculum perpetrari, non verò in his quibus ex natura loci in quo committitur delictum, nõ possunt alij testes inueniri. Alioquin in omnibus delictis comissis in desertis, admitterẽtur testes inhabiles: quia ex natura loci non solent ibi homines nisi casualiter adesse. Sed quia, si opinio Abb. nõ seruaretur, esset dare ansam presbyteris, qui soli habitant in oppidis rusticanis, vt secure & impune plura committerent delicta, etiã pręsentibus laicis, ideo crederem ꝙ eius opinio seruari posset, habita prudenti consideratione per iudicem qualitatis persone clerici delinquentis, & testium, & delicti ꝑpetrati. Et an ille clericus, aliàs sit inuisus aut gratus oppidanis illius loci. Et pręd ictam sententiã Abb. simpliciter referendo sequitur Hyppoli. in l. Diuu. colum. 3. ad fin. num. 9. ff. de quęst. vbi multa ponit in proposito, scilicet quòd vt veritas inueniatur quando ipsa aliter haberi non potest, conceditur illud, quod aliter non concederetur, & propter hoc receditur à regulis iuris communis. Quod
† etiam fallit in crimine notorio, 3
probat tex. quem dicit ad hoc Abbas optimum, in cap. pen. de purg. canon. Item etiam fallit in criminibus exceptis, scilicet simonia, Hęresis, & Lęsę Maiestatis. ita notat glos. in cap. Cum P. de accusat.
in verbo laicus. Item † mutilati 4
membris, vel corpore viciati non possunt testificari contra clericũ
in causa criminali, [c] notat Abb. An c
tiquus, in cap. 1. de except. refert Bald.

Bald. in sua Margarita, in verbo mutilati & dicit perpetuè menti tenendum. Hyppolit. in sua pract. criminali, in. §. Nunc videndum, in col. penult. nu. 52. Aduerte tamen
5 in ista materia, quòd † conuicto clerico de crimine, cũ ageretur ciuiliter lata sententia potest suus superior priuare illum beneficijs, vigore illius sententiæ, formata de noua inquisitione, & asumpta illa sententia, tanquam inducente notorium. ita voluit Innoc. in c. Qualiter, el 2. de accusat. vt refert Abb. in fin. qui dicit cum hac sua sententia transire Doctor. communiter, qui tamen dicit aduertendũ: quia hoc dictum est periculosum, & refert Innocen. sensisse oppositum in cap. Per inquisitionem, de
6 elect. † Fama verò an probetur per laicos cõtra clericos, vide p Anto. in cap. In literis. colu. vlti. de test. Et pro intellectu materiæ huius c.
7 & precedentis, nota, quòd † licet conuictus & confessus parificentur, ut notatur in c. At si clerici. de iudi. in princ. hoc intelligendum est quãtum ad hoc ut perueniatur ad sententiam, nõ quo ad omnia, ita tradidit Card. ibi. & de differẽtia constat ex his quæ notantur in ca. 2. de confess. & in c. 1. de test. loquendo in teste qui cõuincitur de crimine tangente causam aut qui
8 illud confitetur. Nunquid † autem clericus possit conuinci de delicto duobus testi. tm̃? si credimus Pau. de Castro. in l. iudices. C. de Iudic. in fin. verbis, videtur dicendum quòd non: scripsit enim ibi, quòd in criminali non videntur sufficere duo testes sine alijs presump. sed contrariũ credo verius, sequendo Card. in Clem. 1. §. Verum, in 1. quæstio. de hæret. vbi concludit, quòd etiam in causa hæresis sufficiunt duo testes,[d] propter ius generaliter disponens, quòd in ore duorum, & c. Cuius opinionem dicit veram Repertorium Inquisitorum in verbo testes, in §. Per quos testes vbi allegat pro ea gl. not. in c. Presul, 2. q. 5. quæ tenet, quòd contra Papam sufficiunt duo testes:[e] de qua etiam glo. meminit. Felin. in c. Quoties. de testib. in 1. col. d e

Ontra eos. Vide tex. in c. laicos, 2. q. 7. & in c. veniens, in 1. de testi. Spec. in tit. de teste, §. 1. versi. Item quòd est laicus. Io. An. ĩ c. Prælatis, de hom. lib. 6. Que sane opinio quo ad plenam aduersus clericum probationem, intelligenda est testimonium laici indicium facere contra clericũ. Abb. ĩ c. de cætero, nu. 5. vbi Fel. de testi. Alex. in l. maritus, ff. de q. Hypp. sing. 98. & pract. §. diligẽter, nu. 132. Foller. d. pract. cri. pag. 539 Hyppo. consi. 41. nu. 5. vol. 2. Caro. Ruin. consi. 158. col. 4. volum. 5. Roland. Valle, consil. 24. nu. 15. vol. 1. que opinio an vera sit, disserit diligentissimus noster Didacus Perez. in l. 1. ti. 3. lib. 1. ordine in glo. magn. versi. laicus preterea. Itẽ non habet locum in laicis integre & bonæ fame, in quibus cessaret sinistra suspitio, ita tenet Andreas Siculus in c. cum non ab homine, de iudi. quem sequitur Andre. Alcia. ibi nu. 92. dicẽs esse diligenter notandũ,

A *Laicus cõtra clericum, an esse possit testis.*

Nec procedit communis sententia, quandò de crimine agitur ciuiliter, quia tunc potest laicus cōtrà clericum testificari. hæc est cōmunis opinio vt fatetur Ferr. cons. 283. num. 5. versic. vltimo confirmatur, & Iul. Clar. in pract. cri. §. finali, quęstio. 24. versi. Pręterea quęro.

B *Insubsidium.* Adde omnino Ale. de Imo. consi. 64. nu. 5. volu. 1. Ias. in l. cunctos populos, in 2. lectura nu. 50. C. de Summ. Trin. Anton. in cap. tertio loco, de probat. Dec. cons. 133. col. vlt. Hyppo. sing. 73. Thom. Gram. consi. 58. nu. 4. Hyp. cons. 41. num. 5. uol. 2. Bossi. in tracta. delict. titulo de indicijs, & consider. 170.

C *In causa criminali.* Vide tex. optimum in capit. ipsi Apostoli, 2. q. 7. glos. in Summ. 4. quęst. 3. Abb. Felin. & Docto. in c. 1. de excep. Hyp. sing. 98. Dida. Perez. in l. 1. titu. 3. lib. 1. ordi. & hanc opinionem communem esse fatetur D. Episcopus Courru. in pract. quęst. cap. 18. nu. 2. Quam tamen dicit non omninò ueram esse, uel non ità intelligendam, ut ex aliquo corporis uitio, absque ulla animi labe, fidem cuipiam detrahamus, nihilominus tamen in practica difficilè esset contrà communem obtinere, ut scribit Clarus ubi pauloante allegaui.

D *Duo testes.* Adde quòd hanc opinionem communem esse fatetur Mari. Soci. & Felin. in cap. excommunicamus, in 1. nu. 27. de hęret. ubi Io. de Ana. nu. 2. Boe. deci. 341. Car. in tract. de hęret. nu. 126. Villad. de hęret. q. 13. nu. 9. Siluest. in Summa, in uerbo Hæresis, 2. q. 4. Conr. Brun. lib. 4. de hære. c. 9. Albert. de agnoscendis assertioni. q. 34. in prin. & in repeti. cap. 1. de hæret. lib. 6. qu. 16. nu. 4. Alphon. Ger. in thesauro religi. Christi. tit. de hęret. nu. 20. D. Episcop. Iacob. Septi. in Cath. inst. c. 50. nu. 3. & in Enchirid. tit. 34. nu. 4. Pala. Ruu. in alleg. uerbo. Hęresis. §. 13. Iul. Clar. in pract. cri. §. hæresis, uersi. habet etiam. Ant. Gab. in suis com. opin. in uerbo testes duo. pag. 395. Bossius. in ti. de hære. nu. 4. Ant. Gom. lib. 3. uari. resolu. c. 12. nu. 9. Ioan. Rojas in sing. fidei. 165. n. 8. & seq. Quæ communis opinio ea innititur ratione, quia casus hic de condemnandis hæreticis duorum testium testimonio, non inuenitur exceptus ab illa uulgari regula, in ore duorum, uel trium stat omne uerbum. Fatentur tamen omnes, quòd ad hoc ut per duos testes hæresis probari possit, debent esse integri, & omni exceptione maiores. c. licet, de testi. tradit Deci. consi. 429. Pala. Ruu. in alleg. uerbo Hæresis, §. 13. Nec conqueri potest reus, cū hæc probatio legitima iudicāda sit, & in nulla defensionis facultas denegetur: Imo eius causa diligēter tractetur, & antè eius condemnationem accuratè omnia expendātur.

In Hęresis crimine, an duo testes fidem faciant.

Sing. opinio quædā Host. interprætatur.

Hostiens. aūt in Sum. de hęre. §. qualiter deprehendatur, nu. 4. scribit, crimen hęresis minimè duob. testi. probari, sed tres uel plures requiri, quia nimis durum vr̄, probū virum duob. tm̄ testib. de tanto crimine condēnari, quā opinionē aduersus cōem sequitur Archi. Flor.

in 3.par.suæ Summę,ti.18.c.3.§.5. Conrr.Brun.d.lib.4.de hęreti.c.9. Nicol.Aymer.in direct.Inqui.par. 3.quęst.71. Io.Tabi. in Summa, in verbo, Inquisitor. nu.37. qui dicit Hostien.opinionem procedere de ęquitate, cōmunē vero de rigore. Albertin.de agnosc.asser. quęstio. 34.num.5.scribens opinionē Hostiens.seruari in pract. & ea cōmuniter Inquisitores fidei vti, nō uero cōmuni opinione.idem Alb. in d.rep.cap.1.quæst.16.num.12.affirmat opinionem cōmunem sibi non placere, & opinionem istā tanquam æquiorem, nouissimè sequitur Io.Rojas Valentinus Inquisitor, in tract.de hæret.2.p.4.asser.n. 103.quam declarat procedere, pręter quā si reus accusatus esset improbæ famæ & opinionis, vel alia adminicula contra eum vrgerēt, quo casu cōmunis opinio erit seruāda.

Testes in hæresis crimine minimè publicantur.

Cum equidem in hæresis crimine testiū depositiones non publicētur, vt c.fin.de hæret.lib.6.quod Innocentij VI. Pontificis Maximi constitutione decretū est, quæ incipit, *Cum negocium*, ibi. *Sane volumus vt nomina tam accusantium prauitatē hæreticam, quam testificātium super ea, nullatenus publicentur, propter scandalū vel periculū, quòd ex publicatione huiusmodi sequi possit.* Sunt tamen qui censeant (vt obiter hoc dicam) decretum illud non esse Inno. VI. eo quod is Pontifex decem tantummodò annos uixit, & in dicta constitutione annus undecimus sui Pōtificatus refertur, nec minus fuit Innocen. V. qui septem annos uixit, undè ea constitutio necessario tribuēda est Inno. IIII. qui per vndecim annos in sede Petri præfuit, ut nouissimè refert Frā.Peg.in director.inqui.3.p. Scho.129.quàm extrauagantem referunt Reper.Inquisitorū, in uerbo, nomina, uersi. núc uidēdū est. Petrus Paul. Paris. cons.2.vol.2.Nico.Aymer.in Directorio Inquis.1.par.in fi.Iaco. Septi.in Enchir.Inquis.tit.35.nu.15.

Quòd etiam diffinitū est Apostolica constitutione Pij IIII. Pontificis Maximi incip. *Cum sicut*, quæ cōtinetur in literis Apostolicis pro officio Sanctę Inquisitionis, pagina 105. Hoc equidē antiquitus Biterrēsi & Narbonēsi Concilijs fuit stabilitum in quorū primo ita scriptum est. *Illud autem caueatis, secundū prouidā Sedis Apostolicæ uolūtatē, ne testium nomina signo, vel uerbo aliquo publicētur.* Ex quo affirmandū videtur, quod non solum testiū nomina manifestari nō debeant, sed nec circūstātiā ex quibus reus percipere possit qui testes cōtra eū deposuerint, vel qui eum denuūciauerint idq; cēseo uocari *Signum* ibi, Et quāuis Bonifacius VIII. in c.fi.§.cessāte, de hæret.in 6.asseueret, testium & accusatorum nomina, in hoc crimine, sicut in aliis publicari, dummodo fiat sine metu alicuius periculi, hodie vero sēper tale periculum iuste timet, ut ea publicatio non fiat. Quòd si accusatus hoc petierit, audiendus nō est, ut Iuriscōsulti Auinionenses, in facti cōtingētia interrogati respōsum præstiterūt, in quibusdā dubitationibus in causa fidei, quæst.3. Fateor tn̄, quod dicta testium reo edenda sunt,

vt se defendat,nomina verò vt prædiximus sunt supprimenda, & ita receptum est,fuit etiam hoc statutum in instruct. Hisp. an. 1484. & in alia Mantuæ Carpentan. vulgo *Madrid*.Anno 1561.cap.13.

Sed silẽtio prętermittendũ non est, vtrum ex causa eiusdem periculi in quo dicta iura innituntur in alijs criminibus præterquam in hęresis possint iudices Ecclesiastici denegare accusatis testium nomina, & videtur asseuerandum, quòd si quia cum eadem vrgeat ratio, eadẽ esse debet iuris dispositio l.illud,ff.ad legem Aqui.l.à Titio, ff. de verb.oblig. & in terminis ita scribit noster Greg.in l.11.tit. 17. par.3.in verbo, *Conduco tomado*, Sed decipitur in hoc vir egregius: nam nulla ratio ita vrgens, nec aliquis fauor ita vrgere potest, ad denegãdã hanc publicationẽ, sicut ĩ dicto hæreseos crimine, vt scribit Dom. & Doct. in dicto c.fin.§.iuuemus, & Abb.in c.præterea,nu.7.de spon. Roma.in sing.364.Hyp.ĩ l. de vno quoq; nu.61.ff.de re iudi.Carre.in tract.de hęret.nu.121.D.Redin.de maiesta.Princip.ĩ ver.*Sede tiam per legitimos tramit*. nu.113. licet Grego.in dicta l.par.pro opinione contraria falso allegat.

Contra Gregor. Lopez.

Testes nõ publicati in crimine hæresis plenè probant.

Videtur igitur vt ad institutum redeã asseuerãdum, testes quorum nomina non publicantur, non esse respectu rei omni exceptione maiores, cum non possit accusatus ad uersus eos aliquid obiicere, cum eorum nomina ignoret. Non tamẽ me pręterit, quòd superioribus nõ vulgariter refragatur dicta Extrauagans Inno. VI. vel potius IIII. quę dictis testiũ non publicatis, plenam fidem adhibendã esse præcipit, ibi, *Et adhibeatur dictis huiusmodi testium nihilominus plena fides*. Quòd ex eo contingit, quia ipsi Inquisitores ex proprio eorũ munere, vitam, & mores testium diligẽter inquirere debent, vt tradit Ioã. Rojas, in singula.fidei, sing. 208. Ideo sapiẽtissimis & integerrimis hęreticæ prauitatis Inquisitoribus quibus cura huius rei demandata est, iudicandum relinquo, pium tamen esset, nisi sinistra suspitio accusati aliud suaderet, ab Hostiensis opinione non recedere, & post hæc scripta legi idẽ tenentẽ Fran.Pegñ. virũ bene eruditum in Directorio Inquisit.3.par.Sch.126. pag. 244.

Sufficiunt duo testes. Adde Abb. in c.quoties, in prin.& ĩ c.super eo. in 2.nu.2. & in c.licet vniuersis, in prin.de testi.& in c.tertio loco,nu. 6.de probationibus,& in c.at si clerici,nu.3.de iudi.& in c.cum esses, nu.16. de testam. & in c.per tuas, vbi Felin. de maior. & obedi.& in c.1.nu.5.de procur.Anto.Corse.in sing.incipi.Papa potest.Dec.cons. 100. Villad. de hęret. quęstio.13. num.9.Alber.in dicto capit.1.quęstio.16.nu. 8.de hæret.libro 6.Bossius.in practi.tit. de heret.nume.5. & tit.de confess.in prin.Anto.Gab. in loco iam allegato. Requiritur tamen, ꝙ dicti testes sint integræ fidei, & conditionis, hoc equidem necessarium est, in testibus, qui ĩ criminali causa cõtra Episcopum producuntur, capit.accusatio Episcoporũ, cap.testes, 2.quæst. 7. E

c.vlt.

c.vlt.2.q.5.Conc.Trid.Ses.13.c.7. de reformat.statuens, ꝙ si odio vel temeritate aliquid deposuerint, grauissimo pœnarum supplicio sunt plectendi.

In criminalib. causis ad sententiã deueniendũ nõ est, nisi testes plenario iudic. fuerint reproducti, nec rei cõsensus in contrariũ ualet, qui nec probatorio termino, aut suis exceptionibus potest renunciare.

Et antequàm ab huius capitis Scholijs recedam, illud non prætermittam, ꝙ Iudices Ecclesiastici, diligenter cauere debent, nè in criminalibus causis, ex summaria informatione, ad proferendam sententiam diffinitiuam procedant, etiam si accusatus consensum præstiterit, ut detur tanta fides testib. sicut si in plenario iudicio fuissent producti. Et potissima ratio est, quia in his causis non pôt in probatorio termino suis defensionib. renunciare, gl. celebris, in l. pactũ inter heredem, in uerbo, cum liceat, ff. de pact. hęc sanè renunciatio, cũ tẽdat in præiudicium personæ, vel status, non potest firmitatẽ obtinere. arg. tex. in l. liber homo, ff. ad legem Aquil. & ita in terminis opinionem istam tenet D. Redin. de maiesta. Princip. in parte. *Sed per legitimos calumni limites*. nu. 114. Pet. Auẽda. resp. 11. nu. 5. Rojas in singul. 203. Pet. Duen. in reg. 23. limi. 1. quam opinio. cõem esse fatentur Ant. Gom. 3. to. var. resolu. c. 13. nume. 33. & nouissimè D. Paz, in practi. 1. to. 5. partis, §. 9. num. 4. Quæ cõis opinio verissima est, & procedit, qñ ex crimine esset infligenda pœna corporalis, vel infamiæ. At si non esset infligenda, nisi pœna pecuniaria, uel alia quę non induceret infamiam, non esset locus cõi opin. Imo. in l. custodias. de publi. iudi. & Doctores supra allegati.

Ab ingressu ecclesiæ interdici.

CAPVT CXXXII.

1 *Is cui ecclesiæ ingressus est interdictus, celebrans, quando irregularis efficiatur.*

POena ista minor est pęna suspensionis ab officio, quippe cùm solùm in ecclesia prohibeat eum qui patitur illum in officio suo agere. Et is † cui sic est 1
Ecclesię interdictus ingressus, cũ sibi censeatur in ipsa celebratio diuinorum interdicta, irregularis efficitur, si contra huiusmodi interdictum diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius, ut sunt uerba tex. in c. Is cui, de sent. excomm. lib. 6. Quòd procedit in tantũ, ꝙ etiamsi celebret in ecclesia non consecrata quę propriè dr̃ basilica, est irregularis, ut no. Domi. ibi, referendo Calder. & idem tenet Syluest. in uerbo, interdictũ, 6. §. 5. in sua Summa. Si aũt celebrat nõ in ecclesia, sed in oratorio strictè sumpto, ita ꝙ non sit Ecclesia, tunc non est irregularis, ut no. Domi. ibi, referendo eundem Calder. Interdictus tamen ab ingressu ecclesiæ unius, poterit in alia celebrare, ut tenet gl. in c. Is cui verbo, in ea. de sent. excom. lib. 6. & suspẽsus ab ingressu ecclesiæ, si celebrat extra ecclesiam, non est irregularis. [a] notabile est dictum Innocen. a
in cap. Sacro, de senten. excommu.

super gloss. verbo. mensem, quem sequuntur plures Doctores, quo modo ibi refert Felin. col. 2. nu. 7. Item nota, quòd si is, cui est interdictus ingressus ecclesiæ administrat sacerdoti in missa intrà ecclesiam, puta vt Diaconus offeréndo calicem in altari, vel vt Subdiaconus porrigendo diacono hostiã, & calicem in ordine, incurrit etiã irregularitatem, secundum Domi. ibi. Quæ omnia etiam ibi refert & sequitur Philip. licèt breuioribus verbis. An autem liceat ei cui est interdictus ingressus ecclesiæ intrare illam audiendi diuina officia,[b] vel orandi, seu transeũdi gratia: vide per eos ibidem, quorum dicta referre non curo. Statuit prę terea tex. in dicto cap. Is cui, quòd si talis clericus dicto interdicto durante decedat, non debet in ecclesia uel cœmiterio ecclesiastico sepeliri, nisi pœnituerit. Ex quo mihi visum est semper quòd in hoc vltimo tex. loquitur, quando clerico imposita est talis pœna propter contumaciam, vel quãdiu satisfactionem quam prę stare potest impendit, quando vero in pœnam criminis, cum iam pœna morte finita sit, crederé tũc eum sepulturę tradendum ecclesiasticæ[c].

A *Non est irregularis.* Adde gl. not istam opinionem tenentem, in cap. is cui, de sentét. excommun. lib. 6. & in cap. vltimo, de offic. ordi. eo. lib. quam opinionem communem esse testatur insignis Couarr. in c. Alma mater, 2. par. relicti. §. 1. nu. 3. de sentent. excommu. lib. 6. quæ probatur in cap. præsenti. 5. q. 2. Poterit etiam is cui ecclesię ingressus interdictus est, iurisdictioné ecclesiasticam exercere, etenim ab ea suspensus non est. gl. memorabilis in cap. sacro, in verbo, interdictum, de senten. excommunicat. quam Doctores ibi sequũtur. Ab. in cap. ab excommunicatio, col. 4. de rescrip. Miles in reper. in verbo, suspensus.

Is cui ingressus Ecclesiæ interdictus est, iurisdictioné ecclesiasticã põt exercere.

B *Diuina officia.* Non equidem is cui Ecclesię ingressus interdictus est, ingredi Ecclesiam eo tempore quo sacra munera celebrantur poterit, sed alio tempore licet orandi causa, ita tenet Calder. in tract. de Ecclesi. interdict. membro 2. versi. nunc quæritur. Archidi. Dom. & Doctores, in dicto cap. 15. Non tamen irregularis iudicandus est, licèt audiat diuina solennia, cap. is qui, de sent. excommun. in 6.

Cui interdictus est ingressus Ecclesiæ igredi potest quando diuina munera non celebrantur.

C *Sepulturę tradendum Ecclesiasticæ.* Vide egregiũ Dom. Couarr. in d. §. 1. qui quomodo hęc autoris nostri opinio intelligẽda sit, optimę declarat.

Suspendi.

CAPVT CXXXIII.

1 *Suspensio si imponitur propter crimen, monitio necessaria non est, secus si pro contumacia.*

2 *Differentia elegans inter suspensionem quæ insligitur propter crimen*

men vel propter contumaciam.
3 *Suspensus ab officio, an ab beneficio suspensus intelligatur.*
4 *Suspensus à iudice de facto celebrãs irregularis efficitur.*
5 *Suspensio alia temporalis, alia perpetua.*
6 *Quæ crimina digna sint suspẽsione, Iudicis arbitrio relinquitur.*
7 *Iudex suspendens illum qui est suspensus à iure, in dubio ab homine suspensus non præsumitur.*

a SVspensio[a] est vna de ecclesiasticis censuris, vt probatur in c. Querenti, de verb. signi. per quam interdicitur officium, vel exercitium competens alicui personę ecclesiasticę: quę interdictio aliquando à iure, aliquãdo à iudice fit: de qua vltima suspensione (hominis videlicet) nobis ad pręsens est sermo.
1 In† qua quidem inferenda, Iudex aduertere debet, quòd si imponit eam in pęnam delicti, monitio nõ est necessaria, licèt aliàs quãdo fertur pro contumacia, non debeat ferri sine monitione, sicut neque
b excommunicatio,[b] secundũ Abb. in cap. Reprehensibilis, de appella. post Innocen. in capitulo 1. de excessib. Prælat. Et idem notat Cardin. in Clemen. fin. de pœnis, versi. Quod si. & idem tenet Syluest. in Summa, in verbo, suspensio. §. 4. Et quòd propter delictum possit inferri suspensio, probant iura in c. Tam literis. de testibus. & in cap. In loco, 5. quæstione 4. secundum
2 Abb. vbi supra &† vide aliam notabilem differentiam in hoc, quòd suspensio fiat propter crimen, aut propter contumaciam: nam primo casu prouidendum est suspenso à beneficio,[c] ne cogatur mẽdicare. c
Secundo vero non, cum ipse possit sibi prouidere satisfaciendo: ita notat Abb. in c. Pastoralis, in §. Verum, colum. penult. de appellat. sic intelligendo glo. in c. Cum Vintoniensis, de elect. Debet pręterea Iudex aduertere, quòd aliquando oportebit suspẽdere delinquentẽ ab omni ordine, vel ab vno tantũ, aliquando etiam ab ordine & beneficio simul, aut à beneficio tantum, considerata delicti qualitate, & ordinis in quo excessit. Si autem suspensio fiet simpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & si sit suspensus ab ordine Subdiaconi, intelligitur suspensus ab omnibus ordinibus superiorib. Secus autẽ è contrario: quia suspẽsus ab ordine sacerdotali, potest exercere officia ĩferiorũ An† autẽ 2
suspẽsus ab officio ĩtelligatur suspẽsus à beneficio, vide gl. nota. in dict. Clemen. fin. de pœnis. in verbo, Suspensi. & ibi Cardi. in eandẽ in Clemen. 1. de priuileg. in versi. Cęterũ, in 7. q. cũ duabus sequent. Imol. in c. Cũ dilectus, de consuet. 8. col. aliqua notãda per Præposit. in cap. Presbyterũ, 28. distinct. in 2. & 3. col. Et vide bonã distinctionẽ per Syluest. in verbo, Suspẽsio, in §. 5. vers. Si quis est suspensus, quã trãscribere nolo. In hac insup materia sẽper consulo Iudicibus, vt in sentẽtia vel pręcepto suspensionis aperte declarent, à quibus ordi-

ordinibus vel actibus, uel beneficijs intendant suspendere clericũ: quia cum constat de voluntate Iudicis, illa seruanda est. Vnde concludit Abb. post. Anton. in dicto cap. Pastoralis, §. Verum, col. fin. de appell. quòd si Iudex quando suspendit aliquem à beneficio intendebat inhabilitare eũ ad oĩa beneficia, tũc sẽtentia porrigit effectũ suum extra territorium Iudicis. licèt executio debeat fieri per Iudicem territorij. Si verò simpliciter intendebat suspendere à beneficijs quæ habebat ĩ suo territorio, tunc procedit glos. in dicto §. Verum, quia taliter suspensus potest alibi habere beneficium. Effectus

4 † autem suspensionis factæ à iudice est, quòd celebrans durante illa in ordine à quo fuit suspensus est irregularis. vt not. Ioan. And. & doct. in capit. Si celebrat, de cleri. excommun. minist. & Domi. & Philip. in c. 1. §. fin. in fi. de re iudi. lib. 6. Ideo monendi sunt clerici, dum suspẽduntur, ne celebrare audeant suspẽsione durante. tanta est enim plurium imperitia, vt credant solum Iudicis præceptum violare, si celebrent, non verò pœnam irregu-

5 laritatis incurrere. Suspensio † præterea aut est temporalis, aut perpetua. Temporalis nõ operatur vltra tempus præfinitum, & eo lapso tollitur sine alia absolutione. Perpetua verò æquiparatur depositioni, vt notatur in cap. Siquis, 83. distin. vbi Domi. quem ad hoc refert Decius in capi. Apostolicæ, col. pen. versic. secundo. Abb. de exceptio. & vide Imo. in ca. Cum dilectus, de consue. 8. col. qui referendo Gasparem Calder. dicit, quòd suspensio perpetua ab officio habet vim priuationis, & tunc taliter suspensus censetur priuatus beneficio, secundum eum. Ex quo videtur dicendum, quòd per talem suspensionẽ ab officio, videatur beneficium vacare, vt posit fieri prouisio de eodem. Et sic suspensio perpetua non debet imponi nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur, in cap. tuæ, de pęnis. Quę † autem cri- 6
mina sint suspensione digna, licet Anton. in cap. At si clerici, de iud. visus fuerit dare regulam, Abb. tamen ibi, in colum. 11. dicit, quòd non potest dari certa regula: sed Iudex informabit motum animi sui ex casibus à iure expressis, vt in illis & similibus imponat pęnam suspensionis, & sic secundum eum cõmittitur hoc arbitrio superioris: quòd ibi sequitur An. Sicu. col. 28. in fin. De suspensione verò iuris nihil referre libet, sufficiat videre Sylvest. in dicto verbo, Suspensio. in §. 6. vbi colligit 40. casus, in quibus quis incurrit suspensionem à iure. Vnum insuper nota in hac materia, quòd si Iudex suspendat illum qui est suspensus à iure, non præsumitur in dubio suspensus ab homine, qa præsumitur quòd Iudex voluit in dubio exequi pœnam iuris, non verò nouam suspensionem infligere, vt notat Didacus de Villadiego in tract. de irregularitate. in cap. De suspensione, in col. 1. referendo Abb. in capitulo tuarum. de Priuileg.

A SVspensio. Vide latissimè pro amplissima huius capitis materia vltra ordinarios interpretes Paul. Borga. de irregula. sexta par. de senten. suspensionis. Simo. Maio. eodē tract. lib. 3. c. 19. Martin. Nauarr. in manuali Confessor. c. 27. nu. 151. cum multis sequen. D. Episcop. Couarru. in Clemen. si furiosus, 1. par. §. 1. num. 1.

B *Excommunicatio.* Adde tex. in c. sacro. & in cap. contingit. in 2. de sent. excommu. cap. consuluit, de offic. delega. cap. de illicita. 24. q. 3. c. inter quatuor, de maiorita. & obedi. Quæ monitio personalis esse debet eo qui mi. in poss. sicut respōderunt Inno. Coll. Abb. & doct. in c. vlt. de appell. Prępositi. in cap. caueant. 3. quæst. 9. Fel. in c. cum sit Romana. nu. 13. de appell. Rota in nouis decis. 171. & 367. & latissimè Andr. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 9. glos. 2. nu. 4. Dom. Couarruu. in cap. Alma mater, 1. par. relecti. §. 9. nu. 4. de sent. excomm. in 6. tradidi ipse ad Ioan. Bernar. in regulis & fallen. reg. 265. & regul. 554. vbi quatuor limitationes constitui.

C *A beneficio.* Vide late Boni. de Vitali. in Clement. cupientes, de pœnis, Nicol. Boer. consil. 21. & latissimè nostrum Gregor. in l. 17. ti. 9. Part. in ver. *El derecho.*

D *Est irregularis.* Adde quòd ad hoc vt suspensus efficiatur irregularis, per actionem à qua suspenditur, non est satis sufficiens suspensio illa quæ fit à solo Deo, propter peccatum mortale, c. vltim. de vita & honest. cleri. Nec item sufficit suspensio quæ fit à sacerdote Confessario, in animę iudicio, vt tenuit Inno. in cap. si celebrat, de cler. excomm. minist. Gonsal. à Villadiego. de irregula. colu. 8. Sed est omnino necessarium, quòd suspensio fuerit à iure, vel ab homine Iudice in exteriori foro, propter delictū, quo ad se, & quo ad alios inflicta, sicuti tradiderunt Inno. Ioann. And. Abb. & omnes, in dicto capit. si celebrat, de cleri. excommun. minist. Deci. consi. 141. ad finem.

Suspensus propter peccatum celebrās nō efficitur irregularis.

Beneficijs priuari.

CAPVT CXXXIIII.

1 *Clericus non nisi propter crimen graue, suo est priuandus beneficio.*

2 *Pœna priuationis à beneficio non potest īponi nisi à iure exprimatur.*

3 *Per sententiam latam super crimine, non censetur quis priuatus beneficio nisi hoc in sententia exprimatur.*

4 *Iudex delicti potest priuare delinquentem beneficio quod alibi habet.*

5 *Clericus, qui beneficio priuatur, an ad fructuū restitutionē teneatur.*

6 *Clericus ad restitutionem fructuum condemnatus: perceptos tantum, non vero quos percipere potuerit, restituere tenetur.*

7 *Inferior à Papa, vt Legatus, vel Episcopus, cum causa potest inhabilitare aliquem ad beneficia ēt in perpetuum.*

Cum

Vm enim beneficia ecclesiastica stipendia sint ministrorum ecclesiæ, & hos deceat honestos ac mundos esse, merito quidem canonica iura sanxerunt, facinorosos ac improbos clericos beneficijs priuandos
a fore, [a] vt probis uiris concedantur, q qua decet uitæ puritate mi-
1 nistrent. Vnum† tamen aduertere debent iudices, quòd beneficio non debet priuari clericus, nisi crimen sit graue, tex. est in ca. Inuentum, 16.q.7. quem dicit notabilē Abb. in c. tuæ, de pœnis. & esse bo-
2 num tex. in c. 1. nu. 2. de iudi. † Pœna insuper priuationis à beneficio nō potest imponi à iudice nisi exprimatur à iure, per glos. quam ibi reputat singula. Abb. in c. fi. de iure patro. & in c. Cum nos, de offic. ordi. Et in §. Cum igitur, in auth. de nō eligen. secun. nuben. ubi est tex. singul. secun. Bal. in auth. ex testamēto. C. de collatio. & ita tenet Barb. per prædicta. in c. Nouit. de iud. in col. 45. vers. Tu pondera. Et uide etiam Domin. in c. Quo iure. 8. d. ?. col. vlt. ubi dicit, q nullum crimen inducit priuationem ipso iure, nisi sit iure cautum. Quod refert Felin. in cap. Querelam. de iure iuran. in colum. 2. & in capit. ex parte. lo 1. col. 1. de rescrip. vbi etiam plura allegat in proposito præcedentis conclusionis. Plura etiam cumulauit Tiraquellus in repet. l. Si vnquam. C. de reuocandis donationibus. in glos. in verbo reuertatur, in numero 206. & in dub. se-
3 quent. Item nota quòd † per sententiam latam super crimine non est quis priuatus beneficio, nisi hoc sētentia exprimat, notat Innocen. in cap. Qualiter & quando, el 2. in gl. super uerbo diminutionem. de accusat. ut refert Rota in collectis per Bernardi. de Bisigneto, in titu. de senten. & re iudi. in decis. fin. in fina. uerbis, facit etiam q Bal. in l. Cum fratrem. C. de his quib. ut indignis, uoluit sentire, quòd si fuit sententia lata super homicidio, & de beneficio nihil fuit dictum, quòd non possit impetrari tanquam uacans, quem ad hoc refert Ioan. de Anan. in cap. fina. colum. 1. de homic. Vide tamen Abb. in c. inter dilectos, de exces. prela. propè fin. ubi ex uerbis Innoc. ibi notat, quòd condemnatus de aliquo delicto per sententiam, censetur priuatus ipso facto beneficio suo, intelligendo secundum eum, quando crimen erat tale, quòd inducebat priuationem beneficij, uel quando irrogabat infamiā ipso facto: nam sufficit quòd condemnetur, licèt pœna non exprimatur in sententia, quia illa intelligitur posita authoritate iuris. pro quo allegat l. 1. ad Turpill. & alia iura. facit ad hoc quòd ubicūque quis incurrit ipso facto pœnā priuationis beneficij, potest absq; alia sententia beneficium conferri alteri. probat tex. in c. 1. & no. ibi Dom. ex eo, in colum. 4. in §. Sacri de homi. in 6. qui generalius ibi tenet in col. 6. uers. quęro quare, q omnia iura Canonica, & Ciuilia quę dicunt ipso iure, uel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum,

bonorum, vel alia pœna quacunq; debent intelligi, vt sufficiat declarare vel pronunciare illum talis criminis esse culpabilem. & locus erit dictis pœnis iuris, etiamsi in sententia non exprimantur. idem tenet Abb. in c. peruenit. el 1. de appel. quem refert & sequitur Felin. vbi alia dicit in proposito. in cap. 1. col. 12. num. 6. de consti. Et illud dictum Domi. commendat idem Felin. in c. 2. col. 1. nu. 2. de sponsa.

4 Et aduerte quòd † iudex delicti nō solū potest pronunciare super delicto, sed pōt priuare delinquentē

b beneficio quòd habet alibi.[b] ita notat Car. in Clemen. Pastoralis, versic. deniq;, in 2. quæst. in fin. de re iudi. Si tamē, clericus in terra ecclesiæ suę inculta, industria sua & laboribus siue expensis plantauit vineam, seu reduxit ad culturam causa suæ sustentationis, licèt priuetur postmodum beneficio propter delictum, relinquitur sibi illa terra vsque ad vitam suam, notat Abbas post Innoc. in cap. fin. de pecun. cleric. & ibi Barbat. colum. 3.

5 An † autem clericus qui priuatur beneficio, teneatur ad restitutionē fructuum, vide Paul. de Castro in l. 1. C. de his quibus vt indig. vbi per text. ibi referendo Guliel. de Cuneo dicit, quòd si clericus cōmittit delictum, propter quòd possit priuari beneficio, licet habeat ius in re quousque sit priuatus, postquam tamen est priuandus, tenetur restituere fructus quos percepit à die commissi delicti, vel ꝑcipere potuit, siue extēt, siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non. Sed Guliel. ibi nō loquitur ī clerico, sed ī vassallo cōmittente feloniam. Et hanc opinionem Pauli sequuntur Sali. Alexan. & Ias. ibi, quam etiam conclusionem inter sua singularia annumerauit Hippo. singu. 525. Clericus qui commisit, pro ea tamen nihil aliud allegat, nisi aliquos ex dictis Doctoribus, in dicta l. 1. Idem etiam tenent Bald. Angel. & idē Paul. in l. prędonis, ff. de petit. hæred. & Roma. in l. Diuortio. ff. solut. matrim. Henric. in cap. Cum nostris. de concess. pręb. Et prædictam sentētiam Ange. in dicta l. prædonis, celebrat pro notabili Hippoly. in singula. 268. Verus possessor, nihil aliud nisi Angelum referendo. Et hāc etiā conclusionē videtur sequi Decius consi. 118. Viso instrumento, col. 1. referēdo Doctor. in dicta l. 1. & Angel. in dicta l. prædonis. Contrariā tamen sententiam tenet Cardi. in Clement. Constitutionem, §. Cæterum, in fine, de elect. Philip. Corneus in d. l. 1. C. de his quib. vt indignis. 1. colum. & Felin. in cap. De quarta, in col. 10. de præscrip. vbi per septem fundamenta hoc putat esse uerius, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Nouissimè autem uide egregium Doctorem nostrum Hispanum, Anto. de Burgos, in cap. Ad nostram, de empt. & uendit. in colum. 11. uers. Venio modo. ubi dicit, quòd licèt soleret comprobare illam sententiam Feli. tamen quòd nunc diligentius considerando tenet contra eum, & sustinet opinionē contrariam, & satisfacit ad fundamēta.

ta Felin. & dicit quod nullo modo concludunt eius dicta, nisi dũ allegat quandam decisionem Rotę, cui ipse respondet parui pendẽdo eam. Et quia uidetur esse communior opinio cum Paulo, & suis sequacibus in d.l.1. ideo illam tenendam censeo, quamuis in clerico qui post commissum delictum propter quod priuatur, semper ꝑseuerauit seruiendo in ecclesia vbi beneficium habeat, crederem ipse benignorem & ęquiorem opinionem Felin. & aliorum, quòd tunc solùm talis damnaretur ad restitutionem fructuum à die propositę contra eum accusationis, vel formatæ inquisitionis, nisi quando delictum induceret priuationem ipso iure, vt in crimine hæresis & simoniæ, vt supra dictum est suo loco, & in alijs quinque casibus, videlicet in cap. Fęlicis, de pœn. lib. 6. & in Clementi. Multorum, de pœn. & in cap. Eum qui, de præben. lib. 6. & in cap. 1. de hom. lib. 6. & in cap. Ad falsariorum, de cri. fal. Quia tunc clericus indistinctè posset condemnari ad restitutionẽ

c fructuum à die cõmissi delicti: c & isto modo potest intelligi doctrina Bald. in tit. de pace iura firman. in vsi. feud. in §. iniuria, versi. Quæro an committat furtum, dũ tenet, quòd recipiens fructus beneficij, qui priuatus est iure, com-

6 mittit furtum red erem pręterea in hoc proposito posse dici (saluo meliori iudicio) quòd quando clericus propter crimen damnatur ad restitutionem fructuum, quòd damnabitur solum ex quadam æqtate ad restitutionem perceptorũ, non autem eorum, qui percipi potuerunt: satis est enim, si ecclesiæ cui applicandi sunt, clericus restituat fructus quos percipit, quamuis illos consumpserit, sine eo ꝙ tam stricta exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquem illo beneficio, & essent restituendi fructus spoliato insimul cum beneficio.

Item † nota in materia huius cap. 7
quòd inferior à Papa vt Legatus vel Episcopus potest cum causa inhabilitare aliquem ad beneficia, etiam in perpetuum per statutum vel sententiam, vt notat glo. quam ad hoc ibi dicit singularem Ioan. de Imo. in Clemen. 2. de vita & hone. cler. in verbo inhabilis. qui etiã refert Anton. dicentem, quòd tũc ipse inferior posset cum tali irregularitate ad beneficia dispensare. Vide tamẽ Felin. cap. Postulasti. col. 2. versi. Et adde, de foro compet. vbi intelligit prædictã gl. tali modo quòd Legatus vel Episcopus non potest inhabilitare ita vt operetur alibi: ex quo videtur quòd illa inhabilitas non nocebit clerico extra prouinciam legati vel diœcesim episcopi: quod subintelligit idem Felin. vbi inhabilitas fuit posita in materia arbitraria vltra ius, secus si iuris authoritate, quod nõ habet in se dubium: qui tunc non est Legatus vel Episcopus qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse inhabilitatem iuris, & tunc sicut ius ligat vbique, ita declaratio nocebit vbique.

Beneficijs

A Beneficijs priuandos fore. Adde omnium latissimè Petrum Rebuff. in pract. 3. part. de modis amittendi benefic. ubi latè disserit totam huius capitis materiã, scribitq; eos casus, in quibus quis ipso iure sit beneficijs priuatus, vel per sententiam priuandus sit.

B *Quod habet alibi.* Adde quæ tradit Boss. in tract. delictorum, tit. de bonorum public. num. 64.

C *A die commissi delicti.* Omnino D. Episcopum Couarruu. in 4. lib. Decretali. 2. par. cap. 6. §. 8. numero 7. & quę scripsi supra, in verbo homicidæ.

Bonorum publicatione puniri.

CAPVT CXXXV.

1 *Bonorum publicatio duplex est.*

2 *Pœna priuationis bonorum, rarissimè in iure Pontificio contra clericos reperitur statuta.*

3 *Iudex ecclesiasticus, an possit contra clericos amissionis bonorum pœnam infligere pro delicto, pro quo laicus ea pœna esset puniendus.*

4 *In generali bonorum confiscatione, an omnia bona generaliter sint publicanda.*

5 *Publicatis bonis alicuius clerici, an in confiscatione veniat ius patronatus.*

6 *In publicatione generali bonorum peculiũ castrense, aut aduentitiũ uel profectitiũ, an sit publicãdũ.*

7 *Bona clericorum confiscata, cui debeant applicari.*

Præmisso prius quòd † bonorum publica 1
tio ẽ duplex, vt placet Oldr. in cõsi. 17. incip. Thema tale ẽ, quidam clericus, sub tit. de foro compet. in col. 3. Nam quædam est exrtaordinaria, id est in casu non expresso in iure, sed ex Iudicis potestate: & ista conceditur Illustribus in summa potestate positis, & de hac loquitur lex. C. ne sine iussu prin. liceat confisc. l. 1. Alia est ordinaria, id est in casu a lege permissa, vel ex Regni consuetudine generaliter: & ista fit per quẽcunque Iudicem habentem merũ imperium ratione territorij, & non ꝑ alium: quia confiscatio ratione iurisdictionis, & iurisdictio territorio adhæret. vt. C. vbi & apud quẽ, l. fin. Pœna † publicationis bono- 2
rum rarissimè legitur statuta in sacris Canonibus contra clericos: quia forsan conditores Canonum cupientes magis emendare clericorum personas, quam in eorum bona sæuire, habebant præ oculis verba illa Iustiniani quę ad Tribonianum scripsit in Auth. de mandatis Principium, dicens: Oportet autẽ te in hoc omnem ponere prouidentiam, cum aliquis dignus aparuerit pœna, illum quidem punire, at res eius non contingere, sed sinere eas generi seruare & legi, secundum illum ordinem. Nõ enim res sunt quæ delinquunt, sed qui res possident. Posset pręterea alia ratio

tio ad hoc assignari: quia cum cōsiderarent antiqui illi Patres bona clericorū intuitu ecclesiæ acquisitorum ad easdem ecclesias pertine
1 re, adeo ꝙ de illis testari non licebat clericis, superfluum existimabant bona clericorum propter scelera proscribere, cum essent applicanda ecclesijs ad quas iam prædicta ratione pertinebant. Nunc autem postquam inualuit consue-
e tudo testandi [a] creuitque clericorum insolentia simul cum diuitijs & copia bonorum, adeo vt non satis videatur solis Canonicis pœnis corrigere eos, merito posit in
3 dubio referri,† an Iudices ecclesiastici imitando leges ciuiles, possint clericos punire pœna amissionis bonorum pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadem. Et in hoc Anton in cap. Quia diuersitatem, de conces. prębend. ex gl. notat, quòd vbicunq; ex aliquo delicto laici, veniunt confiscanda bona ipsius, videtur quod ex delicto clerici tunc fiet confiscatio camerę Diœcesani, non autem ad Cameram fiscalem laicorum, quem refert Imo. ibi, in col. 4. dicens, ꝙ in hoc videtur considerandum, an ius ciuile astringat clericum, vel eius dispositio generalis extendatur ad eum, de quo dicit recurrendum ad ea quæ consueuerunt dici in capit. Ecclesia sanctę Mariæ. de consti. & in cap. quod clericus. de fo. compe. quem Feli. refert in cap. Irrefragabili, §. Cæterum, de offic. Ordin. Quod si solum considerandum est, videretur dicendum aliquibus, quod cum leges priuantes aliquos hæreditate sibi delata, cōpræhendant clericos, in aliquibus casibus, ut supra probauimus, in verbo, Instituti hæredes: Sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis, comprehendant eosdem: cū non videatur ratio diuersa in vtroque casu. Sed in hac quæstione ego aliter dicendum crederem, immo quòd leges inferentes pœnam publicationis bonorum, clericos nō compręhendant, quia non sequit, lex quę priuat accommodantem tacitam fidem, vel non adimplentem voluntatem defuncti, vel non petentem tutorem pupillo, hęreditate, vel successione, comprehendit clericos: ergo eodem modo ligabit lex inducens publicationem bonorum. Nam in primo casu, leges illę sicuti clericis detulerunt hęreditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis conditiones, & solennitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis, hæreditatibus a legibus sibi delatis priuarentur. In nostro vero casu cū leges disponant, puniendo, & earū censura non comprehendat, nisi sibi subditos, merito videtur quod clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sunt exemptę dominorum personę. Et quamuis articulus iste egere videatur declaratione Pontificia, posset tamen dici (saluo meliori iudicio) quòd liceret Iudicibus ecclesiasticis, ad imitationem legum punire clericos publicatione bonorum, in casibus in quibus laici puniendi essent: qa sicut leges non dedignātur sacros Canones imitari, ita & sacrorum

statuta

statuta Canonum Principum cōstitutionibus adiuuantur, vt sunt verba tex. in cap. 1. de no. ope. nūc. Vbi etiam glo. dicit, quòd legibus vtendum est in causis ecclesiasticis, nisi Canonibus contradicant: & licèt non inueniamus in iure decisum, quòd clerici puniantur pœna amissionis bonorum in eisdem casibus in quibus & laici, sufficere posset quod Canones hoc non reprobant, neque fieri prohibent: Et sicut quotidie in Curijs ecclesiasticis bona ecclesiarum & patrimonialia clericorum quantumcunq; sint virtutibus prędita, subsunt cēsuris legum, & virtute earum in defectum canonū auferuntur ab vno, & adiudicātur alteri, etiam laico: quid mirum erit, si sic bona clericorum flagitia committentium, imitatione legum seruata, ab ipsis auferantur, & ecclesijs seu alijs pijs operibus applicentur. Quando vero alicui Iudici longiori examinatione pręmissa, & vrgentioribus fundamentis persuaso, visum fuerit in aliquo casu hanc esse sequendam opinionem, si clericus damnatus filios legitimos habuerit, vt in eorum præiudicium eam non seruet consulo: Vt quid enim Ecclesia ditanda est, vel alij vsus pij quęrendi sunt, esurientibus filijs etiam parentis iniqui, quando non dispositione Canonica, sed imitatione legali, paterna bona publicanda uidentur? Posset etiā secundo quęri in hoc proposito,
4 † an in casibus in quibus bona clericorum confiscanda sunt, ueniant omnia pariformiter, & sine aliqua distinctione publicanda? In quo uidetur dicendū ꝙ bona clericorū siue sint mobilia, vel immobilia, publicari possunt, quia in hoc nullū solet adhiberi discrimē, vt per Hier. Paulū, in lib. prouinciali omniū Ecclesiarum fol. 44. versi. quid si presbyter. Si vero clericus damnatus haberet vsūfructū alicuius rei, tunc ius talis vsusfructus non confiscatur [b] ēt naturaliter viuente vsufructuario, ex sententia Bal. b
& Salicet. in l. 1. C. de iure libert. quos refert Alexan. in 1. volum. consi. 23. inci. prima consideratione. Bona pręterea & iura quę non transeunt in extraneum hęredem non poterunt publicari confiscatis bonis clerici dānati: quia fiscus habetur loco extranei successoris, ut probatur in l. iura libertorum. & ibi no. Bart. ff. de iure patro. & notat etiā Bal. in dicta l. 1. & Alex. in l. in insulam ff. solu. matrim. in prin. & in l. si finita, §. si de uectigalibus, in col. 11. ff. de damno infecto. ex quo uenit ꝙ si clericus dānatus haberet emphyteusim ecclesiasticā, uel feudū ecclesię, tunc illa nō uenirēt in cōfiscationē, [c] ꝑ c
ea quę notant Bald. in d. l. 1. & Alc. in d. cons. 23. ꝑ tex. ī Auth. de alienat. & emphyteu. §. illo. & in c. Fęlicis, §. si qua vero. de pęn. in 6. & ꝑ alia relata per Alc. ibi, quē etiā vide, asserentem, ꝙ concluditur cōiter, ꝙ emphyteusis cōcessa à priuato ea cōditione. s. ꝙ nō transeat ad hęredem extraneum, non confiscatur, [d] dato ꝙ sint cōfiscata bona em d
phyteutę, ꝙ dicit teneri cōmuniter ꝑ Bar. & Doc. in d. §. si de uectigalibus

libus, & alios quos ipse refert, & no. ét Io. de Imo. in c. 2. de feud. in 5. colum. versic. Sed aduerte. Si verò clericus habet emphyteusim à priuato, quæ posset ad extraneos hæredes transire, tunc benè veniret in confiscationem bonorũ clerici, & sine preiudicio domini: quia erit sibi obnoxia quo ad hoc ꝙ ei debeatur sua pẽsio. ita notat Card. qui sic videri meo est intelligẽdus in Clement. Nolentes, de hære. in versic. *Inquisitoribus*. in pen. col. quẽ primò vide in hac materia, volentem col. præcedenti, quòd quando non posset emphyteusis cõfiscari; tunc ius meliorationum posset cõfiscari. pro quo refert Specu. & Io. And. quod est vtile ad declarationem supradictæ cõclusionis de emphiteusi ecclesiastica, & priuati in casu in quo non potest confiscari. An autem si clericus haberet feudum non ecclesiasticum, veniet in confiscationem, vide Alexand. in d. consi. 23. in 2. colum. versi. Idem videmus. vbi cõcludit, quòd feudum quod non transit ad hæredes extraneos, non confiscatur: & vide etiam Paul. de Castro, in l. in insulam, ff. solu. matri. vbi notat, quòd in fiscum non transit feudum vel emphyteusis quę post mortem cõfiscati deuentura sunt ad filios, vt filios: Ex quo sequitur, quòd si clericus habet tale feudũ, quod potest transire ad suos extraneos hæredes, confiscabitur simul cũ alijs bonis. Pro quo vide quod not. Alex. in d. §. si devectigalibus, in 12. col. versic. Item addit, seruato tamen indemni domino feudi, cui post confiscationem soluetur pensio, & exhibebuntur alia obsequia quę per possessorem feudi præstari debent. Quod videtur tenere Cardi. in d. versi. Inquisitoribus. vbi æquiparat in hac materia res feudales, & res emphytenticas, dicens, quòd quando crimen non est tale, quod puniatur per leges feudales quòd nihil speciale inuenit in feudis: & quòd generaliter dici potest quòd res feudales & emphyteuticæ confiscabuntur illi fisco cui confiscantur alia bona damnati, semper tamen sine præiudicio domini: quod etiam not. Bald. in l. si quis presbyter. C. de Episcop. & cler. Aduertendum tamen esset in hoc, quòd licèt feudũ, vel Emphyteusis ex lege inuestiturę vel contractus posset transire ad extraneos hæredes, si prohibitum esset quòd ad ecclesiam deueniret, tunc seruanda erit lex inuestituræ vel contractus, & non applicabitur ecclesię, cui alia bona clerici damnati appplicantur. Si autem clericus sic damnatus, haberet bona subiecta restitutioni, tunc dicẽdum est, quòd confiscabuntur bona illa cũ sua causa, scilicet quòd adueniente conditione fideicommissi, fiet restitutio per fiscum: ità decidit Ang. in l. Papinianus, §. Meminisse. ff. de inof. testa. per l. ex facto, ff. ad Trebel. & per alia de quibus ibi: quod etiam probat tex. in l. Statius Florus, in §. Cornelio fęlici. ff. de iu. fis. quòd tamen intelligit Alexand. in d. cons. 23. in pen. colum. in casu in quo simpliciter sunt bona subiecta restitutioni, secùs

cùs

cùs autem dicit, quandò expreſsè eſſet prohibita alienatio à teſtatore: quia tunc etiam pendente conditione non poſſunt tranſire in fiſcum: ex quo vdetur quòd in caſu noſtro bona quę clericus damnatus tenetur reſtituere ſimpliciter poſt morté, manerent in confiſcatione eius vita durante, ſecus ſi fuit in eis prohibita alienatio à teſtatore, quia tunc non confiſcabũtur.
5 Poteſt † præterea & non impertinenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici, veniat in con-
e fiſcatione ius patronatus? [e] Et omiſsis quæ à Doctoribus in varijs locis, & cũ varijs opinionibus traduntur in hoc dubio, quando Iudex laicus eſt qui condemnat patronum, vt per Doctor. vbi glo. in Clemetin. paſtoralis, de re iudi. & in cap. filius, ubi etiam gl. quam dicunt præcedenti ferè contrariã, 16.q.7. & in Cle.2. de iure patron. & in c. quanto, de iud. & per Imo. & alios, in l. in inſulam, ff. ſol. matr. & per Florian. in l. Via. §. ſi fund. ff. de ſeruit ruſt. præd. in caſu noſtro non eſt aliqua controuerſia inter Doctor. quamuis nullus eorũ quos ego vidi, quæſtionem mouerit in ſpecie, videlicet quando clerici patroni publicantur bona: ſed ex his quæ Doct. aliqui tradunt, facile quęſtio deciditur. Primò ex his quæ notat Firmianus, in tractatu de Epiſcopo, in 4. libro, in 4. parte, in 3. quęſt. in fine primæ col. verſi. Sed quęro vtrũ. vbi tenet, ius patronatus non trãſire in confiſcationé Iudicis ſęcularis, ſed Iudicis eccleſiaſtici ſic. Secũdò ex cõcluſione quam facit Cæſar Lãbertinus, in elegãtiſsimo ſuo tract. de iure patronatus, in tertio libro, articulo 8. octauę quæſtionis principalis, ĩ col. 6. vbi tenet quòd ſi Iudex eccleſiaſticus procederet propter aliquod delictum caſu quo poſſet, ad publicationem bonorum alicuius patroni, ſine dubio includeretur ius patronatus, vt in Clemen. Paſtoralis, à contrario, §. Rurſus. de re iudic. quia non diceretur mittere falcem in meſſem alienã, & ꝙ tunc non erit conſiderandũ an ueniat principaliter, uel acceſſoriè, uel an exprimatur in tali publicatione, uel non, ius patronatus, cũ ſimus in caſu in quo Iudex hẽt iuriſdictionem cognoſcendi de ipſo iure patronatus ẽt principaliter, in quo dicit concordare oẽs Doct. Si igitur nullus Doctorũ dubitat, ꝙ in publicatione bonorũ contra laicum patronum facta per Iudicẽ eccleſiaſticum, uenit ius patronatus, non diſtinguendo, an ſit facta publicatio ſimpliciter omniũ bonorum, an alicuius caſtri, in cuius uniuerſitaté tranſeat, meritò ergo firmare audebimus, ꝙ publicatis bonis clerici, comprehendetur ius patronatus. Nec in hoc curandum exiſtimo an ille habeat filios legitimos, uel non, ex concluſione Cæſaris Lambertini, in fi. uerbis d. octaui articuli, dum tenet, ꝙ in caſu cõfiſcationis bonorum patroni, ius patronatus nullo modo tranſit ad filios, ſed uel ad Eccleſiam, uel ad fiſcum, ſicut poteſt tranſire ad extraneos. Ex quibus ultimis ſuis uerbis, & ex his quæ ſupra ẽt diximus,

mus venit hæc mea sententia moderanda, nisi ex cõstitutione iuris patronatus authoritate illius ad quem spectat, dispositum esset ꝙ ius illud patronatus nõ posset trãsire nisi ad agnatos, vel ad aliquos homines habentes certas qualitates, vel conditiones: quia tunc nõ comprehenderetur ius patronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis vel institutionis illius. Sed hac sic q. sine aliqua difficultate decisa, restat nunc aliud dubium eneruandum: cum .n. ex infra dicendis appareat, ꝙ bona clerici publicata applicari debeant Ecclesiæ à qua recipiebat stipẽdia, vel Episcopo vt in pios vsus distribuat, merito dubitari poterit, quid tũc faciendum est de iure patronatus ꝙ perdidit clericus Et in hoc crederem (saluo meliori iudicio) posse dici, ꝙ cum Ecclesia cui applicãtur bona ratione beneficij, vel stipendij, non indigeat iure patronatus, neq; illud posit facere eam ditiorem, ꝙ iustius erit quòd eps decernat ecclesiam esse liberã in qua erat constitutum ius patronatus, & ꝙ idem faciat. & fortiori ratione, quando bona debent distribui in pios vsus: cum non debeat vẽdi ius patronatus, vt pretium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat quòd ipse sibi retineat, nisi in casu quo tale ius patronatus clerici esset annexũ alicui castro, vel rei vniuersali: quia tunc iustum est vt sequatur Castri vel rei possessorem. Quæri etiam potest, † an publicatis bonis clerici filijfamilias, veniat peculium *Castrense*, aut *aduentitium*, vel *profectitium* publicandũ [f]? Et in hoc dubio si sequamur iura ciuilia, & doctrinam Doctorum loquentium generaliter, dicẽdum est, quantum ad peculium *Castrense*, quòd non: casus est in l. si filius, C. de bonis damna. & notat gl. quam ibi sequitur Bar. in l. 1. ff. de bonis dam. & idem, tenet Bar. in l. si finita, §. si de vestigalibus, vers. sexto quæro, pen. col. ff. de dãno infec. Idem uidetur uelle Bald. in l. filius, ff. de his qui sunt sui uel alieni iuris. per d. l. si filius, C. de bonis damnatorum. Vbi etiam dicit, ꝙ aliqui dixerũt quòd illa lex erat correcta, sed non recte considerauerunt: & uide eundem Bald. in d. l. si filius, ubi dicit, quòd hoc est in solatium filij amissi, ut damnato filio pater retineat peculium Castrense, & quasi Castrense, qui præterea intelligit l. illam, in filio in potestate, & quòd secus esset in emancipato, cum non habeat peculium, ut l. fi. in fine. C. de inoffic. testamen. & hanc etiam opinionẽ, uidelicet, ꝙ peculium castrense non publicatur, sequunter Imol. & Paulus de Castro, in dicto §. si de vectigalibus, prout refert ibi Alexan. in col. 21. & 22. vbi defẽdit hanc opinionem Ange. tenentem contrarium. Quantum vero ad aduentitium, idem concludit Bart. in d. §. si de uectigalibus, allegato uersic. Sexto quæro, & seq. uidelicet ꝙ ẽt proprietas aduẽtiorũ bonorum quæ est filij, non publicatur, ea ratione, quia filio est interdicta omnis alienatio sine patris consen-

su,

su, vt C.de bo.quæ lib.l.Cum non solùm, §.filius autem. ergo delinquendo nó alienabit : mouetur ét per tex. in l.1.§.Sed utrũ.ff.de mino.Idẽ tenet Bal. in l.2.§.Si filius. ff.quod quisque iuris, & in l.Executorem, in princ. in vlt.char.C.de executio.rei iudic. & in d.§.sed vtrum.& Ang.& Imo. in l. Si filius. ff.de dam. infect. quos refert Alex. in d.§.Si de vectigalib.19.col.vers. Ad le primò . Preterea quantũ ad peculium profectitium idem dicẽdum est, videlicet ꝙ non veniat in publicatione bonorum filij, etiam si habuisset filius à patre expressè potestatem donandi, & dissipãdi, quia non ex ptãte donandi : quia hæc non est donatio, nec ex ptãte dissipandi: quia nó intelligitur cogitatum de delicto . ita concludit Alex.ubi sup. in 23.col.vers. Item adde.& dicit ita decidere elegãter Ang.in l.Si filius.ff.de dam.infect. & cum eo transire ibi simpliciter Imo.& idem vr̃ colligere Bar.ex gl. in d.l.1.ff.de bon.dam.notãdo verba gl.ibi dum dicit, *Etiam castrense*. ex quib.uerbis innuit gl.ꝙ nec aduentitium, nec profectitium.Cùm ergo in iure Canonico & ciuili nõ sit aliter in hac materia dispositũ circa hęc peculia in clericis, meritò vr̃ concludendũ, ꝙ publicatis bonis clerici filiifamilias, nullũ prædictorum peculiorum publicabiť: cũ sacri ordines ét presbyteratus non liberent filium à potestate patris, ut est tex.& ibi Abb. in c.Constitutus, de in integ.resti.& in c.Si annum.de iudic.in 6.& in authen. Presbyteros.C.de Episc.& cler.& per Doct.reprobata gl.ibi, in c.Cũ voluntate, de sen.excomm.Nec in hoc aliquid immutat cõclusio Doctorum, quæ habet, ꝙ in bonis aduentitiis clericorum, ét primę tonsurę, acquisitorum eis post clericatum, non quæritur patris vsusfructus,[g] quia reputantur bona quasi castrensia, ut probatur in ca. Quia nos.de testa.& ibi notant Ab.Hostiens.& Barba.& ponit latius Doctor noster Hispanus Rod.Suarez in quęst. Vtrùm in bonis maioratus pater habeat vsumfructum, in fol.pe.col.4.vsq; ad finẽ, quia licèt per hoc uideatur ꝙ talia aduentitia clericorum non habeant naturam aliorum aduentitiorum laicorum, satis est ꝙ assimilentur bonis quasi castrensib.quæ ét ut supradictum est non publicantur. Vltimo † autẽ pro pleniori examinatione huius c.opere precium est quęrere in casib.in quibus dispositione Canonica, aut imitatione Legali bona clerici publicari possint cui tandem applicari debeãt, & in hoc dicendum vr̃, ꝙ seruanda sit dispositio tex. in c.excõmunicamus, el 1. de hær.§.1.in qua cauetur . Quòd bona clericorum damnatorum de hæresi, applicantur ecclesiis à quibus stipendia receperunt. Et si clericus recepit stipendia à plurib. ecclesiis, tũc inter eas diuidenť bona pro rata, ut per gl.ibi, in verbo, Stipendia . Vnde hæc vr̃ practica seruãda in oĩb.casib.in quib.bona clerici habentis beneficium uel plura beneficia publicanť.Erit ergo curę Iudici q. bona clerici publicari mãdauit, diuidere ea iustè inter eccl.

g

in quibus beneficia habuit, & si aliqua ecclesiarũ sita fuerit extra suã diœcesim, & omnia bona clerici fuerint in eius potestate, tunc debebit mittere illi portionem sibi contingentem. At si in loco beneficij extra diœcesim constituti fuerint aliqua bona clerici, quę pertineant ad illam ecclesiam, tũc eius erit officii, intimare iudici illius diœcesis sententiam à se latam, ut illã in prędictis bonis exequatur, in casibus in quibus sententia lata super confiscatione bonorum extenditur ad bona sita extra iurisdictionem pronunciãtis, de quo per Domi. in c. Cum secundum, ad fin. de hæret. in 6. & per Anchar. in ca. Postulasti, 8. q. de foro competẽ. & per bonam additionem Felin. in d. c. Postulasti, in 3. col. Et quia text. non distinguit, an bona damnati clerici recipientis stipendium ab ecclesiis fuerint patrimonialia, vel ne, acquisita intuitu ecclesiæ, uel nõ, uidetur uelle, quòd omnia bona indistinctè clerici habentis beneficiũ, applicentur ecclesię in qua illud habebat, quod vr̃ magni effectus: nam posset contingere, ꝙ ratione alicuius tenuis beneficii possessi à clerico, posset ecclesia patrimoniũ pingue clerici, uel alia plura bona eius industria seu arte quæsita sibi acquirere. In casu uerò in quo clericus damnatus non haberet beneficium, & sic non esset aliqua ecclesia cui applicanda essent eius bona, tunc credit Abb. in d. c. excommunicamus, in 2. col. deberi ea applicari Episcopo loci, qui distribuat in pios vsus: cuius opinioni adhæret ibi Ana. in 2. colum Nec curandum, est in hoc de eo quod scripsit Oldrad in consi. suprà allegato, videlicet quòd Episcopus non habeat territorium: nam vt inferius latius scribimus, in verbo pœnisve alijs pecuniarijs, verior opinio est, & consuetudine roborata, quòd Episcopus habeat fiscum. [h] Episcopum autem loci in hoc casu eum esse credo, qui est Episcopus diœcesis in qua fertur sñia publicationis bonorum, dum tñ aliàs sit Iudex cõpetens, in cuius Curia de delicto clerici tractari poterat. Caueat prętereа eps cui prædicta bona applicantur, ne ea cõuertat in suos vsus: q̃a præter id quod sacri Canones nullibi bona confiscata Episcopis applicant, doctores qui ea illis applicanda scripserunt, tali tñ onere hoc describunt, ut illa in pios vsus consumant. De quo scripsit Felin. in c. irrefragabili, §. Cęterum. de offic. ordi. Crederem pręterea in hoc iudicandum esse non solùm pium, sed debitum vsum, in quo dicta bona expendi possint & deberent, in alimentis uidelicet clerici damnati, dum uiueret, ne aliàs famæ morico geretur, aut esset aliunde mẽdicandum pro eius sustentatione. h

Onsuetudo testandi. Ad de Martin. Nauar. in manuali confessorũ cap. 25. nu. 128. quo loco scribit, cõsuetudine iã obtentum esse, clericos ab intestato morientes, hẽre successores fratres, uel alios cõsanguineos. Et

Et vide eundem in tract. de rediti-
bus ecclesiast. super c. fi. 16. q. 1. q.
2. fol. 74. & in apologia q. 1. monit.
50. & 3. q. moni. 4. & eruditissimũ
D. Fran. Sarmien. de redi. Eccles. 2.
par. c. 6. cum aliquib. seq. D. Couar.
in c. cum in officiis, nu. 9. de testa.
Did. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordi.
in fi. gl. mag. Pet. Duen. reg. 366. vn
decima limi. Greg. Lup. i l. 52. ver.
Que los ganen con derecho. tit. 6. p. 1.
vbi dicit Regijs Hispaniæ consti-
tutionibus cautum esse, in clerico
rum successionibus cõsuetudines
seruandas esse, quem uide.

B *Non confiscatur*. Adde quod contra-
riam opinio. tenet Alber. in l. cor-
ruptione, in fi. C. de usufructu. &
in auth. si verò dñs temporalis. C.
de hereti. Ang. in l. si postulauerit,
§. iubet, ff. de adulter. vbi Alex. in
addi. ad Bar. & plenius in l. si fini-
ta, §. si de vectigalib. col. 25. ff. de
dam. infect. Bar. Cassan. in consue-
tud. Burgund. rub. 2. §. 2. nu. 17.

C *In confiscationem*. Adde Philipp.
Dec. & multos Doctores quos ip-
se allegat, in c. in præsentia, nu. 48.
de proba. Gozad. cons. 39. Cassa. in
consuet. Burgun. rub. 2. §. 2. in glo.
Et est à entendere. nu. 10. Aegi. Boss.
in tract. delictor. titu. de bonorum
public. nu. 60. & hanc esse commu.
opinionem fatetur Iacob. Septim.
in Cathol. instit. nu. 98. Licèt con-
trariam opinionem post plures iu
ris interpretes ueriorem asserat Fe
lin. in c. in præsentia, nu. 27. de pro
bat. & eandem ait cõiter approba-
tam Corn. cons. 13. lib. 3. Simancas
tamen in d. c. opiniones has cõcor
des facit, quem vide omnino.

Non confiscatur. Adde eundem D
Alex. Imo. & Roma. in l. si finita, §.
si de uectigalib. ff. de damno infect.
Cur. cons. 4. post feudorum tracta.
col. 7. Boss. in d. titu. de bonor. pu-
blic. num. 19.

Ius patronatus. Adde glo. in c. fi- E
liis, 16. q. 7. Abb. & Doctor. in cap.
nobis, de iure patro. Dec. in capit.
quanto, nu. 7. de iud. Ioan. Lup. in
rep. rubr. de donat. inter vir. & v-
xor. §. 39. num. 7. Aug. Arim. in tra
ctat. malef. in addi. ad Ang. in uer-
bo, *Et eius bona*. num. 17. Eman. à
Costa, in c. Si pater, de testam. lib.
6. in 2. par. Trebelli. num. 7. Moder-
Paris. de primogen. Hispan. lib. 1.
c. 24. num. 26. lib. 1. cap. 24. nu. 26.
Iul. Clar. lib. 5. recept. senten. §. fin.
quæst. 78. Didac. Perez, in l. 1. ti. 6.
lib. 1. ord. in gl. *Si el que fuere*. vers.
octauò.

Publicandum. Adde Barth. Cas- F
san. in consuetu. Burgun. rub. 2. §.
2. nu. 20. Boss. in d. tit. de bonorum
publi. n. 71. & doctissimũ Osasch.
in decis. Pedemon. decis. 94. Iulius
Clar. d. q. 78.

Vsusfructus. Adde Io. Lup. in re- G
pet. rub. de don. inter uir. & uxor.
§. 42. num. 6. D. Couar. in ca. quia
nos, de testam. nu. 2.

Quam tamen opinionem verã
esse existimo, quantũ ad bona quę
sita per filium, post sacrũ susceptũ
ordinem, ut hic apertè sentit Au-
tor. quam opin. professus fuit Ioã.
Fab. in auth. ingressi, C. de Sacr. ec
cles. Dec. in c. in præsentia, de pro-
bat. nu. 62. Ioan. Lup. d. §. 42. num.
12. Didac. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1.
ordi. in gl. *Los sacerdotes*. versic. est

Pater usumfructum retinet in bonis filij ante clericatũ quęsitis.

etiam quidquid Abb. senserit in d. c. in præsentia, nu. 56. dicens opinionem hanc esse veram, etiã quo ad bona ante clericatum quæsita, in quibus vsusfructus patri iã quæsitus erat. Qui manifestè labitur: quia in bonis acquisitis à filio antè clericatum, pater non amittit vsumfructum, licet postea filius clericus efficiatur. Ita contra multos resoluit Pinel. in l. 1. p. 1. num. 42. & 43. C. de bon. mat. Mod. Paris. ad Dec. in c. in pręsentia, nu. 64. litera O. de probat. idem Mod. Paris. de prim. Hispanię, li. 1. c. 19. nu. 28. Rod. Suar. in q. maior. num. 37. Telli. Fer. in l. 5. Taur. nu. 4. & opinionem istam ueriorē, & receptiorem esse testatur post huius operis editionem Cald. Pereyra Lusitanus (uir sanè subtilis, & acuti ingenij) in l. si curatorem habens, in verb. Læsis. nu. 105. C. de reb. min.

Cald. Pereyra Lusitanus laudatur.

H *Habeat fiscum*. Vide authorem infra c. 140. & quæ ibi annotaui.

Verberarj.

CAPVT CXXXVI.

1 *Pęna verbum in clericorum personis qua de causa sacris Canonibus fuit instituta.*

2 *Presbyteri Abbates & Leuitæ non nisi pro grauibus criminibus, & mortalibus culpis verberantur.*

3 *Clericus etiam cum mandato ecclesiastici Iudicis, non potest per laicum verberari.*

4 *Ecclesiastici Iudices nulla irregularitatis labe afficiuntur, etiam si ex verberibus sanguinis effusio interueniat.*

POena † verberũ in clericorũ personis à sacris Canonib. recepta est.[a] Et hoc forsan, ꝙ cum dolore, & citra vitæ ac membrorum periculũ corrigant, de eaque mentio fit in c. 1. 5. q. 1. & in c. nullus clericus, 11. q. & in c. Cum beatus, 45. d. quod est Concilium Bracarense tertium, in Canone 6. & in c. 1. in fi. 35. distinc. quòd est Concilium Agathense, & in c. 1. fi. uerbis, de calumnia. Ex quo ibi notat Abb. in vlt. notab. quòd Ecclesia potest clericos publicè verberare. Cumque cessent in illis cæteræ pœnę mortis, ac mẽbrorum mutilationis, non mirum si hanc tanquam paternam correctionem antiqui illi patres sacrorum Canonum conditores admiserint. Vide tamen in hoc distinctionem quam facit tex. & gl. in d. ca. Cum beatus, videlicet, † quòd Presbyteri, Abbates, & Leuitę nullis debent verberibus subiacere, exceptis grauibus, & mortalibus culpis: minores tamen clerici verberãtur pro minoribus culpis. & idem notat Præpo. in d. c. fi. 35. distinct. In † qua tamen imponenda pœna Iudices ecclesiastici aduertere debẽt semper, ꝙ in casu quo clericus venit uerberandus, non potest nec debet uerberari per laicum ẽt de mandato suo,[b] ut in c. Vniuersitatis, de excommunic. & per glos. in c. Si clericos, eod. titul. lib. 6. & ita etiam disponitur in l. 56. tit. 5. p. 1. ubi dicit lex, quòd tam Prelatus mandans, quàm laicus obtemperãs in hoc excõmunicatus est, sed debet

debet per ministrum ecclesiæ verberari, ut not. Card. de Turrecremata post Hugo. in c. Illi qui, 6. q. 6. & secundum eos constitutus in minori ordine, poterit etiam presbyterũ verberare. Imo plus voluit Abb. in c. Inter alia, in col. 4. de immun. eccles. quòd pro honestate ecclesiæ clericus dẽt verberari in ecclesia, & per clericum, & non per laicũ, allegando d. c. Vniuersitatis. Quando vero clericus est incorrigibilis, potest per laicũ verberari, vt not. gl. in Summa, 45. dist. allegando tex. in c. vt famæ, de sent. excõmu. Tu tamen Lector aduerte, an tex. ille probet hanc conclusionẽ, cum nihil de verberibus disponat: sed de captura faciẽda per laicum, & inter hos duos actus, non paruum videtur esse discrimẽ. Nam difficilius capitur clericus nisi per laicos. Captum tamen clericum verberare per alium clericũ in minoribus saltem, non sic difficile est. permaxime quia in quauis republica ministri deputati ad capturam delinquentiũ laici sũt, ideo videndum est, an sola authoritas glos. sufficeret ad veritatem huius conclusionis: quam tamen simpliciter sequutus fuit Bertachi. in tract. de Epis. 3. par. 4. lib. de potestate & authoritate Episcopi in tẽporalibus circa personas. vers.
4 quarto, quæro an Epis. Et† aduerte quòd Iudex ecclesiasticus habet iurisdictionẽ fustigandi & verberandi, & sententiam suã potest sup his mãdare executioni absque scrupulo irregularitatis, licet in fustigatione ut plurimũ, interueniat aliqualis effusio sanguinis: q̃a illa qualis, qualis effusio, non consideratur, cum non ueniat principaliter ex sententia, sed accidat ex post facto, & satis est quòd in sententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter, & immediate ueniat sanguis. ita Pau. Grillan. in tractat. de ralaxatione carceratorum, in 5. q. & licèt huic conclusioni uideatur refragari text. in c. Archiepiscopatu. de rapto. & glo. ibi. in c. his à quibus. 23. q. uitim. tamen crederem saluari posse dictum huius Doctoris, quãdo illa sanguinis effusio esset, ut ipse dicit aliqualis: nam tex. in d. c. in Archiepiscopatu, non reprobat, si aliquis sanguis ex flagellis prosiliat, sed q̃ flagella in uindictã sanguinis transire videantur: vnde prohibet vindictam sanguinis, non vero accidẽtalem effusionem. Vnde nec existimo necessarium, vt audiui facere aliquos Iudices, quod flagellãdos induũt lineis vestibus intinctis cæra, vt desuper flagellẽtur, dũ enim scrupulis consulunt, correctionẽ inutilẽ & parum timendã efficiũt. Vel verius in hoc dici posset, q̃ ẽt si Iudex prætenderet in pœna verberum vel fustigationis effusionẽ sanguinis, & vere succederet, & in magna quantitate, nõ propter hoc incurreret irregularitatem, cũ hęc non contrahatur nisi sola morte, vel membri mutilatione, vt notat Abb. in c. 1. nu. 8. qui clerici, vel vouen. & Card. Clemẽt. si furiosus, p̃ tex. ibi, de homic. colum. vltim. q. 31. & per text. in capit. in Archiepiscopatu, de raptor. quem pro

hac conclusione ponderat, & respõdet ad tex. in c. cum illorum, de senten. excom. Et vide Syluest. qui refert Abb. vbi suprà, in sua Sũma, verbo, homic. 3. §. Tertio quæritur.

A *Ecepta est.* Vide Greg. Lup. in l. 48. tit. 6. in ver. *En lo temporal.* p. 1. & in l. 56. tit. 5. in verbo, *Descomulgados.* eadem part. Petr. Gregor. 3. par. Syntag. iuris. li. 31. cap. 11. per totum. Nota tamen quòd hæc fustigationis pœna clericorum in Mediolanensi dominio nõ seruatur, ut memoriæ protulit Iul. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fi. q. 70. vers. Et etiã. Prout nec illam esse in vsu in Regno Franciæ testatur Pract. Mileij. fol. 148. num. 53. Nec ego sane imponi vidi ab hinc 27. annis in hac celeberima Cõplutẽsi Curia. Non tamen me præterit, pœna ictus fustium olim Iudices Ecclesiasticos aduersus clericos vsos fuisse, vt author ẽ D. Aug. q̃ Marcello scribens ait, *Confessionem verberibus eruisti.*

Pœna verberũ cõtra clericos licet antiquitus recepta fuerit hodie verò minimè.

B *De mandato suo.* Adde Greg. Lup. in d. l. 56. Petrum Placa, in Epito. delict. cap. 11. num. 19.

In exilium mitti.

CAPVT CXXXVII.

1 *Pœna exilij per ecclesiasticos Iudices infligi potest.*

2 *Episcopus vel alius ecclesiasticus Iudex non poterit clericum exilio damnatum rebannire.*

3 *Clericus de facto in exiliũ mißus potest per eundẽ Iudicẽ reuocari,*

Cclesiastici † Iudices possunt imponere pęnã exilij, vt probatur in c. 1. de calum. & in c. pen. de pœn. & in c. Hi qui, 3. q. 4. & in c. Cum beatus, 45. dist. Et notant Doct. in c. Cum non ab homine, de iudic. licèt ibi Anto. nitat̃ colligere arg. ex illo tex. q̃ ecclesia non habeat pœnam exilij: cui in hoc aduersat̃ Barbat. ibi, in col. 6. versic. Et dicit hoc. Vbi nã q; pęna certa non est imposita a iure, & delictum q̃ venit puniẽdum in clerico, uidetur quodãmodo cocohærere alicui loco, prudẽter se habent Iudices ecclesiastici, si delinquentibus clericis pęnã inferãt exilij. Sicut enim occasio delinquẽdi facile pręcipitat ẽt eos q aliquã virtutis curã habere solent, sic eadem occasione sublata, facilius est a difficili & asperrima uitiorum semita, ad amęnissimam uirtutis uiam reuocari. Quòd bene cõprobant uerba illa singularia sãctissimi Hispanię nostrę Doctoris Clarissimi Isidori, insignisq; urbis Hispalens. Pręsulis pręfulgidi, q̃ Gratianus intexuit in c. Valet, 81. d. Valet (inq̃t ille) interdum conuersis p̃ salute animę suę mutatio loci. Plerumq; enim dum mutatur locus, mutatur mentis affectus. Cõgruũ est ergo & indeẽt corporaliter euelli vbi quisq; illecebris deseruiuit. Nã locus ubi quisque praue uixerit, in aspectu mentis apponit, q̃ sępe ibi cogitauit uel gessit. Aduertat̃ tamen in hac materia † q̃ Ep̃s uel eius Vicarius postquam clericus propter crimen 2

1

mẽ est dãnatus ad pęnã exilij legitima de causa,& probatione subsistente,non potest eum ab exilio reuocare,& sic non poterit clericum exilio damnatum rebannire.ita notat Præpo.argum.tex.ibi,in cap.In primis,2.q.1.Ratio.est secundum eum,quia ex quo legitimè est missus in exilium,inferior non potest
a super istis gratiam facere:[a] vt habetur in c. cum tu. de re iudic. Facit Etiam tex.in l.Relegati.ff.de pœn. Ex quo ibi not.Bar.quòd misso in exilium,solus princeps & nõ alius potest dare licentiam ueniendi, & quòd reuertatur,quem vide vlterius etiam dicentem, quòd quilibet Iudex potest dare licentiã exuli reuertendi ex iusta causa: ꝙ est notandum in nostro proposito, q. per hoc uidetur quòd Episcopus uel eius Vicarius posset idem face
3 re ex causa iusta.Si † tamẽ clericus esset de facto in exiliũ missus,tunc benè potest per eundem Iudicem
b reuocari, [b] secundum Præpos. vbi supra,argum.tex.& quę ibi notat Bal.in capit.Ab excommunicato, de rescrip.Idem Bal.& Ias.in l.si pacto quo pęnam.C. de pact.de quo ego latius scripsi in meis doctrinis de magistratibus,in doctrina incipient,factum de facto.

A Ratiam facere. Vide Regiam l.2.tit.32.par.7. vbi Gre.Lup.in glos. *El Rey*. Ias.in l.1.§. & post operis, ff.de noui.oper.nunc.Ioan.Fab.in l.pœnã, C.de pęnis. Iacob. in l.Imperium. ff.de iur.omn.iudic.Doctor Auen. lib.1.de mand.Reg.Hyspan.capit.7.num.13.

Reuocari. Adde ꝙ huc spectat ꝙ voluit glos.not.in cap.Primates,2.q.1.quòd depositus de facto, etiã de facto restituitur:quam in id expendit Bal.in capitulo accedens, 1.in fi.vt lite con.Et ꝙ factũ de facto possit per eundẽ Iudicẽ reuocari,probat tex.optimus, in l.1.§. hoc edictum, ff.si mulier uen.nom gl.in l.minor,in prin. in uer. *Secus*. ff.de euicti. Innoc. in c. querelam. col.3.vbi Bal.col. vlt. de elect. idẽ Bald.in l.1.ad finem.C.de prohib. sequest.pecun.& in l.2.C.de seruitut.Specul.in tit.de primo & secũ. decr.§.iam de effectu, uersic. quid si Iudex.Anton. Abb.& Dec.in c. cum cessante, de appellat. Petrus de Anchar.consi.6.colum.penult. Felin.in c. qualiter & quando, 1. col.uersic.tertio limita,de accusa. cum multis allegatis ab Andræa Tiraquel.post leges connub.glo.5. nu.15.Sebast.Vant.in tract.de nullit.in parte.*quid sit nullitas*.num.16. B

Deponi.

CAPVT CXXXVIII.

1 *Depositionis diffinitio.*
2 *Clericus pro nullo crimine potest deponi nisi in iure exprimatur,nisi in grauibus, enormibusque criminibus,*
3 *Quæ crimina digna sunt depositione, iudicis arbitrio relinquitur.*
4 *Clericus depositus ab officio, celebrans qualiter puniatur.*

De-

1 DEpositio † est perpetua remotio ab altaris ministerio, notat Abb. in cap. At si clerici. de iudic. col. 1. & refert ibi Decius, col. 4. versic. quinto nota. Et depositus simpliciter, intelligitur depositus perpetuò, licèt, non exprimatur. vt per glos. not. in c. 1. in glo. fi. 50. distin. vbi Domin. & tenet Decius vbi suprà, & vide gloss. notab. quæ probat istam conclusionem, in cap. accedens, 50. dist. vbi tamē vide sing.
2 distinct. Prep. in hoc artic. & † nota quòd regulariter pro nullo crimine potest deponi clericus, nisi de iure illud exprimatur, notat Dom. in §. de his. distinct. 50. & in c. 1. 35. distinct. nisi in grauibus, vt ibi per eum: quòd refert Decius in dict. c. At si clerici, in princ. in colum. pe. de iud. Itē pro delicto enormi potest fieri depositio: ita dicit Abb. in c. fin. de celebr. miss. allegat text. in cap. Tuæ, de pęnis. qui tex. dicit, *Magnis sceleribus*: quòd verbum. *Magnis*, plura delicta compræhendere videtur, quam verbū, *Enorme*. & vide Anton. in cap. Cū dilectus, de purg. Canon. colu. 6. versic. Caue, quia illud. qui ex verbis Innoc. ibi colligit vnam theoricam, quam dicit tenēdam pro vera, quòd vbicunq; pro aliquo delicto venit imponenda pœna mortis, tunc de iure Canonico in locum ipsius intelligitur subrogata pœna depositionis: quòd refert & sequitur Felin. in c. qualiter, el 2. §. Ad corrigendos. 4. colu. de accusat. tanquam ordinaria imponatur. Aduerte tamē in ista materia, quòd Decius in c. At si clerici, in colu. 20. de iudic. versic. De secundo, colligit duas cōclusiones ex Abb. ibi. Primā, quòd pœna depositionis non imponitur nisi pro graui crimine. Secunda, quòd quæ dicātur crimina grauia, relinquitur arbitrio Iudicis, ex quo postea, in eadem colu. versi. Secūda conclusio, dicit quòd † erit in arbi- 3
trio Iudicis quæ crimina dicantur requirere depositionem. Et vide etiam quòd notat Abb. in cap. Latores, de cleric. excommu. minist. de quo suprà memini in parte suspensionis, excōmunicationis, &c. Item not. quòd ad depositionem presbyteri non semper requiritur dolus, sed supina ignorantia æquiparatur dolo, quo ad hoc. ita notat Abb. ex text. ibi, quem dicit valde notabilem in c. fin. de celebrat. missar. Et aduerte, † quòd si deposi- 4
tus ab officio celebrat; priuatur participatione corporis & sanguinis Domini, & permanet in hac ex communicatione, vsq; ad diem vltimum, ita vt viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat: vt habetur in c. Accedens, 50. distinct. & ibi notat Præpos. & in ista materia depositionis vide Archid. in c. presbyteri, el 2. 5. quęst. 6. vbi tradit nimis generalem & dubiam doctrinam (iudicio meo) videlicet quòd si clericus deponitur pro aliquo crimine, potest à Iudice sęculari adhuc puniri pro eodē: sicut enim accidit quē diuersis legibus teneri pro eodem crimine, sic eodē mō Lege & Canone. Nā clericus depositus non efficiē de foro Iudicis

cis sæcularis propter solam depositionem, quo modo ergo poterit per ipsum puniri? Preterea non sequitur: potest quis teneri diuersis legibus pro eodem crimine, ergo clericus potest puniri pœna Canonica per Episcopum, & ligari per Iudicem sæcularem non præmissa degradatione & traditione. An autem clericus depositus possit restitui per Episcopum, vide Gondi. Villa. in tract. de legato, par. 1. q. 14. nu. 63. Tomo 2. tract. diuersorum Doctor. fol. 292. Et vide in Pontificali, fol. 204. colum. 1.

ANNOTATIO.

Dde quòd cum in præcedentibus capitibus multa de huius capitis argumento scripta sunt, repetenda non duxi: vide tamen vltra ea Iaco. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. centur. 5. casu 415. Iul. Clar. in practica criminali §. fin. quæst. 74.

In arctum monasterium detrudi.

CAPVT CXXXIX.

1 *Clericus depositus, in monasterium antiquo iure detrudendus erat, licet hoc hodie ab aula recesserit.*

2 *Alimenta quo modo ijs ministrãda sunt, qui in monasterio ad pœnitentiam deputantur.*

Ntiquis illis ac venerandis patribus qui futuro vniuersalis ecclesiæ statui nedũ claritate, ac sãctimoniæ vitæ suæ, sed pijs sanctionibus consuluerunt, non minus fuit curę delinquentiũ pęnas decernere, quam eorum futuræ emendę prouidere, non satis suo animarum zelo mirabili esse censentes, si facinorosis inflicta esset pœna (quę alijs similia perpetrandi metũ ingerit) quin ipsismet admissa deplorandi voluit præstare, opportunitatẽ. Ac ideò post depositionis pœnam statutã, depositi ad agendam pœnitentiam in monasterium aliquod detruderentur, ordinarunt, vt sic eos monachorum integritas ac venustas confunderent, & vitæ austeritas ad amplectendum voluntariè pro suis excessibus pœnitentiam suaderet, ac charitas (quę dum verior est, in vitijs prolapsos magis subleuat quã improperat) ad agnitionem culpę, & spem venię commoneret. Vndè regulare est, quòd Episcopus debet assignare clerico, quem deponit, monasterium vbi peccata lugeat, & illa vlterius non committat, vt in cap. Sacerdos, 81. distinct. Sed hoc ut uidemus, recessit ab usu: [a] quòd forsan euenit ex eo quòd Iudices ecclesiastici adeo segniter laborant crimina punire, ut rarissimè uideamus eos delinquẽtibus depositionis pœnam inferre. Item & ex alio capite, quia omnia monasteria iam sunt ab Episcoporum iurisdictione exempta. & ideo non sic iudicibus datur facultas assignandi

gnandi

gnandi monasterium. Vnde Alex. III. reputans hanc detrusionem non ita facilem, dum illam fieri pręcipit, in c. sicut dignum, in §. Clericos, de homic. addit conditionem, *Si fieri potest.* forsan de possibilitate dubitans, non tam propter penuriam monasteriorum, quam propter uoluntatem recipiendi detrudendos in eis. Aduerte tamẽ quòd Pręposi. in cap. si euangelica, 55. distinct. notat, ex text. ibi, quòd clericus qui non est sufficienter punitus pro grauitate delicti cum sola depositione, potest detrudi in monasterum: ex quo videtur, quòd non indifferenter post depositionẽ
2 debet succedere inclusio.† Quomodo autem alimẽta ministrãda sint ijs, qui in monasterio ad pœnitentiam deputantur, uide bonum tex. Greg. in cap. de lapsis, 16. quęst. 6. ubi uide Archid. dicentem, quòd pauperes clerici ponendi sunt in monasterijs diuitibus, aut alendi ab Episcopo. Et de materia huius cap. uide quòd scribitur in sequen.

A R*Ecessit ab vsu.* Adde doctissimum uirum Iulium Clar. in pract. crimin. §. fi. q. 70. uersic. sunt etiam.

Ac in perpetuum carcerem damnari.

CAPVT CXXXX.

1 *Pœna perpetui carceris quando ab ecclesiasticis Iudicibus sit imponenda.*

2 *Episcopus irregularitatis labe afficitur qui arctum locum alicui constituit, si in eo ex defectu aeris vel cibi moriatur.*

3 *Testamentum clerici ad perpetuum carcerem damnati, an valeat.*

4 *Episcopus, qui condemnat clericum ad perpetui carceris pœnam, an possit minuendi pœnam suo arbitrio potestatem seruare.*

HVius pœnæ fit mentio in c. penul. de hæret. & in cap. Nouimus, de verb. sig. & in Etrauagan. Diuinis exemplis quæ est sub titu. de pœnis, in Extrauagantibus communibus. dicitur autem hæc pœna perpetui carceris capitalis,[a] secundũ Bald. in l. reos. 2
in princ. colum. 1. de accusat. quem refert Felin. in cap. Qualiter. el 2. §. Ad corrigendos in colum. 4. de accusat. Quæ† quidem pœna si ab ec- 1
clesiasticis iudicibus imponeretur, vbi delictorum qualitas exigit, custodia tali, vt re vera perpetua esset longe leuius censerentur punita laicorum delicta naturali morte, quam clericorum perpetuo carcere. Nam vt Card. scripsit in c. Cum non ab homine, de iudic. longe minor pœna est statim mori, quam diu affligi, sine salutis spe. Quando autem ista pœna vel pręcedens imponi debeat, Innoc. in c. qualiter, el 2. de accusat. in col. penultim. versic. & sunt, videtur velle, quòd hæc pœna carceris ęquiparatur pęnæ damnationis in metallum iuris ciuilis. Vnde secundum eum videretur imponenda in casibus

quibus

quibus iure ciuili quis punitur pœna tali: & ad hoc refert eundem Innocen. Ioan. de Anan. in consi. 1. in colum. 2. Abb. tamen. in cap. Tuæ, de pœnis, tradit talem doctrinam, quòd vbi pro delicto imponitur pœna mortis de iure ciuili, tunc depositus detruditur in carcerē perpetuum: quando vero imponitur pœna alia citra mortem, tunc detruditur in monasterium. Contra quem instat Philpi. Decius, in cap. Cum non ab homine, in colum. 9. versic. Sed ista doctrina, de iudic. dicendo, quòd hoc non est verum, quia in casu cap. Clerici, de exces. prælat. & in cap. Tuæ, de pœnis, fit detrusio: licèt de iure ciuili imponatur pœna mortis, & refert Aretin. late scribentem in hoc, in col. 9. qui concludit secundum eum, quòd debet quis detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam & si non velit agere, ponitur in perpetuos carceres, allegat d. cap. Vt famę, de senten. excommun. & cap. A nobis, de apostat. Sed cōtra hoc arguit Dec. de text. in cap. Nouimus, de verb. signific. & in cap. pen. de hæret. Vnde videtur sibi, quòd in carcerē detrudatur quis, quando insurgit maior suspitio fugæ, pro maiori securitate. Sed ista distinctio, Decij non placet: quia pœna perpetui carceris, tunc non ratione pœnę, sed securitatis daretur vnde non consideraretur delicti qualitas, sed fugę timor. Vnde melior est sentētia Aretini. ubi suprà, quam ipse Decius non integrè refert: nam concludit ipse Aretin. ꝙ quamuis pœna mortis imponatur de iure ciuili, non tamen debet imponi de iure Canonico pœna perpetui carceris: quòd ipse limitat dupliciter. Primò in casibus exceptis in quibus expressè cauetur de pœna carceris, vt in c. pe. & fi. de hęret. Secundo vbi propter immanitatem delicti non esset imponenda laico simpliciter pœna mortis, sed cum aliqua qualitate atroci, vt puta ignis, traditionis ad bestias, lacerationis membrorum, & huiusmodi: tunc enim videtur sibi imponenda pęna perpetui carceris:[b] quòd intelligit verum, siue il- b
la pęna sit naturalis crimiuis, siue Iudex illam imponat, augendo illam propter aliquam qualitatem animo inhærentem & sic dicit intelligendum capi. Nouimus. supra alleg. de quo arguit contra illum Dec. Et aduerte, quòd Bald. in l.
penult. C. ad l. Aquil. dicit, †quòd 2
si Episcopi imponerent aliquem in ita arcto loco, quòd non haberet aerem sufficientem, vel darent sic parum comedere, quòd de facili moreretur, quod essent irregulares.[c] Vnde prouidere deberent ec- c
clesiastici Iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant, ne ex defectu aeris vel cibi moriatur. Idem notat Abb. in ca. A nobis. de Aposta. referendo Ioan. Andrę. Et uide Ioan. de Anan. in cap. 1. de collu. detegen. & in cap. qualiter & quando, el 2. §. fin. uersi. Nunquid autem Episcopus, de accusat. & Matth. de Afflictis, in 1. lib. Constit. Sicilię, in fol. 129. colum. 3. & Mari. in repet. cap. Ad audientiā, de homic. in colum. 31. uersic. quin quagesi-

quagesimo octauo quero, vbi referunt Bald. vbi supra, & alios idem tenentes. Et vide etiam Cardi. in Clementina 1. de pœnit. & remis. in q. 7. vbi referendo Lauren. dicit, quòd ponentes aliquem in tali carcere, in quo propter eius arctitudinem incarcerati non viuunt vltra sex vel octo dies, reputat homicidas vel irregulares: quia illa pœna est magis afflictiua, quam si ponerentur in patibulo. Aliàs autem si damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, vt notat Bald. in l. 1. C. de his qui ad liber. peruen. non pos. quem refert Ioan. de Anan. in cap. fin. de homicid. nu. 8. vide Felin. in c. Qualiter, el 2. de accus. §. Ad corrigendos, col. 5. in princ. Et nota, quòd licèt aliàs damnato ad perpetuum carcerẽ ex forma statuti, vel de iure communi, non possit aliquid relinqui vltra alimenta, dicit Mari. in c. Veniens, de accusat. in colum. 28. in versi. Vndecimo quero, quòd de iure canonico videtur posse attentari, quod taliter damnato non possent relinqui alimenta, cum sibi deputetur panis angustiæ, & aqua doloris. De quo tamen articulo vide latius Corsetum in repertorio Abb. in verbo carceres in versic. An ualeat, & Felin. in c. Qualiter el 2. in §. Ad corrigendos, col. 4. in fin. de accusa. Preterea in hac materia

3 poterit meritò dubitari † an valeat testamentũ clerici damnati ad perpetuũ carcerem, qui ibi finaliter decessit? Quod examinat Bal. in 1. vol. consil. 448. queritur in primis. vbi tãdem cõcluditur, ꝙ non, & quòd talis nec actiuè, nec passiuè si testabilis. Et quia principale fundamentum suum est, quia tali pœna damnatus cõtinetur sub condemnatis ad mortem: quia licet non sit condemnatus ad mortem subitaneã, est cõdemnatus ad breuitatem vitæ. Posses tu Regnorũ Castellæ & Legionis incola non immeritò inferre quòd hodie attẽto iure eorum secus esset, cum per l. 4. in legibus Tauri editis, disponatur, quòd damnatus ad mortem ciuilem, siue naturalem, possit testari,[d] nisi damnetur propter crimen inducens confiscationem bonorũ. d

An † autem Episcopus qui condemnat clericum ad perpetuum carcerem possit in sententia reseruare sibi potestatem minuendi pœnam suo arbitrio, vide Bald. in auth. Interdicimus, C. de Episco. & cleric. referentem Guliel. disputasse hoc, & finaliter tenuisse quòd sic. Sed dicit Bal. contra naturam pœnæ declarandæ in sententia non potest fieri reseruatio: quia esset implicare contraria, sed asserit tandẽ quòd forte fallit in sententia Episcopi: quia mitius debet agi cum eo quam cũ alio, arg. dict. Authen. Interdicimus secundũ vnum intellectum: cuius verba ferè ad literã refert Felin. in c. Qualiter. el 2. in §. Ad corrigẽdos. in col. 6. de accusa. 4

A

Carceris perpetui antiquitas, eiusque grauitas explicatur.

Capitalis. Adde quòd diuersarum gentium moribus, olim receptũ fuit, vt loco capitalis pœnæ in teterrimum carcerem reus conijceretur, vt illo animam

animā ageret: sic apud Persas, apud Syracusanos, apud Messanios, & apud Romanos obseruatum fuisse scriptum reliquit Alex. ab Alexandro lib. 3. dierum genialium c. 5. Cælius Rodig. libr. 17. lectionū antiquarum c. 8. qui circa hoc argumentum multa memorię commēdarunt. Sic Iulius Cęsar cēsuit, eos qui cum Catilina, contra Romanam Rempublicam coniurationem fecerant, nō esse occidendos, sed publicatis eorum pecunijs, ipsos in vinculis per municipia perpetuò habendos, vt testatur Sallustius in coniuratione Catilinæ. Meminit etiam Cicero in eundem Catilinam, oratione 4. sic loquens. *Intellegit Cæsar mortem à Dijs immortalibus non esse supplicij causa constitutam: sed aut necessitate naturæ, aut laborum, & miseriarum quietem esse itaque eam sapientes nunquam inuiti, fortes etiam sæpè libenter appetierunt: vincula vero & ea sempiterna, certe ad singularem pœnam nefarij doloris inuenta sunt,* Et paulo post *Bona præterea publicari iubet, vitam solam relinquit nefarijs hominibus, quā si ademißet, multas vno dolore, & animi & corporis, & omnes scelerū pœnas ademisset.* Et istum carcerem idem Cicero 3. Catili. appellauit. *Vindicem manifestorum & nefariorum scelerum.* De carcere perpetuo meminit etiam Valer. Max. lib. 6. c. 3. Asseuerans quendam C. Vaticinium, ꝙ sinistræ manus digitos sibi, ne militaret bello Italico amputasset, publicatis omnibus bonis, à Senatu æternis vinculis adiudicatum fuisse. Tēpore quoque Amulij Latinorum Regis (qui præcessit Romulum) carcerem perpetuum in pœnam fuisse statutum, colligitur ex Dionysio Halicarnasseo qui de Italia scribens ait, *Sunt, qui confestim eam nec etiam puellam tradant, nec desunt qui malint coniectam in occultum carcerem, eumque perpetuum: vndè necatam esse vulgo traditum est.* Meminit item de perpetuo carcere Valer. Max. lib. 6. cap. 8. dum agit de quodam seruo Caij Marij. & Phylost. lib. de vita Apollonij.

Nec hæc perpetui carceris pœna prorsus antiquata est, nam receptam esse in ciuitate Venetiarum fatetur Mantua obseruati. lib. cap. 96. col. 6. & vt scribit Calic. ī marg. Fisci. fol. 93. in fine Reges Hispaniarum multum ea vtuntur. Carceris perpetui pœna in aliquibus prouinciis obseruatur.

Sic equidem apud nos in his Regnis receptum est, maximè in superioribus tribunalibus, delinquentes puniri, vt Regiæ Maiestati seruiant perpetuo in regionibus Africæ finitimis vel condemnantur ad Regias triremes, non sanè pœna hęc differre videtur, à pœna perpetui carceris, nisi nomine tantum, vt multi arbitrantur. Sed verius censeo pœnas has assimilari damnationi in metallum, vel in opus publicum, quibus & alijs similibus pœnis reus condemnari potest. l. aut damnum, l. quidam, l. capitalium, ff. de pœni. l. relegatorum, §. sicut, ff. de interdi. & releg. l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de offici. Pres. l. 4. lit. 31. parte 7. notat in terminis Abb. in capitulo quòd sedes, de offic. ordin. Ioan. de Platea, in l. nemo carcerē, colum. 4. C. de Pœnæ triremium, vel exilij perpetui, ad aliquā insulam, quę ī Hispania receptæ sūt quib. pœnis assimilentur.

de exactori.tribut.lib. 10. Greg. in d.l.4.in glo. *o labrando*. & in glos. verb.*à ome libre*. & his non allegatis idē scribit Doctor Thom.*Talleda*, in tract.incarceratorum, cap. 4.num. 10.

Pęna perpetui carceris morti æquiparatur.

Hæc equidem perpetui carceris pœna, de qua à nobis sermo institutus est, morti æquiparatā, ut sentit Inno.in c.qualiter, in c.de accusat. Abb.in c.1. colum.ulti. de collus.deteg.quia similis seruituti ꝑpetuæ esse videtur, l.2. ff.de liber. hom.exhi.seruitus autem mortis pœnæ fere comparatur, l.seruitutem, ff.de reg.iur.& vide Io. Andr. in d.c.1.num.22.asseuerantem grauiorem esse perpetuum carcerem, quam abcisionem vnius digiti, uel fustigationem.

Pęna perpetui carceris a iure ciuili aliena ē.

Et pœna hęc legibus ciuilibus fuit aliena, imo incredibilis, l.aut facta, §. solent, ff. de pœn.l.mandatis, ibidem, l.incredibile, C.de pœnis.d.l.4.Par.Ideoque hac ratione secularis Iudex hanc pęnam non imponit. Bal. in d.l.incredibile. Ang. in l.si à milite, §.edictum.ff.de milit. test. Bal. consil. 443. in fine, lib.3. vbi scribit, quòd ita tenent commun. Doctores. Alexand. consi. 55. num.... volu.7. Mari. Socin. Senen. in cap. veniens, colum.26.de accusati. Aymon.consil.224.num.3. Purpu. in l. Imperium, num.231. vbi Valascus, num.161.ff.de iuris.omni.iudi. Auiles, in capit. Prætor, cap. 18. in verbo, *Carcel*. Didac. Perez. in l. 2.tit.4.lib.4.ordin.in verbo, *Todos los dias de su vida*. Et est communis & verissima opinio, vt asseuerat Iuli.Clar. in pract.crim.§. fin. q.70. vers.pęna. Quod si de facto eam imposuerit sententia nulla est. Bald. in d.l.incredibile.licèt glos. Cin. & Sali.ibi dissentiant, & Valascus in d.l.Imperium.

Pęnā carceris perpetui sęcularis Iudex insligere non potest, ꝙ si de facto fecerit, nulla esset sententia.

Hæc tamen communis sententia, quam modo asseuerabimus, minimè procedit in seruo qui ad perpetuum carcerem damnari potest.l.seruus, C.de pęnis. Non equidem quo ad ipsum grauis pœna ista iudicanda est, cum iam seruituti adstrictus sit.

Limitatiões quatuor ad dictā Regul. constituuntur.

Secundo, nec locum obtinet, quando delictū est atrox, pro quo iudex arbitrari posset mortis pęnā imponendam esse. ita Bald. in d.l. incredibile. Sed ex supra traditis hęc Bal.opinio vera nō videtur, & merito de ea dubitat insignis Iac. Menochi.de arbi.iudi.quæst.lib.2. q.89.nu. 9. dicitque cogitandam esse propter maguam Baldi.authoritatem.

Tertio fallit, in casu auth.sed hodie.C.de adulter.& l.penul. tit. 17.par.7. quas leges not. ad hoc Greg.in dict.l.4.tit.31.part.7. in verbo, *à ome libre*.

Quarto fallit in casu dictæ Regiæ l.2.tit.4.libro 4.ordina.ibi, *todos los dias de su vida este presso en a carcel*.

Carcer de iure Canonico, non solū ad custodiā, sed ad pęnā imponitur.

Cęterum iure Pontificio carcer non solum ad custodiam, sed ad pęnam imponitur, c.quamuis, de pęnis, in 6.c.si quis clericus, 81.d. cap.de lapsis, 42.cap.commissa, de hęret.lib.6.Clemen.1. eo. tit.c. penult.de hęret.c.nouimus, de verb. signif. Et potissima ratio est; nam cum Sacri Canones, pijssima & materna

materna benignitate, mortis pœnam non infligant, necessariũ fuit ne crimina impunita remanerent, pro grauioribus criminibus pœnam hanc statuere. Quam ecclesiastici Iudices solum aduersus clericos imponere possunt, non verò contra laicos, nisi in crimine hæresis, vt scribit Iul. Clar. in dicta pract. §. fin. quæst. 70.

Alimenta denegari non debent illis qui ꝑpetuis carceribus detinentur, quòd si inedia moriantur, Iudices ecclesiastici irregularitatẽ contrahunt.

Nec debent alimenta degnari his qui in huiusmodi carceribus detinentur, quia si fame & inedia moriantur, Iudices Ecclesiastici qui morti causam præstiterunt, irregularitatis labe illaqueantur, ex Bar. sententia, in l. de precibus. C. ad leg. Aquil. Quod quidam intelligunt procedere, nisi in casibus atrocioribus, in quibus clericis incarceratis minui solent alimenta, (quòd vulgo dici solet, *Comer por ontcas*) si mors inde sequatur nulla irregularitatis labe, iudices ecclesiastici afficiuntur, cum iure Pontificio hoc sit permissum, ita tenet licet fluctuans Anto. Quæsada (vir non vulgaris eruditionis) in lib. diuer. iuris quæst. c. 17. nu. 28. Ego tamen in ea fui, & sum opinione, vt existimem, nunquam licuisse, ita tenuissima alimẽta clericis suppeditare, vt fame pereant, quòd tex. insinuat in c. nouimus, §. 1. de verb. sign. quòd contrarię opinionis assertores adducere pro se solẽt ibi. *Ad agendum pœnitentiam ipsum inducas in pane doloris, & aqua angustię sustentandum*. Quæ quidem pœna non ad mortem sed ad pænitentiã agendam tendit, vt ibi, quia semp Ecclesia Dei omnipotẽtis exẽplo sperat conuersionem, & pęnitentiam delinquentiũ, nec vult mortẽ peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat, Ezech. c. 18. & in c. hi qui. 3. q. 4. hęc pęna ęquitate & prudentia Pręlatorum solet temperari, maximè pręcipuis festi, quibus solent incarceratos visitare, & pinguius nutrire, vt scribit Ioan. And. in c. quamuis, de pænis, lib. 6. in 2. not. super tex. Absit sane ab omniũ mente credere, sacratissimas leges Pontificeas, alioqui pijssimas, in suos clericos (quos impensè diligunt) tam diram mortis pœnã infligere. Nihil sanè interest necare, vel alimenta denegare. Vt inquit Iurisconsultus in l. necare, ff. de libe. agnoscend.

Pœna famis apud oẽs gentes cęteris seuerior omni sæculo indicata fuit.

Vnde Liuius libr. 2. belli Punici asseuerat, *Famen vltimum humanorum supplicium*. Aegesippus li. 5. *famẽ carnificem appellat*. & Hieremias Threnorum c. 4. scribit. *Melius est occidi gladio quã fame extabescere*, Cui cõsentiens Vegetius. *Ferro* (inquit) *multo sęuerior fames est*. Dauid equidem pestilentiam eligere maluit, quam famem, cum vtriusque ei esset data optio, vt habetur lib. 2. Regum, cap. 24. Et teterrimum mortis genus famem esse scripsit Homerus, qui lib. 12. Odysseę ita facit Euriloch. loquentem. *Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus, Fame autem miserrimũ mori*. Cuius meminit Plato lib. 3. de repub. & Columella, lib. 2. rei rusticę cap. 2. Tullius autem ad Atticum lib. 5. Epistolarum, fame nihil miserius pronuntiauit. Iosephus lib. 6. belli Iudaici asseuerat, *famen rerum om-*

ni in acerbitates superare. Idem lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ capit. 11. tradit. *Omne pereundi genus, fame leuius uideri*. Quintilianus vero de dira fame his uerbis scribit. *Fœlix (ait) pestilentia, fęlix præliorum strages, denique omnis mors facilis, fames aspera uitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentum, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatum, deformissima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicantes prosternit, hæc sæpè sociorum fidem frangit, hæc venena populis publicè dedit, hæc in parricidium pios egit*. Quæ refert Lucas de Penna in l. 2. columna 2. C. de quib. muneribus vel præst. lib. 10. & And. Tiraquel. in lib. 1. de retrac. §. 26. gl. 1. nu. 22. Nec omittendum est, quod ex nostris scribit Bald. in l. pactum, col. vlt. C. de pact. tradés prouerbium vulgo celebratum, *fames (inquit) est acutissimus ensis*, & idem consil. 458. col. 2. lib. 3. scribit nihil tristius esse quam fame necari, nihilque fami comparari.

Hæretici qui ad fidem redeunt, ad carceres perpetuos debét condẽnari quãuis hæc pœna sancti offic. clementia sit limitata.

Et licèt in crimine hæresis (ut ad institutum sermonē redeamus nec tamen extra Chorum saltauimus) laici post deprehensionem, ab hæresi ad fidem Catholicam redeunt, ad perpetuum carcerem debet condemnari. Vt in cap. pe. §. 1. de hæretic. Quibusdam tamen nouissimis constitutionibus, rigor ille ęquitate limitatus est, nam qui spōtè ante propositā accusationē, ad Sacrosanctæ Ecclesiæ gremiū redeunt, non debent perpetuis carceribus mancipari. Nec illi qui post capturam de se ipsis, nec non de aliis, quos hęreticos esse sciunt, integrè, pia mente ueritatem fatentur. Potest etiam pro arbitrio Inquisitorum prædicta pœna condonari, illis qui prius quam dicta testium publicata fuerint, redierint: si verò post testium publicationē redeunt, & tunc confitentur, cum se conuictos esse intelligunt perpetuis carceribus sunt recludendi. Ita sancitum est in prima Instruct. Hispa. c. 8. & 11. refert Iacob. Sept. in Catho. insti. tit. 16. nu. 17.

Qui verò iam eo quod tardè nimis ad fidem reuertitur, ad perpetuum carcerem fuerit condemnatus, ab eo fugere, non licet, quod si temerè fecerit, eo ipso relapsus iudicandus est, quia censendū est, quòd fictè conuersus fuerit, ideo ulterius audiendus non est, ita Archid. Domi. Ioan. And. Ancha. in c. ut commissi, §. necnon de hęretic. lib. 6. Arelaten. de hęre. no. 5. Squillacen. de fide Catho. cap. 27. Ioan. de Anan. & Felin. in capitulo penultimo, de hęretic. Quę opinio licet communis sit, mea tamen sententia falsa. Tùm quia nullo iure probatur, & inhumanum est absque expresso iure aliquem tam graui pœna plecti. Tum quia qui à carcere fugit in pristinam hęresim nullo modò labitur, nec fuga ipsa hæresim committit, ideoque relapsus nomen minimè ei competit, solum equidem is si fortè redierit, uel fuerit comprehensus duriori carcere recludendus erit, & impœnitens iudicandus, & ob fugam grauiori pœnitentia dignus

gnus, quam si subire voluerit benigne recipiendus est, ità nouissime tenet Iacob. Septima. in dicto titu. decimosexto, dicens opinionem contrariam falsam, & crudelem esse.

Pœna perpetui carceris hodie ab Inquisitore generali relaxatur, q solus publicæ pęnitentiæ habitum remittit.

Est tamen Inquisitoribus à iure concessa facultas, vt simul cum Episcopo posint minuere, vel cõmutare pœnam perpetui carceris: cum viderint id expedire. vt in capitulo vt commisi, §. necnon, de hæreti. libro 6. Hodie tamen ad solum generalem Inquisitorem, potestas hæc pertinet, quia solus is potest habitum publicæ pœnitentię tollere, quamuis delinquens in perpetuum damnatus sit, vt eo vtatur. vt decretum est quinta instr. Hispa. capitulo. & quarta Toletana. cap. 9.

Quo tempore lapso fiat dicta pænæ remissio.

Quę pœnæ remissio fieri solet, octo annis transactis, à die incarcerationis, hoc ex benignitate, & clementia, non verò ex iuris rigore, quo stante, decennium desideratur, vt scribit D. Episcopus Siman. dicto titulo. 16. numero. 22. quo loco numero 21. testatur, quandoque eam pœnam lapso triennio remitti, si eo tempore in carceribus detenti maximæ veræq; pęnitẽtiæ præstiterint testimonium. De consuetudine tamen Sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, vt post paucum tempus dispensatio indulgeatur, vt testatur F. Pegna ad Dir. Inqui. 3. p. Scho. 142.

Et vt addas his quę sup versu nec debent omissum fuit, ad fin. quòd Antiqui prodiderunt, quia ferunt pro grauissima pœna, Tantalum apud inferos, siti & fame cruciari, vt refert Cicero 1. Tusc. Et Ammian. Marcellin. libro. 17. Hystoriæ Roma, his verbis scribit. *Mortis ignauissimum est genus fame perire.* Et idem libro 19. dicit esse vltimum malorum omnium. Sed vt Ethnicos relinquamus, Sacrę literę nobis de hoc suppediant, nõ vulgaria testimonia, quia ad grauissimorũ scelerum vindictam, famem tanquam cęterarum pęnarum culmen comminantur. In peccato sanè primi parentis dictum fuit. *Maledicta terra in opere tuo, in labore vultus tui vesceris pane tuo.* Vt habetur Gene. 3. Et Psalm. 104. *Deus vocauit famem super terram,* &c. Et Ezech. 5. *Famen congregabo super vos & conteram vobis vasculum panis.* Et Ezech. 14. versiculo 12. & 13. ibi. *Factus est Sermo Domini ad me dicens, fili hominis, terra cum peccauerit mihi vt præuaricetur, pręuaricans extendam manum meam super eam & conteram, uirgam panis eius, & immittam in eam famen & interficiam de ea hominem, & iumentum.* Et ideò viri iusti fame, vel inedia minimè opprimuntur, iuxta illud Dauid. Psal. 36. *Non uidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem, & nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas in ęternũ erit, nõ confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt.* Et Prou. 10. *Non affliget Dominus fame animam iusti, & insidias impiorum subuertet.*

Pœna perpetui carceris. Adde Gregor. Lup. in dict. l. 4. titul. 31. par. 7.

in verbo, *à ome libre*. vbi authorem nostrum allegans, eius opinionem amplectitur. Et an clericus perpetuo carceri mancipandus, prius sit degradandus vide Abb. in cap. excommicamus, in 2. de hæreti. Gundi. a Villadiego in tract. de heret. q. 19. num. 2. authorem nostrum supra, cap. . . .

Clericus vel regularis perpetuo carceri mancipatus, an absq; peccato fugere posit.

Sed vtrum clericus vel regularis posit absque peccati labe, à carcere perpetuo fugere, existimo asseuerandum ei nullo modo licere, nec à peccato excusari, quòd ex eo manifeste apparet. Nam licet ante Iudicis condemnationem nemo teneatur pœnam soluere, vel illam subire. iuxta gloss. sententiam, in c. fraternitas, 12. quæst. 2. quę communis est, & multis à nobis ornata supra cap. 66. post condemnationem vero absq; dubio tenetur. vt tradit Sanct. Thom. 2. 2. quest. 69. articu. 3. & ferè omnes quos in d. cap. allegauimns. Rursus quia iste qui à carceribus fugit, iudici resistit. quòd omni iure prohibitum est. cap qui resistit, 2. quæst. 3. gloss. in cap. præsentium, 7. quæst. 1. l. ad dictos. C. de Episcop. audient. tradit noster Author in regula & fallent. regula 382. vbi post eum multa scripsi. Deinde hanc rem comprobat, nam licet ex multorum sententia, captus & ad mortem comdemnatus, posit à carceribus fugere. vt colligitur ex Ancharan. & Imo. in Clemen. Pastoralis, de re iudic. Archi. in c. cum homo, 23. q. 5. Diuo Thom. & Caieta. d. quęst. 69. Dried. de liber. Christi. pag. 226. licèt dissentiat Bar. in l. relegati. ff. de pœnis. Abb. in cap. 1. de testib. cogend. & in cap. Sicut, in 3. de iureiurand. sed tenendo opinionem Diui Thom. prout tenendam esse affirmat D. Episcop. Couarru. lib. 1. vari. resolut. cap. 2. num. 14. Non tamen procedit, quando quis ad pœnam carceris temporalem, vel perpetuam condemnatus est, nam hæc pœna eam cōditionem habet, vt alterius quam puniti executionem, minimè indigeat, & ideo is damnatus censetur ad eam propria cooperatione subeundam, quapropter in animæ iudicio, eam subire debet, sicut in pœna exilij, & alijs similibus pœnis docet Caietan. d. quæstione 64. articulo 4. Drie. dict. fol. 226. & opinionem nostram in terminis tenet Martin. Nauarr. in capitulo statuimus, 19. quæstione 3. numero 63. D. Episcop. Couarru. dicto cap. 2. nu. 14. testaturque Nauarr. in d. loco, sic respondisse, cuidam sacerdoti, qui à longinquo in Vrbem venerat, qui fuerat condemnatus ad seruiendum perpetuo cuidam Hospitali, sed regressus fuit nulla à Summo Pręside sibi indulgentia criminis concessa. Idemque se respondisse affirmat cuidā religioso, qui similiter ad Vrbem venerat, qui ad perpetuum carcerem, a suo Pręlato fuerat condemnatus, dicitque se illi consuluisse vt statim redeat: quòd multum notandum est, quia vidi aliquos in hoc hallucinari.

Religiosus nō potest à carcerib. fugere.

Imo circa carcerem qui religioso, ob crimen imponitur, memoratu dignum est, quòd licet aliàs clericus sęcularis, nulla violentia custo-

custodibus facta ante condemnationem possit à carcere fugere, religiosus vero à suo Prelato in carcerem sui monasterij coniectus, nō potest etiam ante condemnationem, ab eo fugere, cum is in ea monasterij parte manere debeat, in qua Prelatus ei manere præceperit argum. tex. in cap. quorundam, & in cap. si religiosus. de elect. lib. 6. Quòd aperte insinuat Caietan. 2.2. quest. 69. artic. 4. in respon. ad secundam conclusionem, his verbis. *Religiosi qui liberalitate sui moti, progressu extra claustra se priuauerūt, supponentes se per tria uota Prælatis suis, quacunque ex causa à suis Prelatis iustè detineantur, non possunt licite extra præfixos sibi terminos fugiendo exire.* Hactenus Caietan.

Religiosus qui iniuste in carceribus detinetur fugere potest.

Est tamen superior opinio intelligenda, quando iusta est carceris pœna, & legitimo iuris ordine seruato, fuit imposita, secus si ea pena iniusta fuerit, q̃ in foro conscientiæ nullus subire tenet. vt colligitur ex Inn. in c. plerumque, de immun. ecclesiar. Diuo Thom. 2.2. quæst. 62. artic. 3. quam dicit esse communiter approbatam Nauar. vbi paulo ante allegaui. Et in hoc casu intelligenda est Angeli opinio, in l. in eos, ff. de custo. reo. quē refert & sequitur Paris de Puteo, in tract. Syndicatus, cap. qualiter autem probabitur. fol. 31. dicens damnatum ad carcerem, pro pena criminis, posse absquè metu pœnę à Iudice sibi indictæ si à carceribus discesserit, absquè pœnæ metu, à carcere fugere. Est equidem hoc intelligendum, quando iniusta fuit condemnatio. sic interpretatur D. Episcopus dicto capit. 2. num. 14.

Religiosus incarceratus ēt iuste a carceribus fugere potest si seuere tractatur.

Secundo nec locum habet præcedens sententia, cum pœna carceris iusta est, sed modus exequendi iniustus, & à Charitate Christiana longe alienus. vt cū quis iuste dānatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, sed impius carceris custos cibum, vestitum, vel ignem subtrahit, uel in loco subterraneo, humidissimo, & obsceno iclusum detinet, vel alia facit ex quibus mors iuste timeri possit, tunc eqdem is fugere poterit, vt scribit insignis Nauarr. in d. c. statuimus, nume. 63.

Clerici subterraneis, & horridis carceribus incarcerandi nō sunt.

Essent irregulares. Adde Guil. à Monte Laud. in Clemen. 1. de pœnit. & remiss. Abb. in cap. ad audientiam, de crim. fal. Ana. in cap. de cætero, de homic. colum. vltim. Archiepis. Flor. in 3 parte, tit. 28. capit. 2. §. 6. D. Couarruu. in Clem. Si furiosus, 2. par. relect. §. 5. num. 7. de homic. Fran. Auiles, in capit. Prætorum, capit. 18. in verbo, *Carcer.* num. 1. Foller. in pract. crim. in verbo, *uel carceretur,* num. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iud. quæstion. li. 2. Centur. 4. casu. 305. nu. 3. quā esse communem sententiam testatur Nauarr. in dicto capit. statuimus, num. 65. Debent equidem Iudices Ecclesiastici prorsus cauere, ne recludāt clericos in subterraneis & horridis carceribus, ne irregularitatis labem incurrāt. Vnde nunquā uerū iudicaui, q̃ maiores nostri memorię mandarunt, asseuerantes, puteum horridum & profundum,

Puteus populi vulgariter dicti Santorcaz, an olim fuit carcer clericorū huius diœcesis Toleta.

dum, qui est intra Archiepiscopalem domum loci vulgò nuncupati *de Santorcaz*, huius Toletani Archiepiscopatus destinatum fuisse ad detrudendos clericos irretitos magnis sceleribus, in illumque aliquando fuisse iniectos, sed testimonio grauisimorum & antiquorum hominum, falsum esse comperimus, quòd si aliquando factum fuit, meliori sæculo ab aula recessit.

D *Possit testari*. Adde quòd cum hac opinione authoris nostri transit Greg. Lup. in l. 4. titu. 31. parti. 7. in glos. 1. Sed verior est contraria opinio, quòd ante Taurinam constitutionem quam author noster hoc loco allegat permissum erat clericis ad perpetuos carceres damnatis testamẽtum facere, probat Dom. Couarru. in Rub. de testamen. 3. parte, nume. 27. Iacob. Septima. in catho. institu. titu. 16. nume. 31. Quia non ex hoc serui pœnæ efficiebantur, sed ad pœnitentiam agendam carceribus destinabantur.

Clericus ad perpetuos carceres condẽnat.ᵘˢ de iure cõi, ante leg. Tau. testari poterat contra Ioan. Bernar. & Gregor. Lop.

Et vtrùm lata sententia contra clericum perpetui carceris, eo ipso censetur beneficio priuatus, si nihil circa hoc in ea exprimatur, vide Rotam decis. 5. de senten. & re iud. in antiquioribus, vbi multa circa hoc argumentum adducuntur, tandem post longam disputationem testatur, non censeri ipso iure beneficio priuatũ, quòd non mediocris utilitatis est, ut ibi scribit.

Clericus ad perpetuos carceres condemnatus, an eo ipso cẽseatur priuatus beneficio.

Exigentibus culpis.

CAPVT CXXXXI.

1 *Clericus propter quæ crimina sæculari Curiæ sit tradendus.*

Quæ sint culpæ propter quas quis debeat tradi Curiæ sæculari, ex his quæ supra tradidimus facilè quis dignoscere potest. Causa autem facilioris inuentionis uolo hic saltem summariè referre: habes enim hoc examinatum supra in uerbo Sortilegi, & in uerbo hæretici, & in uerbo conspiratores, & in uerbo, & per assassinos, & in uerbo, Lęsę Maiestatis. Et an propter delictum grauissimum perpetratum à clericis tradi debeant Curiæ sæculari, ultrà casus expressos in iure, habes plenè supra in uerbo particidę. 1

ANNOTATIO.

Adde quòd huius capitis argumentum longè lateque in pręcedentibus cap. ab authore hic allegatis declaratum est in annotationibus nostris, ideoque quę ibi scripta sunt, repetenda non duxi.

Data incorrigibilitate.

CAPVT CLXI.

1 *Clericus incorrigibilis qualiter puniatur.*

Clericus

2 *Clericus incorrigibilis quis dicatur*
3 *Clericus depositus est de ecclesiæ iurisdictione.*
4 *Clericus incorrigibilis qui non potest ab Ecclesia puniri, potest ipso iure à iudice sæculari comprimi.*
5 *Clericus, qui propter incorrigibilitatem effectus fuit, de foro sęculari, ad voluntatem ecclesię puniendus non est.*

Vm Ecclesia nunquã intẽderit priuilegijs suis clericos fouere proteruos atq; incorrigibiles, statuit Celestinus III. in c. Cum non ab ho-
1 mine, de iudic. † clericum ab ecclesiastico Iudice depositum, si adhuc
a incorrigibilis [a] fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri: Eandem si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per sęcularem potestatem esse comprimendũ, ita q̄ ei deputetur exilium, vel alia legitima pęna inferatur. Noluit tamẽ q̄ sola incorrigibilitas sufficeret vt cõprimeret clericus depositus à sęculari iudice: nisi excommunicatio & anathema subsequeretur: & insuper vtriusque contemptus, vt patet ex verbis illius text. Dicitur autem clericus depositus incorrigibilis secundum Abb. ibi, col. penul. versic. quęro qualiter. post Ant. si reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat. & idem est secundum eum (licèt aliud voluerit Anton.) si committat alia delicta, etiam si non sint similia, vel si sint minora ex rationibus, de quibus per eum. quem sequitur Decius ibi, colum. fin. Dicitur † etiam incorrigibilis, 2
si cum detruderetur in monasterium ad pœnitentiam peragenda, ea non peracta capit fugam, & occultat se, vel aliter de facto impedit, vt non possit eum Iudex arctare, licèt non reperiatur in nouo delicto, quia tunc post excommunicationem, & anathema, comprimẽdus est per Iudicem sęcularem, vt supra, in colum. fin. sequitur Decius, vbi supra. Item aduerte quòd Decius ibi ponit alium casum incorrigibilitatis tanquam diuersũ ab alijs, quem dicit ex Abbate colligere, videlicet quando clericus ter monitus non desistit, qui iudicio meo sub primo comprehenditur: nam si non desistit, ergo perseuerat in crimine, & tunc sola perseuerãtia sine monitione reddit eum incorrigibilem: nisi dicamus, quòd sentiat Dec. quando monetur vt desistat à nouis criminibus, quibus inuoluitur. post depositionem.

Quod adhuc etiam non videtur iuuare opinionem suam, quia tunc etiam commissio nouorum criminum etiam minorum redderet eum incorrigibilem, sine monitione, per supradicta. Addit etiam quartum casum incorrigibilitatis Decius, allegando Dominic. videlicet, quando semel correctus verbis, non se emendat, qui etiam in proposito nostro videtur impertinens: nam si post depositionem non se emendat, etiam correctione

ne verbali non pręmissa, dicetur incorrigibilis vt excommunicari valeat. Sit autem in hac materia vera resolutio, quòd nullus casus datur a Doctoribus, qui succedat post depositionem, qui solus sufficiat
b vt tradatur Curiæ sęculari, [b] nisi præcedat contemptus excommuni
3 cationis, vel anathematis. Et † cū clericus depositus sit de iurisdictione Ecclesię, ut p Abb. in c. Ioannes, & in c. ex parte, de cler. cõiug. Iudex ecclesiasticus debet declarare eum incorrigibilem, ipso tamen non citato, ne fugiat, ut per Abbat. Post Card. in d. c. Cum non ab homine, & Inno. in c. 1. de homic. lib. 6. quos refert Aret. d. c. Cum non ab homine, col. 5. & uide Feli. ibi, 4. colum. qui dicit, quòd ex omnibus dictis Doctorum communiter ibi colligitur, quod potestas quæ datur Iudici sęculari super deposito incorrigibili, non exercetur nisi declaretur qualitas incorrigibilitatis ipsam conferens. Et not.
4 quòd † clericus incorrigibilis, qui non potest puniri ab Ecclesia, potest ipso iure comprimi à Iudice sæculari, absque alia degradatio-
c ne. [c] Hęc est cõmunis opinio modernorum, post Ioan. Andr. & Ant. ut firmat Aret. in d. c. Cum non ab homine, colum. 5. versi. Tertia fuit opinio, & vide Domi. in c. Nec licuit, 17. dist. qui not. ibi glo. pro
5 isto dicto Ioan. Andr. Clericus † autem sic propter incorrigibilitatem effectus de foro sæculari, puniri debet, non ad voluntatem Ecclesiæ, sed prout iudici sæculari videtur. Ita notat Abb. in dicto cap. Cum non ab homine, in vlt. not. qui illū puniet pœna imposita per leges ciuiles laicis, pro illo delicto à clerico perpetrato, vt probat text. in cap. Ad falsariorum, de crimi. fal. Præterea in ista materia vide notabilia verba Card. in quodam consilio, quæ refert Felin. in capitulo Rodulphus, de rescrip. in col. 35. quę dicit non legisse alibi. dū scripsit, quòd in modo confitendi delictum, potest reus talia verba dicere, quòd ex illa appareat reum esse incorrigibilem: quia ostendit non solum non pœnitere de delicto cõmisso, sed dolere quòd delictum non fuerit ita plene perpetratum & consummatum, sicut ipse attentauit, & intendebat committere, vt patet in facti contingentia sup quo Car. scripserat consilium, de quo meminit Felin.

INcorrigibilis. Adde Bossi. in tit. de foro comp. num. 131. vbi scribit, quòd clericus qui non incedit in habitu, dicitur incorrigibilis si præcessit trina monitio: ille vero qui in habitu incedit incorrigibilis dicitur, quando Primo est depositus, Secundo excommunicatus, Tertio anathematizatus, & adhuc in cõtumacia pseuerat. Quæ forma si ad vnguem seruata fuerit, dicit ipse, quòd absque aliqua declaratione, efficitur de foro sęculari, & asseuerat, quod ita amplectuntur communiter Doctores, licèt postea dicat, quod forma ista raro in vsu videatur. Sed Bartho. Cassan. in consuetudine Burgun. *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*

Burgun. fo. 51. nu. 66. scribit, quòd Curia Paris. obseruat, quod post vnam remissionem de illis criminibus, pro quibus mortis pœna imponitur, clericus habetur pro ĩcorrigibili, tã inodiũ incorrigibilitatis, quam in odium Iudicis Ecclesiastici negligentis eum corrigere. Ideoque in Parisiensi Parlamento seruari in criminibus in quibus pœna mortis non iniungitur, testatur Papo lib. 1. titu. 6. Arresto 5. quam quidem doctrinam sibi placere affirmat Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. quæst. 36. versi. sed quæritur.

B Clericus qui se immiscuit criminũ enormitatibus, an possit a sæculari Iudice puniri non expectata degradatione, & traditione ab ecclesiastico.

Vt tradatur Curię sęculari. Nota sing. circa ea quę author hoc loco scribit, quòd si clericus in profundum malorum lapsus fuerit, quia dimissa tonsura, & vestibus clericalibus, multis sceleribus sui prorsus oblitus se immiscuit. ipso iure est priuilegio clericali, etiam fori priuatus: & ea ratione poterit absque degradatione, & traditione puniri à Iudice sæculari, ita tenet glos. in capit. ex parte, de priuileg. Hostien. Ioan. And. & Anton. in cap. perpendimus, de senten. excommu. illius tex. authoritate ducti. Henr. in cap. ex literis, colum. penultim. de vita & honest. cleri. Ancharan. in reg. ea quę. quæstio. 12. de reg. iur. lib. 6. quam opinionem communem esse fatentur Aufrer. in Clemen. 1. de officio ordinar. in pract. quæst. cap. 32. num. 2. Quę consuetudine recepta est, vt fatetur Bartho. Cassan. in consuetud. Burgun. rub. 1. §. 5. ver. Archidiacono. num. 55. Eandem opinionem receptam esse dicit Alexander de Neuo, consi. 56. nu. 20. circa quam multa refert Anto. Capic. decis. 161. licet minimè scribat, quid in casu illius decis. à Senatu fuerit iudicatum. & nouissimè eam sequitur Iul. Clar. in dicta quęstio. 36. versic. quęro modo, ubi affirmat, magis communem esse & consuetudine fulcitam, & ideo in iudicando, & consulendo non esse ab ea recedendum refert Boer. decis. 69. num. 16. Et licèt quamplures cum hac opinione pertranseant, nempè quod casu supra constitutio, nulla monitio desideratur, addunt tamen quòd non solum necessarium est, quòd clericus se immiscuerit enormitatibus, & sęuis criminibus, sed requiritur, quòd duro, contumacique animo in illis perseuerauerit, & hanc opinionem tanquam magis communem obseruari, & suo tempore obseruatam vidisse commemorat Aufrer. in repet. dictæ Clement. 1. de officin. ordin. reg. 1. fallen. 27. Bossi. in pract. crim. titul. de foro comp. nu. 139. Pract. Conrad. fo. 247. limit. 19. Grammaticus super consti. Regni, fol. 29. Supradictæ autem cõmuni sentẽtię suffragatur text. in cap. vnico, de vita & honest. cleric. in 6. quo traditur casus in quo clericus in sacris, absque vlla degradatione, amittit priuilegium clericale ipso iure, etiam quo ad forum, secundum tex. illius receptam interpretationem: eandemque sententiam probare videtur text. in capitulo primo, de Apost. Multis tamen & summæ authoritatis viris (nec iniuria sane) communis

munis sententia displicet, quia nimis durum iurique contrarium videtur, clericũ nulla monitione prę missa, priuilegio fori priuari, ex eo quòd dimissa tonsura, & vestibus, enormibus criminibus operam dederit; quam opinionem communẽ esse fatetur Rolan. consi. 4. nu. 31. lib. 1. referens id testari Alex. cons. 8. lib. 1. Viuius qui alios refert, in libro commun. opin. in verbo, clerici potestate, Ferdi. Mench. lib. 3. de testament. §. 22. num. 63. tradit Alberic. in 2. parte statu. q. 42. Vbi dicit se uidisse communiter seruari, quòd exigatur monitio, & si post monitionem clericus se non correxerit, perdat tunc priuilegiũ clericale, sequitur Cępol. cons. crimi. 11. vers. quintum etiam requiritur, quę opinio communis est.

Author primariã iuris Pontificij Cathedrã in Complutensi Academia obtinuit.

Quam nos amplexi sumus, in nostra primaria iuris Pontifici Cathedra, cũ numerosissimo auditorio interpraetaremur, tex. in d. c. cũ non ab homine, à quo publica nostra functio exordium suscepit, obtinui equidem dictam Cathedram in Complutensi Academia toto orbe celebratissima, cum incredibili eius lętitia anno 1586. die uero 6. Mensis Marcij. Idoque Anchar. in dicto c. 1. de Apost. scribit decisionem illam minimè seruandam esse, nisi in quo loquitur casu. Abb. uero & Card. in d. c. perpendimus, affirmant, responsum illud intelligendum esse quo ad priuilegium Canonis, non quo ad forũ, idem etiam tenuerunt, Socin. cõs. 12. lib. 1. Alex. cons. 8. nu. 2. uolum. 1. Syluest. in verbo. clericus. 3. §. 9. Angel. eod. verbo. 10. q. 10. Neq; refragatur tex. in d. cap. 1. de vita & honest. cleric. in 6. quia decisio illa, cum pęnalis, & odiosa sit, in proprio casu in quo loquitur intelligenda est, & ad alium extendi nõ debet. Ideoque prima communis opinio omni iure destituta ẽ, quæ ea ratione nõ placet insigni. D. Couarr. d. c. 32. nisi eo casu, quo crimen aliquod in maximam perniciem reipublicę fuerit perpetratũ, præsertim quando si degradatio esset expectanda, maximum impunitatis subesset periculum. Vnde scribit Iul. Clar. in d. §. fi. q. 36. vers. cęterum, quòd quãdo clericus est seditiosus, & publicam quietem Reipublicæ ꝑturbat, solet Mediolanensis (qui maxime authoritatis est Senatus) ad tempus ab illa ciuitate quam perturbat expellere, ꝓut factum fuisse refert, in quodam Archipresbytero. Quòd ex eo defendi potest, quia non tantum in cõmodum Reipublicę id fieri videtur, quam in vtilitatem ipsius clerici, ne ab alijs iniuria afficiatur, quòd mihi summè placet, quãdo instans periculum imminet, & non adest Iudex Ecclesiasticus, q̃ eminenti malo obuiare possit, & hanc vltimam opinionem tanquã communiorem & magis ueritati, & æquitati consonam sequendam duxi. h

Ex quibus longe repellẽda est, impij Mod. Paris. opinio ad Alex. cons. 8. num. 2. litera B. uolum. primo asseuerantis, clericum propter delictum atrocissimum, non pręmissa aliqua monitione, posse à Iudice

dice sęculari capi, & vltimi supplicij pœna affici, loquitur sane contra Sacra Canonica decreta, necnon contra receptissimas opiniones.

Clericus prima tõsura initiatus qui eam & vestibus dimissis se immiscet magnis scelerib. statim à sęculari Iudice puniri põt.

Non vero prætermittendũ est, primam communem sententiam minime receptam esse, in clericis prima tonsura initiatis, nam quamuis de iure quibusdam solennitatibus seruatis, & nonnullis ceremonijs vt habetur in libro dicto Pontificali, degradari debeant. Vsus tamen forensis frequentissimus iã pridem obtinuit, quòd si dicti clerici primæ tonsuræ, dimissis vestibus, & absq; tonsura, enormia crimina frequenter commiserint, absque vlla degradatione, à Iudice sęculari punitos fuisse.

In clericis minorum ordinũ an idẽ sit seruandum.

Pari etiam ratione, admitti potest dicta communis opinio, ut priuilegium fori ammittatur ipso iure à clericis in minoribus ordinibus constitutis, vt scribit egregius Couarruu. in d.c.32. Imo si clericus dicta prima tonsura initiatus, ea non dimissa, nec similiter dimissis vestib. clericalibus, aliquod crimen atrocissimum cõmiserit, propter quod, in sacris ordinibus constitutus, Curiæ sęculari præmissa degradatione tradẽdus foret, idẽ esset iudicandum. Ita colligitur ex Aufrer. dicta Clementina 1. fol. 19. Boer. decis. 69. num. 17. Guil. Benedic. in capitulo Raynutius, de testam. in verbo, & vxorem in 2. num. 440. Cassan. in consue. Burgun. rub. 1. §. 5. uersi. Archidiaco. num. 66. Petrus Auend. de exequẽ. mand. 1. par. c. 22. num. 4. D. Conarr. dicto cap. 32. num. 3. est tamẽ necessarium, ut Iudex sæcularis contra dictos clericos iustè procedat eo modo ut supra traditũ est, ꝗ crimen uerè & certissimè probatum sit, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, nam cum qualitas ista nempe grauitatis sceleris perpetrati, iurisdictionem tribuat, ante omnia probanda est. Nec sufficeret equidem quod præsumptiue de grauitate criminis constaret, ut multis probat Auenda. d. c. 22.

Degradatione. Adde Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 36. uers. successiuè quæro. qui hanc opinionem cõmunem esse fatetur, testaturque aliquando in Mediolanensi Senatu seruatam fuisse.

Degradari.

CAPVT CXLIII.

1 *Clericus pro nullo crimine est degradandus, nisi in iure expressum inueniatur.*

2 *Sine accusatione, nemo est degradandus.*

3 *Clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus capax ex sententia degradationis.*

4 *Vbi in Canone aliquo dicitur, quòd clericus degradetur, & in monasterium detrudatur, de verbali degradatione intelligitur.*

5 *Forma actualis degradationis traditur remissiuè.*

De

a DE hac pœna degradationis, [a] mentio fit in cap. qualiter, el 2. de accusa. & in cap. Tuę, de pœn. in cuius impositione notandum est quòd voluit Anan. in cap. 1. de cleric. pugnan. in duel. quasi in fi. post Anto. quem ibi re-
1 fert, q; † pro nullo crimine quamtumcunque graui imponitur clerico pœna degradationis, nisi reperiatur iure expressum. Ex quo sunt restringenda iura in d.c. qualiter, & cap. Tuę, quòd est notandum secundum eum; Et aduertendum
2 dum est etiam, quod † sine accusatione nemo degradandus est, licèt aliàs sit puniendus, ut in cap. Dilectus filius, de simon. secundum Hostiens. in Summa, tit. de accusa. in §. quis sit effectus accusationis. versic. Ergo sine accusatore. Item
3 etiam est notandum, quod † licèt clericus sit constitutus in minoribus, nihilo minus est capax sententiæ depositionis seu degradatio-
b nis, [b] not. Anton. in cap. At si clerici, de iud. Quòd dicit ibi pulchrū Barbat. in cap. Cum non ab homine, 2. col. de iudic. & respondet ad tex. in cap. Clericus, lo 2. de vit. & honest. cler. Et ad id quod not. ibi Ant. quasi sibi contrarius & adducit in confirmationem huius text. in c. si quis Episcopus, 27. quæst. 1. & uide Arnal. Alb. in rep. cap. quoniam, de hær. in 6. fol. 3. col. 2. versi. Nota quintò, ubi tenet dictā conclusionem, quòd etiam clericus in minoribus constitutus, uel simplex tonsuratus degradatur, & neminem ex prædictis Doctorib. allegat, sed Pōtificalem librum modernum, fol. 165. & alia fundamenta quæ per te uide. Et in ista materia degradationis uidetur colligi doctrina notabilis ex dictis p Ab. in c. At si cleric. in princ. in col. 3. de iud. quòd. † ubi in aliquo Canone dicitur, quòd clericus degradetur, g
& detrudatur in monasterium, intelligitur de degradatione uerbali, quia si fieret actualis, statim fieret de foro sæculari, ut in cap. 2. de pœn. lib. 6. Quam dicit esse elegantem determinationem Felin. in capit. qualiter, el 2. in fi. de accusat. Formam † uerò actualis degrada- 5
tionis hic non libuit inserere, quia facile est uidere eam uolentib. in libro Pontificali, fo. 205. cum duobus sequentibus. Describitur etiā prout actualiter facta fuit in persona cuiusdam presbyteri, propter homicidium qualificatum, in 3. p. repetitionis cap. Raynutius, de testam. factæ per Guliel. Benedict. fol. 41. in processu præuentionali ibidem inserto.

Oena degradationis. A
Adde quòd cū huius capitis materia latissimè pateat, nec breuibus possim eam concludere, legendus est latissime Carrer. in practica crim. fol. 240. nouissimę editionis. Iul. Clar. in pract. crim. § fi. q. 36. uersi. Scias autē, & quæst. 74. Tabi. Ang. & Syluest. in Summis, in uerbo degradatio. Locatus in opere iudic. in verbo degradatio, & eleganter Conradus Brunus, lib. 5. de hæret. cap. 13.

De

cap. 13. Iacob. Septima. in Cathol. institut. titu. 46. nume. 69. & 70. Ioan. Rojas in sing. fidei sing. 48. Alb. Trot. de vero & perfecto cler. lib. 1. c. 5. nu. 3. Didac. Perez, in l. 3. titu. 4. lib. 8. Ordi. versic. cum ergo pœna. Pet. Greg. 3. par. syntag. iuris uniuersi, lib. 31. cap. 30. per totum. Hanc uerò degradationem Diuus Hieron. in epistola ad Pammachium regradationem appellat, idem lib. 2. ad Iouinianum, & in Ioannem Hierosolimitanū regradationem vbique appellans, vbi quis ab altiori gradu suo vitio, ad inferiorem deuoluitur.

Francisc. Duaren. vir doctus, sed parum pius.

Non tamen me prĉterit, quod Franc. Duarenus, uir satis eruditus, sed parum pius, lib. i. de Sacris Ecclesiĉ ministerijs, cap. 3. uix sibi persuadet morem istum tradendi clericos exauthoratos curiæ sæculari ueteribus notum fuisse, quasi recens inuentum existimet, sed eius opinio meritò releganda, & exterminanda est. Nos verò qui nihil in Dei ecclesia temerè constitutum confitemur, uel in moribus cõponendis, uel in delictis coercẽdis, uetustum esse credimus, de quo multi sunt antiqui Canones, in cap. si quis tumidus, cap. fœlix. 15. q. 7. Sed clarius Concilium Toletanum quartum, cap. 18. Concilium Triburiense. cap. 10. cap. 2. de trans. Prælat. cap. degradatio, de pœnis, libro 6. quibus in locis ad exauthorandum Episcopum duodecim Episcopi, ad presbyterum, sex Episcopi, ad Diaconum, tres Episcopi desiderabantur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterant congregari, idcirco Greg. IX. in c. 1. de hæreti. lib. 6. diffiniuit, ut solus Episcopus clericum in quibuscunq; sacris ordinibus constitutū degradare posset, cõuocatis Abbatibus aliisque prĉlatis & religiosis personis. Nouissimè verò Concilium Tridentinum. Sess. 13. c. 4. de reformatione, prĉscripsit formam quĉ in degradatione seruari debet.

Seu degradationis. Adde D. Episco. Couarru. in c. quia nos, nnm. 4. de testam. ubi scribit, hanc actualem degradationem, minimè moribus receptam esse in his qui minorib. ordinibus sunt insigniti scripsi supra, c. 137. uers. Non uerò. B

Sæculari Curiæ tradi.

CAPVT CXLIIII.

1 *Clericus qua ratione ex Sacrorum Canonum institutis, membrorum mutilatione, aut vltimo supplicio puniri non debeat.*

2 *Iudex sæcularis, an sententiam ecclesiastici Iudicis, in clericos sibi traditos sine aliqua causæ cognitione exequi teneatur.*

3 *Appellationi clerici traditi Curiæ sĉculari à sententia Iudicis sæcularis, quando sit deferendum.*

4 *Extraneus an possit pro clerico inuito appellationem proponere.*

SAcrorum † Canonum censura mirabilis, ideò forsan noluit clericos membrorū mutilatione, aut vltimo puniri supplicio, quia cum 1

cos

eos bonis imbutos moribus eligẽdos præceperit, si deliquissent minori castigatione eos emendari posse, ac cæteros ab illorum imitatione prohiberi confidit. Si tamen pietate hac Canonica abutentes, incorrigibiles efficiantur, statuit tradi eos sęculari Curiæ legali animaduersione puniendos, vt suprà dictum est. In casibus autem certis qui ex suprà dictis colligi valent, amplius incorrigibilitate spectata vt statim eidẽ Curiæ traderentur clerici, in eis delinquentes ordinauit. Quos sic sibi traditos Iudex sæcularis punire potest pęna laicis imposita per leges ciuiles, vt suprà notauimus in verbo
2 data. † Possunt etiam tunc nisi in
a crimine hæresis[a] Iudices sęculares petere vt sibi fiat fides de processu facto contrà tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquã subditos, iustum est vt constet sibi illos deliquisse, vt notant Doctor. in cap. 1. de offic. ordin. & in cap. At si clerici, de iudic. Vt autem ipsam degradationem actualem, & traditionem Curiæ sequatur realis pęnę executio, solent sæculares Iudices ante actum illum degradationis habere iam notitiam processus, & incontinenti degradãdũ clericũ sibi traditũ ad pęnã ordinariã dãnare, & statim executionẽ faciendã præcipere: ꝙ ideò introductũ est, vt cum maiori exẽplo ab omni populo q̃ ad actũ degradationis accesit, pœna infligi
3 videatur. Crederẽ † tamen quòd si depositus sic traditus appellaret à sententia Iudicis sęcularis, cũ tanquam laicum condemnantis, & esset in casu in quo secundum ius, appellationi esset deferendum, ꝙ Iudex deberet deferre, aliàs nec diuinam nec humanam pœnam euaderet: non enim debet esse ille deterioris conditionis, quam quilibet alius laicus pro simili delicto damnatus. & hoc præcipue, quando Iudex Ecclesiasticus fecit traditionem denegata etiam appella. condemnato. Bene tamen credo, quòd quando Iudex sęcularis parat executionem faciendam in personam clerici sibi tradendi, quòd cum ipse viderit processum, iam certus fuerit effectus, quòd potest denegare ei appellationem, sicut denegaret in illo casu cuicunque
laico. † Pręterea quamuis in omnibus supra scriptis pænis dici possit operari consensum clerici condemnati, ne aliquis eo inuito pro eo appellare posit: in hac tñ sententia traditionis curiæ cum ea solet mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc facere posse,[b] iuxta l. Non tantum, ff. de appel. licet quis dicat ꝙ cum sententia traditionis non est illa quæ mortẽ infert, sed Iudicis sęcularis quæ postea pronũciatur: Nã sufficit ꝙ illa est quæ causam præstat sententię, quę subsequitur, & cuius consensus & executio damnationem sequentem operatur. Pro quo facit quod notat Innoc. in c. qualiter, el 2. de accus. in pen. col. dum dicit, ꝙ secundum Canones nunquam imponitur pœna corporalis mortis, sed quod est quędam quę quasi similis ei habetur,

tur, scilicet ꝙ relinquitur sęculari Iudici puniendus. Facit etiam in confirmationem huius quod notat Felin. in cap. Cum super, de re iudi. in col. 2. vbi ampliando dictā l. non tantum, dicit eam procedere, etiamsi agatur de morte ciuili. vt deportatione, motus ꝑ ea quæ notat Bart. in l. Stichus, ff. de pecu. leg. Et Bald. in l. fin. C. de neg. gest. ex quibus duabus doctrinis Inno. & Felin. posset etiam dici, vt eodē modo habeat locū dispositio d. l. Non tantum. quando clericus dānatur ad pœnam perpetui carceris: quia talis pœna satis videtur esse similis pœnæ mortis, & posset merito iudicari mors ciuilis: quāuis ego soleo dubitare de prædicta ampliatione Feli. quia dicta l. Non tantum. multum considerat quòd ibi ille pro quo permittitur extraneo appellare, ducitur ad supplicium, & tunc etiam si resistat, nec velit admitti appellationem perire festinans, lex illa disponit appellationem admittēdam. Quādo autē quis solummodo deportatur, cum non amittat vitam, vel membrum, non mirum si acquiescendo sententiæ impediat appellationem extranei in eius fauorem volentis appellare, præcipue quia Doctores quos allegat Felin. in eo quòd suæ opinioni fauere videntur, nihil tractant de materia d. l. Non tantum. sed de actione negotiorum gestorum, quam tribuunt soluenti pro aliquo inuito, quia erat in periculo perdendi personā, in quo casu loquitur Bal. & sententia Bar. quæ videtur magis vrgere, solū loquitur in eo qui soluit pro eo, qui aliàs erat passurus dānum in persona, liberate, vel ciuitate, vt possit repetere, licèt alter dicat, ꝙ ipse mallet pati illud dānum, quam ꝙ tanta pecunia solueretur: non tamen facit mentionem ꝙ eo inuito hoc esset solutum. Et quāuis ita posset intelligi doctrina Bar. longe diuersum est posse repetere pecuniā solutā pro eo, qui aliàs perditurus erat ciuitatem, quā posse appellare pro eo q. deportatur, si ipse acquieuit sententiæ.

A *Iudices seculares non viso processu Inquisitorum illorum sententiam exequi tenentur.*

Nisi in crimine hæresis. Ad de Bald. in auth. clericus, C. de Episc. & cleri. Angel. in l. Diuus, 2. ff. de custod. reor. Ias. in l. magistratibus. ff. de iu. omni. iudi. vbi Dec. & Purpur. quā opinionē cōmunem esse testātur Alciat. in c. pernitiosam. num. 100. de offic. ordi. Bero. in cap. at si clerici. nu. 79. de iudic. Bois. in tit. de hæretic. nu. 35. Iac. Septiman. in Catholi. insti. tit. 36. num. 5. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 96. vers. quęro etiam. eamque sequitur Alfon. a Castro, lib. 1. de iusta. hęre. puni. c. 23. Villadie. in tractat. de hæretic. q. 19. Bern. Comens. in lucerna, in verbo. Executio, §. 6. vers. sed quæritur. Io. Rojas sing. fidei. 107. & in trac. de here. 2. par. q. 50. Campeg. ad Zanchin. in tract. de hære. cap. 8.

Contrariam tamen opinionem tenet Bart. in d. l. magistratibus, nu. 4. asseuerans, iudicem sæcularē noua Inquisitione instituta tā de

processu

processu & sententia Inquisitoris, quam de crimine cognoscere posse, & ea ratione non prius teneri ad inquisitoris sentẽtiam exequẽdam quam ei de iustitia processus causa cognita plena fides facta fuerit: quam opinionem communem esse legistarum fatentur Imo. in c. 1. num. 16. de offic. ordin. Felin. in capitulo ad abolendã, de hæretic. Ferdinand. Mench. in prima parte, de testam. §. 6. nu. 16. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. q. 96. vers. quę ro etiã. Practic. Conra. fol. 597. nu. 63. Iacob. Septimã. in cathol. inst. tit. 36. numero 4. Iodoc. in pract. crim. c. 61. num. 5. qui scribit. Bar. doctrinam vsu receptam esse, & refert Igneus in l. 1. §. cum dominus, num. 41. ff. ad Sillan. quod vidit eã suo tempore seruari per Senatum Mediolan. quod fuerunt absolutę quædam mulierculę quæ antea cõdemnatę fuerant de hæresi ab Episcopo Parmensi, & Inquisitore, quas compertum fuit recte, de fide sensisse: refert in Gallia idem contigisse. Sed verior & cõmunior est prima opinio, quæ manifeste probatur in c. inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. lib. 6. quam seruari per iudices Magnę Curiæ Vicariæ asseuerat Mattheus de Afflict. in proem. Consti. Scilię in gl. incip. *Gladij*, quæ in Hispania seruatur teste Iaco. Septim. vbi supra allegaui. Impius sane apud Hispanos, nec à pęna esset immunis, qui contrarium pertinaci animo asseueraret. Maxime cũ apud nos semper constituantur Inquisitores, q viri sunt integerrimi, eruditi, & omni laude dignissimi, qui maturo semper consilio, causas ad fidẽ spectantes ęqua lance iudicant, cuius rei non vulgare testimonium nobis pręstat, D. Antonius Morejon (vir & gentilitia nobilitate & literis insignis) qui post magnos in utroque iure progressus. Post publicam interpretandi iura Pontificia in Salmaticensi Academia functionem, post Senatoriam dignitatem consilij Reuerendiss. Toletani Archiep. Post Vicarij generalis, Cõplutensis Curię celeberrimę, per sex annos magno consilio, munus amplissimum administratum, ad Sanctę Inquisitionis prętorium insignis Ciuitatis Cęsaraugustanę meritissime nũc fuit ꝓmotus. magna hęc sed maiora à tãto viro speramus ad rem igitur rediens. Hanc etiam opinionem in dominio Mediolanensi iam seruari affirmat Clar. in dicta quæst. 96. scribit, quod regnãte Philippo huius nominis secundo Hispaniarũ Rege Catholico & inuictissimo (q. nunc fœliciter regnat) semper vidit seruari, quod lata sentẽtia per ecclesiasticos Iudices de hęresi cõtra aliquem, statim quod remittitur Iudici sęculari absque aliqua causę cognitione traditur flãmis, & combusitur, dicitque ita in illius dominij Senatu decretum fuisse.

D. Anto. Moreion Inquisitor Cæsaraugustanus laudatur.

Est equidem quæstio hęc diffinita Bonif. VIII. cõstitutione, quę incipit, *Dilectus filius*, quæ continetur inter bullas Apostolicas ꝓ officio Sanctæ Inquisitionis, pag. 57. Itaq; Inquisitor nullo modo osten-

Apostolicis decretis stabilitum est q Inquisitores sæcularib. magistratib. acta processus ostendere non tenẽtur.

ostendere debet processum a se factum, sed sęcularis magistratus sententiam Inquisitoris sine mora exequi tenetur, quod si id facere sine legitima causa differat, ecclesiastica censura compelli potest. ita cautum asserit Ber. Com. in d. lucerna iuris, in verb. Executio. §. 7. verbo. *Imo Inquisitor.* vbi refert ad hoc Vrbani IIII. rescriptum, incip. *Cum sitут.* Idem fere sancitum est Alex. IIII. Pontificis Maximi constitutione quadam, circa hanc rem edita, quę incipit, *Ad audientiam*, quam refert Franciscus Pegn. ad Directorium Inquisitorum, 3. par. Scholi. 99. folii. 208. colum. 2. qua amplissima potestas tribuitur Inquisitoribus aduersus sęculares magistratus negligentes seu differentes exequi sententias contra hæreticos prolatas, quæ ex iuris cõmunis sanctionibus statim exequédę sunt, c. vt Inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. lib. 6. quod Hispania nostra piè obseruat, quia quam primum in publica actione Sacrosanctæ Inquisitionis sententia relapsorum, seu impænitentiũ, aut aliorum, qui traduntur Curiæ sęculari legitur, statim Iudex sæcularis in suum forum eos recipit, & ad supplicij locum, pronunciata sentẽtia mortis, seu combustionis, rei deducuntur. In Italia autem in multis eius partibus Iudices sæculares, non statim reos ad supplicũ ferunt, sed per tres, vel quatuor dies suis carceribus detinent, deinde illos morti tradunt. Nec hoc à sacris constitutionibus alienum videtur, nam Innocen. IIII. bulla

In Hispania cum in publicis fidei actionib. hæretici sæcularibus Iudicibus remittũtur statim puniuntur, quid in Italia.

quadam incipi. *Ad Extirpanda.* Relata in bullis seu literis Apostolicis pro sanctæ Inquisitionis officio pag. 6. permittit, vbi ita scriptum est. *Damnatus vero de hæresi per Diœcesanum, vel eius Vicarium, seu per Inquisitores prædictos, Potestas, vel Rector, vel eius nuncius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas seruaturos.* Hactenus Innocen. summus Ecclesiæ Præsul. Ex qua constitutione facilè intellegimus, non esse negligentes sęculares magistratus, nec velut hęreticorum fautores plectendos, qui per quinque dies hęreticorum supplicium differũt; Sed quia forte ex ea dilatione, alquod inopinatum malum oriri posset, salubrius est quod in Hspania seruat; à qua consuetudine non licet recedere.

Sunt tamen qui censent, non esse locum supra allegatis Pontificijs constitutionibus, nec predictę communi opinioni, quando Iudici sęculari manifestisimè constaret, Inquisitorum sententiam iniustis̃simam esse, quo casu illam exequi non tenetur, quia non debet eum flammis tradere, quem compertum habet innocentem esse, & ideo aiunt causam referendam esse ad eosdem Inquisitores, vt diligentius eam examinent. Ita tenuerunt Alcia. in d. c. 1. de offic. ordin. nu. 110. Brun. lib. 4. de hæret. c. 15. Villadiego de hæretic. quæst. 19. Sed opinio hęc lõgè repellẽda est, nam sęcularis Iudex nullo modo potest scire, illum innocentem es-

Sentẽtia inquisitorum si in iustissima sit, an sit à sæculari Iudice exequenda.

se, quem hęreticum esse Inquisitores pronunciant. Cum tanquam Iudex ex actis causæ sibi sit interdictum, est equidem Iudex incompetens, cum hęresis crimen mere ecclesiasticum sit. Cum hac conclusione omnes transeunt: ita dicit Alciat. in d. c. 1. nu. 73. & eam dicit cōmunem Iul. Clar. in practi. crimi. §. hęresis, versic. hoc crimen: & quam plures sequuntur, quos refert Siman. dicto tit. 36. nu. 4. Dicit tamē Practica Mileij, fol. 75. nu. 38. ꝙ hodie Iudex sæcularis cognoscit de crimine hæresis, & quod ipse plures uidit comburi propter hoc crimen, iudicatos à Præposito Parisiensi ex indulto Summi Pontificis. de iure autem supradicta communis opinio amplectenda est. Si verò vt priuatus Iudex sęcularis scit hęreticum sibi traditum, non deliquisse, sciētia hęc prorsus inanis est: cum secundum propriam conscientiam iudicare nō debeat, l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Pręsi. cap. pastoralis. §. quia verò, de officio delega. glo. in c. 1. de offic. ordi. quam opinionem communem esse testantur Barbat. in d. §. quia verò num. 36. & ibi Feli. Alci. in d. cap. 1. de offic. ordi. num. 83. Couarr. in lib. 1. vari. resol. cap. 1. num. 6. & ex Theologis Domin. Soto lib. 5. de iusti. & iure, q. 4. art. 2.

Iudex sęcularis, vtrū de nullitate sententiæ Inquisitorū cognoscat.

Nec desunt qui existiment, Iudicem sæcularem cognoscere posse, de nullitate illius sententiæ, quę ab Inquisitoribus lata est. In eo casu in quo iurisdictionem non habent, quia cum ea sententia nulla sit, exequenda non est; Tunc equidem Iudex sęcularis non iudicat de hæresi, sed de sententia nulla, ita tenuerūt Villadiego & Brun. in locis nouissimè allegatis, sed horum opinionem iustè increpat Iacob. Septi. dicto cap. 36. num. 7. Quia Iudex sęcularis merus ē executor, nec vllam hæresis cognitionem habet. vt in d. c. inquisitionis, §. prohibemus, de hereti. lib. 6. Ita vt nec possit pœnam pro hæresis crimine impositam commutare. de quo est cōmunis opinio teste Bos. in practi. crimi. tittulo de heretic. num. 37. idem scribit Iulius Clar. d. §. fin. quęst. 96. dicens semper vidisse ita obseruari.

Hoc facere posse. Adde tex. in l. ad dictos C. de appellat. Angelus in l. secunda C. quorum apella. non recipiunt. Felin. in cap. cum super. de re iudi. Angelus Aret. in tract. malefi. in parte, præsente dicto Caio. numero 8. Hyppo. sing. 201. Antonio. Gomes. lib. 3. cap. 13. numero 31. Et vtrum clericus possit pro reo cōdemnato appellare, sunt qui dicunt non esse permissum Specula. titulo de aduocato. §. 1. numero 8. Contrariam tamen sententiam amplectitur glossa in lege addictos. in verbo, quibus. C. de Episco. audi. quam doctores sequūtur vt testatur Aug. ad Angel. in tract. malesi. in verbo, *Præsente Caio.* numero 5. & opinionem istam veriorem esse testatur Iul. Clar. in pract. criminali. quæstione 94. versic. Sed etiam, dicens quod cū appellatio tēdat ad rei defensionē, merito clericis est permissa sed apud Hispanos tam in laicis quā in clericis, cū con-

B Clericus pro reo condemnato an appellare possit.

contrarium iure canonico expressum non sit Regia Partitarum lex seruari debet, l. inquam, sexto titulo decimotertio, parte tertia, quę corrigit ius commune quatenus diffiniuit, quòd si condemnatus acquiescat sententię extraneus nõ possit appellare, sed eius consanguineus. cuius non meminit insignis Dom. Couarruu. libro primo, variar. resolut. capitulo primo, numero decimo. Est etiam apud nos aliud specialissimum in causis criminalibus in supremis Hispanię tribunalibus in quibus cognoscitur de appellatione dictis causis interposita, etiam post dies appellandum constitutos, ut testatur Couarruu. in d. c. in fine.

Pœnisve alijs pecuniarijs.

CAPVT CXLV.

2 *Iudex Ecclesiasticus potest pro corrigendis criminibus pecuniarias pœnas imponere.*
2 *Episcopus an fiscum habeat.*
3 *Iudex Ecclesiasticus, qui per statutum pecuniariam pęnam imponit, iustè eam poterit retinere.*
4 *Clericus, qui non habet in bonis, corporali pœna puniendus non est.*

1 Ecuniarias † pœnas inferre subditis ex capitulo Dilectus, de offic. ordina. uidetur licere ecclesiasticis iudicibus.[a] a
Pro corrigendis autem excessibus & puniendis criminibus exigere illas prohibet textus in capitulo licet, de pœnis. Et quia in hoc iura aliqua inuicem aduersari uidentur, Cardina. post Hostiens. in capitulo. Vt clericorum, de uita & honestate cleric. sic inter ea pacem componere nititur, quod delinquentes non sunt in pecunia puniendi, quando fit ad imbursandum, quia tunc illud præsumitur emanare ex fonte auaritiæ: secus si causa correctionis fiat, & ex fonte charitatis procedat, quod pręsumitur iuste fieri dum Iudex non imbursat, sed pauperibus erogat. Facit etiam quod notat Bald. in auth. bona damnatorum. C. de bonis damnat. uidelicet quòd episcopi de iure deberent condemnare ad pœnam criminalem soluendam Camerę Romanæ, non suę, licet de consuetudine contrarium seruent, quod refert, & sequitur Anan. in capitulo, excommunicamus, el primo, in princip. fin. columna, in fine, de hęretic. & idem Bald. in rubric. C. de priuileg. fisc. dum firmat quòd † Episcopus non habet fi- 2
scum, & quod Angel. notat in auth. ut nulli iudicum. §. quoniam, in fine, collatio. nona, dum dicit, quod uidetur ibi casus, quod Episcopus qui punit aliquem clericum, non potest in sententia dicere, quod pœna sibi detur. faciunt etiam nota. per Barbatiam. in consilio 21. A Ioue

principium, in 3. volum. in fine, vbi post alia dicit, quòd glo. nec text. nec Doct. dicunt, quòd episcopus habeat fiscum. licet aliter loquantur Anton. & Abb. in cap. quia diuersitatem, de concesio. præbend. de quo tamen uide latius per Feli. in capit. irrefragabili, §. cęterum, versicu. quarta conclusio, de offic. ordinar. ubi refert plura ex prędictis. & tandem concludit, quòd verior opinio uidetur, quòd Episcopus habet fiscum,[b] & inter alia allegat Fran. de Pauinis dicentem, quòd quicquid sit de iure, hodie de consuetudine generali Episcopus habet fiscum. Et uide doctorem nostrum Hispanum Ioan. Lupum in repetitio. Rubr. de donat. inter uirum & uxor. fol. 22. columna secunda, uersic. Secundum dictum. ubi in hoc articulo cogitat ipse dicendum, quòd Episcopus non habet fiscum propriè, impropriè tamen sic. & quòd bona confiscanda clerici non beneficiati applicentur Episcopo, beneficiati verò ecclesiæ in qua habuit beneficium.

3 Quando † verò per statutum imponit Iudex Ecclesiasticus pœnam pecuniariam, tunc potest illam sibi retinere.[c] ita tenent Hostien. Abb. & Archid. in locis per Felin. relatis, in dicto §. cæterum, columna penultima, versic. Secunda conclusio. Si autem ipsemet Iudex Ecclesiasticus uellet per sententiam pœnam pecuniariam sibi retinere, licèt id facere posit: honestius tamen aget, si in pium vsum pœnam deputauerit, secundum Felin. ibi. versic. Tertia conclusio. Quando uerò Episcopus indigeret euidenter, posset retinere, etiam in casu quo per sententiam imponeretur pœna, vt ibi per eum. de quo uide nota. per Henricum Botteum, in tracta. de Synod. Episcopi, tertia parte, decimatertia conclusione. num. 123. carta 326. tomo 2. tractat. diuersor. doctor.

4 Vnum † insuper propter clericorum dignitatem existimo debere fieri, quòd licèt aliàs damnati propter crimen ad pecuniariam pœnam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, ut in l. fina. ff. de in ius uocand. ubi Bald. & in l. prima, in fi. ff. de pœnis. clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint, in defectum pecunię non punientur corporaliter,[d] tum propter personarum dignitatem, tum etiam quia leuia sunt delicta propter quæ clericis inferant constitutiones synodales uel consuetudo pecuniariam tantum pœnam, fateor tamen quòd tunc licebit iudici, in aliam suspensionis, exilij, vel aliàs pro arbitrio cõsideratis circunstantiis debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis, seu ieiunio rum conuertere.

Ecclesiasticis iudicibus. A Adde Abb. in capitulo ut si clericorum, numero decimo, de uita, & honest. cleric. ubi hanc opinionem communem esse fatetur. idem testatur Iul. Clar. in practica crimina. §. finali, quęstione 80. versic.

Iudex Ecclesiasticus pecuniariã pęnam imponit.

versic. in hac autem. circa quam vide late Petrum Rebuff. in rub. de publi. concubin. §. quia vero. Caue re tamen debent Ecclesiastici iudices, ne in imponendis his pœnis pecuniarijs modum excedant, sed peccati qualitatem, & personarum conditionem attendere debent, & potissimũ animaduertere debent, ne quis auaritię vicio posit illos insimulare. Est equidem in omnibus iudicibus auaritia uehementer reprehendenda, sed maxime in iudicibus ecclesiasticis.

Inquisitores hęreticę prauitatis pecuniarias pœnas imponunt.

Hanc etiam facultatem imponendi pecuniarias pœnas, uel multas, de qua in hoc capite, habent Inquisitores hæreticę prauitatis, hoc sane omni difficultate caret, quia omnes antiqui & nouissimi uno ore fatentur Reper. Inquisitio in uerbo, *Sententia*. §. *Item circa formam*, & uerbo, *Extorquere*. §. 1. Villadiego, in tractatu de hęretic. quæstio, octaua, numero 6. Carr. in tractat. de hęreti. nu. 79. Franc. Pegna in annot. ab Direct. Inqui. lib. tertio Scholi. 147. & ita decretum est Alexand. IIII. Pont. Maxim. constitutione incipi. *Super extirpatione* edita anno Domi. 1258. quę habetur in libro literarum Apost. pro Sancto Offic. Inquisi. fol. 134. quam uide.

Pecuniaria pœna siue multa quãdo ab inquisitorib. imponatur.

Quæquidem pœna, seu multa, tunc temporis ab Inquisitoribus erit imponenda, quando rei delati ad gremiũ Ecclesiæ reuertũtur, non uero quando sunt pertinaces, uel relapsi, quia tunc omnia illorum bona sunt confiscata. Tum q. a pecuniaria multa ad correptionem & emendationem imponitur tradit Carr. in dicto tractat. num. 79. Zanchinus de hęretic. 19. numero primo, quę ratio hoc casu cessat. Imponitur potissimè pecuniaria pœna contra diuites, qui ad fidem Catholicam redeũt, cum hi non vulgariter dolere solent, his pœnis condemnari. Et pœna illa semper est iniungenda, quæ magis timetur: ita scribit Zanchinus. dicto capitulo decimo nono, numero 3.

Pęna corporalis iustè ponitur ab ecclesiasticis iudicibus quando alternatiuè cõcipitur si pecuniaria intra statũ tempus non soluitur.

Quòd si reus inopia laborat, vt non possit pecuniarias pœnas soluere, punitur alijs salutaribus pœnis Inquisitorum arbitrio. Quo fit, vt nunquam mihi placuerit, quòd scribit Repertorium Inquis. in verbo, *Sententia*. §. *Item circa*. Asseuerans quòd sępè solet contingere, vt ille cui imponitur pecuniaria multa, eam soluere non possit, & hac ratione cautè facturum Inquisitorem, si hoc casu bimembrem sententiam proferat, hoc modo. Condemno te in tanta pecuniæ quantitate, si solueris intra tantum tempus, quòd si non feceris talem corporalem pœnam subeas, sed labitur mea sententia. Quia ante quam quis condemnetur pecuniaria multa, inuestigandum est, an posit eam soluere. Et quamuis in sęcularibus tribunalibus, hoc liceret, non verò in Ecclesiasticis, in quibus fugienda est auaritiæ suspitio. Quod in primis obseruandum est in clericis, qui quando pecuniam soluere non possunt, corporali pœna plectendi non sunt. Vt docet Episcopus

pus Calagurri. hoc c. num. 4. Fran. Pegñ. in anno. ad Director. Inqui. 2. par. Scholi. 147.

Pœna pecuniaria ĉ cõtra proferentes verba hęreticalia imponenda.

Deinde Inquisitores pro suo arbitrio, pœnas pecuniarias imponunt contra illos qui verba hæretica proferunt, ludendo, aut ira incensi, vel ex fatua simplicitate, & ignorantia quæ excusatione imponenda caret. Villadiego de hæretic. capitulo octauo, numero sexto.

Pœnæ pecuniariæ impositæ ab inquisitorib. pijs vsib. sunt applicandæ.

Pœnę vero applicandę sunt vsibus pijs, & Sanctæ Inquisitionis officio, quia nulla causa magis pia & fauorabilis esse potest, quã causa inquisitionis cuius maximo & singulari beneficio hęreses extirpantur, & illa summa ratio est quę pro religione facit. l. sunt personę. ff. de religios. & sum. funer. Nec amplectenda est Ludo. Carrerij opinio asseuerantis, non alias pœnas pecuniarias Sancto officio applicandas esse, quam necessitas vrgeat, quia seclusa necessitate, id fieri potest, quia vtilissimũ est (ne dicam necessarium) Sanctum Inquisitionis officium pecunijs abũdare, vt quoties oportuerit sine familiarium, & ministrorum incommodo fiat hęreticorum inquisitio, captura, & alia multa quæ fieri cõtingunt. B

Habet fiscum. Adde glos. in cap. quia diuersitatem, de concessi. præbend. Cardin. in Clementina 2. §. 1. de hęretic. Barbat. in capitulo 1. de probation. num. 61. Abb. in c. 2. de successsion. ab intestat. licet ipse in capitulo tuæ de pænis, dicat, opinionem hanc iure non probari, sic prædictam opinionem sequutus asserit Aufrer. in Capella Tolos. quæst. 274. posse nominari publicum fiscalem procuratorem ipsius tribunalis, & iurisdictionis Episcopalis, quamuis asseueret non id facile adimitti à Regijs, & secularibus magistratibus: & hãc opinionem communem esse, & vsu comprobatam fatetur D. Couaru. in lib. 2. variar. resolut. cap. 9. nu. 11. eam sequitur Fran. Marc. decis. 339. numero 12. Gomes. Ari. in l. 7. Thau. nu. 75. & hanc opinionem omnes tenẽt, vt scribit Petrus Fol. in practic. crimina. Canon. fol. 68. numero 14. & moribus in Hispa. recepta est.

Retinere. Adde Ioan. Lup. in repeti. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 39. colum. penultim. Couarru. dicto capit. 9. num. 9. & vide Concilium Colon. titul. de iurisdi. ecclesi. conten. cap. 8. & Concili. Tolet. celebratum anno 1565. actio. 2. cap. 14. sic disponens. *Pœnæ pecuniariæ, si quando à Iudicibus ordinarijs, iuxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporum vtilitate expendantur arbitrio Episcopi, uel eius Vicarij. Deputetiurque ab eodem Episcopo qui easdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur.* C

Non punitur corporaliter. Adde Iacob. Menoch. de arbit. iudic. q. lib. 2. casu. 427. numero 7. qui alios allegans contrariam opinionẽ profitetur. idem sequitur Gaspar Bae. de innope debitore, capitulo 11. num. 3. D

num. 3. Sed in forensibus controuersiis authoris nostri opinio recepta est. Potest tamen contraria opinio intelligi, de commutatione pœnæ corporalis, quæ non est corporis afflictiua, nempè suspensionis, uel exilij, uel similis, quæ perpensis circunstantijs criminis, in defectum pecuniariæ condemnationis infligi iure optimo potest, ut hic considerat author.

Corporalibus.

CAPVT CXLVI.

1 *Pęna corporalis rarissimè clericis est imponenda.*

2 *Iudices Ecclesiastici in puniendis clericorum flagitijs mithrationis pęna uti solent.*

3 *Clericus an ad triremes damnari possit.*

CVm priscis illis uenerandis patribus (quorum loco tempestate hac infœlici nati sunt ecclesiæ filij moribus & meritis satis dispares) qui Ecclesiæ regimini tantum insudarunt, summa fuerit cura, ut tales essent in suis moribus clerici, quod uitæ suæ splendor ad eos honorandos alliceret, elegerunt potius et propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere, quā in suo gradu manentes, pœnis corporalibus inflictis, infames ac paruipendēdos efficere. Hinc etenim experimur quòd in cunctis antiquis Canonibus, ac sacris concilijs † rarissimè corporalis pœna clericis imposita est. Vnde prudentiam eorum non zelo uacuam imitantes debent ecclesiastici Iudices, sacerdotum saltem crimina, pœnis corporalibus publicis rarissimè cohibere. laudo tamen, quia plures uilissimi homines, moribusque perniciosissimi ad sacerdotium admissi sunt non sine magna dignitatis sacerdotalis deformatione, animarumque iactura, quòd ecclesiastici Iudices tales de criminibus conuictos priuatim alicuius clerici manu, aut propria, parentum more, uerberibus affligant. Quid enim frænare ualebit plurium clericorum sæpius iterata flagitia, qui carceres contemnentes, ac de pœna mortis securi, non nisi uitijs delectantur? Cum eos passim deponere, aut dehonestare nec liceat, nec expediat: illi, insuper qui ab exercitibus, stabulis, scortis, ad sacros ordines ascenderunt, ab ipsis incunabulis prauissimis imbuti moribus, quo pacto à tam inueterata nequitiæ consuetudine auerti possunt? nisi in chamo & freno maxillæ eorū constringantur, uirgaque regantur ferrea? Inter † alias autem pœnas corporales quę clericis inferri solent, pœna mithrationis annumeratur, qua etiam aliquando utuntur ecclesiastici Iudices: hanc quidem corporalem esse dicit Cardi. cons. 94. incip. Hęc est quædam inquisitio. quia continet corporis coertionem, asseritque ad illam incurrendam dolum requiri, sicut

in alijs corporalib. pœnis. Et uide Io. de Ana. in c. Inquisitionis, col. 2. de accusat. ubi dicit, quòd isti qui fustigantur, mithrantur, vel ponũtur ad catenam, uel quid simile, sunt infames.
3 Venit† insuper in vsum, in Italia pręcipuè, alia quædam corporalis pœna, quæ solent puniri clerici, videlicet damnationis ad triremes, cuius pœnæ impositio forsan fundari cępit ex his quæ notat Inno. in c. Qualiter, el 2. de accus. in pen. col. uersic. & sunt. ubi scripsit, quod pœna damnationis in metallum non inuenitur sępè in Canonibus posita, sed si imponeretur, non retractaret. Cuius forsan doctrinam sequentes Iudices ecclesiastici, & illam pœnam damnationis in metallum imitantes, imponunt hanc, ea præcipuè ducti ratione, q. a certi sunt quod triremium duces traditos sibi ad earum ministerium nõ patiuntur fugere. Potest pręterea & hęc pœna fũdari in uerbis Augustini quę ad Marcellianum Comitẽ scripsit, de quibus in c. 1. 23. q. 5. ubi intercedendo pro quibusdam clericis qui presbyteros interfecerant, & alia grauia commiserant, ne eos mortis supplicio puniret, inquit, hoc magis sufficere uolumus, vt viui & nulla parte corporis truncati, uel ab inquietudine insana ad sanitatis ocium legum coerctione dirigantur, uel à malignis operib. alicui vtili operi deputentur. Quã equidem in clericis, non sacerdotibus, practicandam admitterem, dum excessus grauitas postulasset, postquam numerum & temeritatem clericorũ tantum creuisse constat, & detrusionis in monasterio pœna; quæ ad eorum emendationem salubrior esset, ac dignitati ordinis honestior, imponi non potest, propter monasteriorum exemptiones. In sacerdotibus autem nec faciendum approbo,[a] & quod factum fuerit, aliquando reprobare compellor. a Quis enim meritò non iudicabit indecens sacerdotes Dei, quibus maior dignitas est collata quam Angelis quantumcunque facinorosos, tam perpetuo ac infami punitionis generi tradi? vbi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus denique omnium ærumnarum, ac immundiciarum aceruus, ubi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati quotidianum est: nisi in casu quo post degradationem sacerdos tradendus esset ad ultimum supplicium subeundum sæculari Curiæ. Et tunc etiã tolerabilius crederem sacerdotem quemquã post traditionẽ Curiæ, turpissimo quouis mortis gñe, dũ tñ momentaneo, uitã finire, quam ipsum longo uitæ interuallo cum tot facinorosis hominib. ac infidelibus sępius tali quotidiana pœna torqueri, ꝙ forsan illius animę salubrius esset, quia in breui illo vlt. supplicio de cõmissis dolẽs deuotius, atq; ob id securius, moreret. In triremib. aũt uitam agendo nõ solũ de pręteritis nõ est sperandus dolor, sed deteriores mores eos ibidem acquisitores, & cum illis morituros verisimilius timeri potest.

Nec

A NEc faciendum approbo. Adde Marti. Nauar. in capit. nullam. 18. q. 2. num. 52. quo loco disputat, an liceat Iudicibus ecclesiasticis, prelatisve regularibus, condemnare subditos ad Regias triremes. Tandem de iure uidetur asserere non licere, quamuis dicat consuetudinem ualere, qua hoc permissum sit. Author tamen hoc capite hanc cõsuetudinem increpat in sacerdotibus cuius opinio Summè placet Iulio Clar. in pract. crim. §. fi. q. 70. versic. frequens est, preterquam si tantũ clericorum crimina creuissent, ut eorum improbitas aliter non possit coerceri, dicique in illo Ducatu Mediolanensi dictam pœnam passim solitam esse imponi. Et in Hispania sæpissimè imponi pro grauissimis criminibus, non obstãte istius Domini Episcopi opinione ipse sum testis.

In Regno Franciæ clerici tã tũ pœnis iuris Põtificij condemnantur.

In regno tamen Fran. sæculares magistratus, minimè patiuntur clericos aliis penis quam Sacris Pontificum constitutionibus puniri, ob idque pœna hæc aduersus clericos minimè imponitur, ut asseuerat Franc. Duar. lib. 1. de Sacr. Eccles. min. cap. referens damnatum fuisse iudicio Curiæ Centumuiralis Archiepisc. Biturigum, qui clericos quosdam prefecto triremium tradiderat.

Clericus perpetuo ad triremes condemnandus, an prius sit degradãdus.

Sed vtrum clericus ad triremes perpetuo dãnatus, sit prius actualiter degradandus, mihi sanè videtur asseuerandum degradandum esse cũ idem sit, quando perpetuo carceri mancipatur, vt alibi cum authore scripsi: igitur idem statuendum est l. illud, ff. ad leg. Aquil. & ità in terminis scribit Campegius apud Zanchinum in tractat. de hæretic. cap. 20. ad finem, versic. obserua denique. Quod licèt de iure verum sit, nihilominus tamen cum soleat cũ allis aliquando dispensari, prœsertim in iudicio iuquisitionis ideò non solet clericus ad istas pœnas condemnatus, actualiter sed verbaliter iantum degradari, vt refert Fran. Pegn. ad Director. Inquisit. lib. 3. Schol. ~~65 fol. 185.~~ 46.

Canonicis vel Synodalibus.

CAPVT CXLVII.

1 *Iudex, legitima causa subsistente, potest legis pœnam minuere.*

2 *Si index à pœnis in iure statutis recedit, causa in sententia est exprimenda.*

3 *Pœna delicti si iure scripta non reperiatur, qua pœna tunc sit clericus puniendus.*

4 *Episcopi per statutum possunt easdem pœnas clericis imponere, quas leges laicis imponunt, dummodo iure Pontificio contrariæ non sint.*

IN corrigendis enim excessibus clericorum debèt Ecclesiastici Iudices, Episc. maxime aduertere, qđ sacrorũ Canonũ cẽsura disponat, penasq; iuxta

iuxtà illorum irrogare decreta. Iurant namque Episcopi seruare Canones, & periuri sunt, si eos contéptu non seruant, vt tradit Panor. in c. Cum non liceat, col. 1. de pręscrip. & ibi Fel. in c. Ego de iureiu.

1 Quando † autem aliqua iusta causa subest ex his quas docto. scribunt, propter quas pœnæ de iure ciuili etiam ordinarię moderari possunt,

a non [a] dubitandum est iudicem ecclesiasticum posse etiam Canonicas pœnas moderari, dum tamen hoc faciat in ipsa sententia, propter id quòd notanter scripsit Inno. in c. Qualiter, el 2. in col. fi. de accus. uers. Item nota, q̃ q̃n Iudex non exprimit pœnam in sñia, sed tantum cōdemnat de crimine, puta, condemno te de adulterio, tūc non est illius iam pœnam moderari: sed pęna in lege expressa infligitur, ut 2. q. 3. §. Notandum. licet antè moderari posset, vt in c. Omnis, 45. dist. Et per gl. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui not. infam. in verbo onerasset. Aduertat etiam in hoc Iudex, quod

2 † quando ex causa recesserit à pœnis in iure statutis, debet causam

b exprimere, [b] propter magistralem doctrinam doctorum, quam scripsi in meis doctrinis, num. 41. in doctrina incip. causa exprimenda est, in impressione illarum parua Lugdunesi, quę secunda & plenior fuit

3 † Si verò occurrenti delicto nulla reperitur à iure pœna descripta, tunc ad statua Synodalia propriæ diœcesis recurrendum est. Solent namq; boni Pręsules aut ius commune supplendo delictis pluribus specialem pœnam imponere statutis suis synodalibus, aut idem ius adiuuando (quando sic expedit) pęnam à iure impositam aggrauare, quòd possunt facere licitè, vt latissimè per Henricum de Bottis in tracta. de synodo episcop. in 3. par. art. 1. in conclusione 13. Deficientibus prætereà proprię diœcesis Synodalibus statutis, ad statuta prouincialia recurrendū est. Quando verò & illa deessent, aliarum diœcesum imitari statuta ęquissimum iudico, potius quam proprio duci sensu, vel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorum, vel personarum aliud suadeat. Si enim alicuius doctoris (quantumuis remotis partibus scribentis) opinionē sequi laudabile iudicatur, quanto magis Synodalem imitari sententiam, vbi tot sana solent interesse consilia?

† At verò vbi canonica vel Synodalis censura non adest, ad ciuilium legum imitationem descendere cēseo laudabile: quando tamen legalis dispositio clericorum statui, personis, ac rebus, proportionabilis est. Illud prætereà considerare debent Hispaniæ nostræ ecclesiastici Iudices, vt primum leges Regias, quamuis ciuilem imitentur. Quandoquidem in Regnis Romanorum Imperatorum antiquę sanctiones rationis solum non uero legum sibi vendicant authoritatem [c] Vnde c merito ab ipsis etiam ecclesię Iudicibus legibus patrię postponendę sunt, vt fuit sententia Doctoris de Villadiego in cap. Constitutus. de resti. in integrū. quem refert Ioan. Lupus in repetitio. rub. de don. inter 4

ter

vir. & vxor. fo. 2. colum. 1. in fi. licet contrarium teneat Petrus de Rauenna in Alphabeto aureo, in allegationibus, in materia consuetudinum, in colum. 5. versic. Deficiente verò, motus solum per gloss. in c. Consuetudo, 1. distinct. quę quidem hoc non probat: asserit enim gloss. illa, præferendas leges in defectum Canonum generali uel particulari consuetudini, nõ uerò Imperiales pręferri legibus Regni nõ recognoscentis Imperatorem. Nec vero ꝙ Iudex ecclesiasticus imitetur pœnas legales in defectum Canonum iuri Canonico aduersari videtur: cum liceat Episcopis imponere per statutum suum easdem pœnas clericis, quas leges vel Principum seu populorum statuta imponunt, laicis tale delictum committentibus dummodo tales pœnę non sint contra ius Canonicũ, vt placuit Anchar. consi. 18. in 1. q. col. 1. & fin. Geminia. & Alex. in c. Synodum. §. Neque vlla, per illum tex. 17. distinct. idem Alex. in cap. Dignum. 3. quæst. 9. & in c. Quia iusta. 5. q. 6. Card. dict. Turrecremata in d. c. Dignum. per illũ tex. Feli. in cap. Ecclesia sanctæ Marię. in colum. 46. Et hoc nota. de constit. Henri. vbi supra, in d. decima tertia conclusione, versi. Amplia septimo.

A *Moderari possunt*. Adde glos. not. in §. notandum, in verbo, volũtati, 2. quęst. 3. Archi. in cap. qui bona, col. 6. 17. quæst. 1. latissime Andræ. Tiraquell. in tracta de pœnis, in presa. num. 16. Iuli. Clar. lib. 5. recep. sentent. §. fin. q. 85. ver. vlterius quæro. Menoch. de arbitra. iud. lib. 1. q. 96.

Quam sane moderationem, inferiores iudices facere possunt, licèt nonnulli hoc superioribus tantum permittant, quasi soli superiores ęquitate vti liceat, aut quasi inferiores superiorum recta iudicia imitari non debeant, aut quasi inferior vulnus infligere debeat, vt sit quòd à superiori possit sanari, sed quorsum circuitus, quorsum vulnera vt medico indigeas, huiusmodi sane moderationis æquitas non est contra leges, nec Sacras cõstitutiones, sed illis conformis, vnde nulla ratio excogitari potest, propter quam inferioribus iudicibus sit interdicta. *Iudex inferior ex causa pœnam potest moderari.*

B *Causam exprimere*. Adde quòd nec in hoc casu solum sed semper aliàs, cum ex causa iudex à iure cõmuni recedit, debet eam causam adscribere per tex. not. in l. sciendum, ff. de appellat. quem ad hoc allegat Lucas de Pen. in l. 1. col. 1. in fine. C. de his qui nõ imple. stip. Sac. sol. sunt. lib. 10. Abb. in cap. sicut, col. 2. vbi Felin. col. 9. de re iudi. tradit ante eos Ioan. And. in addi. ad Specul. titulo de senten. & quæ ipsam sequ. §. qualiter. vers. verum. per tex. in cap. calumniam, de pœnis, & in §. oportet. in authen. de iudic. Quod autem intelligendum est procedere, ad ipsius Iudicis excusationem, non autem ad sententię firmitatem, nam si sine cã facit, lex supplet id quod deest. l. 4. §. si quis condemnatus, ff. de re iudic. *Iudex quando à iure communi recedit ex causa, an illam in sententia teneatur exprimere.*

iudi.ita dicit Bald.in l.quid ergo, §.pęna grauior, ff.de his qui. notã. infa.Sali.in l.properandum, §. illo proculdubio, C.de iudic.vbi Alex. & quòd ipsa causa non sit hoc casu ad validitatem sententię exprimenda, asserit Bart. in l.relegatorum, §.ad tempus, in fine, ff.de interd.& in d.§.pęna grauior, col. 2. vbi Alberic.Bart.in l. quod ad statum.ff.de pœn.Felin.late, in d.cap. sicut, colum. 10. Est tamen notandum, quòd etiam casu supra constituto, sufficit, si Iudex in ipsa sententia asseueret, ex iustis & rationabilibus causis, animum suũ mouentibus id fecisse, absq; eo quòd in sententia causam ipsam exprimat, quam sententiam communẽ esse testatur Iul.Clar. in d. versic. vlterius quæro, Mench.de controuer.illust.c.14.num.5.

C *Authoritatem*. Adde Bald.in c.1. §.iniuria, aliàs furtum, colum.5.de pace iuram. fir.in vsib. feud. Paris de Puteo in tract.Sind. in verb. testis, c.2.incip.fui rogatus, ad finẽ. Bald.in l.nemo, in prin.C.de Sicar. Vnde Oldrad.cons.69.scribit, Hispanos olim constituisse, quòd quicunque leges Cæsareas in iudicio allegaret, capite puniretur, idem commemorant Vincen. & Ioann. Andrę.in cap.super.specul.de magist.Ob quam causam Policrates lib.8.cap.22.ad fin.testatur, temporibus Regis Stephani expulsas omnino fuisse leges Romanas à Regno, constitutumque fuisse, ne quis libros leges ve Cæsareas retineret.

Cæsarum leges in Hispania legũ authoritate carẽt.

Ius autem regni dicitur ius cõmune, vt asserit Dida. Segura, in repet.l.cohæred.§.cum filię, num. 19.ff.de vulg.& pupil.l.5.tit.4 lib. 1.ordi.l.4.tit.12.eod.lib.ibi, *De los derechos comunes de nuestros Reynos*. l.2.& ibi doctor *del Castillo* in legibus Tauri.

Ius horũ Regnorũ cõe appellatur.

Merito igitur iure Pontificio deficiẽte ad Regias leges recurrẽdum est. Item deficiente iure Regio, ad ius Canonicum in subsidium, non ad ius ciuile deuenien dum est, ut tenet Gundi. à Villadiego & Ioann.Lup.in locis ab autore hic allegatis, & Castillo in d. l.1.Tauri, in verbo, *Primeramente*. Mich.*de Cifuentes*, in l.3.q.1.in eisdem Taurinis constitutionibus. Didac. Perez in proœmi. ordin. quæstione 3.

Iudices Ecclesiastici in Regnis iure Canonico deficiẽte ad ius Regni, & non ciuile confugere debent.

Consuetudinarijs

CAPVT CXLVIII.

1 *Iudex in inferendis pœnis delinquentibus consuetudines debet obseruare.*

CVm † iuris appellatione, cõsuetudines etiã legitimas cõprehendi [a] nemo ambigat, facile erit ecclesiasticis Iudicib. persuadere, quod in inferendis pęnis delinquentibus, non modo iura, verum etiam consuetudines debeant obseruare. [b] Quæ quidem etiam in pęnalibus considerandæ sunt, vbi non est pęna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, 1 a b

vt placuit glos.in l.quid ergo, §. pœna grauior.ff.de his qui not.infam. Vnde dicit Bald.in l.quicunque.C.de ser.fugit.quòd id, quod est in pęnis consuetum, dicitur necessarium, & non arbitrarium. Et vide Felin. in cap.de causis, de offic.deleg. 1.col.allegantem tex. in l.Si quis reus.ff.de cust.reor. ad hoc quòd consuetudo tollit pęnã arbitrariam, vbi per ipsam est limitata pęna, & refert Anto. & Abb. idem tenentes, & allegat glos.in l. Si Barsatorã.C.de fideius. Per hoc tamen non est Iudicibus indulgendum, vt neglectis ordinarijs pœnis, & à iure statutis, quibusdam prauis consuetudinibus (à negligentibus, & iustitię zelo carentibus Iudicibus introductis) adhæreant, quibus quidem quæ grauia sunt delicta, leuiter puniri solent, quasi iam sacrorum Canonum disciplina, contraria quauis consuetudine abrogata sit. Quomodo enim tepiditas aut remissio modernorum, & sæpius imperitorũ Iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelum (quo plura statuerunt ad fręnandos clericorum excessus, & eorum mores reformãdos) abrogabit? Facile enim totius Ecclesiæ diuinitus inspiratus ordo confunderetur, si Prælatorũ, aut Iudicum ignauia seu negligentia posset Ecclesiæ gladium hebetare. Assurgat potius ecclesiasticorum Iudicum animus (si pius est) ad considerandum quid sacri Canones iubeant, quid vere recti ac boni iudices illos exequendo, seruauerint, quam quod ignaui & imperiti iudices faciunt muneribus, aut precibus excæcati, seu tepiditate corrupti, in dispendium ecclesiasticę censurę.

Omprehendi, Adde gl. iuncto tex. in l.præscriptione, in verbo, iuris. vbi doctores omnes, C.si cõtra ius vel vtil.public. Innoc.in c.certificari, de sepultur.vbi in ea est sententia, quòd qui petit quartam quæ ad eum spectat, intelligitur non solum de iure communi, sed etiam statutario, vel consuetudinario. Sequitur Ias. in l. de quibus, nu.82. ff.de legibus. Consuetudo equidẽ ius dicitur, cap.consuetudo, 1.dist. Adde etiam Bald. in tit. de pace Constan. col.9. ubi scribit, quod consuetudines locales quo ad ipsum locum, dicuntur ius commune. Vnde eleganter dicit Paul. de Castro, in d.l. pręscriptione.col.4. Quod si partes fecerunt compromissum in arbitros, uel arbitratores, data eis potestate procedendi, de iure, & de facto, sed pronunciãdi de iure tantum, intelligitur non solũ de iure communi, sed etiã de statutario. Et sicut Iudex debet reijcere libellũ qui cõtinet errorem iuris, ita debet & spernere libellũ, qui est conceptus contra consuetudinem. glos.in d.l.de quibus, in uer.diuturna, ubi Ang. & Ias. sequuti sunt, idem ipsi tradiderunt. in l.1.ff.de offi.assess. sic iuris appellatio uerificatur in iure municipali. Soci. cons.81. uolu.1. Cur. sen. cons.46.num.16.Caro.Ruin.cons. 51.num.20. uolum.1. quam esse

A Iuris appellatione cõsuetudo comprehenditur, quod multis ꝓbatur.

communem

cõmunem sententiam fatetur Gerar. Marzo. cons. 53. num. 32.

B *Debeant obseruare.* Adde gl. not. in l. hodie. ff. de pęn. & in l. & si seuerior. & ibi Bald. col. 2. C. ex qui. causi. infam. irroge. vbi dicit, quòd in pęna arbitraria considerare debemus consuetudinem, quam qui transgreditur, dicitur transgredi modum. Bar. in l. pœn. §. ad crimē col. 1. versi. quæro dicitur hic, ff. de public. iud. vbi Imo. col. 11. affirmat, quod quando consuetum est imponi aliquam pęnam pro delicto, & Iudex eam excesserit potest peti sententiam reduci ad arbitriũ boni uiri Bart. in l. ulti. post prin. uersi. in crim. ff. de priuat. delict. ubi asserit, quòd in actione iniuriarum, & in alijs in quibus non est certa pœna statuta, illa censetur ordinaria, quam consuetudo taxauit. Huc quoque vergit, quòd scribit Bald. in rubr. de offici. delega. quòd si Iudex excedit modum in puniendo, ultrà quam sit consuetum, uel aliàs non seruet consuetudinem, potest ab eo appellari. Nec longe abest, quòd ab eodem Bal. memoriæ proditum est, in l. quicũque, colum. penul. versi. scias autem, C. de ser. fugit. nempe non esse arbitrarium, quòd est consuetum. & quia res hæc latius patet, vide late Anton. Imo. Abb. Deci. & omnes, in capitulo de causis, de offic. deleg. Andrę. Tiraquel. in tractat. de pœnis in præfati. numero quarto.

In pœnis imponendis cõsuetudo obseruanda est.

Arbitrarijs puniri.

CAPVT CXLIX.

1 *Vbi pœna à iure statuta non est, arbitrio iudicis imponitur.*

2 *Traduntur multa quæ in arbitrarijs pœnis infligendis à iudicibus sunt obseruanda.*

3 *Extimatio damni illati ictu, vel vulnere, qualiter per iudicem sit facienda.*

4 *Iudex, an arbitrium suum ad mortē vsque extendere possit.*

CVm generaliter † vbi 1
pœna à iure statuta
non est, Iudex possit
illam ex arbitrio imponere. [a] hoc præci- a
pue in pœnis inferendis clericis, sibi vendicare debebit: cum non tã specifice omnibus clericorum excessibus statutæ pœnæ legantur. Vnde tunc dicit Innocen. in c. Qualiter. el 2. in colum. fin. vers. Item not. de accusatio. quòd est procedendum de similibus ad similia, vel quod imponeretur minor pœna. In † arbitrandis tamen huiusmo 2
di pœnis discretus Iudex plura debet considerare, [b] videlicet delin- b
quentis conditionem, & an soleat delicta sæpius perpetrare, an casu ceciderit, vilis, an honesta persona sit, doctus an indoctus, sacerdos an alterius ordinis, lubens an coactus, lacessitus vel non deliquerit. Et an fuerit scandalum ortum ex delicto vel ne. Attendere præterea

debebit

debebit qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno vel loco illo, quam alibi, in foro, Ecclesia, aut loco deserto, priuata via siue domo. Delicti insup diuturnitatem seu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum & atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare conueniet, nocte, aut die, armis, aut sine eis, præcedentibus insidijs, aut apto marte commissum fuerit delictum, per solum clericum, aut cum complicibus. Personę insuper offensæ qualitates nimium ponderandæ sunt, cum ipsę sint quæ augere vel minuere soleant quodcunq; facinus: videlicet, an vilis fuerit offensus, vel dignitate præditus, æqualis cōditionis, an potestate, & authoritate superior, laicus an clericus, siue religiosus, senex an iuuenis, amicus aut inimicus, necessarius an extraneus, vir aut fœmina. Nec indecens præterea erit, temporis commissi criminis habere rationem, sacris videlicet an festis diebus, an alijs, inducijs stantibus aut non, scelus fuerit admissum.

3 † Quoties pręterea per ecclesiasticum iudicē taxandum venerit damnum illatū alicui ictu, vel vulnere per clericū, vt debita satisfactio fiat. In memoriam iudicis obsecro veniant verba notanda Iurisconsulti, in l. fi. ff. de his qui deiece. vel effude. quæ quidem tanquam in proposito satis vtilia transcribere libuit. *Cum liberi hominis corpus læsum fuerit iudex cōputat mercedes medicis pręstitas, cæteraque impendia quę in curatione facta sunt. Præterea operarum quibus caruit, aut cariturus est, ob id quòd inutilis factus est. Cicatricum autem aut deformitatis nulla fit æstimatio, quia liberum corpus nullā recipit æstimationem.* Quamuis hoc quod de cicatricibus lex statuit limitandum crederem, nisi in facie vulnerati remaneant, quia tunc de illis considerationem existimo maximam habendam esse. Quis enim dubitat maiorem iniuriam intulisse clericum, læso, si ex vulnere cicatrix magna in facie remaneat, quam si leuis aut nulla? meritoque ob id ad pleniorē satisfactionem, vulnerantem compellendum. [c] Neque aliud arbitror sensisse Iurisconsultum in dicta l. cum illa, æstimationem cicatricum, aut deformitatis faciendam prohibere videtur, quia si membrum est saluum, cicatrices damnum nō inferunt. non uerò uetat quin ex hoc iniuria possit atrocior iudicari, & maior iniungi satisfactio delinquenti. Quibus omnibus liberrimo animo per iudicem circunspectis, quantum doli seu malitię fuerit in crimine facilè erit intelligere, & sic condigna pœna punire nocentes debet, ut nec ipsi rei qui iustitiæ seueritatem experiuntur, de eius excessu posint iuste cōqueri, nec alij qui zelo æstuant, ac iustitiam esuriunt, tenuitatem pœnæ repræhendant eiusque timore neminem à similibus criminib. arceri audeāt proclamare.

† Vnum insuper in hac materia inferri posse (& non temerariè) censerem, videlicet, ꝙ cum Ciuilis Magistratus in casu quo pœna committitur arbitrio 4

bitrio

bitrio suo posset mortis etiam pœnam infligere:[d] vt vult glo. singularis in §. in sũma. inst. de iniur. quã dicit singu. Abb. in cap. cum. T. de re iud. in 1. col. & quam sequitur Bald. in c. 1. in §. iniuria. de pa. iura. firman. & in l. 1. C. de his qui latro. occul. & Ioann. de Anan. in capit. Inquisitionis. in fin. de accusat. q pari modo & Ecclesiæ Censores poterunt præmissis consideratis ad depositionis & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio.

A IMponere. Adde. tex. in l. hodie. ff. de pœnis, tex. in l. 1. §. expilatores. vers. idcirco. ff. de effractori. & expilat. & in l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad leg. Iuli. repe. & in l. 2. de crimin. Stelli.

B *Considerare*. Adde multa quę in his arbitrarijs pęnis infligendis à iudicibus sunt consideranda quæ pie, & docte scribit Anton. Gom. lib. 3. variar. cap. 6. num. 7. Quæ vero attendere debeant Prælati in suorum subditorum correctione, explicantur in sacro Concilio Trident. Sesio. 13. c. 1. de reform. Vbi miro compendio, norma quæ in his seruari debeat ita scribitur. *Admonendos esse Iudices* (inquit) *vt se pastores non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non eis dominentur, sed illos tanquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt hortando & monendo ab illicitis deterreant, nec vbi deliquerint, debitis pœnis eos coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, ut illos arguant, obsecrent, increpent, in omni bonitate & patientia, cũ sæpe plus erga corrigẽdos agat beneuolentia, quam austeritas: plus exhortatio, quam comminatio: plus charitas, quam potestas. Sin autem ob delicti grauitatem, virga opus fuerit, tũc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum benignitate seueritas adhibẽda est.* Hactenus Sacrũ Concilium. Et licet in imponendis his pęnis arbitrarijs sit ęquitas à Iudicibus amplectenda, ea non à capite vel imaginaria esse debet, sed à iure regulanda vt eleganter scribit Bal. in rub. C. de consti. pecu. Roman. cons. 149. Modern. Paris. in cõsue. Paris. tit. 1. §. 41. nu. 86. & ad id conducit text. expressus in l. bona fides ff. deposit.

C *Compellendum*. Adde eũdem Anton. Gom. in d. c. 6. qui opinionem istius autoris sequutus fuit, eo tamen non allegato.

D *Infligere*. Adde Ange. & Plate. in §. in Summa. Institu. de iniur. & multos quos allegat Boer. decis. 254. & latissime Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 1. q. 86. & opinionem istam communem esse testatur Barbat. cons. 32. in fi. volum. 2. & consi. 11. num. 1. vol. 1. Dec. in cap. ex literis. num. 14. de constit. communem etiam esse testatur Maran. de ordi. iudi. 4. par. 1. diuisi. iudi. num. 52. Iacob. Boul. in l. capitaliũ. §. famosos, ff. de pęn. Alcia. consi. 472. in fine, eandem communiorem & veriorem esse fatetur nouissime Ioan. Gracian. (vir bene

eruditus)

eruditus)reg.& fall.reg.44.in prin. & secundũ eam iudicatum fuisse in parlamento Parisiensi testatur Papo.lib.24.tit.10. Arresto.2.& pro hac opinione solet allegari tex. in l.sacrilegij,in prin. ff. ad leg. Iuli, pecul. & in l.saccul:rij.§.sunt quædam.ff.de extraordin.crimi.& in l. qui cum natu maior.§. si tamen quis.ff.de bon. libe.l.Iulia.§.hodie ff. ad leg. Iul. repet. Quamuis quibusdam hæc opinio displicuerit, qui non ità censent. indulgendum esse iudicis arbitrio,vt ad mortem extendi patiantur, ita videtur significasse (subobscurè tamen)gloss. in ca.Inquitionis de accusationib. & hanc opinionem sequuti sunt Ias. nu.4.& Dec. nu.9. in l.qui iurisdictioni. ff. de iurisdi. omnium iud. & dicunt contrarium communiter reprobari:atq; idem asserunt Thom. Gram.consi. crimin. 48.num.2.Matth.de Afflict. decis. Neapolit.276.nu.6.Carrer. in l.2. in parte, homicidij, numero 108. quorum appellat.non recipi.Chassa.in consuetud.Burg.rub.1.§.5.in verbo. *Albitrage*. Petrus de Socinter consi.crim.diuer.doctor.consil. 98.numero 13. lib.1. Carauita super 41.ritu Magnæ Curiæ, num. 15.Villapando.in l.22.cap.9.num. 4.& opinio hęc est magis tutior, & ea ratione asseuerat, non esse ab ea recedendum in iudicando, & consulendo. testatur Iul. Clar. lib.5.recept.senten.§.fin.quæst.83. versi.sed quæro, vbi eam dicit communem:eamque sequitur Alphonsus à Castro lib.1.de lege pęna. ca. 6.pro qua solet aduci tex. in l.1.ff. de fur.bal. Sed primã opinionem magis cõmunem esse scribit Rob. Maran.in dispu.cum nonnullis limitationibus,quas ibi scribit;licet ipse dicat, quod cum hæc quæstio sit multum dubia Cæsarea decisione opus erat: &vide Anto.Gomes. lib.3.var.resolut.cap.6.numero 8. 5
Ego autem opinionem vltimam magis veram, & magis communem esse censeo. Et quamuis prima opinio glos.vera foret,esset intelligenda, vt locum haberet, modo qualitas de icti & circunstãtiarum sit talis, quod de iure communi vel consuetudine esset pro eo delicto pœna mortis imponenda,aliàs secus,ita glos. illam declarat,dicens sic communiter limitari Afflict. super secunda parte constit. Scil. rub.10.nu.22.& opinionem hanc dicit communem Alex. consil.121.in fin.libro 7. quem refert Aymon consil. 220.nume.14. & consi.224.numero ... Dec.in d. capitulo ex literis. Gram. consi. 39.post nu.8.& cum hac gloss. declaratione transit Ioan. Gracian. vbi supra allegaui, quem post hæc scripta legi.

Aliquo lapsu temporis non obstante.

CAPVT CL.

1 *Delicta clericorum an iure Canonico præscribantur.*

AN clericorum delicta præscribantur terminis in legibus præfixis, vt lapsis illis non possint accusari, vel puniri? Dicendum est, quod secundum canones, tempore non tolluntur crimina, vt probatur ex glos. in c. Admonere. 33. quæst. 2. in verbo, pœnitentia. not. Spec. in tit. de senten. §. quoniam. col. 4. versi. & nota secundum Canones. qui declarat hoc procedere in matrimonio, & aliis spiritualibus, in quibus periculum animę vertitur, & pręscri-
a ptio locum habere non potest:[a] ꝙ dictum pro singula. ponit Roma. singul. 182. Tu scis. vbi hoc simpliciter sequitur. Idem notat. Bald. in l. 1. in 17. col. versic. Nota tamen C. qui accusa. vbi dicit, quòd in pęnis spiritualibus nulla cadit pręscriptio. Idem Ange. in l. Diuus ff. de re iud. & secundum Abb. post Ant. in c. licet, de probationi. illud procedit generaliter in foro pęnitentiali. Idem dicit Abb. in c. Cum haberet. col. 1. de eo qui duxit in matrimonium: uide tamen distinctionem. Abb. in c. fin. in princip. de purgatio. canoni. videlicet ꝙ quo ad indicendam purgationē, vel quo ad procedendum contra infamatum, per inquisitionem, nō habetur respectus ad tempora pręfixa de iure ciuili: Accusatio vero directa quę instituitur ad pœnam infligendam, restringitur ad termi nos iuris ciuilis, cum contrarium non reperiatur de iure Canonico: cuius distinctionem uidetur sequi Decius, in dicto captulo licet. in col. 15. versic postremo notandū, dum simpliciter se remittit ad suā distinctionem. Aduerte tamen, ꝙ aliter distinguit idem Abb. in cap. licèt, de probation. in colum. 10. versic. Quo ad secundum, videlicet, quòd in criminibus impedientibus ordinis executionem vel retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam, non obstat pręscriptio temporis: quia in accusationibus talium delictorum deuiamus a regulis iuris. In alijs vero non sic impedientibus, tolletur directa accusatio tempore pręfixo à iure ciuili,[b] quod sequitur b
ibi Felin. colum. 19. versic. Et aduerte. referendo etiā Anto. & Imo. Quam etiam distinctionem refert & sequitur Stephan. Aufrer. in additionibus ad Decisiones Cappellę Tholosanę, in quęstione 188. incip. Item fuit quęsitum. qui solum refert Siculum in dicto cap. licèt, eam facientem.

Non potest. Adde Nic. Boer. decis. 26. Fran. Bal. in tract. pręscrip. 4. par. prin. quęst. 2. lim. . . . Aug. Bero. in capitulo licet causam, de probat. Fel. in capitulo cum à nobis, circa finē. de pręscrip. Aymon. Sauil. in tracta. de antiqui. tempor. quarta parte, fol. 170. num. 88. Martin. Nauarr. in capitulo consideret. numero 127. de peniten. distinctione quinta, Aegi. Bos. in tractat. delictor. tit. de accusa. nu. 30. pag. 100. A

Iure ciuili. Adde Iul. Clar. in practi. crimin. §. fin. q. 51. B

Defi-

Deficiente vero legitima probatione, ob vulgatam infamiam, graue scandalum, vehementem suspitionem, ex testium dictis obortam purgationem indici.

CAPVT CLI.

1 *Purgatio accusatore apparente indici non debet.*
2 *Purgatio Canonica dicitur subsidiaria.*
3 *Purgatio Canonica Iudicis arbitrio relicta est.*
4 *Compurgatores, qui sint fide Catholici, & vita probi, sunt adhibendi.*
5 *Compurgatores iurare tenentur.*
6 *Quando illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici, vel infamati, non admittuntur ad purgationem sed alij.*
7 *Si purgandus est pauper, vel extraneus, & compurgatores clerici desunt, an laici & feminæ admittantur.*
8 *Infamatus ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si opinio eius apud bonos viros læsa non est.*
9 *Infamia si orta sit à maleuolis, hoc non procurantibus, an indici possit.*
10 *Quando quis est soli Episcopo suspectus, vel alteri superiori, an purgatio indici possit.*
11 *Accusari an possit quis de eodem crimine, de quo fuit purgatus.*
12 *Diffamato de delicto, propter aliquos actus extrinsecos, non indicitur purgatio.*
13 *Traduntur multa quæ in hac purgationis materia à Iudicibus sunt præcauenda.*

IN priscis illis ecclesiæ Catholicæ temporibus tanta erat sanctis patribus honestatis cura, vt nedum in clericis aperta crimina nō tolerabāt, sed neque suspicionem seu infamiam criminis sustinere volebant. Vnde sicut sacris sanctionibus, delinquentib. (quorum crimina probari poterant) pęnas statuerunt, sic illis, contra quos de crimine infamia, aut graue scandalum seu vehemens suspicio exurgebat, purgationem Canonicam indicendam decreuerunt. Cuius quidem diffinitiones varias, quia Hostien. scribit in sua Summa, de purgatione Canon. in §. primo, inde illas transcribere nolo. In † qua quidem aduertendum est, quòd licet verum 1
sit quòd accusatore apparente non debet indici purgatio infamato, vt probat text. & ibi notat Abb. in capitulo secundo, de purgation. Can. q. a ista † purgatio est subsidiaria, tamen in casu nostro quando 2
fiscalis accusat, qui succedit in locum Iudicis vt supra tradidimus, crederem posse indici purgationem infamato ad eius petitionem. Quæ† quidem purgatio Canonica 3
arbitrio Iudicis relicta est, vt in cap. Significasti, de adul. & in ca-

pit. Inquisitionis, §. quæsiuisti, de accusat. facienda tamen cum personis eiusdem ordinis, quem purgandus habet, vt in cap. ex tuarum. & in c. Inter solicitudines, de purg.
4 Canon. Compurgationes † autem debent esse fide Catholici, vita purgati, & qui conuersationē purgandi clerici non tam moderno tēpore quam transacto nouerint, vt
5 in d. c. Inter solicitudines. Qui † tamen compurgatores iurare debēt de credulitate, vt in c. De testibus, eo. tit. Qualiter insuper iurare debeant purgandus, & compurgatores, uide Host. ubi supra, in §. qualiter fieri debeat. per quem etiam uide, quantus debeat esse numerus compurgatorum, & quales il-
6 li, in duobus §§. sequentibus. † Si uero illi, qui sunt eiusdē ordinis, fuerint inimici infamati, admittūtur alij, vt in c. Cum in iuuentute, de purg. Canon. imo propter hanc causam potest reus cum laicis & fœminis purgari, vt in glos. fin. illius tex. & probat etiam glos. in c. clerici, 81. d. & in c. In decima. 18. q. 1. Et uide Abb. in cap. inter, de purg. Canon. fi. uerbis. Vbi etiam
7 dicit, † quòd si purgandus est pauper, seu extraneus, ita quòd non habeat notos ĩ ciuitate, & ideo desunt compurgatores clerici, quòd tunc admittuntur laici, & etiam fœminæ: & quòd si etiam laici deficerent, ex hac causa, quòd credēdum est soli suo iuramento, & ultra supradicta allegat glo. nota. in c. Cum P. de accus. Aduerte tñ, ꝙ inquantum dicit, quòd paupertas facit admitti laicos & fœminas, ꝙ hoc non uidetur iure procedere: quid enim nocet clerico paupertas, vt sit notus in propria patria. & sic bonæ opinionis penes suos conclericos, si ille suis operibus aliud non promereretur. † Infama- 8
tus vero ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si eius opinio apud bonos & graues læsa non existit. vt in d. §. quęsiuisti, vbi Abb. bene distinguit, quā do requiratur maior pars ciuitatis vel viciniæ, ad hoc vt aliquis dicatur infamatus, inspecta qualitate loci & personarum: cuius verba transcribere nolo. Infamia autem si sit simplex, absque scandalo, & originem habuit à maleuolis procurantibus, tunc purgatio Canon. non indicitur, vt in c. Cum in iuuētute. §. Nos autem, de purg. Cano. & ita concludit Aretin. in c. At si clerici, de iudic. cuius conclusionē sequitur Dec. ibi, in 6. col. vers. Secunda conclusio. Si † vero infamia 9
sit orta à maleuolis hoc non procurantibus, purgatio potest indici. ita concludit Aret. vbi supra, per tex. in c. Presbyter si a plebe, 2. q. 5. & in d. c. Inter solicitudines; Sed Decius in d. col. 6. dicit, quòd Moder. tenent contra Aret. & respondet ad d. duo iura, in quibus se fundat Aret. Postea tamen pro opinione Aret. allegat tex. in c. Accedens, de purg. Canon. & respondet ad c. Qualiter & quando, el 2. qui text. allegatur contra Aretin. & tandē dicit concludendo, ꝙ hoc est in facultate superioris. Aduerte præterea vltra eos, ꝙ licèt sit orta à maleuolis, si est scandalosa, & potest sedari

dari per purgationem, tunc indicenda eſt purgatio. ita concludit Abbas, ſic intelligendo glo. ibi, in c. Qualiter & quando, el 2. de accu
10 ſat. in penult. colum. Quando † verò quis eſſet ſuſpectus ſoli Epiſcopo, uel alteri ſuperiori ſuo, & ſuſpicio eſt ꝓbabilis, poterit indici purgatio, & idem eſt, ſi eſt ſuſpectus aliis, & ſuſpicio eſt probabilis, & tanta, ut inducat ſcandalū, ut per
11 Abb. ibi. An † autem poſsit quis accuſari de eodem crimine de quo fuit purgatus, uide Hoſt. ubi ſup. §. An purgatus. ſingularius per Abb. in c. ex tuarum, in fi. de purga. Can. vbi facit notab. diſt. capiendo veriores opiniones. Item nota in
12 iſto propoſito, ꝙ † ubi aliquis eſt diffamatus de delicto propter aliquos actus extrinſecos, ꝙ tali non indicitur purgatio Canonica, ſed monetur ut ab illis actib. deſiſtat, quando pro diffamato eſt aliqua præſumptio ꝙ non uerſatur in delicto propter fœdus naturale. probat iſtam concluſionem tex. in ca. quorundam, 34. diſt. quem ibi ad hoc notat Prępoſ. ad limitationem tex. in c. presbyter, 2. q. & c. Si ma-
13 læ famę. In † iſta tamen materia infamię, ſummè debēt aduertere Iudices: nam infamia ſæpe fallax eſt, ut inquit Panor. in ca. Cum ſuper. in fi. de confeſ. Cum iuxta ſententiam D. Bernardi in epiſtola de perfectione uitæ. *Sæpe fallitur humana ſuſpicio.* Accidit namque ſępiſsime, ꝙ temerarij quidam homines, ac ab omni pietate & religione Chriſtiana alieni, ex leuib. coniecturis ſeu ſignis, grauia quidem & enormia ſcelera ſuſpicari, ac aſſeuerare audent, in magnum ſuarū animarum, ac alieni honoris & famę diſpendiū. Eſt pręterea aliud ſceleratiſsimorum hominum genus, quorum ad uirtutis exterminium, Sathan ipſe utitur miniſterio, qui virtuti inuident ac inſidiantur, qn̄ in claris uiris illam intuētur, & quaſi eius ſplendore excæcati, dum ſuis noctuarū oculis mederi deberent, uirtutis lucem potius obnubilāt, falſorum criminum puluerem, ac nebulam ſpargendo, dumq; bonorum hominum ſplēdorem obtenebrant, illos ſuę uerę ac apertæ nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lętātur. Vulgus autem reliquum ignobile, rumorum auditor lubens, ac ſuſcitator & conſeruator ſtrenuus non modo ſimilia credit, ſed multiplicat: unde ſæpius quos imitari deberet ac uenerari, nedū contemnit, ſed perſequitur, ipſique inſenſati, uitā illorum exiſtimant inſaniā, & finē illorū ſine honore. Hac igitur dęmonum & prauorū hominū intellecta uerſutia, quā ſępius experiri contingit, curare debent ſemper prudentes Iudices, ut deprauatæ alicuius, in reliquis maxime reb. probi uiri, famæ originem quęrant, ac inueſtigent: ne uelut, infœlix ille præfectus Pilatus, populi clamorib. permoti, innocentē uirum carcerib. affligant, aut pœnis afficiant. Si. n. innocentis uiri ſanguis à priuato homine quodāmodo prouocato effuſus clamare ſolet ad Deum, quid non ēt innocentis hominis honor (ipſo ſanguine precioſior) cōtra incautum,

& temerariũ Iudicem, qui potestate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innocuos lędit, omnibus horis proclamauit. Vnum insuper non dimittendum est in proposito, quòd licèt Iudex quando ex officio procedit, & crimen non probetur, si infamia remanet, possit indicere purgationem, hoc tamen non tenetur facere ad petitionem promotoris inquisitionis. ita notat Præpos. in cap. de accusatione, 2.q.8.col.39.versic. Sexta differentia, quòd ego intelligerem in promotore qui se obtulit spontè, non vero in promotore dato ab ipso Iudice, qualis, est fundator huius nostrę denunciationis: & hęc differẽtia probatur optimè ex his quę supra dixi in parte, promotor, seu fiscalis.

ANNOTATIO.

Purgatio Canonica apud antiquos in summa vtilitate, & honore fuit constituta.

ADde quod antiquitus Canonica purgatio in summa vtilitate, & honore fuit constituta, ita, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis a nemine iudicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solemniter se purgare dedignati non sũt. Sic Damasius, Pascalis primus Simmachus, publice purgati sunt: sic Gregorius Septimus corã Henrico quarto, Pelagius I. coram Narsete expurgati publice fuerunt, q in annalibus Romanorum Pontificum videre licet apud Platinam, & apud Campensem, lib. 6. Hierar. Eccle. c. 17. Brunum lib. 4. de hæreti. c. 11. Et pro totius capitis materia vide quæ eleganter, & doctissimè scribit Iacob. Sept. in illis eruditissimis Catho. instit. cap. 54. & nouissimè Hieronym. Gab. consil. 160. volumi. 1. Syluestr. in Summa, in verbo, purgatio. Campegius ad Zanchinum. cap. 11. Villadie. de hæret. quæst. 15. num. 11. Director. Inquisi. 3. par. in 2. modo processũ fidei terminan. Fran. Peg. in Scho. Director. 2. par. Scho. 11. qui diligenter materiam Canonicę purgationis tractant.

Canonica purgatione rarò hodie vtẽdum est.

Illud vero circa caput hoc nota quòd non facile per Iudices Ecclesiasticos Canonica purgatio indicenda est, cum fragilis, fallax, & incerta sit, eo quod ab hominũ iudicio depẽdeat. Quod in causis fidei Madriliana instructione. c. 17. his verbis diffinitum est. *Ob malitiam humanam purgatio Canonica, periculosissimum est remedium, præsertim his tẽporibus. Ideoq; non multum est in vsu, quare illo vtendum rarò, & cum magna causa.*

In qua si defecerint vti conuictos puniri.

CAPVT CLII.

1 *Deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*

2 *Absens de crimine infamatus citatus peremptorio præfixo ad se purgandum, si purgationem intra illum terminum non præstit, habetur pro conuicto.*

Traditur

3 *Traditur germana ratio, propter quam in purgatione deficiens, ut conuictus punitur.*

4 *Clericus propter purgationis defectum degradatus & traditus curiæ sæculari, ordinaria criminis pœna puniri non potest.*

5 *Purgatio canonica hodie raro indicitur.*

T autem curæ sit clericis prouidere bonum coram Deo & hominibus nancisci nomẽ, & habere bonum testimonium ab his quę foris sunt, statuerunt canonica iura hac lege
1 indicendam purgationem, † quòd si quis in illa defecerit, puniatur
a vt conuictus:[a] vt probatur in cap. De hoc, de simon. quòd intellige secundum modum agendi qui pręcessit, probat tex. & ibi notat Abb. in 3. notab. in cap. Accedens, de accus. cuius bonam distinctionem vide ad intellectum huius conclusionis, licèt † sic deficiens dicatur interpretatiuè non verè conuictus, vt est gl. notabilis, in c. Inter sollicitudines, de purgat. canon. Nota insuper in hoc proposito, quòd si infamatus non potest habere compurgatores, quia testes non confidunt de eo, seu quia fides non in alijs de eo, quòd habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione, notat Abb. referendo Hostien. in dicto c Inter, quasi in fi. de purg. Canon. Et adde alium singularem casum, in quo quis habetur pro cõuicto propter non pręstitam pur-
2 gationem, † videlicet quando aliquis absens est infamatus de crimine, vehemẽter suspectus, & citatur peremptorio pręfixo ad se purgandum: quia non pręstiterit purgationem intra illum terminum, habetur pro conuicto, notat Abb. in cap. Cũ P. vers. & ex hoc. de purg. cano. Rationem † autem quare de- 3
ficiens in purgatione, puniatur vt conuictus, colligit Abb. ex gl. ibi in c. Insinuatum, de simon. quam etiam allegat in d. cap. Accedens, de accusa. in col. 2. videlicet quòd pręsumptio probabilis orta ex infamia transit in violentiam, cum reus dificit in se purgando, & violentia sufficit ad condemnationẽ, vt in c. Afferte. de pręsumptio. & in l. Indicia. de rei vendic. C. Sed salua tanti patris pace, hęc ratio nõ videtur bona: quia violenta præsũptio non sufficit ad imponendam pœnã ordinariam delicti: nec hoc probant iura per eum adducta. Vnde crederem, quod ratio vera est, quia conditores canonum voluerunt hunc rigorem seruare, vt clerici non minus studerent in vitanda infamia & suspicione uehementi, quam culpa, propter salutẽ Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exemplo à clericis habito: considerantes quòd cũ pœna ordinaria canonis cõtra cõuictum legitima probatione, non sit pœna mortis vel mutilationis membri, non erat tanti rigoris clericum deficientem in purgatione, haberi pro conuicto, & ęquali pœna puniri. Ex † ratione pro uera re- 4
cepta, crederem unum singulare & non par uipendendum posse infer-

ri, quod in delictis quibus clericus venit degradandus, & curiæ seculari tradendus, si Iudex sæcularis videat clericum fuisse degradatum, & sibi traditum propter defectum in purgatione, quod non potest eum punire pęna ordinaria, qua laicus conuictus de illo delicto puniretur, cum sit verum ꝙ sibi traditur non verè, sed interpretatiuè conuictus de delicto, & nō liceat iure ciuili vel regio aliquē pœna otdinaria punire, nisi claris probationibus, seu cōfessione propria cōuincatur, nisi in casu hæresis, in quo non licet Iudici sæculari examinare processum inquisitorum,
b [b] vt in c. Vt inquisitionis, in §. prohibemus, de hæret. in 6. & ibi per Doct. & in c. 1. de offi. ord. reprobata opinione Bart. in l. Diuus, ff. de custod. reo. vbi contrariū tenuit: licèt Legistæ communiter teneant suam opinionem, vt testatur Imo. in c. 1. de offi. ordin. & refert Pręp. in cap. Statuimus, 11. q. 1. quam etiam opinionem Bart. nititur defendere Barb. in d. cap. 1. in col. 17. non pertinaciter, sed subijciendo se ecclesię. Et licèt posſit aliquis dicere, ꝙ etiam hoc procederet in crimine hæresis, ex ratione, quia licèt Iudici sęculari nō liceat examinare processum Inquisitorum, quia non potest cognoscere, an traditus suę Curiæ commiserit vel non crimen hæresis, nō tamen negatur sibi, quin inspiciat tenorem sententiæ Inquisirorum: & si constat ex ea, quod aliquis sibi traditur non verè cōuictus, sed interpretatiuè, quia defecit in purgatione, temperet pœnam: cū nulla lex ciuilis nec Regia dicat ꝙ deficiens in ea puniatur pœna mortis, tanquā hæreticus: nec videat se qui necessario, relaxatur ab inquisitoribus, ergo damnādus est pęna ignis per sæcularem Iudicem: cum vtriq; Iudices tā Inquisitores quā sęculares, debeāt iura sui fori attēdere, & illa seruare. Sed hoc argumentum facile soluitur ex communi stylo Inquisitorum, qui, vt intellexi, talis est, ꝙ ex tenore sententiæ suæ colligi non potest ꝙ aliquis damnatur eo ꝙ in purgatione defecerit: quia sententia fertur contra deficientem, sicut contra conuictum, solum remanet in actis processus, qualiter in purgatione defecerit, quē cum videre non possit sæcularis Iudex, merito excipi debet materia hęresis ab hac mea noua inuestigatione, quā in alijs criminibus veram existimo. Hodie tamen sicut raro indicitur ab 5
ecclesiasticis Iudicibus purgatio Canonica, sic raro accidit ꝙ iuxta rigorem canonicum deficiens, vt conuictus damnetur. At ꝙ iudices temporibus istis rarissimè purgationem indicant, quamuis partim hoc referri posſit ad eorum tepiditatem (quibus minima cura est purgare clericos ab infamijs & suspicionibus uehemētibus, & satagere ut Christi bonus odor sint) non nihil tamen prudentis considerationis habere videtur, si perpēdūt facilitatem qua vulgus hodie infamiam suscitat & sustinet: & quā difficile hodiernis temporibus cō purgatores inueniātur, hac vt existimo

ſtimo ratione: quia ſi nominati ad alios compurgandum peccatores & fragiles ſunt, faciliter credunt infamatos commiſiſſe crimina de quibus inculpantur, eadem fragilitate qua ipſi ſolent in alia vel ſimilia labi crimina. Si vero probi viri ſunt, cum videant corruptionem morum huius tempeſtatis, & clericalis ſtatus deformationem (eo ꝙ ſine delectu ad illum vndecunque ſolent uenientes admitti) niſi bene notam habeant uitam purgandi clerici, compurgatorum onus refugiũt. Vnde ne antiquus ille & pius patrum zelus omnino pereat, aut ſi his temporibus ſeruetur ad unguem, innocentes lædat, conſulerem omnibus prȩlatis, ac eorum Vicarijs, ꝙ Synodali conſtitutione, ſiue publicis edictis moneant clericos ſuȩ diœceſis, ut non ſolũ puritatis curȩ uacarẽt: ſed in quãtum uires ſufficiant, infamiæ aut ſuſpicioni uehementi anſam non prȩbeant, ſcituri pro certo, quod poſt monitionis tempora, in omnibus de nouo emergentibus caſibus iuris ordo, & rigor ſeruari debebit: poſt quam monitionem, à iuris diſpoſitione non debent Iudices recedere, dum tamen ſemper adſit Epicheia uirtus, qua qualitatem perſonæ purgandũ, & ſcandali, aut ſuſpicionis, & defectus in purgatione, & alia conſiderantes, rigorẽ antiquorũ Canonũ tẽperẽt.

A T *conuictus*. Adde Hoſtienſ. Henricum, Ab. & Doctores, in c. inter ſolicitudines, de purgatione Canon. Goffre. Hoſt. Abb. Anan. Feli. in c. accedens, de accuſat. Ang. & Silueſt. in Sũmis, in verbo, purgatio, & hanc opinionem com munem eſſe fatetur Iac. Sept. in Cath. inſt. c. 54. num. 7.

Proceßum Inquiſitorum. vide authorem & quæ ipſe ſcripſi. ſupra capite.... B

Si vero capi non poterint, abſentes eos pȩnis dãnari condignis.

CAPVT CLIII.

1 *Clericus delinquens abſens, qualiter condemnari poſſit.*

2 *Traditur ſingulariſſimus modus cõueniendi clericum lite adhuc nõ conteſtata.*

3 *Laicus abſens, licet ex legibus regni pæna ordinaria damnari poſſit, ſi fuerint contra eum indicia quæ ſufficerent ad torturam: non tamen clericus.*

Vando † clericus delinquens eſt abſẽs, & remiſsio de eo petita ꝑ Iudicem diȩceſis vbi eſt, non fit, vel aliàs latet, tunc videtur ꝙ poſitis edictis [a] in Eccleſia Cathedrali, aut ſuȩ parochiæ, vel beneficij, cum aſſignatione cõpetentis termini ad comparẽdum procedi poſsit ad ferendam ſententiã diffinitiuã, ſi cõſtat de delicto per eum commiſſo. Quod probatur ex his quæ notat Io. Andr. in c. Degradatio. de pœnis. vbi ſcripſit, ꝙ contra clericum abſentem cõtumaciter poteſt ferri 1 a

ſententia verbalis depoſitionis, q. allegat c. Veritatis, de do. & contum. & quę ibi notãtur. & 3. quęſt. 9. in Summa, quod ibi refert Domini. in prin. qui dicit bene notandum ex dictis per eundem Ioan. And. Quod in cauſa degradationis actualis non poſſit procedi in abſentem, etiam procuratore præſente, per regulam de qua in cap. veniens, de accuſat. quòd vbi pœna non poteſt imponi abſenti, non poteſt procedi per procuratorem, facit etiam ad probandum quòd contra abſentem clericum poſsit procedi, quòd expreſsè voluit Io. Lupus doctor Hiſpanus in tract. de liber. Eccl. in 9. quęſt. vbi tradit, quòd in quocunq; delicto propter quòd clericus degradari meruiſſet ſi abſens citatur, & non comparet, condemnatur in abſentia, ſi teſtibus conuincitur, & datur facultas ab eccleſiaſtico Iudici ſęculari capiendi eum, & ſecundum ſuas leges iudicandi, ita quòd ſola ſententia ſine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato, ad hoc, vt non gaudeat priuilegio clericali: allegat ad hoc text. in cap. Cum non ab homine, de iudic. quem bene inducit, & dicit quòd eſt neceſſe quod intelligamus dictum text. in caſu abſentiæ, & hanc degradationem vocat ipſe fictam à iure, & ab homine. Ad
b uerte tamen,[b] quod huic ſententię multum refragatur doctrina. Inno. in c. qualiter, el 2. de accuſat. in colum. pen. verſic. Item ad prædictas, vbi poſtquam refert aliquas pœnas Canonicas, dicit, quòd ad prędictas pœnas præterquam ad depoſitionem proceditur contra abſentem etiam contumacem, ſed ad depoſitioné, & alias pęnas quę ſunt vſque ad relegationem, non proceditur cõtra abſentem, allegat. l. Ab ſentem, ff. de pœnis, & tex. in cap. Decernimus, 3. quæſt. 9. † Poteſt 2
etiã dari alius ſingularisſmus modus conuincendi clericum abſentem de crimine lite non conteſtata ſecundum Abb. in cap. Cum P. in fin. de purg. Cano. videlicet, quòd ſi eſt infamatus, vel vehementer ſuſpectus de crimine, citetur perēptorio præfixo ad ſe purgandum intra illum terminum, non autem ad comparendum tantum, & tunc ſi non præſtiterit purgationem intra terminum prefixum, habebitur pro cõuicto, quòd dicit perpetuo menti tenendum: quia limitat tex. in c. Veritatis, de do. & contum. & quòd eſt modus non exquiſitus de iure ciuili. Datur præterea alius modus conuincendi abſentem clericum, per eundem Abb. ibi, videlicet, quòd contumax excommunicetur, & ſi ſteterit in excommunicatione per annum, tunc habetur pro conuicto ſuper illo crimine, & poteſt puniri, ac ſi vere fuiſſet conuictus, vt in c. Rurſus. & in c. quicunque, 11. q. 3. quæ ſic debent intelligi, vt pleniſsimè tangit in c. 1. de iudi. Vnum tunc crederem in iſta materia, † Iudicé eccleſiaſticũ 3
non poſſe imitari legem[c] ſeu ſtylũ c
huius regni, dũ diſponitur, & practicatur quòd ſtantibus indicijs contra reum abſentem ſufficientibus ad torturam, poteſt Iudex eum

dam

damnare de delicto: hoc enim ad clericorum personas nõ liceret extendere, cùm lex Regia hoc disponens eos non comprehendat, nec imitatione digna sit. Quis enim iustum decernat solis indicijs probatis damnari quenquam uti reũ criminis, etiamsi executioni non sit demandanda sententia? Id namque solùm iustè pronunciari uidetur, quod iustè potest executioni mandari.

A *Citatio per edictum, vt legitimè fiat, quæ debeant praecedere.*

P*ositis edictis*. Aduerte quòd ad hoc, ut citatio per edictũ legitimè fiat, aliqua desiderantur. Primò, quòd summaria informatio præcedat, qua constet quòd reus latitat, aliàs nulla est citatio: ita scribit Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, *Per edictum*. Dec. consil. 460. num. 26. Socin. in tracta. de citatione, art. 23. num. 5. Quamuis sufficeret relatio nuntij hoc asseuerantis, ut scribit Petrus Rebuff. in tract. de citatione, num. 96. tomo 3. constitu. Franc. Secundò, quòd edictũ publicè in Ecclesia legatur inter missarum solennia gl. celebris, in Clemen. causa, de electione, in uerbo, solenniter, Cassan. in decis. 1. titu. de appellat. Octauia. Vest. de introductione in Romanę Aulæ acti. lib. 4. cap. 3. numero 5.

Tertiò quòd postquam edictũ publicè lectum fuerit, affigatur valuis Ecclesię, uel ubi de consuetudine affigi solet. Vantius in tractat. de nullitate ex defectu citationis, num. 133. Miles in uerbo, *Citatio quando comittatur*. Quartò quòd affigatur edictum originale, nec sufficeret eius copia, tex. in Clem. 2. de iudi. tradit Rota, in tit. de dilation. i. decis. 223. Cassan. decis. 4. in tit. de dolo & contu. And. Tiraq. de utroque retract. tit. 1. §. 9. glos. 2. num. 8.

B *Io. Lup. opin. quędam confutatur.*

Aduerte tamen. Ex quib. verbis manifestè apparet, Dominum Episcopum recedere ab opinione Ioan. Lup. hic allegata à qua etiam recedit Franc. Pegn. in annotat. ad Directo. Inqui. 3. lib. Schol. 69. fol. 191. qui cum immemor huius authoris fuerit, asseuerat, quæstionem istam nullibi tractatam repperisse. Et mea quidem sententia verissima hęc opinio est aduersus Io. Lup. nam quando degradatio est tantummodo uerbalis, Iudex laicus nullam in clericum iurisdictionem habet, sed si actualiter degradatus est, poterit eum absque aliqua traditione punire, quam opinionem communem esse fatentur Alcia. in cap. cum non ab homine, num. 108. de iud. Villalob. in sua collecta. commu. opin. litera C. numero 71. Iul. Clar. in practica crimina. §. finali, quæstione 36. versi. suas autem.

C *Imitari legem*. Adde quòd de hoc stat Regia lex ab inuictissimis Catholicisque Regibus condita Compluti, anno Domini 1503. quę habetur in pragma. Regum Catholicorum & hodie est lex tertia, numero decimo, libro quarto, ordi. noui.

Et

Et si opus fuerit ad dictarum pœnarum executionem sæculare brachium imploretis.

CAPVT CLIIII.

Quòd nouè editum est, eoque latissimè materia inuocationis vtriusque auxilij Ecclesiastici & sæcularis, in forensibus actionib. frequentissima miro ordine elucidatur.

1 *Iudex Ecclesiasticus sæculare auxilium implorare potest.*
2 *Auxilium brachij sæcularis, multis nominibus vtilissimum est.*
3 *Auxlium brachij sæcularis, in subsidium peti debet.*
4 *Auxilium brachij sæcularis peti potest, quando opus fuerit, non præmissa excommucatione, contra Ioan. Lup. D. Couarr. & alios.*
5 *Concilium Triden. Sess. 24. cap. 8. de reforma. & Sess. 25. cap. 3. interpræatur.*
6 *Iudices Ecclesiastici laicos minime possunt propria authoritate in carcerem mittere.*
7 *Iudices Ecclesiastici an in ciuilibus possint contra laicos, sententias capiendo pignora exequi.*
8 *Iudex delegatus vtrum possit auxilium sæculare implorare.*
9 *Iudices sęculares superiores, impendere debent suum auxilium iudicibus Ecclesiasticis petentibus.*
10 *Iudex sæcularis potest ab Ecclesiastico auxlium petere.*
11 *Iudex sæcularis antequam præstet auxlium, an possit petere, vt sibi detur copia processus.*
12 *Executor an teneatur eam sententiam exequi, quæ manifestam iniquitatem habet.*
13 *Quando sententia iudicis Ecclesiastici transiuit in rem iudicatam, auxilium sæculare præstandum est, quamuis non constet de iustitia sententiæ prolatę.*
14 *Quid autem iudicandum est, si de nullitate sententię coram sæculari iudice allegatur.*
15 *Iudex sæcularis fidem adhibere debet literis denuntiatorijs contra excommunicatum prolatis, quamuis illi non constet an iustè contra illum sententia excommunicationis fuerit lata.*
16 *Text. in cap. 1. de exceptionibus. in 6. interpræatur.*
17 *Iudex sæcularis solis literis denuntiatorijs non tenetur capere laicum excommunicatum, nec in carcerem mittere, aut aliqua pœna eum punire, nisi exmmunicatio ex actis processus sibi ostensis iustificetur.*
18 *Auxilium brachij sæcularis minime debet impartiri si iudici sæculari constet à sententia Ecclesiastici esse appellatum.*
19 *Auxilium brachij sæcularis non debet elargiri, quando Iudex Ecclesiasticus extraiudicialiter processit.*
20 *Iudex sæcularis, si iniustè negat suum auxilium iudici Ecclesiastico legitimè petenti; excommunicari ab eo potest, & alijs spiritualibus pœnis puniri.*

Iudex

21 *Iudex siue Ecclesiasticus, vel sęcularis, qui auxilium præstat: non debet durioribus remedijs vt, quam ipse inter sibi subditos.*

22 *Auxilium siuè Ecclesiasticum, siuè sæculare cum impartitur, an aduersa pars debeat prius citari.*

23 *Episcopus vel alius Iudex Ecclesiasticus, an possit familiam habere armatam, ad executionem & ministerium iustitiæ ministrandæ.*

24 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habere possunt officiales, quos vocant, vel familiam armatam ad suam defensionem, vel ad hæreticos ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos.*

25 *Ministri Sanct. officij (quos Hispani familiares appellant Itali Cruce signatos) quocunque tempore arma deferre possunt, consuetudine in contrarium non obstante.*

26 *Consultores S. officij, aduocati, notarij custodes, & cęteri alij ministri, arma omni tempore impunè quid ferunt.*

27 *Familiares S. officij quibus animi dotibus, & qualitatibus debent esse ornati.*

28 *Inquisitores quando sui familiares, vel ministri non sufficiunt ad sententię executionem, auxilium brachij sęcularis iustè implorant.*

29 *Iudices sęculares suum auxilium Inquisitoribus denegantes, grauissimis pœnis plectendi sunt.*

St equidem † iure expeditissimum Iudicem Ecclesiasticum, ad suæ sententiæ executionem, posse brachium sæculare implorare, vt quod iustè contra clericos laicosve iudicauerit, debita executione minimè frustretur, capitulo Princeps, capitulo administratores, vigesimasexta quæstione quinta, capitulo primo, de offic. ordina. capitulo dilecto, de senten. excommunic. libro sexto, capitulo postulasti, de homicid. capitulo vt officium, §. compescendi, de hæret. libro sexto, Et sunt apud nos Regię constitutiones hoc ita diffinientes, l. decimaquarta, & sequenti. titulo primo, libro quarto ordina. noui, tradit Innoc. & omnes in dicto capitulo primo, de offi. ordin. Hostiens. in capitulo primo de offic. delegati, Cardin. in Clement. prima, quæstione decima, eo. titu. Alberic. in l. Episcopale. C. de Episcop. & cleri. Abb. in capitulo si quis contra clericum, columna penultima, de foro competenti, Dec. in capitulo significasti, numero quarto, de offi. deleg. Io. Lup. in repet. capituli per vestras, de donat. inter vir. & vxor. secondo not. §. Sed pulchra dubitatio. num. decimoseptimo, quam opinionem communem esse testatur insignis D. Episcopus Couarru. in practic. quęstione capitulo decimo, numero primo, circa quam solent non leues concertationes inter iudices ecclesiasticos, & sęculares

culares oriri, & ea ratione est in forensibus exercitationibus frequentissima, de qua solent Magnates Iuristæ interrogari, ut scribit Matth. de Afflictis, in procem. Constitut. Neapoli. numero sexagesimotertio, nec (quòd aliorum salua authoritate dicam) pro eius dignitate satis explicatam legimus eam libenter, & non sine summa legentium, ut spero vtilitate disputationem suscepimus, est equidem eius argumentum nostrę practicæ accommodatissimum, qua ratione nonnulla, & ea quæ selectiora sunt, notare constitui.

Remediũ brachij sęcularis vtilissimũ est Iudicib. ecclesiasticis.

2 Primum † etenim constat remedium, hoc brachij sæcularis utilissimum esse Iudicibus Ecclesiasticis contra clericos, cum propter ipsorum criminum enormitatem traduntur Curiæ sæculari: in his casibus, in quibus pręcedentibus capitibus longa manu discursum, uel quando ad eorum coërtionem non sufficit potestas ecclesiastica, vt ipsi comprimantur, & debitas patiantur pœnas, iustissimè dictum auxilium impenditur, & in hoc omnes conueniunt.

Remediũ brachij sęcularis an in subsidiũ petendũ est vel quando opus fuerit.

3 Secundò, † quòd brachij sęcularis auxilium nec petendum, nec impartiendum est nisi in subsidiũ: quando vires proprij officij non sufficiunt, ut quod iustè pręceptum iudicatumq; est executioni tratur, tex. egregius, ubi ad hoc not. ibi Bald. in verbo, *sufficere*. in l. 2. C. de his qui latro. occul. Vnde † eleganter scribit Ioan. Lup. in capitu. per uestras, 2. not. 4
§. sed pulchra dubitatio, numero decimoseptimo, de donatio. inter virum & vxor. Iudicem Ecclesiasticũ debere prius procedere contra laicos excommunicando, deinde anathematizando, & interdicendo, & postea cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, implorãdum est, sęculare auxilium. notant Innocen. Ioann. Andr. & communiter Doctores, in capitulo significasti, de offic. deleg. in capitu. dilecta, de maior. & obed. qui ad hoc perpendit tex. in capitulo dilecto, de senten. excommu. libro sexto, Dom. & Franc. in capitulo ut officium, §. compescendi, de hęreti. lib. 6. quam esse communem opinionem fatetur Aug. Bero. in capitulo significasti, numero 24. vers. extra gl. idem profitetur Insignis Domi. Couarruu. in pract. quæstione capitulo 10. numero primo, asseuerans ita passim seruari, Sequitur Doctor Redin. in lib. de Maiestate Princ. in princ. in uerbo. *Sed etiam per legitimos tramites*, nume. 142. Fran. Auiles in capitulo Prætorum, capitulo 20. in glo. *vsurpen.* num. 14.

Contra Couar. D. Redi. Fr. Auil.

Sed mea quidem sentẽtia viri alio qui doctissimi, & celeberrimi hallucinantur. Nam verius ipse censeo, in quacunque parte litis cum opus fuerit sęculare auxilium posse à Iudicibus ecclesiasticis peti, & illis sine retardatione esse pręstandum. Tum quia nimis manca esset iurisdictio Ecclesiastica, si tot, & tãta prius essent pręcauenda,

da, & durius redderetur dictum auxilium quam sacra iura necnõ secularia patiuntur. Tum quia iura quæ circa hoc loquuntur non in subsidium, sed cum opus fuerit præstandum esse præcipiunt, c. 1. de offici. ordi. ibi, *Cum opus fuerit*, cap. quoniam, eo. tit. ibi, *Si necesse fuerit*. c. fi. ibi, *Si opus fuerit*. de excess. Prelat. c. periculoso, circa finem in verbo. *Si opus fuerit*, de statu regula. c. statuimus, in verbo, *Si necesse fuerit*. de maledic.

5 Et nouissime † Conc. Trid. Sess. 24. c. 8. de refor. ibi, *Inuocato si opus fuerit brachio sæculari*, & in eodem Concilio Sess. 25. c. 5. de reform. ibi, *Inuocato etiam auxilio si opus fuerit brachij secularis*. Tum quia manifestissime probatur in Conc. Trid. Sess. 25. c. 3. de reformat. ubi diffinitum est, quòd tam in procedendo, quã in diffiniendo in causis ciuilibus, uel criminalib. contra clericos, uel laicos. Ecclesiastici Iudices per multas pecuniarias, uel pignorum captionem, seu per sonarum districtionem, per suos, vel alienos executores executio realis, vel personalis prius fieri debet, ante quam ad censuras deueniatur. Est equidem ibi manifestissimum testimonium, quod censura Ecclesiastica in subsidium vtendum est, quando iudex pignorum captione, & captura personarum vsus fuerit, opera ministrorum suorum, vel exteriorum, nempè inuocando auxilium sæculare, non autem hoc ordine mutato, vt communis doctorum opinio asseuerat. Tum quia si contraria opinio vera esset, quam plurima crimina impunita remanerẽt, nam interim quòd Iudex censuris vtitur, cum non statim, sed dilationibus cõcessis, sint proferendæ. reus facilimè possit bona occultare, & se fuga incolumẽ redere, & alia deinde immunerabilia mala sequerẽtur. Vnde opinio istà tanquam uerior iã in forensibus actionib. recepta est, prout refert bene Doctor Ioan. Segura in directori. iudi. Ecclesi. 2. par. c. 13. nu. 37. quem post hęc scripta legi.

Conc. Triden. Sess. 24. ca. 8. de refor. & Sess. 25. ca. 5. interp.

Nec aliquid in contrariũ vrget tex. male à Feli. & a Couar. & ab alijs allegatus, in d. c. dilecto, quia non loquitur de auxilio brachij sæcularis, sed de propria defensione qua Iudex si uim patiatur vltra censuram, vti potest, tamquã priuatus, vt gloss. vltim. ibi notat.

Contra Felin. & Couarru.

Tertio † non minorem vtilitatem habet, quando ad capiendos laicos iuris ordine obseruato postulatur. Nam licet iudices ecclesiastici in criminibus & causis ad forum ecclesiasticum spectantibus, possint reos punire, excommunicare, & alijs spiritualibus remedijs vti, non tamen possunt illos personaliter capere, nec in carcerem mittere, ideoq; Iudicis sæcularis authoritate faciẽdũ ẽ. Nisi in crimine hæresis in quo hoc erit speciale, & ĩ alijs huic similibus criminibus. ita respõdit Oldra. consi. 86. sequitur Petrus de Anchara. c. cũ Episcopus, de offic. ord. lib. 6. & in reg. ea quæ, de reg. iur. eo. lib. 6

Iudex Ecclesiasticus, an possit ppria authoritate laicos capere.

quę-

quæstione vndecima, quam opinionem communem esse fatentur Ioan. And. in addit. ad Specul. titulo de offic. ordina. Felin. in dicto capitulo significasti, Aufrer. in repet. Clemen. prima, de offic. ordinar. quæstione quinta, & in tractat. de potestate ecclesiastica super laicos, in princip. numero primo, Domi. Couarruu. in dicto capitulo decimo, Foller. in practica crimin. Canon. fol. 97. numero 52. & sequen. Ferdinan. Mench. de test. §. vigesimosecundo, numero decimoseptimo, licèt dicat, quod ferè tantus est numerus eorum qui tenent contrarium Iul. Clar. libro quinto, recept. senten. §. finali, quæstione trigesimaseptima, versic. vnum tamen, & hanc communem sententiam latissimè defendit Ioan. Lup. in dicto §. sed pulchra dubitatio, nume. decimooctauo, Petrus Auendan. libro primo, de manda. Reg. capitulo primo, numero vigesimosecundo, Franc. Auiles in capitulo prætor, dicto capitulo vigesimo, in verbo, *vsurpan.* numero decimoquarto, dixi in reg. & fallent. reg. 397. versic. septimò non procedit, & supra, capitulo 122.

Contraria tamen sententia placuit Dom. & Franc. in dicto capitulo cum Episcopus, quę multis in locis iuris Canonici probari videtur, quibus cautum est, posse Iudicem ecclesiasticum qui de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere. capitulo attendendum, decimaseptima quæstione quarta, capitulo contra Idolorum, vigesima sexta quęstione quinta, cuius meminit ad hoc Roman. singul. 660. Felin. in dicto capitulo cum sit generale, numero vigesimo, & in dicto capitulo significasti, columna vltima. Aufrer. in locis nouissimè allegatis, & hanc opinionem approbare videtur Domi. Couarru. dicto capitulo decimo, numero 2. Quę opinio quam in puncto iuris veriorem censeo nouissimè fulcitur ex Concilio Tridentino, sess. septuagesimaquinta, capitulo de reforma. supra allegato. Sed quidquid sit de iure, prima opinio moribus recepta est, & Regijs constitutionibus apud Hispanos probatur, l. 14. & 15. titulo primo, libro quarto, ordina. noui. qua lege 15. grauissimæ pœnæ imponuntur contra Iudices Ecclesiasticos, & eorum ministros, qui eius sanctionem uiolauerint.

Conc. Triden. sess. 24. ca. 8. de refor. & sess. 25. ca. 5. interp.

Sunt tamen multi, & non pœnitendæ authoritatis viri, asseuerantes, quòd vltima opinio locum habeat, quando ecclesiasticus Iudex aduersus laycos in criminali iudicio legitimè processit, & cognitionem, & examen culpæ ad punitionem instituerit, uel sententiam protulerit, tunc iure poterit laicũ capere, & in carcerem mittere, intelliguntque Regias constitutiones tantum procedere, quando Iudex ecclesiasticus cognoscit, inter laycos de causa ciuili, uel criminali, ciuiliter intentata. Ita colligo ex Domi. Couarruu. dicto cap. 10. num. 2.

numero ſecundo, verſiculo ſecundo quoties, & nouiſsime opinionem iſtam amplectitur D. Suarez de Paz, in ſua practica, ſecũdo tomo, prẹlud. ſecundo, numero quinquageſimoquinto & quinquageſimoſexto, dicẽs ita ſeruari in tribunali Epiſcopali Salmãt. Sed mea quidem ſententia decretum ſacro ſancti Concilij ſupra allegatum, quod tam in cauſa ciuili, quam in criminali loquitur reſtrictionem, hanc non patitur, ideo maturius cogitandum eſt.

Illud vero fatendum eſt, quod licèt ſtantibus Regijs conſtitutionibus, Iudices Eccleſiaſtici non poſsint laicos capere, propria authoritate, abſque auxilio brachij ſæcularis, poſt capturam verò, in carcerem eccleſiaſticum, non in ſæcularem mittendi ſunt. Et ita apud Hiſpanos conſuetudine receptum eſt nec iure contrarium defendi poteſt. Quamuis audio Sęculares Iudices moleſtè hoc pati.

7 Quarto, † præmiſſa dicta Regia conſtitutione non tantum dictum auxilium neceſſarium eſt, in dictis criminalibus cauſis, contra laicos, verum in ciuilibus actionibus & controuerſijs, in quibus ſi Iudices eccleſiaſtici eos condemnauerint ad aliquam quantitatem ſoluendam, non tamen potuerunt in his Regnis ad rei iudicatæ executionem bona ipſorum capere, ſed miniſterio Iudicis ſęcularis executio perſonarum & bonorum facienda eſt, vt in dicta Regia l. decimaquinta, cautum eſt.

Quintò, † illud erit omnino notandum, nõ ſolum Iudicem eccleſiaſticum ordinarium, poſſe implorare auxilium brachij ſæcularis, verum & iudicem delegatum, ita tenet Innoc. in dicto capitulo Significaſti, num. tertio, vbi Abb. Imo. Felin. & Dec. Domin. poſt Lap. in dicto capitulo vt officiũ, §. denique, verſiculo an delegatus, de heretic. libro ſexto, Oldr. conſ. octuageſimonono circa fin. Federic. de Sen. conſilio 163. dubio primo, Alberic. & Paul. in d. l. Bald. & Sal. in l. in crimina. C. de iur. omnium iudic. Innoc. Abb. & Felin. in dicto capitulo poſtulaſti, Cardi. in dicta Clement. prima, quæſtione decima, quam opinionem communem eſſe teſtantur Dec. in dicto capitulo poſtulaſti. Roland. Vall. conſilio trigeſimoſeptimo, numero primo, volumine primo, Martin. Nauarr. in capitulo cum contingat, primo remedio, de reſcrip. Bermond. in tracta. de publi. concubi. in verbo, *Curent à ſuis ſubditis*, & capitulo num. octauo, folio 301. Franc. Pegna. in Direct. Inquiſ. libro tertio, Scho. 115. folio 220. columna ſecunda, licèt ipſe ab ea recedat, quæ procedit ſecundum eoſdem, etiam ſi in comiſsione non contineatur ea facultas, vt poſsit eo vti remedio. quamuis ab hac vltima opinione diſſentiat Arch. in dicto §. compeſcendi, & Fed. conſilio 251. Calcan. conſilio 119. Sed hæc Archid. opinio falſa eſt, & nullo modo defendi poteſt. Nam nihil ſpeciale in hoc auxilio

8 Iudex delegatus implorare põt auxilium brachij ſęcularis.

implorando cautum est, in dicto capitulo compescendi. vt recte cō siderat Deci. in dicto capitulo Significasti, si enim Iudici ordinario hoc iure licet, à fortiori & permissum erit delegato, qui in causa delegata illo maior est. capitulo sane, in 2. de offici. delega. Et quā uis in literis delegatorijs soleat imponi clasula, *Inuocato ad hoc auxilio brachij sæcularis, si opus fuerit*, Illud est ad superabundantē cautelam, & stilo Curiæ, non tamen ex eo quod necessarium sit quod exprimantur, ita dicit Imo. in dicto capitulo Significasti, & nouissime hanc opinionem amplectitur Franc. Auiles, dicto capitulo 26. numero 27.

Iudex delegat⁹ auxiliū brachij sæcularis implorare n pōt, nisi de sua delegatione fidem faciat.

Est tamen necessarium, vt præceptum Iudicis delegati petentis dictum auxilium adimpleatur, vt Iudici sęculari fidem faciat de sua delegatione. ita tenuerunt Bald. & Salicet. in dicta l. in criminali columna 1. C. de iuris. omni. iudi. asseuerantes quod cautus debet esse Iudex sæcularis à quo per iudicem delegatum imploratur brachium sæculare, vt diligenter perpendat, an ille sit Iudex cō petens, vel ne, quia si est incompetens, non debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ. idē tenet Freder. consilio 251. colum. 2. Calcan. dicto consilio. 119. Marcus Anto. Natta consilio. 519. nu. 37. vol. 3. redditur igitur ex defectu incompetentię inefficax dicta auxilii imploratio.

Nec debet Iudex delegatus ad hoc remedium confugere, nisi Iudex Ordinarius ecclesiasticus, ab eo fuerit prius interpellatus, vt suum ei impendat auxiliū, quòd sufficiens non fuerit, poterit ad hoc auxilium sęculare peruenire, non vero alias. ita sing. tenet Cardi. in dicta Clemen. 1. decima quęstione, sequitur Dec. in dicto capitulo postulasti, numero 4. vbi Fel. colu. 2. Roland. à Valle dicto consilio 37. numero 6. Sed opinionem contrariam multis rationibus veriorem esse probat Frederi. consilio 163. columna 2. dicens posse Delegatum Papę si vult, ad ecclesiasticum ordinarium confugere, prius quam ad sęcularem Iudicē, non tamen pręcisè ad hoc teneri, & opinionem istam contra Cardinalem veriorem esse fatetur Frāc. Marcus decisione 72. numero 4. in prima parte, quem sequitur Martin. Nauarr. in dicto capitulo cum contingat, dicto secundò remedio, scribēs in Conimbricensi Academia, cum tertio legeret text. in dicto capitulo Significasti, hanc opinionem tenuisse, licèt cum primum Tholosę, & secundo Salmāticę legisset, non satis perpensis rationibus Frederici contrariā opinionem fuerit amplexus.

Iudex delegat⁹ minimè auxilium sęculare implorare potest, nisi prius ordinarium Ecclesiasticum interpellauerit, ut suum auxilium impendat.

Sextò † non solū auxilium brachij sęcularis peti, & implorari potest ab Episcopis, ab alijsque ordinarijs, vel delegatis Ecclesiasticis Iudicibus, ab inferioribus sęcularibus Iudicibus, verum à supremis Regis Senatoribus, vel Regalium Cancellariarū auditoribus, 9

9 *Auxiliū brachij sęcularis à Summis Senatoribus peti potest.*

Quia

Quia iura quæ de hac inuocatione loquuntur, nullum sæcularem magistratum à præstatione istius auxilij immunem faciunt. Imo si recte rem hanc perpendamus, maioris obligationis nexu Regij Clarissimi Senatores ad id astricti sunt, quã inferiores, cum illis potissimum incũbat quòd iustitia ministretur, & ad vnguẽ hoc obseruetur. Maximè quia in Summo Regis, & Domini nostri Philippi II. Catholicissimi (qui nũc fęliciter regnat) Senatu assistunt Consiliarij integerrimi, & omni laude dignissimi, qui pro ipsorũ summa pietate, & religione Ecclesiæ Sacrosancta pręcepta, & eius iurisdictionem venerantur: Inter quos merito numerandus est D. Ioann. Fernandez Cogollos, vir sane maiorum nobilitate præclarus, & animi dotibus ornatissimus, & integritate vitæ laudatissimus, & iuris prudentia insignis, à quo labores nostri, vt in publicum prodirent, secundum Regiarum legum institutum, & de more supremi Senatus fuerunt approbati, quod in non vulgari nostrę fęlicitatis parte reponendum duximus. Et vt ad rem redeam, opinio hæc ex eo fulciri potest, quia in spiritualibus Principes Sæculares Episcopis suis obtemperare tenentur, capitulo omnes, de maior. & obedi. Et princeps ab Episcopo iudicari debet, non ecõtra, capitulo sacerdotibus, 11. quæstione 1 c. Imperator, 96. dist.

D. Ioann. Fernãdez Cogollos Regius sũprem⁹ Cõsiliarius laudatur.

In hac tamen auxilij imploratione minime congruum est, nec vnquam expedire iudicaui, quòd contra dictos Supremos Iudices censuris, vel per modum iussionis procedatur, sed quod pie & benignè, & honorificis precibus, ad impendendum suũ auxiliũ exhortẽtur, & hoc in Hispania nostra receptũ est, & aliqñ fecisse refert Segura in direct. 2. par. c. 13. nu. 53.

Septimo ex eadem ratione sequitur ꝙ † Iudex sæcularis, si ei eadem necessitas superueniat, poterit auxilium Iudicis ecclesiastici implorare pro exequenda eius sententia, aduersus eos in quos ipse iurisdictionem non habet, text. in auth. sed hodie, C. de adulter. not. Mari. Socin. in c. cum sit generale, num. 24. de foro competen. In hoc tamen hoc discrimen versatur, quod Iudex ecclesiasticus poterit censuris, & aliis pœnis spiritualibus, compellere sęcularem iudicem, ad hoc auxilium exhibẽdum, tex. in d. c. 2. de maledic. Iudex vero sæcularis non potest Ecclesiasticum cogere, sed corã Metropolitano comparere debet, ab eoq; postulare, vt inferiorem Iudicẽ ecclesiasticũ cogat, vt auxilium à se iuste petitũ præstet. ita tenuerunt Inno. Ab. & Doctores, in d. c. 1. de offic. ordi. Ias. in l. à Diuo Pio, §. sententiã, nu. 16. ff. de re iud. quã opinionem communẽ esse testatur Alciat. d. c. 1. nu. 26. & 123. Couarru. in d. c. 10. num. 1. Hoc vero auxilium ab ecclesiastico Iudice præstandũ est sæculari non obediendo, sed patrocinando,

10 Iudex sæcularis ab Ecclesiastico auxilium suũ implorare potest.

do. vt tenet Innoc. & Bal. columna prima, in capitulo de offic. ordi. Sequitur Fran. Auiles, in capitulo prætorum, in verbo, vsurpan. numero 17.

Octauo † illud etiam in dispu-
11 tationem adduci potest, an in criminibus merè ecclesiasticis, ante quam Iudex secularis, suum accommodet auxilium, ei facienda sit fides de processu, necnon de actis causæ, quibus intelligat an iustè vel ne Iudex ecclesiasticus in causa processerit, qua quæstione Andr. Alciat. in dicto capitulo primo, de offic. ordinar. numero vigesimo, scribit, sæcularem Iudicem in his criminibus teneri iuuare ecclesiasticum non ostensa iustitia causæ, dicitq; hanc esse receptam sententiam, quam appellat etiam esse communem. Nauar. in dicto remedio secundo, Boss. in practica criminali titulo de foro compten. numero octuagesimoseptmo, Domi. Paez quem post hęc scripta legi, in practica secundo tomo, in procem. numero vigesimo, D. Redi. de Maiest. Prin. in verbo, *Non armis solum*, secunda parte, numero centesimo quinqnagesimo. Sed communis hæc sententia mihi omnino displicet, contrariam veriorem credo, quam amplexus fuit Abb. in dicto capitulo primo, de offi. ordin. numero duodecimo. Scribens quod si Iudex ecclesiasticus tradat clericum, vel laicum Iudici sęculari, vt ab eo puniatur, nó tenetur stare processui ab ipso facto. sequitur author noster supra, c. 133. Non equidem Iudex sæcularis tenetur auxilium suum impendere, nisi iustè ab eo inuocetur, & summatim de hoc ipse cognitioné habeat, sic tenuit Innoc. in c. 1. de statu monach. lib. 6. Oldr. cons. 89. columna secunda. Petrus de Anch. cons. 382. col. 2. Federic. consil. 251. colum. fin. Paul. de Castro, in d. l. episcopale, Roland. a Valle d. consil. 37. numero 7. Calcan. consi. 119. Fran. Auil. in dicto capitu. 20. prætor numero 20. Didac. Perez. in l. 4. tit. 1. lib. 3. ordi. in gloss. 3. Matth. de Afflict. decis. Neapol. 220. numero 9. Vbi asseuerat decisum fuisse in Regio Neapolitano prætorio, sæcularem non teneri obtemperare ecclesiastico, quando processit ordine iuris non seruato. Ex quo ipse dicit, iudicem sęcularem posse cognoscere de subreptione, quę coram ipso opponitur, contra absolutionem à iuramento ad effectum agendi, vel excipiendi impetrata a iudice Ecclesiastico: testaturque in illo prætorio ita fuisse pluries decisum: quod non vulgariter est notandum.

Iudex sæcularis, ante quã p̃stet auxiliũ, an possit petere, vt acta processus sibi ostendantur.

Poterit tamen communis opinio defendi, quando Iudex sęcularis vult cognoscere, de effectu sententię, vel pręcepti Iudicis ecclesiastici, ad effectum reuocandi quod ab eo iudicatum est, quod prorsus est prohibitum. Secus vero si id faciat, vt intelligat, an ei obtemperandum sit ita sing. tenet Imo. in dicto capitulo primo

numero

numero 16. Martin. Nauarr. in d. capitulo cum contingat, ver. ex prædictis.

Erit etiam recepta sententia admittenda, quando Episcopus, vel Iudex ecclesiasticus, vult suã exequi sententiam, quam secundum iuris Pontificij legitimas Sãctiones ꝓtulit, & simpliciter à sęculari Iudice postulat, vt sibi tribuat familiam & ministros, ad illius sententiæ executionem, tunc equidem sęcularis Iudex in nullo dicitur executor, sed solum accõmodat familiam. Vnde non potest aliqualiter de viribus sententię cognoscere. ita tenet Abb. sic declarans Inno. ibi. in dicto capitulo primo, de offic. ordin. vbi Andr. Alciat. num. 120.

Vera item est communis opinio in crimine hæresis, in quo Iudex sæcularis merus est executor, & absque aliqua causæ cognitione Inquisitorum sententias nulla fide de processu ei facta exequi tenetur. vt scripsi post Authorem supra capitulo 139.

In criminib. mixti fori, nõ est auxiliũ prę standum sine causæ cognitione.

Nono, est equidem in hoc obseruandum, quòd in criminibus mixti fori Iudex sęcularis minime tenetur præstare auxilium ecclesiastico, nisi causę processus sibi obstensus fuerit. text. optimus in auth. de Sanct. Episco. §. quia verò tenet Anto. Abb. vbi Alciat. num. 119. in dicto capitulo primo, de offic. ordi. dicit opinionem istam esse communem. idem profitetur Iul. Clar. in pract. crimi. §. finali, quæstione nonagesima sexta, vers. quęro etiam. Ex quo fit, quòd si Iudici sęculari ex processu constat sententiam latam in capitali, & criminali iudicio ab ecclesiastico iniustam & iniquam esse, licèt ab ea non fuerit appellatum, exequi eam non tenetur, ita alios allegans scribit optime Matthæ. de Afflict. in proœm. const. Neapolit. numero 60.

Executor, an teneatur eã sententiã exequi, quæ notoriã iniustitiã, vel intolerabilem errorẽ continet.

Decimo, † non est circa hoc argumentum obliuioni tradendũ, quòd non solum sæcularis Iudex, qui causæ cognitionem habet, cognita iniustitia sententiæ ecclesiastici, in dictis causis latæ, exequi non tenetur, verum etiam si is fuerit executor, non posset iuste, nec tenetur eandem exequi, quoties notoriam iniquitatem, aut intolerabilem errorem habeat. Inn. in capitulo cum in iure, de offic. deleg. Anchar. consilio 382. columna penult. tradunt omnes, in capitulo Pastoralis, §. quia vero, de offic. deleg. Felin. in capitulo at si clerici, colum. quarta, de iudic. Curt. iun. & Purpu. columna. finali, in l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iud. & est tex. egregius in capitulo inter cæteras, de re iudic. Si tamen sententię iniquitas ex scientia particulari executori priuatim nota sit, tenetur sententiam executioni tradere, ita tenet Caietan. 2. 2. quęstione sexagesimaseptima, artic. secundo, quamuis Abb. & Felin. in dicto §. quia vero, & idem Abb. col. penult. & Alciat. in dicto c. 1. num. 110. de offic. ordi. contrariam opinionem sequuti fuerunt. 12

fuerunt, quę Abb. sententia fortè defendi potest, in eo casu quo exequutor sententiam iniustam esse ex actis cognouerit: sed verius est etiam, quòd in hac specie opinio hæc defendi non potest, cum hic exequutor Iudex non sit, ad publicam scientiam intelligendam ex processu causæ. Nec iudex ipse qui sententiam protulit tenetur executori acta ex quibus sententiam dixit patefacere, vt communiter receptum est, in dicto §. quia uerò, & in capitulo primo, de offic. ordin. ubi And. Alcia. super glos. in uerbo, *Publicum*. & in capitulo secundo, de excep. libro sexto tradunt Alexand. & nouissimi, in dicta l. magistratibus, ff. de iurisdict. omn. iudic. Domin. Episcopus Couarruu. in libro primo, variar. resolut. capitulo primo, numero decimo, & ea ratione cum hic exequutor acta legens, & examinans, priuata, & non publica authoritate, nihil ad rem facit. Nec executio sententię retardanda est, quamuis ipse ex eis intelligat sententiam iniustam esse, quod verissimum esse, & ita tenendum censeo, quidquid alij tenuerint.

Verum tamen est, quòd si sententia notoriè nulla esset, non teneretur, nec iustè eam exequi posset. ita tenet glos. celeberrima, in dicta §. quia uerò, quam sequitur ibi Abb. columna secunda, ubi Io. Imo. numero quarto, dicit, ab omnibus approbatam: eandem communem appellat Martin. Nauar. in dicto capitulo cum contingat, versic. non obstat, & eam sequitur Felin. in cap. de cætero, colum. 1. de re iudic.

13 Vndecimò, † hoc eodem tractatu memoria repetendum est, quòd si in causa ciuili Episcopus, vel eius vicarius, uel alius Iudex ecclesiasticus sententiam protulit, à qua minimè fuit appellatũ, vel si fortè appellatio interposita fuit, ea deserta remansit: Si primo dictus Iudex fecit id quod potuit ut eius sententia debitæ executioni traderetur, puta, excommunicando, & aliis spiritualibus pœnis utendo, si his sic factis, auxilium brachij sęcularis postulet, pro eius sentẽtiæ executione pręstandum est, absque eo quòd Iudici sęculari de iustitia illius sententiæ constet, imputandum quidem parti quare ab ea sententia non appellauit, uel quòd appellationem non fuerit prosecuta, aliàs uerò, si in ea executione non adhibuit eã quam potuit diligentiam, Iudex sæcularis non debet suum auxilium impartiri. ita Oldra. consilio octuagesimo, Bald. in l. prima, C. de his qui latron. tex. in capitulo secundo, de maled. ibi, *Si necesse fuerit*, quam opinionem asseuerat esse cõmuniter receptam Mattheus de Afflict. in constit. Neap. in procem. num. 54.

Auxiliũ sæculare non viso processu præstandum est, quando sententia in causa ciuili prolata transiuit in rẽ iudicatã.

14 Si autem † tunc opponeretur coram eodem Iudice sęculari de nullitate dictę sententiæ, in dicta causa ab ecclesiastico latæ, an pręstari debeat auxilium brachi sęcularis, & affirmandũ videtur quòd si de

Auxiliũ sæculare præstandum non est quãdo de fectus nullitatis opponitur.

si de nullitate allegata in promptu appareat, exequendam non est quia constat iniustam esse, postquam nullam esse apparet, & iniusto Iudicis mandato obtemperandum non est, capitulo qui resistit, & capitulo Iulianus, & in capitulo is qui præest, undecima quæstione tertia, capitulo de cætero, prima questione quinta, capitulo primo, de offic. ordin. capitulo Si quando, de rescrip. si autem ea nullitas non constaret in promptu, non debet iudex sæcularis suum brachium pro executione dictę sententiæ differre, ita singulariter tenet Andræ. de Iser. in prœmi. consti. Neapol. & ibi eum sequitur Matth. de Afflict. nume. quinquagesimoquinto. Et iste casus notatu dignus, in quo Iudex sæcularis tenetur suum impartiri auxilium non ostensa iustitia causæ.

15 Duodecimo,† ad idem subijcitur alius casus, in quo idem prorsus est asseuerandum, nempe quando literis denunciatorijs, Episcopus, vel Iudex ecclesiasticus, aliquem excommunicatione maiori innodatum esse profert: tunc Iudex sæcularis dictis literis stare tenetur, absque eo quòd sibi aliter iuste illum fuisse excommunicatum constet. Nam literis dictis denunciatorijs ipsęque denunciationi excommunicationis, plurimum tribuendum esse constat ex Basiliensi Concilio, Sessione uigesima, vndecimo Kalendas Februarij, anno Domini millesimo quadringētesimo trigesimoquinto, cuius meminit Floren. in tertia parte, titulo vigesimoquinto, capitulo tertio, Pragma. Sanctio Gallicana, titulo de non euitan. commu. in prin. Nicolaus in supplemento Pisanellæ, in verbo clericus, tertia in fine. Felin. in capitulo ad probandum, columna penultima, de re iudic. & opinionem hanc quòd excommunicatio eo modo probetur, tenet glo. singul. in capitulo licèt, de senten. excom muni. libro sexto, quam sequitur Deci. in capitulo pastoralis. §. verum, de appellat. Quamuis aperte opinionem contrariam teneat idem Dec. in capitulo prudentiā. §. Sexta, de offic. deleg. & ibi Barbat. Roman. in l. prima, ff. de noui oper. nunc. asseuerantes, per denunciationem probari, pręsertim quo ad excluddēum aliquem a iudicio, & à similibus actibus. Quę opinio non vulgariter corroboratur ex Pontificia decisione tex. in capitulo primo, de except. libro sexto, vbi decretum est, excommunicationem, vt quis ab agendo repellatur, apertissimis documentis probandam esse. Sed vt opiniones istæ contrarię, distinctionis fędere componantur, ita asseuerādum cēseo, quod si excommunicationis exceptio alicui objiciatur, vi exceptionis perēptorię, vt graue indè damnum patiatur, minimè ea probatur per denunciationem, si verò in vim dilatorię opponatur, vt quis a iudicio excludetur, tunc per denunciationem

Iudex sæcularis ex communicatū ostēsis literis denunciatorijs repellere debet.

probatur. Ita tenuit Rota in nouis decisione 252. Abb. & omnes, in dicto capitulo prudentiam, §. Sexta, de offic. iudi. deleg. Roma. consilio 349. Franc. in dicto capitulo licèt, Domi. in capitulo primo, §. secundo, de excep. libro sexto, Chosin. in pract. sanct. titulo de excommun. non euitan. in verbo denunciata, & opinionem istam communem esse asseuerat Dec. in dicto §. sexta, & Dom. Episcopus Couarruu. in capitulo Alma mater, prima parte, relect. §. tertio, de senten. excommunic. libro sexto. Non sanè secundum inueteratam consuetudinem totius Christiani orbis consuetum est, neminē denunciari excommunicatum, nisi prius solēniter excommunicatus sit, & licet aliquádo hoc interuerti posit, id rarissimum esset, nec ex hoc tolleret̄ præsumptio, quæ ex frequentissimo contrario vsu orta est.

16 Ex † quo fit, quo ad intellectū tex. in dicto capitulo primo, de except. lib. sexto, secundum communem interpretationem ad repellendum excommunicationem probari per ipsam denunciationem, & ea ratione Iudex sæcularis repellere debet statim actorem excommunicatum ab agēdo, nec potest petere, ut aliter sibi fiat fides de ipsa excommunicatione. Secùs ut dictum est si de grauiori præiudicio tractetur.

Tex. in c. 1. de excep. lib. 6 interpretatur.

17 Hinc † cōfestim sequitur, quod si Iudex ecclesiasticus excommunicatum iam denunciatum præcipiat Iudici sæculari, ut eū capiat, & in carcerem mittat, tunc cum de graui incommodo agatur, non sufficerent literæ denunciatoriæ, nec ipsa denunciatio, sed oportet, quod acta ostendantur, per quæ appareat de culpa, propter quam lata fuit excommunicatio. Non quidem Iudex, sęcularis adhibere debet fidem literis Episcopi circa culpam illius contra quem prolata fuit excōmunicatio, nisi de ea per legitimas probationes sibi cōstet. Sic tradiderunt And. de Isern. & ibi Matth. de Afflict. in proœm. constit. Neapol. nume. vigesimosexto.

Literis denunciatis offensis Iudex sæcularis non tenetur excōicatum capere, nec in carcerē mittere.

Decimotertio, † vt casibus supra constitutis, in quibus vel denegatur, uel non statim auxilium brachij sęcularis impartitur, alios addamus, illud firmissimi iuris est, illud minimè esse accommodandum, quando à sententia Iudicis ecclesiastici appellatum est ex Alberic. sententia, in dicta l. episcopale, uer. sed circa hoc quæro. vbi Pau. de Castro, in fine, C. de Episc. & cleric. Oldr. dicto consilio octuagesimonono, Dec. in dicto capitulo significasti, de offic. delegati, Rol. à Valle, dicto consilio trigesimoseptimo, numero 1. Matt. Nauar. in dicto capitu. cum contigat. primo remedio. Stepha. Aufrer. in tractatus de potestate sæculari, quarta regula, nume. trigesimosecundo, tomo quinto, tractatus diuersor. doct. Fran. Auiles in capitulo Prætor, dicto capitulo vigesimo, in verbo, *vsurpan.* 18

Auxiliū præstandum non est, quando à Iudice qui implorat appellatum est.

numero

numero vigesimoquinto, Et potissima ratio est. quia cum per appellationem suspensa sit iurisdictio Iudicis sęcularis, l. prima, in fine. ff. ad Turp. quidquid agitur appellatione pendente, nullum est, capitulo non solum, de appellatione in sexto, tāquam factum à iudice incompetenti, l. finali, C. si à non competen. iud. & impune ei non paretur. l. finali, ff. de iurisd. omn. iud. quia quantum ad hoc, priuatus iudicandus est, l. tertia, ff. de offic. Præsid. Imo quòd plus est, Ioann. Andræ. Anton. Cardi. Abb. Imo. in dicto capitulo primo, de offic. ordin. scribunt, non teneri Iudicem sæcularem, ad impartiendum suum brachium sæculare Ecclesiastico Iudici, contra illum qui prætendens se exemptum esse, appellauit ab Episcopi visitatione, ex causa probabili, qui casus eo fortior est, quòd ius commune resistat huic appellationi, adeo vt is exemptus absolui non debeat ad cautelam, nisi saltem summarie aliqualiter eius exemptio probata prius fuerit. ita not. Innoc. in capitulo Solet, de sentent. excommun. lib. sexto, vbi eum sequuntur Domi. & Perusi. Rota decisione ducentesima trigesimaquarta, incipi. Si rector. & decisione trigesimaoctaua. incip. Si quis. Nec minus est circa hoc notandum quòd scribit Matthę. de Afflict. in procem. constitution. Neap. numero quadragesimooctauo, quòd si Iudex sæcularis compertum haberet, fuisse appellatum à sententia iudicis Ecclesiastici, & appellationem ab eo non fuisse admissam, quę aliàs de iure admittenda erat, iuxta not. in capitulo sępe, de appellat. & à tali denegatione appellationis appellatum fuerit, prout iure requiritur, secundum Cardi. in capitulo Pastoralis. de offic. deleg. in Clement. prima, de dolo, & contumacia, quod etiam hoc casu brachiū sęculare tribuendum non est, sequitur Rolandus à Valle, dicto consilio trigesimoseptimo, dicens ita fuisse decisum in sacro consilio status Montisferrati contra agentes pro Episcopo Albę.

Hæc tamen communis, & uerissima sententia intelligenda est, ut locum obtineat, quando appellatio interposita fuit à sententia diffinitiua, uel interlocutoria, cum causa probabili, & tempore, & forma debita, secùs uerò, si per processum, uel saltem aliundè ostendatur causam appellationis ab interlocutoria sententia, esse falsam, & ideo non esse recipiendam. Sic egregiè de more declarat insignis Martin. Nauarrensis, in dicto capitulo cum contingat, primo remedio, in fine, & in secundo remedio, folio centesimo quinquagesimo septimo, versicu. Non obstat, & uersiculo, Quinto respondeo, quamobrem eo casu non obstante appellatione ab interlocutoria sententia interposita, non potest auxilium sęcularis brachij Iudici ecclesiastico petenti denegari.

Deci-

19 *Auxiliũ præstandum non est, quando Iudex extraiudicialiter processit.* Decimoquarto † illud etiam est iuris exploratissimi, non esse auxilium sęculare accómodandũ Iudici Ecclesiastico, quando extraiudicialiter processit, & si eo modo dictum remedium implorat, tunc sane Iudex sæcularis minimè tenetur ei parere, quia in extraiudicialibus præceptis Ecclesiasticus non est maior Sęculari, sed par. Vnde non potest ei mandare, capitulo cum ad verum, nonagesima distinctione. Et quia Iudici procedendi extraiudicialiter impune potest non obediri, l. prohibitum. C. de iure Fisci. libro decimo, ita tenuit Innoc. quem ibi cęteri sequuntur, in dicto capitulo primo, de offi. ordi. vbi Andrę. Alci. numero 117.

20 *Iudex sæcularis, q auxiliũ negat, excommunicari põt, & spiritualib. pęnis puniri.* Decimoquinto † non est prætermittendum, quo si extra casus supra à nobis constitutos, Iudex sæcularis iniustè denegat suum auxilium, vltra id quod Iudex ecclesiasticus excommunicatione, & alijs pœnis spiritualibus, contra eum procedere potest, vt iam versi. Quinto dictum est, poterit etiam & arbitrariam pœnam pro modo culpę ei imponere est equidem de hoc egregia Sali. sententia, in l. vltim. C. de his qui latro. occul. sequitur Iacob. Menoch. de arbi. iudic. quæstione libro Cẽtu. quinta. casu 452. numero 3. quod singulariter notandum censeo.

21 *Iudex q auxiliũ præstat, nõ debet alijs remedijs uti, quã in suo foro inter subditos vteretur.* Decimosexto † in hac auxilii, tam ecclesiastici, quam sęcularis concessione, diligenter attendere debent Iudices, quòd cum implorationem dicti auxilij, videatur causa fieri de foro Iudicis adiuuantis, non debet adiuuans fortiori, & duriori remedio, vti, quã ipse in suo foro contra sibi subditos esset vsurus. Quapropter Episcopus à quo postulatur, auxiliũ non statim excommunicabit, nisi prius sibi constiterit de rei inobedientia, & contumacia, sine qua in suo foro excõmunicationis sententia proferenda non est; Eodẽ modo nec ad excommunicationem procedet, nisi trina monitione præmissa, capitulo contingit, in secunda, capitulo Sacro, de Senten. excommunicat. capitulo consuluit. de offic. deleg. capitulo inter quatuor, de maior. & obed. c. de illicita, vigesimaquarta quæstione tertia. Idem etiam asseuerãdum est ex parte Iudicis sęcularis, nam si aliquis laicus aduersus Episcopi iussa contumax est, non propterea etiam si Episcopus implorato auxilio petierit, relegandus est, sed aljs remediis vtendũ est, quibus in forensibus tribunalibus vti consuetum est. vt scribit Andr. Alciat. dicto capitulo 1. de offic. ordin. num. 125.

22 *Citatio, an necessaria sit antequã auxiliũ ecclesiasticũ, vel sæculare pstetur.* Decimoseptimo, † ad commodiorem supradictorum interpræetationem, egregia se offert disputatio, an viso processu. per Iudicem ecclesiasticum, uel sæculare, antequam alteri Iudici petiti, suũ auxilium tribuat, pars aduersa debeat citari, & videtur sane nullam citationem necessariam esse nam satis est, quòd Iudex ipse de meri

tis

tis causę per inspectionem actorũ se informet, nec ex eo, quòd aliqualis causæ cognitio desideratur, inde sequitur, quòd pars citari debeat, quia ipse Iudex à seipso ex actis cognoscere potest, l. sed si lege. §. Prætor ait, ff. de in ius vocan. ibi. *Et totum causa cognita debet facere.* Vbi Bald. inquit, quòd quamuis tex. ille dicat, *Causa cognita*, non tamen pars citanda est. Ad idem conducit text. in l. cum hi, in prin. ibi, *Prætoris notio.* & in §. si Prætor, ibi, *Prætori res quærenda est.* ff. de transacti. Suffragaturque tex. insignis in l. tertia §. si causa cognita, ff. de bono. posses. iuncta gl. in verbo, *Pro tribunali.* vbi scribit Bar. quòd licet dicatur ibi *De causa cognosci* (idest) ad effectum, vt Iudex se informet, non vero quod pars citari debeat. Facit item optimus text. in l. magis puto, §. non passim. ibi *Hoc excutere.* & ibi. *Item requirit.* Et ibi, *Idem Prætor æstimare debebit*, ff. de reb. eor. Et plurimum ad rem hanc conducit tex. in l. 1. ff. nihil nouand. appellat. pēden. ibi, *Quo ad deliberandum.* cuius text. authoritate innixus Ioann. Andr. in capitulo Pastoralis, colum. tertia, versi. Illud autem notandum, de offic. Deleg. affirmat, quòd vtrum appellatio sit amittēda uel ne, id parte absente potest diffiniri. Item non vulgariter opinionem istam corroborat, quod à Bald. scriptum est, in l. neque natales, colum. finali, vers. Sed nunquid in ista, C. de probationib. quòd executor Apostolicus datus ad prouidēdum de beneficio aliquo alicui, cum clausula, si est idoneus, licèt propter conditionem illam appositam in rescripto teneatur adhibere causæ cognitionem circa idoneitatem, non tamē in examinatione aliquis citandus est. Idem igitur in casu præsenti de quo controuertitur asseuerandum est, nam licèt in eo aliqua causę cognitio requiratur, non tamen ita exacta, ut pars citari debeat, nam quamuis aliquod grauamen inferatur, Iudex primus est qui grauauit, non is qui rem sibi mandata exequitur.

Contraria tamen sententia ex eo uerior uideri potest, quia quando ex aliquo actu pars lædi potest, & præsens contradicendo actum impediret, citari debet, l. de vnoquoque. ff. de re iudic. l. nam ita Diuus, ff. de adopt. l. in concedendo, de aqua plu. arcen. l. finali, C. si per uim, uel alio modo, capitulo primo, de causa poss. & prop. Quòd locum obtinet etiam in notorijs, modo aliqua tergiuersatione celari, & defendi possint, glos. celebris, in capitulo primo, in verbo, conseruatores, de offic. deleg. in sexta glos. & doctores, in capitulo ad nostram, in 2. de iureiurā. sic igitur uidetur asseuerandum, quod ante huius auxilii concessionem, pars citari debeat, quia forte ostendet nullitatem, vel euidentem iniustitiam, vel alias iustas causas, propter quas ut iam diximus hoc auxilium iustè posset denegari, & opinionem istam

de stilo

de stilo Curiæ seruari affirmat Marcus, decis. 269. numero secundo, in prima parte.

Sed vt opiniones has componamus, affirmandum censeo, quòd si per primum Iudicem ordine iuris seruato, cognitum est de omnibus exceptionibus, quæ possent impedire sententiæ executionem, & hoc ex actis constat, ita vt nihil agendum supersit, citatio necessaria nõ est, & ita procedunt quę pro prima aduximus opinione: Si vero sufficienter de his exceptionibus cognitum non est, sed verisimiliter creditur, quòd facta citatione, aliqua defensio competeret ei, contra quem imploratur auxilium, tũc citatio præmitenda erit, & ita intelligenda sunt, quæ pro secunda opinione aducta fuerunt. quam distinctionem colligo ex Abb. in capitulo prudentiam, §. quia vero, columna quarta, vbi Imo. columna tertia, versi. Interdum autem, quam verissimã credo, licet non placeat Marc. Ant. Natta, consilio 528. numero trigesimosecundo, volu. tertio, qui indistincte citationem necessariam esse censet.

23 *Episcopus an possit habere familiã armatam.*

Decimo octauo, † & vltimo solet in disputationẽ aduci, an Episcopus possit habere familiam armatam, ad executionem, & ministerium iustitiæ qua proposita quæstione Abb. in capitulo significasti, de offic. deleg. multis rationibus infirmis tamen, probare cõtendit, non licere; Sed quidquid ille sentiat, vera est, & communis contraria opinio, quòd hoc de iure Episcopis competat. Bald. in l. non salutem, §. fin. ff. de offi. Præfecti vigil. tradit Dec. latissimè, in dicto capitulo Significasti, numero quinto, Villadiego in tract. de irregul. quęstione vndecima, numero decimosexto, & sequen. Reper. Inquisitorum, in verbo, *Arma* §. *sed nunc quæritur.* Et opinionem istam communem esse fatetur eã sequutus Fran. Pegn. ad Directo. Inquis. Schol. 116. pagina 120. secundæ partis.

Illud autem † omni difficultate caret, quod hęreticę prauitatis Inquisitores multi & iustissimis causis habere possunt officiales, vel familias armatas, ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiẽdos, vt eorum sæuitia comprimatur. Stat equidem de hoc priuilegium Clementis V. in Concilio Viennensi circa annos Domini. 1310. quod innouauit Ioannes XXII. quadam Pontificia constitutione incipi. *Exigit ordinis nostri.* Quę habetur in literis Apostolicis pro Sancto officio pagina trigesimanona, de quo priuilegio meminit Reper. Inquisitorum in verbo, *Arma.* §. *Sed vtrum Inquisitores*. Villadiego, in tractat. de hęret. quęstione vndecima, numero decimoquinto, Simanc. de instit. Catho. titulo decimoquarto, numero decimoquinto, Bernardus Comensis in lucerna, verbo, *Inquisitor.*

25 Inquisitores familiã armatam habere pñt.

Et hoc priuilegium quod † officiales, vel ministri Sanctę Inquisitio-

25 *Officiales, & cæteri ministri Sancti officij arma deferre possunt.*

sitionis, quos in Hispania, *Familiares*, appellant, in Italia vero, *Cruce signatos*, obtinent fauore fidei ius portandi arma, quocunque tempore die aut nocte procedit, non obstante quacunque lege in contrarium edita. Imo is qui legem conderet, qua prohiberet officiales Inquisitorum arma deferre, velut impeditor sacri officij puniri posset, glossa in capitulo statutum, in primo, de hęrt. libro sexto, tradit Director. Inquisitorum secunda parte, quęstione decimaquarta, Fran. Pegn. in annot. ad dictum Direct. Scholi. sexagesimo, & libro tertio, Schol. centesimo decimoquarto, folio ducentesimo vigesimosecundo, vbi dictam glossam communem esse fatetur.

26 Nec solum † dicti ministri arma gestare possunt, sed etiam cęteri ministri, qui quamuis alia ratione Sancto officio inseruiunt, veluti consultores, aduocati, notarij, custodes, & alij, nam hi omnes ratione officii infesti sunt hereticis, & impiis hominibus, vt optime tradit Fran. Pegn. dicto Schol. 114.

27 Quis † vero familiaris ab Inquisitoribus creandus sit, vt arma deferre posit, egregie, diffiniuit Ioan. XXII. Pontifex Max. dicta constitutione, his verbis. *Quare volumus, & discretioni vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdẽ ecclesiæ fidelem ac deuotum, & laudabilis conuersationis, & vitę habere quomodolibet præsumatis.* Hactenus Pontifex. Sunt sane eligendi qui generis notam minime patiuntur, qui probis sunt moribus instituti. Nec armorum vsus concedatur ijs, qui sub fidei pretextu facinora committentes priuilegio abutantur.

Familiares Sancti Officij qui sint eligendi.

Quod si familia armata non sufficit, pro Sancti officii executione possunt Inquisitores auxilium sęcularium Magistratuum, implorare. Vt peculiari constitutione decreuit, Vrbanus IIII. rescripto quodam incip. *Liceat ex omnibus.* §. denique, & refertur in literis Apostolic. pro Sancto officio, fol. vigesimoseptimo, de quo rescripto meminit Reperto. Inquisit. in verbo, *Brachium*. Abb. in capitulo primo, de offi. ordina. Locatus in opere iud. in verbo. *Inquisitor*, numero trigesimo, Zanch. de hæret. capitulo trigesimoseptimo, numero primo. Nam tanta hęreticorum potentia esse potest, vt vires Inquisitorum non sufficerent, ideo oportet inuocare auxilium sæculare, l. si quis, C. de Episcopis & cleric. 28

Inquisitores auxiliũ sæculare implorare possint.

Si vero † sæculares Magistratus auxilium denegauerint, & contumaces fuerint, possunt Ecclesiasticis censuris coerceri, & honore priuari, & alijs pœnis puniri, vt in dicta constitutione Vrba. capitulo ad abolendam, §. penultimo, capitulo excommunicationes, §. mo[...] de hęret. 29

Pro

Pro quibus omnibus, ac necessarijs eorum, vestrum imploro officiũ.

CAPVT CLV.

1 *Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, post testium aperturam, etiam ad offensam rei, potest testes recipere.*

2 *Iudex ex officio rationem damnorum partis lese habere potest.*

3 *Testis ad defensam rei ex iudicis officio publicatis attestationib. recipi possunt.*

4 *Iudex, etiam eius officio non implorato, pœnam minuere potest.*

5 *Iudex de veritate pro absente inquirit.*

6 *Iudex ex officio accusatorem criminosum repellere potest.*

1 SI enim † officium Iudicis amplissimum est, multaque operari potest in omnibus iudicijs, quanto magis vires habebit in his criminalibus causis à suis officialibus motis, quos in eius locum succedere superius declarauimus: meritò ergo in simili denunciatione quicunque promotor seu Fiscalis, Iudicis officiũ implorare debebit, exuberat enim plurimum in his causis: Potest namque Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, etiam post aperturam testium, testes de nouo recipere, etiam ad offensam rei, [a] ut a
not. Bar. in l. prima, §. Si publico, in columna 5. ff. ad l. Iul. de adulter. versic. Vlterius quæro, quem refert Præpo. in cap. de accusatione, secunda quęstione octaua, in columna 39. versic. quarta differentia, & notat Marian. in capitu. fraternitatis, de test. columna 35. versic. Trigesimustertius, Ex quo sequi posset notabilis effectus, quod licèt inde Fiscalis in dilationibus sibi datis non palam fecisset delictum, facta esse palam publicatione testium: si Iudex repererit testes contra reum, poterit eos examinare, priùs tamen citato reo ad videndum illos iurare: debebunt etiam sibi dari postea attestationum copię, & noua dilatio ad opponendum contra illas. Aduerte tamen, ne in hoc decipiaris, quia illa doctrina Bar. declaratur notabiliter per Salicet. in l. fina. in fine, colum. C. de quæstio. videlicet, quod tunc possint testes recipi ad offensam post publicationem, quando illa receptio fieret super nouo capitulo, nõ autem super antiquo, [b] b
cuius sententiam sequitur Felin. in cap. Cum clamor, fin. colum. de testibus. post Areti. in cap. fraternitatis, in 8. car. eo. tit. quod etiam sequitur Hippol. in l. prima, §. Si quis vltrò, ff. de quæst. & dicit esse menti tenendum. Item † etiam 2
aduerte quòd ex officio suo Iudex poterit in his causis habere rationem damnorum, & partis lęsę, per ea quæ notat Præpo. in capit. libel-

libellorum, in secunda columna, quęstione octaua, ubi referendo plures doctores in variis locis cōcludit, quòd communiter firmatur per eos ibi, quòd siue iudex procedat per accusationem, siue per Inquisitionem, poterit habere rationem damnorum, & interesse partis lęsę: laudabiliter ergo, & iustè facit iudex ecclesiasticus, cui magis incūbit exonerare conscientias suorum clericorum, si constito de damno partis per processum, reum clericum cogat ad satisfaciendum, etiam illud non petente, pręmaximè, quia sapissimè læsi, & offensi à clericis non audent eos accusare coram suis iudicibus, tum quia desperant non posse iustitiam sibi plenè satisfacientem consequi, propter leuitatem pœnarum quas inferunt ecclesiastici Iudices, tum propter tardam expeditionem negociorū in Curiis ecclesiasticis, & sumptus qui in illis prosequendis fiunt, maximè in Romana Curia, tum etiā ob illatas sibi minas ab eisdem clericis facinorosis, aut suis famulis, vel amicis. Vnde meritoriè, & magna cum utilitate Reipublicæ faciunt Ecclesiastici Iudices, qui ex officio descendunt ad satisfactionem partium læsarum à clericis, etiam illis non instantibus. Sed sicut annotabimus, ea quæ contra reos potest Iudex ex officio facere, iustum est, ut eorū quę in suum fauorem facere potest nō
3 obliuiscamur. Et † primò ad eorum defensam poterit recipere testes publicatis attestationibus, [c] c
vt notat etiam Bart. in dicto §. Si publico. Quod dicit Hippolyt. in dicto §. Si quis vltro, posse fieri etiam super eisdem capitulis, & allegat Salic. vbi supra, licèt ipse hoc non dicat, sed solum quòd ad defensam quocunque tempore ante sententiam produci possunt testes, allegando tex. in l. Vnius, §. Cogniturum. ff. de quæst. ex quo
ibi hoc notat Bart. Secundo † po- 4
test Iudex minuere pęnam etiam si non sit imploratum eius officium. vt not. Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. col. 3. versi. quæro vtrum. per l. Si non defendatur, ff. de pęnis, &
per l. 1. in fi. ff. de q. Tertio † quòd 5
Iudex inquirit veritatem pro absente, [d] si potest suo officio, ut no- d
tat Bart. in l. Seruum. §. publicę, 2. col. ff. de procurat. latius in 4. §. hoc autem iudicium, in col. 4. ff. de dam. infec. vbi dicit, quòd quā- f
do reus est absens, in delictis in q. bus imponitur pęna vsque ad relegationem (quia tunc potest procedi contra absentem vsque ad diffinitiuam sententiam) potest Iudex pro absente probationes
inducere. Quarto Iudex † ex offi- 6
cio potest repellere accusatorem criminosum, & qui aliàs non est legitimus. Notat Inno. in capit. Nulli, de accusat. quòd procedit, etiam si accusatus velit illum admitti; vt notat Archid. in c. Quærendum. 2. quęst. 7.

Ad

A D defensam rei. Adde quòd opinio hæc procedit tantum in eo casu quo loquitur Author, nempè, quando ex Iudicis officio proceditur, secùs si parte instante procederetur, sic tradiderunt Bald. in l. presbyteri, columna prima, C. de Episcop. & cleric. & in consil. 276. columna penultima, uolumine primo, Areti. in capitulo cum clamor, columna secunda, ubi Felin. columna penultima, de testibus, quam esse communem opinionem fatetur Aegid. Boss. in tract. delic. tit. de public. proc. numero tertio, circa quam vide elegantissimè Iulium Clar. libro quinto, recep. senten. §. finali, versic. sed quæro nunquid, cum sequen. Anton. Gab. libro primo, communi opinio. conclus. vigesimaprima, nume. nonagesimosexto.

B *Super antiquo*. Adde Hyppoli. in practica crimi. §. sequens, numero octauo, Ludo. Carr. in practica crimi. folio septuagesimosexto, recentioris impressionis. numero primo.

C *Publicatis attestationibus*. Adde Bar. in l. Diui fratres, ff. de pœn. & questione decimaquarta, incip. *Iudex maleficiorum*. Abb. in capitulo suborta, columna vltima, de re iudic. Ang. Aret. ubi Aug. Arim. in tract. malefic. in parte. *Comparuerunt dicti inquisiti coram dicto Iudice*. numero decimonono, Hyppol. consil. trigesimonono, & consilio septuagesimotertio, volumine secundo, & in practica in §. sequens. Capicius Neapol. decisione octuagesimaprima, num. quarto, Rober. Maran. in Spec. aduoc. sexta parte, §. Tertius actus, pagina 433. numero tertio, Ludou. Carr. in practica crim. fol. septuagesimosexto, Iul. Clar. ubi supra allegaui.

D *Pro absente*. Adde tex. in l. si nō defendantur, ff. de pœn. & Regiam l. à Catholicis Regibus in hoc celeberrimo Complutensi populo cōditam anno Domini, 1503. ibi. *Informandose ansi mismo el iuez, de su officio, por quantas partes pudiere, de la innocencia de el tal accusado*. Quæ hodie lex est tertia. titulo decimo, lib. quarto, ordi. noui, & vide Hyppo. in practica criminali, §. opportune. nume. decimoquarto, & consilio 73. numero 20. vol. secundo, Ferra. in practica in forma libelli in actione reali, versicu. quatenus ex officio, nu. 12.

Excusator pro reo absente, an in criminalib. causis admittatur.

Eadem igitur ratione videtur, vt quòd Iudex potest proprio officio facere, idem facere licebit, aliquo excusatore, pro absente interueniére, aut quolibet alio subministrante testes, & probationes, ex quibus rei innocentia detegatur Bar. & ibi doctores, in l. seruū quoque. §. publicè. ff. de procurat. quòd si excusator non audiatur, processus est ipso iure nullus tenet idem Bart. in extrauag. ad reprimen. in uerbo, *Neglexeris*. quam opinionem communem esse testātur Gramm. voto, 37. Car. in l. obseruare, numero 76. C. quorum appel.

appel. non recip. Petrus Auenda. responso 15. numero sexto, qui Regiis constitutionibus contrarium dicit esse asseuerandum. eandem communem opinionem esse testatur Hieron. Gratus consilio 98. numero octauo, libro primo. Et hoc modo reus faciet suas defensiones, absque eo quòd personaliter compareat, quam cautelam scripsit Cępol. caut. 68. quam sequitur Blancus in pract. crimin. folio 22. numero 58. & folio 158. caut. 11. dicens quòd ita practicatur & practicari potest. Sed certè hæc cõmunis sententia mihi nunquam placuit, est equidem in maximam reipublicæ perniciem, cui plurimum interest, ne crimina impunita remaneant, nullus equidẽ de crimine accusatus compareret personaliter, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatorem, faceret testes in suum fauorem examinari, absque aliquo suo periculo, cum ipse in tuto esset constitutus. Tolleretur hoc modo medium aptissimum, ad veritatem detegendam, quòd ex confessione iudiciali procedit, necnon ex aliis actibus solitis fieri, præsente reo & in carceribus detento: Ideoque in practica dicta opinio recipienda non est, nec ipse vnquam receptam uidi. Et postquam hęc scripsi, legi Iulium Clarum communem sententiam reprobantem, in practica crimi. §. fina. quæstio. 33. versiculo sed nunquid. & uide eundem dicto §. finali, quæstione 61. ver. sed hæc quidem, qui etiã scribit, quòd Iudex qui Bar. opinionem sequeretur grauiter erraret, & in Sindicatu posset molestia affici.

Verum tamen est, quòd licèt procurator nõ possit pro reo absente comparere, ad allegandas eas defensiones, quę concernunt crimẽ, de quo reus est accusatus: bene tamen erit admittendus ad alligandum iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta iuris, uel facti, tex. qui sic est intelligendus, in cap. ueniens, ubi Abb. & Doctores, de accusatio. l. pen. §. ad crimẽ, ubi Bar. Ang. de Imo. ff. de public. iudic. l. seruum, §. publicè, ff. de procura. Regia l. 12. titulo 5. par. 3.

Quòd procedit & locum obtinet etiam in causis fidei, ut rectè docent Carrerius in tract. de hæretic. num. 113. Siman. in Catho. institut. tit. 52. num. 4. Ioan. Rojas sing. fidei in singu. 170. Fran. Pag. in annot. ad Director. Inquisit. libro 3. Schol. 48. quòd uerum est secundum eos quando absens solùm in fide suspectus est, secùs verò si uerè hæreticus esset, tũc nullus pro eo excusator aut defensor est audiendus, tex. in cap. Si aduersus, de hæretic. quo omne hæreticis patrocinium denegatur. Imo etiam sine mandato admittendus quilibet est ad alleganda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sunt, nempè captiuitatẽ, & similes causas, secundum Bart. & communem sententiam, in dicto §. ad crimen. Quod si absentiæ

causę non sint necessarię, sed probabiles, nempe locus non tutus, inimicitiæ, & similes: nullus sine mandato admittendus est ad earum allegationem, quia forte absens nollet illas causas allegare. Ita notant Bart. & Ang. in dicto §. ad crimen. Anton. & Abb. in dicto capitulo. Sed opinio hæc nullo iure defendi potest, nam si causæ probabiles sunt, præsumendum est absentem eas allegaturum fuisse, & eas allegari uelle, unde merito Bart. doctrinam impugnat Imo. in dicto §. ad crimen, numero vigesimoquinto, Anan. & Socin. numero quadragesimoseptimo, & Aretin. numero quadragesimooctauo, in dicto capitulo ueniens. Nec refragatur, quòd scribit Innocen. communiter receptus in dicto capitulo ueniens, qui in ea est sententia, vt existimet, non esse quemquam absque mandato admittendum, ad allegandas uoluntarias, absentis excusationes, ex causa iuris: nam ea opinio non agit de excusationibus in facto cōsistentibus, sed de his allegationibus, quæ de iure deducuntur, ad hoc ut non teneatur absens etiam non impeditus respondere.

Ac expensas protestor, & peto.

CAPVT CLVI.

1 *Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnandus.*

2 *Expēsæ illæ soluendæ sunt, quæ vere consumptæ fuerunt.*

3 *Clerici an possint damnari in aliquo, pro soluendo salario, fiscali aduocato, vel notarijs curię.*

4 *Promotor seu fiscalis qui calumniosam accusationem instituerit, in expensis est damnandus.*

QVamuis Episcoporum reditus pro sustentandis oneribus ecclesiæ suæ assignati censeantur, inter quæ non minimum reputandum est, ut diœcesim suam malis purgent hominibus, & clericos facinorosos emendent: non tamen iniustum reputo, quòd damnatus reus, si bona habeat, expensas soluat Promotori suo Fiscali (ut vulgus appellat.) Cum etiam† in criminalibus victus victori condemnari debeat in expensis, [a] ut probat tex. secundùm unam lecturam, in l. finali, C. de fruct. & lit. expen. uoluit glos. in capitulo finem litibus. de dolo & contumacia, Barto. in l. prima, in princip. ff. ad Turpil. & in l. Si postulauerit, in princip. & in §. finali, ff. de adul. Abb. post alios, in dicto capitulo finem litibus. Canonist. in capitulo calumniam, de pœniten. & hęc est communior opinio, secundum Hippolitum, in l. patre, §. uel merito. ff. de quęstione in colum. tertia, in fine, licet Felin. in capitulo 1 a

accedens, in columna penultima, de accusat. quem ipse non refert propter uarietatem opinionum huius articuli, se remittat ad alios doctor. Hoc tamen adhibi-
2 to moderamine, † ut illę solum soluantur, quas verè expendisse constiterit, in substituendis procuratoribus loco sui, in euocandis testibus, & ministrandis illis pro itinere sumptibus, ac in solutione tabellionum, & similium rerum, in quibus certum erit eũ aliquid consumpsis-
3 se. † Pro soluendo autem salario quod illi Eṗs asignauerit, aut suo aduocato, seu pro satisfactione notariorum curiæ episcopalis qui ex more gratis debent ac solent facere omnia quę Promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum suppetant possit eos damnari in aliquo (meliori iudicio saluo) non crederem, cum ad salaria ipsius & aduocati teneatur Episcopus, & ad alia gratis facienda sui videantur obnoxij notarij. Quamuis non iudicarem indecens quod episcopus ex communi burs. pœnarum camæ-repossꝫt prædicta salaria soluere, & ipsis notarijs (si laboris magnitudo exegerit) aliquid præstare, dum tamen ex hoc non detur occasio Promotori vexandi reos, notarijsque longos discribendi processus sine vlla necessitate. Hortor autem sub obtestatione extremi iudicij Præsules omnes, vt officialibus suis ad insequendos malefactores sumptus necessarios præstent, ne ob eorum defectum in Romana & Metropolitanis curijs, prosecutio criminaliũ litium deferatur, ex quo malefactores insolentiores reddantur, solaque ab ipsis appellatione interposita, ac obtenta inhibitione per dœcesim sicuti cæteri probi & innocui homines libere discurrant, videntibus superioribus & contemptis. Quòd nempe audacius & liberius faciunt delinquẽtes, quando perpendunt tantam esse suorum superiorum auaritiã, quod appellantes ab eis solent negligere, ne quicquam sibi ex hoc, sumptus accrescat. Debẽt ꝑterea aduertere Iudices, quod si † pro- 4
motor calumniosam instituerit accusationem, in expensis damnari debet: [b] vt cauetur in decisione b
Capellæ Tholosanę, in quæstione sexta, vbi etiam videnda est bona additio Stephani, quæ dicit, quod quando accusauit nulla infamia, vel indicijs pręcedentibus, dicitur iniustè accusasse, & merito quidem in expensis damnandus est tunc. Nam qui positus est, vt sua diligentia sceleratos clericos insequatur (vt boni manifesti fiãt & ab alijs descernantur) non debet insontes & bonos clericos infamare, neque vexare.

IN expensis. Adde ꝙ hãc opinionẽ cõmunẽ esse fatẽtur Nicellus in cõcord. gl. cap. 47. Aposti. ad Ange. in tract. malefi. in parte, & ad querelam nu. 73. A

Hiero. Gratus consi. 97. numero primo, libro primo, D. Episcopus Couar. in practi. quęstion. capitulo 27. numero secundo, Viuius in libro comm. opini. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Iul. Clar. libro quinto, recep. senten. §. finali, quęstione 62. versiculo Sed nũquid. D. Anto. Padilla, in l. transigere. numero quarto, C. de transa. Est tamen opinio hęc intelligenda, si expensę fuerint petitę, non autẽ aliàs. tradit Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto. & in l. properandum, §. Sin autem alterutra, columna vlt. C. de iudi. vbi Bald. Ferra. in forma libelli in actione reali versiculo. & expensis. numero septimo, Maranta in Specu. aduoc. sexta parte, tertio membro, nu. duodecimo, pag. 397. late Ias. in §. omniũ. nu. 145. Insti. de actio. & est opinio cõiter recepta secundum Rip. in dicto §. hoc iudicium. numero 83. versiculo secunda conclusio.

Clericus qui absoluitur à crimine, an ĩ expẽsis possit condemnari.

Quod si clericus accusatus absoluitur à crimine nullo modo in expensis debet condemnari: iuri equidem & rationi contrarium est, quod eadem sententia, qua absoluitur etiam condemnetur, pręsertim quod si crimen leue sit, pœnam eius ordinariam expensę longe aliquando superant. Si vero sit graue, non prorsus clericus liber remanet ab aliqua nota obiecti criminis, cum talis cõdemnatio culpam aliquam pręseferat, a qua qui absoluitur immunis debet remanere, & ideo vel in tot um est condemnandus, vel absoluendus, quia inter factũ & non factum nõ est dare mediũ: nec media pœna imponi potest, vt eleganter scribit eruditissimus D. Fran. Sarmiento Genensis Pręsul. integerrimus libro primo, selectarum interpre. capitulo primo, quo loco asserit ad nostrum institutum accommodatissimè, quod licèt pęna ratione culpæ tẽperetur, non vero ratione probationis, quia ex probatione nec crescit, nec minuitur culpa, & ideo expensarum cõdemnatio, nec pro pœna imponi potest, quando delictum non fuit probatum, & istã opinionẽ nouissimè amplectitur Doctor Segura in directorio iudi. Ecclesi. secunda parte, capitulo 12. numero quinto, probans iuri communi esse consentaneam, & in Concilio Prouin. Toletano edito anno, 1566. actione 2. capitulo duodecimo, hoc ita fuit decretũ cuius verba retuli supra, capitulo quinto, litera C, ubi vide.

Sed iam audio nonnullos Iudices Ecclesiasticos conquerentes necnon notarios, Fiscales, & alios officiales Curiarum ecclesiasticarum latrantes, quod si opinio ista in dictis tribunalibus reciperetur, nullus esset qui denunciationem proponeret, nec qui in inquirendis criminibus intenderet, omnesque à suis muneribus desisterent, cum post longum laborem debita sibi mercede carerẽt. Quæ iusta esset quærela, nisi iure statutum esset, quod in his casibus expensæ,

quę

quæ pro iustitiæ executione fiūt, ex bursa pęnarum Camerę debēt persolui, vt noster Eṗs hoc capite scribit: quòd si pœnæ pecuniarię Fiscales defecerint, Episcopi ex iniuncto munere eas expēsas sup peditare tenentur. & si hoc ad vnguem seruaretur, tribunalia Ecclesiastica iustitia & æquitate essent composita, nec daretur locus iniustissimis denunciationibus quę cum maxima infamiæ labe innocentium clericorum, & quandoque laicorum fiunt, sed ea tantum crimina denūciarentur, quæ probari possent, ut benè, & cum iudicio scribit Do. Segura in loco præcitato. Sed fortè uellent dicti curiarum ministri clauam potius de manu Herculus eripere, quam ab aliquibus Præsulibus, sui labo ris salaria exigere, sed qui iustè merentibus denegant, strictam rationem dabunt in die tremendi iudicij.

B *Damnari debet*. Adde latè Ang. Aretin. vbi Aug. Arim. in tracta. male. in parte. & ad querelam, numero 71. Aegi. Boss. in tracta. delictor. titulo de accusat. numero vigesimoseptimo. Nota tamen singulariter, quod quidquid sit de iure communi, hodie de consuetudine Sindici siue Promotores Fiscales non puniuntur propter calumniam, nam ex quo officij necessitate compulsi denunciant, cessat pręsumptio calumniæ, ita seruari testatur Alber. in l. ea quidem. numero nono, C. de accusat. Amad. de Sind. numero 85. Quod quidē intelligendum est, quantum ad hoc, vt excusentur à pręsumpta calumnia: quę oritur ex eo, quod delictum nō fuit probatum. Sed si de vera calumnia apparet, tunc procedit communis sententia, vt debeant Fiscales curię in expensis condemnari, & forte grauius arbitrio Iudicis puniri. de quo lege Iul. Clar. in loco nouissimè allegato, & vide Concilium Toletanum actione 2. c. 12. cuius decisionem allegaui supra capit. 6.

LAVS DEO.

HABES CANDIDE LECTOR Practicam hanc criminalem Canonicam Celeberrimam, quam quondam veluti embrionem edidit Do. Ioannes Bernardus Diaz de Luco Calagurritanus Episcopus Integerrimus (vir alioqui doctissimus) nostris tamen Scholijs, & capitibus additis sic vides locupletatam, vt iam ad virilem, & consummatam ætatem peruenisse facilè iudicabis, boni consulas obsecro, hisque studijs nostris faueto, vt maioribus operam impendere festinemus.

VENETIIS,

Ex Officina Francisci de Franciscis Senensis,
Anno Domini. M. D. XCIII.

Fran.^cus Gn̄ulanus J. V. D.